Begroting 2027

Begroting 2027

GEMEENTE Arnhem

Ontwerpbegroting 2027

Inhoudsopgave

Leeswijzer ... 6

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 8

Hoofdlijnen ... 9

Hoofdlijnen van beleid ... 9

Ontwikkelingen in het financieel kader ... 16

Deel 2 Beleidsbegroting ... 42

Begrotingsprogramma's ... 43

Bestuur, dienstverlening en financiën ... 45

Veiligheid ... 60

Bereikbaarheid ... 72

Economie ... 87

Onderwijs ... 99

Cultuur ... 110

Participatie en armoedebestrijding ... 125

Gezondheid, welzijn en ondersteuning ... 138

Opvang, inburgering en inclusie ... 173

Sport en beweging ... 186

Klimaat en energie ... 194

Ruimtelijke ontwikkeling ... 210

Wonen en leefomgeving ... 222

Paragrafen ... 244

Lokale heffingen ... 245

Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 254

Onderhoud kapitaalgoederen ... 260

Financiering ... 279

Bedrijfsvoering ... 283

Verbonden partijen ... 294

Grondbeleid ... 314

Investeringen ... 319

Subsidies ... 329

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid ... 337

Nationaal Programma Arnhem - Oost ... 340

Overig programmaplan ... 343

Deel 3 Financiële begroting ... 344

Financiën ... 345

Overzicht van baten en lasten per programma ... 345

Overzicht structureel begrotingssaldo ... 348

Geprognosticeerde balans 2026-2029 ... 350

Reserves en voorzieningen ... 351

EMU-saldo 2027 ... 363

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld 364
Overzicht taakvelden per programma (lasten) 373
Overzicht taakvelden per programma (baten) 376
Mutaties circulaires 379
Bijlagen 382
Overzicht BBV-indicatoren 382
Begrippenlijst 386

Leeswijzer

Opbouw van de Begroting 2027

Hier vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de opbouw van deze begroting. De begroting is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht.

Presentatie bedragen in de Begroting
De presentatie van de bedragen in deze Begroting is gedeeltelijk aangepast in vergelijking met de Begroting 2026. De presentatie van de bedragen is daarmee door de gehele Begroting consistent en beter uitlegbaar.

Hoe moeten de bedragen in deze Begroting gelezen worden?

- Een bedrag met een min (-) betekent dat dit geld kost en dus ten laste komt van de algemene reserve
- Uitgaven (lasten) staan daarom altijd als negatieve bedragen
- Inkomsten (baten) staan als positieve bedragen

Veranderingen worden zo weergegeven:

- Gaan de uitgaven omhoog? Dan staat er een negatief bedrag
- Gaan de uitgaven omlaag? Dan staat er een positief bedrag
- Gaan de inkomsten omhoog? Dan staat er een positief bedrag
- Gaan de inkomsten omlaag? Dan staat er een negatief bedrag

Deel 1 - Hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader
In de begrotingsprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in de hoofdlijnen van beleid. In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - Beleidsbegroting
De beleidsbegroting is opgebouwd uit drie onderdelen:

Begrotingsprogramma's
In de begrotingsprogramma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op opgenomen. Dit doen we aan de hand van drie vragen:

- wat willen we bereiken?
- wat gaan we doen?
- wat mag het kosten?

Sinds de Begroting 2020 staat doelenboom in de Begroting centraal. Per programma zijn de ambities (A), doelen (D), inspanningen (I) en indicatoren opgenomen.

- In de ambities staat opgenomen waar we als stad uiteindelijk naar streven
- In de doelen staat aangegeven wat we willen bereiken. Als dit mogelijk is, zo smart (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden) mogelijk.
- In de inspanningen staat aangegeven wat we als gemeente concreet willen gaan doen om de doelen te bereiken.

Waar mogelijk voegen we ook indicatoren aan de doelenboom toe.

Elf paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.

2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.
8. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid - In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de begroting opgenomen:
9. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
10. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
11. Nationaal Programma Arnhem Oost - Vanaf de Begroting 2026 is voor Nationaal Programma Arnhem Oost een paragraaf opgenomen om inzicht te geven in de verdeling van de middelen voor NPAO over de verschillende begrotingsprogramma's.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader: overzichten van alle baten en lasten per programma en per taakveld, het structureel begrotingssaldo, de geprognosticeerde balans, het overzicht van reserves en voorzieningen, het EMU-saldo, mutaties uit circulaires van het gemeentefonds en de monitoring van bezuinigingen.

Bijlagen
In de bijlagen zijn de afkortingen- en begrippenlijst en een aantal overzichten opgenomen.

Interactieve website
De Begroting is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl . Op deze website is in de begrotingsprogramma's ook de volgende extra informatie te vinden:

- Verdeling budgetten in kostengroepen
- Verdeling budgetten taakvelden
- Verdeling budgetten portefeuilleonderdelen
- Verdeling budgetten naar subproducten
- Verdeling budgetten naar ambities/doelen
- Saldo Doelen meerjarig
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

Hoofdlijnen

Hoofdlijnen van beleid

Arnhem is een stad om trots op te zijn. Niet voor niets groeit onze stad. De komende jaren verwelkomen we veel nieuwe Arnhemmers en verandert Arnhem verder. Die groei biedt kansen, maar vraagt ook om zorgvuldige keuzes. We willen ruimte maken voor de stad van de toekomst én beschermen en versterken wat Arnhem nu al bijzonder maakt: sterke wijken met een eigen identiteit, ruimte voor ontmoeting, beweging en groen, een bruisende culturele sector en innovatief ondernemerschap, en bovenal een stad waarin mensen naar elkaar omkijken.

Tegelijkertijd leven we in een tijd waarin zekerheden minder vanzelfsprekend zijn. Meer mensen maken zich zorgen over hun financiële situatie en over de kansen die zij en hun kinderen krijgen. Klimaatverandering wordt steeds zichtbaarder en internationale spanningen, polarisatie en extremisme hebben ook in onze stad hun weerslag. Juist daarom willen we dat Arnhem een gastvrije, zorgzame en weerbare stad is. Een stad waarin mensen zich veilig en thuis voelen, mee kunnen doen en op elkaar én op de gemeente kunnen rekenen.

De afgelopen jaren hebben we veel plannen gemaakt om Arnhem in die richting te ontwikkelen. Voor de komende jaren verschuift het zwaartepunt naar stabiliteit en uitvoering. Er komen nog maar enkele plannen bij, om richting te bepalen voor hoe we ons werk doen (bijvoorbeeld dierenwelzijnsbeleid en speeltuinenbeleid). Uiteindelijk zijn inwoners niet gebaat bij steeds nieuwe plannen op papier, maar bij zichtbare resultaten in hun straat, wijk en stad. Daarom richten we onze energie op het uitvoeren van wat we hebben afgesproken en het waarmaken van onze ambities. We geven dan ook volop uitvoering aan plannen zoals de Omgevingsvisie, het Duurzaam Mobiliteitsplan, Welzijn in Arnhem, Vrij Zijn in Arnhem, de Woonvisie, Energie voor Arnhem, Arnhem Gastvrije Stad en het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs.

We doen dat vanuit een financieel gezonde basis, maar met beperkte ruimte voor nieuwe uitgaven. De begroting voor 2027 is structureel sluitend, maar de financiële ruimte wordt de komende jaren steeds krapper. Arnhem is voor een belangrijk deel afhankelijk van het Gemeentefonds. De groei daarvan houdt onvoldoende gelijke tred met de stijgende kosten waarmee gemeenten te maken hebben. En er is op dit moment geen zicht op aanvullende structurele middelen van het Rijk. Het eerdere financiële ‘ravijn’ voor gemeenten is daarmee vooral naar achteren geschoven en niet verdwenen.

Dat vraagt om bedachtzaamheid, zonder onze ambities voor Arnhem uit het oog te verliezen. We blijven investeren in wat cruciaal is voor de toekomst van onze stad, maar kunnen niet iedere nieuwe wens of ieder knelpunt met extra geld oplossen. We moeten prioriteiten stellen, onze uitgaven beheersbaar houden en scherp zijn op wat nodig én uitvoerbaar is. Zo brengen we stabiliteit in onze financiën en organisatie en richten we onze aandacht op waar inwoners uiteindelijk het meest bij gebaat zijn: het waarmaken van onze plannen en zichtbare en voelbare resultaten in de stad.

Toekomstbestendig wonen en ondernemen

Ontwikkelend Arnhem

In de komende jaren krijgt Arnhem er veel nieuwe inwoners bij. Op dit moment is de woningnood voor veel Arnhemmers dagelijks te merken. Deze ontwikkelingen vragen om ruimte voor nieuwe woningen, werk en voorzieningen. Maar ook om zorg voor wat Arnhem nu al sterk en aantrekkelijk maakt. We zoeken daarom steeds naar een goede balans tussen het bestaande behouden en versterken én ruimte maken voor de stad van de toekomst. We bouwen duizenden woningen, werken aan een sterke en toekomstgerichte economie en werken aan sterke, groene en leefbare wijken, waarin wonen, werken en voorzieningen met elkaar in balans zijn. In 2027 geven we deze ontwikkeling op verschillende plekken en manieren verder vorm.

We blijven stevig inzetten op woningbouw en houden regie op de ontwikkeling van onze stad. We voeren de in 2024 vastgestelde Woonvisie onverminderd uit, waarbij onze ambitie blijft om jaarlijks 800 tot 1.000 woningen toe te voegen. Voldoende sociale en betaalbare woningen blijven daarbij een belangrijk uitgangspunt. De komende jaren ligt de nadruk op het verder uitwerken van plannen die zich nog in een beginfase bevinden en op het realiseren van projecten die al verder gevorderd zijn. Om deze ambitie waar te maken en woningbouwprojecten te versnellen, investeren we in extra capaciteit op het gebied van wonen.

We kijken verder dan alleen nieuwbouw en benutten de bestaande woon- en bedrijfsruimte beter, bijvoorbeeld door splitsen, optoppen, woningdelen en collectief wonen. Wonen is een grondrecht; daarom zetten we stevig in op

sociale en betaalbare woningen. Tegelijkertijd zetten we ons in voor een eerlijke en kwalitatief goede woningmarkt. We pakken misstanden zoals te hoge huren en achterstallig onderhoud aan en versterken de positie van huurders door hen laagdrempelig advies te geven over hun rechten. Ook zetten we verhuurvergunningen in om misstanden te voorkomen en waar nodig te handhaven.

We realiseren een groot deel van onze woningbouwopgave in Spoorzone Arnhem-Oost, met Rijnpark als grootste ontwikkeling. Zo kunnen we tegemoetkomen aan de grote vraag naar woningen. Voor de uitvoering van fase 2 reserveren we € 1 miljoen aan kapitaallasten, waarmee tegelijkertijd tientallen miljoenen euro's vrijmaken voor het vervolg van de ontwikkeling. In Schaapsdrift brengen we de gebiedsontwikkeling in 2027 verder tot uitvoering. We bieden bewoners, instellingen en ondernemers duidelijkheid over het vervolg en zetten samen met bewoners stappen in de ontwikkeling van een leefbare, veilige en aantrekkelijke wijk. Ook halen we de ontwikkeling van de gebieden rond de winkelcentra Drieslag en Presikhaaf naar voren. In 2027 stellen we hiervoor startnotities op, gericht op het toevoegen van woningen, aantrekkelijke winkelcentra én het versterken van de leefbaarheid en kwaliteit van deze wijken.

Naast uitbreiding van de woningvoorraad richten we ons nadrukkelijk op specifieke woonbehoeften. We investeren in passende huisvesting voor ouderen, zodat zij zo lang mogelijk in hun eigen wijk en vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen. Door meer levensloopbestendige woningen toe te voegen en de verhuiscoach voort te zetten, stimuleren we doorstroming op de woningmarkt. Ook blijven we werken aan de uitbreiding van woonwagenstandplaatsen en realiseren we de locaties die we eerder hebben toegezegd. Ook hebben we oog voor inwoners in een kwetsbare situatie. We zetten in op passende huisvesting voor ouders met kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld of (dreigende) dakloosheid en werken toe naar ruimere mogelijkheden in de nieuwe regionale huisvestingsverordening. In de tussentijd voorkomen we schrijnende situaties door aanvragen zorgvuldig en met maatwerk te beoordelen.

Duurzame economie
We bouwen verder aan een sterke, duurzame en toekomstgerichte economie. We versterken de positie van Arnhem als energiestad en bouwen verder aan onze drie innovatieve campussen. De beperkte capaciteit op het elektriciteitsnet vormt daarbij een steeds groter knelpunt voor de groei en verduurzaming van de stad. Netcongestie kan de ontwikkeling van woningen en bedrijven vertragen en maakt het lastiger om nieuwe duurzame initiatieven aan te sluiten. Daarom werken we samen met netbeheerders, bedrijven en kennisinstellingen aan oplossingen om het bestaande net slimmer en efficiënter te benutten en ruimte te creëren voor nieuwe ontwikkelingen. Tegelijk stimuleren we nieuwe energie-innovaties en versterken we de verbinding tussen de energie- en creatieve sector. Zo zetten we Arnhem nationaal en internationaal steviger op de kaart als Hotspot Energy.

Binnen het Innovatief Maakdistrict werken we aan toekomstbestendige werklocaties en benutten we de beschikbare ruimte slimmer en intensiever, met ruimte voor industrie, innovatie en creatief ondernemerschap. In 2027 zetten we hierin concrete stappen. We ronden het stedenbouwkundig plan voor Het Broek af, werken verder aan de Nieuwe Haven en onderzoeken welk economisch programma het beste past bij Rijnpark en IMA. In de Nieuwe Haven zetten we bovendien in op uitbreiding van de duurzame maritieme maakindustrie en werken we aan de ontwikkeling van een Maritiem Service Centrum.

Samen met ondernemers zetten we de Green Deals op bedrijventerreinen voort en werken we aan vergroening en verduurzaming. Verder benutten we de schaarse ruimte voor werk beter, zodat er ruimte is voor meer banen voor Arnhemmers. We ondersteunen winkelgebieden bij vernieuwing en vergroening en breiden de aanpak van leegstand uit naar winkels en andere niet-woonfuncties. Zo houden we ook in een groeiende stad voldoende ruimte voor bedrijven, industrie, betaalbare werkplekken en nieuwe bedrijvigheid.

Een sterke economie vraagt ook om voldoende mensen met de juiste kennis en vaardigheden. Daarom werken we in 2027 samen met onderwijs en werkgevers aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, met bijzondere aandacht voor sectoren waar de tekorten groot zijn. We stimuleren om- en bijscholing, zetten in op het aantrekken en behouden van studenten en talent en versterken de verbinding tussen studeren, wonen en werken in Arnhem.

Ondernemers moeten daarbij kunnen rekenen op een gemeente die goed bereikbaar is en met hen meedenkt. In 2027 ontwikkelen we het Ondernemerspunt verder tot één fysieke en digitale plek waar ondernemers met hun vragen terechtkunnen. Via een ondernemerspanel betrekken we ondernemers bovendien structureler bij de ontwikkeling van beleid.

We blijven zo stappen zetten waarbij de groei van de stad de kracht van Arnhem verder versterkt. Met meer woningen, ruimte voor ondernemerschap en innovatie, toekomstbestendige werklocaties en wijken waarin mensen prettig kunnen wonen, werken en elkaar ontmoeten.

Ruimte voor initiatieven
Aan de verdere ontwikkeling en uitvoering van het Integraal Accommodatiebeleid geven we de komende jaren prioriteit. Daarmee sturen we op passende, betaalbare en toekomstbestendige huisvesting voor de vele initiatieven en activiteiten in de wijken. Door gemeentelijke accommodaties en voorzieningen van maatschappelijke partners optimaal te benutten, bieden we ruimte aan sociaal-maatschappelijke activiteiten die bijdragen aan de gemeentelijke beleidsdoelen, waaronder het versterken van de sociale basis. Daarmee kijken we scherp welke voorzieningen in een wijk nodig zijn.

Groen, klimaat en gezonde leefomgeving

Klimaat
De klimaatcrisis is urgent: de gevolgen van klimaatverandering zijn steeds zichtbaarder. Elke keuze die we maken, heeft invloed op de toekomst van onze stad. Met New Energy Made in Arnhem en daarbinnen Energie voor Arnhem, de Arnhemse Aanpak Woningisolatie en de aanpak energiearmoede hebben we een goede basis staan. Maar, er is meer nodig om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Daarom zetten we onze aanpak voort en intensiveren waar nodig. Met een flinke investering in het klimaatfonds kiezen we voor het versnellen van de energietransitie, met focus op schone energie en lokale autonomie. We werken bijvoorbeeld aan het oprichten van een gemeentelijk energiebedrijf, om meer regie te hebben op onze energievoorziening. Om de energietransitie voor iedereen betaalbaar en haalbaar te laten zijn, zetten we de aanpak energiearmoede voort en zetten we een stap extra waar nodig. Verder helpen we Arnhemmers bij het verduurzamen van hun woningen en de overstap naar alternatieve warmtebronnen.

Gezondheid
We hebben aandacht voor gezondheid van Arnhemmers in de brede zin van het woord: fysiek en mentaal. Samen met onze lokale partners maken we een nieuw preventieakkoord waarin bewegen, sport en gezonde voeding centraal staan. Daarbij stimuleren we gezonde voeding door een structurele bijdrage aan schoolmoestuinen, aangevuld met voorlichting op scholen. Ook zetten ons in om de vaccinatiebereidheid te verhogen.

We hebben oog voor een gezonde leefomgeving voor mens én dier. Dat betekent een schone lucht, bodem en water. Hiervoor actualiseren en concretiseren we het Plan Gezonde Leefomgeving.). Alle acties zijn erop gericht om de advieswaarden voor luchtkwaliteit en geluid van de World Health Organization te halen.

Groen en diervriendelijk Arnhem
We blijven investeren in een radicaal groenere stad. Zodat we beter bestand zijn tegen het veranderende klimaat met meer hitte en droogte of juist meer (extreme) regenval. We houden vast aan de 3-30-300-regel: zicht op bomen vanuit huis, voldoende groen in de buurt en een groene recreatieplek op loopafstand. Dat brengen we in de praktijk door jaarlijks fors te investeren in de aanplant van bomen. En door de wijkgroenagenda's structureel te financieren. Hiermee planten we samen met bewoners meer bomen, vergroenen en verkoelen we versteende wijken en versterken we de biodiversiteit. We voeren de plannen voor Park Beekdal uit: een park met ruimte voor natuur, sport, ontmoeten, recreatie en waterberging. Verder trekken we geld uit voor het verbeteren van de kwaliteit en toegankelijkheid van het Zeegbos.

We willen een stad zijn waarin mens en dier goed samenleven. Er komt een vernieuwde visie op dierenwelzijn, met aandacht voor gehouden en wilde dieren. Daarbij nemen we onderwerpen als verantwoorde verkoop van huisdieren, dierenwelzijn op kinderboerderijen en diervriendelijke oplossingen voor overlast mee. Met meer structureel budget voor dierenwelzijn blijven we onder andere het Dierentehuis en de dierenambulance ondersteunen en houden we regelingen voor huisdieren in stand. Ook realiseren we voldoende hondenlosloopgebieden.

Onze openbare ruimte moet schoon, heel, veilig en toegankelijk zijn voor iedereen. Daarom investeren we in goed onderhoud, slimme verlichting en het tegengaan van rattenoverlast. We willen meer ruimte voor speel- en beweegplekken voor kinderen en jongeren. Daarom stellen we in 2027 nieuw speeltuinbeleiden op

Circulaire stad

We gaan voor een circulaire stad waarin we op een andere manier met onze grondstoffen omgaan. Zo belasten we het milieu minder en maken we minder hoge kosten voor onze afvalverwerking. Dat betekent dat we inzetten op het fors verminderen van het restafval per inwoner. Verder zetten we sterker in op afvalscheiding, hergebruik en recycling. Hierbij kiezen we voor een systeem waarbij goede afvalscheiding wordt beloond en de vervuiler betaalt (diftar). In 2026/2027 schrijven we een visie waarin we de keuze maken voor een specifiek inzamelsysteem. Om vervolgens stappen te kunnen zetten om dit in te voeren. Daarnaast wordt de aanpak van zwerfafval geïntensiveerd, onder andere via ondersteuning van vrijwilligersinitiatieven en een offensief tegen sigarettenpeuken. Ook bedrijven en organisaties worden ondersteund bij het verminderen van afvalstromen.

Kansrijk, ongedeeld en zorgzaam

Transformatie sociaal domein

Wij willen een Arnhem zijn waarin iedereen mee kan doen, kansen krijgt en kan rekenen op ondersteuning wanneer dat nodig is. Arnhem is een sociale stad waarin mensen naar elkaar omkijken. Onze voorzieningen zijn dichtbij, toegankelijk en passend voor wat leeft bij onze inwoners. Een van de grote uitdagingen is dat de vraag naar zorg en ondersteuning groeit, terwijl personeel schaarser wordt en kosten toenemen. Tegelijkertijd zien we dat het aanbod van zorg en ondersteuning versnipperd is. Het is tijd om de regie te nemen. Daarom zetten wij de komende periode de transformatie van het sociaal domein centraal. De beweging van zware naar passende ondersteuning, op de juiste plek. Met meer nadruk op preventie, vroegsignalering en de kracht van het collectief. Waarbij formele zorg, welzijn en informele zorg beter samenwerken, zodat het voor inwoners helder is waar zij terecht kunnen en wij ze beter en eerder kunnen helpen.

Om deze omslag mogelijk te maken doen wij de komende jaren substantiële investeringen in de transformatie van het sociaal domein. Om een overzichtelijk en stabiel stelsel te krijgen, gaan we werken met minder zorgaanbieders en welzijnsorganisaties. Zo beperken we versnippering en de ruimte voor fraude. Met de wijkteams, welzijns- en zorgorganisaties bouwen we netwerken om inwoners heen, liefst op wijk en waar nodig op stads- of regionaal niveau. Hier passen we ons inkoop- en aanbestedingsbeleid op aan. Met deze netwerken kunnen we echt dichtbij, sneller en waar mogelijk korter ondersteuning bieden. Daarbij problematiseren we gedrag niet te snel: niet elk afwijkend gedrag vraagt om hulp. Voorop staat dat inwoners weten waar ze aan toe zijn, dat zij deze verandering kunnen blijven rekenen op de ondersteuning die zij nodig hebben en dat zorg toegankelijk blijft voor mensen die die het hardst nodig hebben.

We werken in het sociaal domein vanuit vertrouwen en stimuleren veerkracht en diversiteit in gezinnen, gemeenschappen en netwerken. We geloven dat een sterke sociale basis ervoor zorgt dat inwoners elkaar ondersteunen en dat professionele hulp beschikbaar blijft voor inwoners die deze echt nodig hebben. Daarom blijven we investeren in buurthuizen, vrijwilligerswerk, mantelzorg en inwonersinitiatieven die bijdragen aan ontmoeting, verbinding en ondersteuning in de wijk.

Arnhem vergrijst. Daarom zetten we erop in dat ouderen vitaal en zelfstandig ouder kunnen worden en mee kunnen blijven doen. We versterken ontmoeting in de wijk, zetten in op preventie en bouwen aan zorgzame buurten. Zo kunnen ouderen langer zelfstandig thuis wonen en vertragen we de behoefte aan zwaardere zorg en ondersteuning

Hulp aan inwoners in een kwetsbare positie

Een stabiele woning is de basis van waaruit mensen kunnen herstellen en meedoen. Daarom zetten wij structureel in op de werkwijze Wonen Eerst om dak- en thuisloze mensen, met de focus op jongvolwassenen, perspectief te geven. Ons doel is dat iedereen zo snel mogelijk een passende woonplek krijgt. Vanuit die stabiele basis kunnen mensen vervolgens werken aan andere uitdagingen, zoals gezondheid, inkomen of begeleiding.

Voor vrouwen en kinderen die te maken hebben met ernstig geweld in afhankelijkheidsrelaties (waaronder intiem terreur) organiseren we de hulp beter en dichtbij. Daarom werken we aan een integraal expertisecentrum waar vrouwen laagdrempelig binnen kunnen lopen voor advies, ondersteuning en passende hulp. Het doel is dat slachtoffers van ernstig geweld in afhankelijkheidsrelaties niet langer van loket naar loket hoeven, maar op één plek passende hulp krijgen en sneller kunnen werken aan een veilige toekomst zonder geweld.

Voor beschermd wonen lopen de huidige regionale financiële afspraken tot 31 december 2027 of tot invoering van de doordecentralisatie beschermd wonen. Voor Arnhem is belangrijk dat we de volledige integratie-uitkering Beschermd Wonen behouden, omdat we als centrumgemeente een grote verantwoordelijkheid hebben, inclusief de bijbehorende voorzieningen en druk op onze wijken.

Uiterlijk in 2028 stoppen we met de zorgzone. We bereiden dit zorgvuldig voor, en samen met de mensen en de organisatie die hiermee te maken hebben. Daarbij staat voorop dat er voor de mensen die nu gebruikmaken van de zorgzone perspectief en passende ondersteuning is. In 2027 zetten we hiervoor de noodzakelijke stappen.

Kansrijk opgroeien
Wij willen dat alle Arnhemse kinderen en jongeren de kans krijgen om hun talenten te ontwikkelen, ongeacht waar zij opgroeien of de financiële situatie van hun ouders. Daarom blijven we flink investeren in maatregelen die de ontwikkeling van kinderen ondersteunen.

We gaan verder met de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs voor een sterke en duurzame leeromgeving voor kinderen. Aanvullend op het plan onderzoeken we welke huisvesting nodig is om inclusief onderwijs op scholen vorm te geven. Verder zetten we de schoolmaaltijden voort in Arnhem-Oost, zodat kinderen niet met honger in de klas zitten en zich goed kunnen concentreren op school. We bouwen voort op de succesvolle aanpak van de Rijke Schooldag en kijken we hoe deze beschikbaar kan worden voor kinderen in heel Arnhem. Hiermee krijgen kinderen extra mogelijkheden op het gebied van sport, cultuur, muziek, techniek, natuureducatie, burgerschap en zwemvaardigheid.

Om problemen bij kinderen en jongeren eerder te signaleren en laagdrempelig ondersteuning te bieden, willen wij dat er in iedere wijk een praktijkondersteuner huisarts jeugd (POH Jeugd) is. De praktijkondersteuner helpt bij psychosociale vragen van kinderen, jongeren en gezinnen. Zo is hulp dichtbij en sneller beschikbaar en voorkomen we inzet van zwaardere zorg. Daarnaast versterken we de samenwerking tussen scholen, jeugdhulp en welzijnsorganisaties. Scholen moeten niet alleen een plek zijn waar problemen worden gesignaleerd, maar vooral een plek waar ondersteuning dichtbij het kind georganiseerd kan worden.

Werk en inkomen
Iedereen moet mee kunnen doen in Arnhem. Daarom ondersteunen wij inwoners richting werk, opleiding of andere vormen van participatie. Tegelijkertijd blijven we inwoners ondersteunen die moeite hebben om rond te komen. De Gelrepas blijft daarbij een belangrijk instrument. We verruimen de doelgroep van de Gelrepas (dit is alleen voor gezinnen met kinderen tot 18 jaar) van 130% naar 140% van de bijstandsnorm, zodat meer werkende huishoudens en gezinnen gebruik kunnen maken van deze regeling. Daarnaast verhogen wij het budget van de Gelrepas en zorgen we voor jaarlijkse indexering. Ook behouden we het busvoordeelabonnement voor Gelrepashouders, zodat inwoners beter toegang hebben tot werk, onderwijs, zorg, familie en sociale activiteiten. Mobiliteit mag geen belemmering zijn om mee te doen in de samenleving. Daarnaast breiden we onze ondersteuning uit met een regeling voor dierenartskosten voor Gelrepashouders. Voor veel inwoners zijn huisdieren belangrijk gezelschap en onderdeel van het gezin. Met deze regeling voorkomen we dat noodzakelijke zorg voor huisdieren vanwege financiële omstandigheden achterwege moet blijven.

Arnhem-Oost
In Arnhem-Oost zetten we het Nationaal Programma Arnhem-Oost voort. We blijven langdurig ongelijk investeren voor gelijke kansen, met blijvende verbetering van de levens van mensen en de kwaliteit van de wijken. Door langdurig samen te werken met inwoners, scholen, zorgorganisaties, ondernemers en het Rijk investeren we in gelijke kansen voor kinderen, jongeren en gezinnen. Zo werken we aan een Arnhem waarin iedereen kan meedoen en perspectief heeft op een gezonde, veilige en kansrijke toekomst.

Veilig, leefbaar en verbonden

Veiligheid
Ook in 2027 werken we aan een veiliger en weerbaarder Arnhem, waarin mensen zich thuis, op straat en online veilig kunnen voelen. We voorkomen en bestrijden overlast en criminaliteit en investeren tegelijkertijd in preventie. Daarbij werken we zoveel mogelijk wijkgericht en grijpen we snel en zichtbaar in op plekken waar problemen samenkomen. Samen met bewoners en ondernemers brengen we onveilige plekken in beeld. We hebben extra aandacht voor het veiligheidsgevoel van meisjes, vrouwen en lhbtiqa+-personen en we pakken straatintimidatie aan.

In 2027 zorgen we voor meer zichtbare handhaving op straat. We breiden het aantal handhavers uit en voeren veelvuldiger en geconcentreerder stevigere acties op de plekken waar dit het meest nodig is. Ook pakken we overlastgevende en gevaarlijke panden aan en treden we hard op tegen drugscriminaliteit, mensenhandel en witwassen. Bijzondere aandacht gaat uit naar jongeren die dreigen af te glijden naar de criminaliteit. We bieden ze passende begeleiding en zetten straatcoaches in. Verder bieden we jongeren perspectief door inzet van het

Preventief Interventie Team en Prospect4Cash (jongeren in een kwetsbare positie begeleiden naar betaald en legaal werk).

Veiligheid speelt zich steeds meer ook online af. Daarom breiden we onze aanpak van cybercriminaliteit verder uit en geven we voorlichting aan kinderen, jongeren, ouderen en ondernemers. Ook blijven we investeren in het signaleren en tegengaan van radicalisering en extremisme.
Wereldwijde spanningen, hybride dreigingen en klimaatverandering zijn ook in Arnhem voelbaar. Daarom werken we verder aan een weerbare stad en een gemeente die voorbereid is op crises en verstoringen. We blijven investeren in brandveiligheid, crisisbeheersing en publieke gezondheidszorg en werken samen met onze partners aan de zelfredzaamheid van inwoners en de continuïteit van vitale voorzieningen.

Samenleven in een inclusieve en verbonden stad
Iedereen in Arnhem moet zich vrij en veilig kunnen bewegen en zichzelf kunnen zijn. We blijven racisme en discriminatie bestrijden en zetten daar in 2027 concrete stappen in. We starten met de uitvoering van het actieplan anti-moslimracisme en presenteren samen met het Arnhemse Regenboogoverleg een nieuwe Regenboogagenda voor 2027-2030. Met het Roze Jaar en Roze Zaterdag zetten we bovendien stevig in op zichtbaarheid, vrijheid en acceptatie. Ook werken we verder aan een toegankelijke stad en het versterken van de positie van Arnhemmers met een beperking.

Arnhem is en blijft een gastvrije stad. We nemen onze verantwoordelijkheid voor mensen die vluchten voor oorlog, geweld en onderdrukking en zorgen voor een ruimhartige, menswaardige en toekomstbestendige opvang. In 2027 geven we verder uitvoering aan het vastgestelde kader Arnhem, gastvrije stad, waarbij meedoen vanaf dag één centraal staat. We zorgen voor toegang tot taal en onderwijs en leggen waar mogelijk de verbinding met werk, sport, cultuur en andere activiteiten in de stad. Ook werken we verder aan structurele opvangplekken en het huisvesten van statushouders, met blijvende aandacht voor spreiding, draagvlak en leefbaarheid.

Sport en cultuur dragen bij aan ontmoeting, gezondheid en verbondenheid in onze stad. Arnhem is een sportstad in het groen. Met topsportcentrum Papendal, Vitesse en een omgeving die uitnodigt tot bewegen, heeft Arnhem sport en bewegen in haar DNA. We willen dat alle Arnhemmers kunnen sporten en bewegen, met extra aandacht voor inwoners voor wie dat minder vanzelfsprekend is. We investeren daarom in laagdrempelige sport- en beweegvoorzieningen, ondersteunen vitale en toegankelijke verenigingen en stimuleren sporten en bewegen in de openbare ruimte. Met ‘Arnhem buitenbeweegstad’ maken we een plan hoe bewegen, ontmoeten, recreatie, sport en spelen nog een sterkere plek kan krijgen in de openbare ruimte. Ook benutten we de kracht van topsport en topsportevenementen om Arnhemmers in beweging te brengen. Daarbij bieden we ook ruimte aan talent om zich in Arnhem verder te ontwikkelen.

In 2027 zetten we daarnaast belangrijke stappen om kunst en cultuur toegankelijk te houden en meer ruimte te bieden aan makers. We gaan door met de vrije toegang tot cultuur voor jongeren. We werken aan een nieuwe cultuurvisie en een integraal huisvestingsplan voor cultuur en investeren extra in een gezonde culturele sector en eerlijke beloning. Ook werken we verder aan toekomstbestendige huisvesting van culturele instellingen en aan meer cultuur in Arnhem-Zuid. Zo starten we met de ontwerpfase van het cultuurcentrum aan de Kronenburgsingel 20 in combinatie met 80 woningen.

We versterken Arnhem als aantrekkelijke, gastvrije en bruisende stad waar ruimte is voor aansprekende evenementen, waar we de bezoekers en ondernemers laten zien wat Arnhem uniek maakt en waar inwoners zich thuis voelen. Evenementen moeten toegankelijk en duurzaam zijn en we streven naar een meer evenwichtige verdeling in Arnhem-Zuid en Noord. Herdenken is onlosmakelijk verbonden met onze stad. We houden de geschiedenis levend met onder meer de jaarlijkse herdenking van de Slag om Arnhem. Daarbij willen we jongeren en andere doelgroepen beter gaan betrekken en met hen het bredere gesprek over vrijheid voeren. Ook blijven we het bijzondere erfgoed en de geschiedenis van Arnhem zichtbaar en beleefbaar maken. Dat gaan we doen in samenwerking met Museum Arnhem en Rozet met de vernieuwing van het Erfgoedcentrum.

Betrouwbare en toegankelijke gemeente
Tot slot werken we in 2027 verder aan een gemeente die betrouwbaar, toegankelijk en dichtbij is. We voeren de nieuwe visie op dienstverlening verder uit en verbeteren onze dienstverlening aan de balie, telefoon en online. We investeren structureel in onze informatievoorziening en ICT en versterken onze informatieveiligheid en privacy. Tegelijk willen we inwoners eerder en beter betrekken bij plannen voor hun buurt en stad. In 2027 evalueren we de participatieverordening en investeren we in democratische betrokkenheid, met bijzondere aandacht voor jongeren.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

Gemeenten worden voornamelijk gefinancierd uit het gemeentefonds, waarvan de hoogte bepaald wordt door de Rijksoverheid. Sinds 2024 is de zogenaamde trap-op-trap-af-systematiek losgelaten en vervangen door een systematiek waarbij de groei van het gemeentefonds is gekoppeld aan de stijging van het bruto binnenlands product. Het effect hiervan is dat het zogenaamde accres (jaarlijkse stijging) van het gemeentefonds niet toereikend is om de autonome kostenstijgingen (afgesproken en/of wettelijke indexaties) van de gemeente op te vangen. Zowel in 2027 als in 2029 wordt de huidige normeringssystematiek geëvalueerd. Mogelijk kan de eerste evaluatie al aanleiding kan zijn voor aanpassing van de normering, waarbij één van de discussiepunten bij de evaluaties de eventuele nacalculatie van het prijsaccres is.

De Eerste Kamer maakt zich zorgen over de financiële situatie van gemeenten. Er wordt aandacht gevraagd voor een aantal moties die tot op heden niet zijn uitgevoerd, zoals over het borgen van de autonome taak van gemeenten en over het corrigeren van inflatieramingen. Mogelijk leidt dit in de komende periode tot een beleidsdebat over de bekostiging van de gemeenten.

Waar vanaf 2026 een groot tekort dreigde (het ravijnjaar), is dit door vooral incidentele verhoging van rijksbudgetten doorgeschoven naar het jaar 2028. In Arnhem is dat in de huidige begroting al verwerkt.

Van Begroting 2026 naar Begroting 2027

In november 2025 is een structureel sluitende Begroting 2026 vastgesteld. Het financieel perspectief voor de Begroting 2027 kent echter een aantal uitdagingen. Bovenop het in voorgaande begrotingen reeds verwerkte ravijn in het gemeentefonds, waardoor de inkomsten vanuit het Rijk vanaf 2026 sterk dalen, zien we ook dat het een uitdaging is om (structurele) knelpunten te dekken dan wel ruimte te vinden voor nieuwe ambities. Tot nu toe is er daarbij geen zicht op verhoging van de rijksmiddelen in het gemeentefonds. Wel wordt Arnhem geholpen door uitstel van besluitvorming over beschermd wonen, waardoor de invoering van het nieuwe verdeelmodel beschermd wonen opnieuw met een jaar is opgeschoven. Voor Arnhem levert dit direct financiële ruimte op.
Onder aan de streep zien we echter dat het financiële beeld knelt. Daarom laten we de lokale belastingen en heffingen geleidelijk oplopen, zetten we een aantal bestemmingsreserves in en nemen we een generieke taakstelling op de organisatie op. Tegelijkertijd doen we de investeringen die cruciaal zijn voor de toekomst van Arnhem en nemen we maatregelen om de uitgaven beheersbaar te maken.

Conclusies financieel beeld

Geconcludeerd kan worden dat er in deze Begroting 2027 een structureel sluitende begroting kan worden gerealiseerd. In alle jaren wordt namelijk een structureel sluitend beeld gerealiseerd. Door de blijvende onzekerheid over financiering vanuit de Rijksoverheid in combinatie met de toenemende financiële opgaven op het gebied van onderwijshuisvesting en beschermd wonen, verwachten we dat de beschikbare financiële ruimte in de komende jaren beperkt zal zijn. Om de mogelijke verdere stijging van tarieven en volumes in het zorgdomein op een goede wijze op te kunnen vangen is het essentieel dat de ingezette transformatie van het sociaal domein centraal komt te staan. In deze Begroting worden middelen zodanig ingezet dat de beweging gemaakt kan worden van zware naar passende ondersteuning op de juiste plek, met betere samenwerking tussen formele zorg, welzijn en informele zorg.
Over de jaren heen wordt per saldo onttrokken aan de algemene reserve. De algemene reserve is het belangrijkste onderdeel voor het weerstandsvermogen en deze blijft op voldoende niveau. Dit zien we terug in de weerstandsfactor die in 2027 uitkomt op 1,4 en vervolgens in de jaren daarna geleidelijk daalt naar 1,0 in 2030. Hiermee blijven we voldoen aan de spelregel in onze financiële verordening, welke aangeeft dat de weerstandsfactor niet lager dan 1,0 mag zijn en 1,4 het uitgangspunt is.

VNG begrotingsadvies

Gemeenten krijgen het advies om hun begroting voor 2027 structureel en reëel sluitend te maken.
Het financieel beeld in deze Begroting 2027 voldoet aan het begrotingsadvies van de VNG, want het jaar 2027 is structureel en met een reële taakstelling sluitend.
Vanaf 2028 adviseert de VNG om voor jeugdzorg en huishoudelijke hulp in de Wmo met stelposten te werken. Zo kunnen gemeenten omgaan met financiële onzekerheid zonder nu al te hoeven bezuinigen op andere terreinen. De VNG adviseert daarbij om uit te gaan van realistische kostenramingen en te werken met stelposten. Gemeenten kunnen op die manier rekening houden met maatregelen uit de Hervormingsagenda Jeugd, zoals een eigen bijdrage of kortere trajectduur en deze budgetneutraal verwerken. Dit heeft Arnhem al in de Begroting 2026 op deze

wijze gedaan. De Provincie staat deze budgettair neutrale verwerking toe, omdat aannemelijk is dat het realiseren van deze uitwerking en wetgeving onder de verantwoordelijkheid van het Rijk valt. De Provincie kan niet instemmen met het opnemen van een algemene stelpost 'Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd' die de baten en lasten voor jeugdzorg in 2028 en 2029 in balans brengt. Mede om die reden nemen we in onze begroting een dergelijke stelpost dan ook niet op. Daarmee zijn we prudenter dan het voorstel van de VNG. Begin 2027 verschijnt het advies van de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd. Dat advies moet meer duidelijkheid geven over de verhouding tussen kosten en beschikbare middelen.
Ook voor huishoudelijke hulp binnen de Wmo raadt de VNG gemeenten aan om vanaf 2029 een stelpost op te nemen. Het rijk heeft vanaf dat jaar een bezuiniging van € 1 miljard ingeboekt, terwijl nog niet duidelijk is hoe het toekomstige beleid eruitziet en welke kosten gemeenten blijven maken. In deze Begroting 2027 heeft Arnhem dat conform het advies van de VNG verwerkt (zie ook onder Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen). De Provincie als toezichthouder heeft aangegeven deze stelpost toe te staan.

Reëel en structureel sluitende begroting

Net als in eerdere jaren is ook voor deze begroting de raming van het gemeentefonds gebaseerd op de meicirculaire van het gemeentefonds en zijn de verschillende inkomsten volgens de gebruikelijke methode geraamd. Daarnaast zijn geen algemene taakstellingen opgenomen om de begroting sluitend te maken, terwijl bij de uitgaven rekening is gehouden met onder andere de loon- en prijsontwikkeling. Hiermee zijn alle inkomsten en uitgaven in deze begroting realistisch opgenomen waarmee sprake is van een reëel evenwicht in deze begroting.
Het financieel beeld is opgebouwd uit het gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen, de beleidsontwikkelingen die financiële gevolgen hebben (verdeeld over de thema's 'toekomstbestendig wonen en ondernemen', 'groen, klimaat en gezonde leefomgeving', 'kansrijk, ongedeeld en zorgzaam' en 'veilig, leefbaar en verbonden') en een actualisatie van de jaarlijkse bijstellingen (indexatie, belastingen, heffingen en leges en kapitaallasten die voortkomen uit het Meerjareninvesteringsprogramma).

Het financiële beeld leidt tot het volgende totale beeld van de incidentele en structurele verrekeningen met de algemene reserve dat in deze begroting verwerkt is:

Financieel beeld 2027-2030	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2026	0	0	0	0
Toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve voorafgaand aan Begroting	3.160	-3.511	-3.777	-6.417
Waarvan structureel	*237*	*-412*	*1.178*	*-1.245*
Waarvan incidenteel	*2.923*	*-3.099*	*-4.955*	*-5.172*
Financiële ontwikkelingen	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Gemeentefonds en overige Rijksontwikkelingen	25.149	27.530	22.186	24.439
Waarvan structureel	*28.701*	*28.037*	*22.191*	*24.446*
Waarvan incidenteel	*-3.552*	*-507*	*-6*	*-7*
Beleidsontwikkelingen				
Toekomstbestendig wonen en ondernemen	-1.489	-2.287	-2.068	-2.171
Waarvan structureel	*4*	*-794*	*-1.093*	*-1.271*
Waarvan incidenteel	*-1.493*	*-1.493*	*-975*	*-900*
Groen, klimaat en gezonde leefomgeving	-1.572	-1.611	-456	-435
Waarvan structureel	*4.396*	*3.976*	*2.970*	*515*
Waarvan incidenteel	*-5.968*	*-5.587*	*-3.426*	*-951*

Kansrijk, ongedeeld en zorgzaam	-9.285	-12.465	-6.814	-3.722
Waarvan structureel	*-5.899*	*-6.637*	*-4.936*	*-5.502*
Waarvan incidenteel	*-3.386*	*-5.828*	*-1.878*	*1.780*
Veilig, leefbaar en verbonden	-6.621	-4.515	-3.975	-3.410
Waarvan structureel	*-1.049*	*-314*	*-904*	*-1.504*
Waarvan incidenteel	*-5.572*	*-4.201*	*-3.071*	*-1.906*
Jaarlijkse bijstellingen	-20.194	-18.593	-14.549	-14.846
Waarvan structureel	*-19.711*	*-18.990*	*-18.135*	*-14.846*
Waarvan incidenteel	*-483*	*397*	*3.586*	*0*
Toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve cf Begroting 2027	-10.851	-15.451	-9.454	-6.562
Waarvan structureel	*6.680*	*4.866*	*1.271*	*593*
Waarvan incidenteel	*-17.531*	*-20.317*	*-10.725*	*-7.155*
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er in 2027 een bedrag van € 10,9 miljoen aan de algemene reserve wordt onttrokken. Dit bestaat echter uit een structurele toevoeging van € 6,7 miljoen en een incidentele onttrekking van € 17,5 miljoen. Dit betekent dat de begroting voor 2027 structureel sluitend is. In de jaren daarna daalt de structurele dotatie naar € 4,9 miljoen in 2028, € 1,3 in 2029 en € 0,6 miljoen in 2030. In alle jaren is dus sprake van een structureel sluitende begroting. De weerstandsfactor voldoet in begrotingsjaar 2027 aan het uitgangspunt van 1,4 en blijft in alle jaren daarna boven de afgesproken grens van 1,0.
Het financiële beeld ligt in lijn met de ontwikkeling van de landelijke gemeentelijke financiën voor de komende jaren, waarin het oorspronkelijke ravijnjaar enigszins gedempt is, opgeschoven is van 2026 naar 2028, maar de financiële ruimte wel steeds beperkter wordt.

Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen

Het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron voor gemeenten. Jaarlijks worden gemeenten op een drietal momenten geïnformeerd over de actuele raming van het gemeentefonds. De meicirculaire is gebaseerd op de Voorjaarsnota van het Rijk en is een belangrijke bouwsteen van de gemeentelijke begroting. In de meicirculaire zijn de afspraken uit de Voorjaarsnota verwerkt. Hieronder wordt op deze onderdelen een verdere toelichting gegeven.

Volume accres en Loon Prijs Ontwikkeling (LPO) accres
Het volume accres wordt gebaseerd op een 8-jaars (t-9 t/m t-2) historisch gemiddelde van de ontwikkeling van het bbp en is in de meicirculaire voor de jaren 2027 en 2028 beperkt naar boven bijgesteld en voor de jaren 2029 en 2030 beperkt naar beneden bijgesteld. Het LPO accres wordt gebaseerd op de prijs bruto binnenlands product (pbbp). Voor 2026, 2028 en 2030 zijn de ramingen voor de prijs bbp omhoog bijgesteld. Voor de jaren 2027 en 2029 zijn de bijstellingen beperkt.

Huishoudelijke hulp uit Wmo met vangnet
Dit betreft maatregel 44 uit het Coalitieakkoord van het kabinet Jetten. Mensen die dat kunnen, gaan zelf betalen voor hun huishoudelijke hulp. Huishoudelijke hulp als maatwerkvoorziening binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo) wordt daarom geschrapt met ingang van 1 januari 2029 (€ 1,4 miljard). Voor de mensen die niet zelf hulp kunnen regelen, blijft de gemeente daarin voorzien (€ 430 miljoen). Tot op heden is nog onduidelijk hoe dit vorm krijgt, terwijl de korting al wel verwerkt is. Daarmee is het onduidelijk of en in welke mate gemeenten deze kosten moeten blijven maken vanaf 2029. Het advies van de VNG is om de vanaf 2029 ingeboekte bezuiniging op huishoudelijke hulp via een stelpost teniet te doen onder de titel “Afschaffing huishoudelijke hulp”. Voor Arnhem betekent dit een verlaging met ruim € 14 miljoen vanaf 2029, welke op programma Zorg wordt doorvertaald. Het vangnet ligt op ruim € 4 miljoen, dat aan programma Zorg (Wmo) wordt toegevoegd. Aanvullend wordt een risico

opgenomen waarin wordt toegelicht dat de nog onduidelijke bezuiniging in de vorm van een stelpost is vertaald. Deze verwerking is conform het begrotingsadvies van de VNG.

Uitstel verdeelmodel Beschermd wonen
Er is geen informatie ontvangen over de invoering van het nieuwe verdeelmodel voor Beschermd wonen en het bijbehorende woonplaatsbeginsel. Aangezien besluitvorming hierover niet heeft plaatsgevonden, blijven in 2027 de centrumgemeenten daarmee het budget voor de regio ontvangen. Voor Arnhem betekent dit een structureel voordeel zoals in onderstaande tabel is opgenomen.

Actualisatie maatstaven en ontwikkeling uitkeringsbasis
Zowel de ontwikkelingen van de landelijke volumina (uitkeringsbasis) als specifiek voor Arnhem op de maatstaven van de algemene uitkering (inwoners, WOZ-waarde, woningen) zijn in de berekening van de meicirculaire verwerkt.

Verdeelmodel gemeentefonds
Op 30 mei jl. is de Tweede Kamer geïnformeerd over de verdeling per 1 januari 2027. Er worden twee kleine wijzigingen doorgevoerd. Ten eerste, de berekening van de maatstaf 'Huishoudens met een laag inkomen' met procenten in plaats van met honderdtallen. Ten tweede worden de rekentarieven van de Onroerendezaakbelasting (OZB) aangepast aan de werkelijke gemiddelde OZB-tarieven en wordt de verevening van de overige eigen middelen met hetzelfde bedrag verlaagd.
Wat betreft het ingroeipad (het pad waarmee gemeenten sinds 1 januari 2023 naar de nieuwe verdeling ingroeien) is het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) het eens met de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) dat de beoogde richting van de totale herverdeling door de voorstellen ongewis is geworden. BZK sluit zich dan ook aan bij het ROB advies om de huidige bedragen van het ingroeipad, voor die gemeenten die nog niet volledig waren ingegroeid, voorlopig te bevriezen op het niveau van 2026. Zoals de ROB in zijn advies aangeeft is er nog vervolgonderzoek nodig. Aangezien BZK hecht aan een zorgvuldig proces, is een volgende stap in het ingroeipad voorzien per 1 januari 2029. Voor Arnhem betekent dit dat er vanaf 2027 in het kader van behoedzaamheid geen rekening wordt gehouden met het resterende voordeel van € 5 miljoen op basis van de voorlopige uitkomst van de herverdeling.

Wijzigingen in taakmutaties, decentralisatie-uitkeringen (DU's) en integratie-uitkeringen (IU's)
In de afgelopen circulaires is een aantal nieuwe taakmutaties en DU's ontvangen en is een aantal wijzigingen doorgevoerd op bestaande DU's. Daar waar sprake is van (nieuwe) taken en/of een stijging van benodigde middelen om deze taken uit te voeren, vindt overheveling van de middelen uit het gemeentefonds naar de betreffende programma's plaats. Een majeure wijziging vindt plaats binnen de IU Participatie: de budgetverdeling voor de rijksbijdrage beschut werk is gewijzigd als gevolg van een nieuwe verdeelsleutel. Voor Arnhem betekent dit een nadeel van € 1 miljoen in 2027, oplopend naar een nadeel van € 3,1 miljoen vanaf 2029. In deel 3 van deze Begroting is nadere toelichting en compleet overzicht gegeven op de wijzigingen in taakmutaties en decentralisatie-uitkeringen.

In onderstaande tabel is een totaaloverzicht gegeven van de mutaties in het gemeentefonds:

Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**I/S**
Bedragen x € 1.000					
Ontwikkelingen gemeentefonds sept.- en dec.circulaire	14.748	13.077	12.905	23.947	S
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	-803	-761	-1.009	-8.157	S
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	-876	-29	0	-7	I
Ontwikkelingen gemeentefonds meicirculaire	15.900	6.413	-7.604	-8.089	S
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	-6.053	-461	9.563	9.599	S
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	-2.676	-478	-6	0	I
Uitstel Beschermd Wonen	4.908	9.770	8.335	7.145	S
Totaal ontwikkelingen gemeentefonds en overige ontwikkelingen	**25.149**	**27.530**	**22.186**	**24.439**	

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

De financiële gevolgen van beleidsontwikkelingen ten opzichte van de vorige begroting zijn onderverdeeld in de volgende thema's:

- Toekomstbestendig wonen en ondernemen
- Groen, klimaat en gezonde leefomgeving
- Kansrijk, ongedeeld en zorgzaam
- Veilig, leefbaar en verbonden

Deze gevolgen worden in de volgende paragrafen inzichtelijk gemaakt. Bij elk thema is (indien van toepassing) eerst een tabel opgenomen met beleidsontwikkelingen die gedekt worden door bestaande budgetten of reserves. Daarna is een tabel opgenomen met ontwikkelingen die gedekt worden vanuit de algemene reserve.

Toekomstbestendig wonen en ondernemen

Ontwikkelingen Toekomstbestendig wonen en ondernemen met dekking	2027	2028	2029	2030	I/S
Bedragen x € 1.000					
Parkeerexploitatie - bijstelling baten en lasten	-672	-676	-683	-683	S
Dekking vanuit BR Bereikbaarheid	672	676	683	683	S
Totaal ontwikkelingen Toekomstbestendig wonen en ondernemen	**0**	**0**	**0**	**0**	

Parkeerexploitatie - bijstelling baten en lasten

De autonome ontwikkelingen op de parkeerexploitatie worden bijgesteld aan zowel de baten als de lastenkant. De lasten worden bijgesteld op basis van de indexatie op de lopende contracten. Verder nemen de lasten aanvullend structureel toe vanwege het afsluiten van een nieuwe overeenkomst voor de leverancier van de parkeerautomaten. De baten voor de parkeervergunningen en -ontheffingen en naheffingen worden bijgesteld op basis van de realisatie van het afgelopen jaar. De financiële effecten als gevolg van zowel de hogere lasten als de lagere baten worden verrekend met de bestemmingsreserve Bereikbaarheid.

Ontwikkelingen Toekomstbestendig wonen en ondernemen tlv algemene middelen	2027	2028	2029	2030	I/S
Bedragen x € 1.000					
Vrijval stelpost vastgoed	673	673	673	673	S
Groot onderhoud busremise	-108	-106	-105	-83	S
OV-concessie	-244	-244	-244	-244	S
Aanpassingen 30 km/u-straten		-100	-100	-100	S
Spoorzone Arnhem Oost - Aanloopverlies mobiliteithubs				-200	S
Spoorzone Arnhem Oost - Startnotitie Presikhaaf	-100				I
Spoorzone Arnhem Oost - Innovatief Maakdistrict Arnhem	-350	-350	-350	-350	I
Veerpolderstraat realisatie woningbouw (raadsbesluit b2024)	-18	-17	-17	-17	S
Businesscase grex Rijnpark fase 2 (cofinanciering)		-700	-1.000	-1.000	S
Sociaal gebiedsplan Rijnpark	-200	-200	-200	-200	I
Startnotitie De Drieslag	-100				I
Beleidscapaciteit wonen	-100	-100	-100	-100	S
Malburgen Samen Vooruit	-100	-100	-100	-100	I
Bezetting MFC's	-518	-518			I
Verlagen extra inzet op funderingsproblematiek	125	125	125		I

Ondernemersdienstverlening	-200	-200	-200	-200	S
Inzet wijkwinkelcentra		-200	-200		I
Uitvoeren ambities circulaire economie	-250	-250	-250	-250	I
Totaal Ontwikkelingen Toekomstbestendig wonen en ondernemen	**-1.489**	**-2.287**	**-2.068**	**-2.171**	

Vrijval stelpost vastgoed
Voor de exploitatie van het gemeentelijk vastgoed zijn enkele stelposten opgenomen voor onvoorziene prijsstijgingen in de uitvoering van het beheer en onderhoud. Deze posten vloeien met name voort uit de corona periode, maar zijn ook het gevolg van kleinere bijstellingen in latere jaren. Inmiddels heeft de prijsontwikkeling zich al enkele jaren gestabiliseerd en om die reden zal het merendeel terugvloeien naar de algemene middelen. Het gaat hier om een bedrag van structureel € 673.000.

Groot onderhoud busremise
Om de busremise in de huidige en vanaf medio dit jaar de nieuwe concessieperiode te blijven gebruiken is een inhaalslag nodig op groot onderhoud van ruim € 2,2 miljoen in 2026. Hiervan is € 0,4 reeds voorzien in het huidige meerjareninvesteringsplan (MIP) in latere jaren. De afgelopen jaren is er relatief weinig onderhoud uitgevoerd op deze locatie in afwachting van de invulling van de toekomstige afspraken over het busvervoer met de provincie en wat dit vraagt van deze locatie. In de huidige concessieperiode ontvangt de gemeente een vergoeding voor het onderhoud (trolleyforfait). Het niet bestede deel uit de afgelopen jaren is onvoldoende om de totale nog te maken kosten te dekken. Voorgesteld wordt om de ontbrekende middelen van € 108.000 in 2027, aflopend naar € 83.000 vanaf 2030 in de begroting op te nemen.

OV-concessie
De concessiewisseling in het OV vraagt in 2026 om tijdelijke extra inzet voor zowel implementatie als beheer. Deze fase is complex en vraagt om strakke regie en coördinatie om de overgang zonder verstoringen te laten verlopen. Daarnaast verschuift de verantwoordelijkheid van de gemeente: vanaf de nieuwe concessie zijn wij volledig verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de elektrische installaties in de gelijkrichterstations, inclusief het dagelijks onderhoud. Dit vergroot de omvang en complexiteit van de opgave.
De gemeente ontvangt in de huidige situatie een Trolleyforfait-vergoeding van de Provincie voor onderdelen die samenhangen met de concessie. In de gemeentelijke begroting is het Trolleyforfait begroot op ongeveer € 1,3 milljoen. Met het aflopen van de huidige concessie per 28 juni 2026, wordt ook de afspraak rondom de Trolleyforfait vergoeding herzien.
Onderdelen die onder de Trolleyforfait-vergoeding vielen, zullen niet per sé worden vergoed in de nieuwe concessieperiode. Dit heeft te maken met lasten die in de gemeentelijke begroting niet meer zijn opgenomen (onder andere aflopende kapitaallasten) en met het uitgangspunt dat alleen nog onderdelen die direct samenhangen met de trolleyinfrastructuur worden vergoed. Voorgesteld wordt om de begroting vanaf 2027 met € 244.000 op te hoger, waardoor de vergoeding meer in lijn wordt gebracht met de werkelijk te verwachte kosten.

Aanpassing 30 km/u-straten
Om een goed vervolg te geven aan het aanpassen van straten naar een maximumsnelheid van 30 km/u, wordt voorgesteld om vanaf 2028 structureel € 100.000 in de begroting op te nemen.

Spoorzone Arnhem Oost - Aanloopverlies mobiliteithubs
Mobiliteitshubs zijn een belangrijk middel in de mobiliteitstransitie/duurzame bereikbaarheid. In de gebiedsontwikkeling Rijnpark zet de gemeente in op collectieve mobiliteitshubs als parkeervoorziening. Belangrijkste redenen hiervoor zijn de autoluwe inrichting van het gebied, mogelijkheid tot functiestapeling, sturing op laag autogebruik, aanbieden van duurzamere alternatieven zoals (deel)fietsen en deelauto's. In de business case wordt uitgegaan van een ondernemende rol van de gemeente, waarbij de ontwikkeling en beheer en exploitatie door de gemeente wordt uitgevoerd. Hiermee houdt de gemeente door het eigendom volledige zeggenschap en regie over (bijvoorbeeld de parkeertarieven in) de hubs. Het ontwikkelen van rendabele hubs leidt voor de gemeente tijdelijk tot aanloopverliezen (structureel vanaf 2030 € 200.000).

Spoorzone Arnhem Oost - Startnotitie Presikhaaf
Bij Presikhaaf liggen kansen om een impuls te geven aan de wijk en tegelijk op korte termijn veel woningen toe te voegen. We halen de planvorming naar voren en versnellen zo de woningbouw waar dat kan. Daarvoor begroten we in 2027 eenmalig € 100.000 om een startnotitie op te stellen.

Spoorzone Arnhem Oost- Innovatief Maakdistrict Arnhem
We ontwikkelen toekomstgerichte werklocaties en werken verder aan het Innovatief Maakdistrict Arnhem (IMA), waaronder Het Broek, de Nieuwe Haven en Cleantech Park Arnhem. Voorgesteld hiervoor in de jaren 2027 tot en met 2030 jaarlijks € 350.000 in te zetten.

Veerpolderstraat realisatie woningbouw (raadsbesluit Begroting 2024)
Voor de ontwikkeling van het groen-spelen Veerpolderstraat is er sprake van een hogere investering als gevolg van een beter zicht op daadwerkelijke uitvoering en prijsstijgingen. Het budget is in 2023 berekend en aangevraagd met uitvoering verwacht in 2024. Sindsdien is het plan verder uitgewerkt in een participatief proces met betrokkenen en omwonenden. Dat heeft geleid tot een door bewoners gekozen variant met het opheffen van de Barbeelstraat, deze straat wordt heringericht met groen en een parkpad. Vanwege de realisatie in 2026 is er sprake van 3 jaar prijsindexering. De totale investeringskosten zijn € 654.000. Hiervan kan € 385.000 gedekt worden uit reeds bestaande middelen. Er is een investeringskrediet van € 269.000 aanvullend nodig. Dit betekent een toename van € 63.000 ten opzichte van 2024. De structurele kapitaallast van deze investering bedraagt circa € 18.000 per jaar.

Businesscase grex Rijnpark fase 2 (cofinanciering)
De projecten binnen de Spoorzone Arnhem-Oost, met Rijnpark als grootste project, hebben onze bijzondere aandacht. We stellen voor om in 2028 € 7 ton en vanaf 2029 € 1 miljoen kapitaallasten te begroten om fase 2 te realiseren en spelen daarmee tientallen miljoenen vrij. In dit gebied zullen de meeste huizen worden gebouwd om een antwoord te bieden op de grote woonvraag.

Sociaal gebiedsplan Rijnpark
In Rijnpark kiezen we ervoor om meteen vanaf de start van een gebiedsontwikkeling de sociale leefomgeving mee te nemen. In deze lijn is een sociaal gebiedsplan Rijnpark fase 1 opgesteld. In 2027 wordt verdergegaan met de sociale programmering en ruimtelijke vertaling van de sociaal-maatschappelijke doelen uit het sociaal gebiedsplan Rijnpark fase 1. Voor Rijnpark fase 2 is in 2026 een start gemaakt met het opstellen van het sociaal gebiedsplan Rijnpark fase 2. In deze begroting stellen we voor in de periode 2027-2030 jaarlijks € 200.000 in te zetten voor het ontwikkelen van het sociaal gebiedsplan Rijnpark. De middelen worden ingezet op ambtelijke capaciteit en programma-interventies.

Startnotitie De Drieslag
De Drieslag willen we transformeren tot het hart van de wijk met ruimte voor wonen, werken en ontmoeten. Voor 2027 wordt incidenteel € 100.000 vrijgemaakt om een startnotitie op te stellen.

Beleidscapaciteit Wonen
Als gevolg van de aanhoudende druk op de woningmarkt is het woonbeleid de afgelopen jaren sterk verbreed, geïntensiveerd en complexer geworden. Daarnaast is door nieuwe wetgeving het beschikbare volkshuisvestelijk instrumentarium flink uitgebreid. Denk aan de Wet Goed Verhuurderschap en de Wet Betaalbare Huur. Arnhem heeft ervoor gekozen om hier maximaal gebruik van te maken. Waar Wonen voorheen vooral een beleidsmatige opgave was, is er nu in toenemende mate sprake van regisserende en uitvoeringsgerichte taken. Ook zien we een toenemend aantal WOO-verzoeken op het gebied van Wonen. Bij de vraag naar een sterkere regierol gaat het bijvoorbeeld om de inzet van de verhuiscoach, splitsingscoach en vocht- en schimmelexpert. Tot slot vraagt de samenwerking met onze partners in de stad en regio om steeds meer afstemming. De werkzaamheden rondom wonen hebben afgelopen jaren plaatsgevonden onder hoge druk. De bestaande formatie is te krap om recht te doen aan bovenstaande ontwikkelingen en om al ingezet beleid met voldoende kwaliteit te continueren. Om die reden stellen we voor de beleidscapaciteit vanaf 2027 met structureel € 100.000 te verhogen.

Malburgen Samen Vooruit
Het vastgestelde Ontwikkelperspectief Malburgen Samen Vooruit benoemt een aantal gebiedsprofielen waarvan er twee nog nader moeten worden uitgewerkt, te weten Drieslag en omgeving en Immerloo I/Zeegsingel. Deze ontwikkelingen dragen bij aan de leefbaarheid en veiligheid in Malburgen en de doelstelling vanuit de Woonvisie en het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Dit zal wel om (co)financiering vragen. Om die reden stellen we voor in de jaren 2027 tot en met 2030 elk jaar € 100.000 te begroten.

Bezetting MFC's
De gemeente werkt aan een toekomstbestendige en doelmatige inrichting van het beheer van de multifunctionele centra. Daarbij wordt meer ruimte geboden aan sociaal beheer door maatschappelijke organisaties, sociale ondernemers en vrijwilligers, zodat gemeentelijke middelen zoveel mogelijk kunnen worden ingezet voor maatschappelijke activiteiten in de wijken. Voor 2027 en 2028 wordt € 518.000 uitgetrokken om de overgangsperiode te overbruggen, maar de uitvoering van deze transitie vraagt de komende jaren aandacht en is ongewis. Hierdoor bestaat een risico dat de beoogde besparingen later worden gerealiseerd met als gevolg dat de beheerkosten tijdelijk hoger uitvallen dan geraamd. De voortgang en financiële effecten worden periodiek gemonitord.

Verlagen extra inzet op funderingsproblematiek
Bij gelijkblijvend aantal vragen en de middelen die we in 2026 vanuit het Rijk ontvangen is de verwachting dat een budget van € 200.000 voldoende is om de bewoners kunnen blijven ondersteunen met huidige vorm monitoring, het loket en een beperktere subsidieregeling voor onderzoek/quickscans. Dit betekent dat in de jaren 2027 tot en met 2029 elk jaar een bedrag van € 125.000 vrij kan vallen.

Ondernemersdienstverlening
Arnhem is uitgeroepen tot nationale MKB-stad van het jaar 2026. Dat schept voor ons een verantwoordelijkheid voor de toekomst. We trekken actief bedrijven aan die passen bij het profiel van Arnhem. Onnodige regeldruk verminderen we en we zetten het ondernemerspunt en Loket Geldzaken voor ondernemers voort. Om deze ondernemersdienstverlening op een goede wijze uit te kunnen voeren wordt voorgesteld om vanaf 2027 structureel € 200.000 in te zetten.

Inzet in wijkwinkelcentra
Ondernemers werken steeds vaker samen om hun terrein aantrekkelijker en toekomstbestendig te maken. Die organisatiekracht willen we verder versterken, onder andere via afspraken met ondernemers en partners over een robuust financieringssysteem voor wijkwinkelcentra. Hiervoor begroten we in de jaren 2028 en 2029 elk jaar € 200.000.

Uitvoeren ambities circulaire economie
Arnhem is de stad waar energie en creativiteit elkaar ontmoeten. Door ontwerpers, kunstenaars en technici aan elkaar te verbinden ontstaan baanbrekende innovaties. Arnhemse bedrijven bieden werk aan onze inwoners en dragen actief bij aan de energietransitie en circulaire economie. Om de ambities op dit gebied uit te kunnen voeren, nemen we in de jaren 2027 tot en met 2030 jaarlijks een bedrag van € 250.000 op.

Gebiedsontwikkeling Westzijde Heijenoordseweg
Op 26 februari 2025 heeft de raad de startnotitie Westzijde Heijenoordseweg vastgesteld. In de Woonvisie is opgenomen dat bij ontwikkelingen in Arnhem-West minimaal 60% sociale huur gerealiseerd dient te worden om zo in te zetten op een gelijkere verdeling van sociale huurwoningen over de stad. Gezien onder andere het hoge aandeel sociaal en betaalbaar programma zal de nog vast te stellen grondexploitatie een aanzienlijk negatief resultaat zal hebben.
De hiervoor gereserveerde middelen van € 4 miljoen (Perspectiefnota 2025-2028) in de bestemmingsreserve Stadsontwikkelfonds zijn niet voldoende. In de reserve houden we daarom aanvullend € 6,5 miljoen van het Stadsontwikkelfonds gereserveerd voor deze gebiedsontwikkeling. De daadwerkelijke hoogte van het tekort is nog van meerdere factoren afhankelijk (onder andere de gekozen parkeeroplossing, WBI subsidie). Het streven is om in 2027 de grondexploitatie aan de raad voor te leggen. Op dat moment zal de onttrekking aan de reserve Stadsontwikkelfonds in de begroting worden opgenomen.

Groen, klimaat en gezonde leefomgeving

Ontwikkelingen Groen, klimaat en gezonde leefomgeving met dekking	2027	2028	2029	2030	I/S
Bedragen x € 1.000					
CDOKE 2027-2030	2.844	2.844	2.844	5.280	S
Dekking vanuit Gemeentefonds	-2.844	-2.844	-2.844	-5.280	S
Warmtenet Malburgen		162	160	157	S
Dekking Warmtenet Malburgen		-162	-160	-157	S
Groenfonds	110	-55	-55		I
Dekking bestemmingsreserve	-110	55	55		I
Totaal ontwikkelingen Groen, klimaat en gezonde leefomgeving	**0**	**0**	**0**	**0**	

CDOKE 2027-2030
In 2027 wordt een totaalbedrag van € 671 miljoen via het gemeentefonds beschikbaar gesteld aan gemeenten om uitvoering te kunnen geven aan hun taken op het gebied van klimaat- en energiebeleid middels de decentralisatie-uitkering Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE).
Dit betekent een aanvulling van € 2,8 miljoen op de begroting die ingezet kan worden als dekking van de inspanningen op het gebied van klimaat- en energiebeleid. Het totale budget van € 5,7 miljoen dat voor Arnhem nu in de begroting is opgenomen valt uiteen in € 5,2 miljoen als basisfinanciering en € 0,4 miljoen als planfinanciering (ten behoeve van de zero emissie zone). Voor beide onderdelen zijn in de jaren 2027 tot en met 2030 structurele lasten en baten opgenomen, waarbij de uitkeringsvorm na 2027 nog niet bepaald is (specifieke uitkering met verantwoordingseisen of gemeentefonds dat vrij besteedbaar is).

Warmtenet Malburgen
Voor de voorbereidingskosten van het warmtenet is € 750.000 in de bestemmingsreserve Duurzaamheid beschikbaar. De bijbehorende kapitaallasten worden vanaf 2028 in de begroting verwerkt. Nadat het investeringsvoorstel wordt vastgesteld door de raad zullen de ontwikkelkosten in Warm Malburgen BV worden ingebracht. Indien de raad niet akkoord gaat met het investeringsvoorstel, worden de ontwikkelkosten onttrokken aan de bestemmingsreserve Duurzaamheid.

Groenfonds
Bij de inzet van middelen uit het groenfonds vindt een administratieve correctie plaats om de begrote onttrekkingen uit de bestemmingsreserve Groenfonds in de jaren 2027 tot en met 2029 daarop aan te laten sluiten.

Ontwikkelingen Groen, klimaat en gezonde leefomgeving tlv algemene middelen	2027	2028	2029	2030	I/S
Bedragen x € 1.000					
Transitiefase ROVA afvalinzameling	-500				I
Afvalstoffenheffing:					
Afvalinzameling ROVA	-1.250	-2.500	-2.500	-2.500	S
Dekking afvalinzameling ROVA	1.460	2.920	2.920	2.920	S
Afvalstoffenheffing 99% kostendekkend	1.200	1.200	1.200	1.200	S
Kosten zwerfvuil, veegvuil en legen afvalbakken wijken vanaf 2029 in afvalstoffenheffing	1.485	1.485	1.485	1.485	S
Kosten zwerfvuil, veegvuil en legen afvalbakken wijken: 2027 en 2028 uit algemene middelen	-1.485	-1.485			I
BTW kosten overhead	25	25	25	25	S
Ondersteunen vrijwilligersinitiatieven afval	-75	-75	-75	-75	S
Dekking uit afvalstoffenheffing	74	74	74	74	S

Impuls schonere stad		-250	-250	-250	I
Dekking uit afvalstoffenheffing		299	299	299	I
Actualisatie afvalbegroting	-17	-17	-17	-17	S
Intensivering inzet op afval	-250	-250	-125		I
Rioolheffing:					
Uitbreiding formatie (2 FTE)	-250	-250	-250	-250	S
Uitbreiding formatie (2 FTE) toerekenen aan rioolheffing	248	248	248	248	S
Waterkwaliteit, handhaving lozingsvergunningen bedrijven incidenteel	-150	-150			I
Waterkwaliteit, handhaving lozingsvergunningen bedrijven toerekenen aan rioolheffing	149	149			I
Waterkwaliteit, handhaving lozingsvergunningen bedrijven structureel			-100	-100	S
Waterkwaliteit, handhaving lozingsvergunningen bedrijven toerekenen aan rioolheffing			99	99	S
Kosten straatreiniging toerekenen aan rioolheffing	1.386	1.386	1.386	1.386	S
Kosten onderhoud watergangen incidenteel aan rioolheffing	238				I
Kosten onderhoud watergangen structureel aan rioolheffing	337	337	337	337	S
BTW kosten overhead aan rioolheffing	35	35	35	35	S
Kapitaallasten investeringen klimaatadaptatie			-185	-367	S
Dekking 50% kapitaallasten klimaatadaptatie in rioolheffing			104	207	S
Actualisatie begroting Riolering	-1	-1	-1	-1	S
Extra investering klimaatfonds incidenteel	-2.000	-2.500	-2.100		I
Extra investering klimaatfonds structureel			-900	-3.000	S
Structureel maken wijkgroenagenda's				-250	S
Structureel maken schoolmoestuinen	-135	-185	-185	-185	S
Campagne vaccinatiebereidheid opstart	-75				I
Campagne vaccinatiebereidheid		-25	-25	-25	S
Opstellen Plan Gezonde Leefomgeving/WHO	-360				I
Plan Gezonde Leefomgeving/WHO		-360	-360	-360	S
Ecologische oevers	-25	-25	-25	-25	S
Extra boswachter (communicatie)	-150	-150	-150	-150	S
Groenfonds, groei groen in de stad	-1.250	-1.250	-1.250	-1.000	I
Zeegbos	-150				I
Groenonderhoud binnen en buiten stad	-150	-200	-200	-200	S
Investering in bomen			-25	-50	S
Bestrijding en preventie ratten	-150	-150			I
Streetart		-70	-70	-70	S
Actualiseren dierenwelzijn	-75				I
Structureel budget dierenwelzijn	-100	-175	-175	-175	S
Slim koppelen budgetten openbare ruimte	300	300	300	300	S
Inzet bestemmingsreserve Omgevingslawaai	9				I
Inzet bestemmingsreserve Groot Onderhoud en vervanging openbare ruimte	500				I
Programma verduurzaming gemeentelijk vastgoed	-418	0	0	0	I
Totaal ontwikkelingen Groen, klimaat en gezonde leefomgeving	**-1.572**	**-1.611**	**-456**	**-435**	

Transitiefase ROVA afvalinzameling
Voor de opstart van de vestiging Arnhem heeft ROVA te maken met aanloopkosten, deze worden in maximaal 5 jaar afgebouwd. Voor 2027 wordt gerekend met aanloopkosten van € 500.000, voor de overige jaren zijn deze kosten nog niet financieel vertaald. Voorgesteld wordt deze kosten in 2027 in de begroting te verwerken.

Afvalinzameling (deels dekking uit de afvalstoffenheffing)
Voorgesteld wordt om de (extra) kosten van de afvalinzameling en -verwerking grotendeels te dekken uit de afvalstoffenheffing. Dit betreft de kosten van de afvalinzameling van ROVA, de kosten van zwerfvuil, veegvuil en legen afvalbakken in de wijken (vanaf 2029 doorberekend in de afvalstoffenheffing), de btw op aan de afvalstoffenheffing toegerekende kosten van overhead, het ondersteunen van de vrijwilligersinitiatieven afval en de incidentele kosten voor impuls schonere stad. Om de stijging van de heffing te dempen betalen we een deel van de kosten in 2027 en 2028 nog uit algemene middelen.

Intensivering inzet op afval
Om de voorgenomen veranderingen in de afvalinzameling op een praktisch uitvoerbare en voor onze inwoners begrijpelijke manier uit te rollen, nemen we de tijd om deze nieuwe maatregelen goed in te voeren. Hierbij kiezen we voor een systeem waarbij goede afvalscheiding wordt beloond en de vervuiler betaalt (diftar). In 2026/2027 schrijven we een visie waarin we de keuze maken voor een specifiek inzamelsysteem. Om vervolgens stappen te kunnen zetten om dit in te voeren. In 2029 moet dit proces voltooid zijn. Om die reden intensiveren we de inzet op afval in de jaren 2027 en 2028 met € 250.000 en in 2029 met € 125.000.

Riolering (deels dekking uit de rioolheffing)
Voorgesteld wordt om de extra kosten voor de gemeentelijke watertaken voor afval-, hemel- en grondwater vrijwel volledig te dekken uit de rioolheffing. Dit betreft de uitbreiding van formatie met 2 fte, de kosten van waterkwaliteit en handhaving lozingsvergunningen bedrijven, de kosten van straatreiniging, de kosten van onderhoud watergangen, de btw op aan de rioolheffing toegerekende kosten van overhead en de helft van de kapitaallasten van investeringen in klimaatadaptatie.

Extra investering klimaatfonds
We zetten de huidige aanpak voort en intensiveren deze waar nodig om onze klimaatdoelen te halen. Om de vastgestelde ambities van Energie voor Arnhem waar te kunnen maken zal een bijdrage nodig zijn voor de projecten die hieruit voortkomen. Een jaarlijkse storting in het Klimaatfonds die ingezet kan worden voor onrendabele toppen, aanloopverliezen in overall dekkende business cases en subsidieregelingen voor (buurt) energieprojecten is gewenst om doorgang van de ambities te kunnen garanderen. We stellen voor in de jaren 2027 en 2028 incidenteel een bedrag van respectievelijk € 2 miljoen en € 2,5 miljoen in te zetten, dit in 2029 te verhogen naar € 3 miljoen (waarvan € 900.000 ter dekking van structurele lasten is) en vanaf 2030 de volledige € 3 miljoen voor dekking van structurele lasten te begroten.

Structureel maken wijkgroenagenda's
Om de wijkgroenagenda's structureel in de begroting te kunnen borgen, wordt voorgesteld vanaf 2030 een bedrag van € 250.000 vrij te maken.

Structureel maken schoolmoestuinen
We inspireren Arnhemmers om voor gezond voedsel te kiezen, door de aanpak schoolmoestuinen voort te zetten en door voorlichting op scholen. Daarvoor worden vanaf 2027 structureel middelen begroot, van € 135.000 in 2027 oplopend naar € 185.000 vanaf 2028.

Campagne vaccinatiebereidheid
We verhogen de vaccinatiebereidheid omdat dit raakt aan toekomstige generaties en de algehele publieke gezondheid. Als gemeente willen we dit aanjagen. We zorgen bijvoorbeeld voor toegankelijke informatie over vaccinaties door middel van een campagne, waarbij we ook gebruik maken van sleutelpersonen in de wijken. Daarvoor maken we voor de opstart in 2027 incidentele middelen vrij van € 75.000 en voor de uitvoering van de campagne wordt voorgesteld om vanaf 2028 structureel € 25.000 in te zetten.

Plan Gezonde Leefomgeving/WHO
Voor een gezonde leefomgeving streven we naar de WHO-advieswaarden. Het Plan Gezonde Leefomgeving loopt af in 2027, terwijl de opgaven urgent blijven. Daarom stellen we een nieuw actieplan op met concrete maatregelen.

Voor het opstellen van het plan begroten we incidenteel in 2027 een bedrag van € 360.000, daarna nemen we voor eenzelfde bedrag structurele middelen op vanaf 2028 om te blijven voldoen aan de WHO-advieswaarden.

Ecologische oevers
Ingezet wordt op meer natuurvriendelijke oevers. Om dat te kunnen realiseren, stellen we voor om vanaf 2027 structureel € 25.000 in de begroting op te nemen.

Extra boswachter (communicatie)
We zetten in op een extra boswachter, met een specifieke focus op erfgoed en recreatie. Met name in gebieden waar natuur en cultureel erfgoed samenkomen. Daarvoor maken we vanaf 2027 een structureel budget van € 150.000 vrij.

Groenfonds, groei groen in de stad
Om te zorgen voor voldoende groen in de buurt en een groene plek om te recreëren op loopafstand wordt ingezet op meer groen in de stad. Voorgesteld wordt om daarvoor in de jaren 2027 tot en met 2029 jaarlijks € 1,25 miljoen voor te begroten en in 2030 € 1 miljoen.

Zeegbos
Voorgesteld wordt om in 2027 een bedrag van € 150.000 uit te trekken voor het verbeteren van de kwaliteit en toegankelijkheid van het Zeegbos.

Groenonderhoud binnen en buiten stad
Om het bestaande groenbeleid voort te zetten met meer groen in de stad, is het gewenst om te zorgen dat het onderhoudsbudget meegroeit. Voorgesteld wordt om daar structurele middelen voor vrij te maken: € 150.000 in 2027 en vanaf 2028 een jaarlijks budget van € 200.000.

Investering in bomen
Jaarlijks investeren we fors in de aanplant van bomen. Vanaf 2029 worden daarvoor de kapitaallasten in de begroting opgenomen. In 2029 gaat het om € 25.000 en in 2030 om € 50.000.

Bestrijding en preventie ratten
Voor het tegengaan van rattenoverlast, waarbij preventie voorop staat, wordt voorgesteld om incidentele middelen van € 150.000 in 2027 en 2028 in de begroting op te nemen.

Streetart
Om de kosten van streetart structureel te kunnen dekken, wordt voorgesteld om vanaf 2028 hiervoor een budget van € 70.000 in de begroting op te nemen.

Dierenwelzijn
We willen de visie Dierenwelzijn vernieuwen, met aandacht voor zowel gehouden dieren als in het wild levende dieren. Hiervoor wordt in 2027 € 75.000 vrijgemaakt. Daarnaast wordt voorgesteld om een structureel budget voor dierenwelzijn op te nemen van € 100.000 in 2027 en € 175.000 vanaf 2028.

Slim koppelen budgetten openbare ruimte
Door verschillende budgetten in de openbare ruimte op een slimme manier aan elkaar te koppelen is het mogelijk om middelen vrij te spelen. Dit levert vanaf 2027 een ruimte van € 300.000 op.

Inzet bestemmingsreserve Omgevingslawaai
In deze bestemmingsreserve resteert nog een saldo van circa € 9.000, deze reserve kan in 2027 vrijvallen.

Inzet bestemmingsreserve Groot Onderhoud en vervanging openbare ruimte
De reserve is bedoeld om schommelingen op te vangen in de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Ultimo 2031 lijkt er circa € 500.000 beschikbaar dat vrij kan vallen. Momenteel is er geen bestedingsplan waar dit geld voor nodig is. Voorgesteld wordt deze middelen in 2027 vrij te laten vallen.

Programma verduurzaming gemeentelijk vastgoed
De uitvoering van het programma verduurzaming gemeentelijk vastgoed is in volle gang en recentelijk is de uitvoeringsplanning geactualiseerd. Daarin is de piek van werkzaamheden voor projecten deels naar 2027 verschoven. Hierop passen we de planning van de investeringen in het meerjareninvesteringsplan aan, maar ook de exploitatiemiddelen moeten daarin meelopen. Dit betekent dat een deel van de exploitatiemiddelen moet doorschuiven naar 2027. Dit gaat om een bedrag van totaal € 418.000.

Kansrijk, ongedeeld en zorgzaam

Ontwikkelingen Kansrijk, ongedeeld en zorgzaam met dekking	2027	2028	2029	2030	I/S
Bedragen x € 1.000					
Vervanging spelzaal Rietebeek	-276	-273	-270	-268	S
Vervanging spelzaal Rietebeek - dekking binnen IHP	276	273	270	268	S
Initiatieven sociale cohesie	-350				I
Initiatieven sociale cohesie - dekking uit BR Wmo en Jeugdzorg	350				I
Afwikkeling BR Jeugdfonds				51	I
Afwikkeling BR Jeugdfonds - dekking uit BR Jeugdfonds				-51	I
Totaal Kansrijk, ongedeeld en zorgzaam	**0**	**0**	**0**	**0**	

Vervanging spelzaal Rietebeek
In 2026 zal basisschool De Sterrenkring worden gerenoveerd. Om die reden moet ook de naastgelegen speelzaal worden aangepakt. Het onderwijsgebouw is reeds voorzien in het integraal huisvestingsplan (IHP), maar wordt in de planning naar voren gehaald. De speelzaal maakt nog geen onderdeel uit van het IHP en wordt daarom als nieuwe investering opgevoerd voor 2026. Om een aantal redenen is in het IHP financiële ruimte ontstaan en daaruit kan de investering in de speelzaal worden bekostigd.

Initiatieven sociale cohesie
Dit betreft bestaand voorliggend aanbod waarvan de activiteiten in 2026 nog uit de rijksmiddelen van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) worden betaald en die belangrijk zijn om voort te zetten. Hiervoor is naar verwachting geen financiering uit het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) mogelijk. Dekking kan plaatsvinden uit de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg voor 2027 in aanloop naar het jaar 2028 waarin de regeling voor de sociale basis Welzijn start.

Ontwikkelingen Kansrijk, ongedeeld en zorgzaam tlv algemene middelen	2027	2028	2029	2030	I/S
Bedragen x € 1.000					
BUIG voorlopig budget 2026	708	573	532	388	S
Capaciteit schuldhulpverlening	-1200	-1200			I
Studietoeslag	-200				I
Versterken Informatiebeveiliging en Privacybescherming SWTA	-125	-125	-125	-125	S
MGR module inkoop en RFZ	-225	-225	-225	-225	S
Jongerenopvang MO – uitbreiding plekken	-35	-18	0	0	I
Beheer sportaccommodaties Arnhem Oost	-200	-200	-200	-200	S
Wonen eerst:					
Opzet werkwijze wonen eerst	-2.000	-2.000	-2.000		I
Wonen eerst structurele inzet				-2.000	S
Transformatie opvangplekken	-750	-750			I
Inzet bestemmingsreserve Beschermd en Weerbaar	1.200				I
Inzet bestemmingsreserve bijzondere doelgroepen	613				I
Nieuw zorg- en welzijnslandschap:					

Incidentele investeringen transformatie sociaal domein	-1.069	-999	-299		I
Opnieuw vormgeven bemoeizorg		-330	-330	-330	S
Incidentele investering nieuw welzijnslandschap	-125	-1.345	-871		I
Structurele besparing nieuw welzijnslandschap				129	S
Eenmalige bijdrage regie en ondersteuning tbv transformatie sociaal domein		-1.007			I
Voortzetten regeling Burgerkracht	-150	-150	-150	-150	S
Opbrengsten Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord	2.000	2.000	2.000	2.000	I
Structurele inverdieneffecten transformatie sociaal domein			1.150	2.300	S
Inzet bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg	1.194	2.344	262		I
Inzet bestemmingsreserve Jeugdfonds		217			I
Nieuw preventieakkoord	-200	-100	-100	-100	S
Stoppen zorgzone			442	442	S
Integrale opvang vrouwen/kinderen in geweldsrelaties	-500	-750	-750	-750	S
Ondersteunen Huis van Herinnering Nederlands Openluchtmuseum	-20	-20	-20	-20	I
Praktijkondersteuner huisarts-jeugd in elke wijk	-100	-200	-200	-200	S
Schoolmaaltijden continueren	-500				I
Rijke Schooldag	-200	-200	-200	-200	S
Burgerschapsonderwijs en maatschappelijke stages	-100	-100	-100	-100	S
Werken naast uitkering belonen	-600	-600	-600	-600	S
Borging wettelijke termijnen en kwaliteit dienstverlening werk en inkomen	-1.500	-1.700			I
Inkomensregelingen	-250	-250	-250		I
Arbeidsmarktbeleid	-200	-200	-200	-200	I
Financiele weerbaarheid	-100	-100			I
Opschalen aanpak energiearmoede	-150	-50			I
Geldzaken voor ondernemers				-30	S
Inzet bestemmingsreserve Participatie	39				I
Met terugwerkende kracht indexeren Gelrepas	-658	-658	-658	-658	S
Indexeren Gelrepas	-114	-114	-114	-114	S
Verbreden groep Gelrepas naar 140% van het sociaal minimum	-350	-350	-350	-350	S
Busvoordeelabonnement Gelrepas	-465	-541	-567	-567	S
Dierenartskosten Gelrepas	-50	-50	-50	-50	S
Uitnutten budgetten Gelrepas	-400	-400	-400	-400	S
Nationaal Programma Arnhem-Oost incidenteel	-500	-500	-500		I
Nationaal Programma Arnhem-Oost structureel				-1.000	S
Sociale werkvoorziening	-1.513	-1.461	-1.284	45	S
Uitvoering SMI/BSO+	100	-250	0	0	I
De Bakermat	-4	-3	-3	-3	S
Beschermingsbewind	-200	-200	-200	-200	S
Zorgkostenregeling	-450	-450	-450	-450	S
Energiearmoedefonds afboeken	67	0	0	0	I
Kwijtschelding lokale heffingen	-2	-3	-4	-4	S
Totaal Kansrijk, ongedeeld en zorgzaam	**-9.285**	**-12.465**	**-6.814**	**-3.722**	

BUIG voorlopig budget 2026
De systematiek van de Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG) maakt de omvang van het budget dat Arnhem ontvangt voor het grootste deel moeilijk voorspelbaar. Het gedeelte dat te beïnvloeden is, heeft betrekking op de inzet van loonkostensubsidie. De ontwikkeling die nu wordt voorzien, betreft de meest actuele stand van het saldo BUIG (budget wat ontvangen wordt en prognose van de uitgaven voor BUIG lasten) en het saldo dat reeds is opgenomen in de begroting. Dit betreft het voorlopige budget 2026. Het voordeel betreft een saldo van € 0,7 miljoen in 2027. Dit saldo loopt in de jaren daarna af naar € 0,4 miljoen in 2030.

Capaciteit schuldhulpverlening
Schuldhulpverlening voert dienstverleningsprocessen uit. Hiervoor gelden wettelijke eisen en wordt gebruik gemaakt van geautomatiseerde systemen en processen. Door verschillende oorzaken is de huidige capaciteit onvoldoende. Zo is als gevolg van onder andere toename van het aantal aanmeldingen voor schuldhulpverlening de capaciteit onvoldoende om te voldoen aan wettelijke eisen en benodigde kwaliteit van de dienstverlening. Tegelijkertijd is er sprake van veel uitval van ICT-systemen en kunnen interne werkprocessen worden verbeterd. Gezien voorgaande wordt geadviseerd om de capaciteit voor de jaren 2027 en 2028 incidenteel op het benodigde niveau te brengen door € 1,2 miljoen in de begroting bij te ramen en tegelijkertijd door procesoptimalisatie en vernieuwing van ICT-systemen de capaciteitsbehoefte vanaf 2029 terug te brengen naar het structurele begrotingsniveau.

Studietoeslag
Vanaf april 2022 is de regeling individuele studietoeslag overgegaan van aanvraag bijzondere bijstand naar een inkomensregeling. Deze landelijke regeling is voor mensen die door een structurele fysieke beperking niet in staat zijn om zelf inkomen te verdienen naast hun studie. De wijziging van de regeling heeft tot gevolg dat de aanvraag met terugwerkende kracht kan worden gedaan tot ingangsdatum. De regeling voor studietoeslag is bovendien een openeinderegeling. In de begroting is meerjarig al rekening gehouden met een stijging. De realisatie komt echter aanzienlijk hoger uit dan destijds ingeschat. Voor 2027 wordt € 200.000 extra in de begroting opgenomen.

Versterken Informatiebeveiliging en Privacybescherming SWTA
Sinds 2025 is Stichting Sociale Wijkteams Arnhem (SWTA) zelfstandig verantwoordelijk voor de ICT-omgeving. In het verleden werd dit gefaciliteerd door de gemeente Arnhem. In de overdracht is onvoldoende rekening gehouden met benodigde werkzaamheden met betrekking tot informatiebeveiliging en privacy. Het risico op datalekken en informatie incidenten is altijd aanwezig maar wordt op deze manier beperkt. De structurele kosten hiervan zijn € 125.000 per jaar.

MGR module inkoop en RFZ
De kosten voor de module inkoop en regionale facilitering zorg (RFZ) vallen hoger uit. De Modulaire Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SD CG) voert deze taken uit. De kosten stijgen als gevolg van een aantal ontwikkelingen: het aanstellen van een regioadviseur voor de Wmo, de uitbreiding van het regiosecretariaat en hogere huisvestingskosten als gevolg van de verhuizing. In totaal stijgen de kosten structureel met € 225.000 vanaf 2027.

Jongerenopvang MO – uitbreiding plekken
In 2026 starten twee nieuwe aanbieders met de jongerenopvang (maatschappelijke opvang). Hierbij wordt ook gekeken naar uitbreiding van het aantal plekken, omdat de huidige crisisplekken structureel bezet zijn, jongeren regelmatig boventallig worden geplaatst en de instroom onverminderd is terwijl de uitstroom blijft stagneren. In de loop van 2026 start de nieuwe aanbieder voor de zwaardere doelgroep bij het Jonahuis. Hierbij is sprake van een overname van onderneming. Ondanks inventarisatie van een andere locaties voor deze doelgroep, waar uitbreiding wel mogelijk is, is er nog geen alternatief gevonden. Het huurcontract gaat daarbij over naar de nieuwe aanbieder, waarbij het huurcontract wordt herzien en de kosten in 2027 € 35.000 en in 2028 € 18.000 hoger worden.

Beheer sportaccommodaties Arnhem Oost
Met middelen van het Nationaal Programma Arnhem-Oost wordt een start gemaakt met het transformeren van de Bakenhof naar een open sportpark, wordt het Dunopark heringericht en de Rommelkist opgeknapt. Voor het structurele effect van kosten voor beheer en onderhoud is nog geen inbedding geregeld in de gemeentelijke begroting per 2027. Voorgesteld wordt hiervoor jaarlijks € 200.000 te begroten.

Wonen eerst en transformatie opvangplekken
In het licht van de transformatie van het sociaal domein kiezen we voor ‘wonen eerst’, waarbij we prioriteit geven aan een vaste woonplek als begin van herstel en perspectief. Tegelijkertijd werken we zo aan het voorkomen van dakloosheid en aan de verschuiving van langdurige opvang naar versneld zelfstandig wonen, waar nodig met ambulante ondersteuning en zorg. Dit doen we onder andere door het huidige beschikbare woningaanbod beter te benutten. Om dit te realiseren geven we niet alleen een tijdelijke financiële impuls om deze transformatie goed te starten, maar trekken we ook structureel geld uit om dakloosheid verder terug te dringen. Voorgesteld wordt om voor de opzet van de werkwijze van 'wonen eerst' voor drie jaar € 2 miljoen in te zetten, waarna deze werkwijze vanaf 2030 structureel voor € 2 miljoen in de begroting opgenomen kan worden. Voor de transformatie van de opvangplekken zijn in 2027 en 2028 incidentele middelen van € 750.000 benodigd.

Inzet bestemmingsreserve Beschermd en Weerbaar
Arnhem ontvangt als centrumgemeente via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk en seksueel geweld. Deze gelden worden ingezet voor een aantal wettelijke taken. Het is mogelijk een deel van de middelen te besteden als dit bijdraagt aan de regionale doelstellingen. Voor 2027 wordt voorgesteld € 1,2 miljoen uit deze reserve in te zetten voor opzet van de werkwijze van 'wonen eerst'.

Inzet bestemmingsreserve bijzondere doelgroepen
Deze reserve was ingesteld voor het opstellen en uitvoeren van projecten om het aantal passende en betaalbare woningen voor bijzondere doelgroepen uit te breiden. De middelen uit deze reserve zijn in de afgelopen begrotingen ingezet. Het resultaat over 2025 van € 613.000 is echter weer toegevoegd aan deze reserve en kan aanvullend ingezet worden in 2027 ter dekking van de kosten van de opzet van de werkwijze van 'wonen eerst'.

Incidentele investeringen transformatie sociaal domein
We willen toe naar minder zorgaanbieders, die op een andere en kwalitatief betere manier met elkaar samenwerken om Arnhemmers de juiste zorg en ondersteuning te geven. Hiervoor zijn incidentele investeringen van € 1,1 miljoen in 2027, € 1,0 miljoen in 2028 en € 300.000 in 2029 benodigd.

Opnieuw vormgeven bemoeizorg
Gemeenten hebben een belangrijke verantwoordelijkheid voor personen met onbegrepen gedrag. We gaan de zogeheten bemoeizorg opnieuw vormgeven. Voorgesteld wordt hiervoor vanaf 2028 jaarlijks € 330.000 in te zetten.

Investering en besparing nieuw welzijnslandschap
We gaan werken met minder aanbieders, zodat het stelsel overzichtelijker en stabieler wordt. We passen het inkoop-en aanbestedingsbeleid aan op netwerken van welzijn- en zorgpartners op wijk-, stad- en regioniveau. We beperken versnippering en de ruimte voor fraude. Daarvoor investeren we in de jaren 2027 tot en met 2029 respectievelijk € 1 ton, € 1,3 miljoen en € 9 ton om vanaf 2030 structureel ruim € 1 ton te besparen.

Eenmalige bijdrage regie en ondersteuning tbv transformatie sociaal domein
Door de opdracht van de Stichting Sociale Wijkteams Arnhem (SWTA) te herijken en goed te kijken naar het takenpakket in combinatie met het herinrichten van het welzijn- en zorglandschap is de verwachting dat het basisniveau van de SWTA vanaf 2029 gedekt kan worden en dat voortzetting van het incidenteel toegekende budget niet meer nodig is. In 2028 zijn er nog eenmalig aanvullende middelen nodig van € 1 miljoen.

Voortzetten regeling Burgerkracht
Om een vervolg te geven aan de regeling Burgerkracht, met een duidelijke focus op het ondersteunen van nieuwe initiatieven, wordt voorgesteld om vanaf 2027 € 150.000 in de begroting op te nemen.

Opbrengsten Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord
Via de specifieke uitkering Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) vanuit het Rijk kan € 2 miljoen in de periode 2026-2030 ingezet worden ter ondersteuning van de beweging naar een nieuw zorg- en welzijnslandschap.

Structurele inverdieneffecten transformatie sociaal domein
Met de inrichting van een samenhangend welzijn- en zorglandschap verwachten we de instroom in maatwerkvoorzieningen binnen de Wmo (ambulant) en jeugdhulp (ambulant) te kunnen beperken.
We stellen voor een inverdieneffect van tussen de 2,5 en 5% van deze budgetten op te nemen vanaf 2029. Dit is gebaseerd op realistische aannames op basis van uitvragen bij vergelijkbare gemeentes. Dit betekent concreet dat

we in 2029 de budgetten voor maatwerkvoorzieningen Wmo en jeugdzorg met € 1,1 miljoen en in 2030 met € 2,3 miljoen kunnen verlagen.

Inzet bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg
Binnen deze reserve is ruimte om de voorgestelde investeringen in zorg en welzijn (waaronder de transformatie van het sociaal domein) mogelijk te maken. Voorgesteld wordt dan ook om in 2027 € 1,2 miljoen, in 2028 € 2,3 miljoen en in 2029 € 300.000 uit deze reserve in te zetten.

Bestemmingsreserve Jeugdfonds
Deze reserve is ingesteld om het integraal Jeugdbeleid een impuls te geven. Passend binnen de transformatie sociaal domein wordt voorgesteld € 217.000 in 2028 uit de reserve hiervoor te gebruiken.

Nieuw preventieakkoord
We stellen we een nieuw preventieakkoord op waarin we onder meer het belang van sport en gezond eten stevig verankeren. Voorgesteld wordt om hiervoor in 2027 € 200.000 te begroten en vanaf 2028 € 100.000 in de begroting op te nemen.

Stoppen Zorgzone
Als een volgende stap in het uitsterfbeleid voor de zorgzone, stoppen we uiterlijk in 2028 met de zorgzone. Met de voorwaarde dat er voor die tijd samen met de mensen die daar op dit moment gebruik van maken al het redelijkerwijs mogelijke zal worden gedaan om een passende compensatie of alternatief te bieden, zoals bijvoorbeeld via actieve ondersteuning bij de overgang naar ander of vergelijkbaar werk. Om die reden valt vanaf 2029 een bedrag van € 442.000 uit de begroting vrij.

Integrale opvang vrouwen/kinderen in geweldsrelaties
In aanvulling op Veilig Thuis gaat gewerkt worden met een aanvullende integrale opvang voor vrouwen en kinderen in geweldsrelaties. Voorgesteld wordt in 2027 € 500.000 in te zetten en vanaf 2028 dit te verhogen naar € 750.000.

Ondersteunen Huis van Herinnering Nederlands Openluchtmuseum
Arnhem ontwikkelt zich verder als dementievriendelijke gemeente. Om het Huis van Herinnering in het Nederlands Openluchtmuseum te steunen, maken we voor vier jaar jaarlijks € 20.000 vrij.

Praktijkondersteuner huisarts-jeugd in elke wijk
Om ervoor te zorgen dat in elke wijk een praktijkondersteuner jeugd komt, die huisartsen kan ondersteunen bij de psychosociale zorg voor gezinnen, kinderen en jongeren, stellen we voor in 2027 € 100.000 en vanaf 2028 € 200.000 vrij te maken.

Schoolmaaltijden continueren
In de afgelopen periode is gestart met het verstrekken van schoolmaaltijden in de Arnhem-Oost wijken. Om dit te kunnen continueren, wordt in 2027 € 500.000 in de begroting opgenomen.Er wordt gewerkt aan een landelijke regeling voor schoolmaaltijden waarbij we willen aansluiten om de schoolmaaltijden op zo veel mogelijke en efficiënt mogelijke manier aan te bieden. In de tussentijd continueren we in samenwerking met het NPAO de bestaande aanpak.

Rijke Schooldag
De aanpak van de Rijke Schooldag heeft bewezen meerwaarde, met aandacht voor onder andere muziek, sport, techniek, natuureducatie, zwemles en burgerschap. We onderzoeken hoe deze aanpak (of onderdelen daarvan) verder verbeterd, duurzaam geborgd en beschikbaar kan worden voor de hele stad. Daarvoor nemen we vanaf 2027 € 200.000 op in de begroting.

Burgerschapsonderwijs en maatschappelijke stages
Om te investeren in onze jeugd met burgerschapsonderwijs en maatschappelijke stages in lijn met het programma Maatschappelijke Diensttijd en samen met het onderwijs de lokale democratie in of met de klas een plek te geven, wordt voorgesteld vanaf 2027 € 100.000 vrij te maken.

Werken naast uitkering belonen
We maken het aantrekkelijker om (meer) te werken of naast een uitkering bij te verdienen, zodat mensen stappen kunnen zetten richting meer zelfstandigheid. Daarvoor wordt voorgesteld vanaf 2027 jaarlijks € 600.000 in de begroting op te nemen.

Borging wettelijke termijnen en kwaliteit dienstverlening werk en inkomen
Werk en inkomen voert dienstverleningsprocessen uit. Hiervoor gelden wettelijke eisen en wordt gebruik gemaakt van geautomatiseerde systemen en processen. Door verschillende oorzaken is de huidige capaciteit onvoldoende. Zo is als gevolg van onder andere toename van het aantal aanmeldingen voor uitkeringen de capaciteit van het cluster werk en inkomen onvoldoende om te voldoen aan wettelijke eisen en benodigde kwaliteit van de dienstverlening. Tegelijkertijd zien we dat er veel uitval is van ICT-systemen en processen binnen het cluster kunnen worden verbeterd. Gezien voorgaande wordt ingezet om de capaciteit in 2027 met € 1,5 miljoen en in 2028 met € 1,7 miljoen incidenteel op het benodigde niveau te brengen en tegelijkertijd door procesoptimalisatie en vernieuwing van ICT-systemen de capaciteitsbehoefte vanaf 2029 terug te brengen naar het structurele begrotingsniveau.

Inkomensregelingen
Met deze tijdelijke middelen voor de vereenvoudiging van inkomensregelingen dekken we in 2027, 2028 en 2029 projectmatige inzet met als belangrijkste doelen: te organiseren dat we met één gesprek inwoners helpen om alle relevante inkomensregelingen eenvoudig aan te vragen en te organiseren dat onze dienstverlening eenvoudiger en toegankelijker wordt door meer data te delen (intern en extern) met behulp van de Wet Proactieve Dienstverlening. Voorgesteld wordt in de genoemde jaren € 250.000 in te zetten.

Arbeidsmarktbeleid
Om de Arnhemse arbeidsmarktagenda uit te voeren en daarbij een nieuw aanjaagplan op te stellen voor een nog betere aansluiting tussen economie, onderwijs en arbeidsmarkt wordt voorgesteld om voor de jaren 2027 tot en met 2030 elk jaar € 200.000 te begroten.

Financiële weerbaarheid
Een van de opgaven van de transformatie van het sociaal domein binnen Bestaanszekerheid, is het financieel weerbaarder maken van jongeren. Door jongeren via scholen financiële educatie aan te bieden, verwachten we in de toekomst dat minder jongeren in de financiële problemen komen. Voorgesteld wordt in 2027 en 2028 in beide jaren € 100.000 in de begroting op te nemen.

Opschalen aanpak energiearmoede
We willen de komende winter(s) nog meer inwoners bereiken die met energiearmoede kampen. Hiervoor zetten we de campagne voor cv-optimalisatie in en bieden we ondersteuning bij het aanvragen van het Noodfonds Energie. Daarvoor nemen we in 2027 € 150.000 op en in 2028 € 50.000.

Geldzaken voor ondernemers
Om het Loket Geldzaken voor ondernemers structureel voort te kunnen zetten, wordt voorgesteld vanaf 2030 € 30.000 in de begroting te verwerken.

Inzet bestemmingsreserve Participatie
Deze reserve kan worden opgeheven. Het resterende saldo van € 39.000 valt daarmee vrij in 2027.

Gelrepas
De Gelrepas blijft belangrijk voor het bestrijden van de gevolgen van armoede en het bevorderen van meedoen. We verhogen het budget voor de Gelrepas met ongeveer 25% (waarmee de misgelopen indexatie ad € 658.000 van de afgelopen jaren wordt gecompenseerd) en indexeren deze voortaan jaarlijks. Daarvoor wordt in deze begroting vanaf 2027 € 114.000 opgenomen. Daarnaast verruimen we de toegang tot de Gelrepas voor werkende ouders die moeilijk rondkomen: de toegang verbreden we van 130% van de bijstandsnorm naar 140%. Hiervoor verhogen we de begroting met € 350.000 vanaf 2027. We behouden het busvoordeelabonnement voor inwoners met een Gelrepas en nemen daarvoor circa € 500.000 vanaf 2027 op. Ook wordt de ondersteuning voor Gelrepashouders bij de betaling van dierenartskosten uitgebreid. Daarvoor wordt vanaf 2027 een bedrag van € 50.000 in de begroting verwerkt.
Tot slot ontstaat een overschrijding op het budget als gevolg van het beter uitnutten van de budgetten op de Gelrepassen, ondanks dat het aantal Gelrepassen de afgelopen jaren nagenoeg stabiel is gebleven. Het aantal

gebruikers is ongeveer gelijk aan vorige jaren, maar van de budgetten die op de passen staan wordt gemiddeld meer gebruik gemaakt door inwoners. In de afgelopen twee jaar was deze trend ook al zichtbaar, maar deze overschrijding kon opgevangen worden binnen het armoedebudget. Dat lukt vanaf 2027 niet meer omdat er incidentele middelen zijn weggevallen. Voorgesteld wordt de begroting vanaf 2027 hiervoor met € 400.000 op te hogen.

Nationaal Programma Arnhem-Oost
We zetten het Nationaal Programma Arnhem-Oost voort als een structurele, gebiedsgerichte aanpak. In de jaren 2027 tot en met 2029 voegen we incidentele middelen van € 500.000 per jaar toe en vanaf 2030 vertalen we dit als een structurele aanpak met een verhoging van € 1 miljoen per jaar.

Sociale werkvoorziening
Door meerdere niet beïnvloedbare factoren vallen de kosten voor het werkgeverschap Sociale Werkvoorziening (SW) structureel hoger uit. Het gaat hierbij met name om de loonontwikkeling bij SW medewerkers. Hiervoor wordt Arnhem middels de integratie uitkering participatie in het gemeentefonds gecompenseerd (deze baten zijn in de berekening van het gemeentefonds verwerkt).
Daarnaast ontvangt Arnhem als centrumgemeente via dezelfde integratie uitkering participatie in het gemeentefonds ook de vergoeding voor de medewerkers SW die bij Scalabor werken, maar buiten onze arbeidsmarktregio wonen (de zogenoemde buitengemeenten). De hogere vergoeding SW leidt tot een terugbetaling aan de regiogemeentes ter compensatie van de eigen bijdrage voor de buitengemeenten. Dit leidt tot extra kosten in 2027 en 2028 van € 1,5 miljoen, in 2029 van € 1,3 miljoen. In het jaar 2030 ontstaat ten opzichte van de begroting een voordeel van € 45.000.

Uitvoering SMI/BSO+
In de Begroting 2026 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de verruiming van SMI fase 2 en de pilot voor Passende BSO. De voorbereiding heeft vertraging opgelopen door personeelsgebrek, maar per mei 2026 is de ambtelijke capaciteit op orde gebracht. De stand van zaken en huidige planning betekent financieel dat de middelen voor de pilot Passende BSO waren geraamd in de jaren 2026 en 2027, maar deze schuiven één jaar op naar uitvoering in 2027 en 2028. Het projectbudget is € 250.000 per jaar voor twee jaar. Om de middelen voor de pilot Passende BSO beschikbaar te houden in 2027 en 2028 wordt voorgesteld het budget in 2027 met € 100.000 te verlagen en in 2028 met € 250.000 te verhogen.

De Bakermat
Om de Diaconessenkerk, momenteel tijdelijk strategisch vastgoed en ook wel bekend als wijkcentrum De Bakermat, vanaf 2027 permanent te verhuren moet deze worden overgekocht van het gemeentelijk grondbedrijf. Dit betekent dat er een interne transactie plaats moet vinden binnen de gemeentelijke begroting. Bij vastgoed in tijdelijk bezit vindt er geen afschrijving plaats, zijn de beheer en onderhoudskosten beperkt en de opbrengsten laag. Door de interne transactie gaat dit vastgoed naar permanent bezit en daarmee worden de baten en lasten hoger. Het buurtcentrum heeft een belangrijke rol in de wijk. Er is een groot en divers aanbod (per jaar 1500 wijk gebonden activiteiten) dat veel beleidsvelden (cultuur, educatie, welzijn, educatie, bestaanszekerheid, gezondheid) van de gemeente raakt. Daarnaast wordt het buurtcentrum breed gedragen door de wijk. Voorgesteld wordt de kapitaallasten van circa € 4.000 per jaar vanaf 2027 in de begroting op te nemen.

Beschermingsbewind
De kosten voor Bijzondere Bijstand voor Beschermingsbewind stijgen jaarlijks. De rechtbank kent bewind toe en omdat de tarieven voor de bewindvoerders landelijk worden vastgesteld, kunnen wij deze kosten niet beïnvloeden. Met ingang van 2026 is de structurele overschrijding € 200.000. Voorgesteld wordt de begroting hierop aan te passen.

Zorgkostenregeling
De zorgkostenregeling is een nieuwe regeling sinds 2026. De regeling is eenvoudig van opzet en daardoor toegankelijker dan de vorige regelingen. De doelgroep van Wmo gebruikers met een laag inkomen krijgt ter ondersteuning automatisch hun Wmo tarief kwijtgescholden zonder dat zij hiervoor zelf een aanvraag hoeven in te dienen. Daarnaast is veel bekendheid gegeven aan de nieuwe regeling bij de overgang. Het bereik van de nieuwe zorgkostenregeling is groter dan vooraf ingeschat. Om die reden wordt voorgesteld de begroting met € 450.000 vanaf 2027 op te hogen.

Energiearmoedefonds
Het resterende bedrag van € 67.000 in de bestemmingsreserve Energiearmoede kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen. Met het reguliere budget dat in programma Klimaat en energie is opgenomen werken we aan het verminderen van de energiearmoede.

Kwijtschelding lokale heffingen
Door de voorgenomen stijging van de lokale heffingen vanaf 2027, zullen de bedragen voor kwijtschelding voor zowel de riool- als de afvalstoffenheffing eveneens stijgen. Voorgesteld wordt om, conform de bestaande werkwijze, de hogere kosten voor kwijtschelding toe te rekenen aan de heffingen en voor 99% door te berekenen in de tarieven (in lijn met de afspraak van 99% kostendekkendheid van de heffingen). De resterende 1% van de hogere kosten komt ten laste van de algemene middelen. Het gaat om € 2.000 in 2027 oplopend naar € 4.000 vanaf 2029.

Veilig, leefbaar en verbonden

Ontwikkelingen Veilig, leefbaar en verbonden tlv algemene middelen	2027	2028	2029	2030	I/S
Bedragen x € 1.000					
Aansluitbijdrage archiefdepot (e-depot)	-54	-54	-54	-54	S
Voorziening arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden raadsleden	-100	-100	-100	-100	S
Informatievisie, informatiebeveiliging & privacy structureel			-700	-1.300	S
Informatievisie, informatiebeveiliging & privacy incidenteel	-1.300	-1.300	-600		I
Burgerzaken functieherwaardering	-165	-165			I
Burgerzaken backoffice	-500				I
Onregelmatigheidstoeslag Handhaving	-250	-250	-250	-250	S
Nieuwbouw gymzaal Fluitekruid	-7	-7	-7	-7	S
Begroting 2027 MGR module onderwijs	-89	-89	-89	-89	S
Extra stadsmarinier	-65	-130	-65		I
Weerbare stad	-50	-50			I
Extra toezicht en handhaving	-500	-1.000	-1.500	-1.500	S
Extra groene boa	-110	-110	-110	-110	S
Brandveiligheid (binnen)stad	-250	-150			I
Camera's	-55	-55	-55	-55	S
Pendelbussen Vitesse	*-75*	*-75*	*-75*	*-75*	S
Actieplan anti-moslimracisme	-100	-100	-100	-100	I
Doorzetten Cultuureducatie met kwaliteit			-140	-140	S
Beleidscapaciteit cultuur	-100	-100	-100	-100	S
Betaalbare ruimte voor cultuurparticipatie		-200	-200	-200	S
Gratis toegang jongeren cultuur	-200	-200	-200	-200	S
Opstellen nachtvisie		-15			I
Nachtburgemeester		-15	-15	-15	S
Regeling nachtimpuls		-50	-50	-50	S
Opruimkosten Koningsdag	-80	-80	-80	-80	S
Uitvoeringsbudget erfgoed structureel	-100	-100	-100	-100	S
Voortzetten Beleefbaar erfgoed en doorontwikkeling erfgoedcentrum	-1.042	-192	-192	-192	I
Arnhem 800 jaar	-100	-100	-100	-100	I
Taakstelling organisatie gemeentebreed	950	2.450	3.200	3.200	S
Moderniseren ICT organisatie	-2.000	-2.000	-2.000	-1.500	I
Zevende wethouder	-159	-159	-159	-159	S

Dotatie voorziening Kunstbedrijf	0	1	-14	-14	I
Democratische betrokkenheid	-120	-120	-120	-120	S
Totaal Ontwikkelingen Veilig, leefbaar en verbonden	**-6.621**	**-4.515**	**-3.975**	**-3.410**	

Aansluitbijdrage archiefdepot (e-depot)
Door een administratieve omissie is de structurele aansluitbijdrage voor het e-depot incidenteel in de begroting verwerkt. Dit betekent dat vanaf 2027 structurele middelen ontbreken voor deze bijdrage. Correctie van deze omissie is noodzakelijk; de financiële impact hiervan bedraagt circa € 54.000 per jaar.

Voorziening arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden raadsleden
Door wijzigingen in landelijke regelgeving hebben raadsleden sinds 2025 recht op een vaste voorziening voor arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden. Deze regeling geldt uniform voor alle niet-AOW-gerechtigde raadsleden en is niet langer afhankelijk van lokaal beleid. Hiermee wordt gecompenseerd dat raadsleden minder pensioen kunnen opbouwen. De regeling leidt tot structurele extra lasten voor de gemeente. Structurele bijstelling van de begroting vanaf 2027 met circa € 100.000 per jaar is daarom noodzakelijk.

Informatievisie, informatiebeveiliging & privacy
De voorgestelde middelen voor de periode vanaf 2027 zijn gebaseerd op een meerjarige inschatting van de kosten die noodzakelijk zijn om wettelijke verplichtingen na te komen, bestuurlijke continuïteit te borgen en structurele kwetsbaarheden in de informatievoorziening en ICT weg te nemen. Het zijn nadrukkelijk niet alleen eenmalige investeringen, maar reeksen die voortkomen uit doorlopende verplichtingen, volwassenheidsontwikkeling en toenemende externe eisen (wetgeving, dreiging, ketenafhankelijkheden). Daarbij aansluitend wordt voorgesteld om in de jaren 2027 en 2028 incidentele dekking van € 1,3 miljoen per jaar te begroten, in 2029 de € 1,3 miljoen te verdelen over dekking voor zowel incidentele als structurele lasten en vanaf 2030 de € 1,3 miljoen volledig voor structurele dekking van de lasten te gebruiken.
De in eerdere begrotingen toegekende middelen voor Informatievisie/ICT, informatieveiligheid en privacy zijn ingezet om achterstanden weg te werken, basisstructuren op te zetten en acute risico's te mitigeren. Deze middelen waren echter niet toereikend om structurele compliance, continuïteit en weerbaarheid duurzaam te borgen. De nu voorgestelde budgetten bouwen hierop voort en maken inzichtelijk wat nodig is om dit niveau vast te houden en door te ontwikkelen.

Moderniseren ICT organisatie
De komende jaren wacht ons een stevige opgave op het gebied van informatievoorziening (IV), ICT en informatiebeveiliging en privacy (IB&P). Additionele middelen zijn gewenst om risico's te beperken, wettelijke naleving te waarborgen, teams te versterken, de organisatie toekomstbestendig te maken en kwalitatieve dienstverlening aan inwoners te kunnen continueren. Nieuwe technologische mogelijkheden, waaronder artificiële intelligentie (AI), veranderen de wijze waarop de gemeente haar dienstverlening organiseert, maatschappelijke opgaven ondersteunt en haar bedrijfsvoering inricht. Deze ontwikkeling biedt kansen om effectiever, datagedreven en meer inwonergericht te werken, maar vraagt tegelijkertijd om voortdurende investeringen in mensen, processen, informatievoorziening en technologie. Voorgesteld wordt om hiervoor in de jaren 2027 tot en met 2029 jaarlijks € 2 miljoen voor in te zetten en dit in 2030 te verlagen naar € 1,5 miljoen.

Burgerzaken functieherwaardering
De functieprofielen van Burgerzaken zijn opnieuw gewaardeerd, aansluitend op dienstverlening die deze tijd vraagt. De lasten die deze herwaardering met zich mee brengt kunnen niet binnen de huidige begroting worden opgevangen, tenzij keuzes worden gemaakt voor langere wachttijden, langere verwerkingstijden en afname van de flexibiliteit bij diverse producten. De herziening van de functieprofielen en de daaruit voortvloeiende herwaardering bij Burgerzaken leidt tot incidentele kosten van € 165.000 in de jaren 2027 en 2028.

Burgerzaken backoffice
Burgerzaken voert dienstverleningsprocessen uit. Hiervoor gelden wettelijke eisen en wordt gebruik gemaakt van geautomatiseerde systemen en processen. Door verschillende oorzaken is de huidige capaciteit onvoldoende om te voldoen aan de wettelijke vereisten rond adressenfraude. Tegelijkertijd zien we dat er veel uitval is van ICT-systemen en processen binnen het cluster kunnen worden verbeterd. Tegelijkertijd wordt door procesoptimalisatie en vernieuwing van ICT-systemen de capaciteitsbehoefte vanaf 2029 teruggebracht naar het structurele begrotingsniveau. Voorgesteld wordt in 2027 de begroting met € 500.000 te verhogen.

Onregelmatigheidstoeslag Handhaving
De CAO verplicht tot een vergoeding van de onregelmatigheidstoeslag (ORT) en dienstkleding van de medewerkers Handhaving indien zij buiten kantoortijden worden ingezet. In de huidige CAO zijn de percentages ORT van verschillende tijden verhoogd. Deze CAO wijzigingen zijn in het verleden nooit als zodanig in de begroting verwerkt, maar konden binnen het totale budget opgevangen worden. Vorig jaar is de onregelmatigheidstoeslag in de CAO fors verhoogd. Deze CAO aanpassing leidt tot een significante stijging van de kosten, welke niet meer opgevangen kan worden binnen de huidige beschikbare budgetten. Daarnaast wordt momenteel gewerkt aan een piketregeling, welke zal voorzien in een vergoeding voor de collega's die piketdienst hebben. Bij elkaar ontstaat er een overschrijding van € 250.000 op jaarbasis, waarvan wordt voorgesteld de begroting hierop aan te passen.

Nieuwbouw gymzaal Fluitekruid
De nieuwbouw van gymzaal Fluitekruid zal begin 2026 in gebruik worden genomen en maakt onderdeel uit van de bredere gebiedsontwikkeling met woon en maatschappelijke functies. In aanloop naar de Perspectiefnota 2026-2029 bleek dat de exploitatie- en subsidielasten, als ook de verhuurinkomsten aan het sportbedrijf voor de gemeente niet of onvoldoende waren geraamd. Dit is destijds gecorrigeerd op basis van toenmalige ramingen. Afgelopen najaar zijn de exploitatiekosten voor de gemeente en het sportbedrijf geactualiseerd op basis van gerealiseerde kosten en voortschrijdend inzicht. Dit leidt tot een licht tekort van jaarlijks € 7.000 ten opzichte van het huidige budgettaire kader. Voorgesteld wordt dit in deze Begroting te corrigeren.

Begroting 2027 MGR module onderwijs
De begroting van de Modulaire Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SD CG) op het onderdeel onderwijs bevat een nieuwe verdeelsleutel voor de bijdrage leerplicht. Deze verdeelsleutel is vorig jaar afgesproken met de betrokken bestuurders van de deelnemende gemeenten. Voor Arnhem komt dit neer op een verhoging van € 89.000 vanaf 2027.

Extra stadsmarinier
Door de inzet van de stadsmarinier en initiatieven die ontmoeting en sociale samenhang versterken, dragen we bij aan een prettige en veilige leefomgeving. Voorgesteld wordt hiervoor in 2027 en 2029 een bedrag van € 65.000 in de begroting op te nemen en in 2028 dit met € 130.000 te doen.

Weerbare stad
Voorgesteld wordt om in de jaren 2027 en 2028 een bedrag van € 50.000 in te zetten om een proactieve en integrale aanpak van weerbaarheid uit te werken, waarin preventie, zorg, handhaving, toezicht en aandacht voor de leefomgeving hand-in-hand gaan.

Extra toezicht en handhaving
Om de kosten van de verhoogde capaciteit van handhaving te dekken, nemen we een oplopende reeks in de begroting op van € 500.000 in 2027 naar € 1,5 miljoen vanaf 2029. Het aantal boa’s wordt daarmee verhoogd met meer dan tien.

Extra groene boa
Om de huidige formatie van de groene boa’s te behouden en structureel te maken, wordt voorgesteld vanaf 2027 € 110.000 toe te voegen aan de begroting.

Brandveiligheid (binnen)stad
We krijgen steeds meer zicht op wat er voor een brandveiligheidsrisico’s zijn, met name in de binnenstad. Om opvolging te geven aan de huidige inzet en in te zetten op toezicht en bewustwording stellen we voor in 2027 een bedrag van € 250.000 en in 2028 een bedrag van € 150.000 op te nemen.

Camera's
De huidige camera's in de openbare ruimte zijn aan vervanging toe. Nieuwe camera's zijn echter substantieel in prijs gestegen. Om die reden wordt de begroting vanaf 2027 met € 55.000 per jaar opgehoogd.

Pendelbussen Vitesse
Met Vitesse / GelreDome is afgesproken de kosten voor pendelbussen om fans te vervoeren na de wedstrijden te vergoeden. Voorgesteld wordt hiervoor vanaf 2027 € 75.000 te begroten.

Actieplan anti-moslimracisme
Om het actieplan Anti-Moslimracisme in de periode 2027 tot 2030 daadwerkelijk uit te kunnen voeren, wordt voorgesteld om voor deze jaren € 100.000 voor zowel capaciteit als uitvoering in de begroting te verwerken.
Doorzetten Cultuureducatie met kwaliteit
Cultuureducatie vormt de basis van de culturele infrastructuur en draagt onder meer bij aan kansengelijkheid en basisvaardigheden. De uitvoering is geborgd via het Convenant Cultuureducatie 2023–2030. De rijksbijdrage voor Cultuureducatie met Kwaliteit loopt echter eind 2028 af. Zonder verlenging resteert uitsluitend de gemeentelijke bijdrage, wat de uitvoering van het convenant direct raakt en de mogelijkheid om het programma uit te breiden naar VO, MBO en kinderopvang beperkt. Om die reden wordt voorgesteld vanaf 2029 € 140.000 aan de begroting toe te voegen.

Beleidscapaciteit cultuur
De tijdelijke uitbreiding van de beleidscapaciteit Cultuur loopt af per 2027, terwijl de ambities uit de Uitgangspuntennota Cultuurbeleid 2025–2028 structureel doorlopen en de uitvoeringsagenda omvangrijk is. Deze capaciteit is gewenst voor beleidsontwikkeling, uitvoering, subsidiebeheer, huisvestingsvraagstukken en de voorbereiding op stelselwijzigingen vanaf 2029. Voorgesteld wordt vanaf 2027 € 1 ton extra in de begroting op te nemen.

Betaalbare ruimte voor cultuurparticipatie
Voor betaalbare ruimte voor cultuurparticipatie en -educatie is via het amendement Betaalbare ruimte voor cultuurparticipatie (25A59) incidenteel budget beschikbaar gesteld tot en met 2027, vooruitlopend op het Integraal Accommodatiebeleid. Om structurele middelen in te kunnen zetten, voegen we vanaf 2028 jaarlijks € 200.000 aan de begroting toe.

Gratis toegang jongeren cultuur
Het programma Gratis cultuur voor jongeren stimuleert cultuurdeelname en kennismaking met kunst en cultuur op jonge leeftijd. De financiering loopt tot en met 2026 en het programma tot en met het schooljaar 2026/2027. Het sluit aan bij bredere beleidsdoelen rond publieksopbouw, kansengelijkheid en talentontwikkeling. Om dit programma door te kunnen zetten wordt voorgesteld de financiering te verlengen met € 200.000 vanaf 2027.

Opstellen nachtvisie
Het versterken van de nachtcultuur is een van de acties in het Uitgangspuntennota Cultuurbeleid 2025 – 2028: Standplaats Arnhem. Op dit moment wordt er door een vertegenwoordiging van de nacht in samenwerking met en ondersteuning door de gemeente een verkenning gedaan naar de Arnhemse nachtcultuur. Doel van de verkenning is om inzichtelijk te maken hoe de Arnhemse nachtcultuur eruitziet, welke spelers en initiatieven actief zijn, welke uitdagingen en kansen er spelen en wat de meerwaarde is van een sterke nachtcultuur voor de stad Arnhem. Voor het verwerken in een nachtvisie wordt voorgesteld in 2028 € 15.000 in te zetten.

Nachtburgemeester
Een nachtburgemeester krijgt als belangrijke taak ontmoetingen tussen culturele instellingen, makers en andere belanghebbende partijen in de nacht te initiëren en te faciliteren. En verbindingen te leggen om de nachtcultuur meer zichtbaar te maken. De nachtburgemeester krijgt hiervoor ook een klein budget dat in overleg met de sector en de gemeente kan worden besteed. We begroten hiervoor € 15.000 vanaf 2028.

Regeling nachtimpuls
Vanaf 2028 wordt structureel € 50.000 in de begroting verwerkt ten behoeve van een bruisende nachtcultuur in Arnhem. Daarmee wordt gezorgd voor ruimte voor experiment en ontmoeting, met oog voor veiligheid, inclusiviteit en draagvlak in de stad.

Opruimkosten Koningsdag
Na de feestelijkheden rond Koningsdag moet er altijd veel afval van straat gehaald worden. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de organisator van de festiviteiten en de gemeente. We zien dat organisatoren van evenementen te maken hebben met sterk toenemende kosten. Om de continuïteit hiervan te borgen heeft de gemeente een extra bijdrage toegezegd voor het opruimen van het afval. Voorgesteld wordt hiervoor vanaf 2027 € 80.000 te begroten.

Uitvoeringsbudget erfgoed
Dit gaat om uitvoeringsbudget voor informatievoorziening, onderzoek in relatie tot monumentenzorg, herbestemmingen en aanwijzing van monumenten. Vanaf 2027 nemen we € 100.000 hiervoor op in de begroting.

Voortzetten Beleefbaar erfgoed en doorontwikkeling erfgoedcentrum
De subsidieregeling beleefbaar erfgoed loopt in 2026 ten einde en ook het daarmee gemoeide budget. Deze regeling financiert projecten die het lokale erfgoed zichtbaar en ervaarbaar maken, zoals restauraties, tentoonstellingen en publicaties en is gericht op het versterken van de lokale geschiedenis van bewoners en bezoekers. De regeling is de afgelopen jaren voor het gehele budget benut. Om deze regeling structureel de komende jaren te willen voorzetten wordt in 2027 € 42.000 en vanaf 2028 € 192.000 opgenomen. Daarvan is € 92.000 nodig om als partner deel te nemen in een vernieuwd erfgoedcentrum.
Om het Erfgoedcentrum van Rozet blijvend aantrekkelijk te houden, is een aanvullende incidentele bijdrage nodig om het gehele interieurconcept te overdenken en opnieuw vorm te geven. De herinrichting betreft doorontwikkeling van het Erfgoedcentrum, het gehele concept: van vitrines tot teksten, audio, filmpjes etc. Voorgesteld wordt hiervoor in 2027 € 1 miljoen in de begroting op te nemen.

Arnhem 800 jaar
Arnhem staat in 2033 stil bij het feit dat de stad 800 jaar bestaat. Deze bijzondere mijlpaal verdient een passend en feestelijk programma voor en met de stad. Hiervoor reserveren we in de jaren 2027 tot en met 2030 elk jaar € 100.000, zodat dit jubileum op een verbindende en inclusieve manier kan worden gevierd door alle Arnhemmers.

Taakstelling organisatie gemeentebreed
Het financieel beeld knelt onder aan de streep. Daarom laten we de lokale belastingen en heffingen geleidelijk oplopen, zetten we een aantal bestemmingsreserves in en nemen we een generieke taakstelling op de organisatie op. De komende vier jaar wordt een structurele besparing op de ambtelijke kosten ingeraamd door het toepassen van meer efficiëntie en digitalisering. Naast het inventariseren van besparingsmaatregelen wordt ook de inzet van technologische ontwikkelingen, waaronder artificiële intelligentie, hierin meegenomen. De taakstelling loopt op van € 950.000 in 2027 tot € 3,2 miljoen vanaf 2030.

Zevende wethouder
In de afgelopen bestuursperiode is gewerkt met zeven wethouders. De kosten hiervoor zijn incidenteel in de begroting opgenomen. Aangezien de verwachting is dat structureel met zeven wethouders gewerkt gaat worden, wordt de begroting daartoe verhoogd met € 159.000 vanaf 2027.

Voorziening Kunstbedrijf
Door een administratieve correctie van € 1.000 in 2028 en € 14.000 in 2029 en 2030 op de begrote dotatie aan de voorziening Kunstbedrijf ontstaat een voordeel voor de algemene middelen.

Democratische betrokkenheid
We blijven werken aan betere participatie en het verkleinen van de afstand tussen bestuur en stad. De inzet van de coördinator democratische betrokkenheid en de jongerenraad zetten we voort. Hiervoor wordt vanaf 2027 € 120.000 in de begroting verwerkt.

Jaarlijkse bijstellingen

Jaarlijkse bijstellingen	2027	2028	2029	2030	
Bedragen x € 1.000					
Prijs- en volumeontwikkeling 2027	-27.188	-26.921	-26.850	-26.587	S
Correctie nominaal en 2024 en 2025 Spuk startbouwimpuls	118				I
Ontwikkelingen belasting en legesopbrengsten	5.329	7.733	9.649	12.059	S
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	2.148	198	-934	-318	S
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	-601	397	3.586	0	I
Totaal jaarlijkste bijstellingen	**-20.194**	**-18.593**	**-14.549**	**-14.846**	

Prijs- en volumeontwikkeling 2027
Op 12 maart is het Centraal Economisch Plan (CEP) gepubliceerd. Mede op basis hiervan wordt de loon- en prijsontwikkeling van de Arnhemse begroting geraamd. In deze loon- en prijsontwikkeling worden de effecten van de loonontwikkeling van de eigen ambtenaren, de wettelijk verplichte indexatie van de zorgcontracten, de ontwikkeling van de kosten voor onderhoud van de openbare ruimte, de indexatie van de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen en de indexatie van de subsidies meegenomen. De huidige Cao-gemeenten eindigt op 31 maart 2027. In aanvulling op deze eerste 3 maanden houden we voor de resterende maanden van 2027 rekening met een indexatie van 2%. Met ingang van 1 januari 2026 maakt De Connectie onderdeel uit van de gemeente Arnhem en wordt bij de verwerking van de nieuwe Cao meegenomen in de Arnhemse systematiek.

De subsidies worden op de volgende wijze geïndexeerd:

Categorie	*Verhouding*	*Percentage*
Zorg en Welzijn	90% CAO Gem. 10% IMOC	4,0%
Cultuur	45% CAO Gem. 55% IMOC	3,1%
Sport	45% CAO Gem. 55% IMOC	3,1%
Onderwijs	60% CAO Gem. 40% IMOC	3,4%
Overig	60% CAO Gem. 40% IMOC	3,4%

Daarnaast wordt op basis van de groei van de stad de volumeontwikkeling (areaalontwikkeling) van de begroting berekend. In de begroting worden de budgetten die gevoelig zijn voor de groei van de stad geïndexeerd met de groei van het aantal inwoners of de groei van het aantal woningen.

Correctie nominaal 2024 en 2025 / SPUK startbouwimpuls
Over de specifieke uitkering startbouwimpuls is in de Begroting 2026 ten onrechte nominale prijscompensatie berekend. Aangezien deze prijscompensatie door het Rijk wordt vergoed, is het niet nodig om deze compensatie vanuit de algemene middelen te dekken. Het voordeel wordt in dit financieel beeld gecorrigeerd.

Ontwikkeling belasting- en legesopbrengsten
De OZB-opbrengsten, exclusief areaalontwikkeling, stijgen vanaf 2027 jaarlijks met 3% plus indexatie.
Daarnaast worden de opbrengsten OZB geraamd op het aantal woningen inclusief de groei die hierin verwacht wordt, de zogenaamde areaalontwikkeling. Jaarlijks wordt beoordeeld of de voor areaalontwikkeling begrote opbrengsten naar boven of beneden bijgesteld moeten worden. De areaalontwikkeling in 2025 en 2026 is lager dan waar eerder van is uitgegaan. De geraamde opbrengsten OZB worden daarom vanaf 2026 structureel met € 300.000 naar beneden bijgesteld. Voor areaalontwikkeling 2027 worden de opbrengsten OZB vanaf 2027 structureel met € 370.000 verhoogd. Per saldo worden de opbrengsten voor areaalontwikkeling vanaf 2027 dus met € 70.000 verhoogd.
Tenslotte is in de OZB-begroting rekening gehouden met € 1,25 miljoen aan lasten voor verminderingen naar aanleiding van bezwaar tegen de WOZ-waarde. Na een piek in het aantal bezwaren in 2023 ligt het aantal bezwaren nu weer op het niveau van voor 2023. De daling in het aantal bezwaren is landelijk zichtbaar. Volgens de Waarderingskamer hangt deze ontwikkeling mede samen met de afname van activiteiten van commerciële bureaus die op basis van no cure no pay bezwaar maakten tegen WOZ-waarden. Daarnaast lukt het gemeenten steeds beter om vragen over de hoogte van de WOZ-waarde van inwoners via meer informeel en persoonlijk contact op te lossen. Een formeel bezwaar is dan niet meer nodig. Het aantal bezwaren is overigens niet altijd maatgevend voor het bedrag aan verminderingen. Van invloed is bijvoorbeeld ook de verdeling tussen bezwaren voor woningen en voor niet-woningen, het percentage bezwaren dat gegrond wordt verklaard en het bedrag aan WOZ-waarde dat verminderd wordt. Op basis van het gemiddeld gerealiseerde bedrag aan verminderingen in de jaren 2024-2026 vinden we het realistisch om vanaf 2027 het begrote bedrag aan lasten voor verminderingen te verlagen naar € 500.000. Hierdoor ontstaat vanaf 2027 een structureel voordeel van € 750.000.

De afvalstoffenheffing is in 2027 92% procent kostendekkend. Momenteel zetten we dus geld vanuit de algemene middelen in om afvalinzameling en -verwerking te bekostigen. We vinden het logischer om deze kosten te laten betalen door gebruikers. We kiezen er daarom voor om kosten die eerder uit de algemene middelen bekostigd werden onder de afvalstoffenheffing te laten vallen. Dat geldt ook voor kosten die we aanvullend maken, bijvoorbeeld als gevolg van een nieuw afvalinzamel- en verwerkingscontract vanaf medio 2027. Om de stijging van de heffing te dempen betalen we een deel van de kosten in 2027 en 2028 nog uit algemene middelen. Het

uitgangspunt is om de afvalstoffenheffing voor 99% kostendekkend te laten zijn. Daarom onderzoeken we het komend jaar de mogelijkheden om in stappen toe te groeien naar 99% kostendekkendheid.

De tarieven voor de rioolheffing zijn in 2027 voor 97% kostendekkend. De begrote opbrengsten uit rioolheffing stijgen in 2027 doordat er meer kosten onder de heffing komen te vallen. Bijvoorbeeld kosten voor straatreiniging en kosten die we maken voor waterkwaliteit en de handhaving van lozingsvergunningen voor bedrijven. Ook de kapitaallasten van investeringen die we doen in het kader van klimaatadaptatie blijven deels uit de rioolheffing betaald worden. Ook bij de rioolheffing is 99% kostendekkendheid het uitgangspunt. In het komende jaar onderzoeken hoe we daar naartoe groeien.

Het hoge tarief van de toeristenbelasting (voor hotelovernachtingen) wordt in 2027 eenmalig opgehoogd met € 1,26 per persoon per nacht (hierin is ook de indexatie verwerkt). Het lage tarief (voor onder meer campings en slaapzalen) wordt in 2027 niet verhoogd en blijft € 2,05 per persoon per nacht. Vanaf 2028 worden de tarieven van de toeristenbelasting jaarlijks geïndexeerd.

De parkeertarieven worden vanaf 2027 jaarlijks geïndexeerd. Daarnaast worden deze in 2027, 2028 en 2029 met 30 cent per uur verhoogd. De legestarieven worden voor 2027 geïndexeerd en zullen in de komende jaren steeds meer kostendekkend gemaakt worden.

In de paragraaf Lokale heffingen is een totaalbeeld gegeven van alle belastingen en leges, de toegepaste indexaties en de mate van kostendekkendheid. De belastingaanslag (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing) wordt tot nu toe in februari opgelegd. We proberen dit te vervroegen naar januari. Daarmee wordt de afhandeling van bezwaren vervroegd en kan de herwaardering eerder worden opgestart. Daarbij laten we de betaaldata bestaan zoals ze nu zijn: tot eind maart de gelegenheid om te betalen en de automatische incasso loopt van maart tot en met oktober. We onderzoeken vanaf welk kalenderjaar de vervroegde aanslagoplegging mogelijk is.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning

De ontwikkelingen in het kader van de Meerjareninvesteringsplanning laten het volgende beeld zien:

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	2027	2028	2029	2030	I/S
Bedragen x € 1.000					
Actualisatie MIP	2.148	349	-663	17	S
Indexatie MIP	0	-151	-271	-334	S
Planningsrealisme MIP	-601	397	3.586	0	I
Totaal ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	**1.547**	**595**	**2.652**	**-317**	

De Meerjareninvesteringsplanning (MIP) is geactualiseerd. Hierbij is gekeken naar de planning van de verschillende investeringen. Ook is deze geïndexeerd. Diverse investeringsprojecten worden getemporiseerd. Hierdoor ontstaat een vrijval voor de algemene middelen van € 2,1 miljoen in 2027 en van € 0,2 miljoen in 2028. In 2029 stijgen de kapitaallasten met € 0,9 miljoen en vanaf 2030 met € 0,3 miljoen.
Voor het gehele MIP, inclusief nieuwe investeringen, is het planningsrealisme opnieuw geraamd. Afgelopen 5 jaar bedroeg de gemiddelde realisatie op de investeringsprojecten 50%. De onderuitputting bedroeg daarmee gemiddeld 50%. Voor het planningsrealisme werd in de afgelopen jaren een aflopende reeks van 70%, 50% en 30% voor de verwachtte onderuitputting van de kapitaallasten geraamd. Dat komt neer op 35% voor 2027, 25% voor 2028 en 15% voor 2029. Doordat een aantal investeringen vanaf 2027 worden getemporiseerd, wordt ook het planningsrealisme aangepast.
Daarnaast zijn vanaf begrotingsjaar 2027 door de provincies in het geactualiseerde Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader nieuwe kaders gesteld voor de berekening en omvang van de stelpost voor onderuitputting kapitaallasten. Hierbij is er een maximum van 20% van de geraamde kapitaallasten gesteld. Bij de uiteindelijke berekening van de stelpost planningsrealisme hebben we hier rekening mee gehouden. De stelpost planningsrealisme wordt in 2027 met € 0,6 miljoen naar beneden bijgesteld, in 2028 met € 0,4 miljoen verhoogd en in 2029 met € 3,6 miljoen verhoogd.

Deel 2 Beleidsbegroting

De Beleidsbegroting bestaat uit twee onderdelen:

1. Begrotingsprogramma's
2. Paragrafen

Begrotingsprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is zijn opgenomen in de volgende 13 begrotingsprogramma's:

0. Bestuur, dienstverlening en financiën
1. Veiligheid
2. Bereikbaarheid
3. Economie
4. Onderwijs
5. Cultuur
6. Participatie en armoedebestrijding
7. Gezondheid, welzijn en ondersteuning (voorheen Zorg)
8. Opvang, inburgering en inclusie (voorheen Welzijn en inclusie)
9. Sport en beweging (voorheen Gezondheid en sport)
10. Klimaat en energie
11. Ruimtelijke ontwikkeling
12. Wonen en leefomgeving

Verschuiving tussen programma's als gevolg van transformatie sociaal domein

Aansluitend op de centrale gedachte achter de transformatie van het sociaal domein is in deze Begroting 2027 een aantal onderdelen van het sociaal domein samengebracht in het programma Gezondheid, welzijn en ondersteuning (voorheen Zorg).

Bij de transformatie van het sociaal domein is de belangrijke beleidsdoelstelling namelijk de beweging van zware naar passende ondersteuning en op de juiste plek en daarmee de verschuiving van individuele maatwerkvoorzieningen naar collectieve algemene voorzieningen (de 'beweging naar de voorkant'). In de begrotingsprogramma's tot en met de Begroting 2026 zijn voor- en achterkant echter van elkaar gescheiden, specifiek als het gaat om de Wmo en de Jeugdwet. Daarnaast was de uitvoering van deze wetten verdeeld over meerdere begrotingsprogramma's (Wmo: zorg, welzijn; Jeugdwet: zorg, welzijn, onderwijs). Dit bemoeilijkt het om een wet in samenhang uit te voeren en vooral om de (problematiek van de) inwoner centraal te stellen (in plaats van een wet of een beleidskolom).
Een samenhangende ontwikkeling is dat onder andere door het landelijke Aanvullend zorg en welzijnsakkoord zorg (AZWA), aan gemeenten wordt gevraagd om zorg, welzijn en gezondheid meer in samenhang op te pakken. Hiervoor zijn op de begroting middelen beschikbaar die tot en met de Begroting 2026 op verschillende programma's werden geboekt.

In de voorliggende Begroting 2027 is een aantal budgetten verschoven tussen begrotingsprogramma's, zoals weergegeven in onderstaande tabel. Concreet betekent dit dat middelen die betrekking hebben op de Wmo, Jeugdwet, Maatschappelijke- en vrouwenopvang en gezondheid gebundeld zijn in begrotingsprogramma Zorg. Hiermee zorgen we voor meer samenhang tussen activiteiten die plaatsvinden in de programma's.

Beleidsveld	Taakveld	Van -> naar
Welzijn	Samenkracht en burgerparticipatie	Welzijn en inclusie -> Gezondheid, welzijn en ondersteuning
Veilig Thuis	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo	Welzijn en inclusie -> Gezondheid, welzijn en ondersteuning
Maatschappelijke en vrouwenopvang	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	Welzijn en inclusie -> Gezondheid, welzijn en ondersteuning
Gezondheid	Volksgezondheid	Gezondheid en sport -> Gezondheid, welzijn en ondersteuning

Als gevolg van deze verschuivingen is het logisch om de benamingen van de begrotingsprogramma's 'Zorg', 'Welzijn en inclusie' en 'Gezondheid en sport' aan te passen naar respectievelijk 'Gezondheid, welzijn en ondersteuning', 'Opvang, inburgering en inclusie' en 'Sport en beweging'.

Toelichting lasten en baten per begrotingsprogramma
In het hoofdstuk Begrotingsprogramma's is bij elk begrotingsprogramma in de paragraaf 'Wat mag het kosten' een overzicht gegeven van de lasten en baten. Daarbij is ook aangegeven hoe deze lasten en baten verdeeld zijn over de inhoudelijke onderwerpen (taakvelden) in het betreffende programma. Daarnaast wordt weergegeven welke van deze onderwerpen ingezet worden en daarmee bijdragen aan het realiseren van welk(e) doel(en) van het begrotingsprogramma. Op deze wijze wordt een koppeling gelegd tussen de inhoudelijke doelen en de financiën.

Bestuur, Dienstverlening en Financiën

€ 195 mln

Ambitie

Iedereen voelt zich gehoord, geholpen en verbonden in Arnhem

Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

- We verbeteren onze dienstverlening
- We optimaliseren werkprocessen aan de telefoon en de balie
- We benutten feedback van onze inwoners

Meer eenduidige aanpak inwonersbetrokkenheid

- We trainen onze eigen organisatie in inwonersbetrokkenheid
- We evalueren de participatieverordening
- We ontwikkelen onze aanpak continu door

Inwoners vaker betrekken op een manier die bij hun past

- We experimenteren met het betrekken van jongeren
- We zetten in op kennis over de motivaties en belemmeringen om betrokken te zijn.

Meer democratische betrokkenheid

- We werken doorlopend aan democratische betrokkenheid
- We werken aan een hoger opkomstpercentage

We benutten de aanwezige krachten in de wijk meer

- We jagen initiatieven en netwerken aan in de wijken
- We ondersteunen bewonersoverleggen

Ambitie

Arnhem is een transparante gemeente met een sterk netwerk

Arnhem heeft een transparant bestuur

- Rekenkamer: We voeren het onderzoeksprogramma uit
- Gemeenteraad: We laten de stad kennismaken met het werk van de raad.

Arnhem speelt een grote rol in externe netwerken

- We werken in de GMR samen
- We vervullen een actieve rol in de VNG en het stedennetwerk G40
- We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio

Ambitie

Onze organisatie is sterk en financieel gezond

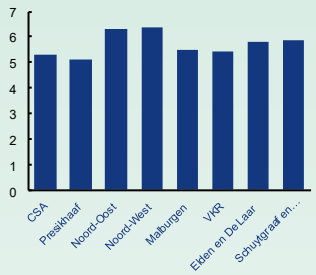
De bedrijfsvoering stelt bestuur en organisatie meer in staat (bij) te sturen en te controleren

- We investeren in de doorontwikkeling van de producten in de P&C-cyclus
- We werken aan de informatieveiligheid en privacy
- We toetsen periodiek onze ambities aan onze uitvoeringscapaciteit
- We verminderen inhuur tot het landelijke gemiddelde.

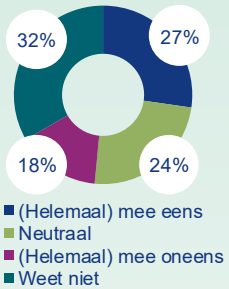
Cijfers en indicatoren

- Kengetal sociale cohesie in de 8 gebieden
- Percentage bewoners dat “merkt dat bewoners invloed kunnen hebben op de aanpak van de gemeente” (bron: ALW monitor)
- Percentage bewoners dat vindt dat “Gemeente voldoende ondersteunt bewoners bij het opzetten van eigen initiatieven” (bron: ALW monitor)
- Opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen (bron: O&S, gemeente Arnhem)

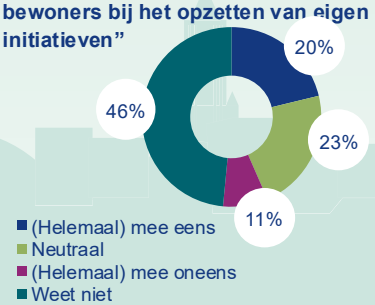
1. Kengetal Sociale Cohesie

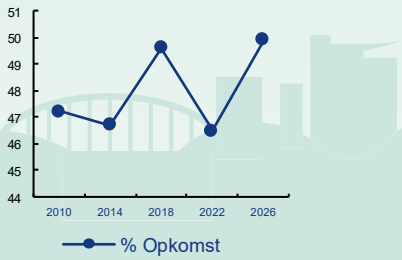

2. “Ik merk dat bewoners invloed kunnen hebben op de aanpak van de gemeente”

3. “Gemeente voldoende ondersteunt bewoners bij het opzetten van eigen initiatieven”

4. Opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen

Samenvatting Doelenboom Bestuur, dienstverlening en financiën

Ambitie	Doel	Inspanning
Arnhem is een transparante gemeente met een sterk netwerk	Arnhem heeft een transparant bestuur	Rekenkamer: We voeren het onderzoeksprogramma uit
		Gemeenteraad: we laten de stad kennismaken met het werk van de raad
	Arnhem speelt een grote rol in externe netwerken	We werken in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven
		We vervullen een actieve rol in de VNG en het stedennetwerk G40
		We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio
Iedereen voelt zich gehoord, geholpen en verbonden in Arnhem	Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	We verbeteren onze dienstverlening
		We optimaliseren werkprocessen voor het verbeteren van de dienstverlening aan de telefoon en de balie
		We benutten feedback van inwoners
	Meer eenduidige aanpak inwonerbetrokkenheid	We trainen onze eigen organisatie op het gebied van inwonerbetrokkenheid
		We evalueren de participatieverordening
		We ontwikkelen onze aanpak om inwoners te betrekken continu door
	Inwoners vaker betrekken op een manier die bij hen past	We experimenteren met het betrekken van jongeren
		We zetten in op kennis over de motivaties en belemmeringen om betrokken te zijn
	Meer democratische betrokkenheid van inwoners	We werken doorlopend aan democratische betrokkenheid
		We werken aan een hoger opkomstpercentage
	We benutten de aanwezige krachten in de wijken meer	We jagen initiatieven en netwerken aan in de wijken
		We ondersteunen bewonersoverleggen
Onze organisatie is sterk en financieel gezond	De bedrijfsvoering stelt bestuur en organisatie meer in staat (bij) te sturen en te controleren	We investeren in de doorontwikkeling van producten in de P&C-cyclus
		We werken aan de informatieveiligheid en privacy
		We toetsen periodiek onze ambities aan onze uitvoeringscapaciteit
		We verminderen inhuur tot het landelijk gemiddelde

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een transparante gemeente met een sterk netwerk (A)

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt en de lokale democratie wordt versterkt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met bomen of om nieuw jeugdbeleid.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem heeft een transparant bestuur (D)

Raad
De raad stelt als volksvertegenwoordiger de kaders vast en controleert of het beleid wordt uitgevoerd binnen deze kaders. In de raadskamer-en raadsvergaderingen tijdens de Politieke Avond op woensdag vindt het debat en de besluitvorming hierover plaats. Alle raadsvergaderingen zijn openbaar. Inwoners van Arnhem zijn van harte welkom: als insprekers en als publiek. De gemeenteraad heeft als doel om alle inwoners een keer kennis te laten maken met het werk van de gemeenteraad: van jong tot oud. Daarvoor worden onder andere inwoners als speciale ‘gast van de raad’ uitgenodigd bij de raadsvergaderingen. Met het democratieprogramma maakt de Arnhemse jeugd op een leuke en leerzame manier kennis met de gemeentepolitiek en democratische besluitvorming in eigen stad. Het democratieprogramma bestaat uit een bezoek op het stadhuis of een bezoek van een raadslid in de klas. Voor politiek geïnteresseerde Arnhemmers wordt twee keer per jaar de gratis cursus Politiek Actief georganiseerd. Tenslotte worden er regelmatig voor verschillende doelgroepen rondleidingen gegeven door het Stadhuis. Er wordt nog gewerkt aan een kindervragenuur.

Rekenkamer
De rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College
Het college streeft naar een open bestuurscultuur, zowel naar de raad als naar de inwoners. Het college zorgt in haar communicatie met de raad voor tijdige en volledige informatievoorziening. In lijn met motie 21M108 'Heldere afdoening moties en toezeggingen' licht het college bij de afdoening van moties of toezeggingen expliciet toe of de motie of toezegging volledig, gedeeltelijk, afwijkend van de oorspronkelijke tekst, verlaat of niet is uitgevoerd. Daarnaast informeert het college de raad zodra duidelijk is dat een toezegging of motie niet binnen de gestelde termijn kan worden afgedaan. Hierbij wordt ook vermeld waarom dit het geval is. Daarmee beschouwt het college deze motie 21M108 als afgedaan.
Door de raad of door inwoners gevraagde informatie wordt zo snel mogelijk en ruimhartig verstrekt. Het zou voor inwoners niet nodig moeten zijn om informatie op te vragen via een Woo-verzoek.

Rekenkamer: We voeren het onderzoeksprogramma uit (I)

In 2027 publiceert de Rekenkamer in ieder geval het onderzoek naar de praktijk en opbrengsten van burgerparticipatie binnen het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) in Arnhem-Oost. Daarnaast start de Rekenkamer een onderzoek naar de integriteit en bestuurlijke weerbaarheid van de gemeente Arnhem. Op dit moment is nog onzeker of het onderzoek naar de kwaliteit van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in 2026 kan worden afgerond. Als de uitvoering of afronding meer tijd vergt, zal de publicatie naar verwachting begin 2027 plaatsvinden. Daarnaast start de Rekenkamer, in samenwerking met andere rekenkamers, een nieuw meerjarig vervolgonderzoek binnen het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) in Arnhem-Oost, waarmee de ontwikkeling van het programma in de komende jaren wordt gevolgd. De Rekenkamer bepaalt de verdere invulling van het onderzoeksprogramma mede op basis van de gesprekken die

zij in het najaar van 2026 met de afzonderlijke raadsfracties voert over de onderzoeksonderwerpen voor de komende jaren

Gemeenteraad: we laten de stad kennismaken met het werk van de raad (I)

Vanuit de gemeenteraad - en de griffie als ondersteuning van de raad - wordt permanent ingezet op het laten kennis maken van de stad met het werk van de raad.

Arnhem speelt een grote rol in externe netwerken (D)

Arnhem zet zich ook in 2027 actief in binnen verschillende regionale, landelijke en internationale netwerken.
Op landelijk niveau blijft Arnhem een actieve partner in de VNG en het stedennetwerk G40, vanuit de overtuiging dat samenwerking de slagkracht van onze stad vergroot. Daarnaast zet Arnhem zich in om de grensoverschrijdende samenwerking binnen de Euregio en het stedennetwerk met grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) voort te zetten, om gezamenlijke kansen voor economie (m.n. energietransitie), mobiliteit en onze leefomgeving verder te benutten.

We werken in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven (I)

De komende jaren neemt het aantal inwoners in de Groene Metropoolregio toe. Dit stelt ons gezamenlijk voor de uitdaging om in balans tot een gezonde groene groei te komen. Hiervoor zijn samenwerking en afspraken in regionaal verband onontbeerlijk. Daarom werkt Arnhem in 2027 samen met de andere 16 gemeenten in de Groene Metropoolregio (GMR) door aan vijf regionale opgaven die om een gezamenlijke (regionale) aanpak vragen.

Deze opgaven maken deel uit van de nieuwe regionale agenda 2025-2028. De vierjarige agenda sluit nauw aan bij de Arnhemse ambities, plannen en prioriteiten. Arnhem heeft op alle vijf de opgaven ingetekend. Onze regio duurzaam en veilig bereikbaar maken staat centraal bij de opgave verbonden regio. O.a. wordt ingezet op duurzame mobiliteit, waarbij lopen en fietsen als betaalbare en toegankelijke mobiliteitsvormen worden gezien. De opgave ontspannen regio werkt aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van de regio voor bezoekers en de versterking van het groen en blauw in het stedelijk en landelijk gebied. Ook de versterking van de culturele infrastructuur en de landelijk erkende Cultuurregio 025 krijgen aandacht.
Het afstemmen van de opgaven en de daaruit voortkomende ruimtelijke ontwikkelingen is een belangrijk onderdeel van de opgave groene groei. Het NOVEX-ontwikkelingsperspectief geeft richting aan de benodigde ruimtelijke keuzes. De versnelling van de woningbouwontwikkeling wordt meermaals per jaar in tempotafels besproken. Netcongestie is steeds meer een belemmerende factor het tijdig opleveren van bouwprojecten.
Gezien de schaal van de ontwikkelingen op het gebied van energietransitie is regionale samenwerking binnen de opgave circulaire regio vanuit Arnhems perspectief belangrijk om de Arnhemse CO2-doelstellingen te kunnen realiseren. Wij hebben belang bij kennis delen, aansluiten bij landelijke ontwikkelingen en het benutten van Regio Deal- en EU-subsidies in het geval van water- en klimaatadaptatieprojecten.
De opgave productieve regio richt zich op een toekomstbestendige economie. Een economie die bijdraagt aan gezondheid, leefkwaliteit, het milieu, onderwijs en sociale cohesie.
The Economic Board (TEB) heeft in 2023 samen met de GMR en de provincie Gelderland een Regio Deal afgesloten met het Rijk. Het Rijk heeft 15 miljoen euro voor de uitvoering ter beschikking gesteld. Arnhem neemt in dit kader deel aan projecten op het gebied van toekomstbestendige bedrijventerreinen, klimaatadaptatie en circulair bouwen.
Tot slot wordt opgemerkt dat de basiskosten van de Groene Metropoolregio (regiobureau) opgenomen zijn in dit begrotingsprogramma. De middelen die de uitvoering van de regionale agenda met zich meebrengt worden gepresenteerd in de betreffende begrotingsprogramma's.

We vervullen een actieve rol in de VNG en het stedennetwerk G40 (I)

Arnhem blijft een rol spelen in de landelijke netwerken als de VNG en de G40. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies kan Arnhem bestuurlijk en ambtelijk participeren in kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en andere specifieke dossiers. Arnhem werkt in netwerken van steden samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling. Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag.
Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk. Deze worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt. Onze inzet blijft gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging in landelijke netwerken zoals van de VNG en G40.

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio (I)

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal. Dat doen wij onder andere met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden dat sinds 2017 bestaat. In dit Nederlands-Duitse stedennetwerk werkt Arnhem met Nijmegen, Apeldoorn en Ede samen met Duisburg, Düsseldorf en Moers. De zeven steden richten zich op onderlinge kennisdeling over stedelijke

vraagstukken, belangenbehartiging en onderzoeken het opzetten van gezamenlijke projecten. Arnhem neemt actief deel aan de Euregioraadsvergaderingen. In februari 2023 tekenden wij met Duisburg, The Economic Board en Duisburg Business & Innovation GmbH een Letter of Intent. Deze samenwerkingsafspraken gaan we verder concretiseren.

Iedereen voelt zich gehoord, geholpen en verbonden in Arnhem (A)

We zorgen voor een betrouwbare, toegankelijke, eigentijdse, duidelijke, passende en betrokken dienstverlening die aansluit bij de diverse wensen en mogelijkheden van Arnhemmers (digitaal waar het kan, persoonlijk waar het nodig is). Tegelijkertijd bieden we ruimte voor betrokkenheid en invloed: inwoners kunnen op verschillende manieren meedenken, meedoen en stemmen. Zo veel mogelijk op een manier die bij hen past. In de wijken werken we samen met bewoners, initiatieven en organisaties aan oplossingen die lokaal het meeste effect hebben. We maken gebruik van de kracht en kennis die in de wijken aanwezig is en ondersteunen deze met duidelijke structuren en vertrouwen. Zo bouwen we samen aan een stad waarin iedereen de kans krijgt om mee te doen en zich thuis te voelen.

Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers (D)

Dienstverlening is kerntaak van een gemeente. We bieden tal van diensten en producten; van geboorteaangifte, tot vergunningaanvraag tot ondersteuning bij een wijkinitiatief. We vinden het belangrijk dat iedereen snel en passend wordt geholpen, ongeacht waar en op welke manier een inwoner, ondernemer of instelling een beroep op ons doet. Want een goede dienstverlening draagt bij aan het vertrouwen in de overheid.

We verbeteren onze dienstverlening (I)

In 2025 heeft de gemeenteraad de Dienstverleningsvisie Arnhem 2025-2030 vastgesteld. Deze visie is de paraplu voor de ontwikkeling van alle vormen van dienstverlening door de gemeente Arnhem. Hoe uiteenlopend de producten en diensten van de gemeente ook zijn, het moet voor inwoners, ondernemers en instellingen duidelijk zijn wat zij van ons kunnen verwachten. Na het vaststellen van de visie is gestart met het ontwikkelen van een uitvoeringsagenda, waarin de ambitie en prioritering is vastgelegd. Deze uitvoeringsagenda wordt in het 4e kwartaal van 2026 vastgesteld en bestaat uit een reeks inspanningen die in 2027 en 2028 uitgevoerd worden.

De manier waarop inwoners en organisaties met de gemeente omgaan, verandert snel.
Mensen verwachten dat de gemeente digitaal goed bereikbaar is, gegevens veilig verwerkt en transparant werkt. Tegelijkertijd worden de eisen op het gebied van informatieveiligheid, privacy en digitale openheid steeds strenger. Dit vraagt om een stevige en toekomstbestendige informatievoorziening en ICT-omgeving als fundament onder de verdere ontwikkeling van de dienstverlening. Om deze ontwikkeling te ondersteunen gaan we structureel investeren in onze informatievoorziening en ICT.

We optimaliseren werkprocessen voor het verbeteren van de dienstverlening aan de telefoon en de balie (I)

We willen inwoners aan de balie en de telefoon zo goed en snel als mogelijk helpen. Met efficiënte werkprocessen kunnen we wachttijden voorkomen of beperken, de inwoner van een goed antwoord voorzien en onze betrouwbaarheid versterken. En het geeft ruimte om, waar dat nodig en mogelijk is, aandacht te besteden aan een vraag waarvoor maatwerk vereist is.

Binnen het lopende programma doorontwikkeling Burgerzaken zijn meerdere werkprocessen doorgelicht en aangescherpt. Het heeft meer inzicht gegeven in bijvoorbeeld doorloop- en verwerkingstijden. Door goed gebruik te maken van deze en andere beschikbare informatie, kunnen we beter voorspellen welke werkzaamheden op ons afkomen, een efficiënte planning maken en inspelen op behoeftes van inwoners. In 2027 bouwen we hier op verder. Daarbij zetten we ook in op verdere digitalisering en automatisering. We streven ernaar om inwoners meer mogelijkheden te geven om digitaal hun zaken te regelen.

Ook op de afdeling zetten we in op verder inzicht in sturingsinformatie om zo de telefonische bereikbaarheid te borgen. Daarnaast optimaliseren we werkprocessen door de verbinding met andere onderdelen in de organisatie te versterken. We oriënteren ons op de mogelijkheden om (nieuwe) digitale technieken in te zetten die de telefonische dienstverlening kunnen ondersteunen.

We benutten feedback van inwoners (I)

Om meer inzicht te krijgen in de verwachtingen van inwoners die telefonisch contact met ons opnemen, gaan we starten met een geautomatiseerd tevredenheidsonderzoek. De input verwerken we in training en coaching van de medewerkers telefonie.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Toegankelijkheid stemlokalen	**100**	**100**	**100**	**93**	

Eenheid: Percentage

Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 100% volledig zelfstandig toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking.

Opkomst verkiezingen Tweede kamer		**71,60**		**72,02**	

Eenheid: percentage

Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 73,6%

Opkomst verkiezingen Gemeenteraad	**46,50**				**49,90**

Eenheid: Percentage

Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.

Opkomst verkiezingen Provinciale Staten		**52,10**			

Eenheid: Percentage

Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 50,9%

Opkomst verkiezingen Europees Parlement			**42,18**		

Eenheid: Percentage

Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 39,2%

Opkomst verkiezingen Waterschappen		**47,25**			

Eenheid: Percentage

Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 46,3%

Meer eenduidige aanpak inwonerbetrokkenheid (D)

Begin 2026 stelde de gemeenteraad de Arnhemse participatieverordening vast. Daarin staan de spelregels voor inwonerbetrokkenheid vastgelegd. Om daar uitvoering aan te geven werken we met het Arnhems Stappenplan Participatie. Daarmee zetten we alle participatietrajecten vanuit de gemeente zoveel mogelijk op dezelfde manier op. Ook willen we nog duidelijker zijn over hoe inwoners ons kunnen betrekken. Met een uniforme aanpak willen we een betrouwbare partner zijn voor onze inwoners

We trainen onze eigen organisatie op het gebied van inwonerbetrokkenheid (I)

We vinden dat effectieve inwonerbetrokkenheid vanzelfsprekend moet zijn in het werk van al onze medewerkers. Daarom leren we onze medewerkers de uitgangspunten van de participatieverordening, trainen we hen in het gebruik van het stappenplan en de beschikbare participatiemiddelen. Daarnaast bieden we projectteams wekelijks sessies aan waarin zij praktische tips en advies krijgen om hun participatieplan op te stellen.

We evalueren de participatieverordening (I)

In 2026 stelde de gemeenteraad de participatieverordening vast en implementeerden we deze. In 2027 evalueren we hoe deze verordening in de praktijk werkt, wat goed gaat en wat nog beter kan. Daarnaast blijven we werken aan de bekendheid van de verordening door bij verschillende doelgroepen toe te lichten wat de verordening in de praktijk voor hen betekent. Ter ondersteuning van inwoners en collega’s bieden we de nodige handreikingen en sjablonen aan. Zo creëren we voor iedereen duidelijkheid over de spelregels voor participatie.

We ontwikkelen onze aanpak om inwoners te betrekken continu door (I)

We willen als organisatie continu leren en verbeteren op het gebied van inwonerbetrokkenheid. In 2026 stelden we een aangescherpte versie van het stappenplan op, waarvan we in de uitvoering blijven leren. Ook evalueren we participatietrajecten met behulp van een vaste monitor en voeren we gerichte evaluaties uit bij grotere vraagstukken, zoals de participatieverordening. Lessen uit deze evaluaties verwerken wij zowel direct in de lopende praktijk en bieden mogelijkheden ons beleid te verbeteren.

Inwoners vaker betrekken op een manier die bij hen past **(D)**

Door inwoners te betrekken willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. Niet iedereen wil echter op dezelfde manier meedoen: de één ontvangt liever alleen informatie, de ander geeft digitaal advies en weer een ander denkt graag actief mee tijdens een bijeenkomst. Daarom houden we rekening met de verschillende motivaties en belemmeringen van inwoners, organisaties en andere partners waarmee we samenwerken in participatietrajecten.

We experimenteren met het betrekken van jongeren **(I)**

Jongeren betrekken bij participatie blijft ook voor onze gemeente een uitdaging. Door te experimenteren met verschillende werkwijzen leren we beter hoe je jongeren écht bereikt, welke aanpak werkt en welke instrumenten effectief zijn. Ook ondersteunen we succesvolle initiatieven waarbij kinderen (tot en met twaalf jaar) leren hun ideeën over de stad te delen. Zo leren we kinderen al vroeg hoe ze betrokken kunnen zijn en kunnen we een grotere groep kinderen betrekken door hen te laten participeren op een manier die aansluit bij hun belevingswereld.

Met Jongerenraad026 geven we jongeren in Arnhem een structurele mogelijkheid om hun stem te laten horen en mee te denken over onderwerpen die hen raken. De jongerenraad geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de gemeente en haalt daarbij ook input op bij andere jongeren in de stad. Daarnaast is de jongerenraad actief en zichtbaar in Arnhem en zoekt zij verbinding met scholen, organisaties en andere jongeren. Zo versterken we de betrokkenheid van jongeren bij de gemeente en zorgen we ervoor dat hun ervaringen en ideeën worden meegenomen bij beleid en besluitvorming.

We zetten in op kennis over de motivaties en belemmeringen om betrokken te zijn **(I)**

Om inwoners te betrekken op een manier die aansluit bij hun voorkeuren is het nodig om de juiste kennis en middelen daarvoor te hebben. We verwerken de kennis over de motivaties en belemmeringen van verschillende groepen inwoners daarom als extra onderdeel in onze trainingen. Daarnaast integreren we deze kennis in adviezen over losse participatietrajecten om onze werkwijze te versterken.

Meer democratische betrokkenheid van inwoners **(D)**

De democratie staat onder druk, zoals blijkt uit de lage opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen. We willen daarom meer Arnhemmers betrekken bij de lokale democratie. Daarom zetten we ons in voor voortdurende betrokkenheid, zowel vóór de verkiezingen als in de periodes daartussen, door in te zetten op belangrijke randvoorwaarden hiervoor: vertrouwen in de (lokale) politiek & democratische vaardigheden en kennis.

We werken doorlopend aan democratische betrokkenheid **(I)**

Met een doorlopend programma zetten we ons in voor blijvende aandacht en versterking van betrokkenheid bij de lokale democratie. We willen de deelname van Arnhemmers vergroten door de toegankelijkheid van onze organisatie te verbeteren, inwoners te ondersteunen bij het ontwikkelen van kennis en vaardigheden over democratie en bewustwording van ieders rol te stimuleren, ook binnen onze eigen organisatie. In het programma bieden we een breder aanbod van activiteiten in plaats van losse onderdelen en houden hierbij rekening met specifieke doelgroepen, zoals jongeren. Dit doen we samen met onze samenwerkingspartners uit de stad. Om dit zo goed mogelijk te doen stellen we een coördinator democratische betrokkenheid aan.

We werken aan een hoger opkomstpercentage **(I)**

In aanloop naar verkiezingen intensiveren we onze inzet voor democratische betrokkenheid met een opkomstbevorderingscampagne. In 2027 doen we dit voor de verkiezingen voor de Provinciale Staten en Waterschapsverkiezingen. We stemmen de campagne af op de kenmerken van deze verkiezingen, zoals het genereren van media-aandacht en het bieden van informatie over wat waterschappen en provincies doen. We richten ons daarbij extra op specifieke doelgroepen, zoals jongeren en specifieke wijken. Zo beogen we een steeds hogere opkomst. Om dit verder te versterken zorgen we voor toegankelijke verkiezingen: we streven ernaar dat al onze stembureaus volledig zelfstandig toegankelijk zijn voor mensen met een lichamelijke beperking.

We benutten de aanwezige krachten in de wijken meer **(D)**

Bewonersinitiatieven, (vrijwilligers)organisaties en ook sociale wijkondernemingen spelen en belangrijke rol in het versterken van de sociale verbinding en leefbaarheid in de wijk. Omdat deze organisaties van grote waarde zijn voor de leefbaarheid in de verschillende wijken, willen we daar beter gebruik van maken.
Dit betekent ook dat we ervoor kiezen om deze krachten in de wijk echt de ruimte en het vertrouwen geven om hun taken, ideeën en plannen uit te voeren. Daarbij willen we als gemeente niet in de weg staan door met overbodige regelgeving of ingewikkelde (financiële) ondersteuningsstromen. We bieden een duidelijke, eenduidige en heldere ondersteuningsstructuur, waardoor organisaties en initiatieven zich verder kunnen ontwikkelen.

We jagen initiatieven en netwerken aan in de wijken (I)

We willen dat organisaties en inwoners meer mogelijkheden krijgen om taken van de gemeente over te nemen en we willen deze mogelijkheden bekender maken in onze stad. In 2027 gaan we dit doen door het uitdaagrecht onder aandacht te brengen vanuit de participatieverordening. Ook worden de ondersteuningsmogelijkheden voor inwoners en organisaties zo ingericht dat het gebruikmaken van financiële mogelijkheden eenvoudiger wordt.

Om ambtelijke betrokkenheid bij de wijken te vergroten kijken we onder andere naar het creëren van voldoende huisvesting in de wijken voor de ambtelijke organisatie (al dan niet in combinatie met andere maatschappelijke partners). In 2027 gaat dit proces door, door per gebied de meest geschikte locaties te inventariseren en uit te werken als businesscase. Zodra de mogelijkheid zich aandoet om binnen de bestaande kaders huisvesting te creëren, dan wordt dit gerealiseerd.

Als gemeente voeren we het wijkgericht werken uit aan de hand van de, in 2023 vastgestelde, Koersnota van Wijken Weten 2023 – 2030. Het uitvoeringsplan behorende bij de Koersnota voeren we in 2027 verder uit. Vanuit het budget Wijkprojecten ondersteunen de Teams Leefomgeving bewonersinitiatieven, vrijwilligersorganisaties en (sociale) ondernemingen door hen vertrouwen en financiële ruimte te geven om zich te ontwikkelen. Hiermee sturen we op gewenste effecten en prioriteiten in de verschillende wijken. De regeling Burgerkracht zetten we in 2027 voort en ondersteunen daarmee bewonersinitiatieven die als doel hebben om sociale cohesie te bevorderen.

We ondersteunen bewonersoverleggen (I)

We stellen in 2027 een juridisch kader op om de bewonersbudgetten behorend bij de Arnhemse Wijkaanpak op een correcte wijze te verstrekken. In 2026 is een uitgangspuntennotitie vastgesteld door de raad die de basis vormt voor deze juridische regeling. De regeling moet effectief en flexibel inzetbaar zijn in de wijk maar ook voldoen aan de eisen van rechtmatigheid en transparantie. Daarbij is een goede balans tussen zorgvuldigheid en praktische uitvoerbaarheid van belang, zodat de aanwezige krachten in de wijk daadwerkelijk kunnen worden benut.

Onze organisatie is sterk en financieel gezond (A)

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding met de stad, een afspiegeling van de stad en een organisatie die actief meebeweegt met de tijdsgeest. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit

De bedrijfsvoering stelt bestuur en organisatie meer in staat (bij) te sturen en te controleren (D)

De bedrijfsvoering van de gemeente Arnhem is erop gericht om het bestuur, maar ook de organisatie zelf zodanig te faciliteren en te adviseren dat bestuur en organisatie in staat zijn om aan de voorkant te sturen, bij te sturen indien nodig en aan de achterkant te kunnen controleren op de realisatie van de inhoudelijke ambities en de financiën. Om dit goed te kunnen doen, is het belangrijk, dat onze digitale omgevingen op orde en toekomstbestendig zijn. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de diverse ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering.

We investeren in de doorontwikkeling van producten in de P&C-cyclus (I)

De doorontwikkeling zoals die met de raadswerkgroep is ingezet, is inmiddels afgerond in die zin dat in de Begroting, Tussentijdse rapportages en Jaarverslag alle begrotingsprogramma's in de nieuwe opzet worden gepresenteerd. We werken aan mogelijke verbeteringen in de systematiek van visies, beleidsnota’s en uitvoeringsplannen en de verbinding met de P&C-cyclus. We onderzoeken de mogelijke verbeteringen van de website financiën.arnhem.nl.

We werken aan de informatieveiligheid en privacy (I)

We investeren in informatieveiligheid en privacy om te voldoen aan Baseline informatieveiligheid overheid (BIO), de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de op handen zijnde Cyberbeveiligingswet (Cbw). We zorgen ervoor dat we de gegevens van onze inwoners en bedrijven verwerken in lijn met de wet en beschermen op een minimaal basisniveau zoals dat door de BIO wordt voorgeschreven. We wapenen ons tegen toenemende dreigingen van buitenaf en vergroten onze cyberweerbaarheid. We doen dit omdat we onze inwoners en bedrijven een continue en stabiele dienstverlening willen geven en omdat we een betrouwbare overheidsinstantie willen zijn.

We toetsen periodiek onze ambities aan onze uitvoeringscapaciteit (I)

We zorgen voor een scherpere organisatiebrede programmering van projecten, zodat er minder overlap en frictie ontstaat en we schaarse capaciteit organisatiebreed inplannen. We zorgen voor een ambtelijk-bestuurlijke afstemming van onze grootste opgaven en vertalen dit naar gevolgen voor de uitvoeringscapaciteit en maken hierin gezamenlijk afwegingen en keuzes om de ambities en de uitvoeringscapaciteit te matchen in tijd en kwaliteit.

We verminderen inhuur tot het landelijk gemiddelde **(I)**

We streven naar een efficiënte inzet van middelen en beheersing van de loonkosten. Naar aanleiding van de aangenomen motie 24M83 is een plan van aanpak opgesteld om de externe inhuur te verminderen, met als doel om uiterlijk in 2026 het toenmalige landelijke gemiddelde van 17,9% van de totale loonsom te bereiken. Hiervoor is een set van uitgangspunten en procesafspraken opgesteld.

Inmiddels is de ambitie verder aangescherpt naar een inhuurpercentage van 15%. De ingezette acties en maatregelen blijven daarbij op korte termijn onverminderd van kracht. We volgen de ontwikkeling van het inhuurpercentage en beoordelen op basis daarvan of aanvullende maatregelen nodig zijn om de aangescherpte doelstelling te realiseren.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-129.305	-123.318	-178.729	-184.728	-185.403	-174.403	-174.375
Baten	700.227	685.736	751.670	779.167	754.181	738.263	742.874
Saldo lasten en baten	***570.922***	***562.417***	***572.940***	***594.439***	***568.778***	***563.860***	***568.499***
Toevoegingen aan reserves	-4.854	-8.444	-8.271	-10.580	-1.837	-1.291	-666
Onttrekkingen aan reserves	2.734	11.611	12.374	21.220	17.557	10.688	7.253
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-2.120***	***3.166***	***4.103***	***10.640***	***15.720***	***9.397***	***6.587***
Gerealiseerd resultaat	**568.802**	**565.584**	**577.043**	**605.079**	**584.499**	**573.257**	**575.085**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Algemeen publieke dienstverlening	-7.259	0	0	0
Algemene uitkering	0	640.608	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	-2.049	170	0	0
Belastingen OZB nwn eig	-290	30.172	0	0
Belastingen OZB nwn gebr	-68	7.040	0	0
Belastingen OZB won eig	-692	35.267	0	0
Belastingen OZB won uitvoering	-2.293	0	0	0
Beleggingen	0	1.100	0	0
Bestuurszkn en bestuursonderst	-1.132	0	0	0
Bevolkingsregister	-1.575	548	0	0
Bovenlokale / Regionale organen	-2.070	91	0	0
Burgerinit vrijwillig mantelzorg	-5.728	0	0	16
Burgerschap	-259	340	0	0
College van B. en W.	-2.284	0	0	0
Facilitaire zaken en huisvesting	-13.339	1.275	-331	254
Financ, toezicht en contr eigen org	692	954	0	0
Financiering	3.800	439	0	0
Heffing en invordering	0	321	0	0
Informatievoorz en automatis PIOFACH	-65.537	56.239	0	0
Ondersteun. raad, griffie	-1.137	0	0	0
Paspoorten en rijbewijzen	-1.134	3.217	0	0
Personeel en organisatie	-73.056	693	-6	0
Raad en raadscommissies	-1.926	0	0	0
Rekenkamer	-259	0	0	0
Roerende zaakbelasting	-5	59	0	0
Soc cult alg maatsch werk, wijkopb	-1.964	633	0	0
Stelposten	-3.241	0	-10.243	20.950
Vennootschapsbelasting (VpB)	-1.282	0	0	0
Verkiezingen, referenda	-643	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-184.728**	**779.167**	**-10.580**	**21.220**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
Arnhem is een transparante gemeente met een sterk netwerk		
	Arnhem heeft een transparant bestuur	
		College van B. en W.
		Raad en raadscommissies
		Ondersteun. raad, griffie
		Rekenkamer
		Personeel en organisatie
	Arnhem speelt een grote rol in externe netwerken	
		Bovenlokale / Regionale organen
Iedereen voelt zich gehoord, geholpen en verbonden in Arnhem		
	Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	
		Paspoorten en rijbewijzen
		Bevolkingsregister
		Burgerschap
		Algemeen publieke dienstverlening
	Meer eenduidige aanpak burgerparticipatie	
		Burgerinit vrijwillig mantelzorg
	Meer democratische betrokkenheid van inwoners	
		Verkiezingen, referenda
	We benutten de aanwezige krachten in de wijken meer	
		Soc cult alg maatsch werk, wijkopb
		Financ, toezicht en contr eigen org
		Burgerinit vrijwillig mantelzorg
		Soc cult alg maatsch werk, wijkopb
Onze organisatie is sterk en financieel gezond		
	De bedrijfsvoering stelt bestuur en organisatie meer in staat (bij) te sturen en te controleren	
		Beheer overige gebouwen en gronden
		Financ, toezicht en contr eigen org
		Personeel en organisatie
		Bestuurszkn en bestuursonderst
		Informatievoorz en automatis PIOFACH
		Facilitaire zaken en huisvesting
		Stelposten
		Vennootschapsbelasting (VpB)
		Financ, toezicht en contr eigen org
		Personeel en organisatie
		Informatievoorz en automatis PIOFACH
		Vennootschapsbelasting (VpB)

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-178.729	-184.728	-185.403	-174.403	-174.375
Baten	751.670	779.167	754.181	738.263	742.874
Saldo lasten en baten	**572.941**	**594.439**	**568.778**	**563.860**	**568.499**
Toevoegingen aan reserves	-8.271	-10.580	-1.837	-1.291	-666
Onttrekkingen aan reserves	12.374	21.220	17.557	10.688	7.253
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**4.103**	**10.640**	**15.720**	**9.397**	**6.587**
Gerealiseerd resultaat	**577.044**	**605.079**	**584.498**	**573.257**	**575.086**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-5.999	-6.674	4.326	4.354
Beheer overige gebouwen en gronden	De exploitatiemiddelen voor het programma verduurzamen gemeentelijk vastgoed zijn incidenteel en daardoor dalen de geraamde lasten vanaf 2027.	434	628	592	557
Beheer overige gebouwen en gronden	Actualisatie begroting	-137	-513	-563	-551
Belastingen OZB nwn eig	Verlaging begrote bedrag aan lasten voor verminderingen naar aanleiding van bezwaar tegen de WOZ-waarde. Voor meer informatie zie Hoofdlijnen (Ontwikkelingen in het financieel kader).	312	312	312	312
Belastingen OZB nwn gebr	Verlaging begrote bedrag aan lasten voor verminderingen naar aanleiding van bezwaar tegen de WOZ-waarde. Voor meer informatie zie Hoofdlijnen (Ontwikkelingen in het financieel kader).	72	72	72	72
Belastingen OZB won eig	Verlaging begrote bedrag aan lasten voor verminderingen naar aanleiding van bezwaar tegen de WOZ-waarde. Voor meer informatie zie Hoofdlijnen (Ontwikkelingen in het financieel kader).	366	366	366	366
Bestuurszkn en bestuursonderst	Wegvallen incidentele dekking wethoudersadviseurs	795	795	795	794
Algemeen publieke dienstverlening	Wegvallen incidentele middelen doorontwikkeling	354	354	354	354
Algemeen publieke dienstverlening	Actuakisatie begroting	-824	-231	-32	-32
Verkiezingen, referenda	Wegvallen incidentele middelen verkiezen	150	150	150	150
Financiering	Actualisatie langlopende financiering	387	-749	-2.595	-2.706
Financ, toezicht en contr eigen org	Actualisatie uren	-552	-552	-76	-74
Informatievoorz en automatis PIOFACH	Middelen voor informatieveiligheid en privacy	-1.300	-1.300	-1.300	-1.300
Informatievoorz en automatis PIOFACH	Wegvallen programmamiddelen informatieveiligheid en privacy na 3 jaar	1.600	1.600	1.600	1.600
Informatievoorz en automatis PIOFACH	Middelen modernisering ICT organisatie	-2.000	-2.000	-2.000	-1.500
Informatievoorz en automatis PIOFACH	Actualisatie begroting	-881	-875	-764	-943
College van B. en W.	Uitbreiding naar 7e wethouder	-132	-132	-132	-132

Raad en raadscommissies	Voorziening arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden raadsleden	-100	-100	-100	-100
Personeel en organisatie	Ontwikkeling Cao en nominaal	-1.525	-1.208	-1.199	-1.198
Stelposten	Taakstelling organisatie.	950	2.450	3.200	3.200
Stelposten	Algemeen (o.a. actualisatie MIP)	-3.443	-4.600	6.404	5.957
Facilitaire zaken en huisvesting	Kapitaallasten wagenpark	-113	-251	-382	-572
Facilitaire zaken en huisvesting	Actualisatie begroting	-149	-297	-288	-227
Facilitaire zaken en huisvesting	Het budget voor de huur van het stadskantoor is in het verleden incidenteel verhoogd voor de duur van het huidige huurcontract tot medio 2030. Hierdoor is het lastenbudget in 2030 lager ten opzichte van voorgaande jaren.				414
Vennootschapsbelasting (VpB)	Actualisatie vennootschapsbelasting	-186	-518	-656	-656
Soc cult alg maatsch werk, wijkopb	Wegvallen middelen NPAO, zie ook baten	0	0	634	634
Diversen		-77	-75	-66	-65
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	27.497	2.511	-13.407	-8.796
Algemene uitkering	Effecten van de verschillende circulaires gemeentefonds. Voor meer informatie zie Hoofdlijnen (Ontwikkelingen in het financieel kader)	23.821	-2.948	-20.021	-17.800
Belastingen OZB nwn eig	De OZB-opbrengsten stijgen vanaf 2027 jaarlijks met 3% plus indexatie.	1.722	2.625	3.549	4.576
Belastingen OZB nwn gebr	De OZB-opbrengsten stijgen vanaf 2027 jaarlijks met 3% plus indexatie.	361	572	794	1.027
Belastingen OZB won eig	De OZB-opbrengsten stijgen vanaf 2027 jaarlijks met 3% plus indexatie. Daarnaast stijgen de opbrengsten door toename van het aantal woningen (areaalontwikkeling).	1.767	2.830	3.949	5.126
Paspoorten en rijbewijzen	Actualisatie begroting paspoorten en rijbewijzen	168	-113	-113	-113
Bevolkingsregister	Actualisatie begroting uittreksels	32	-16	-16	-16
Burgerschap	Actualisatie begroting naturalisaties	12	-6	6	6
Informatievoorz en automatis PIOFACH	Actualisatie bijdrage basisdienstverlening de Connectie	-188	-188	-188	-188
Financiering	Actualisatie begroting langlopende financiering	-129	-176	-203	-225
Financ, toezicht en contr eigen org	Wegvallen middelen programmabureau NPAO Spuk	0	0	-475	-475
Soc cult alg maatsch werk, wijkopb	Wegvallen middelen NPAO, zie lasten	-57	-57	-690	-690
Diversen		-12	-12	1	-24
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-2.309	6.434	6.980	7.605
Stelposten	Verrekeningen met de algemene reserve in verband met de administratieve aansluiting met de begroting	-2.238	6.493	6.984	7.609
Diversen		-71	-59	-4	-4
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v 2026	8.846	5.183	-1.686	-5.121

Beheer overige gebouwen en gronden	Herijking van de uitvoeringsplanning van het programma verduurzamen gemeentelijk vastgoed heeft in het verleden geleid tot het overhevelen van exploitatiemiddelen naar 2026 door middelen van een onttrekking. Deze onttrekking is incidenteel en is niet geraamd in latere jaren.	-355	-355	-355	-355
Beheer overige gebouwen en gronden		-424	-424	-424	-424
Personeel en organisatie	In de nota budgetoverhevelingen zijn in 2025 middelen overgeheveld naar 2026 voor de versterking van het maatschappelijk verantwoord inkopen. Deze onttrekking is incidenteel	-136	-136	-136	-136
Facilitaire zaken en huisvesting		37	122	49	131
Burgerinit vrijwillig mantelzorg	Burgerparticipatie	-44	-44	-44	-44
Soc cult alg maatsch werk, wijkopb	Inzet bestemmingsreserve Wijkfondsen	0	55	0	0
Verkiezingen, referenda	In 2026 zijn incidenteel extra middelen toegekend ivm verkiezingen. Deze middelen vallen weg met ingang van 2027.	-280	-280	-280	-280
Ondersteun. raad, griffie	In 2026 is incidenteel een DU veilig vergaderen toegekend. Deze middelen vallen weg met ingang van 2027	-67	-67	-67	-67
Stelposten	Verrekeningen met de algemene reserve in verband met de administratieve aansluiting met de begroting	9.963	6.159	-581	-4.099
Belastingen OZB nwn eig	Verrekeningen met de algemene reserve in verband met de administratieve aansluiting met de begroting	64	64	64	64
Belastingen OZB won eig	Verrekeningen met de algemene reserve in verband met de administratieve aansluiting met de begroting	74	74	74	74
Belastingen OZB nwn gebr	Verrekeningen met de algemene reserve in verband met de administratieve aansluiting met de begroting	15	15	15	15
Diversen		-1		-1	
		28.035	7.454	-3.787	-1.958

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
- Euregio Rijn-Waal;

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);

- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Beleid internationale betrekkingen (2021)
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen 2025-2028
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem Nijmegen (2024)

Veiligheid

Ambitie

Arnhem veiliger door minder misdaad en overlast.

Meer bewoners ervaren dat hun wijk veilig en leefbaar is

- We verminderen significante overlast en verhogen het veiligheidsgevoel van Arnhemmers ten aanzien van hun eigen wijk
- We verminderen criminele overlast
- We verminderen jeugdoverlast en –criminaliteit
- We verminderen overlastgevend gedrag in de openbare ruimte
- We sluiten gevaarlijke en overlast gevende panden
- We zorgen voor meer handhavers op straat

Terugdringen van overlast en onveiligheid

- We voorkomen en bestrijden onveilige situaties en overlast door een persoonsgerichte aanpak
- We verbeteren de aanpak van problematiek in het Zorg- en Veiligheidshuis
- We zorgen voor opvang van personen met wie het toch mis gaat
- We behandelen de binnenkomende meldingen woonoverlast snel en adequaat
- We begeleiden jongeren in en uit detentie

Een veiliger openbare ruimte voor iedereen

- We zorgen voor veilige demonstraties, manifestaties en evenementen
- We investeren in brandweer, crisisbeheersing en publieke gezondheidszorg
- We investeren in bondgenoten
- We leren kinderen/jongeren kritisch denken
- We signaleren radicalisering en gaan het tegen
- We waarborgen een veilige openbare ruimte voor iedereen

Verminderen van ondermijning

- We wapenen ons tegen ondermijnende invloed We maken burgers bewust
- We pakken drugslocaties aan
- We pakken mensenhandel aan
- We pakken witwassen aan
- We lichten kwetsbare personen/ branches voor
- Een sterk netwerk tegen cybercriminaliteit

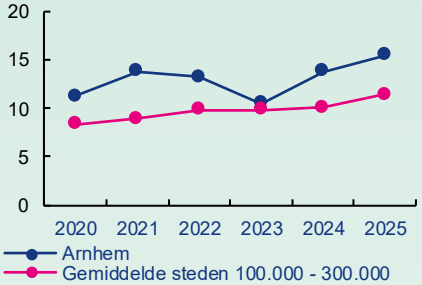
Minder jongeren in de criminaliteit

- We bieden persoonsgerichte begeleiding
- We houden toezicht in de wijken en signaleren vroegtijdig
- We helpen kinderen vanaf 6 jaar met risico op afglijding naar drugscriminaliteit
- We helpen jongeren aan betaald werk als tegenpool van crimineel geld.
- We zorgen voor versterking aanpak jongeren die dreigen af te glijden richting criminaliteit

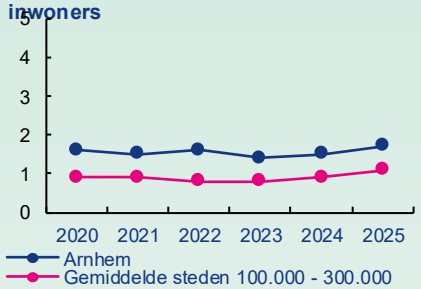
Cijfers en indicatoren

1. Arnhem heeft meer overlast door verwarde personen dan vergelijkbare steden, en dit is in 2024 fors toegenomen (bron: Politie).
2. Ook het aantal geregistreerde drugsdelicten in Arnhem is hoger dan het landelijk gemiddelde (bron: Politie)
3. Ook het aantal overlastregistraties stijgt weer (bron: Politie).
4. Het Arnhem misdaadcijfer stijgt waar het landelijk gemiddelde licht daalt (bron: Politie)

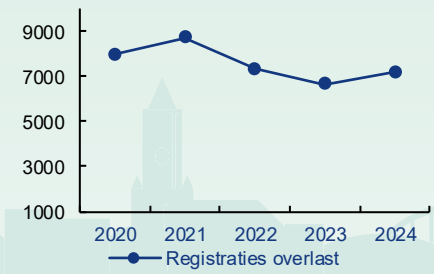
1. Overlast door verwarde personen per 1000 inwoners

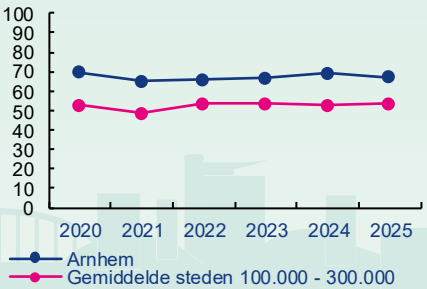

2. Drugsdelicten registraties per 1000 inwoners

3. Totaal politie registratie overlast

4. Misdrijven per 1000 inwoners

Samenvatting Doelenboom Veiligheid

Ambitie	Doel	Inspanning
Arnhem veiliger door minder misdaad en overlast	Meer bewoners ervaren dat hun wijk veilig en leefbaar is	We verminderen significante overlast en verhogen het veiligheidsgevoel van Arnhemmers ten aanzien van hun eigen wijk
		We verminderen criminele overlast
		We verminderen jeugdoverlast en –criminaliteit
		We verminderen overlastgevend gedrag in de openbare ruimte
		We sluiten gevaarlijke en overlast gevende panden
		We zorgen voor meer handhavers op straat
	Terugdringen van overlast en onveiligheid	We voorkomen en bestrijden onveilige situaties en overlast door een persoonsgerichte aanpak
		We verbeteren de aanpak van ernstige problematiek in het Zorg- en Veiligheidshuis
		We zorgen voor opvang van personen met wie het toch mis gaat
		We behandelen de binnenkomende meldingen woonoverlast snel en adequaat
		We begeleiden jongeren in en uit detentie
	Verminderen van ondermijnende criminaliteit en digitale criminaliteit	We wapenen ons tegen ondermijnende invloed
		We maken burgers bewust
		We pakken drugslocaties aan
		We pakken mensenhandel aan
		We pakken witwassen aan
		We lichten kwetsbare personen voor
		We bouwen een sterk netwerk tegen cybercriminaliteit
	Een veiliger openbare ruimte voor iedereen (incl. bijdrage Veiligheidsregio)	We zorgen voor veilige demonstraties, manifestaties en evenementen
		We investeren in brandweer, crisisbeheersing en publieke gezondheidszorg
		We investeren in bondgenoten
		We leren kinderen en jongeren kritisch denken en verantwoord met informatie om te gaan
		We signaleren radicalisering en gaan het tegen
		We waarborgen een veilige openbare ruimte voor iedereen
	Minder jongeren komen in aanmerking voor criminaliteit	We bieden persoonsgerichte begeleiding van kwetsbare jongeren (jongerenwerk 3.0)

		We houden toezicht in de wijken en rondom scholen en signaleren situaties van overlast of criminaliteit vroegtijdig
		We helpen kinderen vanaf 6 jaar met verhoogd risico op afglijden naar drugsgerelateerde criminaliteit bij het opbouwen van een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling (Preventief Interventie Team, PIT)
		We helpen jongeren aan betaald werk als tegenhanger van het kunnen 'verkrijgen' van crimineel geld
		We zorgen voor versterking van de aanpak van jongeren die dreigen af te glijden richting ondermijnende criminaliteit

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten. Je kunt je pas vrij voelen en je ontwikkelen als je je veilig voelt. In Arnhem moet je je veilig voelen, je moet er gevrijwaard zijn van overlast van buren, in de straat of in de wijk. Criminaliteit en hufterig gedrag tolereren we niet en dat laten we zien aan de Arnhemmers.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem veiliger door minder misdaad en overlast (A)

Het is ons doel om overlast en criminaliteit in Arnhem te voorkomen en tegen te gaan. Het Arnhems misdaadcijfer moet in 2027 omlaag. Dit doen we door kwetsbare plekken fysiek aan te pakken, overlast te beëindigen, mensen die overlast veroorzaken aan te pakken en/of zorg te bieden, beroepscriminelen te weren, radicalen en relschoppers aan te pakken en kwetsbare kinderen en jongeren een alternatief te bieden. Door inspanningen en resultaten zichtbaar te maken, laten we inwoners en bezoekers zien dat Arnhem een fijne, vrije en veilige plek is.

Meer bewoners ervaren dat hun wijk veilig en leefbaar is (D)

Overlast in de openbare ruimte en criminaliteit tasten de leefbaarheid en het gevoel van veiligheid in wijken en buurten aan. De aanpak hiervan blijft ons speerpunt voor 2027. Hierbij werken we zo veel mogelijk wijkgericht. Wanneer een bepaalde problematiek zich niet aan de wijkgrenzen houdt, zoals duidelijk merkbaar bij jeugdproblematiek, hanteren we een stadsbrede aanpak.

We verminderen significante overlast en verhogen het veiligheidsgevoel van Arnhemmers ten aanzien van hun eigen wijk (I)

- We werken samen met onze wijkveiligheidspartners aan de (ervaren) veiligheid en leefbaarheid in de wijken. We doen dit onder andere op kwetsbare plekken waar problematiek samenkomt.
- We organiseren regelmatig een schouw waarbij we met bewoners en ondernemers plekken identificeren die aandacht vragen op het gebied van schoon, heel en veilig en ter plaatse maatregelen inventariseren.
- In alle wijken wordt geïnvesteerd in plekken waarbij het veiligheidsgevoel is aangetast.
- We letten op het veiligheidsgevoel van meisjes en vrouwen in de wijken waar dit een veelvoorkomend probleem is. We hebben in het bijzonder aandacht voor seksuele straatintimidatie.
- We anticiperen op verwachte en terugkerende overlast. Zo werken we aan de veiligheid in de parken in de zomer, rondom buurtevenementen en oud en nieuw.
- We zetten een stadsmarinier in om overlast in het centrum en Spijkerkwartier tegen te gaan

We verminderen criminele overlast (I)

- We zorgen voor een netwerk in iedere wijk, waarbij we beginnende overlast of onrust detecteren door openbare data en signalen van professionals.
- We zorgen ervoor dat de kwaliteit en kwantiteit van de inzet van handhaving, politie, jongerenwerk en andere partners hoog is en blijft.
- Bij ernstige incidenten, zoals explosies, autobranden en intimidatie, zorgen we dat het netwerk in actie komt en dat we snel en zichtbaar reageren. Hierbij laten we zien wat we doen voor bewoners en ondernemers, zodat deze voelen dat we naast hen staan.

We verminderen jeugdoverlast en –criminaliteit (I)

- Eenvoudige jeugdproblematiek pakken we op in de wijk.
- Wanneer er sprake is van een overlast gevende of criminele groep volgt een groepsaanpak, waarbij de harde kern en de meelopers een op maat gemaakte aanpak krijgen.
- We zien dat jeugd zich vaak beweegt door de stad. Bij een fluïde jeugdgroep:
    - hanteren we een stadsbrede aanpak,
    - volgen onze jongerenpartijen de jongeren over de wijkgrenzen heen,
    - zoeken we samenwerking met omliggende gemeenten.

We verminderen overlastgevend gedrag in de openbare ruimte (I)

- We zijn met politie en jongerenwerkers ogen en oren op straat en reiken gebiedsontzeggingen uit aan personen die te veel overlastgevend en/of strafbaar gedrag vertonen.
- We zien dat vooral in en rond het centrum inspanningen nodig zijn. Als de problematiek zicht verplaatst reageren we hierop.

We sluiten gevaarlijke en overlast gevende panden **(I)**

Voor alle overlast gevende en gevaarlijke panden maken we een aanpak. We dringen de overlast vanuit panden terug met het integrale Interventieteam Panden. Iedere zes weken vindt een integrale controle plaats van alle overlast gevende panden in de wijken. Naar aanleiding hiervan zorgen we dat overlast en gevaarzetting afneemt, door met de partners te zorgen voor maatregelen tegen panden waar inderdaad sprake is van misstanden, zoals overbewoning, illegale uitbouw, onveilige elektra, illegale huisvesting of woonoverlast.

We zorgen voor meer handhavers op straat **(I)**

We zorgen voor rond de 50 handhavers op straat, die een groot deel van hun tijd zichtbaar handhavend en aanspreekbaar zijn op de plekken waar dat het hardst nodig is. Dit betekent een forse intensivering van de boa-capaciteit. Deze capaciteit zetten we in op kwetsbare plekken in de stad om de druk op bewoners en ondernemers te verlichten. Door goede arbeidsvoorwaarden en contacten met opleidingscentra blijven we aantrekkelijk voor (aspirant)handhavers

Effectindicator	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Geregistreerde overlast	**7332**	**6655**			
Eenheid: Aantal registraties per jaar					
Bron: Politie					
Overlast	**7330**	**6659**	**7166**	**8034**	
Eenheid: Aantal meldingen per jaar					
Bron: Politie					
Rapportcijfer inwoners veiligheid eigen buurt		**6,80**		**6,80**	
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer uit enquête					
Bron: Monitor Arnhemse Leefbare Wijken					
Onveiligheidsgevoel in eigen buurt		**28**		**29**	
Eenheid: Percentage inwoners					
Bron: Monitor Arnhemse Leefbare Wijken					
Kengetal onveilige plekken		**2,80**		**2,90**	
Eenheid: Kengetal tussen 0 (veilig) en 10 (onveilig)					
Bron: Monitor Arnhemse Leefbare Wijken					
Misdaadcijfer	**65,90**	**66,80**			
Eenheid: Aantal registraties per 1.000 inwoners					
Bron: Politie					

Terugdringen van overlast en onveiligheid **(D)**

Het doel inzake zorg en veiligheid is onveiligheid en overlast terugdringen door mensen die zorg nodig hebben te begrenzen en te helpen. We willen de stijgende trend van incidenten op straat breken. Het liefst doen we dat preventief: door meer mensen die een veiligheidsrisico kunnen gaan vormen tijdiger in beeld te krijgen en laagdrempelig te helpen. En als dat niet is gelukt en er toch een onveilige situatie is ontstaan willen we de overlast sneller oplossen of beperken: we stellen ons tot doel dat zorgpartijen personen die overlast of gevaarlijke situaties op straat veroorzaken snel overnemen van de politie.

We voorkomen en bestrijden onveilige situaties en overlast door een persoonsgerichte aanpak **(I)**

In iedere wijk is een persoonsgerichte aanpak actief die zich richt op de aanpak van overlast door personen die zorg nodig hebben. Door lokale zorg-, welzijns- en veiligheidspartijen nog beter te verbinden, zorgen we ervoor dat we meer en tijdiger personen die significant overlast in een wijk veroorzaken in beeld hebben en zorgen we dat de gevaarzetting of overlast stopt.

We verbeteren de aanpak van ernstige problematiek in het Zorg- en Veiligheidshuis (I)

Bij complexe problematiek zorgen we voor een goede overdracht aan het Zorg- en Veiligheidshuis, en zetten we ons in om de casus sneller en beter af te doen. Daarbij wordt zowel repressief als hulpverlenend maximaal ingezet. We zorgen voor een triagepunt tussen de bovengenoemde PGA in de wijken en het regionale niveau van het ZVH.

We zorgen voor opvang van personen met wie het toch mis gaat (I)

Als het mis gaat en een persoon zorgt voor overlast en onveiligheid op straat, dan heeft de politie tot taak de onveiligheid te beëindigen. We zorgen voor een samenwerking tussen veiligheidspartners en zorgpartners waardoor personen die op straat overlast veroorzaken sneller worden overgedragen en de zorg krijgen die ze nodig hebben.

We behandelen de binnenkomende meldingen woonoverlast snel en adequaat (I)

Wij spannen ons in om alle gevallen van significante woonoverlast aan te pakken en de woonoverlast duurzaam te beëindigen. Waar dat nodig is verbinden we direct de structurele hulp aan en zorg voor de mensen die deze overlast veroorzaken. Waar nodig zetten we bestuurlijke maatregelen als lasten onder dwangsom in of sluiten we de woning.

We begeleiden jongeren in en uit detentie (I)

We zorgen voor een veilige re-integratie van iedere Arnhemmer die uit detentie komt. Daarbij is er speciale aandacht voor jeugdigen: we spannen ons in om samen met de partners een zo groot mogelijk deel van de jeugdigen bij zijn/haar re-integratie in de maatschappij te begeleiden in onder andere het vinden van woonruimte, een baan en hulp bij financiële zaken.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Politieregistraties overlast door verward persoon	**13,23**	**10,52**	**13,80**		
Eenheid: Aantal registraties per 1.000 inwoners					
Bron: Politie					

Verminderen van ondermijnende criminaliteit en digitale criminaliteit (D)

We stellen ons ten doel om Arnhem onaantrekkelijk te maken voor criminelen. Daarmee willen we de misdaadcijfers die verband houden met de georganiseerde (drugs)misdaad omlaag krijgen en het gevoel van veiligheid omhoog. We willen meer ondernemers met crimineel geld weren uit Arnhem. We pakken een aantal zorgcriminelen aan die zich verrijken over de rug van kwetsbare Arnhemmers. We verminderen het aantal slachtoffers van digitale criminaliteit.

We wapenen ons tegen ondermijnende invloed (I)

We maken de medewerkers die met de ondermijning te maken kunnen krijgen en de bestuurders bewust van ondermijnende criminaliteit. We zorgen voor voorlichting en opleidingen over ondermijning en over integer handelen van de medewerkers zelf. Zo willen we dat sneller en meer signalen van ondermijning worden herkend en gemeld, zodat die kunnen worden voorzien van een aanpak.

We maken burgers bewust (I)

We zorgen dat we met voorlichting en campagne meer inwoners en professionals bereiken en hen aanzetten tot meldingen inzake ondermijnende en digitale criminaliteit.
Daarnaast blijven we investeren in meldingsbereidheid: goede tips van burgers maken dat we de criminelen daadwerkelijk kunnen aanpakken. Ook van hen willen we meer signalen van ondermijning en digitale criminaliteit herkennen en voorzien van een aanpak.

We pakken drugslocaties aan (I)

We zorgen voor een aanpak van iedere drugslocatie die bij ons bekend is. Risicolocaties voor drugs brengen we in beeld en controleren we in een zo vroeg mogelijk stadium. We houden wijkgerichte acties, zowel preventief als repressief. We pakken samen met de politie met acties de straathandel aan. Met het experiment gesloten coffeeshopketen pakken we de illegale uitwassen aan; door monitoring meten we zorgvuldig of de doelen van het experiment worden gehaald.

We pakken mensenhandel aan (I)

Door inzet van ons netwerk zorgen we voor meer signalen inzake mensenhandel, die we met de partners aanpakken. Dit netwerk is door voorlichting en training geschoold in het herkennen van signalen van uitbuiting. We zetten in op controles van kwetsbare branches als uitzendbureaus, vergunningsplichtige horeca- en seksinrichtingen. Ook de onvergunde seksinrichtingen komen aan bod. We willen meer signalen ontvangen en kunnen voorzien van een aanpak. In die aanpak richten we ons op alle pijlers: voorkomen, signaleren, bestrijden en beschermen.

We pakken witwassen aan **(I)**

We zorgen voor bibob-toetsing en controles voor iedere ondernemer in kwetsbare branches, zodat criminelen worden geweerd. We intensiveren de inzet van de wet Bibob en breiden de toepassing ervan naar meer branches uit. Opkopers worden verplicht een doorlopend en gewaarmerkt inkoopregister bij te houden. Met het regisseren van steeds meer integrale controles krijgen we meer zicht op kwetsbare mensen en bedrijven. Met het Arnhemse interventieteam gaan we het toezicht en de controles op bedrijventerreinen, horeca en andere gebieden intensiveren. Daarbij hoort ook dat we de voorbereidingen daarvoor verbeteren. Dat doen we onder andere door te bouwen aan een goede informatiepositie. Tot slot onderzoeken we de mogelijkheden om crimineel vermogen af te pakken. Indien dit elders succesvol blijkt, gaan we ermee aan de slag.

We lichten kwetsbare personen voor **(I)**

We willen slachtofferschap van online criminaliteit terugbrengen. Daarom zetten we in op de kwetsbare inwoners van onze stad. We zetten onze activiteiten gericht op kinderen en jongeren onverminderd voort: met Joinhackshield en het Youth Cyber Team (tenminste trajecten t.a.v. tien Arnhemse klassen) blijven we een vuist maken. Verder organiseren we samen met de politie in de wijken voorlichting aan (met name) de oudere inwoners van de stad en zullen we voorlichting aan ondernemers organiseren over de gevaren van cybercrime. Met de extra investering van de raad breiden we onze activiteiten zowel kwalitatief als kwantitatief fors uit.

We bouwen een sterk netwerk tegen cybercriminaliteit **(I)**

We zorgen voor een netwerk inzake cybercriminaliteit dat twee keer per jaar bijeenkomt en de te leren lessen verspreidt. Wij bouwen het netwerk uit met meer partners en zorgen voor een aantal bijeenkomsten. De gemeente blijft aangesloten bij de City Deal Cybercrime van het CCV en JenV. Doel van dit consortium is om expertise uit te wisselen, gezamenlijk interventies te ontwikkelen en het effect van deze interventies te meten.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Drugsdelicten: drugsvervaardiging, -handel en -bezit	**1,53**	**1,64**	**1,43**	**1,52**	**1,73**

Eenheid: Registraties per 1.000 inwoners

Bron: Politie

Een veiliger openbare ruimte voor iedereen (incl. bijdrage Veiligheidsregio) **(D)**

We zorgen voor een veilige openbare ruimte, veilig uitgaan, veilige demonstraties, manifestaties en evenementen. We handelen onmiddellijk bij grootschalige branden, de vondst van explosieven, crisissituaties en maatschappelijke onrust. Extremisme gaan we tegen. We pakken relschoppers stevig aan, omdat zij het anders verzieken voor de anderen. We zetten extra in op overlast en criminaliteit van jonge vreemdelingen, omdat bij deze verstoring van de openbare orde veel kwetsbare elementen samenkomen.

We zorgen voor veilige demonstraties, manifestaties en evenementen **(I)**

We bereiden alle demonstraties, manifestaties en evenementen goed voor, zodat het risico op incidenten minimaal is. We versterken het netwerk van partijen die hun steentje bijdragen aan het veilig verloop van demonstraties, manifestaties en evenementen. We zorgen voor ruimte binnen de grenzen van de democratische rechtsstaat om onderling van mening te verschillen of onvrede kenbaar te maken. We zorgen ervoor dat we beter, sneller en zorgvuldiger relevante signalen over geweldsdreiging zien. Ook zorgen we dat we flexibel kunnen inspelen op onvoorziene ontwikkelingen, met partners binnen en buiten de veiligheidsketen. Het onze ambitie om in de toekomst meer en meer de verantwoordelijkheid voor veilige evenementen te delen met de organisatoren waar dit kan. We voeren stadsbrede regie op de veiligheid op Koningsdag en Airborne herdenking. We bezien de plaatsing van camera's periodiek en meten het effect en de toegevoegde waarde. Naast politie en handhaving blijven we sfeerteams van Stichting Veilige Steden op de Korenmarkt mogelijk maken via een subsidie aan de BIZ Korenkwartier. De sfeerteams is een (gedeelde) verantwoordelijkheid met de ondernemers in het gebied. Onder onze regie worden alle relschoppers gericht aangepakt (bijvoorbeeld middels een PGA) en volgt bestraffing op wanordelijkheden in en rondom de stadions (bijvoorbeeld door het generiek weren van supporters die zich hebben misdragen).

We investeren in brandweer, crisisbeheersing en publieke gezondheidszorg **(I)**

We behouden onze bijdrage aan de kerntaken van de regionale brandweer, crisisbeheersing en publieke gezondheidszorg. Deze investeringen zijn noodzakelijk om ook in tijden van crisis goed voor onze inwoners te kunnen zorgen en in voorkomende situaties zelfs levensreddend te kunnen zijn. We spannen ons in om met de partners ieder incident snel, efficiënt en zorgvuldig te behandelen. We werken met de Veiligheidsregio aan de weerbaarheid van de stad zodat we voorbereid zijn op verstoring van vitale processen of andere crises.

We investeren in bondgenoten **(I)**

We breiden het netwerk van bondgenoten uit naar een stadsbrede dekking, dat minstens jaarlijks bijeenkomt. Wij zetten ons in om belangrijke sleutelfiguren in de stad bij elkaar te brengen en een bondgenootschap met ons te vormen; voor een stad waar mensen met verschillende achtergronden samenkomen in wat hen verbindt en waar we polarisatie en agressie geen kans geven.

We leren kinderen en jongeren kritisch denken en verantwoord met informatie om te gaan (I)

We geven voorlichting aan een groot deel van de kinderen en jongeren om kritisch denken en informatiewijsheid te stimuleren. We zorgen ervoor dat kinderen en jongeren vaker voorlichting krijgen over mediawijsheid en een kritische omgang met de informatie die op internet wordt aangeboden, met name nepnieuws en complottheorieën. Doel is om meer grip te krijgen op de invloed van radicalisering en extremisme online. We vergroten de kennis bij jongeren, ouders en professionals en ontwikkelen manieren om (preventief) op te treden.

We signaleren radicalisering en gaan het tegen (I)

We bouwen het signaleringsnetwerk uit en voorzien alle bij ons bekende casussen van radicalisering en extremisme van een aanpak. We verbreden onze kennis- en signaleringsnetwerken, vooral op het gebied van anti-institutionalisme, accelerationisme, gewelddadig jihadisme, links- en rechtsextremisme en (problematische) complottheorieën. In geval van risicocasussen zorgen we voor een Zorg- en Veiligheidshuis dat alle casussen tijdig en assertief aanpakt en dreiging wegneemt.

We waarborgen een veilige openbare ruimte voor iedereen (I)

Iedereen in Arnhem moet zich veilig voelen in onze openbare ruimte. Omdat vrouwen en mensen uit de LHBTIQA+ gemeenschap zich vaker onveilig voelen op straat, zet de gemeente extra in op het vergroten van hun veiligheidsgevoel. Samen met de politie en organisaties die opkomen voor de rechten van deze groepen, zorgen we dat iedereen zich vrij en veilig kan verplaatsen, ontmoeten en uitgaan. Straatintimidatie tolereren we niet en pakken we actief aan. We zorgen voor herkenbare aanspreekpunten, bevorderen de bereidheid om een melding te maken of aangifte te doen en maken ondersteuning voor slachtoffers laagdrempelig en toegankelijk. Zo werken we aan een Arnhem waar iedereen zich beschermd, gerespecteerd en veilig voelt.

Minder jongeren komen in aanmerking voor criminaliteit (D)

We bieden ten minste honderd jongeren die volgens politiedata dreigen af te glijden naar de georganiseerde criminaliteit een passend traject (jongerenwerk, werk, gezinszorg), zodat minstens de helft aantoonbaar minder risico loopt op een carrière in de georganiseerde criminaliteit.

We bieden persoonsgerichte begeleiding van kwetsbare jongeren (jongerenwerk 3.0) (I)

We spannen ons in om ervoor te zorgen dat een aantal kinderen en jongeren uit Geitenkamp, Presikhaaf en Malburgen niet de ondermijnende georganiseerde criminaliteit terecht komt en kansen en perspectief krijgen. Deze jongeren, vaak tussen de 11-23 jaar oud, krijgen een begeleidingstraject waarin doelen worden gesteld op het gebied van school, werk, familie en vrienden: (inzet op vergroten van sociaal emotionele ontwikkeling, executieve vaardigheden en metacognitieve vaardigheden). De thuis-/ gezinssituatie wordt, waar het kan, geïntegreerd in de aanpak. Een ambitie binnen de aanpak is om de groeiende onlinewereld van kinderen en jongeren beter in het vizier te hebben en hierop beter te kunnen inspelen.

We houden toezicht in de wijken en rondom scholen en signaleren situaties van overlast of criminaliteit vroegtijdig (I)

We zetten fors in op toezicht in de wijk en rond scholen alsmede vroegtijdige signalering van situaties van overlast of criminaliteit. Straatcoaches zijn zichtbaar aanwezig in de wijken, rond scholen en bij het jongerenwerk. Ze spreken overlast gevende jeugd aan, moedigen positief gedrag aan. Ze surveilleren, de-escaleren, dringen overlast terug en signaleren vroegtijdig situaties die tot overlast of criminaliteit kunnen leiden. De focus ligt op drugshandel en drugsgebruik door jeugdigen in Arnhem-Oost. De straatcoaches werken samen met ketenpartners en werken actief samen met VIOS. Die scholen van handelingsperspectief voorziet bij het omgaan met ondermijnende jeugdcriminaliteit.

We helpen kinderen vanaf 6 jaar met verhoogd risico op afglijden naar drugsgerelateerde criminaliteit bij het opbouwen van een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling (Preventief Interventie Team, PIT) (I)

We zorgen ervoor dat een significant aantal kinderen vanaf 6 jaar met een verhoogd risico op afglijden naar druggerelateerde criminaliteit vanwege externaliserend probleemgedrag op primair onderwijs scholen worden begeleid in een PIT-traject. De PIT-coach biedt een maatwerktraject, waarbij school en ouders belangrijke partners zijn. Het uitgangspunt is doen wat nodig is: zo vroeg mogelijk bijsturen van probleemgedrag waardoor het kind met een relatief lichte interventie geholpen kan worden bij het opbouwen van een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling.

We helpen jongeren aan betaald werk als tegenhanger van het kunnen 'verkrijgen' van crimineel geld (I)

We krijgen een significant aantal jongeren aan betaald werk met Prospect4Cash, bij voorkeur in de eigen wijk, als tegenhanger van het kunnen ‘verkrijgen’ van crimineel geld. Door dit werk kunnen jongeren op een eerlijke manier geld verdienen, werkgeversvaardigheden leren en zicht oriënteren op de arbeidsmarkt. De jongere kan een voorbeeld worden voor anderen jongeren in de wijk, wanneer zij zien dat ‘regulier’ werken loont

We zorgen voor versterking van de aanpak van jongeren die dreigen af te glijden richting ondermijnende criminaliteit **(I)**

We zorgen ervoor dat in de geëscaleerde casussen van jongeren die dreigen af te glijden richting ondermijnende criminaliteit een aanpak in het Veiligheidshuis wordt ingezet.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-34.465	-30.730	-35.492	-34.347	-33.896	-33.902	-31.529
Baten	5.952	2.319	5.975	4.652	4.652	4.571	2.271
Saldo lasten en baten	***-28.513***	***-28.412***	***-29.517***	***-29.695***	***-29.244***	***-29.330***	***-29.258***
Toevoegingen aan reserves	-310	-90	-90	-90	-90	-90	-90
Onttrekkingen aan reserves	1.485	405	695	54	83	55	59
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.176***	***315***	***605***	***-36***	***-7***	***-35***	***-31***
Gerealiseerd resultaat	**-27.337**	**-28.097**	**-28.912**	**-29.730**	**-29.251**	**-29.365**	**-29.288**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Brandbestrijding	-18.012	1.490	-90	54
Opstellen en handhaven APV	-66	347	0	0
Preventie van ciminaliteit	-2.381	2.381	0	0
Rampenbestrijding	0	0	0	0
Tegengaan radicalisering	0	0	0	0
Toezicht en handh openb orde, BOA's	-12.248	12	0	0
Veilige woon- leefomgeving	-1.640	423	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-34.347**	**4.652**	**-90**	**54**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
Arnhem veiliger door minder misdaad en overlast		
	Meer bewoners ervaren dat hun wijk veilig en leefbaar is	
		Toezicht en handh openb orde, BOA's
	Terugdringen van overlast en onveiligheid	
		Veilige woon- leefomgeving

Verminderen van ondermijnende criminaliteit en digitale criminaliteit
Opstellen en handhaven APV
Toezicht en handh openb orde, BOA's
Veilige woon- leefomgeving
Een veiliger openbare ruimte voor iedereen (incl. bijdrage Veiligheidsregio)
Brandbestrijding
Rampenbestrijding
Tegengaan radicalisering
Toezicht en handh openb orde, BOA's
Minder jongeren komen in aanmerking voor criminaliteit
Preventie van ciminaliteit
Toezicht en handh openb orde, BOA's

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-35.492	-34.347	-33.896	-33.902	-31.529
Baten	5.975	4.652	4.652	4.571	2.271
Saldo lasten en baten	**-29.517**	**-29.695**	**-29.244**	**-29.331**	**-29.258**
Toevoegingen aan reserves	-90	-90	-90	-90	-90
Onttrekkingen aan reserves	695	54	83	55	59
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**605**	**-36**	**-7**	**-35**	**-31**
Gerealiseerd resultaat	**-28.912**	**-29.731**	**-29.251**	**-29.366**	**-29.289**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v 2026	1.145	1.596	1.590	3.963
Brandbestrijding	VGGM. De indexatie voor prijs en volumeontwikkeling voor VGGM leidt tot een verhoging van de begroting vanaf 2027 van € 699.000. Vanaf 2027 wordt de begroting verlaagd met € 240.000 omdat de DU natuurbrandpreventie en mitigatie incidenteel voor 2026 beschikbaar is gesteld.	-459	-459	-459	-459
Preventie van ciminaliteit	Nationaal programma arnhem oost (NPAO). Vanuit NPAO zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld tot en met 2026. Deze middelen vervallen vooralsnog vanaf 2027.Dit leidt tot een verlaging van de begroting vanaf 2027 van € 807.000. Specifieke uitkeringen (SPUK). Een aantal specifieke uitkeringen vanuit het Rijk wordt bijgesteld wat leidt tot een verlaging van de begroting van €381.000 vanaf 2027. Daarnaast vervalt ook de cofinanciering wat leidt tot een verlaging van de begroting van €750.000 vanaf 2027. De SPUK Preventie met Gezag is toegekend tot en met 2029 en vervalt vooralsnog vanaf 2030 wat leidt tot een daling van de begroting van € 2,3 miljoen.	1937	1937	1937	4237

Tegengaan radicalisering	Specifieke uitkering Versterkingsgelden en DU veerkracht en weerbaarheid. De SPUK is toegekend tot en met 2026 en vervalt vooralsnog vanaf 2027. Dit leidt tot een verlaging van de begroting van € 805.000. Tevens vervalt de incidentele DU Veerkracht en weerbaarheid in 2027 van €50.000	855	855	855	855
Toezicht en handh openb orde, BOA's	Vanaf 2027 zijn er extra middelen toegekend voor o.a. extra toezicht en handhaving en onregelmatigheidstoeslag. Dit leidt tot een verhoging van de begroting van € 790.000. DU Versterking lokale aanpak high-impact crimes. Deze DU is toegekend voor de jaren 2026 en 2027. Voor 2026 zal deze middels turap-2 worden voorgelegd. Voor 2027 leidt dit vooralsnog tot een verhoging van de begroting van € 596.000	-1385	-1385	-1385	-1385
Veilige woon- leefomgeving	DU personen met verward gedrag. Deze DU is toegekend tot en met 2027 en vervalt vanaf 2028. Dit leidt tot een verlaging van de begroting vanaf 2028 van €362.000		362	362	362
Diversen		197	286	280	353
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-1.323	-1.323	-1.404	-3.704
Preventie van ciminaliteit	Specifieke uitkeringen (SPUK). Een aantal specifieke uitkeringen vanuit het Rijk wordt bijgesteld wat leidt tot een verlaging van de begroting van €381.000 in 2027. De SPUK Preventie met Gezag is toegekend tot en met 2029 en vervalt vooralsnog vanaf 2030 wat leidt tot een verlaging van de begroting van € 2,3 miljoen.	-381	-381	-381	-2.681
Tegengaan radicalisering	SPUK versterkingsgelden. Deze SPUK is toegekend tot en met 2026 en vervalt vooralsnog vanaf 2027. Dit leidt tot een verlaging van de begroting van € 805.000.	-805	-805	-805	-805
Diversen		-137	-137	-218	-218
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	0	0	0	0
Diversen					
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-641	-612	-640	-636
Brandbestrijding	DU natuurbrandpreventie en mitigatie. Vanaf 2027 wordt de begroting verlaagd met € 240.000 omdat de DU natuurbrandpreventie en mitigatie incidenteel voor 2026 beschikbaar is gesteld.	-240	-240	-240	-240
Preventie van ciminaliteit	Cofinanciering Preventie met Gezag (PMG). Met het vervallen van de cofinanciering voor PMG vanaf 2027 vervalt de onttrekking aan de bestemmingsreserve Jeugdfonds.	-350	-350	-350	-350
Diversen		-51	-22	-50	-46
		-819	-339	-454	-377

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023
- Integraal Veiligheidsplan 2023-2027

Bereikbaarheid

€ 66 mln

Ambitie

Een duurzaam bereikbare & leefbare stad

Meer actieve mobiliteit (lopen en fietsen)

- We realiseren veilige loopinfrastructuur met voldoende ruimte voor de voetganger
- We stimuleren een loopcultuur
- We realiseren een netwerk van snelle, kwalitatieve fietsroutes
- We stimuleren fietsgebruik
- We organiseren fietsparkeren beter

Meer gebruik van het openbaar vervoer

- We zetten ons in voor meer en beter treinvervoer van en naar Arnhem
- We realiseren een busnetwerk dat bestaat uit BRT, HOV en een stadsnet

Betere toegankelijkheid van de openbare ruimte

- We nemen maatregelen die zorgen voor verbeterede toegankelijkheid van de openbare ruimte

Verbeteren van de verkeersveiligheid

- We realiseren verkeersveiligere infrastructuur om het aantal ongevallen te beperken en letselslachtoffers te voorkomen
- We nemen maatregelen om verkeersveiliger gedrag en afname van overlast te bereiken

Doelgericht en efficiënter met parkeren omgaan zodat meer ruimte vrijkomt om te leven, spelen en ontspannen, voor woningen en voor groen.

- We verminderen het aantal auto's op straat
- We breiden gereguleerd parkeren uit
- We bereiden een parkeerverwijssysteem voor, waarin ook verwezen wordt naar parkeervelden en stadsrandhubs zoals Gelredome
- We gaan starten met de aanleg van mobiliteitshubs
- We rollen voorzieningen uit voor deelvervoer

Vergroten de leefbaarheid in de stad

- We stimuleren ondernemers om stadslogistiek schoner en efficiënter te organiseren door meer elektrisch te rijden en het aantal logistieke ritten te verminderen
- We verlagen de snelheid in de stad

Duurzamer mobiliteitsgedrag

- We nemen maatregelen die bijdragen aan duurzamer mobiliteitsgedrag

Fijner verblijven op straat

- We gaan wegvakken herinrichten
- We onderzoeken selectieve doorgangen en doseerpunten

De Infrastructuur is op orde

- We onderhouden de trolley infrastructuur
- We zorgen voor duurzame instandhouding van de verkeersinfrastructuur

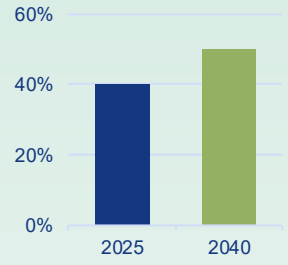
Beter en schoner taxivervoer

- We werken aan implementatie van de taxiverordening

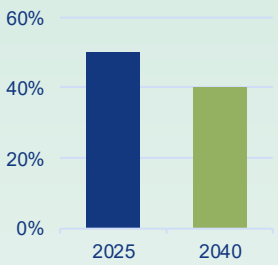
Cijfers en indicatoren

- Door meer mensen te laten lopen en met de fiets te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter, maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

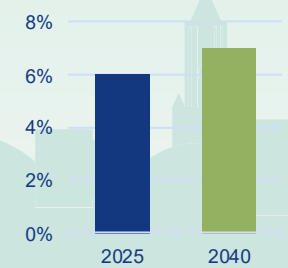
1. Actieve mobiliteit

2. Auto

3. Openbaar vervoer

Samenvatting Doelenboom Bereikbaarheid

Ambitie	Doel	Inspanning
Een duurzaam bereikbare en leefbare stad	Meer actieve mobiliteit (lopen en fietsen)	We realiseren veilige loopinfrastructuur met voldoende ruimte voor de voetganger
		We stimuleren een loopcultuur
		We realiseren een netwerk van snelle, kwalitatieve stedelijke en regionale fietsroutes
		We stimuleren fietsgebruik
		We organiseren het fietsparkeren beter
	Meer gebruik van het openbaar vervoer	We zetten ons in voor meer en beter treinvervoer van en naar Arnhem
		We realiseren een busnetwerk dat bestaat uit BRT, HOV en een stadsnet
	Betere toegankelijkheid van de openbare ruimte	We nemen maatregelen die zorgen voor verbeterde toegankelijkheid van de openbare ruimte
	Verbeteren van de verkeersveiligheid	We realiseren verkeersveiligere infrastructuur om het aantal ongevallen te beperken en letselslachtoffers te voorkomen
		We nemen maatregelen om verkeersveiliger gedrag en afname van overlast te bereiken
	Duurzamer mobiliteitsgedrag	We nemen maatregelen die bijdragen aan duurzamer mobiliteitsgedrag
	Vergroten van de leefbaarheid in de stad	We stimuleren ondernemers om stadslogistiek schoner en efficiënter te organiseren door meer elektrisch te rijden en het aantal logistieke ritten te verminderen
		We verlagen de snelheid in de stad
	Fijner verblijven op straat	We gaan wegvakken herinrichten
		We onderzoeken selectieve doorgangen en doseerpunten
	Doelgericht en efficiënter met parkeren omgaan zodat meer ruimte vrijkomt om te leven, spelen en ontspannen, voor woningen en voor groen.	We verminderen het aantal auto's op straat
		We breiden gereguleerd parkeren uit
		We bereiden een parkeerverwijssysteem voor, waarin ook verwezen wordt naar parkeervelden en stadsrandhubs zoals Gelredome
		We gaan starten met de aanleg van mobiliteitshubs
		We rollen voorzieningen uit voor deelvervoer
	De infrastructuur is op orde	We onderhouden de trolley infrastructuur

		We zorgen voor duurzame instandhouding van de verkeersinfrastructuur
	Beter en schoner taxivervoer	**We werken aan implementatie van de taxiverordening**

Bereikbaarheid

Het is belangrijk dat mensen goede toegang hebben tot onze stad, of ze nu inwoners zijn, bezoekers, werknemers of zakelijk verkeer. Dit geldt voor alle vervoersmiddelen, zoals lopen, fietsen, het openbaar vervoer en (deel)auto's. We merken echter dat mobiliteit soms problemen kan veroorzaken voor de leefbaarheid. Bovendien staat de verkeersveiligheid onder druk en gaan we als stad fors groeien. Daarom zetten in op duurzame, ruimte efficiënte mobiliteit, zodat onze stad goed bereikbaar blijft en tegelijkertijd prettig om in te wonen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Een duurzaam bereikbare en leefbare stad (A)

Het is onze ambitie om een duurzaam bereikbare stad te worden. We willen dus niet alleen voor alle doelgroepen goed bereikbaar zijn, we willen ook de verkeersoverlast zoveel mogelijk tegengaan en voor een zo schoon en veilig mogelijk leefklimaat zorgen, waarbij we de schaarse ruimte zo efficiënt mogelijk inzetten om de stad duurzaam bereikbaar te maken.

Meer actieve mobiliteit (lopen en fietsen) (D)

Lopen en fietsen hebben de hoogste prioriteit in het duurzaam mobiliteitsplan. Het zijn gezonde en ruimte efficiënte manieren om je te verplaatsen. We willen meer mensen laten lopen en fietsen door de loop- en fiets(stallings)infrastructuur te verbeteren en het lopen en fietsen te stimuleren.

In april 2026 is het loopbeleid 'Arnhem, Loopstad' vastgesteld door het College. In het loopbeleid is een uitvoeringsagenda opgenomen. Een deel van de maatregelen is gestart in 2026. In 2027 gaan we door met de maatregelen die volgens de uitvoeringsagenda worden uitgevoerd binnen 2 jaar (zie hieronder).

We realiseren veilige loopinfrastructuur met voldoende ruimte voor de voetganger (I)

We verbeteren het voetgangersnetwerk van de stad
We gaan verder met de verbetering van het voetgangersnetwerk, bestaande uit hoofdlooproutes en verbindingsroutes. We realiseren een aantal ontbrekende schakels en bereiden een aantal andere voor. We verbeteren de kwaliteit van voetpaden die deel uitmaken van dit netwerk (o.a. aanpak oversteekplaatsen, realisatie toegankelijke hoofdroutes).

We werken aan een netwerk voor ontspannen lopen
We realiseren een netwerk van rustige en aantrekkelijke routes voor ontspannen lopen (het Groene, ontspannen netwerk). We maken een begin met het realiseren van ontbrekende schakels in dit netwerk. We verbeteren circa 18 oversteekplaatsen op dit netwerk in Arnhem Noord (Van Voordeur tot Veluwe). We stemmen af met vergroeningsprojecten.

Alle voetpaden in beeld
We brengen alle voetpaden in de gemeente Arnhem digitaal in beeld en zorgen ervoor dat deze informatie zijn weg vindt naar ontwikkelaars en beheerders van navigatiesystemen.

We verbeteren looproutes waar dat kan
Door bij elk project in de openbare ruimte de situatie voor de voetganger zwaar(der) mee te laten wegen (werk met werk maken) zorgen we voor betere voetpaden in de hele stad.
We maken elk jaar voor een wijk een loopverbeterplan, zodat lopen goed kan worden meegenomen in de wijkenaanpak. We beginnen met de wijken die laag scoren op loopkwaliteit.

We realiseren veilige en uitdagende routes voor kinderen
Naast de aanleg van schoolzones en schoolstraten (zie verbeteren verkeersveiligheid) gaan we spelaanleidingen aanleggen op routes die veel door kinderen gebruikt worden.

Leren door experimenteren
We passen op ten minste een locatie 'tactical urbanism' toe om experimentele inrichtingen te testen.

We stimuleren een loopcultuur (I)

We voeren gedragsmaatregelen uit om lopen te stimuleren bij kinderen
We blijven samenwerken met scholen om kinderen te stimuleren meer te lopen naar school en ontwikkelen een aanpak om kinderen vanaf 1,5 jaar te stimuleren meer te gaan lopen.

We stimuleren lopen bij onze eigen werknemers
We blijven wandelen tijdens het werk stimuleren bij onze eigen ambtenaren, o.a. door deelname aan de landelijke Wandel-tijdens-je-werkdag en het onder de aandacht brengen van de weetingroutekaartjes en het weetingpoint.

We stimuleren lopen bij een brede doelgroep
We ontwikkelen een loopplattegrond van de stad (‘metrominutokaart’) om bewoners en bezoekers aan te zetten meer korte afstanden te lopen. Daarnaast organiseren we een zesweeks spel (Beat the Street) dat minstens de helft van Arnhem omvat en mensen punten laat verdienen met lopen. We voeren een (nader te bepalen) kunstproject uit om lopen te stimuleren.

We realiseren een netwerk van snelle, kwalitatieve stedelijke en regionale fietsroutes (I)

Op basis van de Uitvoeringsagenda DMP 2025-2027 kunnen we het Arnhems fietsnetwerk verder afmaken door de aanleg van meer snelfietsroutes. De ambitie is in 2030 55% tot 60% van het gewenst fietsnetwerk gereed te hebben. Vanuit de Uitvoeringsagenda bereiden we nieuwe fietsprojecten voor, voor uitvoering. Belangrijke projecten zijn de komende jaren de (regionale) snelfietsroutes Om de Noord (verbinding Arnhem west en Arnhem oost met Arnhem Centraal), het VeluweWaalpad (doorfietsroute Elst-Arnhem -Nijmegen en de snelfietsroute Arnhem – Huissen).

Het onderzoek naar nieuwe fietsbruggen en de inpassing in Arnhem west (VeluweWaalpad) en Arnhem Oost-Rijnpark wordt verder voortgezet. Dit doen we als onderdeel van de gebiedsontwikkeling Rijnpark waarin de ligging en de aanlanding van de brug verder wordt uitgewerkt. We doen nadere verkenningen naar de mogelijke oplossingen en de kosten en effecten (bijvoorbeeld verwacht aantal gebruikers) van die oplossingen, voor zover die nog niet zijn gedaan. Regionale samenwerking en samenwerking met het Rijk is daarbij belangrijk, ook om de kans op cofinanciering te vergroten. Ook kijken we hierbij nadrukkelijk naar de ruimtelijke ontwikkelingen in de stad en de regio.

We stimuleren fietsgebruik (I)

We versterken het fietsnetwerk in de stad door het vergroten van het aantal fietsstraten en door te werken aan de realisatie van twee nieuwe fietsbruggen, zodat Noord en Zuid beter verbonden zijn.

Daarnaast willen we samen met andere partijen bereiken dat zoveel mogelijk Arnhemmers gaan fietsen, die nu om uiteenlopende redenen niet kunnen fietsen. We zijn bezig met het opzetten van een duurzaam fietsecosysteem, waarbij we zorgen dat iedereen die dat wil kan fietsen, juist ook die mensen voor wie dat nu niet vanzelfsprekend is.

We organiseren het fietsparkeren beter (I)

In 2027 bereiden we de aanleg van twee nieuwe fietsenstallingen in het centrum voor.

Meer gebruik van het openbaar vervoer (D)

Goed openbaar vervoer is belangrijk voor een duurzame bereikbaarheid van de stad. Het openbaar vervoer heeft zowel een rol als efficiënte vervoerwijze om veel mensen tegelijk te verplaatsen als een middel voor mensen die (al dan niet door beperkingen) zichzelf moeilijk kunnen verplaatsen. We willen meer mensen de bus laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. De reistijden moeten betrouwbaar en concurrerend met de reistijden met de auto zijn. Door meer mensen met het openbaar vervoer te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

We zetten ons in voor meer en beter treinvervoer van en naar Arnhem (I)

Het openbaar vervoer in de stad en in (en naar) de regio moet worden verbeterd. Ook willen we het reizen per openbaar vervoer richting de Randstad en internationale bestemmingen aantrekkelijker maken. Tegelijkertijd willen we de impact van goederenvervoer op onze stad beperkt houden. We gaan daarom in 2027 verder aan verschillende spooropgaven werken.

- Goederenroutering in Oost-Nederland (onderzoek nut en noodzaak);
- Vervolgstappen op de corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.

Daarnaast blijven we lobbyen voor een betere ICE verbinding en houden we contact met ProRail en de vervoerders over nieuwe internationale verbindingen via Arnhem.

We realiseren een busnetwerk dat bestaat uit BRT, HOV en een stadsnet (I)

Goed openbaar vervoer is belangrijk voor een duurzame bereikbaarheid van de stad. Het openbaar vervoer heeft zowel een rol als efficiënte vervoerwijze om veel mensen tegelijk te verplaatsen als een middel voor mensen die (al dan niet door beperkingen) zichzelf moeilijk kunnen verplaatsen. De gemeente is geen opdrachtgever van het openbaar vervoer (provincie is de opdrachtgever), maar heeft wel een grote rol in de beleidsvorming van het openbaar vervoer en in het ontwikkelen en ter beschikking stellen van infrastructuur.

Daarom zetten wij, samen met de regio's GMR en Foodvalley, in op de ontwikkeling van OV dat aansluit op de verschillende doelstellingen. Bus Rapid Transit (BRT) en Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) voor die

verbindingen waar hoogwaardig, hoogfrequent OV nodig is en een stadsnet voor de meer ontsluitende verbindingen in de buurten en wijken.

We zetten in op realisatie van eigen infrastructuur voor het OV en het oplossen van knelpunten in het netwerk. Daarbij gaan we in 2027 werken aan volgende projecten:

- Busstroken Ijssellaan, uitvoering
- Herinrichting Willemsplein, voorbereiding uitvoering
- Busstroken Batavierenweg, onderzoek en planvorming
- Trolleybusremise Gelredome, onderzoek en planvorming
- Implementatie van de nieuwe concessie 2026-2036, uitvoering

Doorontwikkeling trolleynetwerk
Op 28 juli 2026 is er een nieuwe concessie gestart die loop tot 2036. Het Arnhemse trolleynet vormt de basis van deze nieuwe concessie. In 2027 gaan we starten met het verbeteren van het Arnhemse trolleynet door het vervangen en verbeteren van de energie-installaties van het trolleynet. Daarbij kijken we ook of er mogelijkheden zijn om het trolleynet voor andere toepassingen te kunnen gebruiken.

Effectindicator	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
In- en uitstappers Arnhemse stations per dag	**39166**	**44815**	**44241**	**44099**	

Eenheid: Gemiddeld aantal NS in- en uitstappers per dag op Centraal Station, Arnhem Zuid, Velperpoort en Presikhaaf
Bron: NS dashboard

Betere toegankelijkheid van de openbare ruimte (D)

We willen een stad zijn waar iedereen zich vrij kan bewegen en verplaatsen. Ook mensen met een beperking moeten zich zelfstandig kunnen verplaatsen. We werken daarom aan betere toegankelijkheid van onze openbare ruimte voor iedereen, met of zonder beperking.

We nemen maatregelen die zorgen voor verbeterde toegankelijkheid van de openbare ruimte (I)

Bij het uitvoeren van projecten in de openbare ruimte kijken we naar kansen om de toegankelijkheid te verbeteren. In 2026 en 2027 voeren we een project uit waarbij ca 40 km aan looproutes toegankelijker worden gemaakt.. Hierin werken we samen met het Arnhems platform voor chronisch zieken en gehandicapten (Apcg)

Verbeteren van de verkeersveiligheid (D)

Het verbeteren van de verkeersveiligheid is een van de uitgangspunten van het duurzaam mobiliteitsplan. We willen minder verkeersslachtoffers en minder verkeersdoden. Het streven is dat iedereen veilig thuiskomt.

We realiseren verkeersveiligere infrastructuur om het aantal ongevallen te beperken en letselslachtoffers te voorkomen (I)

Met behulp van actuele databestanden blijven we in 2027 doorgaan met de aanpak van verkeersonveilige locaties. Bij de behandeling van het DMP is hier ook nadrukkelijk aandacht voor gevraagd en gaan we aan de slag met de ingediende moties. In de uitvoeringsagenda van het DMP hebben we budget gereserveerd voor projecten die de verkeersveiligheid dienen te verbeteren.
Met deze aanpak wordt de focus gelegd op aanvullende verkeersveiligheidsanalyses en maatwerk aanpak. We onderzoeken bijvoorbeeld alle mogelijk onveilige oversteekplaatsen. Waar mogelijk nemen we maatregelen om de verkeersveiligheid hier te verbeteren. Ook houden we bij deze aanpak rekening met subjectieve verkeersonveiligheid. Bij subjectieve verkeersonveiligheid ligt de focus op risico-gestuurde aanpak, waarbij het de bedoeling is dat verkeerssituaties voor elke weggebruiker herkenbaar, begrijpelijk en veilig te gebruiken zijn. Daarnaast gaan we de gesprekken met onze partners opvoeren om meer verkeershandhaving te krijgen en meer verkeerscampagnes/-educatieprojecten uit te kunnen (laten) voeren.

Schoolzones
Aanpak schoolzones is een lopend proces en dit proces gaat ook in 2027 door voor de schooljaren 2026/2027 en 2027/2028. Basisscholen worden hierbij actief benaderd of kunnen zichzelf bij de gemeente aanmelden om mee te doen met de aanpak schoolzones. Bij de aanpak schoolzones is het vanzelfsprekend dat de scholen ook inzet tonen door een verkeerseducatieproject te doorlopen. Bij deze inzet staat op educatieve wijze de verkeersveiligheid centraal waarbij op een veilige en verantwoorde wijze ‘lopend en fietsend naar school’ gestimuleerd wordt.

We nemen maatregelen om verkeersveiliger gedrag en afname van overlast te bereiken (I)

We geven extra prioriteit aan de meest kwetsbare verkeersdeelnemers: kinderen, jongeren en ouderen. In algemene zin geldt dat om verkeersveiliger gedrag te bereiken, een combinatie van educatie, campagnes en infrastructuur (handhaving en technologie) nodig is.

Verkeerseducatie
Provincie Gelderland biedt gratis verkeerseducatie aan voor kinderen en jongeren van 0 tot 18 jaar. Scholen en instellingen kunnen via de speciale portal verkeerseducatie Gelderland eenvoudig verkeerslessen, praktijkprojecten en gastlessen aanvragen. Veilig Verkeer Nederland en de Fietsersbond maken zich zorgen over de fietsvaardigheid van kinderen. Aan de hand van een overzicht willen we in 2027 nader verkennen wat de discrepantie is tussen vraag en aanbod. Dit zodat we beter kunnen inspelen op het fietsvaardiger maken van kinderen. Daarnaast willen we met behulp van het project City deal Fietsen voor Iedereen inwoners van Arnhem helpen, die nu om uiteenlopende redenen niet fietsen omdat zij geen toegang hebben tot een (veilige) fiets of de vaardigheden missen om te fietsen. Hiermee willen we de diepe kloof in mobiliteit en kansengelijkheid dichten.

Campagnes
Gemeente Arnhem organiseert verkeerscampagnes zelden alleen. We werken nauw samen met de Provincie Gelderland, het Ministerie van I&W en VVN. Zo vinden er jaarlijks, zo ook in 2027, doelgroepgerichte acties plaats die ook lokaal uitgerold worden. Hierbij valt te denken aan de BOB (alcoholvrij rijden) en MONO (ongestoord onderweg zonder smartphone)

Infrastructuur
Bij elke aanpassing van de infrastructuur (zowel bij groot onderhoud als bij aanpassingen aan de infrastructuur) is verkeersveiligheid een integraal onderdeel van de opgave. Dit conform de uitgangspunten van Duurzaam Veilig. Dit begint met goede uitgangspunten (een weg waarop 30 km/uur moet worden gereden, dient ook zo worden ingericht), maar gaat ook over verder uitwerken van een ontwerp. Hierbij valt onder andere ook het creëren van verkeersveilige schoolomgevingen.

Fatbikes
Daarnaast willen we in 2027 onderzoeken wie de gebruikers van de fatbike zijn en hoe we het gebruik van fatbikes in de binnenstad en op drukke locaties kunnen beperken of verbieden om deze gebieden verkeersveiliger en leefbaarder te maken.

Effectindicator	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Aantal verkeersongevallen	**145**	**161**	**164**	**205**	
Eenheid:	Aantal verkeersongevallen met letselslachtoffers op wegen in het beheer van de gemeente Arnhem				
Bron:	Politie				

Aantal aangepakte knelpunten	**2**	**1**	**4**	**3**	
Eenheid:	Aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast				
Bron:	Gemeente Arnhem				

Duurzamer mobiliteitsgedrag (D)

Met het duurzaam mobiliteitsplan willen we een toekomstbestendig vervoerssysteem creëren dat de negatieve impact op het milieu minimaliseert en tegelijkertijd de leefbaarheid en bereikbaarheid van de stad optimaliseert.

Met het duurzaam mobiliteitsplan willen weWe willen een mobiliteitstransitie in gang zetten. We willen mensen stimuleren om verplaatsingen met de auto te verminderen, alternatieven financieel aantrekkelijker te maken en de drempel voor fiets, openbaar vervoer of deelauto's te verlagen. Dit doen we via een combinatie van goede faciliteiten, financiële prikkels en gedragsverandering. We streven ernaar dat mensen begrijpen waarom het noodzakelijk is om zich duurzamer te verplaatsen en vervolgens ook daadwerkelijk hun gedrag aanpassen en zich duurzamer gaan verplaatsen.

We nemen maatregelen die bijdragen aan duurzamer mobiliteitsgedrag (I)

Om duurzaam reisgedrag te stimuleren zijn we gestart met een brede communicatieaanpak. Onder het motto “Goed op weg” communiceren we over duurzame mobiliteit. Hiervoor is een creatief concept ontwikkeld om het gewenste gedrag te stimuleren. In de boodschap verwerken we een primair en een secundair voordeel. Dit concept zetten we bij alle projecten uit het Duurzaam Mobiliteitsplan in. In de zomervakantie van 2026 is de eerste campagne van start gegaan: stimuleren van OV met het voordelige groepsticket van P+R Gelredome naar het centrum in 10 minuten. Dit met als doel: minder auto's, minder geluid, betere lucht en een fijner verblijf in de stad. In 2027 gaan we door met deze campagnes.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Deel Arnhemse volwassenen dat fietst naar werk	**41**		**39**		

Eenheid: Percentage Arnhemse volwassenen dat één of meer dagen per week fietsend naar school of werk gaat
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen van de GGD'en, het CBS en het RIVM.

Aantal elektrische auto's	3310	4041	4968	6523	

Eenheid: Het aantal elektrische auto's (BEV, PHEV of FCEV) dat registreert staat bij een eigenaar in Arnhem
Bron: Regionale Klimaatmonitor van de RVO

Vergroten van de leefbaarheid in de stad (D)

De ruimte in de stad is schaars. We gaan op zoek naar een nieuwe verdeling van die schaarse ruimte waarbij eerst de voetganger, dan de fietser, dan het openbaar vervoer en vervolgens de auto komt.
We gaan hier ook nadrukkelijk kijken naar de toegankelijkheid. Hiermee wordt invulling gegeven aan de moties hieromtrent bij de behandeling van het DMP.

We stimuleren ondernemers om stadslogistiek schoner en efficiënter te organiseren door meer elektrisch te rijden en het aantal logistieke ritten te verminderen (I)

Per 1 juni 2026 is de zero-emissiezone ingevoerd en zijn de emissie-eisen in de milieuzone aangescherpt. Daarmee is een belangrijke stap gezet naar schonere stadslogistiek.
De komende periode richten we ons nadrukkelijk op de volgende stap: niet alleen schonere, maar ook minder logistieke bewegingen in de binnenstad. We stimuleren ondernemers om stadslogistiek slimmer en efficiënter te organiseren door emissieloze bevoorrading, bundeling van goederenstromen en het verminderen van onnodige ritten aantrekkelijker te maken.
Dit doen we door toegangsbeleid in te zetten als sturingsinstrument, samenwerking tussen ondernemers, logistieke partijen en kennisinstellingen te faciliteren en ondernemers te ondersteunen met kennis, advies en praktijkvoorbeelden. Daarnaast stimuleren we kansrijke pilots en initiatieven die bijdragen aan efficiëntere logistiek en monitoren we de effecten van de genomen maatregelen.
Met de beschikbare middelen zetten we de opgave Schoner en Minder Stadslogistiek de komende jaren voort en werken we tegelijkertijd aan de structurele borging van deze aanpak binnen de gemeentelijke organisatie. Zo creëren we de voorwaarden voor minder uitstoot, minder verkeersbewegingen en een beter bereikbare en leefbare binnenstad.

We verlagen de snelheid in de stad (I)

Ook in 2027 gaan we verder met het (voorbereiden van) het aanpassen van de wegenstructuur. Het gaat daarbij om zowel het verlagen van de maximumsnelheid (van 70 km/u naar 50 km/u, of van 50 km/u naar 30 km/u) als om het verminderen van het aantal rijstroken voor de auto (en dus meer ruimte voor groen, voetgangers, fietsers uit het openbaar vervoer te creëren). Strategie daarbij is om dat zo effectief en efficiënt mogelijk te doen. Het effect vergroten we door bij snelheidsaanpassingen direct verkeersveiligheid- of vergroeningsopgaven mee te nemen. We werken zo efficiënt mogelijk door aanpassingen aan de wegenstructuur te koppelen aan groot onderhoud. Daarbij kijken we natuurlijk ook goed naar de volgorde. Welke wegen kunnen al direct worden aangepast en voor welke zijn eerst nog andere maatregelen nodig om bijvoorbeeld goede alternatieven te bieden.

Eén van de 1e projecten waar we de snelheid verlagen is op de centrumring van Arnhem, waarbij we met gerichte maatregelen werken naar een eenduidig en herkenbaar wegbeeld waar 30 rijden de standaard is.

Fijner verblijven op straat (D)

We zetten in op een prettige verblijfsomgeving met zo min mogelijk overlast van verkeer. In de openbare ruimte kiezen we voor meer ruimte voor groen, spelen en ontmoeten door ruimte voor verkeer en parkeren anders in te richten. Bij het inrichten van onze straten en pleinen gaan we van machine logica naar mens logica. Dit houdt in dat we niet meer de auto en de doorstroming als uitgangspunt nemen, maar de mens en de beleving. Dit leidt tot meer leefstraten. Bij het ontwerpen van onze wegen en netwerken kijken we naar de behoeften en voorkeuren van alle gebruikers.

We gaan wegvakken herinrichten **(I)**

We richten de wegvakken verkeersveilig in waarbij de snelheid wordt verlaagd naar veelal 30 km/uur. Uitgangspunt hierbij is een eenduidig en begrijpbaar wegontwerp dat bijdraagt aan het gewenste verkeersgedrag. We combineren deze aanpassingen waar mogelijk zo veel mogelijk met de onderhoudsopgave of met de ontwikkelopgave in de stad.

We onderzoeken selectieve doorgangen en doseerpunten **(I)**

Om de leefbaarheid en de verblijfskwaliteit te verbeteren gaan we het doorgaand verkeer tegen. Een van de eerste locaties waar het doorgaande verkeer zal worden geweerd is de Oranjebrug in Arnhem. Enkel wijkspecifiek verkeer kan ontheffing aanvragen om van deze brug gebruik te kunnen maken.
Voor de Parkstraat, de Bosweg, Bethaniënstraat, Lange Wal en de Middachtensingel onderzoeken we de mogelijkheden van een selectieve doorgang.

Doelgericht en efficiënter met parkeren omgaan zodat meer ruimte vrijkomt om te leven, spelen en ontspannen, voor woningen en voor groen. **(D)**

We willen een stad die leefbaar is en tegelijkertijd bereikbaar blijft voor iedereen. Dat vraagt om slimme keuzes in hoe we ons verplaatsen en hoe we de ruimte in onze stad verdelen. We kiezen voor minder (parkeer)ruimte voor de auto en gaan efficiënt om met de beschikbare ruimte. Daar waar de parkeerdruk te hoog is (of wordt), voeren we parkeerregulering in. Om efficiënt met de ruimte voor mobiliteit om te gaan zijn hubs en deelvervoer belangrijke middelen. Hiervoor hebben we aantrekkelijke en toegankelijke hubs nodig, zodat het voor aanbieders van deelvervoer interessant is om hun vervoer in Arnhem aan te bieden: van deelauto tot deelfiets.

We verminderen het aantal auto's op straat **(I)**

Het verminderen van het aantal straatparkeerplaatsen in de binnenstad dient gestructureerd vanuit parkeerbeleid te gebeuren. In het parkeerbeleid beschouwen we de parkeeropgave integraal. Welke vraag verwachten we in de toekomst omdat we de mobiliteit in de stad gaan verduurzamen, welke gebouwde (parkeer)alternatieven bieden we in het centrum en aan de rand van de stad en wat betekent dit voor het aantal straatparkeerplaatsen dat in de toekomst nodig is. Hierbij houden we ook rekening met parkeerplaatsen voor mensen met een beperking, mogelijkheden voor laden en lossen, deelauto's en elektrische laadplekken.

We studeren op een nieuwe garage in de binnenstad die minimaal de huidige Langstraat/Rozetgarage vervangt en het straatparkeren op en rond de Trans. De parkeerplaatsen op de Catharinaplaats vervallen op het moment dat er gebouwd gaat worden voor Introdans. Op de Merwedestraat/Eemslaan vervallen 60 parkeerplaatsen om het aantal woonwagens uit te kunnen breiden.

We breiden gereguleerd parkeren uit **(I)**

Rond de huidige schil van betaald parkeren is sprake van parkeeroverlast, die willen we gaan aanpakken.
In de volgende gebieden zijn we van plan het gereguleerd parkeren uit te breiden:

- Boterdijk/Brugstraat
- Nieuwe Kade Kwartier
- Spoorhoek (omzetten vergunninghouders naar betaald met vergunningen)
- Transvaalbuurt (omzetten vergunninghouders naar betaald met vergunningen)

Tegelijkertijd voeren we de maatschappelijke parkeervergunning in. Ook starten we een pilot om parkeervergunningen te verstrekken, die passen bij de maatvoering van onze parkeervakken. Dit om te voorkomen dat de parkeervakken steeds groter worden door de groter wordende auto's (ook wel autobesitas genoemd).

Scanauto
De scanauto wordt momenteel alleen ingezet voor de parkeerhandhaving. We onderzoeken hoe de scanauto breder kan worden ingezet dan alleen de parkeerhandhaving op betaald parkeren, bijvoorbeeld tegen foutparkeren.

We bereiden een parkeerverwijssysteem voor, waarin ook verwezen wordt naar parkeervelden en stadsrandhubs zoals Gelredome **(I)**

Op de drukke momenten zoals de zaterdagmiddag staat de parkeergarages vaak vol terwijl er bijvoorbeeld op de Blauwe Golven nog wel plek is. Met een parkeerverwijssysteem kunnen we bezoekers van de binnenstad zowel naar vrije plekken in de stad als naar de stadsrandhubs verwijzen. Het systeem wordt in 2027 uitgewerkt zodat het in 2028 aanbesteed kan worden.

We gaan starten met de aanleg van mobiliteitshubs **(I)**

In het DMP zijn de locaties van de hubs vastgesteld. In 2027 gaan we verder met de ontwikkeling hiervan;

- Rozet (is al grotendeels uitgewerkt);
- Kronenburg (is al grotendeels uitgewerkt);
- GelreDome;
- Station Zuid;
- Westervoortsedijk

We rollen voorzieningen uit voor deelvervoer **(I)**

In het najaar starten we met de uitrol van (elektrische) deelfietsen in Arnhem. Naar verwachting zijn er eind 2026 200 deelfietsen beschikbaar. We markeren door de stad heen ongeveer 30 fietsenstallingen als deelfietshub zodat gebruikers van deelfietsen hun deelfiets daar kunnen ophalen en terugbrengen. In 2027 willen we het aantal deelfietshubs uitbreiden om het gebruik van deelfietsen te stimuleren. Ook streven we naar een uitbreiding van het aantal deelfietsen door ook de 2e beschikbare deelfietsvergunning toe te kennen, waarmee we tot 400 deelfietsen in totaal kunnen groeien volgend jaar.
We gaan in overleg met marktpartijen om ook de deelbakfietsen weer beschikbaar te krijgen in Arnhem.
We blijven het gebruik en de uitbreiding van het aantal elektrische deelauto's stimuleren door particuliere deelauto coöperaties te ondersteunen en laadplekken te reserveren voor deelauto's.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Ervaren parkeeroverlast in het centrum		**41**		**37**	
Eenheid:	Percentage Arnhemmers in het centrum dat vaak parkeeroverlast ervaart				
Bron:	Arnhemse Leefbare Wijken Monitor				

Het aantal laadpunten in Arnhem	1211	1604	1991	2581	
Eenheid:	Aantal publieke en semipublieke laadpunten in Arnhem voor normaal laden en voor snelladen				
Bron:	Regionale Klimaatmonitor van de RVO				

De infrastructuur is op orde **(D)**

Voor een goede bereikbaarheid is het voor alle weggebruikers van belang dat we de verschillende onderdelen van de mobiliteitsinfrastructuur goed onderhouden. Dit zijn natuurlijk wegen,fietspaden en voetpaden maar ook verkeersregelinstallaties, openbare verlichting en kustwerken zoals bruggen en viaducten en de trolly infrastructuur. Op basis van inspecties beoordelen we de technische staat en plannen we noodzakelijk onderhoud, Hierbij stemmen we dit zo veel mogelijk af op andere opgaven in de stad en zorgen we dat de stad goed bereikbaar blijft ondanks tijdelijk wegafsluitingen.

We onderhouden de trolley infrastructuur **(I)**

Doorontwikkeling trolleynetwerk
Op 28 juli 2026 is er een nieuwe concessie gestart die loop tot 2036. Het Arnhemse trolleynet vormt de basis van deze nieuwe concessie. In 2027 gaan we starten met het verbeteren van het Arnhemse trolleynet door het vervangen en verbeteren van de energie-installaties van het trolleynet. Daarbij kijken we ook of er mogelijkheden zijn om het trolleynet voor andere toepassingen te kunnen gebruiken.

We zorgen voor duurzame instandhouding van de verkeersinfrastructuur **(I)**

Tijdig onderhoud van de verkeersinfrastructuur voorkomt dat schades groter worden en daardoor duurdere maatregelen nodig zijn. Voor het onderhoud zijn structureel middelen opgenomen in de begroting. De in de afgelopen jaren doorgevoerde bezuinigingen maken echter dat er steeds keuzes gemaakt moeten worden in de prioritering van projecten. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud van de verschillende assets

Beter en schoner taxivervoer **(D)**

Taxivervoer is voor sommige bezoekers het visitekaartje van onze stad. We willen de kwaliteit van het taxivervoer in onze stad verbeteren en verschonen

We werken aan implementatie van de taxiverordening **(I)**

De gemeente Arnhem heeft in juli 2019 de taxiverordening vastgesteld. Het doel van de verordening is het bieden van een instrument om de kwaliteit van het Arnhemse taxivervoer vanaf (taxi)standplaatsen en het taxivervoer na het aanhouden op de weg (opstapmarkt) aanzienlijk te verbeteren. De verordening stelt de gemeente in staat eisen te stellen aan chauffeurs en aan de herkenbaarheid van taxi's die actief zijn in de opstapmarkt. Door de uitbraak van corona heeft de implementatie van de taxiverordening vertraging opgelopen. De precieze startdatum voor het implementeren van de taxiverordening is mede afhankelijk van de ontwikkelingen van het Willemplein (het plaatsen van de pollers). We streven naar de startdatum van 1 juli 2027.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-43.950	-41.806	-42.690	-47.332	-49.567	-53.250	-56.634
Baten	26.203	28.294	27.128	30.716	34.557	38.246	38.572
Saldo lasten en baten	***-17.747***	***-13.513***	***-15.562***	***-16.616***	***-15.009***	***-15.004***	***-18.062***
Toevoegingen aan reserves	-18.912	-18.418	-18.782	-19.149	-21.144	-23.644	-23.552
Onttrekkingen aan reserves	19.911	16.402	17.646	19.248	20.358	21.335	21.916
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***999***	***-2.016***	***-1.136***	***99***	***-786***	***-2.309***	***-1.636***
Gerealiseerd resultaat	**-16.748**	**-15.529**	**-16.698**	**-16.516**	**-15.795**	**-17.313**	**-19.698**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Aanleg reconstr onderh openb ruimte	-16.308	59	-454	298
Bus, tram en metro	-3.813	3.160	0	0
Civiel technische kunstwerken	-1.045	0	0	0
Fietsenstalling	-767	0	0	182
Gladheidsbestrijding	-825	0	0	0
Parkeerbeleid	-13.252	27.497	-17.504	16.022
Verkeersbeleid	-5.076	0	-1.191	2.671
Verkeersmaatregelen	-2.645	0	0	75
Verlichting wegen	-3.602	0	0	0
Werken voor derden Verkeer vervoer	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-47.332**	**30.716**	**-19.149**	**19.248**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
Een duurzaam bereikbare en leefbare stad		
	Meer actieve mobiliteit (lopen en fietsen)	
		Verkeersbeleid
	Duurzamer mobiliteitsgedrag	
		Aanleg reconstr onderh openb ruimte
		Civiel technische kunstwerken
		Gladheidsbestrijding

Verkeersbeleid
Verkeersmaatregelen
Verlichting wegen
Werken voor derden Verkeer vervoer

De infrastructuur is op orde

Bus, tram en metro

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-42.690	-47.332	-49.567	-53.250	-56.634
Baten	27.128	30.716	34.557	38.246	38.572
Saldo lasten en baten	**-15.562**	**-16.616**	**-15.010**	**-15.004**	**-18.062**
Toevoegingen aan reserves	-18.782	-19.149	-21.144	-23.644	-23.552
Onttrekkingen aan reserves	17.646	19.248	20.358	21.335	21.916
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-1.136**	**99**	**-786**	**-2.309**	**-1.636**
Gerealiseerd resultaat	**-16.698**	**-16.517**	**-15.796**	**-17.313**	**-19.698**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-4.642	-6.877	-10.560	-13.944
Aanleg reconstr onderh openb ruimte	De kosten voor het planmatig onderhoud vastgoed fluctueren van jaar op jaar en om die reden wordt er gewerkt met een egalisatie (bestemmings) reserve. Daarnaast het budget voor planmatig onderhoud wegens doorgeschoven werkzaamheden in 2026 incidenteel verhoogd. Hierdoor zijn de geraamde lasten de komende jaren lager.	354	343	310	275
Aanleg reconstr onderh openb ruimte	Ontwikkeling kapitaallasten	-690	-1172	-1386	-1577
Aanleg reconstr onderh openb ruimte	In de begroting 2027 stijgt het kostenbudget als gevolg van nominale onwikkeling en areaalcompensatie	-612	-586	-597	-587
Aanleg reconstr onderh openb ruimte	Ontwikkeling ingeboekte taakstelling 2025 tot en met 2030 op (toekomstige) areaalcompensatie en tijdelijke budgetkorting naar aanleiding van Perspectiefnota 2025	350	841	614	744
Verlichting wegen	Ontwikkeling kapitaallasten	-152	-327	-366	-406
Gladheidsbestrijding	Het budget daalt vanaf 2027 in verband met eenmalige budgetophoging 2026	400	400	400	400
Bus, tram en metro	Met de vervoerder is een nieuwe regeling (t/m 2036/nieuwe concessie) getroffen voor het behoud van het busvoordeelabonnement voor Gelrepashouders. De kosten hiervoor liggen structureel hoger.	-465	-541	-567	-567

Bus, tram en metro	Halverwege 2026 is de nieuwe OV-concessie ingegaan. De (financiële) afspraken die golden voor de oude concessie (Trolleyforfait) zijn vervallen. Voor de nieuwe OV-concessie zijn nieuwe financiële afspraken gemaakt (Bijdrageregeling; zie ook de bijstelling op de baten).	-2.108	-2.437	-2.764	-3.090
Parkeerbeleid	In 2028 loopt na 10 jaar het Parkeerplan Spijkerkwartier af.	-1	139	279	279
Parkeerbeleid	Onder parkeerbeleid zijn de ontwikkelingen opgenomen die de parkeerexploitatie raken: invoering gereguleerd parkeren zoals besloten bij de vaststelling van het Parkeerbeleid (Begrotingswijziging 25-008), autonome ontwikkelingen parkeerexploitatie en de afdracht naar de algemene middelen i.vm. verhoging van de parkeertarieven.	-892	-1.455	-2.268	-2.471
Verkeersbeleid	Ontwikkeling kapitaallasten verkeer	-360	-1.559	-3.532	-5.700
Verkeersbeleid	Vanaf 2030 zijn de tijdelijke aanloopverliezen opgenomen die verband houden met het ontwikkelen van rendabele mobiliteithubs in Rijnpark door de gemeente (€ 200.000).	-	-	-	-200
Diversen		-466	-523	-683	-1044
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	3.588	7.429	11.118	11.444
Bus, tram en metro	Halverwege 2026 is de nieuwe OV-concessie ingegaan. De (financiële) afspraken die golden voor de oude concessie (Trolleyforfait) zijn vervallen. Voor de nieuwe OV-concessie zijn nieuwe financiële afspraken gemaakt (Bijdrageregeling; zie ook de bijstelling op de lasten).	1.846	2.175	2.503	2.830
Parkeerbeleid	De baten (parkeeropbrengsten) worden bijgesteld o.b.v. het vastgestelde parkeerbeleid	359	2.040	4.565	4.565
Parkeerbeleid	In de begroting zijn de tarieven met CPI geïndexeerd.	242	243	243	243
Parkeerbeleid	In de begroting is een gemiddelde jaarlijkse verhoging van de parkeertarieven opgenomen van € 0,30.	746	2.423	3.498	3.498
Diversen		395	548	309	308
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-367	-2.362	-4.862	-4.770
Parkeerbeleid	De mutaties op de parkeerexploitatie worden verwerkt in de BR Bereikbaarheid	-868	-2.864	-5.786	-5.772
Verkeersbeleid	BR Kapitaallasten	500	500	923	1.000
Diversen		1	2	1	2
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	1.602	2.712	3.689	4.270
Aanleg reconstr onderh openb ruimte	Lager planmatig onderhoud busplein AC -360k				

Aanleg reconstr onderh openb ruimte	De kosten voor het planmatig onderhoud vastgoed fluctueren van jaar op jaar en om die reden wordt er gewerkt met een egalisatie (bestemmings) reserve. Ten opzichte van 2026 liggende onttrekkingen de komende jaren lager. Dit komt voornamelijk omdat door doorgeschoven onderhoudswerkzaamheden naar 2026 daar het budget incidenteel hoger lag.	-513	-496	-417	-427
Parkeerbeleid	De mutaties op de parkeerexploitatie worden verwerkt in de BR Bereikbaarheid	1.726	2.495	3.510	3.541
Verkeersbeleid	In de begroting zijn de kapitaallasten van het DMP begroot als onttrekking op de BR Bereikbaarheid		212	529	1.089
Verkeersbeleid	Incidenteel zijn de onttrekkingen (bijdragen vanuit mobiliteit) begroot op de BR Bereikbaarheid voor het project Nijmeegseweg	500	500	77	
Diversen		-111	1	-10	67
		181	902	-615	-3.000

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

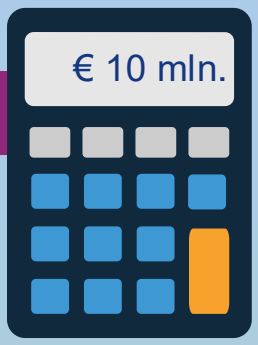
- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Duurzaam Mobiliteitsplan 2024-2040
- Uitvoeringsagenda DMP 2025-2027
- Parkeerbeleid 2025
- Loopbeleid (2026)
- Beleidskader Deelmobiliteit (2022)
- Uitvoeringskader Elektrisch Laden Arnhem (2021)

Economie

Ambitie

Arnhem heeft een duurzame, creatieve en levendige economie

Versterken van het energiecluster in Arnhem

- We bouwen verder aan drie innovatieve campussen
- We stimuleren energie innovaties
- We versterken onderlinge samenwerking in energiecluster
- We versterken de samenwerking van energie- en creatieve cluster
- We werken aan positionering Hotspot Energie

Arnhem wordt aantrekkelijker om te verblijven en bezoeken

- We transformeren de binnenstad
- We stimuleren een aanbod van duurzame en toegankelijke evenementen
- We werken aan gastvrije stad met ruimte voor toerisme en recreatie
- We positioneren Arnhem met gerichte citymarketing

Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst

- We versterken de ruimte voor ondernemen
- We werken samen met partners aan kwalitatief goede werklocaties

Minder krapte op de arbeidsmarkt in onze focussectoren

- We stimuleren Leven lang ontwikkelen
- We versterken Arnhem als studiestad

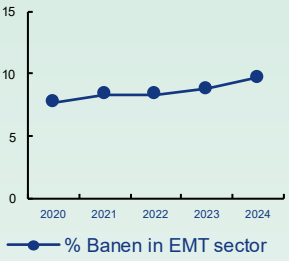
Verbeteren van dienstverlening aan ondernemend Arnhem

- We werken aan een fysiek en digitaal ondernemersloket
- We zijn zichtbaar in ondernemersnetwerken en verbinden betrokken organisaties

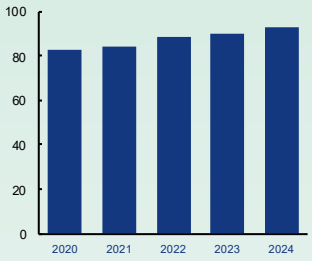
Cijfers en indicatoren

- Het percentage banen in de EMT sector, als aandeel van de totale werkgelegenheid.
- Het gemiddeld aantal banen op werklocaties per hectare is de afgelopen jaren licht toegenomen.
- Over de vraag of het ondernemersklimaat is verbeterd of verslechterd in de afgelopen dire jaar, is men verdeeld. De grootste groep (54%) vind dat het gelijk gebleven is, 35% vindt dat het (sterk) verslechterd is en 11% vindt dat het (sterk) verbeterd is.

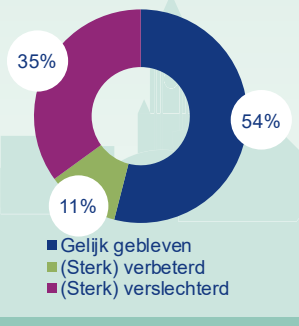
1. Banen in de EMT -sector

2. Arbeidsintensiteit op werklocaties

3. Ondernemersklimaat

Samenvatting Doelenboom Economie

Ambitie	Doel	Inspanning
Arnhem heeft een duurzame, creatieve en levendige economie	Versterken van het energiecluster in Arnhem	We bouwen verder aan de drie innovatieve campussen
		We werken aan het stimuleren, toepassen en zichtbaar maken van energie innovaties
		We versterken onderlinge samenwerking en relaties in het energiecluster
		We versterken de samenwerking van het energie- en creatieve cluster
		We werken aan een betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energie
	Arnhem wordt aantrekkelijker om te verblijven, bezoeken, ontmoeten en ontspannen	We werken aan de transformatie van de binnenstad
		We stimuleren een aanbod van duurzame en toegankelijke evenementen
		We werken aan een gastvrije stad met ruimte voor toerisme en recreatie
		We positioneren Arnhem met gerichte citymarketing
	Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst	We versterken de ruimte voor ondernemen
		We werken samen met partners aan kwalitatief goede werklocaties
	Minder krapte op de arbeidsmarkt in onze focussectoren	We ondersteunen Leven lang ontwikkelen
		We werken mee aan Arnhem Studiestad
	Verbeteren van de samenwerking met en dienstverlening aan ondernemend Arnhem	We werken aan een fysiek en digitaal ondernemersloket
		We zijn zichtbaar in ondernemersnetwerken en verbinden betrokken organisaties

Economie

Om de brede welvaart van Arnhem en haar inwoners te bevorderen is het van belang dat er voor Arnhemmers waardevolle banen zijn, op de arbeidsmarkt, ondernemers zich op een duurzame toekomst kunnen richten en dat kennis, innovatie en creativiteit de ruimte de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen. We werken daarom aan een sterke, duurzame en circulaire economie die bijdraagt aan het waarborgen van de bestaanszekerheid van onze bewoners en die bedrijven en (jong) talent kansen biedt voor de toekomst. Verbindingen tussen ondernemers, onderwijs en overheid zijn daarin van groot belang

Samenwerking en innovatie ten dienste van maatschappelijke opgaven als energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit staan centraal in de uitvoering. Andere belangrijke thema's zijn de aanpak van de krapte op de arbeidsmarkt en een goede inpassing en verduurzaming van werklocaties in onze stad en regio.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem heeft een duurzame, creatieve en levendige economie (A)

Onze ambitie is om de komende jaren de economie van Arnhem en de regio verder te verduurzamen, de creativiteit en innovatie te vergroten en de brede welvaart van Arnhem te versterken, waarbij de groei van de werkgelegenheid in balans is met de ontwikkeling van de stad. We willen koploper zijn in de energietransitie, zowel vanuit duurzaamheids- als vanuit economisch perspectief. Daarbij willen we dat Arnhem een stad is met sterke clusters, een goed functionerende arbeidsmarkt en een krachtig ondernemersklimaat. We zijn een aantrekkelijke stad en omgeving om te verblijven en te recreëren. En we willen dat Arnhem een sterk en dynamisch economisch netwerk heeft, met sector- en bedrijfsoverstijgende verbindingen. Want de kracht van een sterke economie zit in de cross-overs tussen sectoren en ondernemers, de samenwerking met de betrokken partijen in de stad en het stimuleren van nieuwe initiatieven en projecten. Dit is de basis voor een nieuw op te stellen economische koers 2040 waar we in 2027 mee aan de slag gaan, samen met de stad en regio

Versterken van het energiecluster in Arnhem (D)

Voor Arnhem vormen de maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid en energietransitie niet alleen uitdagingen, maar ook economische kansen. Dat komt door de kennis en kunde die vanouds hier zit bij organisaties als KEMA, Tennet, DNV en Alliander. Maar ook door de gespecialiseerde lectoraten en opleidingen bij de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) en het mbo, door de ondersteuning vanuit Connectr. En niet in het minst ook door de vele innovatieve ondernemers die al in de regio zijn gevestigd. Hotspot Energy is vanuit Arnhem opgezet om die kansen voor de stad te verzilveren. Onze ambitie is dat het regionale energie ecosysteem stevig groeit en binnen Europa bekend staat als 'Hotspot Energy', ideaal voor het versneld ontwikkelen en toepassen van energie-innovaties.

We bouwen verder aan de drie innovatieve campussen (I)

In 2027 werken we met de samenwerkingspartners door aan de doelen van de Lifeport Kenniscampus Arnhem-Velp, waaronder het verbinden van onderwijs- en onderzoekstrajecten aan ondernemers en overheidsprojecten. Het verder aantrekkelijk maken van de campus als plek voor ontmoeting, verbinding en uitwisseling tussen studenten, onderwijs en omgeving is ander belangrijk doel van de samenwerking. Samenhangend daarmee wordt er ook gekeken naar de invulling van de ruimte voor kleinschalige voorzieningen ten behoeve van de Kenniscampus in het te ontwikkelen Middengebied.
We werken verder aan de ontwikkeling van de Arnhem Electricty Campus en de uitbreiding van de aanpalende Tennet-huisvesting. Beide ontwikkelingen in Arnhem-west gaan over een langere termijn een impuls geven aan de positie en het versterken van dit gebied als onderdeel van Hotspot Energy, doordat er meer ruimte komt voor ontmoeting, ondernemen en kennisuitwisseling. Hiervoor benutten we ook de kansen die er liggen in combinatie met de fietsoversteek van het VeluweWaalPad. Daarnaast zal de branding als Arnhem Electricity Campus in plaats van de naam Arnhems Buiten steeds verder vorm krijgen en uitgewerkt worden, waarbij de European Electricity Week wederom een belangrijk event is die daaraan bijdraagt. Met Cleantech Park Arnhem werken we aan de uitvoering van de integrale Gebiedsvisie Innovatief Maakdistrict Arnhem (IMA), waarbij we inzetten op het beter en efficiënter benutten van de ruimte voor werk, aantrekkelijkere openbare ruimte en entrees naar het gebied en versterken van het energiecluster op het Cleantech Park Arnhem.

We werken aan het stimuleren, toepassen en zichtbaar maken van energie innovaties (I)

In 2027 blijven we energie-innovaties stimuleren met behulp van onze voucherregeling energie. We willen weer vijf nieuwe innovaties ondersteunen.
We intensiveren de samenwerking met het Nationaal Expertisecentrum Netcongestie zodat we innovatieve oplossingen bij onze bedrijven kunnen aanbieden voor toepassing wanneer zij problemen hebben door netcongestie.

We versterken onderlinge samenwerking en relaties in het energiecluster (I)

We werken binnen alle samenwerkingsverbanden steeds beter samen op de vastgestelde actielijnen van Hotspot Energie. Toch is hiervoor blijvend aandacht nodig. We blijven ons hiervoor inzetten door actieve participatie in de verschillende organisaties die bezig zijn op de verschillende aandachtsgebieden van Hotspot Energy.

We versterken de samenwerking van het energie- en creatieve cluster (I)

We hebben twee innovatieve sectoren in onze stad, namelijk de energie- en de creatieve sector. De samenwerking tussen deze twee clusters maakt ons nog sterker en meer onderscheidend. Met de middelen uit deze begroting kunnen we het programma creatief x energie bestendigen. We gaan door met de uitvoering van het Europese project ZERO. Hierbij bundelen dertien partijen waaronder Connectr en Verenigd Creatief Arnhem hun krachten om in de wijk Elderveld is het oplossen van netcongestie (drukte op het stroomnet) en energie-ongelijkheid door bewoners zelf de regie te geven over hun energieverbruik.
Ook willen door middel van een learning community leren om immersive experiences (IX) zoals serious gaming, virtual reality (VR) en interactieve simulaties toe te passen. Hiermee maak je complexe energievraagstukken, zoals netcongestie tastbaar en visueel voor zowel professionals als burgers.

We werken aan een betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energie (I)

We blijven onze nationale en internationale positie op het gebied van Energie versterken. Hiervoor gebruiken we onze lobbykracht in samenwerking met de regio voor het verder uitbouwen van het Nationaal Expertisecentrum Netcongestie en de koppeling van het Talentplan Energie met programma's van de ministeries OCW en EZKen het Human Capital Akkoord om de uitvoeringskracht van de energietransitie én de arbeidsproductiviteit binnen technische ketens te vergroten.
Ook werken we aan het aantrekken van investeringen voor business development en vestigen van bedrijven in batterijtechnologie, laadinfrastructuur, systeemtechnologie en power electronics in samenwerking met The Economic Board en OostNL
We intensiveren onze contacten in Duitsland en specifieker Noordrijn-Westfalen. We trekken hierbij samen op met Connectr en hun Duitse samenwerkingspartner Bryck. We zullen met hen meer Duitse beurzen en evenementen bezoeken en waar mogelijk en interessant in participeren. We gaan op zoek naar een interessante partner gemeente op het gebied van energie. De stad Essen is hiervoor een mogelijke kandidaat.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Banen in de EMT sector	8,70	8,70	9,70		

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid.

Bron: PWE

Arnhem wordt aantrekkelijker om te verblijven, bezoeken, ontmoeten en ontspannen (D)

We willen Arnhem verder versterken als aantrekkelijke, gastvrije en bruisende stad. Arnhem is een energieke hub in de regio, waar stedelijke dynamiek, de groene leefomgeving en economische kracht elkaar versterken.
Arnhem heeft alle ingrediënten om de aantrekkelijkste stad van Oost-Nederland te zijn. Daarvoor zetten we in op het versterken en etaleren van wat Arnhem uniek en mooi maakt, voor zowel onze inwoners en ondernemers als voor bezoekers. Groen, creatief en vrij zijn daarvoor de kernwaarden. De creatieve ontwerpkracht van Arnhem heeft daarin een belangrijke rol. Dat heeft een positief effect op werkgelegenheid en bedrijvigheid in de creatieve en culturele sector, maar ook in horeca en evenementen.

We werken aan de transformatie van de binnenstad (I)

De binnenstad is het kloppend hart van de stad. Het moet een leefbare een aantrekkelijk plek zijn voor inwoners en bezoekers. Door actuele maatschappelijke opgaven omtrent werken, wonen, verblijven, mobiliteit en verduurzamen is er sprake van een brede transformatie in de binnenstad. Deze transformatie gaat gepaard met een verschuiving in functioneel programma (onder andere een compacter winkelhart, meer groen en meer ruimte voor ontmoeten en spelen) en integrale aanpak waarin sociale veiligheid en leefbaarheid zijn daarbij belangrijke voorwaarden. Het ontwikkelperspectief Arnhem Centrum 2040 geeft daarin richting en de daarbij behorende uitvoeringsagenda is de leidraad voor de uitvoering van acties en initiatieven die de binnenstad aantrekkelijker maken om te verblijven, bezoeken, ontmoeten en ontspannen. Zo willen we de planontwikkeling van de Trans gaan oppakken met een combinatie van ondergronds/ gebouwd parkeren, cultuur en wonen. Dit in combinatie met een herinrichting van de Weerdjesstraat (als onderdeel van de aanpak Centrumring). En andere uitwerking van de implementatie van het Duurzaam Mobiliteitsplan is het verkennen van het realiseren van gebouwde fietsvoorzieningen rondom het centrum. We werken door aan de huisvesting Introdans en Oostpool welllicht in samenhang met Theater aan de Rijn. Daarnaast werken we in het Bestuurskwartier door aan de herontwikkeling van het Paleis van Justitie, een verkenning van de uitbreidingsmogelijkheden van het Stadhuis en mogelijk

aanvullende kansen voor huisvesting in de nabijheid hiervan. We verkennen de kansen voor het Musispark met het verbeteren van de leefbaarheid en aantrekkelijkheid in het park als centraal element.

Ook werken we door aan het vergroenen van de openbare ruimte met de implementatie van de Visie Openbare Ruimte en Koele Netwerken. Rondom het Stadstheater realiseren we de Stadsoase. We zetten andere vergroeningsprojecten in gang zoals op het Johny van Doornplein, het Land van de markt en in de Nieuwstraat, Beekstraat, Bakkerstraat, Weverstraat en Kortestraat.
We werken aan de herbouw van de op 6 maart 2025 door de brand verwoeste panden aan de Jansstraat met een plan dat aansluit op stijl en schaal van de historische binnenstad. Hiervoor zijn middelen van de gemeente en de provincie gereserveerd.

Met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) zetten we samen in op de transformatie van de binnenstad. Onderdeel daarvan is continueren van de inzet van de matchmaker die zich richt op invullen winkelleegstand en die door gemeente en PBA worden ondersteund. Daarnaast versterken we het organiserend vermogen in de binnenstad door nauw samen te werken met de diverse BIZ-stichtingen (BIZ Korenkwartier & BIZ Kernverblijfgebied Binnenstad).

We stimuleren een aanbod van duurzame en toegankelijke evenementen (I)

Evenementen dragen in belangrijke mate bij aan de levendigheid en aantrekkelijkheid van Arnhem. Zij brengen inwoners samen, trekken bezoekers naar de stad en versterken de lokale economie en identiteit. In juni 2027 vindt Roze Zaterdag plaats in Arnhem. Onder het motto ‘In Vrijheid Verbonden’ staan zichtbaarheid, ontmoeting en verbinding centraal. Tussen oktober 2026 en juni 2027 worden verspreid door de stad activiteiten georganiseerd voor de regenbooggemeenschap én voor iedereen die vrijheid en diversiteit wil vieren. Om de balans tussen plezier, leefbaarheid, natuur, veiligheid en draagvlak te verbeteren, gaan we op zoek naar meer (tijdelijke) evenementenlocaties verspreid over de stad, met speciale aandacht voor Arnhem Zuid.
We gaan verder met het verduurzamen van evenementen. We halen aansprekende topsportevenementen naar Arnhem, om inwoners te inspireren om zelf meer te gaan bewegen. In 2027 zijn we daarom gaststad van het EK Padel en bekijken we de mogelijkheden om net als in 2026 weer een 3x3 basketbal evenement te organiseren. In 2028 is het EK BMX op Papendal. Voor al deze evenementen wordt een maatschappelijk activatieprogramma neergezet om de bijpassende doelgroepen meer te laten sporten en bewegen en de sport te promoten onder inwoners. We gaan sparen voor het 800-jarig bestaan van Arnhem. Deze bijzondere mijlpaal verdient een passend en feestelijk programma voor en met de stad. Hiervoor reserveren we in de jaren 2027 tot en met 2030 elk jaar € 100.000, zodat we samen met partijen uit de stad en de inwoners kunnen werken aan een verbindend en inclusief plan voor dit jubileum.

We werken aan een gastvrije stad met ruimte voor toerisme en recreatie (I)

Arnhem wil een aantrekkelijke vrijetijdstad zijn en recreatie en toerisme versterken. Recreatie en toerisme dragen bij aan het fysieke en mentale welzijn en (brede) welvaart van onze eigen inwoners en bezoekers. We zetten ons in voor meer ontmoetingsplekken en recreatieve voorzieningen, waarbij we ervoor zorgen dat we recreatieruimte standaard integreren in gebiedsprocessen. Daarbij houden we oog voor de balans met natuur. We dragen bij aan een openbare ruimte waarin iedereen zich prettig en veilig voelt, met aandacht voor verblijfskwaliteit, ontmoeting en bewegen zoals wandelen en fietsen. Mede door de vernieuwde Rijnkade benutten we de passagiersvaart voor de binnenstad beter. Met de eigenaren van recreatieparken gaan we in gesprek om af te spreken dat permanente bewoning uitgesloten is. Binnen regionale samenwerkingen zoals de VeluweAlliantie en de Groene Metropoolregio blijven we Arnhem actief positioneren om maximaal te profiteren van de gezamenlijke meerwaarde.

In 2027 gaan we verder met de uitvoering van projecten uit de Uitvoeringsagenda die hoort bij het in 2025 vastgestelde Toekomstperspectief Recreatie en Toerisme. Voorbeelden daarvan zijn het opstellen van een kader met richtlijnen en spelregels voor het integreren van recreatieruimte in gebiedsontwikkelingen, het herijken van het hotelbeleid, het optimaliseren en professionaliseren van de recreatieve routenetwerken in Arnhem, en het in kaart brengen van de haalbaarheid van de adviezen uit het plan van aanpak voor riviercruises. We zetten in op regie en coördinatie van vakantieparken en gaan in gesprek met Vitale Vakantieparken Veluwe om te kijken welke meerwaarde dit voor ons zou kunnen hebben.

De herdenking van de Slag om Arnhem blijft onverminderd actueel. Met de herdenkingsavond en een jaarrond programma stimuleren we blijvende aandacht hiervoor. Ook zetten we in op het betrekken van jongeren bij het programma.

We positioneren Arnhem met gerichte citymarketing (I)

In 2027 bouwen we verder aan Arnhem als stad van energie, duurzame mode, innovatie en vrijheid. De afgelopen jaren is Arnhem op deze thema’s steeds zichtbaarder geworden. Die positie versterken we door het verhaal van Arnhem consequent en herkenbaar uit te dragen: groen, creatief en vrij.
Samen met Citymarketing Arnhem en partners in de stad zetten we in op activiteiten, campagnes en samenwerkingen die passen bij het DNA van Arnhem. Denk aan Juni Modemaand, European Electricity Week,

Innovate en Roze Zaterdag. Deze evenementen maken zichtbaar waar Arnhem voor staat: een stad met ruimte voor makers, denkers, ondernemers, studenten, bezoekers en bewoners. Een stad waar je vrij bent om te zijn wie je bent, waar duurzame ontwikkeling en creativiteit samenkomen, en waar vernieuwing voelbaar is.
We gebruiken hiervoor sterke kanalen en netwerken, zoals IntoArnhem.nl, Lifeport en New Dutch. Daarmee verbinden we lokale verhalen aan regionale, nationale en waar mogelijk internationale zichtbaarheid. Zo laten we zien dat Arnhem een aantrekkelijke stad is om te wonen, te werken, te studeren, te ondernemen en te bezoeken.
Met het Toekomstperspectief Toerisme en Recreatie als uitgangspunt stimuleren we meerdaags bezoek en versterken we Arnhem als bestemming. We zetten in op de ontwikkeling van de Toekomst van Herdenken en benutten de kansen van Arnhem als congresstad: centraal in de natuur. Ook het momentum rond 100 jaar elektriciteitsstad gebruiken we om Arnhem steviger te positioneren op het gebied van energie.
Daarnaast blijven we werken aan het aantrekken en behouden van talent. Door Arnhem zichtbaar te maken als stad van kansen, opleidingen, innovatie, cultuur en leefkwaliteit, versterken we de verbinding tussen studeren, wonen en werken. Zo draagt citymarketing bij aan een stad die groeit vanuit haar eigen kracht.

Effectindicator	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Aantal bezoekers binnenstad			**47603076**	**43535876**	

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000. In 2020 is door Locatus i.v.m. corona geen passantentelling uitgevoerd.
Bron: Locatus (2019 en 2021), 2022 eigen telling i.s.m. PBA

Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst (D)

De werklocaties zijn belangrijke pijlers onder de duurzame economische ontwikkeling van Arnhem en de regio. Ze bieden ruimte voor bedrijvigheid en werkgelegenheid op alle niveaus voor Arnhemmers. Met de Visie Werklocaties Arnhem 2040 hebben we inzichtelijk gemaakt welke werkmilieus Arnhem kent en dat het belangrijk is dat het juiste bedrijf zich op de juiste plaats huisvest. We onderscheiden daarbij verschillende werkmilieus zoals kantoorlocaties, woon-werkmilieus en bedrijventerreinen. Om deze werkmilieus beter te benutten zullen we de locaties klaar moeten maken voor de toekomst en daarbij ook moeten kijken naar het beter en efficiënter benutten van de ruimte én verduurzamen onder andere door te verdichten en groen toe te voegen. We hebben daarbij specifiek aandacht voor de ontwikkeling van het energiecluster, circulaire bedrijvigheid en (lokale) bedrijvigheid passend bij het DNA van onze stad. We zien daarnaast dat de druk op de ruimte voor werk in de stad steeds meer toeneemt en daarmee ook de schaarste aan ruimte voor werkfuncties. Het is daarom van belang om met partners in de stad samen te kijken hoe ruimte voor werk een plek kan krijgen in nieuwe ontwikkelingen in de stad als impuls voor gemengde wijken waar wonen, werken en voorzieningen in balans zijn.

We versterken de ruimte voor ondernemen (I)

We blijven ruimte bieden aan werk, maakindustrie en creatief ondernemerschap in de stad. We werken aan de uitvoering van de integrale Gebiedsvisie Innovatief Maakdistrict Arnhem (IMA), waarbij we inzetten op het beter en efficiënter benutten van de ruimte voor werk, aantrekkelijkere openbare ruimte en entrees naar het gebied en versterken van de economisch clusters als geheel. Dit gebeurt als onderdeel van de bredere Spoorzone Arnhem-Oost ontwikkeling. In 2027 ronden we het stedenbouwkundig plan af voor Het Broek en starten we met het opstellen van een omgevingsplan. Voor de Nieuwe Haven werken we aan een stedenbouwkundig plan, die input vormt voor het omgevingsplan dat in 2027 gereed zal zijn. In 2027 ronden we een verdiepend onderzoek af naar het economisch programma van Rijnpark in samenhang met IMA. Het gaat dan onder andere om het type bedrijvigheid dat er past en de vastgoedtypologieën die daarbij horen. Hiermee voeren we de motie 26M69 ‘haal meer uit minder meters’ uit. Verder geven we uitvoering aan de transformatieplannen voor Rijnpark en Schaapsdrift met mogelijk de eerste casussen voor concrete bedrijfsverplaatsingen. Ook zetten we ons in voor de duurzame ontwikkeling van de andere bedrijventerreinen en kantorenlocaties in de stad.

In de Nieuwe Haven werken we verder aan de uitbreiding en intensivering van de duurzame maritieme maakindustrie, met de focus op innovatieve cleantech (technologieën die bijdragen aan een schoner milieu). Hiervoor wordt het budget ingezet dat vastgesteld is voor ‘Cleanport Nieuwe Haven’ vanaf 2026. Een projectleider werkt samen met Ondernemersvereniging Nieuwe Haven, Cleantech Park Arnhem, Aqualink (brancheverenigingbinnenvaart Oost-Nederland) en de gemeente aan de uitvoering van het Kickstartprogramma Nieuwe Haven (uitwerking van het Implementatieplan Nieuwe Haven 2022). De ontwikkeling van een Maritiem Service Centrum in 2027 is daarbij een belangrijk doel en er wordt een opzet voor een publiek-private organisatiestructuur voor het havenbeheer gemaakt. Ook werken we aan de uitvoering van het Stedenbouwkundig Plan (incl. Omgevingskwaliteitsplan) voor de Nieuwe Haven, als deelgebiedsuitwerking van de gebiedsvisie IMA en actualiseren we planologisch juridische kaders (Omgevingsplan Rivierzone 2013 en de Haven- en kadeverordening 2017). Met de actualisatie beschermen we ruimte voor de duurzame maritieme maakindustrie in de Nieuwe Haven en verplaatsen we waar nodig functies die deze ontwikkeling belemmeren of tot onveilige situaties leiden. Met sport- en recreatieverenigingen zoeken we naar volwaardige alternatieve locaties. Daarnaast werken we in het havensamenwerkingsverband Gelreport, met de provincie Gelderland en de gemeenten Tiel en Nijmegen aan het Uitvoeringsprogramma Gelreport

We werken aan vitale en aantrekkelijke winkelgebieden door met het detailhandelsbeleid o.a. nieuwe samenwerkingsverbanden, bedrijveninvesteringszones, optop- en revitalisatieprojecten en vergroening in winkelgebieden aan te jagen. Dit doen we onder andere aan de hand van de stimuleringsregeling die bestaat uit een subsidieregeling voor eigenaren van winkelcentra of daar gevestigde ondernemers en aanjaagmiddelen om ingrepen in de fysieke ruimte van de grond te krijgen. Daarnaast gaan we opzoek naar gericht besteding van de incidentele middelen die gekoppeld zijn aan de aangenomen motie impuls wijkwinkelcentra. De regels uit het detailhandelsbeleid verankeren we door het omgevingsplan te wijzigen, zodat we beter kunnen sturen waar welke winkelfuncties zijn toegestaan. Leegstand pakken we aan door de leegstandsverordening uit te breiden naar niet-wonenfuncties.

In de regio werken we samen aan de uitvoering van het Regionaal Programma Werklocaties 2025 – 2028 met o.a. als aandachtspunten het beter benutten van werklocaties en de versterken van de innovatieve campussen Cleantech Park Arnhem, Electricity Campus en Lifeport Kenniscampus Arnhem – Velp.

We werken samen met partners aan kwalitatief goede werklocaties (I)

Samen met partners in de stad werken we aan de kwaliteit van onze werklocaties. Onderwerpen als duurzaamheid (energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie), veiligheid (ondermijning en handhaving), bereikbaarheid én organisatiegraad komen hierbij aan bod. Om dit te bewerkstelligen wordt budget dat is toegekend voor ‘kwaliteitsimpuls Visie Werklocaties Arnhem 2040’ benut voor het opstellen en uitvoeren van projecten in samenwerking met partners en partijen in de stad.
De samenwerking en afstemming met de Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB), Green businessclub Gelderse Poort en private eigenaren van de werklocaties is daarbij van groot belang en vindt onder andere plaats in periodieke afstemmingsoverleggen en/of projecten op bedrijventerreinen en kantorenlocaties, In 2027 gaan we samen met partners StAB en VNO-NCW Midden (werkt in opdracht van de provincie) door met inzetten op een verdere professionalisering van de organisatiegraad op de verschillende bedrijventerreinen. Het doel is daarbij collectieve samenwerking te vergroten (waaronder meer aangesloten bedrijven) en daarmee collectieve (energie)projecten structureel (organisatorisch als financieel) van de grond te krijgen. De gemeentelijke energieplannen kunnen daarbij als impuls dienen. We voeren daarbij de bestaande Green Deals uit en investeren ook daar in vergroening.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Arbeidsintensiteit per werklocaties	**85,30**	**85,50**	**92,60**		
Eenheid:	Gemiddeld aantal banen op de werklocaties per hectare				
Bron:	Provinciale Werkgelegenheidsenquête (PWE), bewerking O&S				

Minder krapte op de arbeidsmarkt in onze focussectoren (D)

De aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt, zichtbaar in het aantal openstaande vacatures vraagt om creativiteit in het aantrekken en behouden van talent. Door de groeiende economie en een vergrijzende bevolking zal de krapte alleen nog maar verder toenemen. Een goede samenwerking tussen de drie O's (overheid, ondernemers en onderwijs) is van groot belang. Dit vraagt om gezamenlijke ambities, creativiteit, innovatie en concrete acties om verschil te kunnen maken in deze arbeidsmarkt.
We zetten de ambities vanuit het Agenda "Arnhemse aanpak krapte op de arbeidsmarkt" voort en stellen een aanjaagplan op voor een betere aansluiting tussen economie, onderwijs en het bedrijfsleven.
Dit plan richt zich op de drie pijlers zoals deze ook zijn vastgesteld in de Lifeport Human Capital Agenda waarbij we actief bij betrokken zijn. De speerpunten Leven Lang ontwikkelen. Aantrekken en behoud van talent en Activeren Onbenut Arbeidspotentieel staan hierin centraal. Daarbij onderzoeken we hoe we het nog onbenutte arbeidspotentieel kunnen activeren en inzetten om bij te dragen aan deze opgaven.

We ondersteunen Leven lang ontwikkelen (I)

We zetten in op het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt door het aanbieden van bij- en omscholing voor werkende en werkzoekende, met specifieke aandacht voor de technische sectoren.
In de Lifeport Human Capital agenda is Energy voor Arnhem één van de speerpunten, we nemen actief deel aan de herijking van deze vernieuwde agenda.
De Vakmakers Arnhem is dé plek voor Arnhemmers die op zoek zijn naar werk en Arnhemmers die een andere carrière overwegen (zij-instromers). Hier krijgen zij de kans om praktische vaardigheden te ontwikkelen en een carrière te starten in de bouw, techniek en energietransitie. De Vakmakers is in doorontwikkeling en momenteel verkennen we welke uitbreiding er mogelijk is om deze werkwijze ook in te richten voor andere focussectoren.

We werken mee aan Arnhem Studiestad **(I)**

Arnhem Studiestad is een samenwerkingsverband tussen de gemeente Arnhem, HAN University of Applied Siences, ArtEZ, Hogeschool van Hall Larenstein en Rijn IJssel. Arnhem Studiestad is er voor het aantrekken en behoud van studenten in onze stad. We richten ons op impactvolle evenementen die we samen organiseren met strategische partners. De Airborne Feedom Run voor studenten, een grootschalig sportevenement, een evenement gericht op cultuur en creativiteit en we werken aan de doorontwikkeling van het ASM studentfestival als Het matchingsplatform voor talent in de regio.
Daarnaast blijven we zichtbaar voor studenten en aankomende studenten via het informatieplatform IntoArnhem.

Verbeteren van de samenwerking met en dienstverlening aan ondernemend Arnhem **(D)**

Een goed economisch klimaat vraagt om een omgeving waarin ondernemers centraal staan en succesvol kunnen ondernemen. We zetten ons in voor een passende, toegankelijke en klantgerichte dienstverlening die aansluit bij de behoefte en vraagstukken van ondernemers. We werken intern en extern samen met strategische partners om continue de dienstverlening af te stemmen op de doelgroep.

We werken aan een fysiek en digitaal ondernemersloket **(I)**

We werken volgens de één loket gedachte. Één fysiek en digitale plek waar ondernemers groot en klein, terecht kunnen met al hun vragen over ondernemerschap. Dit doen we door middel van het verder inrichten van Het Ondernemerspunt. We professionaliseren en optimaliseren onze dienstverlening op basis van de uitkomsten van de Ondernemerenquête 2026.
Door middel van een Ondernemerspanel toetsen we voorgenomen beleid, zodat ervaringen, behoeftes en inzichten uit de praktijk structureel worden meegenomen in de beleidsontwikkeling. Hiermee streven we naar beleid dat beter aansluit op de behoefte van ondernemers en in lijn is met onze opgaves.
We optimaliseren de werkprocessen, we bouwen de samenwerking intern en extern verder uit om de ondernemer centraal te stellen. We nemen fysiek deel aan het Ondernemersplein bij de Kamer van Koophandel, om ook zichtbaar en bereikbaar te zijn voor (startende) ondernemers in Arnhem.

We zijn zichtbaar in ondernemersnetwerken en verbinden betrokken organisaties **(I)**

We versterken de samenwerking tussen ondernemers, de gemeente en maatschappelijke en economische partners door actief netwerken te faciliteren en verbindingen te leggen. Samen met (strategische) partners organiseren we jaarlijks een evenement voor ondernemers waar ontmoeten, verbinden en kennisdeling centraal staat.
Onze accountmanagers zijn zichtbaar, toegankelijk en proactief. Zij onderhouden intensief contact met ondernemers, zijn zichtbaar in het netwerk en bezoeken structureel bedrijven en evenementen. De accounthouders signaleren en verbinden ondernemers onderling.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-10.843	-9.466	-10.455	-9.962	-9.925	-10.603	-9.403
Baten	2.911	2.484	2.534	3.284	3.114	3.114	3.114
Saldo lasten en baten	***-7.932***	***-6.982***	***-7.921***	***-6.678***	***-6.811***	***-7.489***	***-6.289***
Toevoegingen aan reserves	-1.350	-250	-250	-350	-350	-350	-350
Onttrekkingen aan reserves	1.382	0	781	0	0	650	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***32***	***-250***	***531***	***-350***	***-350***	***300***	***-350***
Gerealiseerd resultaat	**-7.900**	**-7.232**	**-7.390**	**-7.028**	**-7.161**	**-7.189**	**-6.639**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Bedrijvenloket	-518	0	0	0
Lokale, regio, internation econ betr	-64	0	0	0
Samenw bedrijfsl kennis onderzoek	-774	0	0	0
Stadspromotie en evenementen	-3.487	394	-350	0
Straathandel en markten	-37	44	0	0
Toeristenbelasting	0	2.834	0	0
Versterking sectoren	-5.081	12	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-9.962**	**3.284**	**-350**	**0**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
Arnhem heeft een duurzame, creatieve en levendige economie		
	Versterken van het energiecluster in Arnhem	
		Samenw bedrijfsl kennis onderzoek
	Arnhem wordt aantrekkelijker om te verblijven, bezoeken, ontmoeten en ontspannen	
		Stadspromotie en evenementen
		Straathandel en markten
		Toeristenbelasting
		Versterking sectoren
	Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst	
		Versterking sectoren

Minder krapte op de arbeidsmarkt in onze focussectoren

Bedrijvenloket
Versterking sectoren

Verbeteren van de samenwerking met en dienstverlening aan ondernemend Arnhem

Bedrijvenloket
Versterking sectoren

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-10.455	-9.962	-9.925	-10.603	-9.403
Baten	2.534	3.284	3.114	3.114	3.114
Saldo lasten en baten	**-7.921**	**-6.678**	**-6.811**	**-7.489**	**-6.289**
Toevoegingen aan reserves	-250	-350	-350	-350	-350
Onttrekkingen aan reserves	781	0	0	650	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**531**	**-350**	**-350**	**300**	**-350**
Gerealiseerd resultaat	**-7.390**	**-7.028**	**-7.161**	**-7.189**	**-6.639**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	493	530	-148	1.052
Stadspromotie en evenementen	De Regiodeal Veluwe is met ingang van 2027 afgelopen.	781	781	781	781
Bedrijvenloket	Binnen het onderwerp Bedrijvenloket vindt er een verschuiving plaats van uitgaven ten behoeve van ondernemerschap naar uitgaven t.b.v. ondernemersdienstverlening en verhelpen van krapte op de arbeidsmarkt	12	12	12	12
Samenw bedrijfsl kennis onderzoek	Vanaf 2027 wordt jaarlijks iets meer budget beschikbaar gesteld voor de versterking van het energiecluster, en met name de programmalijn Hotspot Energy.	-19	-19	-19	206
Versterking sectoren	Diverse kleine verschuivingen met betrekking tot economisch beleid.	83	-103	-100	-103
Stadspromotie en evenementen	Voor het jubileumjaar van de Slag om Arnhem is in 2029 incidenteel ongeveer € 650.000 meer begroot dan in andere jaren. Ook neemt het budget voor toerisme vanaf 2030 met ongeveer € 100.000 af. Daarnaast vinden binnen dit taakveld structureel enkele kleine wijzigingen plaats die de rest van het verschil verklaren.	-84	139	-542	436
Versterking sectoren	De bijdrage aan de SOFA wordt met € 280.000 verhoogd.	-280	-280	-280	-280
Diversen					
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	750	580	580	580
Toeristenbelasting	Met ingang van 2027 wordt de toeristenbelasting verhoogd. Dit leidt tot een structurele jaarlijkse meeropbrengst van € 750.000.	750	750	750	750

Stadspromotie en evenementen	Met ingang van 2028 vallen belastingopbrengsten van de BIZ Korenkwartier weg. Hiervoor komt vooralsnog niets in de plaats.	0	-120	-120	-120
Stadspromotie en evenementen	De provincie Gelderland draagt in 2026 en 2027 bij aan Bridge to Liberation. Over de jaren erna zijn nog geen toezeggingen gedaan.		-50	-50	-50
Diversen					
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-100	-100	-100	-100
Stadspromotie en evenementen	We sparen vanaf 2027 jaarlijks € 100.000 voor 800 jaar Arnhem en doteren daarom jaarlijks extra aan de BR Evenementen.	-100	-100	-100	-100
Diversen					
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-781	-781	-131	-781
Stadspromotie en evenementen	De Regiodeal Veluwe is met ingang van 2027 afgelopen.	-781	-781	-781	-781
Stadspromotie en evenementen	In 2029 wordt een bedrag van € 650.000 onttrokken ten behoeve van het kroonjaar van Slag om Arnhem.	0	0	650	0
Diversen					
		362	229	201	751

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Recreatieschap Overbetuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airnborne Region;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;

- Verenigd Creatief Arnhem;
- Gelrestad Sport;
- Groene Metropoolregio (GMR).

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Economische agenda;
- Visie werklocaties;
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1);
- Kantoornota 2022-2030;
- Detailhandelsbeleid (november 2025 – agendapunt 3.4)
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Regionaal Programma Werklocaties 2025 - 2028 (mei 2025 - agendapunt 3.1;
- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem;
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021).

Onderwijs

Ambitie

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen

Meer kinderen hebben een goede startpositie op school

- We vergroten het bereik van peuteropvang en zorgen voor een goed aanbod
- We blijven investeren in extra aanbod op de OKB-scholen
- We versterken de brede ontwikkeling van kinderen met de Rijke schooldag
- We werken aan inclusievere kinderopvang en onderwijs
- We investeren in natuur- en cultuureducatie

Meer Arnhemmers hebben een startkwalificatie en basisvaardigheden

- We werken er aan dat zo veel mogelijk kinderen en jongeren leren en ontwikkelen
- We werken er aan dat meer jongeren hun startkwalificatie behalen
- We investeren in burgerschapsonderwijs en maatschappelijke stages.
- We versterken basisvaardigheden en pakken laaggeletterdheid aan

Meer schoolgebouwen zijn toekomstbestendig en inclusief

- We voeren het jaarprogramma Onderwijshuisvesting uit

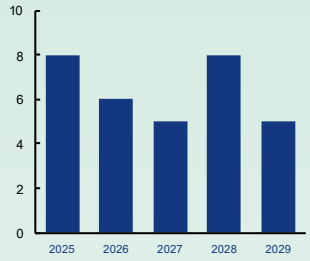
Cijfers en indicatoren

- Aantal op te leveren scholen per jaar volgens het IHP en jaarprogramma onderwijshuisvesting 2026

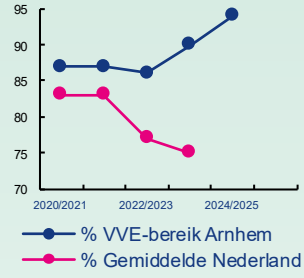
- Het percentage van (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van Voor - en vroegschoolse educatie (VVE) ligt ver boven het Nederlands gemiddelde. Er is wel een afname in bereik zichtbaar (bron: Stichting Pas)

- Het percentage vroegtijdig schoolverlaters in Arnhem ligt hoger dan het gemiddelde van de G40. Het percentage beweegt mee met landelijke trends (bron: Regionaal Bureau Leerlingzaken)

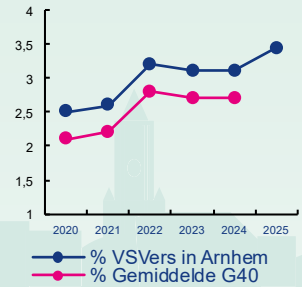
1. Aantal op te leveren scholen

2. Gebruik van Voor - en vroegschoolse educatie

3. Vroegtijdig schoolverlaters

Samenvatting Doelenboom Onderwijs

Ambitie	Doel	Inspanning
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen	Meer Arnhemse kinderen hebben een goede startpositie op school	We vergroten het bereik van peuteropvang en zorgen voor een kwalitatief goed aanbod
		We blijven investeren in extra aanbod op de OKB- scholen
		We werken aan inclusievere kinderopvang en onderwijs
		We investeren in natuur- en cultuureducatie
		We versterken de brede ontwikkeling van kinderen met de Rijke Schooldag
	Meer Arnhemmers hebben een startkwalificatie en voldoende basisvaardigheden	We werken eraan dat zo veel mogelijk kinderen en jongeren leren en ontwikkelen
		We werken eraan dat meer jongeren hun startkwalificatie behalen
		We versterken basisvaardigheden en pakken laaggeletterdheid aan
		We investeren in burgerschapsonderwijs en maatschappelijke stages
	Meer Arnhemse schoolgebouwen zijn toekomstbestendig en inclusief	We voeren het jaarprogramma Onderwijshuisvesting uit

Onderwijs

Goede kinderopvang en goed onderwijs is een cruciale pijler bij het tegengaan van kansenongelijkheid. We investeren in de eerste levensjaren van kinderen om hen een goede startpositie op school te bieden. De school als middelpunt van de wijk vormt de basis voor een gezonde en veilige leefomgeving. Daarom zetten we samen met het onderwijs in op een passende plek voor elk kind. Kinderen en jongeren krijgen alle kans om het beste uit zichzelf te halen. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft immers later zoveel meer kansen. We zetten in op het behalen van een startkwalificatie, basisvaardigheden en gaan laaggeletterdheid tegen bij jongeren en volwassenen. We zorgen voor goede toekomstbestendige onderwijshuisvesting door een beleidsrijk Integraal huisvestingsplan (IHP) dat we samen met maatschappelijke organisaties en partners uit het onderwijs hebben opgesteld

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (A)

Alle kinderen en jongeren in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. In alle wijken moeten kinderen kunnen opgroeien in een gezonde en veilige omgeving waar hun kansen gelijk zijn. Passende kinderopvang en passend onderwijs is beschikbaar voor ieder kind en iedere jongere. Kinderen maken een goede start op school en hebben daar hun leven lang profijt van. We zetten in op preventie en vroegsignalering om onderwijsachterstanden en schooluitval te voorkomen. We zetten in op basisvaardigheden en het behalen van een startkwalificatie die jongeren een goede aansluiting op de arbeidsmarkt bieden. Daarnaast stimuleren we maatschappelijke betrokkenheid, zodat jongeren actief kunnen deelnemen aan de samenleving.

Meer Arnhemse kinderen hebben een goede startpositie op school (D)

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn essentieel voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode op de peuteropvang en de kinderopvang. Deze locaties zijn inclusieve locaties, alle kinderen zijn welkom en krijgen er een passend aanbod.

Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Ook voor hoog- en andersbegaafden en anderstalige kinderen is het belangrijk dat er voldoende passend onderwijsaanbod is in of in de buurt van Arnhem. Dit sluit aan bij de rijke schooldag en de ontwikkelingen voor een pedagogische wijk. Daarbij is het ook belangrijk dat de schoolgebouwen van goede kwaliteit en passend zijn. Uitgangspunt is dat ieder kind in zijn of haar eigen wijk naar de basisschool gaat. Dit organiseren we via een Arnhemse ambitie op inclusiever onderwijs. Onderdeel daarvan is het scheppen van doelstellingen en randvoorwaarden voor de periode tot 2035, die in de Maatschappelijk Educatieve Agenda Arnhem (MEAA) worden bekrachtigd.

We vergroten het bereik van peuteropvang en zorgen voor een kwalitatief goed aanbod (I)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht kunnen alle peuters 16 uur per week terecht. Speerpunten voor de komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang wordt versterkt. Hierbij streven wij naar:

- een laagdrempelig aanbod van peuteropvang in alle Arnhemse wijken;
- realiseren van een gemiddeld bereik van 95%VVE- peuters;
- een tweejaarlijks audit van 50% van de VVE- locaties.

Om de speerpunten te bereiken, verlenen we subsidie aan de kinderopvang voor VVE- en Ontwikkelrechtplekken, voor extra medewerkers op de groep, voor scholing en professionalisering en aan stichting PAS voor monitoring.

In de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg, Geitenkamp, het Arnhemse Broek, Klarendal, Presikhaaf, Schuytgraaf, Elderveld en Malburgen zijn georganiseerde netwerk-(en/tafels) gericht op het jonge kind waarbij de samenwerking en doorgaande lijn wordt bevorderd, signalen en lacunes in het aanbod worden opgehaald en wijkgericht passend aanbod wordt geïmplementeerd en gemonitord

We blijven investeren in extra aanbod op de OKB- scholen (I)

Het Onderwijskansenbeleid (OKB) wordt uitgevoerd op alle OKB-scholen in Arnhem. Met extra aandacht voor onder meer taal en sociaal-emotionele ontwikkeling ondersteunen we kinderen die thuis minder ontwikkelkansen hebben. Zo dragen we bij aan gelijke onderwijskansen. Daarnaast organiseren we samen met onze partners een zomer- en weekendschool en dragen we bij aan onderwijs voor nieuwkomers. Stichting PAS verzorgt de monitoring.

We werken aan inclusievere kinderopvang en onderwijs **(I)**

We zorgen dat op de peuteropvang kinderen met een ondersteuningsvraag zo vroeg mogelijk worden gesignaleerd en zoveel mogelijk op de peuteropvang zelf een passend aanbod krijgen. We zetten hiervoor een voorliggend team van jeugdhulpprofessionals in op de VVE- locaties. Samen met de jeugdgezondheidszorg, het sociaal wijkteam en jeugdhulpaanbieders werken we zo aan inclusieve kinderopvang, waarbij alle kinderen zoveel mogelijk in hun eigen wijk naar de peuteropvang kunnen gaan.

We investeren in natuur- en cultuureducatie **(I)**

Arnhem investeert in natuureducatie omdat we van mening zijn dat het waardevol is om kinderen al op jonge leeftijd kennis en ervaring op te laten doen met thema's als natuur, milieu en duurzaamheid, zodat:

- kinderen de natuur op waarde weten te schatten en daar in hun gedrag op latere leeftijd naar handelen;
- er meer natuur- en milieubewustzijn wordt gecreëerd.

Hierbij werken we aan twee doelen:

1. Meer kinderen (4-12 jaar) van alle 60 basisscholen binnen de gemeente Arnhem nemen deel aan educatieve programma's over natuur en duurzaamheid en groeien daardoor natuur- en milieubewust op.
2. Iedere basisschool kan gebruik maken van Arnhemse Aanpak Schoolmoestuinen (AAS), zodat leerlingen in groep 6 kunnen schoolmoestuinieren.

We versterken de brede ontwikkeling van kinderen met de Rijke Schooldag **(I)**

Niet alle kinderen krijgen buiten school dezelfde kansen om hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Kinderen en jongeren groeien op in de driehoek van school, gezin en omgeving. Voor kinderen in kwetsbare omstandigheden wordt die ruimte buiten school lang niet altijd optimaal benut. De Rijke Schooldag biedt aanvullend ontwikkelaanbod boven op de reguliere onderwijstijd, zodat meer kinderen die kansen wel krijgen, ongeacht hun thuissituatie of de wijk waarin ze opgroeien.

De Rijke Schooldag is een middel om meerdere gemeentelijke doelen te realiseren:

- kansengelijkheid in het onderwijs;
- meer sportdeelname en bewegen;
- investeren in kansrijk opgroeien;
- kennismaking met cultuur en natuur.
-

We werken toe naar een duurzame, structureel geborgde aanpak waar basisscholen een breed na schools programma van activiteiten kan aanbieden, gericht op de ontwikkelgebieden sport, cultuur, cognitieve en sociale ontwikkeling, en oriëntatie op zichzelf en de wereld. Hierbij geldt:

- Voor scholen in Arnhem-Oost loopt dit via het Nationaal Programma Arnhem-Oost.
- Voor scholen elders in de stad werken we toe naar een structureel geborgde gemeentelijke subsidieregeling waarbij we scholen in dezelfde wijk stimuleren om gezamenlijk een Rijke Schooldag op te zetten.

Effectindicator	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht	**89**	**82**	**89**	**94**	

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE-indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS (verplichte BBV-indicator)

Aantal op te leveren IHP-projecten **8**

Eenheid: Aantal op te leveren scholen per jaar, d.w.z. nieuwbouw of renovatie. In enkele gevallen gaat het om locaties voor tijdelijke huisvesting of gymzalen. N.B.: deze aantallen zeggen niks over omvang of complexiteit per project.

Bron: Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2026, Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039

Meer Arnhemmers hebben een startkwalificatie en voldoende basisvaardigheden (D)

We vinden het belangrijk dat inwoners van Arnhem mee kunnen doen aan de samenleving. Speciale aandacht gaat uit naar de kansen van en het perspectief van jongeren. Een startkwalificatie, een goede opleiding, voldoende basisvaardigheden en maatschappelijke betrokkenheid dragen bij aan een goede (start)positie in de samenleving en op de arbeidsmarkt. Om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter op elkaar te laten aansluiten, trekken we intensiever op met het onderwijs en het bedrijfsleven.

We werken eraan dat zo veel mogelijk kinderen en jongeren leren en ontwikkelen (I)

Elk kind en elke jongere heeft het recht op onderwijs zodat hij/zij kan leren en zich kan ontwikkelen. Om dit recht op leren en ontwikkelen te bewaken, heeft de gemeente Arnhem (samen met andere gemeenten uit de regio) het Regionaal Bureau Leerlingzaken Midden-Gelre opdracht gegeven om de leerplichttaken uit te voeren.

We werken aan een integrale samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp, zodat kinderen en jongeren de juiste ondersteuning krijgen om zich optimaal te kunnen blijven ontwikkelen. Hiermee dragen we bij aan het duurzaam functioneren van jongeren, zowel binnen de onderwijsomgeving als in de thuissituatie.
Samen met onderwijsbesturen en samenwerkingsverbanden maken we duidelijke afspraken over hoe we kinderen gezamenlijk de best passende ondersteuning kunnen bieden, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Deze afspraken worden voortdurend geëvalueerd en waar nodig verder aangescherpt.

Binnen deze samenwerking zetten we in op:

- Een goede samenwerking tussen de Sociale Wijkteams en het onderwijs, zie ook begrotingsprogramma 7 zorg.
- Heldere procesafspraken tussen de betrokken partijen rondom thuiszitters.

Deze werkwijzen sluiten aan bij de uitgangspunten van de Transformatie Sociaal Domein (TSD) en wordt meegenomen binnen de opgaven ‘Kansrijk Opgroeien’ en Sterke Sociale Basis.

We werken eraan dat meer jongeren hun startkwalificatie behalen (I)

Ons doel is dat leerlingen die uitvallen (thuiszitters en voortijdig schoolverlaters) zo snel mogelijk weer deelnemen aan het onderwijs om een startkwalificatie te behalen. Met een startkwalificatie hebben jongeren een betere uitgangspositie op de arbeidsmarkt. Daar spannen we ons voor in. We gaan (dreigend) thuiszitten tegen door een vervolg te geven aan de uitvoering van het 'plan van aanpak thuiszitters.' De belangrijkste actiepunten worden uit dit plan worden duurzaam geïntegreerd in de transformatie sociaal domein (TSD). In aanvulling op de regionale inzet blijft Arnhem investeren in lokale initiatieven die voortijdig schoolverlaten helpen voorkomen en jongeren ondersteunen bij het behalen van een startkwalificatie.

We willen dat Arnhemse kinderen en jongeren zoveel mogelijk profiteren van een soepele onderwijsloopbaan. Verzuim is een symptoom van onderliggende problematiek: we gunnen elk kind en elke jongere een thuis en een omgeving waar hij of zij tot zijn of haar recht kan komen, waar ontwikkeling centraal staat en waar een kind of jongere zich gezien voelt. Dit betekent dat we sterk inzetten op schoolaanwezigheid en al het verzuim (relatief verzuim en absoluut verzuim) tot een minimum willen beperken. We streven er naar het percentage voortijdig schoolverlaters (VSV) in lijn te brengen met de referentiewaarde voor onze regio (2,51%).

We zetten in op een verbetering van de samenwerking, door het netwerk in en om school te versterken. We richten ons bij de aanpak op de doelgroepen waarbij uitval het meeste voorkomt. We monitoren het effect van onze inzet en stellen onze aanpak bij waar nodig.

We versterken basisvaardigheden en pakken laaggeletterdheid aan (I)

Het hebben van voldoende basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden) is nodig voor inwoners om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving. Het versterken van basisvaardigheden en de focus op taal is daarom noodzakelijk om ongelijkheid, die van generatie op generatie over kan gaan, te kunnen doorbreken. Landelijk zijn er alarmerende signalen over afnemende basisvaardigheden van met name jongeren en toenemende taalachterstanden bij kinderen die instromen op de basisschool. In het meerjarenprogramma Volwasseneneducatie & Aanpak Versterken Basisvaardigheden 2025 – 2028 zijn de speerpunten voor deze beleidsperiode uitgewerkt. Deze worden jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld. Het regionale plan richt zich onder andere op het realiseren van een groter bereik van de NT1/NT2 doelgroep en een beter passend aanbod. De signaalfunctie van onze partners is hierin heel belangrijk. Het bereiken van mensen, en het toeleiden naar aanbod en doorstroom naar vervolgaanbod staat hierin centraal. Daarnaast is de infrastructuur van het taalnetwerk versterkt door het meer inzetten van taalexperts.
Voor de stad Arnhem hebben we een Plan van aanpak Taalontwikkeling ontwikkeld voor alle inwoners (0 tot 100 jaar). In dit plan staan vier actielijnen centraal: 1) samenhang in aanbod en versterken doorgaande lijn, 2) ouderbetrokkenheid vergroten en ouders/verzorgers activeren en ondersteunen, 3) ondersteunen van professionals en 4) samenwerking in bestuur, beleid en uitvoering. Samen met partners voeren we dit plan uit.

Onderdeel van deze aanpak is ook de samenwerking binnen het Taalhuis. Via het Taalhuisnetwerk worden inwoners bereikt die ondersteuning nodig hebben op taalontwikkeling. Vervolgens worden deze inwoners gekoppeld aan passende taaltrajecten, zoals bij ROC Rijn IJssel (opleidend naar een diploma); verschillende cursussen (non-formeel aanbod) of Taalcafés (informeel aanbod). Samen met Teams Leefomgeving wordt hierin ook een wijkgerichte aanpak toegepast.

We investeren in burgerschapsonderwijs en maatschappelijke stages (I)

We versterken de maatschappelijke betrokkenheid van jongeren door te investeren in maatschappelijke stages, voortbouwend op de uitgangspunten en ervaringen van de Maatschappelijke Diensttijd (MDT). Vanuit een verbindende rol brengen we onderwijs, maatschappelijke organisaties en andere partners samen en creëren we meer kansen voor jongeren om zich in te zetten voor de Arnhemse samenleving. Daarnaast brengen we samen met het onderwijs het aanbod, de behoeften, ontwikkelmogelijkheden en kansen op het gebied van burgerschapsonderwijs in beeld en verkennen we hoe we kunnen bijdragen aan het versterken van de verbinding tussen jongeren en de samenleving.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Absoluut verzuim	**1,50**	**0,80**	**1,90**	**0,53**	

Eenheid: Het aantal leer- of kwalificatieplichtige jongeren dat absoluut verzuimer is (geweest) gedurende het schooljaar (per 1.000 leerlingen): de jongere is niet ingeschreven bij een onderwijsinstelling en beschikt niet over een vrijstelling. De periodeaanduiding '2022' staat voor schooljaar '2021/2022'. Streefwaarde absoluut verzuim: 0,5 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.

Bron: DUO/Ingrado

Relatief verzuim	**36**	**43**	**53**	**47**	

Eenheid: Het aantal leer- of kwalificatieplichtige leerlingen (per 1.000 leerlingen) waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken. De periodeaanduiding '2022' staat voor schooljaar '2021/2022'.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".
Streefwaarde relatief verzuim: 20 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.

Bron: DUO/Ingrado

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	**3,30**	**3,10**	**3,10**	**3,44**	

Eenheid: Vsv'ers zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.

Bron: DUO/ Ingrado

Meer Arnhemse schoolgebouwen zijn toekomstbestendig en inclusief (D)

In Arnhem staan we ervoor dat kinderen zich maximaal kunnen ontwikkelen, kennis kunnen vergaren en hun talenten kunnen ontdekken. Door goede onderwijshuisvesting verbeteren we de kansengelijkheid voor Arnhemse jeugd. Om dit te bereiken zetten we in op schoolgebouwen die toekomstbestendig en inclusief zijn.

We voeren het jaarprogramma Onderwijshuisvesting uit (I)

In 2024 is er een meerjarenperspectief op toekomstbestendige onderwijshuisvesting ontwikkeld in de vorm van een beleidsrijk Integraal Huisvestings Plan (IHP) voor het funderend onderwijs (primair, voortgezet en speciaal onderwijs). Beleidsrijk betekent dat we het IHP in bovengenoemd breder perspectief plaatsen. Het beleidsrijke IHP is daarom nadrukkelijk samen met maatschappelijke organisaties en onze partners uit het onderwijs ontwikkeld.

In 2027 gaan we verder met de uitvoering van de projecten uit het IHP, het jaarprogramma onderwijshuisvesting vormt hierin de basis. Zichtbaar is dat de projecten veelal volgens de planning van het IHP starten. Het jaarprogramma onderwijshuisvesting 2027, dat in Q2 2026 door de raad is geaccordeerd, geeft een geactualiseerd beeld van de geplande investeringen in onderwijshuisvesting voor het komende jaar. Daarnaast wordt verder ingezet op standaardisatie van de projecten, waarbij elke school zijn visie behoudt. De in het jaarprogramma benoemde ontwikkelingen hebben invloed of vormen een risico bij de uitvoering van de projecten.

In 2027 worden zeven projecten opgeleverd. Voor de leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) van Kentalis wordt het schoolgebouw gerenoveerd. Door deze renovatie is er in het huidige gebouw mogelijk geen ruimte meer voor de doelgroep doven en slechthorenden (DSH). Mogelijkheden in tijdelijke huisvesting voor de leerlingen van Kentalis wordt daarom onderzocht in gezamenlijkheid met het schoolbestuur van Kentalis. Daarnaast zijn er projecten gericht op uitbreiding van bestaande locaties. Voor twee projecten (Confetti, Schatgraaf

en Arabesk) wordt een permanente uitbreiding gerealiseerd. Voor Prisma wordt, vooruitlopend op de permanente uitbreiding, tijdelijke extra ruimte gecreëerd. Tot slot worden twee schoolgebouwen gerenoveerd, zodat zij kunnen worden ingezet als wissellocatie tijdens renovatie- en nieuwbouwtrajecten van andere scholen.

Verder werken we aan de lopende projecten, zoals de Binnenstadschool (renovatie), de Sterrenkring (renovatie), Thomas a Kempis (renovatie/nieuwbouw) en de campus ontwikkeling zuid (renovatie/nieuwbouw). Hierbij wordt gewerkt aan de vorming van de projectkaders en/of de uitvoering van projecten. Daarnaast wordt er gewerkt aan de totstandkoming van de gebiedsontwikkelingen bij Immerloo II en de Zyp/Klaproos. De startnotie voor Immerloo II is inmiddels door u vastgesteld en in het najaar van 2026 wordt naar verwachting ook de startnotitie van de Zyp/Klaproos aan u voorgelegd.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-52.295	-55.262	-67.037	-65.907	-67.830	-59.237	-64.347
Baten	19.962	17.217	28.287	26.596	26.596	16.351	16.351
Saldo lasten en baten	***-32.333***	***-38.045***	***-38.750***	***-39.312***	***-41.234***	***-42.886***	***-47.996***
Toevoegingen aan reserves	-14.842	-11.105	-11.105	-12.191	-12.115	-13.740	-9.816
Onttrekkingen aan reserves	11.679	11.212	11.342	11.648	12.971	15.697	15.540
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.163***	***108***	***237***	***-543***	***856***	***1.957***	***5.724***
Gerealiseerd resultaat	**-35.495**	**-37.937**	**-38.513**	**-39.855**	**-40.378**	**-40.929**	**-42.272**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Achterstandenbeleid	-20.987	17.659	0	0
Bijzonder onderwijs	-3.196	300	-104	31
Nieuwb, aanpass, uitbreid schoolgeb	-29.681	4.701	-12.056	11.270
Onderwijsonderst leerkracht directie	-471	0	0	0
Peuterspeelzalen	-4.009	80	-32	346
Prim openb basisonderw, bewegingsond	-1.008	0	0	0
Stimuleren schooldeelname	-3.755	1.736	0	0
Volwasssenonderwijs	-2.801	2.119	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-65.907**	**26.596**	**-12.191**	**11.648**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen		
	Meer Arnhemse kinderen hebben een goede startpositie op school	
		Achterstandenbeleid
		Bijzonder onderwijs
		Onderwijsonderst leerkracht directie
		Peuterspeelzalen
	Meer Arnhemmers hebben een startkwalificatie en voldoende basisvaardigheden	
		Achterstandenbeleid
		Bijzonder onderwijs
		Prim openb basisonderw, bewegingsond

Stimuleren schooldeelname
Volwasssenonderwijs
Meer Arnhemse schoolgebouwen zijn toekomstbestendig en inclusief
Nieuwb, aanpass, uitbreid schoolgeb

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-67.037	-65.907	-67.830	-59.237	-64.347
Baten	28.287	26.596	26.596	16.351	16.351
Saldo lasten en baten	**-38.750**	**-39.311**	**-41.234**	**-42.886**	**-47.996**
Toevoegingen aan reserves	-11.105	-12.191	-12.115	-13.740	-9.816
Onttrekkingen aan reserves	11.342	11.648	12.971	15.697	15.540
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**237**	**-543**	**856**	**1.957**	**5.724**
Gerealiseerd resultaat	**-38.513**	**-39.854**	**-40.378**	**-40.929**	**-42.272**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	1.130	-793	7.800	2.690
Achterstandenbeleid	In 2026 is de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid structureel met 10% gekort. Hierdoor dalen de geraamde lasten vanaf 2027. Naar verwachting wordt dit na de zomer vanaf 2027 weer teruggedraaid.	681	681	681	681
Achterstandenbeleid	Nationaal programma Arnhem Oost. Voor de jaren 2026 tot en met 2028 zijn vanuit SPUK Kansrijke wijk 2.0 middelen toegekend voor een totaalbedrag van € 10,2 miljoen per jaar. Dit vormt de financiële basis voor de nieuwe uitvoeringsperiode en het voortzetten van de NPAO-activiteiten. Tegelijkertijd lopen na 2026 de budgetten af van de oorspronkelijke uitvoeringsagenda Arnhem-Oost 2024-2026. Verder zijn er voor de nieuwe bestuursperiode structureel lokale middelen beschikbaar gesteld voor de rijke schooldag vanaf 2027 en is in 2027 incidenteel budget voor het continueren van de schoolmaaltijden begroot. Al met al daalt hierdoor het totaal van de lasten ten opzichte van 2026 met € 335.000 in 2027 en € 835.000 in 2028. Vanaf 2029 vervallen de middelen vanuit de SPUK Kansrijke Wijk 2.0 voor een totaalbedrag van € 10,2 miljoen.	335	835	11080	11080
Nieuwb, aanpass, uitbreid schoolgeb	Ten opzichte van 2026 stijgen de kapitaallasten voor onderwijshuisvesting als gevolg van de geplande IHP-investeringen.	447	-651	-1754	-5554

Nieuwb, aanpass, uitbreid schoolgeb	Ten opzichte van 2026 stijgen de exploitatielasten voor onderwijshuisvesting als gevolg van geplande IHP-investering (o.a. kosten OZB en verzekeringen nieuwe gebouwen) en de afgesproken ingroei van van de dekking van het IHP.	-1419	-2878	-4351	-5778
Nieuwb, aanpass, uitbreid schoolgeb	De geraamde lasten voor de vastgoedexploitatie van de MFC's zijn vanaf 2029 substantieel lager ten opzichte van 2026, voornamelijk als gevolg van het aflopen van incidentele middelen voor het beheer. Voor dit doel is de komende twee jaar geld beschikbaar gesteld in combinatie met inhoudelijke maatregelen.	-69	-80	764	872
Volwasssenonderwijs	In 2026 is de specifieke uitkering voor het regionaal programma volwaseneneductie met 10% gekort. Hierdoor dalen de lasten vanaf 2027. Verwacht wordt dat dit na de zomer van 2026 wordt teruggedraaid met ingang van 2027. Verder lopende middelen uit de decentralisatie-uitkering voor laaggeletterdheid af na 2028. Hierdoor daalt het lastenniveau verder vanaf 2029.	113	113	287	287
Stimuleren schooldeelname	In 2026 zijn resterende rijksmiddelen ingezet voor het regionaal programma van school naar duurzaam werk. Dit gaat o.a. om het terugdringen van verzuim, stagebegeleiding en extra inzet op ISK's. Deze middelen zijn niet opgenomen in de begroting vanaf 2027 en verder.	940	940	940	940
Diversen		102	247	153	162
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-1.691	-1.691	-11.936	-11.936
Achterstandenbeleid	In 2026 is de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid structureel met 10% gekort. Hierdoor dalen de geraamde baten vanaf 2027. Naar verwachting wordt dit na de zomer vanaf 2027 weer teruggedraaid.	-739	-739	-739	-739
Achterstandenbeleid	Arnhem Oost. Vanaf 2029 vervallen de middelen vanuit de SPUK Kansrijke Wljk 2.0 voor een totaalbedrag van €10,2 miljoen.	0	0	-10.245	-10.245
Stimuleren schooldeelname	In 2026 zijn niet-bestede middelen van de specifieke uitkering regionaal programma voortijdig schoolverlaten begroot. Vanaf 2027 is er circa € 1,7 miljoen vanuit het Rljk beschikbaar gesteld voor het regionaal programma voortijdig schoolverlaten.	-806	-806	-806	-806
Diversen		-146	-146	-146	-146
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-1.086	-1.010	-2.635	1.289

Nieuwb, aanpass, uitbreid schoolgeb	Op basis van de planning in het jaarprogramma onderwijshuisvesting 2027 is de benodigde toevoeging in de BR onderwijs geactualiseerd. Deze bestemmingsreserve dient primair om de kapitaallasten van de IHP-projecten te dekken.	-1.082	-1.001	-2.621	1.302
Diversen		-4	-9	-14	-13
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	306	1.629	4.355	4.198
Nieuwb, aanpass, uitbreid schoolgeb	Op basis van de planning in het jaarprogramma onderwijshuisvesting 2027 zijn de onttrekking aan de bestemmingsreserve onderwijs geactualiseerd. Dit betreft de dekking kapitaallasten van IHP-investeringen.	648	2.093	4.932	4.824
Bijzonder onderwijs	In 2026 wordt vanuit de BR taakmutaties € 236.000 beschikbaar gesteld voor schoolmoestuinieren. Daarnaast was de onderhoudsbehoeften van diverse locaties in 2026 licht hoger dan de komende 4 jaren.	-334	-318	-238	-285
Peuterspeelzalen	Vanuit de BR jeugdfonds worden in 2026 en 2027 verschillende activiteiten met betrekking tot SMI en BSO gedekt.	-13	-333	-276	-334
Diversen		5	187	-63	-7
		-1.341	-1.865	-2.416	-3.759

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), de samenwerkingsverbanden Passend Wijs (PO) en de Verbinding (VO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers en het nationaal Programma Arnhem Oost.

In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Plan van aanpak thuiszitters
- Jaarprogramma Onderwijshuisvesting 2027
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Beleidsrijk integraal huisvestingsplan IHP 2024-2039
- Programma Volwasseneneducatie & aanpak Laaggeletterdheid (2025-2028)
- Uitvoeringsplan Vaardig Arnhem (2025-2028)
- Plan van aanpak Taalontwikkeling

Cultuur

€ 49 mln.

Ambitie

Het bereiken van een kwalitatief, vernieuwend cultuuraanbod dat breed, divers en toegankelijk is voor iedereen, waarbij kunst en cultuur in verbinding staan met stad en regio en bijdragen aan de brede welvaart,

Beter faciliteren van makers

- We stimuleren het maakklimaat
- We zorgen voor meer ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden
- We versterken cultuur op en na school
- We vergroten cultuurdeelname en stimuleren kunstbeoefening

Meer fysieke ruimte voor kunst en cultuur

- We hanteren de referentienormen culturele voorzieningen als richtlijn en ruimteclaim bij gebiedsontwikkelingen
- We realiseren meer cultuur in Arnhem -Zuid
- We realiseren toekomstbestendige huisvesting van onze Rijksgesubsidieerde instellingen
- We voegen nieuwe street art en kunst in de openbare ruimte toe

Groter cultuurbereik

- We stimuleren een diverse, breder en toegankelijker cultuur aanbod
- We zetten in op kunst en cultuur die dichtbij (in de wijk) is en toegankelijk
- We versterken de maatschappelijke en economische betekenis van kunst en cultuur

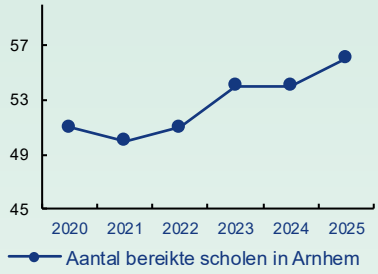
Een sterke culturele sector

- We werken aan een nieuwe cultuurvisie en aan een beleidskadernota voor een nieuw subsidiehuis vanaf 2029
- We vergaren kennis over het publiek en monitoren relevante data over de Arnhemse culturele sector
- We versterken de samenwerking met medeoverheden
- We faciliteren de sector in hun informatiebehoefte en professionalisering

Cijfers en indicatoren

1. We bereiken weer iets meer scholen met cultuurprogramma's dan in de jaren 2021 en 2022 (bron: Rozet).
2. Het percentage "helemaal eens" daalt op de vraag of er voldoende voorzieningen zijn voor culturele activiteiten (bron: ALW)
3. Het percentage werkenden in de culturele en creatieve sector varieert tussen de 4,6% en 4,7% (bron: Provinciale Werkgelegenheidsenquête)

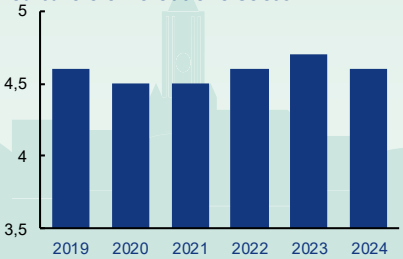
1. Aantal bereikte scholen met cultuur in Arnhem

2. Waardering aanbod culturele voorzieningen in Arnhem

3. % werkenden in de Arnhemse culturele en creatieve sector

Cultuur

Ambitie

Arnhems erfgoed vertelt het verhaal van de stad en draagt bij aan een betekenisvolle leefomgeving

€49 mln

Kerntaken zijn meer op orde

- We geven erfgoed een stevige plek in gemeentelijke processen, zoals de omgevingstafel en ruimtelijke ontwikkelingsplannen
- We wijzen maximaal 5 nieuwe gemeentelijke monumenten aan
- We richten een nieuw depot systeem in

Erfgoed en cultuur meer gebruiken bij ruimtelijke ontwikkelingen in de stad

- We zetten de cultuurhistorische waardenkaart in bij ruimtelijke ontwikkelingen en het omgevingsplan en beheervisies van de parken en andere groene gebieden.
- We werken verder aan versnellen en versoepelen van de verduurzaming van erfgoed
- We werken aan versterking religieus erfgoed

Erfgoed beter beleefbaar maken

- We delen onze kennis over erfgoed met de inwoners en bezoekers van de stad
- We zorgen ervoor dat bij de herontwikkeling van de historische kelders de aanwezige erfgoedwaarden worden benut
- We werken binnen onze mogelijkheden verder aan het publieksbereik van archeologie
- We investeren in het erfgoedcentrum

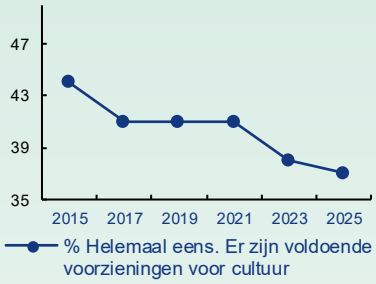
Cijfers en indicatoren

1. We bereiken weer iets meer scholen met cultuurprogramma's dan in de jaren 2021 en 2022 (bron: Rozet).
2. Het percentage "helemaal eens" daalt op de vraag of er voldoende voorzieningen zijn voor culturele activiteiten (bron: ALW)
3. Het percentage werkenden in de culturele en creatieve sector varieert tussen de 4,6% en 4,7% (bron: Provinciale Werkgelegenheidsenquête)

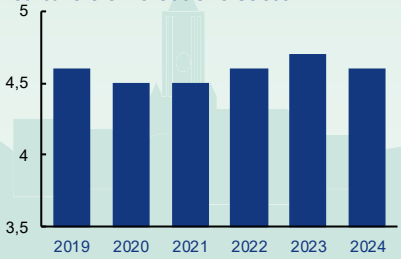
1. Aantal bereikte scholen met cultuur in Arnhem

2. Waardering aanbod culturele voorzieningen in Arnhem

3. % werkenden in de Arnhemse culturele en creatieve sector

Samenvatting Doelenboom Cultuur

Ambitie	Doel	Inspanning
Het bereiken van een kwalitatief, vernieuwend cultuuraanbod dat breed, divers en toegankelijk is voor iedereen, waarbij kunst en cultuur in verbinding staan met stad en regio en bijdragen aan de brede welvaart.	Beter faciliteren van makers	We stimuleren het maakklimaat
		We zorgen voor meer ateliers, oefenruimtes en presentatie mogelijkheden
		We versterken cultuur op en na school
		We vergroten cultuurdeelname en stimuleren kunstbeoefening
	Groter cultuurbereik	We stimuleren een diverser, breder en toegankelijker cultuuraanbod
		We zetten in op kunst en cultuur die dichtbij (in de wijk) is en toegankelijk
		We versterken de maatschappelijke en economische betekenis van kunst en cultuur
	Meer fysieke ruimte voor kunst en cultuur	We hanteren de referentienormen culturele voorzieningen als richtlijn en ruimteclaim bij gebiedsontwikkelingen
		We realiseren meer cultuur in Arnhem-Zuid
		We realiseren toekomstbestendige huisvesting van onze Rijksgesubsidieerde instellingen
		We voegen nieuwe street art en kunst in de openbare ruimte toe

	Een sterke culturele sector	We werken aan een nieuwe cultuurvisie en aan een beleidskadernota voor een nieuw subsidiehuis vanaf 2029
		We vergaren kennis over het publiek en monitoren relevante data over de Arnhemse culturele sector
		We versterken de samenwerking met medeoverheden
		We faciliteren de sector in hun informatiebehoefte en professionalisering
Arnhems erfgoed vertelt het verhaal van de stad en draagt bij aan een betekenisvolle leefomgeving	Kerntaken zijn meer op orde	We geven erfgoed een stevige plek in gemeentelijke processen, zoals de omgevingstafel en ruimtelijke ontwikkelingsplannen
		We wijzen maximaal 5 nieuwe gemeentelijke monumenten aan
		We richten een nieuw depot systeem in
	Erfgoed en cultuur meer gebruiken bij ruimtelijke ontwikkelingen in de stad	We zetten de cultuurhistorische waardenkaart in bij ruimtelijke ontwikkelingen en het omgevingsplan en beheervisies van de parken en andere groene gebieden.
		We werken verder aan versnellen en versoepelen van de verduurzaming van erfgoed
		We werken aan versterking religieus erfgoed
	Erfgoed beter beleefbaar maken	We delen onze kennis over erfgoed met de inwoners en bezoekers van de stad
		We zorgen ervoor dat bij de herontwikkeling van de historische kelders de aanwezige erfgoedwaarden worden benut
		We werken binnen onze mogelijkheden verder aan het publieksbereik van archeologie
		We investeren in het erfgoedcentrum

Cultuur

Arnhem koestert de aanwezigheid van kunst en cultuur in de stad. We willen dat alle Arnhemmers hiermee in aanraking komen en dat de kracht van kunst en cultuur ten volste tot zijn recht komt in de stad en haar wijken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Het bereiken van een kwalitatief, vernieuwend cultuuraanbod dat breed, divers en toegankelijk is voor iedereen, waarbij kunst en cultuur in verbinding staan met stad en regio en bijdragen aan de brede welvaart. (A)

Onze ambitie is dat kunst en cultuur de stad verder verlevendigt en mensen nog meer met elkaar verbindt. Dit doen we door het versterken van ons brede en diverse culturele aanbod: van de podiumkunsten (dans, toneel, muziek), musea en beeldende kunst tot film, letteren (van 'spoken word' tot leesbevordering), the culture en creatieve industrie (zoals digitale cultuur, mode en vormgeving). We zorgen dat talent zich kan ontwikkelen en koppelen talent aan de opgaven in onze stad. Daarnaast zorgen we voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden. Ook geven we cultuurhistorie een prominente plek in de stad: mensen moeten het kunnen zien en kunnen beleven. We willen zoveel mogelijk mensen laten meedoen, cultuur is er immers voor iedereen.

Beter faciliteren van makers (D)

Een stad als Arnhem, waar het kunstvakonderwijs van ArtEZ University of the Arts (hierna: ArtEZ) en de creatieve opleidingen van Rijn IJssel en de Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN) voor veel nieuwe culturele en creatieve makers zorgt en waar ook veel autodidacten actief zijn, vraagt om een gemeente die de behoeften en perspectieven van makers niet alleen onderkent, maar ook ondersteunt. We willen begrijpen wat makers nodig hebben en hen daarin goed ondersteunen.

We stimuleren het maakklimaat (I)

- We ondersteunen de ontwikkeling van makers via regelingen (o.a. flitsimpuls (Springplank), Stroomversneller, Onderzoek en experiment voor makers). Daarmee bieden we ook ruimte aan vernieuwing.
- We brengen de keten van talentontwikkeling voor de podiumkunsten in beeld, we benoemen de hiaten, brengen partners aan en stimuleren structurele samenwerking.
- We creëren meer verbindingen tussen het kunstvakonderwijs en de sector
- We continueren de jaarlijkse uitreiking van de Arnhemse cultuurprijs aan talentvolle (groep) makers en zetten daarmee de Arnhemse cultuursector in de spotlight.

We zorgen voor meer ateliers, oefenruimtes en presentatie mogelijkheden (I)

- Met onze subsidie aan stichting SLAK Ateliers zorgen we dat de ateliervoorraad voor professioneel werkende kunstenaars in de stad behouden blijft, professioneel wordt beheerd en financieel gezond wordt geëxploiteerd. Voor ons staan betaalbaarheid, verduurzaming en continuïteit daarbij centraal.
- We actualiseren het plan van aanpak Creatieve Bedrijfsverzamelgebouwen. Zo ondersteunen we initiatiefnemers in hun planvorming voor het willen realiseren van maakruimte.
- We nemen een regierol bij het realiseren van permanente werkruimte. Als gemeentelijk vastgoed vrijkomt kijken we eerst of dit kan worden ingezet ten behoeve van maatschappelijke functies, zoals voor culturele makers. Er kunnen ook strategische aankopen worden gedaan.
- We stimuleren het efficiënt gebruik van culturele ruimte in de stad, dat wil zeggen: optimaal en betaalbaar ter beschikking stellen aan lokale makers/nieuwe disciplines die zelf geen ruimte bezitten.

We versterken cultuur op en na school (I)

- Samen met onderwijs- en cultuurinstellingen integreren we cultuureducatie in het onderwijsprogramma van het primair onderwijs. Dit doen wij door middel van:
  - Pr8 programma, waarbij leerlingen in het primair onderwijs elk jaar een andere Arnhemse culturele instelling bezoeken.
  - Cultuureducatie met Kwaliteit/Meer Muziek in de Klas: het bevorderen van kansengelijkheid door voor ieder kind cultuureducatie toegankelijk te maken. We helpen scholen een leerlijn voor cultuureducatie te ontwikkelen en bevorderen de deskundigheid van leerkrachten. We werken hierbij samen met professionele kunstaanbieders.
- Binnen de cultuureducatieprogramma's stimuleren we het opnemen van nieuwe makers en genres
- We breiden cultuureducatie uit naar buitenschoolse activiteiten en werken hierbij samen met het Nationaal Programma Arnhem-Oost in het kader van de Rijke Schooldag

We vergroten cultuurdeelname en stimuleren kunstbeoefening (I)

- We zetten in op een brede en diverse afspiegeling van amateurkunstaanbod
- We maken repetitie- en activiteitenruimten voor amateurkunst en cultuureducatie betaalbaarder en beter toegankelijk
- Met subsidies stimuleren en faciliteren wij:
    - Het beoefenen van amateur- en breedtekunst:

a) We geven subsidie aan Rozet, Huis van Puck en de Jacobiberg voor het bieden van locaties voor lessen en presentatie
b) We geven subsidie via de Amateurkunstregeling en de subsidieregeling Productie en Presentatie Amateurkunst aan verenigingen en organisaties
c) We geven subsidie voor het organiseren van een jaarlijks amateurkunstfestival

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Aantal gerealiseeerde m2 permanente werkruimte voor de sector	**0**	**2100**	**4000**		
Eenheid: m2 permanente werkruimte.					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal bereikte scholen met programma Cultuureducatie met Kwaliteit	**27**	**26**	**25**	**27**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Rozet					
Aantal bereikte leerlingen in het primair onderwijs met Cultuureducatie met Kwaliteit	**6664**	**6548**	**6195**	**6596**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Rozet					

Groter cultuurbereik (D)

Kunst en cultuur zijn er voor álle Arnhemmers, iedereen moet zonder drempels van een breed en divers aanbod kunnen genieten. Dat betekent niet alleen op sommige plekken meer aanbod, maar vooral ook meer passend aanbod, dat soms ook vraaggestuurd tot stand zal (moeten) komen. Er ontstaan voortdurend nieuwe genres, kunstvormen en –uitingen die in het cultuuraanbod een vaste plek moeten krijgen.

We stimuleren een diverser, breder en toegankelijker cultuuraanbod (I)

- We sturen op stadsbrede programmering. Met behulp van onder meer het Culturele Doelgroepen Model en de Analyse Podia Arnhem 2026 werken we aan (stimulerings-)maatregelen om meer te sturen op de afstemming tussen programmerende instellingen.
- Met subsidies faciliteren en stimuleren we programmering, voor een artistiek interessant, divers, veelzijdig en actueel cultureel aanbod dat aansluit bij de behoeftes van verschillende doelgroepen.
- Samen met onze Arnhemse modepartners (ArtEZ, State of Fashion, Fashion + Design Festival Arnhem, Museum Arnhem en Rijn IJssel) blijven we inzetten op het versterken van het duurzame mode-ecosysteem in Arnhem en regio.
- We evalueren de Sonsbeektentoonstelling 2026 en doen, op basis van deze evaluatie, een voorstel voor ondersteuning van de volgende Sonsbeek editie. De locatie in het park, stevige betrokkenheid van de stad en verbinding met Arnhemse/regionale kunstenaars(-initiatieven) zijn hierbij van belang.
- We gaan door met vrije toegang tot kunst en cultuur voor jongeren, zodat zij op jonge leeftijd in aanraking komen met cultuur en creativiteit.
- We zetten ons in voor de nachtcultuur in Arnhem. Op basis van een eerste verkenning en analyse, opgesteld door een vertegenwoordiging van de nacht, worden gezamenlijk vervolgstappen gezet. Begin 2027 zal een nachtburgemeester/orgaan starten.
- We investeren in de vernieuwing van het Erfgoedcentrum, waarbij de samenwerking tussen Museum Arnhem, Rozet en gemeente wordt versterkt

We zetten in op kunst en cultuur die dichtbij (in de wijk) is en toegankelijk (I)

- We geven uitvoering aan de ambities uit het in 2026 vast te stellen Meerjarenplan voor bibliotheekwerk, waaronder het versterken van ons netwerk van bibliotheekvoorzieningen
- We blijven investeren in gratis bibliotheeklidmaatschap voor jongeren tot 24 jaar
- We streven naar meer cultuurparticipatie in de verschillende wijken, met ruimte, goede faciliteiten voor ontmoeting en cultuurdeelname en passend cultureel programma. We onderzoeken dit samen met het Platform Amateurkunst Arnhem
- We nemen in de wijken, waar van toepassing, cultuurparticipatie op in programma's Kansrijk Opgroeien

We versterken de maatschappelijke en economische betekenis van kunst en cultuur (I)

- We koppelen makers aan maatschappelijke vraagstukken
- We brengen de culturele en ontwerpsector dichter bij elkaar en werken daarbij samen met Creatief Arnhem

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Nabijheid bibliotheek (berekend over het autowegen- en fietsnetwerk)	**1,90**	**1,70**	**1,60**	**1,60**	
Eenheid: Afstand in km					
Bron: CBS					
Bezoekersaantallen Stadstheater/Musis	**150.000**	**180.000**	**172.000**	**182.000**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Stadstheater/Musis					
Bezoekersaantallen Rozet	**871.174**	**958.274**	**903.705**	**892.380**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Rozet					
Bezoekersaantallen Focus	**119.883**	**167.756**	**175.546**	**186.086**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Focus					
Bezoekersaantallen Luxor Live	**90.917**	**95.873**	**99.025**	**93.729**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Luxor Live					
Bezoekersaantallen Museum Arnhem	**105.851**	**105.665**	**103.234**	**122.500**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Museum Arnhem					

Meer fysieke ruimte voor kunst en cultuur (D)

In Arnhem maken we ruimte voor kunst en cultuur. We zorgen ervoor dat makers en initiatieven kunnen werken in betaalbare studio's, werkplaatsen, repetitieruimtes en broedplaatsen. De gemeentelijke culturele voorzieningen zijn op peil en kunnen daarmee ook optimaal worden benut door andere, kleinere partijen. We hebben oog voor onderhoud (en soms ingrijpende renovatie en verduurzaming) van bestaande gebouwen, maar ook de keuzes voor nieuwe culturele voorzieningen. Daarnaast kan er sprake zijn van tijdelijk vrijkomend vastgoed dat voor culturele sector kan worden ingezet. Bij de keuzes voor nieuwe voorzieningen laten we ons leiden door een referentienorm die we hebben vastgesteld: bij een groeiende stad groeit het culturele voorzieningenniveau mee. We kijken daarbij met name naar onze nieuwe gebiedsontwikkelingen.

We hanteren de referentienormen culturele voorzieningen als richtlijn en ruimteclaim bij gebiedsontwikkelingen **(I)**

- We maken een Integraal Huisvestingsplan Cultuur (IHPC)
- Bij de implementatie van een integraal accommodatiebeleid nemen we ook de vraag naar betaalbare en goed gefaciliteerde ruimtes voor vrijetijdskunst mee

We realiseren meer cultuur in Arnhem-Zuid **(I)**

- We werken aan het realiseren van het cultuurcentrum in Arnhem- Zuid aan de Kronenburgsingel 20 in combinatie met 80 woningen. Zodra er een meer concreet plan is worden opnieuw participatiebijeenkomsten georganiseerd met de buurt. Als het proces voor de wijziging van het Omgevingsplan aan de orde is leggen wij dit voor.
- ·We ontwikkelen een duurzame businesscase voor cultuurgebouw aan de Groningensingel 1245 in Arnhem-Zuid waarin Broedplaats Jacobiberg is gevestigd en meer culturele functies worden toegevoegd.
- We bezien beide ontwikkelingen in samenhang zodat er op twee locaties een breed cultureel aanbod in Arnhem-Zuid ontstaat.
- We kijken waar er kansen zijn om laagdrempelig cultuuraanbod en netwerken in Zuid beter te verbinden, versterken en stimuleren en meer zichtbaar te maken
- De komende jaren meten we de tevredenheid van culturele voorzieningen in de buurt en zetten in op een waardering in Arnhem-Zuid gelijk aan het gemiddelde van de stad.

We realiseren toekomstbestendige huisvesting van onze Rijksgesubsidieerde instellingen **(I)**

- Met de vernieuwing van het Stadstheater en de beoogde nieuwe huisvesting van Introdans wordt het Koningsplein een nieuwe culturele hotspot in de stad.
- Ook voor Theater Oostpool zoeken we een passende plek in de binnenstad en nemen vervolgstappen om deze plek beschikbaar te maken voor Oostpool.
- Met Theater aan de Rijn onderzoeken we wat er nodig is voor toekomstbestendige huisvesting en bepalen aan de hand hiervan de vervolgstappen.

We voegen nieuwe street art en kunst in de openbare ruimte toe **(I)**

- We zetten, mede aan de hand van een %-regeling, actief in op het toevoegen van kunst in de openbare ruimte
- We blijven ruimte geven aan street art, graffiti vrijplaatsen en kunst in de openbare ruimte, die buurten levendig en aantrekkelijk maken.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Mate van tevredenheid nabijheid culturele voorzieningen in Arnhem-Zuid		**25**		**21,20**	
Eenheid:	% (helemaal) eens met de stelling: in Arnhem Zuid zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				

Mate van tevredenheid nabijheid culturele voorzieningen	**41**	**38**		**37**	
Eenheid:	% (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten.				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				

Een sterke culturele sector **(D)**

Cultuursubsidies zijn een onderdeel van het beleidsinstrumentarium dat kunst en cultuur in Arnhem versterkt. Tot 2029 houden we de subsidierelaties met onze basis- en meerjarenvoorzieningen in stand. Daarnaast zijn kennisdeling in de sector (en daarbuiten) en ontmoeting belangrijk. Er is meer aandacht voor de codes in de culturele sector, omdat we diversiteit en inclusie, een veilig werkklimaat, eerlijke betaling, solidariteit, toegankelijkheid, helder bestuur en toezichthouden en duurzaamheid belangrijk vinden. Een deel van de verantwoordelijkheid hiervoor vergt inspanningen van de culturele sector. Vanuit de gemeente zullen we hierbij waar nodig faciliteren. Vanaf 2029 hebben we een dynamisch subsidiehuis, waarbinnen subsidies verdeeld worden.

We werken aan een nieuwe cultuurvisie en aan een beleidskadernota voor een nieuw subsidiehuis vanaf 2029 **(I)**

- We leggen de nieuwe cultuurvisie, kadernota en subsidieregeling medio 2027 voor aan de raad. Daarmee worden de (financiële) kaders en uitgangspunten van de cultuurplanperiode 2029-2032 vastgelegd.

We vergaren kennis over het publiek en monitoren relevante data over de Arnhemse culturele sector **(I)**

- We monitoren de invloed van stijgende kosten en andere ontwikkelingen op de exploitatie van instellingen
- We ontwikkelen een cultuurmonitor voor een beter beeld van de sector en het meten van de effectiviteit van ons beleid

We versterken de samenwerking met medeoverheden **(I)**

- We nemen als G9 cultuurstad actief deel aan het structureel overleg met het Ministerie van OCW, provincies, het IPO en de VNG om actuele en toekomstige ontwikkelingen (zoals de invoering van een nieuw landelijk cultuurbestel) te bespreken
- We stemmen af met andere overheden over minder administratieve lasten, harmonisering van procedures en dergelijke.
- We werken samen in de Cultuurregio 025 / GMR met onze regiogemeenten, provincie en culturele instellingen aan duurzame structuurversterking van de complete culturele keten in de hele regio via het Regioplan 2025-2027. Dat betekent dat de acties een regiobreed en blijvend effect moeten hebben op de keten van top- en middensegment, cultuureducatie, kunstvakonderwijs en amateurkunst.

We faciliteren de sector in hun informatiebehoefte en professionalisering **(I)**

- We hanteren met de culturele sector een gezamenlijke gespreksagenda met overkoepelende onderwerpen
- We ondersteunen de Cultuur Academy, waarbij we vragen om een stevig programma voor makers en culturele organisaties met een focus op het delen van kennis, ondernemerschap en professionalisering
- We faciliteren de sector in hun informatiebehoefte en professionalisering. Zo organiseert Cultuur Academy sessies, trainingen en workshops in de stad en heeft contact met relevante partijen, zoals Kunsten '92 en Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst (PACCT)

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Percentage werkenden in de Arnhemse culturele en creatieve sector	4,60	4,70	4,60		

Eenheid: % werkenden

Bron: Monitor Vitale Economie/ PWE op basis van landelijke definitie/ indeling creatieve sector

Arnhems erfgoed vertelt het verhaal van de stad en draagt bij aan een betekenisvolle leefomgeving (A)

Onder erfgoed verstaan we waardevolle zaken uit het verleden met een specifieke plek in de gemeente zoals gebouwen, bruggen, archeologische vindplaatsen en oude landschappen. Maar ook de verhalen van die plekken rekenen we tot erfgoed. Arnhem is daarbij vooral bekend vanwege de Slag om Arnhem, de oude binnenstad en parken, maar wie zich erin verdiept zal ontdekken dat het verleden van Arnhem nog rijker is en dat het verrassend goed bewaard is gebleven. Buiten het centrum valt het eigen karakter op van buurten en structuren waardoor mensen zich er thuis of mee verbonden voelen. Vaak gaat het dan om plekken of gebouwen, maar juist de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed vertelt met andere woorden het verhaal van de stad en draagt bij aan een betekenisvolle leefomgeving. Het is onze ambitie om erfgoedzorg niet alleen door bescherming, maar vooral door kennisoverdracht, stimulering en behoud door ontwikkeling vorm te geven. Dit doen we door cultuurhistorie een zichtbare en samenhangende rol te geven in de ontwikkeling van de stad. We zijn trots op de wijze waarop dit met eigenaren van monumenten wordt gerealiseerd en de stappen die de gemeente heeft gezet in verduurzaming van monumenten.

Kerntaken zijn meer op orde **(D)**

Het is de taak van de gemeente om goed en verantwoord om te gaan met de erfgoedwaarden. Hiervoor is het nodig dat onze kennisbasis op orde is, dat we vroegtijdig adviseren in ruimtelijke ontwikkelingen, dat we behoud en bescherming realiseren via aanwijzing van nieuwe monumenten.

We geven erfgoed een stevige plek in gemeentelijke processen, zoals de omgevingstafel en ruimtelijke ontwikkelingsplannen **(I)**

We zorgen dat erfgoed een vaste en continue plek krijgt in gemeentelijke processen. Om erfgoed te borgen moet je weten wat je hebt en vooral waar het zich bevindt. Inventarisaties maken dus een belangrijk deel uit van deze wettelijke taak. Uit die inventarisaties komt naar voren wat behouden moet blijven en hoe daar het beste mee kan worden omgegaan. We leveren inbreng in ruimtelijke opgaven met name de verdichtingsopgave.
We houden de deskundigheid van de gemeentelijke archeologische dienst op peil om in acute situaties de archeologische waarden te bergen en te documenteren. We zetten de regioarcheologie op basis van de liggende overeenkomsten voort en onderzoeken de mogelijkheden om externe subsidies te verwerven voor kwaliteitsverbetering.

We wijzen maximaal 5 nieuwe gemeentelijke monumenten aan **(I)**

Door de erfgoedwaarden letterlijk op de kaart te zetten, vormen ze een onderlegger voor het eigen werk en voor dat van andere beleidsvelden zoals gebiedsontwikkeling en het omgevingsplan. Op basis hiervan is een prioriteitenlijst gemaakt voor de bescherming daarvan. In 2027 worden er op basis van deze prioriteitenstelling maximaal 5 gebouwen of structuren met een hoge cultuurhistorische waarde aangewezen als monument.

We richten een nieuw depot systeem in **(I)**

Een nieuw depotsysteem is noodzakelijk om de wettelijke taken die horen bij het archeologisch depot efficiënter in te gaan richten. Dit is een grote kans om het erfgoed van Arnhem beleefbaar te maken. Het archeologisch depot bevat een grote hoeveelheid vondsten die informatie geven over het verleden van Arnhem.
In 2027 gaan we het depotsysteem in gebruik nemen en daardoor worden archeologische vondsten voor een breed publiek beschikbaar.

Erfgoed en cultuur meer gebruiken bij ruimtelijke ontwikkelingen in de stad **(D)**

Aandacht voor erfgoed helpt om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. Het verhaal van Arnhem biedt veel kansen om op voort te bouwen bij nieuwe ontwikkingen.

We zetten de cultuurhistorische waardenkaart in bij ruimtelijke ontwikkelingen en het omgevingsplan en beheervisies van de parken en andere groene gebieden. **(I)**

Ook groen erfgoed is een belangrijk speerpunt. Arnhem heeft bijzonder veel vierkante meters monumentaal groen, zoals de bekende parken Sonsbeek en de singels. We zetten dit culthuurhistorisch groen ook in voor de opgave voor klimaatadaptatie. Ook buiten de parken positioneren we in groene gebieden erfgoed nog duidelijker als kans.
We gebruiken de nieuwe Cultuurhistorische Waardenkaart bij ruimtelijke ontwikkelingen. Deze kaart wordt beschikbaar gemaakt voor in- en externe partners.

We werken verder aan versnellen en versoepelen van de verduurzaming van erfgoed **(I)**

We ondersteunen erfgoedeigenaren op het gebied van verduurzaming door informatievoorziening en advies, we versoepelen het vergunningen proces en we voeren een subsidieregeling uit om erfgoedeigenaren tegemoet te komen in kosten voor verduurzaming.

We werken aan versterking religieus erfgoed **(I)**

We hebben het religieus erfgoed in kaart gebracht, komend jaar werken we aan de essentie van het religieuze erfgoed van Arnhem te waarborgen, beleefbaar te maken en te versterken. Het gaat dan over de waarden van de gebedshuizen voor de stad, zoals bijvoorbeeld de verkenning voor de synagoge die uitgevoerd gaat worden.

Erfgoed beter beleefbaar maken **(D)**

We willen het verhaal van Arnhem en de mooie geschiedenis delen met inwoners en bezoekers van de stad.

We delen onze kennis over erfgoed met de inwoners en bezoekers van de stad **(I)**

We blijven verhalen zichtbaar maken in de openbare ruimte met educatie, samenwerking met partners en we realiseren informatievoorziening door monumentenschildjes en overige communicatiemiddelen zoals informatieborden. Ook delen onze kennis tijdens de Nationale Archeologiedagen, Open Monumentendagen en Dag van de Arnhemse Geschiedenis.
We hebben een subsidieregeling beleefbaar erfgoed die we gaan voortzetten en uitbreiden waarin initiatieven uit de stad die erfgoed beleefbaar maken ondersteunen.

We zorgen ervoor dat bij de herontwikkeling van de historische kelders de aanwezige erfgoedwaarden worden benut **(I)**

Er wordt gezocht naar nieuwe invulling van de historische kelders. In 2027 raadplegen we marktpartijen voor het beste idee.

We werken binnen onze mogelijkheden verder aan het publieksbereik van archeologie **(I)**

Door archeologische vondsten voor een breed publiek toegankelijk te maken en daarbij ook het nieuwe archeologiedepotsysteem in te zetten. Daarnaast onderzoeken we het nut, de noodzaak en vorm van een door te ontwikkelen archeohotspot of vergelijkbaar instrument voor publieksbereik en -participatie. We werken samen in het kader van het Masterplan Limes met de regiogemeenten. We zetten in op verbetering van de visualisatie van het Castellum in Meinerwijk.

We investeren in het erfgoedcentrum **(I)**

Werken samen aan een nieuw concept voor het Erfgoedcentrum op basis van met vorig college afgestemd ambitieniveau. In 2027 vindt de conceptontwikkeling plaats op basis waarvan fondsenwerving kan worden gedaan. We maken in 2027 een keuze voor een eindconcept samen met Rozet en Museum Arnhem.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-42.493	-44.181	-43.852	-47.518	-47.252	-51.317	-51.103
Baten	8.127	7.886	7.989	8.957	8.957	8.957	8.957
Saldo lasten en baten	***-34.366***	***-36.294***	***-35.864***	***-38.561***	***-38.295***	***-42.360***	***-42.146***
Toevoegingen aan reserves	-2.413	-1.323	-1.323	-1.323	-1.323	-1.323	-1.323
Onttrekkingen aan reserves	3.007	1.135	1.950	1.386	1.676	905	794
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***594***	***-188***	***627***	***63***	***353***	***-418***	***-528***
Gerealiseerd resultaat	**-33.772**	**-36.482**	**-35.236**	**-38.498**	**-37.942**	**-42.778**	**-42.674**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Archeologie, heemkunde	-149	122	0	0
Bibliotheek, arthotheek, videotheek	-10.281	0	0	0
Cultureel erfgoed	-2.716	709	-389	283
Historische archieven	-45	0	0	0
Historische gebouwen	-594	0	0	0
Kunstwerken in openbare ruimte	-160	0	0	0
Musea, exposities	-5.284	100	0	0
Subs beeldend kunstenaars en project	0	0	0	0
Subs cultuuruitingen film en video	-804	0	0	0
Subs gezelschap muziek dans toneel	-177	0	0	0
Subs podia muziek, dans en toneel	-27.307	8.026	-933	1.102
Gerealiseerd resultaat	**-47.518**	**8.957**	**-1.323**	**1.386**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
Het bereiken van een kwalitatief, vernieuwend cultuuraanbod		
	Beter faciliteren van makers	
		Subs podia muziek, dans en toneel
	Groter cultuurbereik	
		Bibliotheek, arthotheek, videotheek
		Musea, exposities

		Subs cultuuruitingen film en video
		Subs gezelschap muziek dans toneel
		Subs podia muziek, dans en toneel
	Meer fysieke ruimte voor kunst en cultuur	
		Kunstwerken in openbare ruimte
		Subs beeldend kunstenaars en project
		Subs podia muziek, dans en toneel
	Een sterke culturele sector	
		Subs podia muziek, dans en toneel
Arnhems erfgoed vertelt het verhaal van de stad en draagt bij aan een betekenisvolle leefomgeving		
	Kerntaken zijn meer op orde	
		Archeologie, heemkunde
		Cultureel erfgoed
	Erfgoed beter beleefbaar maken	
		Cultureel erfgoed
		Historische gebouwen

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-43.852	-47.518	-47.252	-51.317	-51.103
Baten	7.989	8.957	8.957	8.957	8.957
Saldo lasten en baten	**-35.863**	**-38.561**	**-38.295**	**-42.360**	**-42.146**
Toevoegingen aan reserves	-1.323	-1.323	-1.323	-1.323	-1.323
Onttrekkingen aan reserves	1.950	1.386	1.676	905	794
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**627**	**63**	**353**	**-418**	**-529**
Gerealiseerd resultaat	**-35.236**	**-38.498**	**-37.942**	**-42.778**	**-42.675**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-3.666	-3.400	-7.465	-7.251
Subs podia muziek, dans en toneel	Vanaf 2027 is incidenteel onderhoudsbudget structureel opgenomen voor het Stadtheater Arnhem.	-274	-274	-274	-274
Subs podia muziek, dans en toneel	De kosten voor het planmatig onderhoud zijn gebaseerd op het meerjaren onderhoudsplan en waar relevant op de planning van gemeentelijke vastgoedprojecten. De lasten fluctueren daarmee van jaar op jaar en verschillen ten opzichte van 2026. Bijvoorbeeld het planmatig onderhoud voor het Stadstheater Arnhem is budgettair voorzien vanaf 2027 vanwege afronding van de verbouwing. Daarnaast ligt het budget voor het onderhoud van het Musis Sacrum is in 2028 hoger dan in andere jaren wegens geplande werkzaamheden.	-296	-567	235	320
Subs podia muziek, dans en toneel	Vanaf 2027 loopt het Stadstheater Arnhem mee in de gezamenlijke brandverzekering.	-277	-277	-277	-277

Diversen	Door de indexering nominaal is binnen het programma Cultuur sprake van een toename van de begrote lasten vanaf 2027, met name op de taakvelden Subs podia muziek, dans en toneel, Musea, exposities en Bibliotheek, arthotheek, videotheek.	-1119	-1121	-1102	-1101
Subs podia muziek, dans en toneel	Vanaf 2027 stijgt het budget in verband met de ophoging van het subsidiekader van Musis in verband met de tijdelijke sluiting van het stadstheater.	-1694	-1698	-1705	-1705
Subs podia muziek, dans en toneel	De brede regeling combinatiefunctionarissen van de specifieke uitkering Gezond en Actief Leven Akkoord loopt tot en met 2026.	394	394	394	394
Subs podia muziek, dans en toneel	In 2025 zijn eenmalig middelen naar de begroting 2026 overgeheveld voor uitgaven die samenhangen met de exploitatie van en investeringen in huisvesting en infrastructuur van nog te realiseren culturele voorzieningen in Arnhem-Zuid.	750	750	750	750
Bibliotheek, arthotheek, videotheek	In 2025 zijn eenmalig middelen van de Decentralisatie Uitkering WSOB naar de begroting 2026 overgeheveld en verwerkt in de subsidieverlening 2026 aan Rozet.	65	65	65	65
Bibliotheek, arthotheek, videotheek	De Decentralisatie Uitkering WSOB heeft een looptijd tot en met 2026.	496	496	496	496
Subs podia muziek, dans en toneel	Door de investeringen in de vernieuwing van het Stadstheater en het nieuwe repetitiegebouw van Theater Oostpool lopen de kapitaallasten en bijbehorende vastgoedlasten vanaf 2027 op.	-461	-622	-5973	-5877
Cultureel erfgoed	in 2027 is er voor de voortzetting beleefbaar erfgoed en doorontwikkeling erfgoedcentrum € 1,0 miljoen extra en vanaf 2028 voor incidenteel t/m 2030 jaarlijks € 0,2 miljoen begroot.	-1.000	-200	-200	-200
Diversen		-250	-346	126	158
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	968	968	968	968
Subs podia muziek, dans en toneel	Voor het Stadstheater Arnhem wordt vanaf 2027 een structurele verhuuropbrengst verwacht van € 1,3 miljoen	1.347	1.347	1.347	1.347
Subs podia muziek, dans en toneel	De brede regeling combinatiefunctionarissen van de specifieke uitkering Gezond en Actief Leven Akkoord loopt tot en met 2026.	-394	-394	-394	-394
Diversen		15	15	15	15
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	0	0	0	0
Diversen					
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-564	-274	-1.045	-1.156

Subs podia muziek, dans en toneel		250	541	-231	-341
	Voor de uitvoering van planmatig onderhoud aan gemeentelijke panden voor culturele doeleinden worden de onderhoudskosten aan de bestemmingsreserve vastgoed onttrokken. Met ingang van 2027 gaat dit ook de kosten voor planmatig onderhoud aan het Stadstheater Arnhem.				
Subs podia muziek, dans en toneel	In 2025 zijn eenmalig middelen naar de begroting 2026 overgeheveld voor uitgaven die samenhangen met de exploitatie van en investeringen in huisvesting en infrastructuur van nog te realiseren culturele voorzieningen in Arnhem-Zuid.	-750	-750	-750	-750
Bibliotheek, arthotheek, videotheek		-65	-65	-65	-65
	In 2025 zijn eenmalig middelen van de Decentralisatie Uitkering WSOB naar de begroting 2026 overgeheveld en verwerkt in de subsidieverlening 2026 aan Rozet.				
Diversen		1	0	1	
		-3.262	-2.706	-7.542	-7.439

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Erfgoed

In de gemeente Arnhem houden veel organisaties en vrijwilligers zich bezig met erfgoed. Deze partners vormen samen een waardevol en groot netwerk. In bijlage 4 van de Erfgoedagenda is een overzicht opgenomen van dit netwerk.

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’ 2021;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Kadernota Beeldende Kunst in de Openbare ruimte 2022;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, Transformatievoorstel Cultuurregio 025;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie & Armoedebestrijding

Ambitie

Wij willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen.

Bij meer inwoners voorkomen we financiële problemen

- We zorgen dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden
- We zetten in op het vergroten van financiële weerbaarheid
- We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden

Meer Arnhemmers kunnen rondkomen

- We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen.
- Met partners in de stad realiseren we een vangnet voor inwoners met een laag inkomen
- We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners
- We investeren in kansrijk opgroeien

Meer Arnhemmers met uitkering worden begeleid naar werk

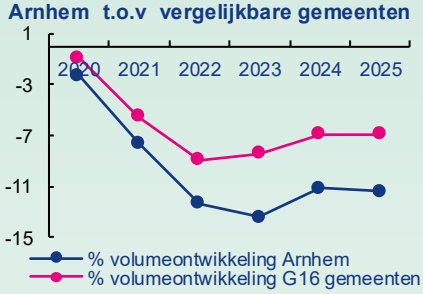
- We stimuleren inwoners te werken
- We belonen en stimuleren werken naast de uitkering
- We werken samen aan passende werkplekken voor onze inwoners

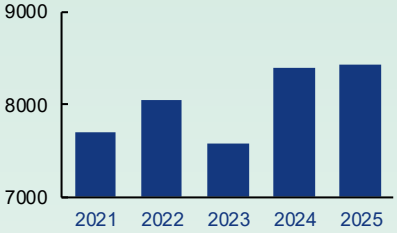
Cijfers en indicatoren

1. Het volume van de uitkeringen daalt sterker t.o.v. vergelijkbare gemeenten.
2. Het aantal inwoners met minimaal één inkomensregeling is gestegen door het actief vergroten van ons bereik.
3. Er is een afname van langdurige armoede onder huishoudens en huishoudens met minderjarige kinderen in Arnhem.
4. Ongeveer 65% van de Gelrepashouders gebruikt de pas minimaal één keer per jaar.

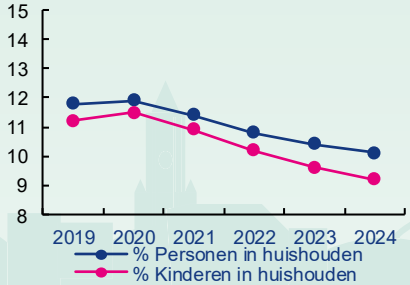
1. Ontwikkeling bijstandsvolume Arnhem t.o.v vergelijkbare gemeenten

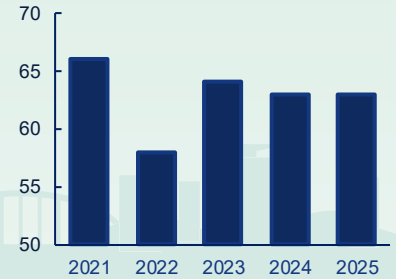

2. Aantal unieke inwoners dat gebruik maakt van minimaal één inkomensregeling

3. Minimaal 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum

4. Aandeel Gelrepashouders dat de pas minimaal één keer heeft gebruikt

Samenvatting Doelenboom Participatie en armoedebestrijding

Ambitie	Doel	Inspanning
We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen	Bij meer inwoners voorkomen we financiële problemen	We zorgen dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden
		We zetten in op het vergroten van financiële weerbaarheid
		We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden
	Meer Arnhemmers kunnen rondkomen	We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen
		We ondersteunen gedupeerden van het kinderopvangtoeslagenschandaal bij een duurzame nieuwe start
		We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners
		We investeren wijkgericht in het verminderen van armoede bij kinderen
	Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning	We stimuleren inwoners te werken
		We stimuleren en belonen werken naast de uitkering
		We werken met werkgevers aan passende werkplekken voor onze inwoners

Participatie en armoedebestrijding

Alle Arnhemmers moeten mee kunnen doen in de samenleving. Ieder op z'n eigen manier. Daarvoor is financiële rust, stabiliteit, een dag-invulling en perspectief op een goede toekomst nodig. Kortom, we willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen.
We zetten volop in om Arnhemmers zo veel mogelijk te ondersteunen om financieel zo zelfstandig mogelijk te zijn. Door hen te helpen met het vinden van werk, maar ook door het aanpakken van schulden en het voorkomen ervan. We blijven investeren in een gebiedsgerichte aanpak, een meer persoonlijke benadering en een intensievere samenwerking met ketenpartners.
We richten ons nadrukkelijk op perspectief richting werk, opleiding of andere vormen van maatschappelijke participatie, met oog voor wat mensen daadwerkelijk nodig hebben om stappen te zetten. We werken (meer) samen met ervaringsdeskundigen om in ons beleid en uitvoering zo goed mogelijk aan te sluiten bij de leefwereld van de inwoner.
Tegelijkertijd zien we dat door de huidige maatschappelijke ontwikkelingen we ook in 2027 voor de nodige uitdagingen komen te staan.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen (A)

Juist in deze tijd is het belangrijk dat we onze inwoners de zekerheid bieden dat zij, zelfstandig of met de juiste begeleiding, in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Dit doen wij door mensen aan het werk te helpen. Als dit niet lukt, is er een vangnet. We kijken tegelijkertijd op welke manier onze inwoners wel kunnen blijven deelnemen aan onze samenleving. We helpen inwoners laagdrempelig in hun eigen buurt en met (in)formele steun. We hebben hierbij aandacht voor de persoonlijke situatie van de inwoner. We proberen er zo snel mogelijk bij te zijn om complexere problemen te voorkomen. We kijken breed naar de situatie en werken aan oplossingen met onze partners in stad. Onze partners hebben we de komende jaren hard nodig. Want alleen samen kunnen we zorgen dat iedereen op elk niveau in onze maatschappij mee kan doen.

Bij meer inwoners voorkomen we financiële problemen (D)

In financieel onzekere tijden, waarin veel inwoners geldzorgen hebben door stijgende lasten, willen we zoveel mogelijk voorkomen dat inwoners schulden opbouwen en/of in de armoede terecht komen. Als inwoners geldzorgen hebben, willen we hen zo snel mogelijk bereiken en helpen.

We zorgen dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden (I)

Inwoners kunnen in acht wijken terecht bij een Goed Geregeld Arnhem loket voor financiële ondersteuning. Zij verwijzen indien nodig actief door naar onze schuldhulpverlening. Vanaf 1 januari 2026 voert de gemeente Arnhem de preventietaken op het gebied van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening weer zelf uit. De voordelen van het terughalen van de preventietaken worden nu al zichtbaar: meer regie, kortere lijnen en een sterkere samenwerking met ketenpartners, die ons beter weten te vinden. Wij bieden ketenpartners de training "Alert op geldzorgen", aan, zodat zij geldzorgen kunnen herkennen, bespreekbaar kunnen maken én bekend zijn met de Arnhemse routekaart.

We zetten in op het vergroten van financiële weerbaarheid (I)

We gaan aan de slag met de transformatieopgave om de financiële weerbaarheid van jongeren te vergroten. In deze opgave verkennen we samen met Arnhemse scholen welke mogelijkheden er zijn om financiële educatie te borgen en sluiten we met ons hulpaanbod goed aan bij de scholen om jongeren (en hun ouders) met geldzorgen sneller en beter te helpen. Hier wordt in de Week van het geld en Week tegen de armoede nog extra aandacht aan besteed.

We verkennen daarbij ook de mogelijkheden van een Arnhems steunfonds en een laagdrempelig jongerenpunt, dat een belangrijke vindplaats kan worden voor jongeren met geldzorgen.

We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden (I)

We ontwikkelen onze aanpak vroegsignalering door en maken daarbij gebruik van de ervaringen die we opdoen bij landelijke experimenten met bijvoorbeeld de Belastingdienst. Bij vroegsignalering benaderen we mensen persoonlijk en bieden we hun hulp bij betaalachterstanden. Daarnaast nemen we deel aan de pilot rondom Wijkrechtsspraak. We investeren in de samenwerking met onze ketenpartners zodat zij inwoners met geldzorgen snel en warm kunnen overdragen naar onze schuldhulpverlening.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Aantal gestelde financiële vragen	10390	11339	12146	12431	

Eenheid: Inwoners ingediende vragen bij Sociale Wijkteams Arnhem en Goed Geregeld Arnhem

Bron: Sociale wijkteams, vanaf 2022 inclusief Rijnstad

Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling	**36300**	**35755**	**29970**	**28400**

Eenheid: Schuld in euro's

Bron: Verdergroep

Meer Arnhemmers kunnen rondkomen (D)

Wij willen onze inwoners bestaanszekerheid en het perspectief bieden van een toekomst zonder problematische schulden. Deze bestaanszekerheid vormt een essentiële randvoorwaarde om stappen te kunnen zetten richting activering, het oplossen van gezondheids- /psychische problemen en werk. Een deel van de wet- en regelgeving op het gebied van bestaanszekerheid wordt landelijk bepaald. Denk hierbij aan de hoogte van het minimumloon en de bijstandsuitkering. Als gemeente gaan we over de hoogte en toegankelijkheid van onze gemeentelijke inkomensregelingen en indirect over de ondersteunende regelingen in de stad en over onze schuldhulpverlening. Daarnaast ondersteunen wij gedupeerden van het kinderopvangtoeslagenschandaal bij een duurzame nieuwe start op vijf leefgebieden, zodat ook zij weer stappen kunnen zetten richting bestaanszekerheid en perspectief.

We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen (I)

We vereenvoudigen onze gemeentelijke inkomensregelingen voor zowel onze inwoners als de uitvoering. Wij investeren in verdere harmonisatie van de regelingen, soms ook regionaal, en zetten waar mogelijk in op automatische toekenning. Wij zetten in op een toename van het gebruik van onze regelingen zoals de Gelrepas. We verruimen de criteria om voor de Gelrepas in aanmerking te komen voor ouders met kinderen van 130 % naar 140 % van het geldend bijstandsniveau. We verhogen het budget van de Gelrepas met ongeveer 25% en indexeren deze voortaan jaarlijks.

Binnen de Transformatieopgave Sociaal Domein is binnen de hoofdopgave Bestaanszekerheid een deelopgave opgenomen rondom het verder vereenvoudigen van inkomensondersteuning van inwoners. We benutten hierbij de kansen vanuit de nieuwe Wet Pro actieve dienstverlening om inwoners pro actie te wijzen op onze mogelijkheden voor inkomensondersteuning. We richten ons op zowel gemeentelijke als externe regelingen die zoveel mogelijk in samenhang worden aangeboden en waarbij de inwoner één aanvraag ervaart. Hierdoor zetten we ook in op een eenvoudiger landschap rondom inkomensondersteuning voor inwoners.

We ondersteunen gedupeerden van het kinderopvangtoeslagenschandaal bij een duurzame nieuwe start (I)

Wij blijven ons inzetten voor Arnhemmers die zijn geraakt door de kinderopvangtoeslagaffaire. Zij hebben vaak te maken met samenhangende problemen op meerdere leefgebieden. Daarom bieden wij brede ondersteuning op vijf leefgebieden: financiën, wonen, zorg en gezondheid, werk/participatie en gezin. We werken met een persoonlijke en integrale aanpak, met een vast aanspreekpunt en maatwerk, in nauwe samenwerking met partners in de stad. Deze ondersteuning financieren wij vanuit de SPUK-middelen (specifieke uitkering), die zijn verlengd tot en met 2030.

We gaan door met de toetsingstafel woonbemiddeling om knelpunten rond wonen sneller op te lossen. Ook willen wij 100% van de gedupeerde inwoners in beeld hebben; momenteel zitten wij op circa 70% en zetten wij extra stappen om de resterende groep te bereiken. Daarnaast gaan we starten met de inzet van ervaringsdeskundigheid als brugfunctie. Hiermee zetten we in op het terugwinnen van vertrouwen in de overheid. Zo werken we aan herstel van stabiliteit, perspectief en regie, zodat gedupeerde ouders en hun kinderen weer volwaardig mee kunnen doen in de Arnhemse samenleving.

We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners (I)

Sinds januari 2025 voeren we de schuldhulpverlening voor particulieren in eigen beheer uit. Deze nieuwe dienstverlening vormt een doorbraak in vergelijking met de wijze waarop schuldhulpverlening daarvoor werd uitgevoerd. In de komende jaren blijven we onze Arnhemse aanpak nog verder door ontwikkelen. Hiermee kunnen we beter inspelen op de vraag en ondersteuningsbehoefte van onze inwoners. In onze hulpverlening blijven we aandacht geven aan doelgroepen zoals jongeren, ondernemers. Vanuit de ervaringen die opgedaan zijn binnen het Experiment Immerloo Schuldenvrij verkennen we de mogelijkheden om de werkzame elementen van dit experiment te borgen binnen de gemeente.

We investeren wijkgericht in het verminderen van armoede bij kinderen (I)

We willen dat elk kind en iedere jongere in Arnhem gelijke kansen krijgt om zich te ontwikkelen. Daarom investeren we wijkgericht in kansrijk opgroeien en bouwen we een sterk netwerk. Deze aanpak ondersteunt kinderen en jongeren op het gebied van onderwijs, gezondheid, welzijn, sport en cultuur, dicht bij huis in de eigen wijk. We werken samen met scholen aan de Rijke Schooldag. Daarmee bieden we leerlingen een breed programma van activiteiten voor, tijdens en na schooltijd. Zo vergroten we hun ontwikkelkansen, ongeacht de thuissituatie.

Om gelijke kansen te krijgen om mee te doen en talenten te ontwikkelen, faciliteren we wijkgericht activiteiten en initiatieven voor kinderen en jongeren die opgroeien in armoede. Met een gevarieerd aanbod op het gebied van ontwikkeling, ontmoeting, sport en educatie vergroten we kansen, versterken we talenten en zorgen we dat financiële omstandigheden geen belemmering vormen om mee te doen.

We signaleren problemen vroeg en bieden ondersteuning via wijkteams, scholen en jeugdpartners. Ook investeren we in financiële educatie, zodat jongeren leren omgaan met geld en schulden kunnen voorkomen.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Aantal huishoudens met product Schuldhulpverlening	**1148**	**1249**	**1392**	**2403**	
Eenheid: Aantal huishoudens					
Bron: Verdergroep					
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schuldhulpverlening	**448**	**416**	**305**	**330**	
Eenheid: Aantal per jaar					
Bron: Verdergroep					
% kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	**13**	**13**			
Eenheid: Aantal kinderen					
Bron: Arnhem in cijfers					
% personen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	**11**	**11**			
Eenheid: Aantal kinderen					
Bron: Arnhem in cijfers					
% Gelrepashouders dat de pas minimaal één keer heeft gebruikt	**60**	**64**	**63**	**63**	
Eenheid: % Arnhemse pasgebruikers					
Bron: Gelrepas					
Aantal unieke huishoudens dat gebruik maakt van een inkomensregeling	**8041**	**7570**	**8397**	**8402**	
Eenheid: Aantal unieke huishoudens					
Bron: Bijzondere Bijstand, beschermingsbewind, Individuele Inkomenstoeslag, Tegemoetkoming Chronisch Zieken en gehandicapten					

Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning (D)

Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet bieden we perspectief richting werk, opleiding of andere vormen van maatschappelijke participatie, met oog voor wat inwoners nodig hebben om stappen te zetten. We versterken de zelfredzaamheid en bestaanszekerheid van inwoners door maatwerk te bieden en uit te gaan van vertrouwen.
Met de invoering van de Participatiewet in Balans krijgen we meer ruimte om de ondersteuning beter te laten aansluiten op de situatie van inwoners en om participatie en (meer) werken te stimuleren. We benutten deze mogelijkheden om inwoners beter te ondersteunen bij het zetten van stappen richting werk en participatie.

We formuleren concrete uitstroomambities voor inwoners in de bijstand en stimuleren ontwikkeling en participatie, waarbij elke stap richting werk of meedoen telt als resultaat. Aanvullend hierop zetten we hier gericht op in vanuit wijken en het Nationaal Programma in Arnhem-Oost.

We stimuleren inwoners te werken (I)

We stimuleren inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet om naar vermogen deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarbij zetten we samen met maatschappelijke partners en ons sociaal ontwikkelbedrijf Scalabor in op ontwikkeling en begeleiding richting werk of participatie. Hierbij willen we het beter blijven doen dan vergelijkbare gemeenten en hebben we extra aandacht voor nieuwkomers en jongeren.

Als inwoners nog niet toe zijn aan werk, ondersteunen we hen bij passende vormen van maatschappelijke participatie, zoals vrijwilligerswerk, activerend werk of wijkgerichte activiteiten die bijdragen aan ontwikkeling en het gevoel van erbij horen.

In de wijken werken we samen met lokale partners en kijken we per situatie wat nodig is om inwoners te begeleiden richting werk of participatie. We sluiten daarbij aan bij initiatieven in de stad die ontwikkelen en meedoen stimuleren, waar inwoners werkervaring opdoen en hun talenten ontwikkelen.
Ook versterken we de kansen van inwoners door in te zetten op wijkgerichte voorzieningen waar ontmoeten, ontwikkelen en meedoen samenkomen en zo de betrokkenheid bij de wijk te vergroten. Daarnaast verkennen we met het vooronderzoek Malburgen Werkt hoe deze aanpak verder kan worden uitgebreid.

Inwoners met een bijstandsuitkering hebben soms problemen op meerdere leefgebieden, waardoor participatie en/of werk lastig is. Vanuit de Transformatie Sociaal Domein verkennen we domein overstijgend welke multi-probleem aanpak het meest effectief is

We stimuleren en belonen werken naast de uitkering (I)

We willen werken naast de uitkering aantrekkelijk maken door het financieel te laten lonen.
We bouwen voort op de ervaringen uit de pilot Bijverdienbeloning (2023-2025) en vertalen deze naar een structurele aanpak. De Participatiewet in Balans geeft gemeenten vanaf 1 januari 2027 meer mogelijkheden om werken naast de uitkering financieel te laten lonen. Deze mogelijkheden gaan we met ingang van 2027 maximaal benutten.

We werken met werkgevers aan passende werkplekken voor onze inwoners (I)

We zien dat een groot deel van de inwoners met een uitkering meer ondersteuning nodig heeft om stappen te kunnen zetten op weg naar werk. Voor deze inwoners kunnen we de volgende instrumenten (re-integratievoorzieningen) inzetten: loonkostensubsidie, beschut werk en persoonlijke ondersteuning. We zetten in op de bekendheid van deze instrumenten bij professionals en werkgevers. Daarnaast werken we met onze partners aan de ontwikkeling van sectorale ontwikkelpaden. Op deze manier creëren we extra kansen voor inwoners om zich stap voor stap te ontwikkelen tot volledig gekwalificeerde beroepskrachten in een kraptesector.
In lijn met de landelijke ontwikkelingen is in 2026 het Werkcentrum Midden-Gelderland van start gegaan waar werkenden, werkzoekenden en werkgevers met hun vragen terecht kunnen. Samen met regionale partners werken we aan een versterking van de sociale infrastructuur voor inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Volumeontwikkeling uitkeringen afgezet tegen andere grote gemeenten	-3,20	-5	-4,10		

Eenheid: Percentage volume-ontwikkeling afgezet tegen andere gemeenten vanaf 1-1-2019

Bron: Benchmark 16 grote gemeenten

Aantal huishoudens met een bijstandsuitkering	**8271**	**7921**	**7933**
Eenheid:	Aantal (dec van het meetjaar)		
Bron:	Administratie Werk en Inkomen		

Inwoners met een lopende re-integratievoorziening	**13,20**	**15,50**	
Eenheid:	Aantal per 1.000 inwoners van 15-75 jaar afgezet tegen gemeenten van grootteklasse 100.000-300.000 inwoners		
Bron:	Waarstaatjegemeente.nl		

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-244.098	-228.777	-243.950	-241.238	-241.656	-239.345	-241.530
Baten	144.315	132.602	139.392	137.793	140.220	142.416	145.627
Saldo lasten en baten	***-99.783***	***-96.175***	***-104.558***	***-103.445***	***-101.436***	***-96.928***	***-95.903***
Toevoegingen aan reserves	-5.826	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	6.671	200	6.162	406	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***845***	***200***	***6.162***	***406***	***0***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-98.938**	**-95.975**	**-98.396**	**-103.039**	**-101.436**	**-96.928**	**-95.903**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Armoedebel bijz.bijstand kwijtsch	-17.527	250	0	367
Beschut werk	-4.125	0	0	0
Besluit bijstandsverl zelfstandigen	-737	725	0	0
Ink voorz en loonk.subs Particip.wet	-145.530	135.536	0	0
IOAW (inkom.voorz arb ongeschikt)	-4.363	0	0	0
IOAZ (inkom.voorz arb ong zelfst)	-312	0	0	0
Jobcoach, werkplekaanp doventolk	-162	162	0	0
Kost levensondhoud start ondernemers	-268	268	0	0
Loonwaardebepaling	0	0	0	0
Onkostenverg tbv stimulans arbeid	-606	0	0	0
Re-integr instrum proefpl partic pl	-19.214	589	0	39
Rijk sociale zekerheden	-1.910	120	0	0
Schuldhulpverlening	-15.462	143	0	0
Soc werkvoorz, Wsw, begeleid werk	-31.022	0	0	0
Voorz startende ondernemers (bbz)	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-241.238**	**137.793**	**0**	**406**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen		
	Bij meer inwoners voorkomen we financiële problemen	
		Schuldhulpverlening
	Meer Arnhemmers kunnen rondkomen	
		Armoedebel bijz.bijstand kwijtsch
		Schuldhulpverlening
	Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning	
		Beschut werk
		Besluit bijstandsverl zelfstandigen
		Ink voorz en loonk.subs Particip.wet
		IOAW (inkom.voorz arb ongeschikt)
		IOAZ (inkom.voorz arb ong zelfst)
		Jobcoach, werkplekaanp doventolk
		Kost levensondhoud start ondernemers
		Loonwaardebepaling
		Onkostenverg tbv stimulans arbeid
		Re-integr instrum proefpl partic pl
		Rijk sociale zekerheden
		Soc werkvoorz, Wsw, begeleid werk
		Voorz startende ondernemers (bbz)

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-243.950	-241.238	-241.656	-239.345	-241.530
Baten	139.392	137.793	140.220	142.416	145.627
Saldo lasten en baten	**-104.558**	**-103.445**	**-101.436**	**-96.929**	**-95.903**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	6.162	406	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**6.162**	**406**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-98.396**	**-103.039**	**-101.436**	**-96.929**	**-95.903**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	2.712	2.294	4.605	2.420
Re-integr instrum proefpl partic pl	In 2025 zijn incidenteel extra middelen voor de Arbeidsmarktregio beschikbaar gesteld, waarvan een deel is overgeheveld naar 2026. Daarnaast is de tijdelijke decentralisatie-uitkering voor de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur voor de periode vanaf 2029 nog niet definitief vastgesteld door het Rijk.	3.125	2.986	4.156	4.014
Re-integr instrum proefpl partic pl	Voor de implementatie P-wet in balans is incidenteel budget beschikbaar gesteld.	738	629	393	195
Re-integr instrum proefpl partic pl	De begrote ESF-lasten zijn in 2027 € 1,5 miljoen lager dan in 2026 door lagere ramingen van de ESF-regelingen. Het verschil van € 1,0 miljoen tussen lasten en baten wordt veroorzaakt doordat in 2026 € 1,0 miljoen is ingezet als dekking voor de bezuinigingsopgave uit de Begroting 2025 (zie ook baten).	1.503	1.503	1.503	1.503

Re-integr instrum proefpl partic pl	De lasten zijn vanaf 2027 lager doordat enkele tijdelijke projecten binnen het Nationaal Programma Arnhem Oost aflopen. De bijbehorende baten nemen eveneens af.	362	342	852	852
Re-integr instrum proefpl partic pl	Stijging Reintegratiebudget door indexatie.	-31	-183	-418	-616
Re-integr instrum proefpl partic pl	Stijging Areaal & nominaal.	-189	-189	-189	-189
Beschut werk	Het budget voor Beschut werk maakt momenteel onderdeel uit van het re-integratiebudget. Vanaf 2027 wordt dit budget apart begroot en niet langer binnen het re-integratiebudget. Deze wijziging leidt tot een begrotingstechnische mutatie, zonder financiële beleidsmatige gevolgen.	-2.784	-1.945	-1.945	-1.945
Ink voorz en loonk.subs Particip.wet	In september 2025 is het voorlopige budget 2026 voor de BUIG bekend gemaakt, de gevolgen hiervan zijn meerjarig verwerkt in de begroting.	-1.631	-3.863	-6.852	-10.207
IOAW (inkom.voorz arb ongeschikt)	In september 2025 is het voorlopige budget 2026 voor de BUIG bekend gemaakt, de gevolgen hiervan zijn meerjarig verwerkt in de begroting. Hier maakt IOAW deel van uit.	-57	-173	-257	-257
Jobcoach, werkplekaanp doventolk	Het Re-integratiebudget bevat diverse componenten, waaronder Jobcoaching. Het totaalbudget wordt in het lopend jaar begroot conform bestedingsplan. Miv 2027 is het budget nog centraal begroot, vandaar de afname.	1.362	1.240	1.524	1.524
Onkostenverg tbv stimulans arbeid	Bijverdienbeloning, vanaf 2027 zijn er middelen toegevoegd.	-482	-482	-482	-482
Loonwaardebepaling	Het Re-integratiebudget bevat diverse componenten, waaronder Loonwaardemetingen. Het totaalbudget wordt in het lopend jaar begroot conform bestedingsplan. Met ingang van 2027 is het budget nog centraal begroot, vandaar de afname.	301	301	301	301
Rijk sociale zekerheden	De afname wordt veroorzaakt doordat het budget voor het project Financiële Vleugels binnen het Nationaal Programma Arnhem Oost van € 200.000 in 2026 vanaf 2027 niet structureel wordt voorgezet.	200	200	200	200
Rijk sociale zekerheden	In 2026 is het budget Studietoeslag € 1.788 mln, in 2027 sitijgt dit eenmalig met € 100k en in 2028 daalt dit structureel naar € 1.388 mln.	-100	400	400	400
Soc werkvoorz, Wsw, begeleid werk	Daling met € 898K SW middelen sociale infrastructuur zijn overgeheveld van 2025 naar 2026 daarna vallen deze weg, het is een incidenteel budget (zie ook reserves). Daarnaast is de SW een aflopende regeling, waarbij er vanwege uitstroom van SW-medewerkers sprake is van een dalend budget.	858	2.324	3.722	5.040

Soc werkvoorz, Wsw, begeleid werk	ID-banen is een aflopende regeling en is structureel centraal begroot binnen het deel inkomensvoorziening tot in het lopende jaar het bestedingsplan is bepaald.	690	690	690	690
Armoedebel bijz.bijstand kwijtsch	Vanaf 2027 is het budget voor de Arnhemse Zorgkostenregeling € 250.000 verlaagd. Het incidentele budget het verbeteren van Inkomensregelingen is tot en met 2026 en daarom vanaf 2027 € 2,0 miljoen lager. Er wordt € 1,5 miljoen beschikbaar gesteld voor uitbreiding en indexatie van de Gelrepas. De budgetten voor kwijtschelding stijgen met € 200.000 vanwege de verhoogde tarieven voor lokale heffingen.	376	-59	-121	-121
Schuldhulpverlening	Het budget voor de uitvoering van schuldhulpverlening is tot en met 2028 met € 1,2 miljoen verhoogd.	-1.290	-1.325	1.006	1.199
Diversen		-239	-102	122	319
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-1.599	828	3.024	6.235
Ink voorz en loonk.subs Particip.wet	In september 2025 is het voorlopige budget 2026 voor de BUIG bekend gemaakt, de gevolgen hiervan zijn meerjarig verwerkt in de begroting.	1.208	3.627	6.613	9.824
Re-integr instrum proefpl partic pl	De begrote ESF-baten zijn in 2027 € 2,5 miljoen lager dan in 2026 door lagere ramingen van de ESF-regelingen. Het verschil tussen de mutatie van baten en lasten wordt veroorzaakt door een incidentele bijdrage van € 1,0 miljoen in 2026 ter dekking van de bezuinigingsopgave uit de Begroting 2025.	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Re-integr instrum proefpl partic pl	De begrote baten zijn vanaf 2027 lager doordat enkele tijdelijke projecten binnen het Nationaal Programma Arnhem Oost aflopen. De bijbehorende lasten nemen eveneens af (zie ook lasten).	-162	-142	-652	-652
Schuldhulpverlening	Het Experiment Immerloo Schuldenvrij loopt af per 2028. Vanaf dat moment ontvangen wij hiervoor geen middelen meer van het Rijk.	-143	-285	-285	-285
Diversen		-2	128	-152	-152
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	0	0	0	0
Diversen					
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-5.756	-6.162	-6.162	-6.162
Re-integr instrum proefpl partic pl	Dit betreft een eenmalige onttrekking in 2026 uit de reserve Taakmutaties Gemeentefonds ter dekking van de overgehevelde middelen van de Arbeidsmarktregio.	-3.891	-3.891	-3.891	-3.891
Re-integr instrum proefpl partic pl	Betreft incidenteel budget tbv inplementatie P-wet in balans de budgetoverheveling van 2025 naar 2026 (zie ook lasten)	-577	-577	-577	-577

Soc werkvoorz, Wsw, begeleid werk	De afname van € 898.000 wordt veroorzaakt doordat incidentele middelen voor de sociale infrastructuur, die waren doorgschoven naar 2026, en vanaf 2027 niet meer beschibaar zijn. De hiermee samenhangende lasten vervallen eveneens (zie ook lasten).	-898	-898	-898	-898
Armoedebel bijz.bijstand kwijtsch	Het verschil wordt veroorzaakt door een budgetoverheveling van € 595.000 voor het verbeteren van Inkomensregelingen vanuit 2025. Daarnaast is de bijdrage vanuit Bestemmingsreserve Perspcetief voor Jeugd in 2026 € 100.000 lager dan in 2027	-390	-796	-796	-796
Diversen		0			
		-4.643	-3.040	1.467	2.493

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Beraad Arbeidsmarktregio;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Woningbouwcorporaties;
- Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Activerend Werk contractpartners
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Buurtklusbedrijven;
- Kansenmakers;

Armoede en schulddienstverlening

- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;
- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Jeugd Educatie Fonds
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars,
- Waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- Verdergroep;
- Opr€cht (Lokaal Expertise Team);
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder);
- (Diaconieën van) kerken;
- Moskeeën.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Re-integratieverordening Participatiewet Arnhem
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Beleidsplan Schuldhulpverlening 2025-2029
- Beleidsregels brede ondersteuning Wet hersteloperatie toeslagen gemeente Arnhem 2026 | Lokale wet- en regelgeving

Gezondheid, welzijn en ondersteuning

€304 mln

Ambitie

In Arnhem vergroten we de veerkracht en gezondheid van alle inwoners en de wijk als geheel

Meer inwoners ervaren grip op hun eigen leven

- We zorgen dat inwoners hulp en ondersteuning kunnen krijgen via een netwerk aan partners

Meer inwoners kijken naar elkaar om en ervaren een sterk zorgzaam netwerk

- We faciliteren en ondersteunen initiatieven die bijdrage aan ontmoeting, het vergroten van zelfredzaamheid en het creëren van gemeenschapskracht

Meer inwoners ervaren een goede fysieke en mentale gezondheid

- We zorgen voor interventies die bijdragen aan de fysieke en mentale gezondheid van inwoners
- We zorgen dat kinderen en jongeren gezond en kansrijk kunnen opgroeien door te investeren in een sterke publieke gezondheidszorg, preventie en ondersteuning van ouders en gezinnen

Minder gezondheidsverschillen tussen inwoners

- We richten onze preventieve inzet en gezondheidsbevordering extra op inwoners en wijken waar de gezondheidsachterstanden het grootst zijn

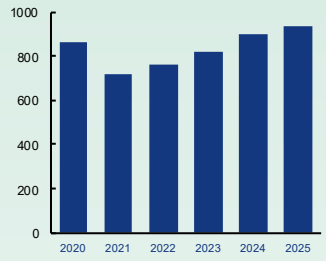
Meer inwoners leven in een gezonde en veilige leefomgeving

- We werken aan een gezonde en veilige leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeten, bewegen en gezond opgroeien

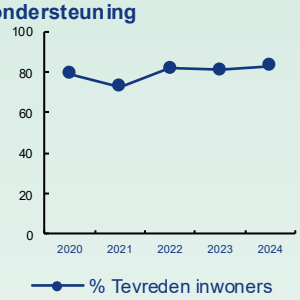
Cijfers en indicatoren

1. Gemiddelde Zorgkosten per inwoner de daling in 2021 en 2022 was het gevolg van corona
2. Het aantal inwoers dat tevreden is over kwaliteit geboden ondersteuning. De lagere waardering in 2021 was het gevolg van Corona
3. Het aantal jeugdigen in verblijf
4. Aantal 0 -17 jarigen en 18+ met een jeugdwet toewijzing

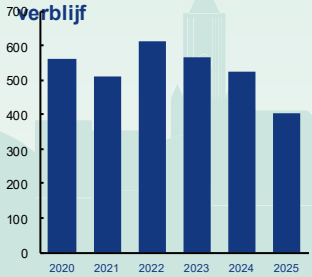
1. Gemiddelde zorgkosten per inwoner

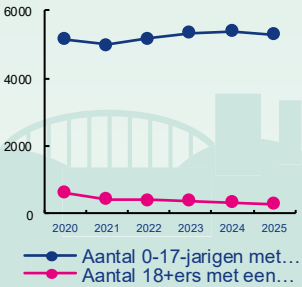

2. Inwonerstevredenheid met ondersteuning

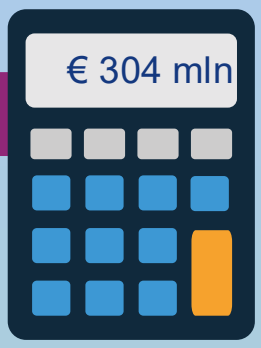

3. Het aantal jeugdigen in verblijf

4, Aantal inwoners met een JW -toewijzing

Gezondheid, welzijn en ondersteuning

Ambitie

Arnhem is een zorgzame en sociale stad waar alle inwoners zo zelfstandig mogelijk leven en meedoen in hun wijk

Meer inwoners ontvangen passende en effectieve ondersteuning in hun wijk door betere netwerksamenstelling en een passend aanbod

- We verbeteren de integrale netwerksamenwerking met een overzichtelijk aantal aanbieders
- We verbeteren de effectiviteit en efficiëntie van hulp en ondersteuning en borgen de kwaliteit ervan
- We stimuleren en faciliteren dat voldoende hulp en ondersteuning beschikbaar is voor de meest kwetsbare inwoners
- We zetten in op het voorkomen van dak- en thuisloosheid en bieden passende ondersteuning, opvang en begeleiding gericht op zelfstandig wonen.

Ambitie

In Arnhem ontwikkelen alle jeugdigen zich zo zelfstandig mogelijk en krijgen zij passende ondersteuning wanneer dit nodig is

Meer jeugdigen zijn zelfredzaam en maken alleen gebruik van passende hulp en ondersteuning waar nodig.

- We zetten tijdig, best passende hulp en ondersteuning in
- We versterken het gezin en betrokken netwerk rondom het gezin

Ambitie

Arnhem biedt een vangnet voor wie het nodig heeft

Minder inwoners hoeven gebruik te maken van een passend vangnet

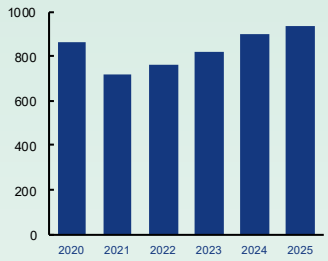
- We zorgen voor een sterk netwerk in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling
- We investeren in het voorkomen van huiselijk geweld en femicide door brede voorlichting

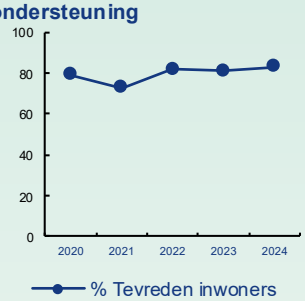
Cijfers en indicatoren

1. Gemiddelde Zorgkosten per inwoner de daling in 2021 en 2022 was het gevolg van corona
2. Het aantal inwoners dat tevreden is over kwaliteit geboden ondersteuning. De lagere waardering in 2021 was het gevolg van Corona
3. Het aantal jeugdigen in verblijf
4. Aantal 0 -17 jarigen en 18+ met een jeugdwet toewijzing

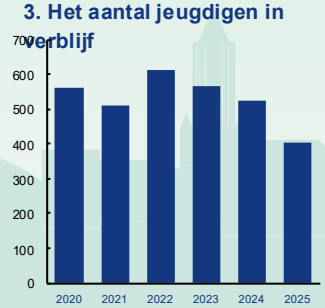
1. Gemiddelde zorgkosten per inwoner

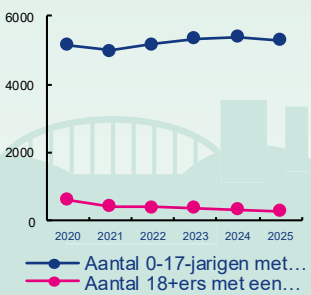

2. Inwonerstevredenheid met ondersteuning

3. Het aantal jeugdigen in verblijf

4, Aantal inwoners met een JW -toewijzing

Samenvatting Doelenboom Gezondheid, welzijn en ondersteuning

Ambitie	Doel	Inspanning
In Arnhem vergroten we de veerkracht en gezondheid van alle inwoners en de wijk als geheel	Meer inwoners ervaren meer grip op hun eigen leven	We zorgen dat inwoners hulp en ondersteuning kunnen krijgen via een netwerk aan partners
	Meer inwoners kijken naar elkaar om en ervaren een sterk, zorgzaam netwerk	We faciliteren en ondersteunen initiatieven die bijdrage aan ontmoeting, het vergroten van zelfredzaamheid en het creëren van gemeenschapskracht
	Meer inwoners ervaren een goede fysieke en mentale gezondheid	We zorgen voor interventies die bijdragen aan de fysieke en mentale gezondheid van inwoners
		We zorgen dat kinderen en jongeren gezond en kansrijk kunnen opgroeien door te investeren in een sterke publieke gezondheidszorg, preventie en ondersteuning van ouders en gezinnen
	Minder gezondheidsverschillen tussen inwoners	We richten onze preventieve inzet en gezondheidsbevordering extra op inwoners en wijken waar de gezondheidsachterstanden het grootst zijn
	Meer inwoners leven in een gezonde en veilige leefomgeving	We werken aan een gezonde en veilige leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeten, bewegen en gezond opgroeien
Arnhem is een zorgzame en sociale stad waar alle inwoners zo zelfstandig mogelijk leven en meedoen in hun wijk	Meer inwoners ontvangen passende en effectieve ondersteuning in hun wijk door betere netwerksamenwerking en een passend aanbod	We verbeteren de integrale netwerksamenwerking met een overzichtelijk aantal aanbieders
		We verbeteren de effectiviteit en efficiëntie van zorg en ondersteuning en borgen de kwaliteit ervan
		We stimuleren en faciliteren dat voldoende zorg en ondersteuning beschikbaar is voor de meest kwetsbare inwoners
		We zetten in op het voorkomen van dak- en thuisloosheid en bieden passende ondersteuning, opvang en begeleiding gericht op zelfstandig wonen
In Arnhem ontwikkelen alle jeugdigen zich zo zelfstandig mogelijk en krijgen zij passende ondersteuning wanneer dat nodig is	Meer jeugdigen zijn zelfredzaam en maken alleen gebruik van passende hulp en ondersteuning waar nodig	We versterken het gezin en het betrokken netwerk rondom gezin
		We zetten tijdig, best passende hulp en ondersteuning in
Arnhem biedt een vangnet voor wie het nodig heeft	Minder mensen hoeven gebruik te maken van het passend vangnet	We zorgen voor een sterk netwerk in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling
		Arnhem investeert in het voorkomen van huiselijk geweld en femicide door brede voorlichting

Gezondheid, welzijn en ondersteuning

Arnhem is een bruisende stad waar veel inwoners zich thuis voelen, elkaar ontmoeten, samen activiteiten organiseren en naar elkaar omkijken. De meeste Arnhemmers wonen en leven zelfstandig en dragen op allerlei manieren bij aan hun buurt en gemeenschap. Deze kracht en betrokkenheid vormen het fundament van onze stad. De rol van de gemeente is voor deze groep beperkt; ze kunnen zich prima zelf redden. Dat geldt niet voor iedereen. Er zijn ook Arnhemmers met weinig sociale contacten, die te maken hebben met ziekte of een beperking, die slechts met moeite kunnen rondkomen of de weg in de samenleving niet goed kennen. Voor deze inwoners is een betrokken omgeving net dat steuntje in de rug dat nodig is. Mensen die elkaar helpen om mee te blijven doen, die elkaar een luisterend oor bieden en elkaar bij de hand nemen. Soms dichtbij, in de eigen straat of buurt. Soms in georganiseerd verband, via vrijwilligersinitiatieven of professioneel sociaal werk.

Daarom willen wij dat alle Arnhemmers zo gezond mogelijk kunnen opgroeien, leven en ouder worden. Gezondheid zien wij als een belangrijke voorwaarde om mee te kunnen doen in de samenleving. We zetten in op het versterken van de fysieke en mentale gezondheid, en het verkleinen van gezondheidsverschillen, met extra aandacht voor inwoners die door hun sociaaleconomische situatie, gezondheid of leefomgeving minder kansen hebben op een gezond leven. Samen met inwoners, vrijwilligers, maatschappelijke organisaties en professionals werken we aan een stad waarin kinderen kansrijk opgroeien, inwoners vitaal en verbonden zijn, ouderen zo lang mogelijk zelfstandig blijven en de leefomgeving uitnodigt tot gezond gedrag. Gezondheid is daarbij niet alleen een opgave van de medische zorgsector, maar hangt nauw samen met wonen, onderwijs, werk, inkomen, sport, welzijn en de inrichting van onze stad.

Tegelijkertijd zien we dat de druk op ondersteuning en hulp de komende jaren alleen maar zal toenemen. Zo leidt de vergrijzing tot een toenemende en complexere zorgvraag, terwijl door aanhoudende personeelstekorten het aanbod van ondersteuning en hulp begrensd is. Ook stijgen de kosten, bijvoorbeeld door CAO-aanpassingen, die niet volledig gecompenseerd worden door het Rijk. In Arnhem hebben we daarnaast te maken met veel aanbieders die sterk gericht zijn op de eigen ondersteuningstrajecten. Om alle ontwikkelingen het hoofd te kunnen bieden gaan we door met de vereenvoudiging van het welzijns- en zorglandschap.

We organiseren de hulp en ondersteuning zoveel mogelijk samen met het sociaal (informeel) netwerk rondom inwoners. We bereiken dit door te investeren in een stevige sociale basis. We ondersteunen inwonersinitiatieven, faciliteren ontmoeting en activiteiten om de veerkracht van inwoners en gemeenschapskracht te versterken. We werken dit uit in een aangescherpte regeling sociale basis waarbij de maatschappelijk impact het uitgangspunt is. Waar het sociaal netwerk ontbreekt, investeren we in het versterken van een overzichtelijk netwerk aan professionele organisaties in de wijk. Op deze manier is hulp laagdrempelig beschikbaar en ondersteuning dichtbij en ontstaat er zo min mogelijk afhankelijkheid van (langdurige) specialistische hulp. Deze organisaties en professionals ondersteunen inwoners, versterken initiatieven en vrijwilligers en activeren waar nodig. De inzet is gebaseerd op de behoefte in de wijk.

Een goed functionerend wijknetwerk vraagt, naast minder aanbieders, ook om een herkenbare verbinder en regisseur. Deze rol kan het Sociaal Wijkteam vervullen: iemand die naast de inwoner staat, snel inspringt, als aanspreekpunt fungeert, de samenwerking tussen ondersteuners organiseert en de samenhang en voortgang bewaakt. Een sterk gepositioneerd Sociaal Wijkteam is een essentiële schakel in het wijknetwerk.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

In Arnhem vergroten we de veerkracht en gezondheid van alle inwoners en de wijk als geheel (A)

De gemeente wil dat alle Arnhemmers zo gezond mogelijk kunnen opgroeien, leven en ouder worden. Daarom wordt ingezet op het vergroten van de veerkracht en het versterken van de fysieke en mentale gezondheid. Dit vraagt om samenwerking met inwoners, vrijwilligers, maatschappelijke organisaties en professionals, waarbij de sociale basis wordt verbonden met thema's als wonen, onderwijs, werk, inkomen, sport en gezondheid.

We willen de ondersteuning zoveel mogelijk organiseren vanuit het sociale netwerk rondom inwoners. Daarom worden inwonersinitiatieven ondersteund, ontmoeting en activiteiten gestimuleerd en wordt gewerkt aan een aangescherpte regeling voor de sociale basis, waarbij maatschappelijke impact centraal staat. Waar een sociaal netwerk ontbreekt, wordt geïnvesteerd in een overzichtelijk netwerk van professionele organisaties in de wijk. Zo blijft hulp en ondersteuning laagdrempelig, dichtbij en gericht op het versterken van zelfredzaamheid en het voorkomen van langdurige specialistische zorg.

Meer inwoners ervaren meer grip op hun eigen leven (D)

We richten ons op het versterken van vaardigheden en het zelfvertrouwen van inwoners, zodat zij beter in staat zijn om hun eigen keuzes te maken en problemen op te lossen. Dit kan worden bereikt door middel van educatie, ondersteuning, en het creëren van een omgeving waarin mensen zich gehoord en gesteund voelen.

We zorgen dat inwoners hulp en ondersteuning kunnen krijgen via een netwerk aan partners (I)

- We investeren in een sterke gemeenschappelijke en institutionele sociale basis in de wijk, gericht op het versterken van de gemeenschapskracht in de wijken, ondersteund door ontmoetingsplekken of activiteiten in de buurt en wijk. We werken daarom toe naar een subsidieregeling voor inwonersinitiatieven en vrijwilligersnetwerken. En daarnaast opdrachten voor de professionele sociale basis en ondersteuning van de kwetsbare inwoners met een dekkend aanbod van collectieve voorzieningen, zodat laagdrempelige ondersteuning dichtbij huis beschikbaar is en zwaardere zorg waar mogelijk wordt voorkomen. Het streven is om zowel de regeling als de opdrachten per 1 januari 2028 van start te laten gaan. Is onderdeel van de transformatie sociaal domein.
- Het Sociaal Gebiedskompas ondersteunt deze inzet met gebiedsgerichte analyses van de sociale basis, sociale infrastructuur, ontmoeting en toegankelijkheid van voorzieningen, zodat ondersteuning beter aansluit bij de behoeften van bewoners en de opgaven in de wijk.
- We werken samen met de eerstelijnszorg vanuit onze ambitie om de sociale basis te versterken. Veel klachten bij huisartsen hebben een sociaal-maatschappelijke oorzaak (zoals rouw, werkloosheid of eenzaamheid). Met inwoners wordt door sociaal verwijzers (welzijn op recept) gekeken naar oplossingen dichtbij huis in de sociale basis.
- We blijven bovendien inzetten op mantelzorgondersteuning en vrijwillige thuishulp voor inwoners die zorgen voor zieke familieleden of bekenden, zodat zij hun rol kunnen volhouden en overbelasting wordt voorkomen.
- We geven samen met partners invulling aan het kind- en jongerenwerk met een breed aanbod aan activiteiten, gericht op het versterken van grip op het eigen leven van kinderen en jongeren, met aandacht voor talentontwikkeling, emotionele veiligheid, sociale vaardigheden, maatschappelijke participatie en vroegsignalering van problemen. Is onderdeel van de nieuwe regeling sociale basis. En daarmee dragen we ook bij aan de opgave ‘Kansrijk Opgroeien’.

Meer inwoners kijken naar elkaar om en ervaren een sterk, zorgzaam netwerk (D)

We faciliteren en stimuleren een cultuur van zorg en ondersteuning binnen de Arnhemse gemeenschap. Dit betekent dat de gemeente Arnhem wil dat meer inwoners zich in staat voelen om anderen te helpen en ook daadwerkelijk bereid zijn om dit te doen. Hierbij zijn onderstaande inspanningen van belang bij het behalen van dit doel.

We faciliteren en ondersteunen initiatieven die bijdrage aan ontmoeting, het vergroten van zelfredzaamheid en het creëren van gemeenschapskracht (I)

- We zetten de subsidieregeling voor ontmoetingsplekken in de wijk voort en ontwikkelen deze door richting een dekkend, wijkgericht netwerk van collectieve voorzieningen als onderdeel van het versterken van de sociale basis. Daarbij versterken en benutten we de bestaande ontmoetingsplekken in de wijken beter.
- We versterken het opbouwwerk in de stad, dat ten opzichte van 2025 is uitgebreid, zodat krachtige en verbonden gemeenschappen ontstaan waarin inwoners mee kunnen doen en een stem hebben, vrijwilligers en inwonersinitiatieven worden ondersteund in de wijk. We verkennen hoe opbouwwerk opgaat in de regeling en opdrachten sociale basis.
- We voeren het ouderenbeleid ‘Op eigen wijze oud(er) worden in Arnhem’ samen met inwoners en partners uit langs de pijlers meedoen en ontmoeten, gezond en fit en samenwonen en leven. In de uitvoeringsagenda 2027 wordt uitgewerkt hoe deze aanpak vanaf 2028 structureel wordt geborgd binnen de sociale basis.
- We versterken met wijkcirkels de redzaamheid en onderlinge betrokkenheid van inwoners door laagdrempelige ondersteuning, waarbij hulpvragen vroeg worden gesignaleerd en zwaardere zorg kan worden voorkomen, en stimuleren dit actief met een toolkit en trainingen voor inwoners, vrijwilligers en professionals. We verkennen hoe de wijkcirkels opgaan in de regeling en opdrachten sociale basis.
- We geven uitvoering aan de acties uit de uitvoeringsagenda van het vrijwilligersbeleid, die samen met partners is ontwikkeld en zich richt op het versterken van vrijwillige inzet, het verbinden van initiatieven en het ondersteunen en ontzorgen van vrijwilligersorganisaties, waarbij de vrijwilligersondersteuner een coördinerende en verbindende rol vervult.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Kengetal sociale cohesie		**5,80**		**5,80**	
Eenheid:	Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				

Mantelzorg		**14**		**13**	
Eenheid:	% inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven				

Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Actief als vrijwilliger	**31**	**31**
Eenheid:	% inwoners dat actief is als vrijwilliger	
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)	

Kengetal emotioneel eenzaam	**2,90**	**2,80**
Eenheid:	Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren.	
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)	

Kengetal sociaal eenzaam	**2,70**	**2,70**
Eenheid:	Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.	
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)	

Waardering aanbod voorzieningen ouderen	**25**	**26**
Eenheid:	% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen	
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)	

Waardering aanbod voorzieningen jongeren	**17**	**20**
Eenheid:	% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren	
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)	

Meer inwoners ervaren een goede fysieke en mentale gezondheid (D)

Met ons gezondheidsbeleid is de ambitie om het maken van gezonde keuzes de gemakkelijkste én vanzelfsprekendste keuze te maken. We gaan bijdragen aan de beweging naar de voorkant: de verschuiving van curatie naar preventie en van zorg naar gezondheid. Veerkracht, eigen regie en welbevinden staan hierbij centraal, in plaats van slechts de afwezigheid van ziekte. Positieve gezondheid dus. Hierin hebben we aandacht voor zowel fysieke als mentale gezondheid (inclusief suïcidepreventie). Vanuit de Wet publieke gezondheid hebben we als gemeente een verantwoordelijkheid in het creëren van de randvoorwaarden voor het kunnen leiden van een gezond leven. Maar uiteindelijk maken onze inwoners zelf keuzes. Daarom richten we ons ook op hen, met extra aandacht voor mensen in een kwetsbare positie.

In Q3 2026 is het nieuwe lokale gezondheidsbeleid ‘Samen Sterk’ vastgesteld. De verwachting is dat uiterlijk Q1 2027 hieronder een lokaal uitvoeringsplan gereed is, die in de begroting 2028 is vertaald in geactualiseerde en concrete inspanningen.

We zorgen voor interventies die bijdragen aan de fysieke en mentale gezondheid van inwoners (I)

We stimuleren inwoners om te **bewegen en gezond te eten en te drinken**, dit doen we door:

- Het programma GO! (Gezond Onderweg!), een wijkgericht programma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht en obesitas bij kinderen.
- Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen.
- Op plekken waar veel kinderen komen willen we een zo gezond mogelijke omgeving creëren. Daarom integreren we voedseleducatie zoveel mogelijk in het basisonderwijs. Dit sluit aan bij de ambities in het kader van het JOGG-programma (gezonde jeugd, gezonde toekomst), waarbij gezonde voeding en water drinken belangrijke pijlers zijn.
- We verzorgen leefstijlcoaching via het Sportbedrijf Arnhem door middel van de gecombineerde leefstijlinterventies (Xfitt, COOL). Die interventies richten zich op een combinatie van afvallen, bewegen en gedragsverandering voor duurzaam resultaat.
- Met de ketenaapak ‘Vitaal Nu, Vitaal Later’ willen wij inwoners helpen vitaal ouder te worden door passend beweegaanbod aan te bieden. Speciale beweeginterventies worden gekoppeld aan structureel beweegaanbod waarbij blijvend bewegen altijd het uitgangspunt is. Wij zetten bewust in op de doelgroep vanaf 55+ om echt preventief te werken.

We zetten ons in voor een **rookvrije omgeving** voor meer inwoners, dit doen we onder andere door:

- In te zetten op de wijkaanpak voor een Rookvrij Presikhaaf.
- Laagdrempelige, wijkgerichte en integrale initiatieven voor stoppen met roken te stimuleren.
- In te zetten op een rookvrije omgeving op plekken waar vaak kinderen en jongeren komen.

We richten ons op **preventie van middelengebruik** bij jongeren en kwetsbare doelgroepen door op verschillende domeinen in het leven van jongeren in te zetten:

- School: we stimuleren alle Arnhemse scholen om gebruik te maken van een integrale aanpak voor het voorkomen en terugdringen van (problematisch) middelengebruik.
- Professionals: signaleren en begeleiden van jongeren die beginnende problemen hebben met gebruik en verwijzen van leerlingen met problematisch gebruik.
- Sportomgeving: we stimuleren een verantwoord middelenbeleid bij sportverenigingen.
- Wijk: we zetten in op deskundigheidsbevordering op het gebied van middelengebruik voor professionals in de wijk zoals jongerenwerkers, straatcoaches, handhavers.

We ontwikkelen een plan van aanpak mentale gezondheid
Wij zetten in op het versterken van de mentale gezondheid van onze inwoners en het voorkomen en verminderen van psychische problemen, waaronder suïcidaliteit. Dat doen we met een plan van aanpak mentale gezondheid. Deze aanpak beschrijft hoe wordt toegewerkt naar een integraal en uitvoerbaar uitvoeringsplan Mentale Gezondheid. Centraal daarin staat het versterken van samenhang tussen beleid en praktijk, het bevorderen van domein overstijgende samenwerking en het opbouwen van een krachtig lokaal netwerk van partners en inwoners. Dit netwerk zou snellere, toegankelijkere en beter op elkaar afgestemde ondersteuning op kunnen leveren. Hierdoor krijgen inwoners eerder passende hulp van professionals, lotgenoten en vrijwilligers. Daarbij ligt de nadruk op preventie: het tijdig signaleren van risico's en het versterken van veerkracht, zodat zwaardere problematiek zoveel mogelijk kan worden voorkomen. De aanpak richt zich op alle inwoners, met extra aandacht voor groepen die een verhoogd risico hebben op mentale gezondheidsproblemen, zoals jongeren, mannen van middelbare leeftijd en queer (LHBTIQA+) personen. Door gezamenlijk op te trekken en bestaande krachten te bundelen, werken we toe naar een herkenbare, effectieve en duurzame inzet op mentale gezondheid in de gemeente. Een belangrijk uitgangspunt is dat het uitvoeringsplan inhoudelijk en procesmatig goed aansluit bij transformatie sociaal domein, het leefgebied Mentale Gezondheid van de regionale én lokale werkagenda van het Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord (AZWA).

We bouwen voort op de Arnhemse aanpak suïcidepreventie
Arnhem beschikt al over een lokale aanpak suïcidepreventie. In 2027 zetten we deze aanpak voort en bouwen we hierop verder door de samenwerking met partners te verdiepen, de verbinding met ons bredere beleid rond mentale gezondheid te versterken en de aanpak duurzaam te borgen binnen de nieuwe wettelijke kaders. We blijven inzetten op de vijf pijlers van suïcidepreventie: het vergroten van de maatschappelijke bewustwording (bv campagnes en voorlichting), het bereiken van risicogroepen (waaronder jongeren), het trainen van gatekeepers, het versterken van het lokale netwerk en het beperken van de toegang tot dodelijke middelen. Dit doen we samen met lokale partners, ervaringsdeskundigen en naasten.

We zorgen dat kinderen en jongeren gezond en kansrijk kunnen opgroeien door te investeren in een sterke publieke gezondheidszorg, preventie en ondersteuning van ouders en gezinnen (I)

Ieder kind verdient de best mogelijke start van zijn of haar leven en een optimale kans op een goede toekomst. De eerste 1000 dagen (-9 maanden tot 2 jaar) van een kind zijn cruciaal voor een goede start. Juist in deze eerste levensfase is de grootste gezondheidswinst te behalen. De gezondheid van een kind voor, tijdens en na de geboorte blijkt een belangrijke voorspeller te zijn van problemen, zowel fysiek als mentaal, op latere leeftijd. Zo'n 14% van de kinderen heeft geen goede start bij de geboorte door vroeggeboorte, een te laag geboortegewicht of een combinatie ervan. De oorzaak ligt vooral bij sociale risicofactoren en het gebrek aan beschermende factoren.

Kansrijke Start is er vooral op gericht dat de verbinding tussen het medische en sociale domein blijvend wordt gemaakt. In 2027 blijven we werken aan de ambities die zijn opgesteld in de meerjaren visie Kansrijke Start, die door de regiegroep is vastgesteld in Q4 2026. De concrete inspanningen die hieruit volgen worden in de begroting 2028 opgenomen, maar we blijven onder andere inzetten op:

- We zetten in op vroegtijdige signalering van (aanstaande) ouders in een kwetsbare positie
- We zorgen voor een passend aanbod aan ondersteuning voor (aanstaande) ouders in een kwetsbare positie
- We versterken de samenwerking in het netwerk

Minder gezondheidsverschillen tussen inwoners (D)

Gezondheidsverschillen zijn een hardnekkig probleem: een zogenaamd ‘wicked problem’. Persoonlijke omstandigheden, zoals stress door financiële problemen of ingrijpende gebeurtenissen, woonsituatie, een beperkt netwerk of de leefomgeving kunnen het moeilijk maken gezonde keuzes te maken. Om iedereen de kans te geven gezond op te groeien en oud te worden, is een brede aanpak nodig. Dit vraagt een sterke sociale basis, betere gezondheidsvaardigheden en inzet op verschillende domeinen die de gezondheid beïnvloeden.

We richten onze preventieve inzet en gezondheidsbevordering extra op inwoners en wijken waar de gezondheidsachterstanden het grootst zijn (I)

Bij de interventies die inzetten op de fysieke en mentale gezondheid van onze inwoners richten we ons specifiek op kwetsbare inwoners. Hierin ligt ook een samenwerking met het Nationaal Programma Arnhem-Oost.

Meer inwoners leven in een gezonde en veilige leefomgeving (D)

Een gezonde leefomgeving is een voorwaarde voor een prettig, veilig en vitaal leven. We willen een gemeente zijn, die de gezondheid van haar inwoners bevordert en beschermt. De uitdagingen op het gebied van gezondheid, vergrijzing, klimaatverandering en verstedelijking vragen om een integrale aanpak. Daarom verbinden we gezondheid met ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit, duurzaamheid, natuur en sociaal beleid. We kijken daarbij naar de kwaliteit van lucht, water en bodem, voldoende groen, mogelijkheden om te bewegen, een klimaatbestendige inrichting en een openbare ruimte die uitnodigt tot ontmoeting en participatie.

Onze ambitie is dat onze inwoners wonen, leren, werken en ontspannen in een gezonde en veilige leefomgeving, binnenshuis én buitenshuis, waarbij ze weten wat ze kunnen doen om de schadelijke effecten op hun gezondheid – mede ingegeven door klimaatverandering – te minimaliseren en wat ze zelf kunnen bijdragen om de omgeving gezond te houden.

We werken aan een gezonde en veilige leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeten, bewegen en gezond opgroeien (I)

Dit doen we door:

- Gezond ventilatiegedrag in woningen stimuleren: inwoners bewust maken van het belang van voldoende ventileren voor een gezond binnenmilieu en hen ondersteunen bij het toepassen van goede ventilatiegewoonten (voor als na isoleren van een woning). Hiervoor sluiten we aan bij de opgaven die lopen vanuit Duurzaamheid, Energietransitie.
- Energiecoaches en Buurtklussers inzetten om gezond en duurzaam wonen te bevorderen: inwoners ondersteunen bij energiebesparing, voldoende ventilatie en het voorkomen van vocht- en schimmelproblemen, zodat zowel de woonlasten als gezondheidsrisico’s afnemen. Hierbij sluiten we aan op de activiteiten die vanuit de aanpak energiearmoede, als ook woningisolatie, al lopen.
- Het Gezond Wonen op Recept –pilot door te ontwikkelen: zorgprofessionals signaleren gezondheidsklachten die verband houden met de woning of leefomgeving en verwijzen inwoners door naar passende ondersteuning om deze oorzaken aan te pakken. In plaats van automatisch een medisch zorgtraject te bewandelen. We hebben hierbij extra aandacht voor het (ongeboren) kind en kwetsbare gezinnen. Hiervoor gaan we samen met Duurzaamheid inzetten op een deelname aan een nieuwe landelijke City Deal.
- De invloed van hitte op de gezondheid van onze inwoner zo veel mogelijk te verminderen: door het lokaal hitteplan door te ontwikkelen voor kwetsbare doelgroepen, inwoners actief te informeren over hitte, UV-straling, luchtvervuiling en infectieziekten, en waar mogelijk preventieve gezondheidsmaatregelen en bescherming te faciliteren. Hierbij sluiten we aan bij opgaven die al zijn benoemd vanuit Klimaatadaptatie (Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030) en Milieu (Plan Gezonde Leefomgeving)
- We investeren in een beweegvriendelijke leefomgeving door beweeg- en sportvoorzieningen in de openbare ruimte te realiseren. Dit zijn bijvoorbeeld pumptracks, beweegparken, skatevoorzieningen en andere openbare beweegvoorzieningen. Hierbij is ook aandacht voor het inrichten van deze plekken als ontmoetingsplek.

Arnhem is een zorgzame en sociale stad waar alle inwoners zo zelfstandig mogelijk leven en meedoen in hun wijk (A)

We vinden het belangrijk dat alle Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen leven en mee kunnen doen in de samenleving, ook wanneer zij ondersteuning nodig hebben. Daarom zetten wij in op een zorgzame en sociale stad, waarin inwoners zoveel mogelijk zelf regie houden over hun leven. We versterken de eigen kracht, hun sociale netwerk en versterken het gebruik van algemene voorzieningen in de wijk. We werken aan een stevig netwerk in de wijk waarbij een overzichtelijk aantal aanbieders wijkgericht gaan werken. De aanbieders kennen en elkaar en werken samen.

We werken preventief en zetten in op het normaliseren van zorg waar dat kan. Dat betekent dat we niet direct kiezen voor specialistische ondersteuning, maar eerst kijken naar wat de inwoners zelf, samen met hun omgeving, kunnen organiseren. Inwoners met zorg blijven zoveel mogelijk thuis wonen met de nodige ondersteuning, of maken eerder de overstap van een instelling naar zelfstandig wonen in de wijk. Wanneer inwoners zorg met verblijf nodig hebben zoeken we naar oplossingen die zoveel mogelijk op de thuissituatie lijken

Meer inwoners ontvangen passende en effectieve ondersteuning in hun wijk door betere netwerksamenwerking en een passend aanbod (D)

Inwoners die er (tijdelijk) niet in slagen zichzelf te redden in het dagelijks leven bieden we hulp, ondersteuning en zorg. De hulp, ondersteuning en zorg zijn goed vindbaar en bereikbaar voor inwoners. Het doel is om deze inwoners zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat zij zelf de regie over hun leven terugkrijgen en de kwaliteit van leven verbetert. Daarbij zetten we in op het voorkomen en vroegtijdig signaleren van problematiek die de bestaanszekerheid onder druk zet, zoals verlies van huisvesting en zetten we in op Wonen Eerst. We willen dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en kunnen meedoen aan de Arnhemse samenleving. Daarbij willen we ook dat inwoners elkaar ondersteunen.

We zetten in op preventie, een goede toegang tot ondersteuning en een sterke samenwerking tussen welzijnspartijen, zorgaanbieders, GGD en wijkteam. Inwoners ontvangen zoveel mogelijk lichte en passende ondersteuning dichtbij huis, terwijl specialistische zorg en een passend vangnet beschikbaar blijft voor inwoners die deze het hardst nodig hebben. Door een samenhangende aanpak bevorderen we dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen en meedoen in de Arnhemse samenleving.

Met de pilot wijknetwerken welzijn en zorg werken een overzichtelijk aantal professionals uit welzijn, zorg en de sociale wijkteams nauw samen om inwoners sneller en beter passende ondersteuning te bieden. Daarnaast zorgen de wijknetwerken voor een overzichtelijker welzijns- en zorglandschap en versterken zij de samenwerking tussen betrokken organisaties. Hierdoor wordt ondersteuning dichter bij inwoners georganiseerd en doelmatiger ingezet.

We verbeteren de integrale netwerksamenwerking met een overzichtelijk aantal aanbieders (I)

- In 2027 zetten we de eerste stappen in de borging van de wijknetwerken. Om de wijknetwerken te borgen zijn de volgende stappen nodig: 1. van versnippering naar een overzichtelijk welzijnsveld, 2. herijking van de opdracht van het sociaal wijkteam en 3. we werken naar een nieuw ondersteuningsstelsel van zorg (herijking inkoop zorg). Dit is onderdeel van de transformatie sociaal domein.
- We zetten momenteel verschillende aanpakken en interventies in om huishoudens met multiproblematiek beter te bereiken en te ondersteunen, zoals de doorbraakmethode, VAV (vertrouwd, aanwezig, veilig). Om de ondersteuning voor deze kwetsbare huishouden verder te versterken, verkennen we welke stappen we kunnen zetten richting meer effectieve en minder versnipperde hulp en komen eind 2026 met een voorstel. Daarbij richten we ons op een betere verbindingen tussen meerdere domeinen zoals zorg (Jeugdhulp, Wmo), schuldhulpverlening en veiligheid. Dit is onderdeel van de transformatie sociaal domein.
- Per 2025 hebben we een regionale preventie-infrastructuur (RPI) in de regio Centraal Gelderland, gebaseerd op de vijf ketenaanpakken. De RPI is vanaf 2027 structureel onderdeel van het Aanvullende zorg en welzijnsakkoord (AZWA) en in dat kader werken we met de regiogemeenten en partners aan de borging van de RPI als ondersteunende infrastructuur rondom de basisfunctionaliteiten van het AZWA.
- Eind 2025 is het transformatieplan Mentale Gezondheidsnetwerk (MGN) in regio Centraal Gelderland goedgekeurd door zorgverzekeraars; sinds Q2 2026 zijn we gestart met de implementatie van het MGN. De looptijd van het plan is tot 2028. In 2027 gaan we verder met de implementatie ervan. Organisaties voor geestelijke verzorging, zoals het Centrum voor Levensvragen en Suïcidepreventie, worden hierbij betrokken. Dit is onderdeel van de transformatie sociaal domein.
- Voor jeugdigen en volwassenen die vanuit een zorginstelling uitstromen en zelfstandig gaan wonen, moeten voldoende, geschikte en betaalbare woningen beschikbaar zijn. We zetten in op de transformatieopgave Wonen eerst (zie wonen).
- We geven uitvoering aan het "Interventieplan onbegrepen gedrag", waarbij we continu door ontwikkelen met verschillende disciplines binnen de aanpak voor personen met onbegrepen gedrag. Er worden meer

preventieve interventies in enkele wijken gedaan, bijvoorbeeld de pilot Wijk-GGD. Om de ondersteuning voor deze kwetsbare huishouden verder te versterken, verkennen we welke stappen we kunnen zetten richting meer effectieve en minder versnipperde hulp en komen eind 2026 met een voorstel. Daarbinnen onderzoeken we ook de mogelijkheden voor een 24/7 interventieteam. Daarbij richten we ons op een betere verbindingen tussen meerdere domeinen zoals zorg (Jeugdhulp, Wmo), schuldhulpverlening en veiligheid. Dit is onderdeel van de transformatie sociaal domein.

We verbeteren de effectiviteit en efficiëntie van zorg en ondersteuning en borgen de kwaliteit ervan (I)

- De Sociale wijkteams vormen de toegang naar de Wmo (inclusief beschermd wonen) en jeugdhulp. Ook ondersteunen ze inwoners naar de sociale basis. Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning de inwoners nodig heeft. Daarbij wordt altijd gekozen voor de meest passende, effectieve en efficiënte hulp en ondersteuning vanuit de gedachte dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun eigen leven. We gaan de huidige opdracht van het sociaal wijkteam herijken waarbij de regiefunctie een belangrijke rol krijgt. Dit is onderdeel van de transformatie sociaal domein.
- We werken aan de implementatie van de Verklarende Analyse binnen jeugdhulp en Wmo als onderdeel van een vroegtijdige, gezinsbrede analyse (0 -100 jaar), zodat direct de juiste ondersteuning en zorg worden ingezet. We houden ons aan de regionale afspraken over de implementatie. De wijkteams worden in 2027 hiervoor geschoold en de methodiek wordt gefaseerd uitgerold, zodat in 2028 de inzet van de verklarende analyse is geborgd.
- We starten in 2027 met de verkenning van een nieuwe inkoop zorg jeugd en WMO. We willen terug in het aantal aanbieders.
- We willen dat alle Arnhemmers kunnen meedoen aan de samenleving. Daartoe bieden we Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk. Als dit niet haalbaar blijkt, participeren zij via vrijwilligerswerk of activerend werk. We bevorderen de doorstroming vanuit activerend werk richting betaald werk/ opleidingen of vrijwilligerswerk.
- We gaan door met het uitvoeren van kwaliteitsonderzoeken (door VGGM) en rechtmatigheidsonderzoeken (door gemeentelijke toezichthouders) bij zorgaanbieders. Op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken leggen we waar nodig passende maatregelen op, zoals verbeterplannen, clientenstop of terugvorderen van onterecht gedeclareerde middelen. We werken aan de uitvoering van het plan van aanpak zorgfraude. We rapporteren Q2 2027 over het effect van de uitvoering van het plan van aanpak. Op basis van de resultaten wordt bepaald of en welke verdere stappen nodig zijn.
- De regio Centraal Gelderland heeft met de Kadernota 'Samen aan Zet' de aanbevelingen uit het rapport van de commissie Dannenberg omarmd en vastgelegd hoe de regio in de komende jaren in gezamenlijkheid invulling willen geven aan de transformatie van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis.
- We zetten in op zoveel mogelijk een Beschermd Thuis door passende zorg en ondersteuning te organiseren, in plaats van wonen in een instelling. Per januari 2027 gaan de nieuwe Wmo-contracten voor Beschermd Wonen en Beschermd Thuis van start. Doel is de beweging van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis verder vorm te geven en te voorzien in een dekkend zorglandschap met een beperkt aantal zorgaanbieders. Daarmee wordt ingezet op het versterken van de kwaliteit, toegankelijkheid en samenwerking in de ondersteuning aan kwetsbare inwoners.

We stimuleren en faciliteren dat voldoende zorg en ondersteuning beschikbaar is voor de meest kwetsbare inwoners (I)

- In 2025 hebben we de transitie gemaakt van huishoudelijke ondersteuning als algemene voorziening naar huishoudelijke ondersteuning als maatwerkvoorziening. Daarmee de wachtlijst aanzienlijk verkort. Hierdoor kunnen we de meest kwetsbare inwoners vrijwel direct helpen en in urgente situaties snel ondersteuning bieden. We blijven ontwikkelingen rondom het voornemen van het Kabinet om huishoudelijke hulp te schrappen nauwlettend volgen.
- We zetten in op verbetering van het leerlingenvervoer. Hiervoor zijn in Q3 2024 acht kortetermijnmaatregelen vastgesteld, waarvan we de voortgang monitoren. Op basis van de resultaten van het intergemeentelijke onderzoek naar doelgroepenvervoer stellen we een plan van aanpak op voor vervolgstappen.
- We werken toe naar meer begeleiding in kleine groepen (Jeugdhulp en Wmo). Groepsbegeleiding biedt inwoners de mogelijkheid om van elkaar te leren en ervaringen te delen. In Q2 2027 is begeleiding in kleine groepen regionaal geborgd, waardoor de zorgaanbieders de mogelijkheid hebben om individuele begeleiding om te zetten naar begeleiding kleine groepen.
- We zorgen in Arnhem voor een veilig en gezond werkklimaat voor sekswerkers. We voeren het raadsbesluit legaliseren van thuissekswerk uit, zodat seks werkers thuis beschermd hun beroep kunnen uitoefenen. We stoppen uiterlijk in 2028 met de zorgzone, waarbij we de huidige vergunninghouders een passende compensatie of alternatief bieden.

We zetten in op het voorkomen van dak- en thuisloosheid en bieden passende ondersteuning, opvang en begeleiding gericht op zelfstandig wonen **(I)**

- Wij werken volgens de uitgangspunten van Wonen Eerst (zie ook wonen en is onderdeel van de transformatie van het sociaal domein). Onze inzet is allereerst gericht op het voorkomen van dakloosheid. Wanneer inwoners toch dakloos raken, zorgen we ervoor dat zij zo snel mogelijk toegang krijgen tot passende ondersteuning en opvang, met aandacht voor huisdieren. Vervolgens bevorderen we een snelle door- en uitstroom naar een passende woon- of verblijfplek. Op die manier verkorten we de periode van dakloosheid zoveel mogelijk en werken we toe naar een stabiele en duurzame leefsituatie.
- We geven doorlopend uitvoering aan het vastgestelde regionaal en lokaal uitvoeringsplan, waarbij op de Maatschappelijke Opvang en in de aanpak van dak- en thuisloosheid wordt ingezet op vier pijlers: 1) Preventie, 2) Passend Vangnet, 3) van Opvang naar Wonen en 4) Samenwerkingen, inzicht en monitoring. De concrete inspanningen, projecten en actuele ontwikkelingen binnen deze pijlers zijn opgenomen in de bijbehorende factsheet Maatschappelijke Opvang.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning	**82**	**81**	**83**		
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis	**51**	**50**	**49**	**50**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch	**32**	**34**	**34**	**33**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	**17**	**17**	**17**	**17**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	**36**	**33**	**36**	**35**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	**64**	**67**	**64**	**65**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	**755**	**819**	**900**	**936**	
Eenheid: Gemiddelde zorgkosten in euro per inwoner					
Bron: Gemeente Arnhem					
Percentage inwoners in Activerend Werk met een ontwikkelarrangement	**55**	**54**	**55**	**54**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					

In Arnhem ontwikkelen alle jeugdigen zich zo zelfstandig mogelijk en krijgen zij passende ondersteuning wanneer dat nodig is (A)

We willen dat alle kinderen de kans krijgen zich te ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Als het kinderen met ondersteuning van hun ouders niet lukt om deze ontwikkeling door te maken en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdig passende hulp. Deze hulp willen we zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis of thuis inzetten, zodat het kind zoveel mogelijk een normaal leven kan blijven leiden. Door preventief te werken en problemen vroegtijdig te signaleren, willen we zwaardere hulp voorkomen. Wanneer zwaardere hulp noodzakelijk is, is het uitgangspunt dat deze kortdurend wordt ingezet. Bij de inzet van hulp houden we oog voor normalisering en eigen kracht.

Meer jeugdigen zijn zelfredzaam en maken alleen gebruik van passende hulp en ondersteuning waar nodig (D)

Ieder kind verdient een veilig en stabiele thuissituatie. Daarom zetten we in op het vroeg signaleren van problemen het bieden van passen ondersteuning aan gezinnen. Waar mogelijk organiseren we hulp thuis, zodat kinderen in hun eigen omgeving kunnen opgroeien. Als dat tijdelijk niet veilig of haalbaar is, zoeken we een passende plek bij pleegouders of gezinshuizen. Een uithuisplaatsing wordt alleen ingezet als er geen andere oplossing mogelijk is. Wanneer verblijf noodzakelijk is, is het uitgangspunt altijd dat dit tijdelijk wordt ingezet waar mogelijk. Vanaf de start werken we toe naar een veilige terugkeer naar huis, met passende begeleiding voor kind en gezin.

We versterken het gezin en het betrokken netwerk rondom gezin (I)

- We bekijken per individueel geval of de hulpvraag met name bij het kind zit of in feite voortkomt uit problemen die zijn of haar ouders betreffen. In die gevallen kijken we of we het hele gezin kunnen helpen en ondersteunen.
- We herijken ons jeugdbeleid en ontwikkelen een regiovisie jeugd om gezamenlijk richting te geven aan een toekomstbestendige aanpak die aansluit bij de behoeften van kinderen, jongeren en gezinnen.
- We versimpelen het complexe veiligheidsnetwerk rondom het gezin door integraal samen te werken waarbij één gezicht in het gezin aanwezig is. Samen met Veilig Thuis, Sociale Wijkteams, Jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming is een netwerksamenwerking opgestart waarin deze nieuwe werkwijze wordt beproefd. Conform de regionale afspraken implementeren we de Visie Gefaseerd Samenwerken aan Veiligheid (top 3 methodiek) in Q1 2027.
- We voorkomen uithuisplaatsingen door de inzet van team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig). Dit team kan snel en flexibel bij gezinnen, waar sprake is van onveiligheid, worden ingezet om verdere escalatie te voorkomen.
- We blijf actief inzetten op het werven van pleegouders.
- We zetten kleinschalig groepswonen in als alternatief voor jeugdhulp met verblijf. De doorontwikkeling is verstaald in een pilot kleinschalig verblijf. Deze pilot wordt geëvalueerd en op basis daarvan wordt besloten of de werkwijze wordt gecontinueerd in een definitieve werkwijze.
- We vernieuwen de aanpak rondom scheidingsproblematiek door de kennis en ervaringen uit het Digitaal Scheidingsloket te verbinden met de inzichten uit het Toekomstscenario. We onderzoeken en ontwikkelen een werkwijze die effectiever bijdraagt aan het voorkomen van complexe scheidingen

We zetten tijdig, best passende hulp en ondersteuning in (I)

- We zorgen voor betere en tijdige zorg en ondersteuning, op de juiste plek en wanneer dit nodig is. Dit doen we door inzet van de Hervormingsagenda Jeugd. Dit moet leiden tot verbetering van de hulpverlening en het financieel beheersbaar houden van de zorg. In 2027 wordt de verordening jeugd aangepast, waarbij normaliseren en de eigen kracht van inwoners centraal staan.
- We breiden de inzet van praktijkondersteuners jeugd uit bij Arnhemse huisartsenpraktijken met één extra fte. Door de lichte hulp van de praktijkondersteuner bij de huisarts zijn kinderen en jongeren minder afhankelijk van specialistische jeugdzorg. We doen dit door de samenwerking met huisartsen verder te versterken en de beschikbaarheid van praktijkondersteuners jeugd te vergroten.
- We stimuleren een goede voorbereiding op uitstroom uit jeugdzorg met verblijf door het gebruik van het Toekomstplan vanaf 16 jaar te stimuleren. In 2027 wordt onderzocht welk aanbod nodig is voor een passende doorstroom voor jongeren uit verblijf, zodat we het daarna kunnen implementeren.
- We blijven onderzoek doen naar de doel- en rechtmatigheid van casussen >€ 100.000 om inzicht te krijgen in de kosten en kwaliteit in de zorgtrajecten. De ingezette zorg en ondersteuning voor de gezinnen die de duurste zorg en ondersteuning ontvangen vanuit de gemeente worden in beeld gebracht en actie op ondernomen. We kijken samen met het sociaal wijkteam en de gecertificeerde instellingen hoe de ondersteuning zo efficiënt mogelijk ingezet kan worden voor de jeugdigen en gezinnen.
- We stimuleren passend aanbod van algemene voorzieningen dat preventief op, of in combinatie met specialistische jeugdhulp ingezet kan worden, zodat kinderen kunnen blijven meedoen. Denk bijvoorbeeld aan 'steungezinnen', waarbij steunouders een kind een dagdeel in de week opvangen en ondersteunen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen.

- We dragen bij aan het duurzaam functioneren van jongeren, zowel binnen de onderwijsomgeving als in de thuissituatie. Samen met onderwijsbesturen en de samenwerkingsverbanden maken we duidelijke afspraken over hoe we kinderen gezamenlijk de best passende ondersteuning kunnen bieden, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Deze afspraken worden voortdurend geëvalueerd en waar nodig verder aangescherpt. Binnen deze samenwerking zetten we in op het anders organiseren van de ondersteuning op scholen. Dit is onderdeel van de transformatie sociaal domein.
- We herijken in Q2 2027 de Sociaal Medische Indicatie (SMI), zodat meer kinderen/ gezinnen die dat nodig hebben gebruik kunnen maken van kinderopvang en buitenschoolse opvang.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing	**5184**	**5343**	**5395**	**5306**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen	**453**	**410**	**402**	**380**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing	**389**	**358**	**324**	**269**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf	**613**	**568**	**524**	**418**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf	**454**	**423**	**384**	**381**	
Eenheid: Aantal. NB. m.i.v. 2021 is een groot aantal inwoners vanuit Beschermd Wonen overgeheveld naar de Wet langdurige zorg.					
Bron: Gemeente Arnhem					

Arnhem biedt een vangnet voor wie het nodig heeft (A)

We zetten erop in dat meer Arnhemmers een veilige, stabiele en stevige basis hebben. Vanuit deze basis proberen we huiselijk geweld en kindermishandeling zoveel als mogelijk te voorkomen en daar waar dat nodig is aan te pakken. Waar nodig bieden we ambulante hulp en begeleiding aan slachtoffers van huiselijk geweld. Mocht dit onvoldoende veiligheid bieden, is er mogelijkheid tot opvang. De druk op de vrouwenopvang is hoog.

Minder mensen hoeven gebruik te maken van het passend vangnet (D)

Wij hebben de ambitie dat 'Niemand op straat hoeft te slapen of in een onveilige thuissituatie hoeft te leven'. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en bij het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die zich in een kwetsbare situatie bevindt en opvang behoeft.

We brengen in kaart wat we nu al doen, we bespreken met ketenpartners, andere gemeentes en ervaringsdeskundigen wat we daar bovenop zouden kunnen, welke kansen en uitdagingen zich kunnen voordoen en hoe we de beschikbare financiële middelen zo doelmatig mogelijk kunnen inzetten.

We zorgen voor een sterk netwerk in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling (I)

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek. In de regio zetten we in op preventie van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit doen we samen met onze regionale en lokale ketenpartners. Denk hierbij aan regiogemeenten, de sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, teams leefomgeving, jeugdzorgaanbieders en Moviera. Waar nodig bieden we ambulante hulp en begeleiding aan slachtoffers van huiselijk geweld. Mocht dit onvoldoende veiligheid bieden, is er mogelijkheid tot opvang. De druk op de vrouwenopvang is hoog. Ook creëren we bewustwording in de gemeente met onder andere acties tijdens de jaarlijkse internationale campagne Orange the World, de dag tegen de ouderenmishandeling en de week tegen kindermishandeling. Daarnaast bieden we hulp aan slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling. We

versimpelen het complexe veiligheidsnetwerk rondom het gezin door voor doelgroep 0 tot 100 integraal samen te werken, waarbij één gezicht in het gezin aanwezig is. Samen met Veilig Thuis, Sociale Wijkteams, Jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming wordt via een Toekomsttuin deze nieuwe werkwijze beproefd. Dit valt onder het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming.

Arnhem investeert in het voorkomen van huiselijk geweld en femicide door brede voorlichting (I)

Huiselijk geweld en femicide blijven een groot maatschappelijk probleem dat ook in Arnhem aandacht en actie vraagt. Vroegtijdige herkenning van signalen en bewustwording van geweld in afhankelijkheidsrelaties zijn cruciaal om escalatie te voorkomen.

Door voorlichting en bewustwording breed in de samenleving te brengen — onder andere op scholen, in buurthuizen, bij zorgprofessionals en hulporganisaties — kunnen signalen van relationeel geweld eerder worden herkend en besproken.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-263.255	-290.669	-293.466	-303.468	-302.312	-287.342	-280.485
Baten	12.929	8.238	9.041	6.075	10.720	11.531	9.660
Saldo lasten en baten	***-250.326***	***-282.430***	***-284.425***	***-297.393***	***-291.592***	***-275.811***	***-270.825***
Toevoegingen aan reserves	-17.644	-4.737	-4.737	-1.011	-1.504	-254	-304
Onttrekkingen aan reserves	7.262	12.930	13.432	17.818	12.405	8.770	6.284
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10.382***	***8.193***	***8.695***	***16.807***	***10.901***	***8.516***	***5.979***
Gerealiseerd resultaat	**-260.708**	**-274.237**	**-275.730**	**-280.585**	**-280.691**	**-267.295**	**-264.845**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

Aansluitend op de centrale gedachte achter de transformatie van het sociaal domein is in de deze Begroting 2027 een aantal onderdelen van het sociaal domein samengebracht, voor nadere informatie hierover verwijzen we naar de toelichting aan het begin van Deel 2 Beleidsbegroting.

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
01 Hulp bij het huishouden	-23.852	0	0	0
02 Begeleiding	-27.545	0	0	4.902
05 Woondiensten	-1.452	-1.480	0	0
06 Opvang	-484	0	0	0
07 Dagbesteding	-4.017	0	0	0
08 Vervoersdiensten	-7.232	7	0	0
10 Overige maatwerkarrangementen	-100	0	0	0
11 Rolstoelen	-1.607	40	0	0
12 Vervoersvoorzieningen	-3.217	10	0	0
15 Beschermd wonen	-33.392	642	-757	7.798
37 (2015) Met verblijf geslot plaats	-2.416	0	0	0
40 Persoonlijke verzorging	-18.422	2.000	0	1.194
43 Jeugdhulp verblijf incl behand	-23.819	0	0	0
44 Jeugdhulp verblijf exc behand	-8.789	0	0	0
45 Jeugdhulp ambulant	-15.888	0	0	0
46A01 Jeugdhulp crisis ambul	-407	0	0	0
47 Jeugdreclassering	-1.413	0	0	0
48 Jeugdbescherming	-4.734	0	0	0
50 Maatwerkarr Jeugdwet ambul	-3.371	0	0	0
51 Generalistische Basis GGZ	-16.397	0	0	0
Beschut werk	-5.139	0	0	0
Burgerinit vrijwillig mantelzorg	-6.083	47	-15	19
Buurt- en clubhuizen	-1.817	554	-189	173
Cliëntondersteuning	-341	0	0	0
Eigen bijdragen	-180	2.265	0	180
Gezondheidsbevord en -bescherming	-6.270	0	0	270
inloopfunctie GGZ	-396	0	0	0
Maatsch opvang, verslavingzorg	-18.047	959	-50	2.298

PGB Jeugd	-1.183	0	0	0
PGB WMO	-3.114	0	0	0
POH Jeugd	-1.404	0	0	0
Prev gezondheidsbedreigende factoren	-5.639	0	0	0
Preventie GGZ	-693	0	0	0
Soc cult alg maatsch werk, wijkopb	-13.000	1.000	0	480
Toegang hulp lokale teams	-24.419	0	0	0
Veilig Thuis huiselijk geweld	-4.670	0	0	200
Vrouwenopvang	-10.095	15	0	304
Wet op lijkbezorging	-48	16	0	0
Woningaanpassingen	-2.374	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-303.468**	**6.075**	**-1.011**	**17.818**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
In Arnhem vergroten we de veerkracht en gezondheid van alle inwoners en de wijk als geheel		
	Meer inwoners ervaren meer grip op hun eigen leven	
		Burgerint vrijwillig mantelzorg
		Buurt- en clubhuizen
		Soc cult alg maatsch werk, wijkopb
	Meer inwoners kijken naar elkaar om en ervaren een sterk, zorgzaam netwerk	
		Burgerinit vrijwillig mantelzorg
		Buurt- en clubhuizen
		Preventie GGZ
		Soc cult alg maatsch werk, wijkopb
	Meer inwoners ervaren een goede fysieke en mentale gezondheid	
		Gezondheidsbevord en -bescherming
		Prev gezondheidsbedreigende factoren
	Minder gezondheidsverschillen tussen inwoners	
		Gezondheidsbevord en -bescherming
		Prev gezondheidsbedreigende facturen
	Meer inwoners leven in een gezonde en veilige leefomgeving	
		Gezondheidsbevord en -bescherming
		Prev gezondheidsbedreigende facturen
Arnhem is een zorgzame en sociale stad waar alle inwoners zo zelfstandig mogelijk leven en meedoen in hun wijk		
	Meer inwoners ontvangen passende en effectieve ondersteuning in hun wijk door betere netwerksamenwerking en een passend aanbod	
		01 Hulp bij het huishouden
		02 Begeleiding
		05 Woondiensten
		06 Opvang
		07 Dagbesteding
		08 Vervoersdiensten
		10 Overige maatwerkarrangementen
		11 Rolstoelen
		12 Vervoersvoorzieningen

15 Beschermd wonen
Beschut werk
Burgerinit vrijwillig mantelzorg
Cliëntondersteuning
Eigen bijdragen
inloopfunctie GGZ
Maatsch opvang, verslavingzorg
PGB WMO
Preventie GGZ
Soc cult alg maatsch werk, wijkopb
Veilig Thuis huiselijk geweld
Vrouwenopvang
Woningaanpassingen

In Arnhem ontwikkelen alle jeugdigen zich zo zelfstandig mogelijk en krijgen zij passende ondersteuning wanneer dat nodig is

Meer jeugdigen zijn zelfredzaam en maken alleen gebruik van passende hulp en ondersteuning waar nodig

02 Begeleiding
08 Vervoersdiensten
37 (2015) Met verblijf geslot plaats
40 Persoonlijke verzorging
43 Jeugdhulp verblijf incl behand
44 Jeugdhulp verblijf exc behand
45 Jeugdhulp ambulant
46A01 Jeugdhulp crisis ambul
47 Jeugdreclassering
48 Jeugdbescherming
50 Maatwerkarr Jeugdwet ambul
51 Generalistische Basis GGZ
Cliëntondersteuning
Gezondheidsbevord en -bescherming
PGB Jeugd
POH Jeugd
Veilig Thuis huiselijk geweld

In Arnhem ontwikkelen alle jeugdigen zich zo zelfstandig mogelijk en krijgen zij passende ondersteuning wanneer dat nodig is

Minder mensen hoeven gebruik te maken van het passend vangnet

06 Opvang
Maatsch opvang, verslavingzorg
Vrouwenopvang

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-293.466	-303.468	-302.312	-287.342	-280.485
Baten	9.041	6.075	10.720	11.531	9.660
Saldo lasten en baten	**-284.425**	**-297.393**	**-291.592**	**-275.811**	**-270.825**
Toevoegingen aan reserves	-4.737	-1.011	-1.504	-254	-304
Onttrekkingen aan reserves	13.432	17.818	12.405	8.770	6.284
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**8.695**	**16.807**	**10.901**	**8.516**	**5.980**
Gerealiseerd resultaat	**-275.730**	**-280.586**	**-280.691**	**-267.295**	**-264.845**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-10.002	-8.846	6.124	12.981
Prev gezondheidsbedreigende factoren	De lasten op de projecten Kansrijke Start (€203.000) en Valpreventie (€497.000) zijn in 2026 incidenteel begroot. Hier staat ook een subsidie van het Rijk tegenover. De collectieve preventie volksgezondheid stijgt door verkregen middelen voor vaccinatiebeleid en indexatie VGGM. Vanaf 2027 is er structureel €130.000 minder begroot voor suicidepreventie.	649	697	695	693
Gezondheidsbevord en -bescherming	Vanaf 2028 zijn er geen middelen meer begroot voor baby thuiszorg, ontmoeting en ondersteuning ouders, opvoedondersteuning ouders/verzorgers en schoolfruit op PO scholen. Deze projecten zijn tot en met 2027 voor € 270.000 begroot. Ook is er in 2028 €100.000 minder begroot voor het preventieakkoord.	0	420	557	555
Burgerinit vrijwillig mantelzorg	De lasten zijn vanaf 2027 structureel tussen de €1,3 miljoen en €1,4 miljoen lager begroot dan in 2026. In 2026 is er incidenteel geld toegekend vanwege het deels niet behalen van de bezuiniging op begeleiding kleine groepen. Daarnaast zijn er incidentele subsidies begroot, waar ook incidentele inkomsten (vanuit het Rijk) tegenover staat, te weten; versterken sociale basis (€277.000), Welzijn op recept (€ 137.000) en Mantelzorg (€91.000). Het budget van wijknetwerken ter hoogte van €300.000 is in 2026 incidenteel begroot.	1352	1412	1407	1397
Buurt- en clubhuizen	Op het project ontmoeten en verbinden is er in 2026 incidenteel €360.000 begroot voor planmatig onderhoud gemeentelijk vastgoed. Daarnaast is er voor 2026 en 2027 incidenteel een bedrag van €250.000 begroot voor behoud van buurthuizen. Vanaf 2027 is er niets meer begroot voor de wijkendeal Buurtfabriek. In 2026 is daarvoor€110.000 aan lasten begroot. In 2029 staat er incidenteel een bedrag van €1.77 miljoen begroot voor de sloop en sanering van de Overkant.	338	637	-1236	536

Soc cult alg maatsch werk, wijkopb	Vergeleken met 2026 zijn de lasten voor 2027 en 2028 hoger begroot met €300.000 en €400.000. De stijging is vooral toe te wijzen aan areaal en nominaal. Vanaf 2028 is de behouden basisniveau welzijn van €500.000 en het uitvoeren van ouderenbeleid van €250.000 niet meer begroot. Daarnaast is er in 2028 €1,125 miljoen toegekend voor incidentele investeringen in het welzijnslandschap. Deze middelen vervallen in 2030, waardoor de begrote lasten lager worden in dit jaar. In 2029 zijn er geen middelen meer begroot voor NPAO Jongerenwerk op school (JOS), daar waar er in de jaren ervoor een miljoen jaarlijks was begroot.	-291	-384	1090	2090
06 Opvang	Het verschil tussen 2026 en 2029 wordt voornamelijk verklaard door het beëindigen van Zorgzone. Deze middelen zijn beschikbaar tot en met 2028 en vallen vanaf 2029 weg, waardoor de lasten in 2029 lager uitvallen dan in 2026	-42	-42	425	425
Maatsch opvang, verslavingzorg	De hogere lasten ten opzichte van 2026 worden verklaard door de inzet op Wonen Eerst (€ 2,0 miljoen vanuit transformatie sociaal domein) en het wegvallen van de lokale middelen voor EU-burgers per 2027 (€ 425.000). Hierdoor ontstaat vanaf 2027 een structureel verschil ten opzichte van 2026.	-1551	-1117	-341	669
Vrouwenopvang	De afwijking van € 1,2 miljoen wordt verklaard door de transformatie van de opvangplekken (€ 400.000 in 2027 en 2028), de opzet van integrale opvang (€ 500.000 in 2027), de structurele kosten van integrale opvang (€ 750.000 miljoen vanaf 2028) en de nominale indexatie (€ 350.000 miljoen vanaf 2027)	-1238	-1129	924	1735
01 Hulp bij het huishouden	Vanaf 2027 zijn er structureel €1,1 mlijoen meer lasten begroot door nominaal en areaal. Vanaf 2027 is €250.000 structureel meer begroot. Vanaf 2028 is er vanuit het gemeentefonds-meicirculaire €10,3 miljoen structureel gekort op de lasten huishoudelijke ondersteuning.	-1.353	-1.353	8.786	8.965
02 Begeleiding	Het Integraal Zorgakkoord is in 2026 als laatste jaar begroot. Het gaat hier om lasten van €3,93 miljoen. Vanaf 2027 is er ongeveer €1,25 miljoen aan areaal en nominaal toegevoegd. Vanaf 2029 zijn er op begeleiding structurele inverdieneffecten TSD ingeboekt; € 900.000 oplopend tot €1,8 miljoen vanaf 2030.	2.674	2.679	3.579	4.554

07 Dagbesteding	In 2027 wordt er incidenteel €300.000 meer begroot voor de borging van WIJK GGD. Vanaf 2028 is er geen budget meer begroot voor WIJKGGD, maar is structureel €330.000 opgenomen voor het opnieuw vormgeven van bemoeizorg. Het restant aan mutaties, vooral ophoging van de lasten, is het gevolg van areaal en nominaal.	-469	-286	-286	-286
08 Vervoersdiensten	De ophoging van €272.000 van lasten vanaf 2027 is een gevolg van areaal en nominaal.	-272	-272	-272	-272
15 Beschermd wonen	De verhoging in begrote lasten is een gevolg van de actualisatie in het objectief verdeelmodel beschermd wonen. Daarnaast is er vanaf 2027 nominaal en areaal toegekend aan de budgetten.	-3916	-6783	-7703	-7128
40 Persoonlijke verzorging	Vanaf 2027 is er ongeveer €685.000 meer begroot als gevolg van areaal en nominaal. Het bedrijfsvoeringsbudget is vanaf 2028 €750.000 structureel lager. Transformatie Sociaal Domein heeft incidentele middelen. In 2028 wordt het budget €1,1 miljoen lager dan in 2027. In 2029 komt daar nog een verlaging van €700.000 bij. In 2030 is de verklaring €300.000. Daar komt nog bij dat er in 2029 €250.000 ingeboekt is als inverdieneffect oplopend (structureel) tot €500.000 vanaf 2030.	-712	1119	2069	2618
43 Jeugdhulp verblijf incl behand	De structurele verhoging van begrote lasten van €1,1 miljoen zijn een gevolg van areaal en nominaal.	-1113	-1113	-1114	-1114
44 Jeugdhulp verblijf exc behand	De structurele verhoging van begrote lasten van €391.000 zijn een gevolg van areaal en nominaal.	-391	-391	-391	-391
45 Jeugdhulp ambulant	De structurele verhoging van begrote lasten van €707.000 zijn een gevolg van areaal en nominaal.	-707	-707	-707	-707
48 Jeugdbescherming	De structurele verhoging van begrote lasten van €119.000 zijn een gevolg van areaal en nominaal.	-119	-119	-119	-119
51 Generalistische Basis GGZ	De structurele verhoging van begrote lasten van €730.000 zijn een gevolg van areaal en nominaal.	-730	-730	-730	-730
Beschut werk	De structurele verhoging van begrote lasten van €226.000 zijn een gevolg van areaal en nominaal.	-226	-226	-226	-226

Toegang hulp lokale teams	Vanaf 2027 wordt er aan de DVO met de sociale wijkteams €1,1 miljoen extra begroot als gevolg van areaal en nominaal. In 2028 wordt er incidenteel € 1,0 miljoen extra begroot om voldoende capaciteit beschikbaar te houden. Daarna kijken we in relatie tot de transformatie van het sociaal domein wat er nodig is voor het sociaal wijkteam. In 2026 en 2027 is er een incidenteel bedrag toegekend als compensatie van de CAO, respectievelijk €697.000 en €864.000. Deze komt in 2028 te vervallen.	-1249	-1352	-345	-345
50 Maatwerkarr Jeugdwet ambul	Vanaf 2028 is er een korting op het budget ingeboekt n.a.v. de begroting 2026 vanuit het gemeentefonds gericht op sturing op trajecten jeugdzorg van €800.000. Dit wordt voor €114.000 verrekend door areaal en nominaal.	-114	690	701	701
Diversen	Op diverse taakvelden onder de €250.000 is er meer budget vanaf 2027 als gevolg van areaal en nominaal.	-522	-496	-639	-639
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-2.966	1.679	2.490	619
Prev gezondheidsbedreigende factoren	In 2026 zijn er incidentele subsidies vanuit het Rijk begroot van €203.000 voor Kansrijke Start en €497.000 voor Valpreventie.	-700	-700	-700	-700
Gezondheidsbevord en -bescherming	Voor het terugdringen van gezondheidsachterstanden is er in 2026 incidenteel een subside van het Rijk begroot van €203.000.	-203	-203	-203	-203
Burgerinit vrijwillig mantelzorg	In 2027 zijn er incidentele subsidies vanuit het Rijk begroot voor versterken sociale basis (€274.000), welzijn op recept (€137.000) en mantelzorg (€91.000).	-503	-503	-503	-503
Buurt- en clubhuizen	In 2026 is een incidentele subsidie vanuit de Provincie begroot van €90.000 voor de wijkendeal Buurtfabriek. In 2029 is er een incidentele ontvangst begroot vanuit het Rijk van €1,77 miljoen voor NPAO sloop en sanering de Overkant.	-90	-90	1.680	-90
Soc cult alg maatsch werk, wijkopb	In 2026 is er een eenmalige bijdrage begroot van stichting Portaal, Vivare en Volkshuisvesting ter hoogte van € 92.000. Voor het project NPAO zijn de jaarlijkse ontvangsten van het Rijk van €1,63 miljoen vanaf 2029 niet meer begroot.	-92	-92	-1.092	-1.092
Maatsch opvang, verslavingzorg	De stijging van de baten vanaf 2027 wordt veroorzaakt door de toevoeging van een decentralisatie-uitkering (DU) voor heroïnebehandeling van € 639.000 vanuit het Rijk. Hierdoor vallen de baten vanaf 2027 hoger uit dan in 2026.	639	639	639	639
02 Begeleiding	Er is alleen in 2026 een ontvangst van het Rijk begroot voor het Integraal Zorgakkoord van €3,85 miljoen	-3.850	-3.750	-3.750	-3.850

05 Woondiensten	Als gevolg van uitstel vervanging abonnementstarief binnen WMO zijn vanuit het gemeentefonds voor 2026 en 2027 de ontvangsten van eigen bijdragen niet meer begroot.		1.445	1.445	1.445
40 Persoonlijke verzorging	Vanaf 2027 worden er inkomsten vanuit het Rijk begroot voor AZWA.	2.000	2.000	2.000	2.000
50 Maatwerkarr Jeugdwet ambul	In de begroting 2026 is er vanuit het gemeentefonds vanaf 2028 een eigen bijdrage jeugdfonds ingeboekt.		3.064	3.106	3.106
48 Jeugdbescherming	Een incidentele ontvangst vanuit het Rijk is vanaf 2027 niet meer begroot.	-91	-91	-91	-91
Diversen		-76	-40	-41	-42
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	3.726	3.233	4.483	4.433
Buurt- en clubhuizen	De toevoeging van €1,25 miljoen is een reservering voor ten behoeve van de investering nieuwbouw buurtcentrum de Overkant.	0	-1250	0	0
15 Beschermd wonen	De toevoegingen van beschermd wonen zijn het gevolg van de actualisatie met betrekking tot het objectief verdeelmodel.	3726	4483	4483	4483
Diversen					-50
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	4.386	-1.027	-4.662	-7.148
Prev gezondheidsbedreigende factoren	In 2026 vinden er incidentele onttrekkingen plaats van €132.000 ten behoeve van transformatie Sociaal Domein en €270.000 ter dekking van meerkosten Oekraine.	-402	-402	-402	-402
Gezondheidsbevord en -bescherming	In 2026 en 2027 worden er onttrekkingen gedaan ten behoeve van baby thuiszorg, ontmoeten en verbinden, opvoedondersteuning ouders en schoolfruit op PO scholen ter hoogte van €270.000, welke vanaf 2028 niet meer begroot zijn.		-270	-270	-270
Soc cult alg maatsch werk, wijkopb	In 2026 en 2027 is er een onttrekking begroot van €130.000 per jaar voor kinderwerk en programmering jongerencentrum. In 2027 vindt er een onttrekking plaats van €350.000 ten behoeve van initiatieven sociale cohesie.	350	-130	-130	-130
Buurt- en clubhuizen	In 2026 vindt er een onttrekking plaats van €360.000 voor dekking planmatig onderhoud gemeentelijk vastgoed. In 2028 vindt er een onttrekking plaats van €1,0 miljoen ten behoeve van de investering nieuwbouw buurtcentrum de overkant.	-368	590	-325	-325
Maatsch opvang, verslavingzorg	De hogere onttrekking in 2027 wordt veroorzaakt door bijdragen uit de bestemmingsreserves Beschermd en Weerbaar en Bijzondere Doelgroepen. In 2028 vervallen de onttrekkingen voor de 22-uursopvang en het Daklozenloket, dat leidt tot een afname van circa € 395.000.	1.220	-982	-927	-995
15 Beschermd wonen	De onttrekkingen aan de reserve van beschermd wonen zijn het gevolg van de actualisatie met betrekking tot het objectief verdeelmodel.	3.697	1.831	1.870	1.863

02 Begeleiding	Vanuit de BR WMO en Jeugdzorg worden er ontrekkingen begroot ter dekking van TSD, deze worden vanaf 2030 niet meer begroot.	-1.434	-4.160	-4.360	-6.336
40 Persoonlijke verzorging	Vanaf 2027 worden er onttrekkingen uit de BR WMO en Jeugdzorg begroot.	1.194	2.561	262	
Veilig Thuis huiselijk geweld T621_09	Vanaf 2029 wordt er niet meer uit reserves onttrokken ter dekking van stijging aantal meldingen veilig thuis.			-200	-200
Diversen	Diverse onttrekkingen onder de €250.000	129	-65	-180	-353
		-4.856	-4.961	8.435	10.885

Zero Based Begroten

Het programma Gezondheid, welzijn en ondersteuning is deze begroting zero based opgebouwd. Daarbij zijn de subtaken binnen de doelen als basis gebruikt. In de tabel hieronder staat het totaaloverzicht met de inkomsten en uitgaven voor dit programma naar de verschillende subtaken. Vervolgens is per subtaak een uitsplitsing gegeven.

Programma Zorg 2027	Inkomsten			Uitgaven			
	Specifieke uitkering	Subsidies	Overige inkomsten	Beleids-matige inzet	Subsidies en GR	Overige uitgaven	Totaal uitgaven
bedragen x € 1.000							
Subtaak							
Gezondheid en Sociale basis							
Burgerinit vrijwillig mantelzorg			47		-2.976	-3.107	-6.083
Buurt- en clubhuizen			554		-333	-1.483	-1.816
Gezondheidsbevord en -bescherming					-4.328	-1.942	-6.270
Prev gezondheidsbedreigende factoren					-70	-5.569	-5.639
Preventie GGZ					-359	-334	-693
Soc cult alg maatsch werk, wijkopb	1.000				-7.542	-5.458	-13.000
Toegang en eerstelijnsvoorziening							
Cliëntondersteuning					-93	-248	-341
Inloopfunctie GGZ					-179	-217	-396
POH Jeugd					-613	-791	-1.404
Toegang hulp lokale teams						-24.419	-24.419
Veilig Thuis huiselijk geweld VO					-2.067	-1.107	-3.174
Jeugd							
Met verblijf geslot plaats						-2.416	-2.416
Persoonlijke verzorging	2.000					-18.422	-18.422
Jeugdhulp verblijf incl behand						-23.819	-23.819
Jeugdhulp verblijf exc behand						-8.789	-8.789
Jeugdhulp ambulant						-15.888	-15.888
Jeugdhulp crisis ambul						-407	-407
Jeugdreclassering						-1.413	-1.413
Jeugdbescherming						-4.734	-4.734
Maatwerkarr Jeugdwet ambul						-3.371	-3.371
Generalistische Basis GGZ						-16.397	-16.397
PGB Jeugd						-1.183	-1.183
Veilig Thuis huiselijk geweld jeugd					-1.495		-1.495
Wmo							
Hulp bij het huishouden						-23.852	-23.852
Begeleiding					-776	-26.769	-27.545
Woondiensten			-1.480		-133	-1.319	-1.452
Dagbesteding						-4.017	-4.017
Vervoersdiensten			7			-7.232	-7.232

Overige maatwerkarrangementen					-217	117	-100
Rolstoelen			40			-1.607	-1.607
Vervoersvoorzieningen			10			-3.217	-3.217
Beschermd wonen			642			-33.392	-33.392
Beschut werk					-489	-4.650	-5.139
Eigen bijdragen			2.265			-180	-180
PGB WMO						-3.114	-3.114
Woningaanpassingen						-2374	-2374
Maatschappelijke en Vrouwenopvang							
Opvang					-383	-101	-484
Maatsch opvang, verslavingzorg	674		285		-12721	-5325	-18046
Vrouwenopvang			15		-6418	-3677	-10095
Totaal	**3.674**	**0**	**2.385**	**0**	**-41.192**	**-262.223**	**-303.415**

Burgerinit vrijwillig mantelzorg	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige inkomsten	**47**	
Verhuur panden	47	
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-2.976**
		-2.976
Overige uitgaven		**-3.107**
		-3.107
Totaal	**47**	**-6.083**

Buurt- en clubhuizen	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige inkomsten	**554**	
Verhuur panden	487	
Servicekosten derden	3	
Interne verhuur	64	
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-333**
St Rijnstad		-331
Overige subsidies		-2
Overige uitgaven		**-1.483**
Behoud buurthuizen		-250
De Overkant dekking MIP		-176
Onderhoud planmatig		-152
Uitvoeringskosten Ontmoeten en verbinden		-600
Makelpunt		-100
Behoud Buurthuizen		-250

Actualisatie lasten Vastgoed		45
Totaal	**554**	**-1.816**

Gezondheidsbevord en -bescherming	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-4.353**
St. Rijnstate Ziekenhuis		-63
St. Your Coach Next Door		-87
Diverse subsidie		-78
VGGM DVO		-4.125
Overige uitgaven		**-1.917**
Salarissen		-261
Diverse facturen zoals schoolfruit, servicecontract		-507
Opstellen preventieakkoord (CA25-27)		-200
Gezond en actief leven		-250
\Preventie middelengebr. jong.		-50
Preventiebudget waarborgen		-80
Lijkschouwing facturen		-467
Kapitaallasten		-93
Overige uitgaven		-9
Totaal	**0**	**-6.270**

Prev gezondheidsbedreigende factoren	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-70**
Derde Verdieping		-70
Overige uitgaven		**-5.569**
Salarissen		-78
Integrale suicide preventie (CA 2027-2030		-113
Campagne vaccinatiebereidheid opstar		-75
VGGM		-4.986
SUICIDEPREVENTIE		-148
VGGM indexatie		-72
VGGM indeksatie DVO		-30
Overige uitgaven		-67
Totaal	**0**	**-5.639**

Preventie GGZ	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-289**

Pro Persona		-147
Rozet		-67
Diverse kleine subsidies		-75
Overige uitgaven		**-404**
Uitvoering Preventief jeugdbeleid		-239
VGGM		-165
Totaal	**0**	**-693**

Soc cult alg maatsch werk, wijkopb	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Specifieke uitkering	**1.000**	
SPUK Kansrijek Start 2.0	1.000	
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-7.542**
St. Rijnstad		-3.922
St. Welzijn Ouderen Arnhem		-2.539
Diverse subsidie obv begroting		-1.081
Overige uitgaven		**-5.458**
Salarissen		-838
Social gebiedsplan Rijnpark (CA 2027-2030)		-200
Ondersteunen Huis van Her (CA2027-2030)		-20
Arnhems opbouwwerk		-400
Behouden sociale basis		-500
Uitvoering ouderenbeleid		-250
Jongerenwerk		-1.250
De Hobbit - Actualisatie lasten		-150
Jongerenwerk Rijnstad		-136
Iniciatieve Sociale cohesie		-350
SPUK Kansrijke start 2.0		-1.000
Aankoop Sperwer - afschrijving		-79
MIP rente		-22
Overige uitgaven		-263
Totaal	**1.000**	**-13.000**

Cliëntondersteuning	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-93**
Subsidie st. MEE		-93
Overige uitgaven		**-248**
Beleid		-248

Totaal	**0**	**-341**

Inloopfunctie GGZ	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-179**
Subsidies RIBW, st. Eusbius en Inloophuis st Marten		-179
Overige uitgaven		**-217**
Uitvoeringskosten		-217
Totaal	**0**	**-396**

POH Jeugd	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-613**
Subsidies Pactum, sHeeren Loo, Entrea, Mee Plus en KIES		-613
Overige uitgaven		**-791**
Taskforce Jeugd		-791
Totaal	**0**	**-1.404**

Toegang hulp lokale teams	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-24.419**
DVO stichting sociale wijkteams		-24.419
Totaal	**0**	**-24.419**

Veilig Thuis huiselijk geweld VO	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-2.067**
Subsidie Veilig Thuis aandeel VO		-2.067
Overige uitgaven		**-1.107**
Bijdrage VT Noord-oost Gelderland		-1.107
Totaal	**0**	**-3.174**

Met verblijf geslot plaats	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-2.416**
Zorg in natura		-2.416
Totaal	**0**	**-2.416**

Persoonlijke verzorging	**Baten**	**Lasten**

bedragen x € 1.000		
Specifieke uitkering	**2.000**	
TSD	2.000	
Overige uitgaven		**-18.422**
Zorg in Natura		-15.122
TSD		-2.090
Bedrijfsvoeringsbudget		-1210
Totaal	**2.000**	**-18.422**

Jeugdhulp verblijf incl behand	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-23.819**
Zorg in Natura		-23.819
Totaal	**0**	**-23.819**

Jeugdhulp verblijf exc behand	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-8.789**
Zorg in Natura		-8.789
Totaal	**0**	**-8.789**

Jeugdhulp ambulant	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-15.888**
Zorg in natura		-15.888
Totaal	**0**	**-15.888**

Jeugdhulp crisis ambul	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-407**
Zorg in Natura		-407
Totaal	**0**	**-407**

Jeugdreclassering	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-1.413**
Zorg in Natura		-1.413
Totaal	**0**	**-1.413**

Jeugdbescherming	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		

Overige uitgaven		**-4.734**
Zorg in Natura		-4.734
Totaal	**0**	**-4.734**

Maatwerkarr Jeugdwet ambul	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-3.371**
Zorg in natura		-3.371
Totaal	**0**	**-3.371**

Generalistische Basis GGZ	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-16.397**
Zorg in natura		-16.397
Totaal	**0**	**-16.397**

PGB Jeugd	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-1.183**
Persoonsgebonden budget Jeugd		-1.183
Totaal	**0**	**-1.183**

Veilig Thuis huiselijk geweld jeugd	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-1.495**
Subsidie Veilig Thuis aandeel jeugd		-1.495
Totaal	**0**	**-1.495**

Hulp bij het huishouden	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-23.852**
Zorg in natura		-23.852
Totaal	**0**	**-23.852**

Begeleiding	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-776**
ICT Kosten		-576
Subsidie RIBW		-200
Overige uitgaven		**-26.769**
Budget bedrijfsvoering		-2.191

Pok Middelen Toekomsttuin		-513
Module MGR		-1.290
Zorg in Natura		-22.775
Totaal	**0**	**-27.545**

Woondiensten	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige inkomsten	**-1.480**	
Eigen bijdragen WMO	-1.480	
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-133**
Subsidie OZO verbindzorg		-70
Overige uitgaven		-63
Overige uitgaven		**-1.319**
Lonen medewerkers		-1.062
Uitvoeringskosten		-257
Totaal	**-1.480**	**-1.452**

Dagbesteding	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-4.017**
Zorg in natura		-3.500
Wijknetwerken		-517
Totaal	**0**	**-4.017**

Vervoersdiensten	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige inkomsten	**7**	
Overige uitgaven		**-7.232**
vervoersdiensten vervoersorg regio Arnhem		-7.232
Totaal	**7**	**-7.232**

Overige maatwerkarrangementen	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-217**
Subsiidie Ixta Noa		
Overige uitgaven		**117**
Zorg in natura		117
Totaal	**0**	**-100**

Rolstoelen	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Overige inkomsten	**40**	
Overig	40	
Overige uitgaven		**-1.607**
WMO uitvoeringskosten		-1.607
Totaal	**40**	**-1.607**

Vervoersvoorzieningen	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Overige inkomsten	**10**	
overig	10	
Overige uitgaven		**-3.217**
uitvoerings kosten Vervoersvoorzieningen WMO		-3.217
Totaal	**10**	**-3.217**

Beschermd wonen	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Overige inkomsten	**642**	
Eigen bijdragen	642	
Overige uitgaven		**-33.392**
Zorg in Natura		-28.624
Ambulantiseringsmiddelen		-3.882
Ontbrekend aanbod MO/BW		-200
Trainingshuizen		-350
Lonen en overige uitgaven		-336
Totaal	**642**	**-33.392**

Beschut werk	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-489**
Subsidie Centrum act.werk		-472
Overige uitgaven		-17
Overige uitgaven		**-4.650**
Zorg in Natura		-4.442
Overige uitgaven		-208
Totaal	**0**	**-5.139**

Eigen bijdragen	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Overige inkomsten	**2.265**	
Eigen bijdragen	2.265	
Overige uitgaven		**-180**
Eigen bijdragen		-180
Totaal	**2.265**	**-180**

PGB WMO	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-3.114**
Persoonsgebonden budget WMO		-3.114
Totaal	**0**	**-3.114**

Woningaanpassingen	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Overige uitgaven		**-2.374**
Kosten WMO woning aanpassingen		-565
Zorg in natura		-1.809
Totaal	**0**	**-2.374**

Opvang	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-383**
Subsidie Zorgzone		-383
Overige uitgaven		**-101**
Beveiliging Zorgzone		-101
Totaal	**0**	**-484**

Maatsch opvang, verslavingzorg	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Specifieke uitkering	**674**	
DU Heroïne unit	674	
Overige inkomsten	**285**	
Verhuur pand	217	
Eigen bijdragen MO	68	
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-12.721**
Subsidies MO		-10.007

Subsidie Dienstverlening sekswerk		-401
Heroïne-unit		-1.296
Gemeentelijke regeling VGGM		-1.017
Overige uitgaven		**-5.279**
Opzet werkwijze Wonen Eerst		-1.000
Transformatie opvangplekken MO		-350
22-uurs opvang		-350
Diverse facturen tbv MO		-2.579
Lonen		-309
Overige uitgaven		-691
Totaal	**959**	**-18.000**

Vrouwenopvang	**Baten**	**Lasten**
bedragen x € 1.000		
Overige inkomsten	**15**	
Eigen bijdrage beschutte opvang	15	

Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-6.418**
Beschutte opvang		-1.226
Regionale subsidies VO		-5.160
Lokale subsidies VO		-32
Overige uitgaven		**-3.677**
Diverse facturen tbv VO regionaal		-880
Aanvulling DUVO opvangplekken		-421
Motie Tegen huiselijke geweld en femicide		-350
Opvang stijgend aantal meldingen VT		-200
Transformatie opvangplekken VO		-400
Aanpak seksuele intimidatie		-184
Opzet integrale opvang vrouwen/kinderen in geweldsrelaties		-500
Lonen en overige uitgaven		-397
Overige uitgaven		-345
Totaal	**15**	**-10.095**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg;

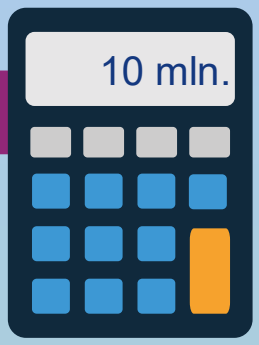
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging';
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg;
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Opgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Kadernota Samen aan Zet
- Regionaal uitvoeringsplan Samen aan Zet
- Lokaal uitvoeringsplan Maatschappelijke Opvang, Beschermd Thuis en Beschermd Wonen
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang aanpak toezicht op kwaliteit en rechtmatigheid zorg (november 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.
- Raadsbrief Voortgang Integraal Zorgakkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) (februari 2024);
- Raadsbrief Arnhemse interventies personen met verward en/ of onbegrepen gedrag;
- Raadsbrief 'Voortgang toezicht op zorgaanbieders (Wmo en jeugdzorg)', d.d. 15-02-2024
- Raadsbrief 'Verbeteren leerlingenvervoer', d.d. 11-06-2024
- Raadsvoorstel 'Aanpak wachtlijst huishoudelijke ondersteuning'
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Welzijnsbeleid Welzijn in Arnhem
- Beleidsplan op eigen wijze oud(er) worden in Arnhem
- Vrijwilligersbeleid 2025 gemeente Arnhem

Opvang, inburgering en inclusie

Ambitie

Arnhem is gastvrij voor vluchtelingen en biedt een vangnet voor wie het nodig heeft

Mensen die gevlucht zijn krijgen een zachtere landing in Arnhem

- We vangen mensen die gevlucht zijn ruimhartig, menswaardig en toekomstbestendig op
- We helpen vluchtelingen met meedoen in Arnhem
- We zorgen dat mensen met een verblijfsvergunning inburgeren

Ambitie

Arnhem is een inclusieve stad waar iedereen de kans krijgt om volwaardig deel te nemen aan de samenleving

Meer inwoners en collega's ervaren dat (on)zichtbare verschillen geen verschil maken in hoe we elkaar behandelen

- We versterken van de positie van Arnhemmers met een beperking
- We maken met onze samenwerkingspartners en andere Arnhemse organisaties werk van diversiteit en inclusie
- We werken aan een organisatie die een afspiegeling is van Arnhem en waar medewerkers zichzelf kunnen zijn en zich gezien en gehoord voelen

Cijfers & Indicatoren

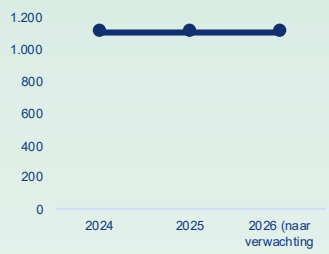
1. Matches Meedoenbalie (hoeveelheid bewoners van de Arnhemse opvang die via Meedoenbalie zijn gematcht aan vrijwilligerswerk) Voor het eerste halfjaar van 2026 zijn er 540 matches gerapporteerd, daarmee is de verwachting voor 2026 gelijk aan voorgaande jaren. (bron: jaarrapportages Meedoenbalie Rijnstad

2. Aantal inburgeraars Bureau Nieuwkomers
(bron: Kengetallen Werk&Inkomen)

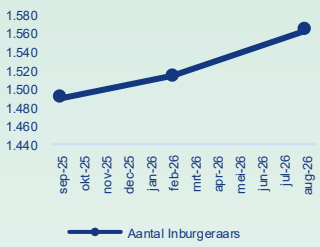
3. **Aantal deelnemers workshops en maaltijden Connect**
(bron: managementgegevens samenwerkingspartners Connect)

4. Aantal gerealiseerde opvangplekken vs taakstelling
(bron: raadsbrief juni 2026: Nieuwe opvanglocatie Oekraïense ontheemden en verlenging bestaande COA -opvanglocaties)

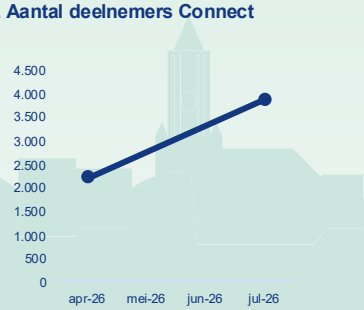
1. Matches Meedoenbalie

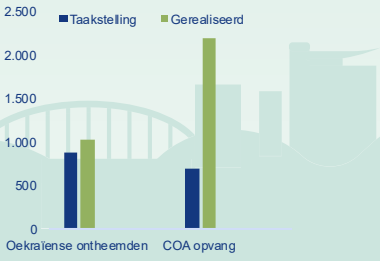

2. Aantal inburgeraars Bureau Nieuwkomers

3. Aantal deelnemers Connect

4. Aantal gerealiseerde opvangplekken vs. taakstelling

Samenvatting Doelenboom Opvang, inburgering en inclusie

Ambitie	Doel	Inspanning
Arnhem is gastvrij voor vluchtelingen en biedt een vangnet voor wie het nodig heeft	Mensen die gevlucht zijn krijgen een zachtere landing in Arnhem	We vangen mensen die gevlucht zijn ruimhartig, menswaardig en toekomstbestendig op
		We helpen vluchtelingen met meedoen in Arnhem
		We zorgen dat mensen met een verblijfsvergunning inburgeren
Arnhem is een inclusieve stad waar iedereen de kans krijgt om volwaardig deel te nemen aan de samenleving	Meer inwoners en collega's ervaren dat (on)zichtbare verschillen geen verschil maken in hoe we elkaar behandelen	We werken aan het voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme
		We versterken van de positie van Arnhemmers met een beperking
		We maken met onze samenwerkingspartners en andere Arnhemse organisaties werk van diversiteit en inclusie
		We werken aan een organisatie die een afspiegeling is van Arnhem en waar medewerkers zichzelf kunnen zijn en zich gezien en gehoord voelen

Opvang, inburgering en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijkwaardig en krijgt gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze zijn en hun identiteit met trots kunnen uitdragen. Een plek waar iedereen open staat voor elkaar en elkaar helpt, zodat iedereen kan meedoen in veiligheid en in vrijheid. We bieden een passend vangnet voor mensen in een kwetsbare situatie, zo kort als mogelijk en zo lang als nodig, altijd gericht op perspectief.

Door aandacht te geven aan welzijn en inclusie dragen we bij aan de veerkracht van onze inwoners en de leefbaarheid in de stad. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen- en tegengaan van discriminatie, voor het versterken van de positie van inwoners met een beperking en het huisvesten van bijzondere doelgroepen. We bieden hiermee vluchtelingen (ongedocumenteerden, asielzoekers, statushouders en Oekraïense ontheemden) een nieuw thuis en toekomstperspectief.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is gastvrij voor vluchtelingen en biedt een vangnet voor wie het nodig heeft (A)

Arnhem is een gastvrije stad. Met alle onrust in de wereld, nemen wij onze verantwoordelijkheid door mensen die gevlucht zijn op te vangen op een manier die bij en in Arnhem past. Dat is ruimhartig, menswaardig en toekomstbestendig. We bieden vluchtelingen (met en zonder papieren) en ontheemden perspectief. Ongeacht iemands status.

Mensen die gevlucht zijn krijgen een zachtere landing in Arnhem (D)

Vluchtelingen heten wij welkom in Arnhem. Wij helpen ze met wonen, werken, geld, opleidingen, sport en gezondheid zodat ze mee kunnen doen in onze Arnhemse samenleving. We bouwen aan een stevig fundament om vluchtelingen de mogelijkheid te bieden aan hun toekomst te werken. We streven naar verbinding in wijken, met partners en al onze inwoners door in te zetten op ontmoetingen waarmee we de zelfredzaamheid van nieuwkomers bevorderen.

De opvang van Oekraïense vluchtelingen is een gemeentelijke taak, gefinancierd door het Rijk. De opvang van vluchtelingen wordt steeds beter over het land verspreid als gevolg van de Spreidingswet. Arnhem doet meer dan de Spreidingswet vraagt. We nemen als gemeente ook een actieve rol in hoe we vluchtelingen opvangen en mee laten doen, in lijn met het beleidskader “Gastvrije stad”.

We vangen mensen die gevlucht zijn ruimhartig, menswaardig en toekomstbestendig op (I)

Er zijn verschillende locaties aangewezen als toekomstbestendige opvangplekken in de vaste voorraad van COA. Hierover zijn langjarige afspraken gemaakt met het COA. Naast de bestaande locaties aan de Groningensingel, de Elderhofsweg, Amsterdamseweg, Frombergstraat en Velperweg, gaat het om twee nieuw te ontwikkelen locaties in Rijnpark fase 1 en fase 2. Daarnaast werden er in 2025 en 2026 voorbereidingen getroffen voor een nieuwe tijdelijke locatie aan de Heijenoordsweg en worden bestaande tijdelijke locaties (Nieuwe Kade en Postillionhotel) voortgezet. De locatie NH Rijnhotel is per 1-8-2026 beëindigd.

Oekraïense ontheemden worden opgevangen in Schuytgraaf (Marasingel), Presikhaaf (Doorwerthlaan), het Broek (Nieuwe Kade), Rijkerswoerd (Marga Klompélaan) en Schaarsbergen (Kemperbergerweg). In de zomer van 2026 is een nieuwe locatie geopend in Presikhaaf aan het Kramersgildeplein voor ca. 50 Oekraïners. We oriënteren ons ook op toekomstbestendige opvanglocaties voor Oekraïners, zodat er op termijn afscheid genomen kan worden van opvang op schepen (locatie Nieuwe Kade).

Aan de taakstelling voor zowel opvang van asielzoekers in het kader van de Spreidingswet, als voor de opvang van Oekraïense ontheemden, wordt in Arnhem ruim voldaan.
De achterstand in de huisvesting van statushouders is ingelopen. Met de drie grootste woningcorporaties hebben we hierover afspraken gemaakt.

We helpen vluchtelingen met meedoen in Arnhem (I)

Meedoen vanaf dag één
Iedereen die in Arnhem wordt opgevangen krijgt, binnen geldende kaders, de mogelijkheid om mee te doen vanaf dag één. We voeren gesprekken met iedereen die daar behoefte aan heeft, om te bespreken waar de behoefte ligt. Zo kunnen we maatwerk bieden. Op basis van dit onderzoek zetten we ook extra in op (bestaand) aanbod. We doen dit in samenwerking met ketenpartners en Arnhemmers. Daarnaast zijn we in september 2025 gestart met Connect, een ontmoetingsplek in Rozet waar alle Arnhemmers terecht kunnen voor lunch, maar ook activiteiten zoals taal, werk, sport, cultuur en zorg. In relatief korte tijd is Connect uitgegroeid tot een begrip in Arnhem. Dagelijks worden meer dan 100 bezoekers ontvangen die deelnemen aan de communitymaaltijden en aan diverse

workshops. Binnen de workshops is er met name veel belangstelling voor taal en werk, wat goed aansluit bij de landelijke ontwikkelingen waarin deze thema's een belangrijk aandachtspunt vormen. Daarnaast blijkt Connect, met verdere doorontwikkeling, ook zeer geschikt voor andere Arnhemse inwoners met een migratieachtergrond. In 2027 zullen we hier verder vorm aan geven en het aanbod en de samenwerking verder verstevigen.

Asielzoekers
Ook voor mensen die nog in afwachting zijn van hun verblijfsstatus, zetten wij ons volop in zodat zij kunnen meedoen in onze stad. Ook al verblijven zij tijdelijk in Arnhem. Dit draagt bij aan hun zelfstandigheid en een snellere integratie. Dit doen we binnen de huidige landelijke kaders en mogelijkheden die er zijn, in lijn met het beleidskader "Gastvrije stad".

We zorgen dat mensen met een verblijfsvergunning inburgeren (I)

Nieuwkomers
Zodra vluchtelingen een status hebben starten zij met het inburgeringstraject. We hebben als uitgangspunt om vanaf de koppeling aan de gemeente Arnhem in te zetten op de belangrijkste componenten voor inburgering, namelijk taal, werk en deelname in de Nederlandse maatschappij. We bieden daarbij de juiste en benodigde ondersteuning en zorg en houden regie op het gehele proces. Het opstellen van een persoonlijk Plan Inburgering en Participatie voor iedere nieuwkomer helpt ons daarbij. Hier gaan we in 2027 mee verder. Op dit moment ontwikkelen we twee nieuwe inburgeringsroutes voor jongeren, samen met docenten, regisseurs en de regio (onderwijsroute en een jongerenroute die voorbereidt op Entree). Een hieraan gekoppeld vraagstuk is in hoeverre het mogelijk is hierbij over te gaan tot een publiek publieke samenwerking tussen onderwijsinstellingen en gemeenten. Tot slot is gestart met een evaluatie van de huidige inburgeringsovereenkomst om de samenloop tussen inburgering en participatie nog verder te kunnen gaan versterken.

Oudkomers
In 2023 hebben we een, 3-jarige, Europese subsidie (AMIF) toegekend gekregen om ongeveer 300 oudkomers, die onder de oude wet inburgering vallen, extra te ondersteunen in hun integratie en hiermee een aanbod voor de toekomst te creëren. Afgelopen periode is de samenstelling van de doelgroep aangepast en zijn ook nieuwkomers toegevoegd aan dit project. We blijven hiermee binnen de gestelde voorwaarden en doelstellingen.
Met meerdere externe partners, zoals Scalabor, Newbees en collega's hebben we ingezet op een brede ontwikkeling op meerdere leefdomeinen zoals gezondheid, sport, werk en financiën, door middels een cultuursensitieve benadering sleutelfiguren uit de wijk in te zetten. Het project is afgerond op 31 juli 2026. Er vindt een evaluatie plaats om de geleerde lessen te borgen. Daarnaast wordt een eindrapportage opgesteld en worden de inhoudelijke en financiële resultaten formeel vastgesteld.

Arnhem is een inclusieve stad waar iedereen de kans krijgt om volwaardig deel te nemen aan de samenleving (A)

Deze ambitie realiseren we via onderstaande doelen en inspanningen.

Meer inwoners en collega's ervaren dat (on)zichtbare verschillen geen verschil maken in hoe we elkaar behandelen (D)

Dit hoofddoel hebben we opgedeeld in drie subdoelen:

- (Minderheids)groepen - zoals genoemd in Artikel 1 van de Grondwet – voelen zich (meer) gehoord, gezien en veilig;
- Inwoners en medewerkers die niet onder deze (minderheids)groepen vallen, zijn zich (meer) bewust van de eigen bevoorrechte positie en zetten zich in voor een inclusieve samenleving en organisatie;
- Arnhemse organisaties – waaronder ook de gemeentelijke organisatie - en bedrijven zetten zich in om inclusie en diversiteit in hun organisatie/bedrijf (meer) te bevorderen en om hun bijeenkomsten, locaties, diensten en producten (meer) toegankelijk en inclusief te maken.

Dit hebben we vertaald naar vier focuspunten. Drie focuspunten hebben betrekking op de stad, het vierde is specifiek gericht op de eigen, gemeentelijke organisatie:
STAD
1. We werken aan het voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme;
2. We versterken de positie van inwoners met een beperking;
3. We maken met onze samenwerkingspartners en andere Arnhemse organisaties werk van inclusie en diversiteit

GEMEENTELIJKE ORGANISATIE
4. We werken aan een gemeentelijke organisatie die een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking en waar alle medewerkers zichzelf kunnen zijn en zich gezien, gehoord en veilig voelen. Hun talenten en competenties benutten we om dienstverlening te bieden die aansluit bij de behoeften van de inwoners.

In de aanpak staan twee principes centraal:

- *A. 'Niets over hen, zonder hen'*
  Beleid en (uitvoerings)plannen maken we altijd met vertegenwoordigers uit de betreffende groep Arnhemmers. Dit geldt ook over het volgen van de uitvoering en het eventueel bijsturen daarvan.
- *B. Duurzame borging*

Het onderwerp inclusie en diversiteit raakt veel organisatieonderdelen binnen de gemeentelijke organisatie en veel Arnhemse organisaties en bedrijven. Onze inzet is gericht op een duurzame borging van het onderwerp door:
* altijd te investeren in bewustwording en kennis ter bevordering van de intrinsieke motivatie en, waar mogelijk, te zorgen voor vastlegging in processen en procedures,
* passende vormen voor monitoring te ontwikkelen (bijv. de indeling initiatief-, ontwikkel- en beheerfase), omdat de effecten van de inspanningen m.b.t. inclusie en diversiteit zich maar heel beperkt in cijfers laten uitdrukken.

We werken aan het voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme (I)

Artikel 1 Grondwet
We focussen ons vooral op drie gronden uit Artikel 1 van de Grondwet, namelijk 'ras' (herkomst/huidskleur), 'seksuele gerichtheid en geslacht' (seksuele gerichtheid en genderidentiteit) en 'handicap' (beperking). Daarnaast zetten we ons op een aantal thema's in op alle gronden, zoals bij het tegengaan van arbeidsmarktdiscriminatie.

Herkomst en huidskleur
We werken aan het voorkomen en tegengaan van discriminatie op basis van herkomst/huidskleur door de werkgroep 'Antiracisme Arnhem' (ARA) te faciliteren. Als gemeente Arnhem nemen wij ook deel aan deze werkgroep. Daarnaast werken we aan een aanpak tegengaan anti-moslimracisme. We besteden aandacht aan de doorwerking van het koloniaal en slavernijverleden. In 2027 gaan we onder andere verder met onze inspanningen voor een Arnhemse educatiemethode over het (Arnhemse) koloniaal en slavernijverleden.

Seksuele gerichtheid en genderidentiteit
Ook werken we aan het voorkomen en tegengaan van discriminatie op basis van seksuele gerichtheid en genderidentiteit. Dit doen we samen met onze partners in de werkgroep van 'het Arnhemse Regenboogoverleg'. Door middel van de speerpunten Veiligheid, Zorg en welzijn, Specifieke aandachtsgroepen, Zichtbaarheid en Educatie uit de Regenboogagenda 2023-2026 zetten we in op maatregelen om de acceptatie en veiligheid van deze gemeenschap te vergroten. In de Regenboogagenda benoemen we per speerpunt de beoogde resultaten en inspanningen. In 2027 presenteren we een nieuwe Regenboogagenda 2027-2030. Hierin verwerken we de resultaten uit de evaluatie die we in 2026 hebben uitgevoerd. Daarnaast verwachten we dat het jaarprogramma Roze Zaterdag Arnhem 2027 bijdraagt aan de zichtbaarheid en acceptatie van de lhbtiqa+ gemeenschap in Arnhem.

Alle gronden
Bij een aantal inspanningen focussen wij op het voorkomen en tegengaan van discriminatie op basis van alle gronden. Zo werken we met verschillende partners zoals Indifferent en de Gezonde School aanpak aan methodes om het voor Arnhemse VO- en Mbo-scholenmakkelijker te maken om zelf aan sociale veiligheid op en rondom school te werken. De pilot Arnhemse coördinator tegen discriminatie en racisme (ACDR) krijgt een vervolg. De nieuwe rol is, mede op basis van feedback van onze partners, meer ingericht op het versterken en zichtbaar maken van initiatieven en activiteiten in Arnhem die gericht zijn op het tegengaan van discriminatie en racisme.

Beperking
Hoe we discriminatie op basis van beperking voorkomen en tegengaan beschrijven we bij de Inspanning/focuspunt 2: 'We versterken de positie van inwoners met beperking'.

Beoogde resultaten 2027:

- In 2027 starten we met een pilot van de Arnhemse educatiemethode over het slavernijverleden.
- De werkgroep Anti-moslimracisme start in 2027 met het uitvoeren van het actieplan Anti-moslimracisme 2027-2030.
- In 2027 presenteert het Arnhems regenboogoverleg de nieuwe Regenboogagenda 2027-2030.
- In 2027 vinden het Roze Jaar en Roze Zaterdag 2027 plaats.
- De Arnhemse Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (ACDR) is eind 2026 gestart en zal in het voorjaar van 2028 geëvalueerd worden.

We versterken van de positie van Arnhemmers met een beperking (I)

Bij een beperking kan het gaan om een fysieke of mentale beperking (het VN-verdrag Handicap gaat uit van mensen met een lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke beperking, chronische ziekte of psychische kwetsbaarheid). De focus ligt tot op heden in sterke mate op Arnhemmers met een fysieke beperking.
We zetten in op veertien (levens)terreinen, zie hiervoor de raadsbrief 'Update versterken positie inwoners met een beperking'.

Deze inspanning raakt veel organisatieonderdelen binnen de gemeentelijke organisatie en organisaties in de stad. Met het oog op een duurzame borging maken we gebruik van een indeling in fasen: initiatief-, ontwikkel- en beheerfase. Iedere fase kent een eigen set aan maatregelen/ werkzaamheden:

- Veiligheid, Mobiliteit, Wonen en Zorg bevinden zich in de 'initiatieffase'.
- Onderwijs bevindt zich gedeeltelijk in de 'initiatieffase' en gedeeltelijk in de 'ontwikkelfase'.
- Werk & Inkomen, Economie, Sport, Evenementen, Openbare Ruimte, Vastgoed en Handhaving bevinden zich in de 'ontwikkelfase'.
- Verkiezingen en Communicatie bevinden zich in de 'beheerfase'.

Beoogde resultaten 2027
Onderstaand ligt de focus op de beoogde resultaten voor de (levens)terreinen die zich in de initiatieffase bevinden. De resultaten voor de (levens)terreinen in de ontwikkel- en beheerfase worden meegenomen in andere veelal reguliere verantwoordingsdocumenten.

- In 2027 werken we samen met een werkgroep bestaande uit vertegenwoordiging van schoolbesturen en samenwerkingsverbanden verder aan het uitvoeren van de Arnhemse opdracht voor inclusief onderwijs.
- In 2027 werken we samen met corporaties en huurdersverenigingen verder aan het uitvoeren van de prestatieafspraken 2025-2029 over toegankelijkheid.
- In 2027 blijven we structureel met betrokken partijen in gesprek over de behoeften van mensen met een levenslange en levensbrede beperking bij zorg en ondersteuning. Om zo via patronen die volgen uit casuïstiek te bekijken wat aanleiding vormt om beleidsregels op onderdelen aan te passen.

We maken met onze samenwerkingspartners en andere Arnhemse organisaties werk van diversiteit en inclusie (I)

We vinden het belangrijk dat onze samenwerkingspartners en andere Arnhemse organisaties zich inzetten voor een inclusieve en diverse organisatie en dienstverlening. Doel is dat we afspraken maken met alle samenwerkingspartners die we hebben (verbonden partijen, subsidierelaties en inkooprelaties) over inclusie en diversiteit. En dat deze afspraken terug te vinden zijn in de verantwoording. Ook coördineren we het stedelijk netwerk 'Diversiteitsreis', waarin nu ongeveer 35 organisaties deelnemen.

Beoogde resultaten 2027:

- In 2027 blijven alle betreffende verbonden partijen inclusie- en diversiteitsbeleid actief meenemen in hun verantwoordingssystematiek.
- In 2027 krijgt diversiteit en inclusie een plek in het nieuwe subsidiebeleid en gaan we waar mogelijk in gesprek met structurele subsidierelaties.
- In 2027 nemen we bij een aantal aanbestedingen voorwaarden over inclusie en diversiteit op.
- Verdere inhoudelijke ontwikkeling en groei van het netwerk 'Diversiteitsreis'.

We werken aan een organisatie die een afspiegeling is van Arnhem en waar medewerkers zichzelf kunnen zijn en zich gezien en gehoord voelen (I)

Met een inclusieve en diverse organisatie kan Gemeente Arnhem haar werk voor de stad beter uitvoeren én een betere werkgever zijn voor alle medewerkers. Meer diversiteit in de organisatie betekent verschillende talenten, perspectieven en ervaringen die een scherpere blik geven op wat nodig is voor de inwoners.

We blijven daarom werken aan een organisatie waar medewerkers gezien en gewaardeerd worden en zichzelf kunnen zijn. Hun talenten en competenties zetten we in om onze dienstverlening zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de behoefte van onze inwoners. De beweging die we maken is positief, omdat we de afgelopen jaren hierin geïnvesteerd hebben. Er ligt een fundament en diversiteit en inclusie zijn geen nieuwe thema's meer, maar maken onderdeel uit van de organisatie. Er is sprake van bestuurlijke ambitie, concrete inspanningen die bijdragen aan bewustwording, kennis, ontwikkeling en inclusiever handelen. Tegelijkertijd hebben trajecten waarin we gedrag en cultuur willen veranderen tijd, aandacht en zorgvuldigheid nodig. We zijn op een kantelpunt gekomen. Waar de afgelopen jaren vooral in het teken stonden van agenderen, bewustwording en het ontwikkelen van initiatieven, ligt de opgave voor de komende periode vooral in het verder verdiepen, verbinden en duurzaam borgen van deze inspanningen. De uitdaging verschuift daarmee van willen naar kunnen, van activiteiten naar structurele verankeringen van ambitie naar zichtbare impact. Met de herijking van het Uitvoeringsplan Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie gaan we hier uitvoering aan geven.

Beoogde resultaten 2027:
De focus ligt op de herijking van het uitvoeringsplan Inclusieve en diverse gemeentelijke organisatie en de uitvoering daarvan.

- In 2027 hebben we een herijkt Uitvoeringsplan Inclusieve en diverse gemeentelijke organisatie. Mogelijk leidt dit tot een heroverweging van resultaten op de korte en langere termijn
- We zetten in 2027 het doorlichten van processen met de discriminatietoets van de Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme (zie raadsbrief) voort. We streven ernaar dat de helft van alle clusters een proces heeft doorgelicht.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-34.316	-11.622	-11.851	-9.780	-9.717	-8.503	-8.508
Baten	27.689	3.050	4.081	2.738	2.738	2.738	2.738
Saldo lasten en baten	***-6.627***	***-8.572***	***-7.770***	***-7.043***	***-6.980***	***-5.765***	***-5.770***
Toevoegingen aan reserves	-2.062	-540	-540	-40	-40	-40	-40
Onttrekkingen aan reserves	2.468	963	1.875	838	1.389	309	309
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***406***	***423***	***1.335***	***798***	***1.349***	***269***	***269***
Gerealiseerd resultaat	**-6.220**	**-8.149**	**-6.436**	**-6.245**	**-5.631**	**-5.496**	**-5.501**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

Aansluitend op de centrale gedachte achter de transformatie van het sociaal domein is in de deze Begroting 2027 een aantal onderdelen van het sociaal domein samengebracht, voor nadere informatie hierover verwijzen we naar de toelichting aan het begin van Deel 2 Beleidsbegroting.

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Inburgering oudkomers	0	0	0	0
Kinderopvang	-644	0	0	0
LHBT-beleid	-1.190	0	0	100
Noodopvang vluchtelingen	-3.225	1.000	0	209
Toegankelijkh voorz (inclusie)	-363	0	0	0
Wet inburgering	-4.359	1.738	-40	529
Gerealiseerd resultaat	**-9.780**	**2.738**	**-40**	**838**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
Arnhem is gastvrij voor vluchtelingen en biedt een vangnet voor wie het nodig heeft		
	Mensen die gevlucht zijn krijgen een zachtere landing in Arnhem	
		Inburgering oudkomers
		Noodopvang vluchtelingen
		Wet inburgering
Arnhem is een inclusieve stad waar iedereen de kans krijgt om volwaardig deel te nemen aan de samenleving		

Meer inwoners en collega's ervaren dat (on)zichtbare verschillen geen verschil maken in hoe we elkaar behandelen

Kinderopvang
LHBT-beleid
Toegankelijkh voorz (inclusie)

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-11.851	-9.780	-9.717	-8.503	-8.508
Baten	4.081	2.738	2.738	2.738	2.738
Saldo lasten en baten	**-7.770**	**-7.042**	**-6.979**	**-5.765**	**-5.770**
Toevoegingen aan reserves	-540	-40	-40	-40	-40
Onttrekkingen aan reserves	1.875	838	1.389	309	309
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.335**	**798**	**1.349**	**269**	**269**
Gerealiseerd resultaat	**-6.435**	**-6.244**	**-5.630**	**-5.496**	**-5.501**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	2.071	2.134	3.348	3.343
Noodopvang vluchtelingen	Het verschil wordt veroorzaakt door de begroten van structurele middelen voor Meedoen vanaf 1 van € 1,0 miljoen. Hier tegenover staan incidentele bijdragen die alleen in 2026 beschikbaar waren (€ 123.111 Faciliteitenbesluit opvangcentra, € 200.000 Nieuwkomers aan het werk en € 200.000 Aanpak veiligheid vreemdelingen) en de budgetoveheveling van € 200.000 voor de Aanpak Veiligheid Vremdelingen en incidenteel toekenning van subsidie City at Home. Daarnaast wordt de begroting vanaf 2029 structureel met € 500.000 verlaagd door het vervallen van de tijdelijke middelen voor duurzame opvang van vluchtelingen	-208	-208	297	297
LHBT-beleid	Het budget is €400.000 lager dan 2026 doordat de middelen uit de begroting 2023 (€500.000) zijn vervallen. Daartegenover staat dat vanaf 2027 €100.000 is opgenomen voor de uitvoering van het Actieplan Moslimdiscriminatie en Moslimracisme. Per saldo resulteert dit in een afname van het budget van €400.000.	401	359	361	363
Wet inburgering	SPUK inburgering wordt per jaar beschikt door het ministerie, Dit is in 2026 in de begroting verwerkt en de daarop volgende jaren nog niet (zie ook baten).	1021	1021	1021	1021
Inburgering oudkomers	AMIF subsidie Arnhemse aanpak statushouders heeft de eindverantwoording in 2026. Daarna is deze subsidie afgerond. (zie ook baten)	294	294	294	294

Wet inburgering	Voor de uitvoeringskosten Inburgering is tijdelijk dekking uit de reserve Asiel tot en met 2028 (zie ook ontrekking reserve).	-86	-83	630	630
Kinderopvang	Het verschil wordt veroorzaakt door een incidentele bijdrage van €100.000 die via de meicirculaire is ontvangen.	-122	-23	-19	-19
Toegankelijkh voorz (inclusie)	De daling van €500.000 wordt veroorzaakt doordat de tijdelijke middelen uit de begroting 2023 voor het toegankelijke gebouwen per 2027 vervallen. Zie ook de toevoegingen aan de reserve.	517	517	517	517
Wet inburgering	Het budget is € 250.000 lager dan 2026 doordat de middelen uit de begroting 2023 (€250.000) zijn vervallen.	250	250	250	250
Diversen		4	7	-3	-10
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-1.343	-1.343	-1.343	-1.343
Wet inburgering	SPUK inburgering wordt per jaar beschikt door het ministerie, Dit is in 2026 in de begroting verwerkt en de daarop volgende jaren nog niet (zie ook lasten).	-1.054	-1.054	-1.054	-1.054
Inburgering oudkomers	AMIF subsidie Arnhemse aanpak statushouders heeft de eindverantwoording in 2026. Daarna is deze subsidie afgerond. (zie ook lasten)	-289	-289	-289	-289
Diversen					
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	500	500	500	500
LHBT-beleid	Voor het uitvoeringsplan Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST) is € 2 miljoen investeringskrediet beschikbaar gesteld via dotaties van € 0,5 per jaar. In 2026 was hiervan de laatste toevoeging.	500	500	500	500
Diversen					
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-1.037	-486	-1.566	-1.566
LHBT-beleid	Budgetoverheveling vanuit voorgaand jaar	-300	-300	-300	-300
Toegankelijkh voorz (inclusie)	Budgetoverheveling vanuit voorgaand jaar	-200	-200	-200	-200
Wet inburgering	Voor de uitvoeringskosten Inburgering is tijdelijk dekking uit de reserve Asiel tot en met 2028 (zie ook lasten).	-13	38	-542	-542
Noodopvang vluchtelingen	Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door een budgetoverheveling vanuit 2025 voor de Aanpak Veiligheid Vreemdelingen (€ 200.000). Daarnaast zijn de middelen uit de DU Faciliteitenbesluit opvangcentra incidenteel (€ 123.000) en DU Nieuwkomers aan het werk (€ 200.000) incidenteel en alleen voor 2026 bestemd.	-524	-24	-524	-524
Diversen					
		191	805	939	934

Zero Based Begroten

Het programma Opvang, inburgering en inclusie is deze begroting zero based opgebouwd. Daarbij zijn de subtaken binnen de doelen als basis gebruikt. In de tabel hieronder staat het totaaloverzicht met de inkomsten en uitgaven voor dit programma naar de verschillende subtaken. Vervolgens is per subtaak een uitsplitsing gegeven.

Programma Welzijn en inclusie	Inkomsten			Uitgaven			
	Specifieke uitkering	Subsidies	Overige inkomsten	Beleids-matige inzet	Subsidies en GR	Overige uitgaven	Totaal uitgaven
bedragen x € 1.000							
Subtaak							
LHBT-beleid					61	1.128	1.189
Toegankelijkh voorz (inclusie)					255	108	363
Kinderopvang				108		536	644
Wet inburgering	1.738				182	4.177	4.359
Noodopvang vluchtelingen			1.000		701	2.524	3.225
Totaal	**1.738**	**0**	**1.000**	**108**	**1.199**	**8.473**	**9.780**

LHBT-beleid	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-61**
St. Comite 30 juni - 1 juli Arnhem		-40
Diverzo, COC Midden-Gelderland		-21
Overige uitgaven		**-1.128**
Salarissen		-429
Vizier		**-57**
Kapitaallasten		**-66**
Actieplan anti-moslimracisme		-100
Arnhem Viert en inclusieve organisatie		-102
Bestrijden racisme en discriminatie		-200
Overige uitgaven		-174
Totaal	**0**	**-1.189**

Toegankelijkh voorz (inclusie)	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-255**
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand		-226
St. Culturele Evenementen Arnhem		-15
Bijzonder in Arnhem		-14

Overige uitgaven	**-108**
Regulier budget voor diverse facture tbv Inclusie	-108

Totaal	**0**	**-363**

Kinderopvang	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Beleidsmatige inzet		**-108**
Salarissen		-108
Overige uitgaven		**-536**
VGGM toezicht kinderopvang		-536

Totaal	**0**	**-644**

Wet inburgering	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Specifieke uitkering	**1.738**	
SPUK Inburgering	1.738	
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-182**
Subsidies inburgering		-150
Contractmanagement inburgeringstrajecten (MGR)		-32
Overige uitgaven		**-4.177**
Inburgeringstrajecten		-1.808
Uitvoeringskosten inburgeringstrajecten		-2.369

Totaal	**1.738**	**-4.359**

Noodopvang vluchtelingen	Baten	Lasten
bedragen x € 1.000		
Overige inkomsten	**1.000**	
Spreidingswet met mogelijke bijdrage COA ter aanvulling	1.000	
Subsidies en Gemeenschappelijke regeling		**-701**
Meedoen vanaf dag 1		-701
Oekraïne opvang		
Overige uitgaven		**-2.520**
Meedoen vanaf dag 1		-2.090

Oekraïne opvang		-430
Totaal	**1.000**	**-3.221**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

We werken samen met Vizier, Arnhem platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg), Bijzonder in Arnhem, InDifferent, COC Midden-Gelderland, en Stichting Comité 30 juni-1 juli Arnhem.
We werken samen met partners in het Arnhemse Regenboogoverleg, de werkgroep Anti Racisme Arnhem (ARA) en de anti-moslimracisme werkgroep.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen ;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse Standaard Toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan VN-verdrag Handicap Arnhem en Update versterken positie inwoners met een beperking;
- Regenboogagenda 2023-2026;
- Anti Racisme Agenda Arnhem 2026-2029
- Actieplan Anti-moslimracisme
- Nationaal Actieplan Dakloosheid.
- Regiovisie Samen Veilig 2024-2028

Sport en beweging

Ambitie

Alle Arnhemmers gezond en fit

Meer Arnhemmers voldoen aan de beweegrichtlijn en minder Arnhemmers hebben overgewicht

- We stimuleren sport in de openbare ruimte
- We stimuleren Arnhemmers om gezond te eten en drinken
- We stimuleren specifieke doelgroepen extra om naar vermogen te kunnen sporten en bewegen
- We helpen verenigingen en andere beweegaanbieders vitaal en toekomstbestendig te zijn
- We stimuleren specifieke doelgroepen Arnhemmers extra om naar vermogen te kunnen sporten en bewegen
- We zorgen dat de stad en de breedtesport optimaal profiteert van de aanwezigheid van topsport(evenementen)

Meer Arnhemmers groeien op in een rookvrije omgeving

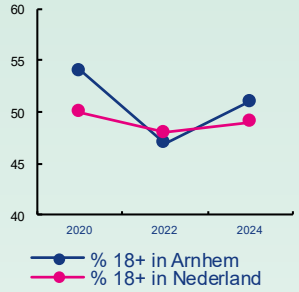
- Op sport- en beweegplekken waar vaak kinderen en jongeren komen, zetten wij in op een rookvrije omgeving

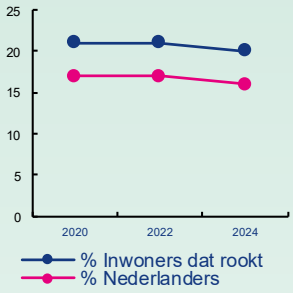
Cijfers en indicatoren

- Percentage Arnhemmers (18+) die voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Het percentage nam sterk af tijdens corona, maar is omhoog bewogen (bron: GGD'en , CBS, RIVM)
- Het percentage Arnhemmers die rookt neemt af. Het Arnhemse percentage ligt iets boven het landelijke percentage (bron: GGD'en , CBS, RIVM)

1. Arnhemmers die voldoen aan NNGB

2. Arnhemmers die roken

Samenvatting Doelenboom Sport en beweging

Ambitie	Doel	Inspanning
Alle Arnhemmers bewegen voldoende	Meer Arnhemmers voldoen aan de beweegrichtlijn en minder Arnhemmers hebben overgewicht	We stimuleren sporten in de openbare ruimte
		We stimuleren Arnhemmers om gezond te eten en te drinken
		We helpen verenigingen en andere beweegaanbieders vitaal en toekomstbestendig te zijn
		We stimuleren specifieke doelgroepen Arnhemmers extra om naar vermogen te kunnen sporten en bewegen
		We zorgen dat de stad en de breedtesport optimaal profiteert van de aanwezigheid van topsport(evenementen)
	Meer Arnhemmers groeien op in een rookvrije omgeving	Op sport- en beweegplekken waar vaak kinderen en jongeren komen, zetten wij in op een rookvrije omgeving

Sport en beweging

Een goede gezondheid helpt Arnhemmers om mee te doen en prettig te leven. Sport en bewegen spelen daarin een belangrijke rol. Arnhem heeft daarvoor veel in huis: Nationaal Sportcentrum Papendal, Vitesse, sterke sportverenigingen, goede sportvoorzieningen en een groene omgeving die uitnodigt tot bewegen. Die kracht willen we beter benutten. Samen met Sportbedrijf Arnhem en andere partners werken we eraan dat alle Arnhemmers kunnen sporten en bewegen, met extra aandacht voor inwoners voor wie dat minder vanzelfsprekend is.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Alle Arnhemmers bewegen voldoende (A)

Nog te veel Arnhemmers bewegen onvoldoende. De verschillen tussen inwoners en wijken zijn groot. Daarom richten we ons extra op groepen die achterblijven, waaronder ouderen en meiden en op wijken waar gezondheidsachterstanden het grootst zijn. Dit sluit aan bij de Arnhem-Oost-aanpak. We investeren in laagdrempelige mogelijkheden om te sporten en bewegen, en kijken daarbij ook naar unieke, innovatieve beweegconcepten in de buitenruimte. Daarnaast ondersteunen we vitale en toegankelijke verenigingen en stimuleren bewegen in de openbare ruimte.

Met ‘Arnhem buitenbeweegstad’ verbinden we sport en bewegen nadrukkelijker met de inrichting van de stad. Samen met de thema's openbare ruimte, gezondheid, mobiliteit, recreatie, spelen en ontmoeten brengen we in 2027 in beeld wat nodig is om bewegen, sporten, spelen, recreëren en ontmoeten een sterkere plek te geven in de openbare ruimte. De uitkomsten vertalen we naar concrete keuzes voor de jaren daarna.

Ook benutten we de kracht van topsport en topsportevenementen om Arnhemmers te inspireren en in beweging te brengen. We versterken de verbinding tussen topsport, breedtesport en talentontwikkeling. Jong talent willen we in Arnhem de ruimte geven om zich verder te ontwikkelen. Daarnaast vernieuwen we de sportvisie, zodat de koers voor sport en bewegen aansluit bij deze ambities.

Meer Arnhemmers voldoen aan de beweegrichtlijn en minder Arnhemmers hebben overgewicht (D)

De beweegrichtlijn (vervanging van de oude beweegnorm) houdt in:

- voor kinderen (4 tot en met 17 jaar): 1 uur per dag matig intensief bewegen, 3x per week spier- en botversterkende activiteiten;
- voor volwassenen: 2,5 uur per week matig intensief bewegen, 2x per week spier- en botversterkende activiteiten;
- voor senioren worden extra balansoefeningen geadviseerd.

We stimuleren sporten in de openbare ruimte (I)

- We leggen beweegvoorzieningen aan zoals pumptracks, skatebanen, calisthenics- en freerunobjecten. Hierbij willen we per jaar minimaal 1 beweegvoorziening toevoegen. Hierbij hebben we aandacht voor Arnhem Oost wijken.
- We onderhouden beweegvoorzieningen in de openbare ruimte (zoals playgrounds).
- Waar nodig vindt ook programmering vanuit buurtsportcoaches plaats.
- We zorgen voor een openbare ruimte die uitnodigt om te bewegen, te wandelen en te fietsen, door onder andere het aanleggen van aantrekkelijke wandelroutes en beweegroutes.
- We werken samen met verenigingen en scholen om open sportparken en open schoolpleinen te realiseren, zodat deze aansluiten op de openbare ruimte.
- We onderzoeken in 2027 o.a. de aanleg van een ‘urban track’, een openbaar toegankelijke atletiekbaan.

We stimuleren Arnhemmers om gezond te eten en te drinken (I)

- Het programma GO! (Gezond Onderweg!), een wijkgericht programma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht en obesitas bij kinderen. We onderzoeken of het Sportbedrijf de regiefunctie voor GO! Kan gaan uitvoeren.
- Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen.
- We verzorgen leefstijlcoaching via het Sportbedrijf Arnhem door middel van de gecombineerde leefstijlinterventies (Xfitt, COOL). Die interventies richten zich op een combinatie van afvallen, bewegen en gedragsverandering voor duurzaam resultaat.

We helpen verenigingen en andere beweegaanbieders vitaal en toekomstbestendig te zijn (I)

- Sportfaciliteiten zijn schoon, heel en veilig en bieden de Arnhemse sportverenigingen ruimte om hun sport te beoefenen. Dit gebeurt door middel van het Sportbedrijf Arnhem, dat voor ons de sportparken, wijkvoorzieningen en zwembaden beheert en exploiteert.
- We willen verenigingen in Arnhem die toekomstbestendig en vitaal zijn. Dit doen we door verenigingsondersteuning via het Sportbedrijf, subsidie aan de Arnhemse sportfederatie, het organiseren van sportcafés, trainingen en we ontsluiten ook aanbod van NOC/NSF of andere sportbonden. We hebben verschillende verenigingsmanagers die verenigingen ondersteunen en we hebben een clubkadercoach die verenigingen ondersteunt in relatie tot pedagogische vaardigheden.
- We geven uitvoering aan het lokaal sportakkoord.
- We zetten in op een positief sportklimaat. Iedereen voelt zich welkom, iedereen voelt zich veilig, iedereen kan meedoen in de Arnhemse sport.
- We ondersteunen verenigingen die nieuwe sport- en beweegvormen willen aanbieden en waar vraag naar is (padel, urban sport). In 2027 verwachten wij het aantal padellocaties nog beperkt uit te kunnen breiden in samenwerking met de tennisverenigingen.
- We subsidiëren het gebruik van sportaccommodaties, zodat ‘de sport’ betaalbaar blijft (tarievenmodel).
- Aanvullend verhogen we de toegankelijkheid van de sport voor Arnhemmers door het inzetten van de Sportkaart, de Gelrepas en de studentensportkaart.
- We verduurzamen de kunstgrasvelden. In navolging van 2026 waarin twee velden voorzien zijn van organische infill in plaats van SBR (gerecyclede autobanden), gaan we hiermee door in 2027. Naar verwachting kunnen we in 2027 wederom 2 velden vervangen.
- We ondersteunen maatschappelijke organisaties die sport als middel gebruiken voor ontmoeten, verbinden, persoonlijke ontwikkeling en gezonde leefstijl (bijvoorbeeld bij AM, Presikhaaf University).
- In 2027 e.v. zetten we verder in op professionalisering van sportaanbieders, onder andere door inzet van een clubkadercoach, sportparkmanager en coördinator positief sportklimaat.

We stimuleren specifieke doelgroepen Arnhemmers extra om naar vermogen te kunnen sporten en bewegen (I)

- We willen dat alle Arnhemse kinderen van de PO-scholen minimaal vijf uur op en rond school bewegen (via gym, pauzesport, en bijvoorbeeld verlengde schooldag). We voeren samen met de scholen de 2+1+2 aanpak uit. De aanpak houdt in dat kinderen 2 uur per week bewegingsonderwijs ontvangen op school, 1 uur per week onder schooltijd bewegen op en rond school en 2 uur bewegen direct na school. Hiervoor bieden we onder andere aan; skillsboxen, beweegteams op scholen die activiteiten voor kinderen organiseren, schoolsport, voetbaltoernooien. Ook organiseren we voor kinderen hardloopwedstrijden, buurtsportcoaches en het geheim van Papendal. We werken hierin samen met sportverenigingen per wijk.
- We willen ouderen stimuleren om te bewegen. Vanuit het Sportbedrijf zijn er twee consulenten seniorensport die een specifiek aanbod aanbieden (bijvoorbeeld nationale diabetes challenge, natuurwandelen, fietsmaatjes, jeu de boulesbanen, golden sports).
- We stimuleren mensen met een beperking om te sporten. We faciliteren ‘uniek sporten’ (coördinatiefunctie aanbod en ondersteuningen bij hulpmiddelenaanvraag). We geven subsidie aan Invalidensportvereniging Arnhem (ISVA).

We zorgen dat de stad en de breedtesport optimaal profiteert van de aanwezigheid van topsport(evenementen) (I)

- Bij het organiseren van (top)sportevenementen zetten we in op ‘side events’. We gebruiken het evenement om een stimulans te geven aan de sport in Arnhem. Dit doen we door ‘evenementversterkende activiteiten', ofwel ‘side events’. Deze hebben altijd de maatschappelijk toegevoegde meerwaarde op het gebied van gezondheid als uitgangspunt. Een recent voorbeeld zijn de fietsclinics verbonden aan het WK BMX, of de versterking van de lokale volleybalvereniging in het kader van het WK volleybal.
- We hebben een convenant met Papendal om ervoor te zorgen dat het topsportcentrum en de stad van elkaars aanwezigheid profiteren. Concreet worden er elke 2 jaar afspraken gemaakt over hoe de lokale sport (verenigingen, onderwijs) profiteert van de aanwezigheid van Papendal.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen	46,60		51		

Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)

% kinderen beweegt iedere dag 1 uur					29
Eenheid:	Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat elke dag minstens 1 uur beweegt. *Dit is een inschatting van ouders over het beweeggedrag van hun kinderen. Het vermoeden is dat door de vraagstelling het percentage zeer laag uitvalt. Landelijk gezien voldoet gemiddeld 56,8% van de kinderen 4 tot 12 aan de beweegrichtlijn. Wij vermoeden dat dit in Arnhem hoger ligt. We gaan in gesprek met de GGD om een eenduidiger beeld te krijgen.				
Bron:	Kindmonitor GGD (vierjaarlijks)				

% senioren (65+) dat aan de beweegnorm voldoet					39
Eenheid:	Percentage senioren dat aan de beweegnorm voldoet				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)				

% lid van sportvereniging		19,20	19,30	19,50	
Eenheid:	Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging				
Bron:	Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).				

Waardering sportvoorziening			63		
Eenheid:	% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				

% kinderen eet minstens elke dag fruit					
Eenheid:	Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet				
Bron:	Kindmonitor GGD				

% goed/ zeer goed ervaren gezondheid		68		72	
Eenheid:	Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)				

% volwassenen met overgewicht		46		48	
Eenheid:	Percentage volwassen met overgewicht				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)				

Meer Arnhemmers groeien op in een rookvrije omgeving (D)

Iedere week opnieuw raken honderden kinderen in Nederland verslaafd aan roken. Ruim de helft van de rokers sterft aan de gevolgen ervan; elk jaar zo'n 20.000 Nederlanders. Ook van meeroken kunnen mensen ernstig ziek worden en er zelfs aan overlijden, tot wel enkele duizenden per jaar. Daarom moet ieder kind dat geboren wordt de kans krijgen om volledig rookvrij op te groeien. Dit kan alleen in een rookvrije omgeving met goede voorbeelden om zich heen.

Op sport- en beweegplekken waar vaak kinderen en jongeren komen, zetten wij in op een rookvrije omgeving (I)

- We stimuleren sportverenigingen om een rookvrij beleid te voeren.
- We verkennen de mogelijkheden rookvrij beleid op te nemen in subsidieafspraken.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
% roken	21		20		
Eenheid:	Percentage inwoners dat rookt				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)				

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-28.252	-27.162	-27.205	-27.452	-27.382	-27.500	-27.517
Baten	10.468	6.952	6.958	6.365	6.366	6.367	6.367
Saldo lasten en baten	***-17.784***	***-20.210***	***-20.247***	***-21.086***	***-21.017***	***-21.134***	***-21.149***
Toevoegingen aan reserves	-1.207	-947	-954	-955	-955	-955	-955
Onttrekkingen aan reserves	1.205	768	768	620	704	852	868
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-2***	***-179***	***-186***	***-334***	***-251***	***-103***	***-86***
Gerealiseerd resultaat	**-17.786**	**-20.389**	**-20.433**	**-21.421**	**-21.268**	**-21.236**	**-21.236**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Onderst recreatieve sportbeoefening	-21.890	0	0	85
Ondersteuning sport organisaties	-68	0	0	0
Sporthal, zwembad, schaatshal	-4.850	6.255	-955	465
Velden, terreinen en opstallen	-644	110	0	70
Gerealiseerd resultaat	**-27.452**	**6.365**	**-955**	**620**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
Alle Arnhemmers gezond en fit		
	Meer Arnhemmers voldoen aan de beweegrichtlijn en minder Arnhemmers hebben overgewicht	
		Onderst recreatieve sportbeoefening
		Ondersteuning sport organisaties
		Sporthal, zwembad, schaatshal
		Velden, terreinen en opstallen
		Onderst recreatieve sportbeoefening

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-27.205	-27.452	-27.382	-27.500	-27.517
Baten	6.958	6.365	6.366	6.367	6.367
Saldo lasten en baten	**-20.247**	**-21.087**	**-21.016**	**-21.133**	**-21.150**
Toevoegingen aan reserves	-954	-955	-955	-955	-955
Onttrekkingen aan reserves	768	620	704	852	868
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-186**	**-335**	**-251**	**-103**	**-87**
Gerealiseerd resultaat	**-20.433**	**-21.422**	**-21.267**	**-21.236**	**-21.237**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-247	-177	-295	-312
Onderst recreatieve sportbeoefening	Door het aflopen van de Brede SPUK/GALA nemen ook de uitgaven aan het Lokaal Sportakkoord en de combinatiefunctionarissen af. Vanaf 2027 is de verwachting dat er een nieuwe regeling komt vanuit het Rijk, maar daarover is nog geen duidelijkheid.	614	614	614	614
Onderst recreatieve sportbeoefening	De jaarlijkse begrotingssubsidie voor Sportbedrijf Arnhem wordt geindexeerd conform de gemeentelijke indexatie.	-953	-953	-953	-953
Diversen		92	162	44	27
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-593	-592	-591	-591
Onderst recreatieve sportbeoefening	De SPUK GALA, waaruit o.a. het Lokaal Sportakkoord en de combinatiefunctionarissen worden gefinancierd, had een looptijd tot en met 2026. Met ingang van 2027 komen hieruit dus geen middelen meer. Onduidelijk is nog wat voor regeling hiervoor vanaf 2027 in de plaats komt.	-614	-614	-614	-614
Diversen		21	22	23	23
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-1	-1	-1	-1
Diversen		-1	-1	-1	-1
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-148	-64	84	100
Sporthal, zwembad, schaatshal		-148	-64	84	100
Diversen					
		-989	-834	-803	-804

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Arnhemse Sportfederatie
- Menzis;
- Provincie Gelderland;

- Sportaanbieders;

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord II Gemeente Arnhem (2024).

Klimaat en energie

Ambitie

We willen in 2050 een klimaatneutrale stad zijn en in 2030 een CO2 reductie realiseren van 61% t.o.v. 2017 en voor 50% circulair zijn.

Meer lokaal duurzaam energieaanbod met lokaal eigenaarschap

- We stimuleren duurzame energieopwekking via zon-op-dak, zonnevelden, innovatieve toepassingsvormen en nieuwe duurzame bronnen, passend binnen de beschikbare netcapaciteit
- We ontwikkelen en verduurzamen de warmtebronnen die nodig zijn voor een toekomstbestendig Arnhems warmtesysteem en een verdere verduurzaming van de stadswarmtevoorziening.
- We nemen zelf de regie in de ontwikkeling van energieprojecten, richten een energiebedrijf op, in samenwerking met bewoners

Minder energiegebruik gebouwde omgeving

- We ondersteunen bewoners in energiearmoede bij het besparen van energie. We zetten in op kleine en middelgrote energiebesparende maatregelen en energiebewust gedrag.
- We ondersteunen Arnhemse particuliere woningeigenaren in het isoleren en verduurzamen van hun woning. We zetten in op advisering en ontzorging, subsidies en een lening
- We stimuleren, netbewust energieverbruik om de energievraag en de piekbelasting van het elektriciteitsnet door inwoners, bedrijven en instellingen in woonwijken te beperken.

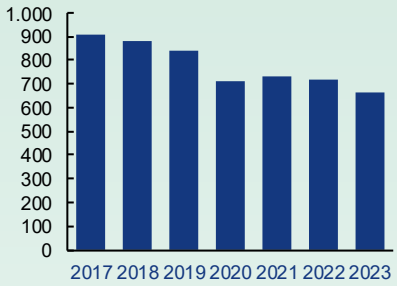
Het energiesysteem van de stad meer optimaliseren door realisatie van lokale energiesystemen

- We zorgen dat netbewuste lokale energiesystemen verankerd worden in gebiedsontwikkelingen voor woningen en bedrijventerreinen.
- We werken aan de realisatie van lokale energieprojecten en realiseren deze, samen met de inwoners en bedrijven
- We ondersteunen het initiatief op Cleantechpark en omgeving voor een grote Energyhub die het elektriciteitsnet in Arnhem en omstreken verduurzaamd en gaat ontlasten.
- We ontwikkelen energieplannen samen met de Arnhemmers in een gebied, op basis van de uitgangspunten van Energie voor Arnhem
- We schalen onze wijkgerichte aanpak van de energietransitie verder op
- We versterken de publieke regierol van de gemeente in het Arnhemse energiesysteem

Cijfers en indicatoren

1. De CO2 uitstoot daalt is ten opzichte van 2017 gedaald met 27%. De afname is vooral toe te schrijven aan verminderd gebruik van fossiele brandstof: er wordt meer energie duurzaam opgewekt – zowel binnen Arnhem als landelijk. Daarnaast daalde het energieverbruik in Arnhem met 12% ten opzichte van 2017 (bron: Klimaatmonitor)
2. Deze reductie is vooral zichtbaar in sectoren als industrie, commerciële dienstverlening, woningen en publieke dienstverlening. Verkeer en vervoer blijft achter (bron: Klimaatmonitor.

1. CO2 uitstoot Arnhem in kiloton (kT)

2. CO2 uitstoot per sector (kT)

Klimaat en energie

Ambitie

We willen in 2050 een CO2 neutrale stad zijn en in 2030 een CO2 reductie realiseren van 61% t.o.v. 2017 en voor 50% circulair zijn.

Verminderen van niet-hernieuwbaar grondstoffengebruik en het gebruik van materialen met minder milieu-impact

- In woningbouwprojecten worden circulaire uitgangspunten meegenomen
- We nemen circulariteit mee in onze inkoop en aanbesteding
- We maken circulaire keuzes in de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte
- We maken voor ruimte voor de circulaire economie
- We maken circulaire faciliteiten toegankelijk voor Arnhemmers
- We versterken de circulaire voedsel & textielketen

Meer bedrijven en instellingen verduurzamen

- We zorgen ervoor dat bedrijven en instellingen kennis hebben van verduurzamen en netbewust ondernemen
- We hebben green deals met voorloper bedrijven op openbare bedrijventerreinen, met daarin afspraken over verduurzaming
- We bevorderen het gebruik van minder energie en het verlagen van de vermogenspiek bij bedrijven
- We stimuleren de opwek van duurzame energie bij bedrijven
- We werken met de 25 grootste netto energieverbruikers in de stad toe naar verduurzaming en naar het bij elkaar brengen van verbruik en opwek van energie.

Meer zichtbaar maken van de ambitie van Arnhem

- We gaan door met de communicatiecampagnes onder Arnhem AAN
- We verduurzamen gemeentelijk vastgoed als voorbeeld voor de stad
- We maken Arnhemmers bewust van wat de circulaire economie is en hoe ze kunnen bijdragen

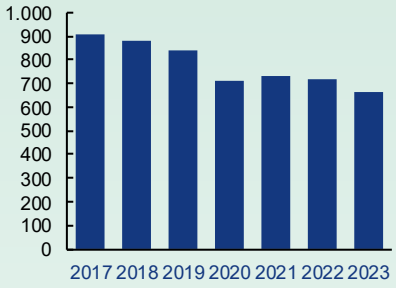
Meer verduurzamen van de stadslogistiek en vervoer

- We breiden het aantal laadpunten en snelladers uit
- We verminderen en verduurzamen mobiliteitsbewegingen in de stad
- We nemen zero-emissie eisen op bij nieuwe aanbestedingen

Cijfers en indicatoren

1. De CO2 uitstoot daalt is ten opzichte van 2017 gedaald met 27%. De afname is vooral toe te schrijven aan verminderd gebruik van fossiele brandstof: er wordt meer energie duurzaam opgewekt – zowel binnen Arnhem als landelijk. Daarnaast daalde het energieverbruik in Arnhem met 12% ten opzichte van 2017 (bron: Klimaatmonitor)
2. Deze reductie is vooral zichtbaar in sectoren als industrie, commerciële dienstverlening, woningen en publieke dienstverlening. Verkeer en vervoer blijft achter (bron: Klimaatmonitor.

1. CO2 uitstoot Arnhem in kiloton (kT)

2. CO2 uitstoot per sector (kT)

Samenvatting Doelenboom Klimaat en energie

Ambitie	Doel	Inspanning
We willen in 2050 een klimaatneutrale stad zijn en in 2030 een CO2-reductie realiseren van 61% t.o.v. 2017 en voor 50% circulair zijn	Minder energie gebruiken in de sector gebouwde omgeving	We ondersteunen bewoners in energiearmoede bij het besparen van energie. We zetten in op kleine en middelgrote energiebesparende maatregelen en energiebewust gedrag.
		We ondersteunen Arnhemse particuliere woningeigenaren in het isoleren en verder verduurzamen van hun woning. We zetten in op advisering en ontzorging, subsidies en een lening.
		We stimuleren, en als het kan verplichten, netbewust energieverbruik om de energievraag en de piekbelasting van het elektriciteitsnet door inwoners, bedrijven en instellingen in woonwijken te beperken.
	Meer lokaal duurzaam energieaanbod met lokaal eigenaarschap	We stimuleren duurzame energieopwekking via zon-op-dak, zonnevelden, innovatieve toepassingsvormen en nieuwe duurzame bronnen, passend binnen de beschikbare netcapaciteit
		We ontwikkelen en verduurzamen de warmtebronnen die nodig zijn voor een toekomstbestendig Arnhems warmtesysteem en een verdere verduurzaming van de stadswarmtevoorziening.
		We nemen zelf de regie in de ontwikkeling van energieprojecten, richten een energiebedrijf op, in samenwerking met bewoners
	Het energiesysteem van de stad meer optimaliseren door realisatie van robuuste, betrouwbare, netbewuste en lokale energiesystemen	We zorgen dat netbewuste lokale energiesystemen verankerd worden in gebiedsontwikkelingen voor woningen en bedrijventerreinen.
		We werken aan de realisatie van lokale energieprojecten en realiseren deze, samen met de inwoners en bedrijven
		We ontwikkelen energieplannen samen met de Arnhemmers in een gebied, op basis van de uitgangspunten van Energie voor Arnhem
		We ondersteunen het initiatief op Cleantechpark en omgeving voor een grote Energyhub die het elektriciteitsnet in Arnhem en omstreken verduurzaamd en gaat ontlasten.
		We schalen onze wijkgerichte aanpak van de energietransitie verder op
		We versterken de publieke regierol van de gemeente in het Arnhemse energiesysteem
	Meer bedrijven en instellingen verduurzamen	We zorgen ervoor dat bedrijven en instellingen kennis hebben van verduurzamen en netbewust ondernemen

		We hebben green deals met voorloper bedrijven op openbare bedrijventerreinen, met daarin afspraken over verduurzaming
		We bevorderen het gebruik van minder energie en het verlagen van de vermogenspiek bij bedrijven
		We stimuleren de opwek van duurzame energie bij bedrijven
		We werken met de 25 grootste netto energieverbruikers in de stad toe naar verduurzaming en naar het bij elkaar brengen van verbruik en opwek van energie.
	Meer zichtbaar maken van de ambitie van Arnhem, zodat we gedrag en systemen veranderen	We gaan door met de communicatiecampagnes onder Arnhem AAN
		We verduurzamen gemeentelijk vastgoed als voorbeeld voor de stad
		We maken Arnhemmers bewust van wat de circulaire economie is en hoe ze kunnen bijdragen
	Meer verduurzamen van de stadslogistiek en vervoer	We breiden het aantal laadpunten en snelladers uit
		We verminderen en verduurzamen mobiliteitsbewegingen in de stad
		We nemen zero-emissie eisen op bij nieuwe aanbestedingen
	Verminderen van niet-hernieuwbaar grondstoffengebruik en het gebruik van materialen met minder milieu-impact	In woningbouwprojecten worden circulaire uitgangspunten meegenomen
		We nemen circulariteit mee in onze inkoop en aanbesteding
		We maken circulaire keuzes in de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte
		We maken ruimte voor de circulaire economie
		We maken circulaire faciliteiten toegankelijk voor Arnhemmers
		We versterken de circulaire voedsel & textielketen

Klimaat en energie

Ook in Arnhem voelen we in steeds grotere mate nu al de gevolgen van klimaatverandering. Om verdere klimaatverandering tegen te gaan willen we in Arnhem vol inzetten op een duurzaam en lokaal energiesysteem waar alle Arnhemmers aan mee kunnen doen. Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, is vastgelegd in het beleidsplan New Energy Made in Arnhem en het voorlopig omgevingsprogramma Energie voor Arnhem. Naast een eerlijke energietransitie werken we ook hard aan een circulaire stad.

We zetten beleidsplan New Energy made in Arnhem door, nemen regie op versnelling en trendbreuk, gebruikmakend van innovaties. Steeds met oog voor kwetsbare inwoners. Stijgende energiekosten vragen acute aanpak bij mensen in een zeer kwetsbare situatie.

We streven naar CO2-reductie in de gebouwde omgeving en bij bedrijven door energiebesparing, en door het opwekken van duurzame energie (met zonnepanelen en windmolens) met duurzame (collectieve) warmte en koude als alternatief voor aardgas. We betrekken de Arnhemmers en gaan samen aan de slag.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

We willen in 2050 een klimaatneutrale stad zijn en in 2030 een CO2-reductie realiseren van 61% t.o.v. 2017 en voor 50% circulair zijn (A)

Arnhem volgt in haar ambities internationale afspraken, het klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord. Arnhem werkt toe naar een klimaat neutrale en circulaire stad in 2050. De doelstelling is 61% CO2-reductie ten opzichte van 2017. Deze reductie wordt grotendeels gerealiseerd door de uitvoering van het beleidsplan New Energy Made in Arnhem (NEMIA), het voorlopige omgevingsprogramma Energie voor Arnhem, de Uitvoeringsagenda Arnhem Circulair en overige activiteiten binnen de gemeente.

- De huidige trend zal zich waarschijnlijk niet zo rooskleurig doorzetten vanwege het afvlakken van de verduurzaming van de landelijke elektriciteitsmix. Tegelijk zullen de stijgende energieprijzen, mede als gevolg van geopolitieke conflicten, naar verwachting een extra impuls geven aan besparingsmaatregelen.
- Om het klimaatdoel te halen is een trendbreuk nodig, met name in mobiliteit en bij de grootschalige opwek van elektriciteit en benutting van duurzame warmtebronnen.
- Om het verder verduurzamen van de sectoren te kunnen blijven faciliteren is het nodig om de netcongestie te verlichten door het versneld realiseren van lokale energiesystemen. Daarnaast is nieuwe elektriciteitsinfrastructuur nodig. Hiervoor zijn we mede afhankelijk van netbeheerders Liander en TenneT. Daarnaast is het nodig om technische, organisatorische en financiële innovaties in te zetten om, ondanks de netcongestie, toch verder te komen met de energietransitie.

Gemeenten hebben vanuit het Klimaatakkoord de regie gekregen over de wijkgerichte energietransitie. Gemeenten, zo ook Arnhem, hebben hierbij hoge ambities en hebben als voorwaarde gesteld dat deze transitie haalbaar en betaalbaar is voor inwoners en bedrijven (koersdocument Energie voor Arnhem). In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij onvoldoende rendabel en financierbaar is, in vergelijking met de fossiele oplossingen. Als gemeenten hebben we van het Rijk stevige ruggensteun gevraagd op instrumentarium, wetgeving en financiering.

Van een samenleving waarin we grondstoffen en producten winnen en produceren met veel milieuschade, gebruiken en daarna weggooien, naar een circulaire samenleving waarin we de waarde van grondstoffen maximaliseren, waarin we minder afval hebben, waarin we herbruiken, recyclen en repareren. Dit is niet alleen goed voor het milieu, maar ook voor onze economie en maatschappij als geheel. In een circulair Arnhem zijn we een stad die zorgvuldig omgaat met de aarde en alles wat zij ons biedt en bouwen we aan een duurzame stad, voor zowel de huidige inwoners, als voor toekomstige generaties.

Minder energie gebruiken in de sector gebouwde omgeving (D)

We streven naar minder energieverbruik door o.a. in te zetten op energiebesparing. We volgen hierbij de noodzakelijk dalende trendlijnen om klimaatneutraal te worden in 2050. Dat doen met de verduurzaming van woningen en het stimuleren van energiebewust gedrag.

We ondersteunen bewoners in energiearmoede bij het besparen van energie. We zetten in op kleine en middelgrote energiebesparende maatregelen en energiebewust gedrag. **(I)**

De afgelopen jaren hebben we met de Arnhemse aanpak energiearmoede een breed aanbod ontwikkeld. Energiecoaches en buurtklussers ondersteunen Arnhemmers in energiearmoede met energiebesparende maatregelen, energiezuinig witgoed, advies en inzicht. Tot en met 2026 ondersteunen we zo ruim 8.500 huishoudens. We werken samen met actieve bewoners en partners in de haarvaten van de wijken. Zo bereiken we de Arnhemmers in de meest kwetsbare situatie. Verder draagt de aanpak bij aan een gezonder woonklimaat; het opleiden en inzetten van bewoners in een uitkeringssituatie; en gemeenschappen in de wijk.

De komende jaren willen we minimaal het volgend aantal huishoudens ondersteunen:

	2027	2028	2029
Energiecoach	750	450	450
BuurtKlusBedrijf	500	300	300
Witgoed	250	150	150

We geven gastlessen op de basisschool en er zijn lessenreeksen voor middelbare scholen. Zo maken we energiebewust gedrag de standaard voor de volgende generatie. Daarnaast werken we aan een aanpak voor jongvolwassenen: Arnhemmers die (binnenkort) voor het eerst op zichzelf gaan wonen.

We ondersteunen Arnhemse particuliere woningeigenaren in het isoleren en verder verduurzamen van hun woning. We zetten in op advisering en ontzorging, subsidies en een lening. **(I)**

In 2023 is de 'Arnhemse aanpak woningisolatie' vastgesteld met als operationele doelstelling om bij te dragen aan de isolatie van 35.000 extra woningen tot de nationale standaard in 2030.

In 2027 zetten we deze aanpak voort, met een realistischer doelstelling én een intensivering van onze inzet. We dragen eraan bij dat de warmtevraag is teruggebracht tot een niveau dat past bij de huidige of toekomstige warmtebron. Zo nemen het wooncomfort en de betaalbaarheid toe en wordt de CO_2-uitstoot verlaagd.

De isolatieaanpak is wijkgericht en doelgroepgericht. We breiden de betrokken doelgroepen uit met monumenteigenaren en doe-het-zelvers. We onderzoeken of de pauzestand voor de aanpak particuliere verhuurders nog gerechtvaardigd is. Voor elke doelgroep hebben we een passend ondersteuningsaanbod.

De aanpak zal worden vernieuwd met de isolatievergelijker. Deze is ontwikkeld samen met regiogemeenten zodat inwoners in één oogopslag kunnen zien welke stappen nodig zijn om hun woning te verduurzamen met bijbehorende kosten, materialen, en beschikbare lokale aannemers.
Daarbij zetten we in om zo veel mogelijk met lokale partijen te werken.

Concreet betekent dit tot en met 2030:

- We zijn met 27.500 huishoudens in contact geweest
- 19.500 Huishoudens hebben een verduurzamingsadvies op maat gekregen
- In 7250 woningen zijn 12.600 bouwdelen geïsoleerd, zodat:
- Voor 3500 woningen de warmtevraag is afgestemd op de (toekomstige) warmtebron.
- Voor 3750 woningen de warmtevraag is gedaald.
- Van de toegepaste isolatiematerialen is minimaal 10 % biobased.

We stimuleren, en als het kan verplichten, netbewust energieverbruik om de energievraag en de piekbelasting van het elektriciteitsnet door inwoners, bedrijven en instellingen in woonwijken te beperken. **(I)**

Netcongestie oplossen met het bijbouwen van meer elektriciteitsinfrastructuur kost veel geld, veel tijd en veel ruimte binnen de gemeentegrenzen. Uit onderzoek blijkt dat ander gedrag van inwoners, bedrijven en instellingen veel sneller ruimte op het elektriciteitsnet geeft tegen lagere kosten. We onderzoeken op welke manier we het effectiefst het maatschappelijk optimale gedrag kunnen stimuleren of verplichten. Daarbij zorgen we dat kwetsbare inwoners hier makkelijk in mee kunnen doen en voldoende ondersteuning krijgen.

Effectindicator	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	**246**	**203**			
Eenheid:	Kiloton (kT)				
Bron:	Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2024 (www.arnhem.incijfers/links)				

CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	**93**	**136**

Eenheid: Vermindering in CO2 uitstoot t.o.v. 2017 (in kT)

Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2024 (www.arnhem.incijfers/links)

Meer lokaal duurzaam energieaanbod met lokaal eigenaarschap (D)

Arnhem werkt toe naar een duurzaam, betaalbaar en betrouwbaar energiesysteem. Daarbij zetten we in op het vergroten van het lokale aanbod van duurzame energie, passend binnen de beschikbare ruimte en netcapaciteit. We combineren lokale opwek met opslag, slimme sturing van vraag en aanbod en de ontwikkeling van duurzame warmtebronnen. Hiermee dragen we bij aan energiezekerheid, beperken we netcongestie en vergroten we de lokale toegevoegde waarde van de energietransitie.

We stimuleren duurzame energieopwekking via zon-op-dak, zonnevelden, innovatieve toepassingsvormen en nieuwe duurzame bronnen, passend binnen de beschikbare netcapaciteit (I)

We onderzoeken welke lokale bronnen in Arnhem beschikbaar zijn in een zogenaamde bronnenstrategie. Door zoveel mogelijk lokale energie te gebruiken, hoeven we minder energie over het net te transporteren en kunnen we vraag en aanbod beter aan elkaar koppelen.
We stimuleren zon-op-dak, zonnevelden, energieopwek boven parkeerterreinen en nieuwe innovatieve toepassingen. Daarbij sturen we op oplossingen die bijdragen aan een netbewust energiesysteem. Nieuwe opwek wordt waar mogelijk gekoppeld aan lokaal gebruik, opslag en flexibiliteit zodat de druk op het elektriciteitsnet beperkt blijft. Op deze manier zoeken we lokaal ruimte om ondanks het landelijke netcongestie knelpunt, tóch door te kunnen met het verduurzamen van Arnhem.

Voor een deel van de elektriciteitsopwekking die we nodig hebben, zijn we afhankelijk van de regio, omdat we een gemeente zijn met een stedelijk karakter en een beperkt beschikbare ruimte in het buitengebied. Daarbij zijn er geen gebieden meer om grote windmolens te kunnen plaatsen. In RES 2.0 staan nieuwe zoekgebieden voor windprojecten in de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen.

We ontwikkelen en verduurzamen de warmtebronnen die nodig zijn voor een toekomstbestendig Arnhems warmtesysteem en een verdere verduurzaming van de stadswarmtevoorziening. (I)

Voor de verduurzaming van woningen en gebouwen zijn duurzame warmtebronnen essentieel. We werken aan de ontwikkeling en benutting van lokale warmtebronnen die passen binnen de energieplannen van Energie voor Arnhem. Daarbij streven we naar betrouwbare, betaalbare en toekomstbestendige warmtevoorzieningen voor inwoners en bedrijven.

We nemen zelf de regie in de ontwikkeling van energieprojecten, richten een energiebedrijf op, in samenwerking met bewoners (I)

We zorgen ervoor dat de energieambities vertaald worden in concrete projecten waarbij een lokaal en duurzaam energiesysteem ontwikkeld wordt. Door het oprichten van een energiebedrijf, in samenwerking met inwoners en derden, blijft het eigenaarschap lokaal, waardoor ook de winsten lokaal terugvloeien.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Vermeden CO2-uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	**55**				

Eenheid: Kiloton (kT)

Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2024 (www.arnhem.incijfers/links)

Vermeden CO2 uitstoot door duurzame opwek elektriciteit t.o.v. 2017	**48**

Eenheid: vermindering in CO2 uitstoot t.o.v. 2017 (in kT)

Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2024 (www.arnhem.incijfers/links)

Het energiesysteem van de stad meer optimaliseren door realisatie van robuuste, betrouwbare, netbewuste en lokale energiesystemen (D)

We bouwen het energiesysteem op vanuit buurten en werklocaties, waarin passende oplossingen worden ontwikkeld op basis van energievraag, infrastructuur en lokale bronnen. Zo vermijden we pieken en voorkomen we netcongestie,
Door vraag, aanbod en opslag slim te combineren ontstaat meer ruimte voor woningbouw, economische ontwikkeling en verduurzaming ondanks netcongestie.

We zorgen dat netbewuste lokale energiesystemen verankerd worden in gebiedsontwikkelingen voor woningen en bedrijventerreinen. (I)

Nieuwe gebiedsontwikkelingen, en met name de gebieden in Spoorzone-Oost, moeten ontwikkeld worden op basis van een toekomstbestendige en realistische visie op energie (EvA) en circulariteit. Juist door het ontwikkelen van lokale duurzame energiesystemen kan er in gemeente Arnhem doorgebouwd worden ondanks netcongestie.

We werken aan de realisatie van lokale energieprojecten en realiseren deze, samen met de inwoners en bedrijven (I)

We werken in heel Arnhem aan concrete energieprojecten. In deze projecten worden lokale energiesystemen ontwikkeld en gerealiseerd, waarmee de gebouwde omgeving aardgasvrij wordt gemaakt. Dit betreft de ontwikkeling van collectieve warmtesystemen, bronnen en opwek van duurzame energie, het ondersteunen van wijkinitiatieven in de ontwikkeling van lokale systemen en de ontwikkeling van innovatieve oplossingen.
Het Arnhemse energiesysteem maken we zoveel mogelijk samen met alle Arnhemmers. Draagvlak onder bewoners, organisaties, ondernemers en andere belanghebbenden in de stad is belangrijk. Dat inwoners en bedrijven actief deelnemen in of eigenaar zijn van onderdelen van het energiesysteem – bijvoorbeeld energiecoöperaties of -gemeenschappen moedigen we aan en maken we mogelijk. Hierbij zetten we het ontwikkelfonds in opdat lokale initiatieven kunnen professionaliseren.

We ontwikkelen energieplannen samen met de Arnhemmers in een gebied, op basis van de uitgangspunten van Energie voor Arnhem (I)

Voor de energiegebieden stellen we samen met de bewoners en bedrijven energieplannen op. Hierin staat concreet welk energiesysteem we gaan realiseren. We stellen de energieplannen op voor (clusters van) energiegebieden, samen met de bewoners en bedrijven in een gebied. In een energieplan zitten alle energie-onderdelen die met elkaar samenhangen: mobiliteit, bewust gebruik, elektriciteit en warmte- en koude-oplossingen. Waar dat kan en nodig is verbinden we de energieplannen met andere thema's en opgaven in die gebieden. Energieplannen worden gerealiseerd in concrete energieprojecten.

We ondersteunen het initiatief op Cleantechpark en omgeving voor een grote Energyhub die het elektriciteitsnet in Arnhem en omstreken verduurzaamd en gaat ontlasten. (I)

Rondom Cleantechpark zijn er volop kansen om energie lokaal op te wekken en ook lokaal te gebruiken. Samen met de partners in de omgeving werken we in een taskforce aan het stap voor stap realiseren van een Energyhub. Hiermee komt er naar verwachting meer ruimte op het elektriciteitsnet van Liander en het deelgebied Dodewaard van TenneT. De ervaringen uit de Energyhub worden benut voor vergelijkbare initiatieven elders in de stad en regio. Energyhubs leveren een belangrijke bijdrage aan het verminderen van netcongestie en het mogelijk maken van economische ontwikkeling.

We schalen onze wijkgerichte aanpak van de energietransitie verder op (I)

In 2026 zijn we gestart met een vernieuwde wijkgerichte aanpak van de energietransitie. In 2027 verdiepen en schalen we deze aanpak verder op. We stimuleren de groei en ontwikkeling van energie- en wijkinitiatieven en benutten de opgedane ervaringen in stedelijke programma's, projecten en beleid.

We versterken de publieke regierol van de gemeente in het Arnhemse energiesysteem (I)

De energietransitie vraagt om meer publieke sturing op energie-infrastructuur, warmtevoorzieningen en lokale energiesystemen. Daarom werken we aan een actievere rol van de gemeente binnen het energiesysteem van Arnhem. We verkennen en ontwikkelen passende organisatievormen, waaronder een gemeentelijk energiebedrijf, waarmee publieke belangen zoals betaalbaarheid, betrouwbaarheid, lokaal eigenaarschap en maatschappelijke meerwaarde beter kunnen worden geborgd.

Meer bedrijven en instellingen verduurzamen (D)

Om tot CO2-reductie bij deze doelgroep te komen, wordt gewerkt aan informeren, stimuleren, reguleren en controleren van bedrijven. Van bedrijven verwachten wij dat ze bijdragen aan een duurzame toekomst. Bedrijven worden gestimuleerd om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Daarnaast wordt op de wettelijke verplichtingen gecontroleerd.

We zorgen ervoor dat bedrijven en instellingen kennis hebben van verduurzamen en netbewust ondernemen (I)

In 2026 blijven we bedrijven en maatschappelijke instellingen informeren over het belang van verduurzamen en netbewust ondernemen. Dit doen we door voor specifieke doelgroepen bijeenkomsten te organiseren die aansluiten bij de wensen en behoeften van de betreffende doelgroep. Ook worden ondernemersbijeenkomsten gehouden in het kader van de gebieds- en sectorgerichte Green Deals.

We hebben green deals met voorloper bedrijven op openbare bedrijventerreinen, met daarin afspraken over verduurzaming **(I)**

Een Green Deal is een convenant met voorloper bedrijven op een openbaar bedrijventerreinen. Hierin maken we maatwerk afspraken over energie, vergroenen, duurzame mobiliteit en circulariteit. Op een aantal terreinen lopen Green Deals nog door in 2027. Andere Green Deals worden vernieuwd. Op terreinen waar we al langer Green Deals hebben lopen gaat de Green Deal op in het parkmanagement én start een energieplan. Tot slot gaan we op tenminste 1 terrein een nieuwe Green Deal starten, waarbij we nadrukkelijk de verbinding met het ook op te starten energieplan zoeken.

We bevorderen het gebruik van minder energie en het verlagen van de vermogenspiek bij bedrijven **(I)**

We gaan door met de energiecontroles door de Omgevingsdienst Groene Metropool (ODGM). Daarnaast stimuleren we energiebesparing met de subsidie energiebesparing ondernemingen en maatschappelijke instellingen. Daarnaast bevorderen we investeringen in verduurzaming met het Energiebesparingsfonds voor zakelijk en maatschappelijk vastgoed.

We gaan ook door met de winkeldeurenactie. Daarnaast blijft het loket verduurzamen gebedshuizen actief. En we zetten campagnes op voor specifieke sectoren.

We stimuleren de opwek van duurzame energie bij bedrijven **(I)**

Binnen de Green Deals is er speciale aandacht voor het realiseren van zonnepanelen op bedrijfsdaken en bij maatschappelijk vastgoed. Dit is vaak rendabel, ondanks netcongestie.

We werken met de 25 grootste netto energieverbruikers in de stad toe naar verduurzaming en naar het bij elkaar brengen van verbruik en opwek van energie. **(I)**

Een relatief groot deel van het verbruik van energie en daarmee de uitstoot van CO2 komt voor rekening van een klein aantal grote bedrijven en industrie. Met een gerichte aanpak op deze doelgroep ondersteunen we ze bij het verduurzamen. Hier zijn grote stappen te maken in de ambities van Arnhem. Hiervoor worden instrumenten als energycafés, Green Deals en accountmanagers ingezet. Daarbij onderzoeken we mogelijkheden om vraag, opslag en opwek lokaal te koppelen zodat minder beslag wordt gelegd op schaarse netcapaciteit.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
CO2-uitstoot bedrijven en industrie	**129**	**111**			
Eenheid:	Kiloton (kT)				
Bron:	Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2024 (www.arnhem.incijfers/links)				
CO2-reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	**81**	**99**			
Eenheid:	Vermindering in CO2 uitstoot t.o.v. 2017 (in kT)				
Bron:	Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2024 (www.arnhem.incijfers/links)				

Meer zichtbaar maken van de ambitie van Arnhem, zodat we gedrag en systemen veranderen **(D)**

Energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas zijn grote opgaven. Het zijn opgaven die we alleen maar succesvol kunnen uitvoeren als we dit samen doen met alle Arnhemmers: inwoners, ondernemers, instellingen, overheden en bezoekers. Met de communicatiecampagne Arnhem Aan, bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt doorontwikkeld en aangepast op basis van de input die wordt opgehaald bij bewoners en ondernemers.

We gaan door met de communicatiecampagnes onder Arnhem AAN **(I)**

"Arnhem Aan" is de communicatiecampagne voor de energietransitie. Met Arnhem AAN willen we Arnhemmers enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie. Dit doen wij doelgroepgericht met een aanpak voor woningeigenaren, huurders, bedrijven en verenigingen. Met maatwerk voor huishoudens die leven in energiearmoede en huishoudens met een migratieachtergrond. We spelen daarbij in op de actualiteit, maatschappelijke trends en de belevingswereld van de Arnhemmers. Hiervoor zijn diverse en meerjarige communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd. In 2027 gaan we o.a. verder met de intensivering van de Energieloketten bij bewoners en ondernemers. Een (tijdelijk) energieloket biedt een overzicht van alle maatregelen en financieringsmogelijkheden voor verduurzaming. Daarnaast heeft het een loketfunctie voor vragen van Arnhemmers over hun verduurzamingsplannen.

We verduurzamen gemeentelijk vastgoed als voorbeeld voor de stad **(I)**

We willen zo maximaal mogelijk vanuit een circulaire gedachte, met biobased materialen en innovatieve energiesystemen en technieken gaan verduurzamen. Hiervoor willen we iconische vastgoedobjecten in Arnhem gebruiken als voorbeelden in de stad die na succesvolle afronding als voorbeeld en referentieproject kunnen dienen voor andere ontwikkelaars in de stad. Zo wordt het Stadstheater verduurzaamd, gerenoveerd en vernieuwd en tegelijk aangesloten op een toekomstbestendig WKO bronnet voor koeling en verwarming. Een voorbeeld van een toekomstbestendig energiesysteem.
Daarbij passen we circulaire materialen, innovatieve energiesystemen en netbewuste oplossingen toe die kunnen dienen als voorbeeld voor andere vastgoedontwikkelingen in Arnhem

We maken Arnhemmers bewust van wat de circulaire economie is en hoe ze kunnen bijdragen **(I)**

We zetten jaarlijks in op één stadsbrede campagne. Hiermee willen we Arnhemmers enthousiasmeren en stimuleren om meer tweedehands of duurzamer te kopen, meer te repareren en meer te delen.

Meer verduurzamen van de stadslogistiek en vervoer (D)

We zetten ons in voor een duurzame en efficiënte stadslogistiek. Door emissievrije mobiliteit en slimme logistieke oplossingen te stimuleren, verminderen we uitstoot, verbeteren we de luchtkwaliteit en beperken we verkeersbewegingen in de stad. Samen met ondernemers en andere partners werken we aan een toekomstbestendig logistiek systeem dat bijdraagt aan een bereikbare, leefbare en gezonde stad.

We breiden het aantal laadpunten en snelladers uit **(I)**

We breiden de laadinfrastructuur verder uit, onder meer met drie nieuwe laadpleinen, en werken toe naar 6.000 laadpunten en 100 snelladers in 2030. Waar mogelijk koppelen we laadvoorzieningen aan lokale energiesystemen en slim laden. Samen met regiogemeenten zorgen we daarnaast voor voldoende laadinfrastructuur voor doelgroepenvervoer en ondersteunen we de transitie naar emissievrije mobiliteit en een toekomstbestendig energiesysteem.

We verminderen en verduurzamen mobiliteitsbewegingen in de stad **(I)**

Met de invoering van de zero-emissiezone en de geactualiseerde milieuzone op 1 juni 2026 werken we aan minder uitstoot en een betere luchtkwaliteit. De komende jaren zetten we in op schonere, slimmere en minder stadslogistiek door emissieloze bevoorrading, bundeling van goederenstromen en effectief toegangsbeleid. We ondersteunen ondernemers, stimuleren innovatieve pilots en monitoren de effecten van maatregelen. Met de beschikbare middelen zetten we de opgave Schoner, Slimmer en Minder Stadslogistiek voort en verankeren we deze structureel binnen de gemeentelijke organisatie. Hiermee dragen we bij aan minder uitstoot, minder verkeersbewegingen en een bereikbare, gezonde en leefbare binnenstad.

Voor deelmobiliteit is in 2026 € 232.500 beschikbaar. We zetten in op een toekomstbestendig aanbod van deelvervoer en stappen daarvoor over van een vergunningenstelsel naar een concessiemodel. Daarnaast ontwikkelen we laadpleinen en mobiliteitshubs die, waar mogelijk, worden gecombineerd met energieopwekking, opslag en slim energiemanagement. Zo versterken we zowel duurzame mobiliteit als het lokale energiesysteem.

We nemen zero-emissie eisen op bij nieuwe aanbestedingen **(I)**

Ook in 2027 nemen we bij aanbestedingen in de GWW-sector, het wegenonderhoud en de groenvoorziening de inzet van zero-emissie voertuigen mee in de gunningscriteria. Waar mogelijk scherpen we de duurzaamheidseisen verder aan om de verduurzaming van mobiliteit te versnellen.

Samen met de provincie Gelderland zetten we met de nieuwe OV-concessie en de inzet van Trolley 2.0 in op verdere verduurzaming van het openbaar vervoer. Hiermee dragen we bij aan minder uitstoot, een betere luchtkwaliteit en duurzame mobiliteit.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
CO2-uitstoot verkeer en vervoer	**340**	**342**			
Eenheid: Kiloton (kT)					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2024 (www.arnhem.incijfers/links)					
CO2-reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	**23**	**21**			
Eenheid: Vermindering in CO2 uitstoot t.o.v. 2017 (in kT)					

Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2024 (www.arnhem.incijfers/links)

Verminderen van niet-hernieuwbaar grondstoffengebruik en het gebruik van materialen met minder milieu-impact (D)

Een circulaire economie is gericht op het creëren van maatschappelijke waarde met duurzaam grondstoffengebruik, met als doel zo min mogelijk grondstofgebruik en de minste schade voor het milieu. Dat doen we door het verminderen van het totale gebruik, het langer in de keten houden van grondstoffen en – indien nodig – het gebruik van hernieuwbare grondstoffen.

In woningbouwprojecten worden circulaire uitgangspunten meegenomen (I)

We ontwikkelen circulaire uitgangspunten om mee te nemen in woningbouwprojecten. Zowel rond bouw, renovatie als sloop. Dit doen we in lijn met Europese, landelijke en regionale ontwikkelingen en in samenwerking met verschillende partijen. Deze uitgangspunten zijn project afhankelijk en worden dus per project afgewogen.

We nemen circulariteit mee in onze inkoop en aanbesteding (I)

Circulariteit is opgenomen in het inkoopbeleid van gemeente Arnhem. Ook komend jaar nemen we circulariteit, waar relevant, mee in onze inkoop en aanbesteding. In het bijzonder richten we ons hierbij op de GWW, het gemeentelijk vastgoed en onze facilitaire voorzieningen zoals ICT, meubilair en catering omdat we hier de meeste impact kunnen maken.

We maken circulaire keuzes in de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte (I)

We willen dat circulariteit een onderdeel wordt van de keuzes en afwegingen maken in de inrichting en het ondrehoud van onze openbare ruimte. Dat doen we door circulariteit mee te nemen in de inkoop en aanbesteding binnen openbare ruimte. Daarnaast zetten we stappen in circulair ontwerp waarbij we zoveel mogelijk materiaal hergebruiken. Daar gaan we komend jaar mee verder.

We maken ruimte voor de circulaire economie (I)

Op regionaal niveau van de Groene Metrpoolregio (GMR) niveau heeft Ecorys onderzocht welke milieu-ruimte circulaire bedrijven in onze regio nodig hebben. Hoofdadvies is om onze werklocaties met hoge milieucategorie te behouden en waar mogelijk vrij te maken voor circulaire bedrijven. Denk hierbij aan bedrijven die hoogwaardig recyclen. Naar aanleiding van dit onderzoek geven we dit een plek in de gebiedsvisies van het Broek, Cleantech Park en Nieuwe Haven. De aanpak die hier wordt ontwikkeld zal een vervolg krijgen in de visies voor andere werklocaties.

We maken circulaire faciliteiten toegankelijk voor Arnhemmers (I)

Om circulaire voorzieningen toegankelijker te maken voor inwoners, stimuleren we initiatieven die deze faciliteiten aan inwoners bieden. We focussen ons hierbij in eerste instantie op reparatie faciliteiten. We werken hierbij bijvoorbeeld samen met de repair cafés. Daarnaast zetten we stappen om invulling te geven aan een circulair ambachtscentrum. Dat doen we in de eerste plaats door het netwerk aan circulaire initiatieven verder uit te bouwen. Daarnaast verkennen we de mogelijkheden voor een fysiek circulair ambachtscentrum. Ook dit draagt bij aan de zichtbaarheid en toegankelijkheid van circulaire initiatieven voor alle Arnhemmers.

We versterken de circulaire voedsel & textielketen (I)

We zetten ons in om ketens meer circulair te maken. Daarbij focussen ons in het bijzonder op twee materiaalstromen: voedsel & textiel. We faciliteren initiatieven die hier aan bijdragen via een subsidieregeling, we ondersteunen de horeca in het verduurzamen van hun menukaart en we maken de duurzaamheid van kleding transparanter voor Arnhemmers.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-17.755	-32.587	-39.995	-27.984	-27.091	-34.458	-17.513
Baten	11.279	15.665	17.603	9.511	14.100	18.873	5.685
Saldo lasten en baten	***-6.476***	***-16.922***	***-22.393***	***-18.473***	***-12.991***	***-15.585***	***-11.828***
Toevoegingen aan reserves	-6.632	0	0	0	-400	-273	0
Onttrekkingen aan reserves	2.924	3.689	4.251	2.758	2.245	3.731	172
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.708***	***3.689***	***4.251***	***2.758***	***1.845***	***3.459***	***172***
Gerealiseerd resultaat	**-10.185**	**-13.233**	**-18.141**	**-15.715**	**-11.146**	**-12.126**	**-11.656**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Besch kwaliteit bodem en atmosfeer	-27.984	9.511	0	2.758
Gerealiseerd resultaat	**-27.984**	**9.511**	**0**	**2.758**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
We willen in 2050 een CO2 neutrale stad zijn en in 2030 een CO2-reductie realiseren van 61% t.o.v. 2017 en voor 50% circulair zijn		
	Minder energie gebruiken in de sector gebouwde omgeving	
		Besch kwaliteit bodem en atmosfeer
	Meer aanbod van lokale duurzame energie	
		Besch kwaliteit bodem en atmosfeer
	Het energiesysteem van de stad meer optimaliseren door realisatie van lokale energiesystemen	
		Besch kwaliteit bodem en atmosfeer
	Meer bedrijven en instellingen verduurzamen	
		Besch kwaliteit bodem en atmosfeer
	Meer zichtbaar maken van de ambitie van Arnhem, zodat we gedrag en systemen veranderen	
		Besch kwaliteit bodem en atmosfeer
	Meer verduurzamen van de stadslogistiek en vervoer	
		Besch kwaliteit bodem en atmosfeer
	Verminderen van niet-hernieuwbaar grondstoffengebruik en het gebruik van materialen met minder milieu-impact	

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-39.995	-27.984	-27.091	-34.458	-17.513
Baten	17.603	9.511	14.100	18.873	5.685
Saldo lasten en baten	**-22.392**	**-18.473**	**-12.991**	**-15.585**	**-11.828**
Toevoegingen aan reserves	0	0	-400	-273	0
Onttrekkingen aan reserves	4.251	2.758	2.245	3.731	172
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**4.251**	**2.758**	**1.845**	**3.458**	**172**
Gerealiseerd resultaat	**-18.141**	**-15.715**	**-11.146**	**-12.127**	**-11.656**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	12.011	12.904	5.537	22.482
Besch kwaliteit bodem en atmosfeer	Ten opzichte van 2026 is er tot en met 2029 € 261.000 meer budget beschikbaar voor circulariteit. In 2030 neemt dit budget met € 500.000 af.	-261	-261	-261	250
	Tot en met 2026 was er € 5 miljoen beschikbaar voor het klimaatfonds. In 2027 is er € 2 miljoen , in 2028 € 2,5 miljoen en vanaf 2029 € 3 mljoen beschikbaar.	3000	2500	2000	2000
	Voor het project Elderveld Noord is een specifieke uitkering ontvangen. Dit project wordt uitgevoerd in de jaren 2026 tot en met 2028. Hierdoor dalen de lasten in 2029 en 2030 met € 1,86 miljoen.	0	0	1860	1860
	Voor het project Smartpolder is een provinciale subsidie van € 5,1 miljoen ontvangen die geheel in 2026 begroot is. Hierdoor dalen in de jaren erna de lasten met € 5,1 miljoen.	5115	5115	5115	5115
	In 2025 is de subsidieregeling Isolatie Subsidie Arnhem opgezet. Deze subsidieregeling loopt tot en met 2026 waarbij in 2026 circa € 1 miljoen is begroot.	1024	1024	1024	1024
	Voor de Arnhemse Aanpak Energiearmoede (AAEA) is in 2026 € 1,69 miljoen beschikbaar. In 2027 is er € 779.000 in 2028 € 921.000 en vanaf 2029 structureel € 871.000 beschikbaar.	907	764	814	814
	In 2026 en 2027 is er ruim € 10 miljoen begroot voor de subsidieregeling eigen woningen Aanpak (SEWA). In deze jaren worden de meeste woningen geisoleerd. In 2028 is er circa € 9 miljoen begroot. In 2029 is ruim 18,5 miljoen gereserveerd voor de jaren 2029 tot en met 2031.	-79	1265	-7768	9342

	Vanaf 2026 wordt er structureel € 5,7 miljoen CDOKE middelen ontvangen. In 2026 is er € 1,4 miljoen extra beschikbaar vanuit niet-bestede middelen uit voorgaande jaren. Een groot deel van de CDOKE middelen zijn tot en met 2029 ingezet voor capaciteit waarbij er € 0,7 miljoen is afgedragen voor overhead. Vanaf 2030 zijn deze middelen nog niet omgezet naar capaciteit en overhead.	1400	1400	1400	700
	In 2027 is er t.o.v. 2026 incidenteel € 0,4 mln. minder beschikbaar voor het beperken van binnenstaddistributie en voor handhavingsmaatregelen van de Zero-emissiezone. Voor de Subsidieregeling Verwijderen Rookgaskanalen (€ 0,4 mln) en de Subsidieregeling inruilen brom- en snorfietsen Arnhem 2025 (€ 0,1 mln.) waren nog incidentele middelen beschikbaar tot 2027. Ten opzichte van 2026 is er jaarlijks € 0,2 mln. minder beschikbaar voor de realisatie van laadvoorzieningen.	1.035	1.086	1.090	1.090
	Gemeente Arnhem voert diverse Europese projecten uit. Naar verwachting wordt Scepa in 2027, ACCU in 2028 en ZERO in 2029 afgerond. Dit levert in 2030 € 609.000 minder lasten op.	124	154	430	609
Diversen		-254	-143	-167	-322
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-8.092	-3.503	1.270	-11.918
Besch kwaliteit bodem en atmosfeer	Vanaf 2026 worden er structureel € 5,7 miljoen CDOKE middelen ontvangen.In 2026 is er € 1,4 miljoen extra beschikbaar vanuit niet-bestede middelen uit voorgaande jaren. In 2026 en 2027 worden de CDOKE middelen ontvangen middels een decentralisatie uitkering gemeentefonds waardoor de baten niet in dit programma begroot zijn. Met ingang van 2028 worden deze inkomsten op een ander wijze begroot.	-1.399	4.285	4.285	4.285
	Voor het project Elderveld Noord is een specifieke uitkering ontvangen. Dit project wordt uitgevoerd in de jaren 2026 tot en met 2028. Hierdoor dalen in 2029 en 2030 de lasten met € 1,86 miljoen.	0	0	-1860	-1860
	Voor het project Smartpolder is een provinciale subsidie van € 5,1 miljoen ontvangen die geheel in 2026 begroot is. Hierdoor dalen in de jaren erna de lasten met € 5,1 miljoen.	-5115	-5115	-5115	-5115
	Vanuit het Nationaal Isolatieprogramma heeft Gemeente Arnhem een specifieke uitkering ontvangen. Een deel hiervan wordt in 2026 ingezet voor de subsidieregeling Isolatie Subsidie Arnhem.	-1024	-1024	-1024	-1024

	Vanuit het Rijk zijn er twee specifieke uitkeringen ontvangen die ingezet worden voor de subsidieregeling SEWA. In 2026 en 2027 wordt naar verwachting € 7,2 miljoen ingezet. De inkomsten in 2029 zullen worden verdeeld over de jaren 2029 tot en met 2031.	0	-945	5.884	-7.162
	In 2027 is € 0,2 mln. minder subsidie beschikbaar ten opzichte van 2026 voor handhavingsmaatregelen van de Zero-emissiezone. Vanaf 2028 vervallen de incidentele middelen. De cofinanciering voor de Subsidieregeling Verwijderen Rookgaskanalen (€ 0,1 mln) en de Subsidieregeling inruilen brom- en snorfietsen Arnhem 2025 (€ 0,1 mln.) vervallen vanaf 2027.	-388	-438	-438	-438
	Gemeente Arnhem voert diverse Europese projecten uit waarvoor subsidie wordt ontvangen. Naar verwachting wordt Scepa in 2027, ACCU in 2028 en ZERO in 2029 afgerond. Dit levert in 2030 € 434.000 minder baten op.	-77	-95	-290	-434
Diversen		-89	-171	-172	-170
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	0	-400	-273	0
Besch kwaliteit bodem en atmosfeer	In 2027 wordt er een bedrag van € 400.000 gedoteerd aan de BR kapitaallasten ter dekking van de kapitaallasten van de WKO stadstheater	0	-400	0	0
	De BR volkshuisvestingsfonds is een egalisatiereserve om de projectresultaten te egaliseren. In 2029 wordt er € 273.000 toegevoegd.	0	0	-273	0
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-1.493	-2.006	-520	-4.079
Besch kwaliteit bodem en atmosfeer	In 2027 wordt een er bedrag onttrokken uit het klimaatfonds ter dekking van de kapitaallasten van het WKO-systeem van het Stadstheater		400		
	Vanuit de BR Klimaat en Energie wordt er in 2026 € 1,5 miljoen en in 2027 € 0,5 miljoen beschikbaar gesteld voor het programma AAEA. Met de decembercirculaire is in 2025 de DU Aanvullende ondersteuning lokale energiehulp € 147.000 ontvangen en deze wordt in 2026 beschikbaar gesteld.	-1.072	-1.647	-1.647	-1.647
	In 2026 en 2027 wordt er € 2 miljoen onttrokken uit de BR Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost voor de subsidieregeling SEWA. In 2029 is € 3,5 miljoen gereserveerd voor de jaren 2029 tot en met 2031 afhankelijk van de voortgang van het project.	0	-348	1.525	-2.027
	In 2026 zijn de nog resterende middelen voor de Subsidieregeling Verwijderen Rookgaskanalen (€ 0,2 mln) en de Subsidieregeling inruilen brom- en snorfietsen Arnhem 2025 (€ 0,2 mln.) onttrokken aan de BR Klimaat en Energie.	-398	-398	-398	-398

Diversen	-23	-13	0	-7
	2.426	6.995	6.014	6.485

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
WarmMalburgen B.V.
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Liander, Firan, ENGIE, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- Koersdocument EvA;
- Startnotitie rolneming;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0;
- Transitievisie warmte (2022);
- Criteria voor de locatiekeuze van zonnevelden (2016);
- Uitvoeringskader elektrisch laden in Arnhem;
- Beleidskader deelvervoer.

Ruimtelijke Ontwikkeling

Ambitie

We ontwikkelen een groene, gezonde en veilige stad.

Realiseren van de doelen van de omgevingsvisie

- We implementeren en borgen de omgevingsvisie en verstedelijkingsstrategie
- We voeren regie op grootschalige gebiedsontwikkelingen in balans met de hele stad
- We versterken en bestendigen de (interne en externe) samenwerking
- We ontwikkelen en zetten nieuwe instrumenten en innovatieve werkwijzen in

Beter benutten van de kansen die de Omgevingswet biedt

- We werken toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied
- We toetsen en vergunnen initiatieven sneller en integraler met ruimte voor maatwerk en participatie
- We sluiten aan op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

Een gezondere leefomgeving

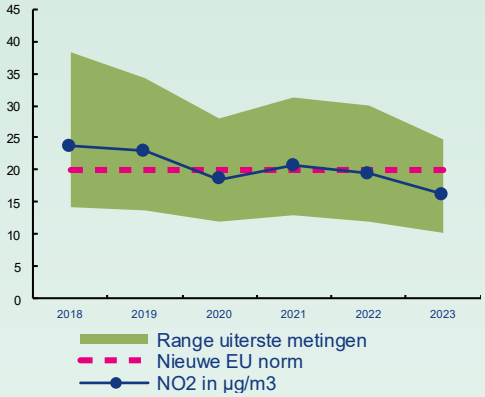
- We verbeteren de luchtkwaliteit
- We beheren de bodem en ondergrond
- We dringen lawaai terug
- We verbteren de milieukwaliteit breed (hitte,water,licht, externe veiligheid etc.)
- We handhaven op milieuvergunningen en -regelgeving

Cijfers en indicatoren

- De hoeveelheid NO2 in de lucht is een belangrijke indicator voor de luchtkwaliteit. Vanaf 2030 mag de maximumconcentratie in de lucht dan niet meer zijn dan 20 µg/m3. De trend gaat de goede kant op, maar meer inzet blijft nodig om luchtvervuiling te verminderen.

1. NO_2 in Arnhemse lucht

Samenvatting Doelenboom Ruimtelijke ontwikkeling

Ambitie	Doel	Inspanning
We ontwikkelen een groene, gezonde en veilige stad	Realiseren van de doelen van de omgevingsvisie	We implementeren en borgen de omgevingsvisie en verstedelijkingsstrategie
		We voeren regie op grootschalige gebiedsontwikkelingen in balans met de hele stad
		We versterken en bestendigen de (interne en externe) samenwerking
		We ontwikkelen en zetten nieuwe instrumenten en innovatieve werkwijzen in
	Beter benutten van de kansen die de Omgevingswet biedt	We werken toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied
		We toetsen en vergunnen initiatieven sneller en integraler met ruimte voor maatwerk en participatie
		We sluiten aan op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet
	Een gezondere leefomgeving	We verbeteren de luchtkwaliteit
		We beheren de bodem en de ondergrond
		We dringen lawaai terug
		We verbeteren de milieukwaliteit breed (hitte, water, licht, externe veiligheid, etc.)
		We handhaven op milieuvergunningen en -regelgeving

Ruimtelijke ontwikkeling

Arnhem groeit, de stad is in trek bij inwoners, bedrijven en bezoekers. We werken aan een betere benutting, doorstroming en kwaliteit van de woningvoorraad en voldoende stedelijke voorzieningen. Er moeten in de periode 2020-2040 16.000 woningen in de stad worden bijgebouwd om de wooncrisis aan te pakken en het woningtekort terug te brengen naar 2%. We streven naar een evenwichtige groei van de stad waarbij goed wonen in balans is met werk en voorzieningen in een groene en gezonde leefomgeving.

We zijn ons bewust van de spanning die er is tussen het bouwen van woningen om de wooncrisis aan te pakken en de stad die vraagt om een evenwichtige, kwalitatieve en duurzame stadsontwikkeling. De groei van de stad willen we benutten om de stad aantrekkelijker, socialer en vitaler te maken. Dat gaat niet vanzelf en vraagt om regievoering door de gemeente. Door samenwerking met overheden en ontwikkelende partijen worden robuuste maatschappelijke investeringen mogelijk maakt.

De verstedelijkingsopgave is voor de gemeente een grote financiële opgave. Een groeiende stad vraagt om een organisatie met meer uitvoeringskracht en middelen voor (co)financiering van de woningbouwopgave, daarbij behorende stedelijke voorzieningen en onrendabele grondexploitaties.

Met het Rijk zijn afspraken gemaakt over cofinanciering van gebiedsontwikkelingen in de Spoorzone Arnhem-Oost. Ruim de helft van de in totaal 16.000 woningen die we tot 2040 in Arnhem gaan bouwen, is voorzien in de Spoorzone Arnhem-Oost. Eind 2025 heeft het Rijk aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor de realisatie van onder andere Rijnpark fase 2 in Spoorzone Arnhem-Oost. In dit gebied zullen de meeste huizen worden gebouwd om een antwoord te bieden op de grote woonvraag en worden gemengde en groene stadswijken gerealiseerd met ruimte voor woningen, werkplekken, een park en de benodigde voorzieningen. In de Begroting 2026 zijn hiervoor de eerste gemeentelijke middelen voor cofinanciering beschikbaar gesteld. In deze begroting worden aanvullende voorstellen gedaan om Rijnpark fase 2 te realiseren: in 2028 € 700.000 en vanaf 2029 € 1.000.000 structureel per jaar. Indien beschikbaar gestelde middelen in enig jaar niet ingezet worden voor de realisatie van Rijnpark fase 2, zullen deze toegevoegd worden aan de BR Spoorzone zodat deze middelen beschikbaar blijven voor het realiseren van Rijnpark fase 2.

Bij de Drieslag en Presikhaaf liggen kansen om een impuls te geven aan de wijken en tegelijk op korte termijn veel woningen toe te voegen. We halen de planvorming naar voren en versnellen zo de woningbouw waar dat kan. De Drieslag willen we transformeren tot het hart van de wijk met ruimte voor wonen, werken en ontmoeten. We zetten alle benodigde instrumenten in om dit te realiseren. In 2027 wordt voor zowel de Drieslag als winkelcentrum Presikhaaf een budget van €100.000 beschikbaar gesteld voor het opstellen van een startnotitie.

Ook behoud van werkgelegenheid in de nabijheid van Spoorzone Arnhem-Oost is van groot belang. Hiervoor zal de ontwikkeling van Innovatief Maakdistrict Arnhem (IMA) van groot belang zijn, de gebiedsvisie en startnotitie zijn voor dit gebied inmiddels door de raad vastgesteld. Naast de economische doorontwikkeling speelt IMA een belangrijke rol in de (tijdelijke) herhuisvestingsopgave van bedrijven uit de Spoorzone. De komende periode worden plannen hiervoor uitgewerkt die kunnen leiden tot een gebiedsexploitatie of grondexploitaties. In deze begroting wordt voor de jaren 2027-2030 jaarlijks een bedrag van €350.000 gereserveerd voor de uitwerking van de plannen IMA.

Voorwaarde voor de ontwikkeling van de stad is dat onze leefomgeving aantrekkelijk, veilig en gezond blijft voor huidige en toekomstige inwoners. Daarom werken we vanaf 2025 de omgevingsvisie Arnhem 2040 uit in een samenhangend beleidsplan voor een gezonde en veilige leefomgeving, een duurzaam mobiliteitsplan, een woonvisie en een stedelijke visie op hoogbouw en verdichting. Zo zorgen we voor een goede kwaliteit van leven in onze stad.

Daarnaast werken we aan de implementatie van de Omgevingswet. Met de Omgevingswet zorgen we voor meer samenhang in het omgevingsrecht, meer transparantie, betere procedures en op termijn een betere (digitale) dienstverlening. Dit vraagt om een grote verandering waarin inwoners, ondernemers en onze collega's weer hun weg moeten vinden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

We ontwikkelen een groene, gezonde en veilige stad (A)

We werken aan een vitale, sociale en groene stad waarbij groei wordt ingezet als aanjager om onze wijken leefbaar te houden en gebieden in de stad te ontwikkelen, in balans met de bestaande stad. We nemen als gemeente weer de regie over de stadsontwikkeling (in bestaande en nieuwe wijken). We werken vanuit de koers van de omgevingsvisie aan een duurzame en evenwichtige ontwikkeling van de stad, in het belang van de huidige en toekomstige inwoners.

Realiseren van de doelen van de omgevingsvisie (D)

De Groeiende Stad Arnhem 2040 stuurt op de doelen van de omgevingsvisie en ontwerpprincipes van de verstedelijkingsstrategie (inmiddels onder de noemer NOVEX-regio Arnhem Nijmegen Foodvalley). Hierbij hanteren we een gebiedsgerichte aanpak gericht op de versterking van het DNA van de bestaande stad in balans met de toekomstige stad. Via de programmatische aanpak wordt de koers van de omgevingsvisie bewaakt door deze te vertalen naar planvorming, regievoering op (grootschalige) gebiedsontwikkelingen en kennisontwikkeling/monitoring.

De inhoudelijke doelen voor de groeiende stad zijn beschreven in de omgevingsvisie. Ter illustratie:

- 16.000 huizen bouwen op de juiste plekken in de stad (in de periode 2020-2040);
- schoner en duurzamer verplaatsen in en naar de stad;
- realiseren van voldoende en duurzame werklocaties;
- gezonder leven in een groene en stedelijke omgeving.

Deze doelen vertalen we naar vier inspanningen waar we integraal en verbindend op sturen.

We implementeren en borgen de omgevingsvisie en verstedelijkingsstrategie (I)

De omgevingsvisie is vastgesteld door de gemeenteraad. Met deze visie bieden we ruimte aan de ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. De visie bevat onze ruimtelijke strategie, waar opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving samenkomen.

Een belangrijke inspanning is het implementeren en borgen van de omgevingsvisie (met name hoofdstuk 7 en 8) als richtinggevend kader voor gebiedsuitwerkingen en ondersteunend beleid. We hebben de organisatorische randvoorwaarden gereed gemaakt om integraal aan de doelen uit de omgevingsvisie te werken.

Inmiddels zijn de verschillende beleidsvisies afgerond. Dit zijn de Woonvisie, de visie Gezonde Leefomgeving en het Duurzaam Mobiliteitsplan.

We voeren regie op grootschalige gebiedsontwikkelingen in balans met de hele stad (I)

Om gebiedsontwikkelingen op een goede manier binnenstedelijk te realiseren is een regisserende gemeente nodig die haar instrumenten waar nodig inzet en koersvast opereert. Naast het faciliteren van initiatieven uit de markt pakt de gemeente voor de grootschalige gebieden uit de omgevingsvisie waar veel opgaven samenkomen een regisserende rol. We streven naar nieuwe verbindingen in het ruimtelijke en sociale DNA van Arnhem en versterken daarmee de stad voor huidige en toekomstige bewoners.

Het gebiedsprogramma en -exploitatie Spoorzone Arnhem-Oost is inmiddels vastgesteld door de raad en vormt het kader voor de verschillende (gebieds-)uitwerkingen zoals Rijnpark, Schaapsdrift en Presikhaaf 3. In Arnhem-Zuid wordt conform verschillende kaderstellingen gewerkt zoals Kronenburg, Nijmeegseweg en station Arnhem-Zuid. In de binnenstad is gestart met het Ontwikkelperspectief Centrum Arnhem. Als gevolg van de sloop en herbouw na de stadsbrand is dit getemporiseerd. Daarnast wordt verder gewerkt aan de planvorming voor de Westzijde van de Heijenoordseweg en het opstarten van de ontwikkeling van de locatie van Siza Schaarsbergen.

Naast deze gebieden waar planvorming plaatsvindt gaan er in het najaar van 2025/ 2026 diverse gebiedsontwikkelingen over tot uitvoering. Voorbeelden hiervan zijn de start bouw van Coberco, Zijdekwartier (Akzo) (onderdeel van NOVEX gebied Spoorzone), Stadsblokken Meinerswijk, Thorbeckestraat, Coehoorn plot 3, Podium026, Rietgrachtstraat en de realisatie van nieuwe buurten in Schuytgraaf.

We versterken en bestendigen de (interne en externe) samenwerking (I)

Voor het realiseren van onze doelen zijn we afhankelijk van andere partijen zoals het Rijk, provincie, woningcorporaties, marktpartijen, ondernemers en (collectieven van) bewoners. Samenwerking op alle niveaus, publiek-publiek en publiek-privaat, is noodzakelijk om de ambitie te kunnen realiseren. Naast externe samenwerking vraagt het realiseren van de doelen uit de Omgevingsvisie om versterking van de interne samenwerking. De regionale samenwerking met provincie en Groene Metropoolregio is versterkt met het opstellen van het Regioarrangement Groene Metropoolregio. De uitwerking met regio en Rijk van de verstedelijkingstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley is geborgd in de NOVEX-regio Arnhem Nijmegen Foodvalley. Ten slotte is met de status van Grootschalig Woningbouw Gebied Spoorzone Arnhem-Oost ook de langjarige samenwerking met regio en Rijk geborgd voor dit gebied. Deze samenwerking wordt de komende jaren gecontinueerd.

We ontwikkelen en zetten nieuwe instrumenten en innovatieve werkwijzen in (I)

Om de Omgevingsvisie uit te voeren gaan we de komende jaren onze instrumenten doorontwikkelen, zodat ze in lijn zijn met de ambities uit de omgevingsvisie. De thematische beleidsuitwerkingen en gebiedsuitwerkingen kunnen in de loop der tijd wijzigen, mochten de opgaven in de stad daarom vragen.
De grote opgaven uit de omgevingsvisie gaan gepaard met een omvangrijke investeringsopgave. Hierbij kan het wenselijk zijn om voor de uitvoering van de omgevingsvisie een investeringsagenda op te stellen. Deze agenda geeft inzicht in de benodigde investeringen en in de mate waarin deze investeringen reeds gedekt zijn. Dit inzicht helpt ons om samen met de stad en andere partners te bepalen wat er nog meer nodig is. De raad betrekken we bij het opstellen en actualiseren van de investeringsagenda.

We organiseren een plek waar de grote opgaven samen komen, waar strategische sturing vanuit een langetermijnperspectief vorm krijgt én daarmee samenhangend richten we een proces van stedelijke programmering in die dit ondersteunt. Op zowel strategisch, tactisch en operationeel niveau. Dit is een permanent proces, met een gezamenlijk verhaal en gedeelde lange termijndoelen als oriëntatiepunt. Door strategisch te sturen en de transities in de stad beter te programmeren, zorgen we ervoor dat we niet alleen reageren op ontwikkelingen, maar geven we deze ook proactief vorm

Door digitale ontsluiting en bewerking van data onderbouwen we planprocessen met informatie. Door te werken met eenduidige beslisdocumenten en uniformeren van werkwijzen willen we de kwaliteit van onze planuitwerking verbeteren en doorlooptijden versnellen. Daarmee ondersteunen we de gebiedsuitwerkingen die de gewenste groei van de stad binnenstedelijk mogelijk maken.

Beter benutten van de kansen die de Omgevingswet biedt (D)

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om beleid te maken dat werkt, onze processen en (digitale) dienstverlening te verbeteren en transparanter en integraler te werken. We beseffen dat we voor een leefbare en toekomstbestendige stad onze stad hard nodig hebben. Met de omgevingsvisie en het omgevingsplan brengen we meer samenhang en focus in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Als het gaat om initiatieven uit de stad denken we mee en proberen we de initiatiefnemer te helpen om tot een goed plan te komen dat bijdraagt aan onze doelen. Daarnaast zorgen we voor heldere en transparante kaders bij participatie zodat inwoners, ondernemers en andere betrokkenen weten wat er in de stad staat te gebeuren en waarover meegepraat kan worden.

We werken toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied (I)

Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geeft invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie en het beleid dat daaruit volgt. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, groen, klimaatadaptatie, geluid, bodem, duurzaamheid en delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals vergunningsvrij bouwen en milieuregelgeving. De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief.

Het omgevingsplan is een nieuw instrument en nog volop in ontwikkeling. We gebruiken nieuwe landelijke inzichten en de lessen van andere (regio) gemeenten om onze aanpak te verbeteren en aan te laten sluiten bij de uitvoeringspraktijk.Voor de hele stad kunnen inwoners, ondernemers en vergunningverleners straks per bouwactiviteit zien of een vergunning nodig is en/of wat nodig is om die vergunning te krijgen. Daarnaast gaan we door met de uitvoering van vastgestelde beleidsambities. Dit doen we onder andere door regels op te nemen in het omgevingsplan die toezien op de vitaliteit van onze winkelcentra en een efficiënter gebruik van onze bedrijventerreinen.

We toetsen en vergunnen initiatieven sneller en integraler met ruimte voor maatwerk en participatie (I)

We zorgen ervoor dat het voor initiatiefnemers helder is welke stappen ze moeten zetten om hun initiatief te verwezenlijken. Dit doen we door te zorgen dat informatie goed vindbaar is op één (digitale) plek. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, zoveel mogelijk vanuit het credo: ja, mits, maar we beseffen ook dat niet alles kan. De digitale werkwijze met betrekking tot de Omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

We sluiten aan op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (I)

Arnhem is succesvol aangesloten op het landelijke DSO en werkt actief mee in landelijke werkgroepen om het systeem door te ontwikkelen. De opgedane kennis en ervaring en het netwerk dat hiermee ontstaat gebruiken we om het omgevingsplan – in samenwerking met regio en omgevingsdienst – gebruiksvriendelijk en robuust in te richten. Het DSO is nog niet af en levert nog niet de dienstverlening die het zou moeten. Om die reden zorgen we voor een goede communicatie op onze website.

Een gezondere leefomgeving (D)

We willen dat Arnhem voor onze inwoners en bezoekers een gezonde, veilige leefomgeving is en blijft. We actualiseren in 2027 ons plan Gezonde Leefomgeving: “Arnhem maakt buiten gezond”. In dit plan zijn lijnen uitgezet hoe we de fysieke leefomgeving gaan verbeteren op zes domeinen: lucht, geluid, hitte, bodem, water en licht. Daarmee beschermen we de gezondheid van mens, dier en natuur tegen o.a. slechte luchtkwaliteit, geluidshinder, hittestress en vervuiling. Bij het opstellen van een nieuw Plan Gezonde Leefomgeving worden nieuwe accenten gelegd en worden actuele vraagstukken geadresseerd. Aandachtpunt blijft het borgen van deze ambities in andere beleidsprogramma’s en in ruimtelijke ontwikkelingen, het vertalen van deze ambities in gebiedsgerichte ontwikkeldoelen en het herzien van onze monitoringsstrategie. Het plan gaat gepaard met uitvoeringsagenda’s voor de zes onderwerpen.

Voor de uitvoering van het plan is budget geraamd. Dekking is grotendeels gevonden in een aantal bestaande budgetten (middelen ODGM, milieu en luchtagenda). Daarnaast is bij de Perspectiefnota 2025 150.000 per jaar incidenteel beschikbaar gesteld voor de jaren 2025-2027. Deze middelen zullen worden gebruikt voor het ontwikkelen van strategische capaciteit om gezondheid een plek te geven in ons denken en doen, om verschillende projecten uit het plan uit te voeren en om de monitoringsstrategie te herzien.

De Omgevingswet vraagt om een vertaling van omgevingskwaliteit van beleidsplannen naar het omgevingsplan. Deze vertaling sluit aan op het vertalen van ambities uit het Plan Gezonde Leefomgeving in gebiedsgerichte ontwikkeldoelen. Hieronder volgen een aantal milieu-onderdelen die deel uitmaken van het samenhangende beleid.

We verbeteren de luchtkwaliteit (I)

De Uitvoeringsagenda Lucht 2024-2030 is de leidraad voor onze activiteiten om de luchtkwaliteit te verbeteren. De hoofdboodschap is dat we goed op weg zijn de huidige doelen voor 2030 ter behalen. Daarvoor blijft stevige inzet een vereiste. De luchtkwaliteit wordt beter in Arnhem, maar is nog niet gezond. De wettelijke eisen aan luchtkwaliteit zijn aangescherpt (EU, nationaal beleid) en Arnhem erkent dat extra inzet tot aan de WHO-advieswaarden gezondheidswinst oplevert. Daarom doen we dit jaar nog onderzoek naar (aanvullende) opties die er zijn om de luchtkwaliteit te verbeteren.

Veel acties om de luchtkwaliteit te verbeteren hangen samen met het Duurzame Mobiliteitsplan. Te denken valt aan de milieuzone en /zero emissie zone en het netwerk van walstroom voor de binnenvaart. Ook op houtstook zijn we actief, o.a. met een communicatiecampagne om bewuster en minder te stoken. We hebben subsidieregelingen voor het van de weg halen van oude brom- en snorfietsen en het saneren van rookgaskanalen (hiervoor worden (SPUK’s ingezet: speciale doeluitkeringen). Wij onderhouden een actief meetnet van circa 30 meetpunten voor Stikstofdioxide (NO2) en Fijnstof (PM10, PM2,5).

We beheren de bodem en de ondergrond (I)

Vanuit onze gemeentelijke taak op basis van de Omgevingswet en de Wet bodembescherming (Wbb) zorgen we voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook dragen we bij aan de bescherming van kwetsbare gebieden in verband met natuur en drinkwaterwinning.

We werken samen met provincie en omgevingsdienst voor meldingen/vergunningen, toezicht en handhaving. Ook delen en ontwikkelen we kennis via het Gelders Ondergrond Overleg (GOO) en met regiogemeentes via het Vakberaad bodem van de Milieuregio Arnhem Nijmegen (ORM). We adviseren bij ruimtelijke ontwikkelingen waar onderzoek en sanering nodig is. Bijzondere aandacht hebben we voor historische spoedlocaties, met lood verontreinigde tuinen en PFAS-verontreinigingen. Voor grote ruimtelijke projecten waar veel bodemverontreiniging is (Spoorzone Oost) wordt specifiek beleid ontwikkeld. Voor nieuwe verontreinigingen wordt samen met de provincie en het GOO beleid ontwikkeld. We doen onderzoek naar PFAS-locaties en andere verontreinigingen met zeer zorgwekkende stoffen (ZZS). Wij mengen ons actief in de discussie over de toepassing van risicovolle secundaire bouwstoffen (zoals staalslakken en immobilisaten) in samenwerking met de provincie, de ODGM en het GOO.

We dringen lawaai terug (I)

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het huidige beleid wordt geactualiseerd, inclusief een omzetting onder het regime van de Omgevingswet. Na het afronden van het Actieplan Omgevingslawaai 2024 – 2029 is het Beleidsplan Geluid aan de beurt. Aandacht voor geluidsluwe buitenruimte blijft een speerpunt.

Wanneer gemeentelijke hoofdwegen aan onderhoud toe zijn, passen we stil asfalt toe. We proberen nieuwe hinder zoveel mogelijk te voorkomen. Op plekken die zwaar belast zijn qua lawaai eisen we maatregelen die garanderen dat de woon- en leefruimte van onze inwoners gezond blijft. De verplichting van een geluidsluwe

buitenruimte vinden wij daarbij ook van essentieel belang. Daarnaast zetten we ons in voor rustige, geluidluwe plekken in de stad, in samenhang met ons beleid voor groen, natuur, klimaatadaptatie en lopen.

Het duurzame mobiliteitsplan is voor lawaai van cruciaal belang. Minder hogere snelheden en minder autoverkeer helpt enorm in het terugdringen van lawaai. Handhaving van snelheidsovertredingen heeft ook onze aandacht.

We verbeteren de milieukwaliteit breed (hitte, water, licht, externe veiligheid, etc.) (I)

Naast de bovengenoemde thema's zetten we breed in op het verbeteren van de milieukwaliteit. In het Plan Gezonde Leefomgeving staan ook de thema's hitte, water, licht en externe veiligheid. Hitte wordt in nauwe samenwerking met klimaatadaptatie en publieke gezondheid opgepakt. We werken gezamenlijk aan de doorontwikkeling van het lokale hitteplan en versterken het netwerk van sociale partners uit. Op het vlak van water versterken we de samenwerking met de waterschappen. Het thema licht pakken we o.a. samen met de Veluwegemeenten op. Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico's die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

We handhaven op milieuvergunningen en -regelgeving (I)

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODGM. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-50.218	-93.035	-20.639	-29.893	-14.922	-15.303	-15.294
Baten	46.899	85.309	9.269	8.411	7.646	11.560	7.553
Saldo lasten en baten	***-3.318***	***-7.727***	***-11.370***	***-21.482***	***-7.276***	***-3.743***	***-7.741***
Toevoegingen aan reserves	-28.673	-1.078	-1.285	-7.681	-10.468	-6.537	-23.188
Onttrekkingen aan reserves	14.778	575	3.712	5.740	9.228	1.479	22.552
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-13.895***	***-503***	***2.427***	***-1.941***	***-1.239***	***-5.058***	***-635***
Gerealiseerd resultaat	**-17.213**	**-8.230**	**-8.943**	**-23.422**	**-8.515**	**-8.801**	**-8.376**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Beheersing geluidshinder	15	0	0	9
Besch kwaliteit bodem en atmosfeer	-1.990	1.329	0	0
Bestemmingsplannen	-1.554	0	0	0
Bouwverg, basisregistratie, BAG	-5.262	4.579	0	0
Grondverw, bouw- en woonrijp maken	-373	2.477	-7.681	5.731
Opruimen explosieven (GREX)	0	0	0	0
Regionale Uitvoeringsdiensten	-2.908	0	0	0
Structuurplannen en -visies	-17.744	0	0	0
Woningbouw, -verbetering, renovatie	-78	14	0	0
Woonruimteverd splitsing woonvergun	0	12	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-29.893**	**8.411**	**-7.681**	**5.740**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
We ontwikkelen een groene, gezonde en veilige stad		
	Realiseren van de doelen van de omgevingsvisie	
		Besch kwaliteit bodem en atmosfeer
		Bestemmingsplannen
		Bouwverg, basisregistratie, BAG
		Grondverw, bouw- en woonrijp maken
		Structuurplannen en -visies

	Woningbouw, -verbetering, renovatie
Beter benutten van de kansen die de Omgevingswet biedt	
	Structuurplannen en -visies
Een gezondere leefomgeving	
	Beheersing geluidshinder
	Besch kwaliteit bodem en atmosfeer
	Regionale Uitvoeringsdiensten
	Woningbouw, -verbetering, renovatie
	Woonruimteverd splitsing woonvergun

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-20.639	-29.893	-14.922	-15.303	-15.294
Baten	9.269	8.411	7.646	11.560	7.553
Saldo lasten en baten	**-11.370**	**-21.482**	**-7.276**	**-3.743**	**-7.741**
Toevoegingen aan reserves	-1.285	-7.681	-10.468	-6.537	-23.188
Onttrekkingen aan reserves	3.712	5.740	9.228	1.479	22.552
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**2.427**	**-1.941**	**-1.240**	**-5.058**	**-636**
Gerealiseerd resultaat	**-8.943**	**-23.423**	**-8.516**	**-8.801**	**-8.377**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-9.254	5.717	5.336	5.345
Besch kwaliteit bodem en atmosfeer	In 2026 zijn meerdere incidentele rijkssubsidies ontvangen voor bodemgerelateerde projecten. Vanaf 2027 leidt dit tot een verschil van € 1,6 mln. in zowel de baten als lasten t.o.v. 2026.	1.646	1.646	1.646	1.646
Bestemmingsplannen	Voor het opstellen van brandveiligheidsbeleid is in 2027 van € 250.000 en in 2028 van € 150.000 begroot.	-250	-150		
Bouwverg, basisregistratie, BAG	De kostenstijging in de begroting van de omgevingsdienst leidt tot een structurele bijstelling in de gemeentelijke begroting. Hier tegenover staan gedeeltelijk ook baten (zie toelichting Baten).	-350	-350	-350	-350
Bouwverg, basisregistratie, BAG	In 2026 zijn nog incidentele middelen begroot voor de implementatie van de Omgevingswet.	654	645	637	628
Grondverw, bouw- en woonrijp maken	De begroting, die bestaat uit grondexploitaties, anterieure overeenkomsten en meerjarige projecten, is herzien bij de jaarrekening 2025 (zoals gespecificeerd in de FJP 2025). De afwijkingen over de jaren heen zijn te verklaren door het meerjarige karakter.	433	718	466	466

Structuurplannen en -visies	De afwijkingen worden deels verklaard door een structurele bijdrage binnen gebiedsexploitatie Spoorzone Oost voor de nog vast te stellen grondexploitatie Rijnpark fase 2. Hiervoor is vanaf 2028 € 700.000 beschikbaar oplopend naar € 1,0 mln. vanaf 2029. Daarnaast is sprake van incidentele bijdragen. In 2026 betreft dit € 1,5 mln. voor de wederopbouw van de Jansstraat, € 400.000 voor Flexwonen, € 1 mln. voor woning Zeelandsingel en € 1 mln. voor de verstedelijkingsopgave. Voor 2027 is een bedrag van € 15,0 mln. opgenomen voor de nog vast te stellen grondexploitatie Rijnpark fase 2. Tevens is voor de periode 2027 tot en met 2030 jaarlijks € 100.000 respectievelijk € 350.000 beschikbaar voor de ontwikkelperspectieven van Malburgen samen vooruit en Spoorzone IMA.	-11.550	2.750	2.450	2.450
Woningbouw, -verbetering, renovatie	Er is sprake van een incidentele bijdrage in 2026 aan het project op de Veerpolderstraat.	889	889	889	889
Diversen		-726	-431	-402	-384
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-858	-1.623	2.291	-1.716
Besch kwaliteit bodem en atmosfeer	In 2026 zijn meerdere incidentele rijkssubsidies ontvangen voor bodemgerelateerde projecten. Vanaf 2027 leidt dit tot een verschil van € 1,6 mln. in zowel de baten als lasten t.o.v. 2026.	-1.646	-1.646	-1.646	-1.646
Bouwverg, basisregistratie, BAG	De legesopbrengsten uit bouwen worden structureel bijgesteld o.b.v. verwachte ontwikkelingen en de trend de afgelopen jaren.	700	700	700	700
Grondverw, bouw- en woonrijp maken	De begroting, die bestaat uit grondexploitaties, anterieure overeenkomsten en meerjarige projecten, is herzien bij de jaarrekening 2025 (zoals gespecificeerd in de FJP 2025). De afwijkingen over de jaren heen zijn te verklaren door het meerjarige karakter.	89	-677	3.237	-769
Diversen		-1			-1
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-6.396	-9.183	-5.252	-21.903
Grondverw, bouw- en woonrijp maken	De begroting, die bestaat uit grondexploitaties, anterieure overeenkomsten en meerjarige projecten, is herzien bij de jaarrekening 2025 (zoals gespecificeerd in de FJP 2025). De afwijkingen over de jaren heen zijn te verklaren door het meerjarige karakter.	-6.396	-9.183	-5.252	-21.903
Diversen					
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	2.028	5.516	-2.233	18.840
Bouwverg, basisregistratie, BAG	In 2026 zijn nog incidentele middelen begroot voor de implementatie van de Omgevingswet.	-564	-564	-564	-564

Grondverw, bouw- en woonrijp maken	De begroting, die bestaat uit grondexploitaties, anterieure overeenkomsten en meerjarige projecten, is herzien bij de jaarrekening 2025 (zoals gespecificeerd in de FJP 2025). De afwijkingen over de jaren heen zijn te verklaren door het meerjarige karakter.	5.162	8.659	909	21.982
Structuurplannen en -visies	Voor de verstedelijkingsopgave zijn in 2026 incidenteel de resterende middelen van € 1 mln. uit de BR plankosten stedelijke ontwikkeling ingezet. Voor de woningbouw op de Zeelandsingel is incidenteel € 1mln. uit BR Stadsontwikkelfonds ingezet. Voor het project Flexwonen is in 2026 incidenteel de daarvoor gereserveerde middelen van € 400.000 uit de BR Stadsontwkikelfonds ingezet.	-2.396	-2.396	-2.396	-2.396
Diversen		-174	-183	-182	-182
		-14.480	427	142	566

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Groene Metropool (ODGM)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte en Milieu

- Omgevingsdienst\
- Provincie Gelderland;
- Regiogemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM);
- Vereniging Nederlandse gemeenten (VNG);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.
- Ministerie I&W

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.
Beleidskaders

Beleidskaders

Ruimte

- Omgevingsvisie Arnhem 2040;
- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Verstedelijkingsstrategie Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen Foodvalley.

Daarnaast zijn er verschillende gebiedsvisies vastgesteld die worden gehanteerd als kaders voor gebiedsontwikkelingen.

Milieu

- Plan gezonde leefomgeving

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Collegebesluit vaststelling LMW dossiernummer 2021 dd. 25-1-2022 & Memo Aveco de Bondt Lokale Maximale Waarden (LMW) Meinerseiland, projectnummer 18112508, 10 januari 2022;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en Leefomgeving

€ 95 mln.

Ambitie

Een eerlijke stad waar iedere Arnhemmer goed kan wonen

Meer passende en beschikbare woonruimtes

- We voeren een betaalbaar en sociaal bouwprogramma uit
- We bevorderen collectieven, zelfbouw en flexwonen
- We bevorderen studentenhuisvesting
- We voeren woningtoewijzingsbeleid uit
- We benutten de bestaande voorraad beter

Een meer ongedeelde stad

- We voeren de meerjarige prestatieafspraken uit
- We hanteren een wijkgerichte aanpak in de ontwikkeling van de stad
- We versterken de veerkracht van kwetsbare buurten

Meer woningen van voldoende kwaliteit

- We pakken vocht- en schimmel in woningen aan
- We handhaven op een minimum woonkwaliteit
- We versterken de positie van huurders
- We hebben aandacht voor funderingsproblematiek

Meer aandacht voor mensen met een specifieke woonbehoefte

- We voeren de woonzorgnota uit
- We zorgen voor meer woonwagenstandplaatsen
- We stimuleren het aanbod van levensloopgeschikte woningen

Ambitie

Een klimaatbestendige, groene openbare ruimte

Naar een groene en klimaatadaptieverestad

- We investerein in klimaatadaptatie en voegen groen toe in de stad
- We gaan verder met het realiseren van de koelste binnenstad

Ambitie

Een leefbare openbare ruimte

Een aantrekkelijkere openbare ruimte

- We stellen nieuw speeltuinenbeleid op
- We zetten in op preventie om overlast van dieren aan te pakken
- We ondersteunen vrijwilligersinitiatieven rond zwerfvuil en voeren een peukenoffensief uit
- We brengen het groen onderhoud in lijn met onze groene ambities

Een goede zorg voor afval-, regen- en grondwater

- We implementeren het in 2026 opgestelde Water en Rioleringsprogramma (WRP)

Wonen en Leefomgeving

€ 95 mln.

Ambitie

Een biodiverse en diervriendelijke stad

Een beter leven voor dieren

- We stellen een nieuwe dierenwelzijnsvisie op
- We voeren de uitvoeringsgenda dierenwelzijn uit

Meer aandacht voor biodiversiteit

- We stimuleren natuurinclusieve landbouw
- We zorgen voor kwalitatief hoogwaardige bossen, natuurterrein en parken en realiseren 1% areaaluitbreiding

Cijfers en indicatoren

- De samenstelling van het eigenaarschap van de Arnhemse woningvoorraad is vrijwel stabiel (bron: CBS)
- Door stijgende bouwkosten blijft het aantal netto toegevoegde woningen in Arnhem in de afgelopen jaren achter op de piek van 2021 (bron: CBS)
- Na een piek in 2022 is het aantal huishoudens dat gebruik maakt van de Dierenartskostenregeling licht gedaald
- Er zijn 24 wijken in Arnhem maar in totaal komen er maar 20 Wijkgroenagenda's. In sommige gevallen hebben we namelijk wijken samengevoegd in 1 Wijkgroenagenda.

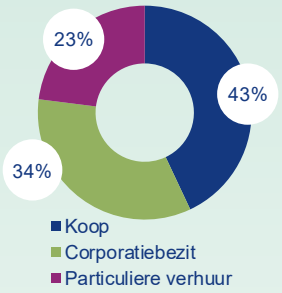
Ambitie

Een Circulaire stad

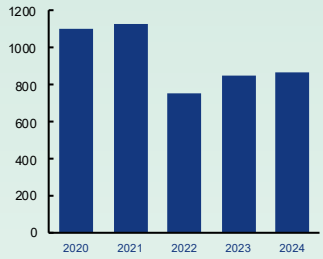
We streven naar minder restafval

- We gaan door met de op adviezen uit het burgerberaad gebaseerde uitvoeringsagenda.
- We implementeren de overgang naar ROVA
- In de nieuwe afvalvisie blijft bronscheiding het uitgangspunt en daarbij voeren we een systeem in waarbij de vervuiler betaald en we inwoners belonen voor het goed scheiden van afval (diftar)
- We verkennen de mogelijkheden voor een circulair ambacht centrum

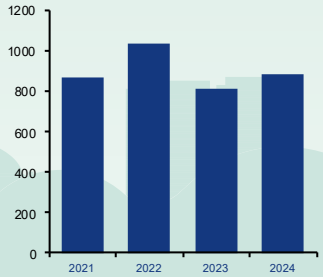
1. Samenstelling van de woningvoorraad

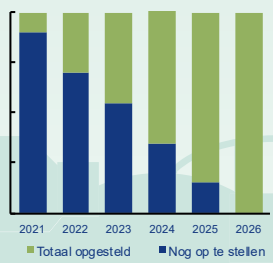

2. Netto toegevoegde woningen

3. Gebruikers dierenartskostenregeling

4. Aantal opgeleverde wijkgroenagenda's

Samenvatting Doelenboom Wonen en leefomgeving

Ambitie	Doel	Inspanning
Een eerlijke stad waar iedere Arnhemmer goed kan wonen	Meer passende en beschikbare woonruimtes	We voeren een betaalbaar en sociaal bouwprogramma uit
		We bevorderen collectieven, zelfbouw en flexwonen
		We bevorderen studentenhuisvesting
		We voeren woningtoewijzingsbeleid uit
		We benutten de bestaande voorraad beter
	Een meer ongedeelde stad	We voeren de meerjarige samenwerkingsafspraken uit
		We hanteren een wijkgerichte aanpak in de ontwikkeling van de stad
		We versterken de veerkracht van kwetsbare buurten
	Meer woningen van voldoende kwaliteit	We pakken vocht- en schimmel in woningen aan
		We handhaven op een minimum woonkwaliteit
		We versterken de positie van huurders
		We hebben aandacht voor funderingsproblematiek
	Meer aandacht voor mensen met een specifieke woonbehoefte	We voeren de woonzorgnota uit
		We zorgen voor meer woonwagenstandplaatsen
		We stimuleren het aanbod van levensloopgeschikte woningen
Een klimaatbestendige en groene openbare ruimte	Naar een groene en klimaatadaptievere stad	We investeren in klimaatadaptatie en voegen groen toe in de stad
		We gaan verder met het realiseren van de koelste binnenstad
Een leefbare openbare ruimte	Een aantrekkelijkere openbare ruimte	We stellen nieuw speeltuinenbeleid op
		We zetten in op preventie om overlast van dieren aan te pakken
		We ondersteunen vrijwilligersinitiatieven rond zwerfvuil en voeren een peukenoffensief uit
		We brengen het groen onderhoud in lijn met onze groene ambities
	Een goede zorg voor afval-, regen- en grondwater	We implementeren het in 2026 opgestelde Water en Rioleringsprogramma (WRP)
Een biodiverse en diervriendelijke stad	Een beter leven voor dieren	We stellen een nieuwe dierenwelzijnsvisie op
		We voeren de uitvoeringsagenda dierenwelzijn uit.
	Meer aandacht voor natuur en biodiversiteit	We stimuleren natuur-inclusieve landbouw
		We zorgen voor kwalitatief hoogwaardige bossen, natuurterreinen en parken en realiseren 1 % areaaluitbreiding
Een circulaire stad	We streven naar minder (rest)afval	We gaan door met de op adviezen uit het burgerberaad gebaseerde uitvoeringsagenda.
		We implementeren de overgang naar ROVA
		• In de nieuwe afvalvisie blijft bronscheiding het uitgangspunt en daarbij

		voeren we een systeem in waarbij de vervuiler betaald en we inwoners belonen voor het goed scheiden van afval (diftar)
		We verkennen de mogelijkheden voor een circulair ambacht centrum

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar moeten kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, wooncrisis en klimaatadaptatie zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. Deze opgaven pakken we lokaal op, maar zeker ook in samenwerking met de regio, de provincie en het Rijk. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de onderdelen wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Binnen het wonen zetten we vol in op het bijbouwen van voldoende woningen met een focus op de betaalbare segmenten. Belangrijk doel is om hierbij de tweedeling in de stad te verkleinen. Ook is voor onze stad klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname bij aan klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Een eerlijke stad waar iedere Arnhemmer goed kan wonen (A)

Wonen is een grondrecht: iedereen in Arnhem heeft recht op een betaalbare en goede woning.
Op dit moment constateren we dat huren voor velen zeer moeilijk is en het kopen van een huis voor starters vrijwel onmogelijk. De wooncrisis vraagt om een radicale omslag waarbij voor wonen niet langer het recht van de sterkste geldt. We pakken de regie en zetten ons beleid en instrumentarium maximaal en waar nodig onorthodox in om wonen betaalbaar te maken en het woningaanbod flink uit te breiden voor alle doelgroepen. Voor veel meer Arnhemmers dan nu, is er over een aantal jaar een passende, goede, betaalbare en duurzame woning beschikbaar.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Dit sluit ook aan bij de afspraken die gemaakt zijn in de Woondeal 2.1 en vertaald zijn in het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Dit is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee ook de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten.

Deze ambities zijn stevig, en zijn opgenomen in de Woonvisie (2024) voor Arnhem met concrete en meetbare doelen als leidraad. De Woonvisie bundelt het woonbeleid en biedt heldere afwegingskaders voor zowel de bestaande woningvoorraad als nieuwe woningprojecten. Dit beleid is verder uitgewerkt in de actieplannen 'beter benutten bestaande voorraad' en 'huurdersondersteuning' Het beleid is vertaald naar stadsdelen in de Woonwijkperspectieven uit 2025. De focus ligt nu op de uitvoering van dit beleid. Vanuit die insteek gaan we ook aan de slag met het omvormen van de Woonvisie (2024), de actieplannen, de samenwerkingsafspraken en de Nota Wonen en Zorg (2022) naar het nieuwe Volkshuisvestingsprogramma dat voor 1 juli 2027 door het college moet worden vastgesteld.

Meer passende en beschikbare woonruimtes (D)

Arnhem staat voor grote opgaven; tussen 2020 en 2040 moeten er ruim 16.000 extra woningen bij worden gebouwd om in de woningbehoefte te voorzien. Uit het laatste woonbehoefteonderzoek blijkt dat we voor de periode 2025-2040 een behoefte is aan circa 14.000 woningen. In ons woningbouwprogramma zijn nu voor die periode circa 18.000 woningen in beeld. Dit betekent een overprogrammering van net onder de gewenste 130%.
Elk jaar publiceren we een nieuwe voortgangsrapportage 'Arnhem biedt woonruimte' met daarin informatie over de ontwikkeling van onze woningbouwvoorraad en met actuele informatie over vergunningverleningen, gerealiseerde woningen en onze planvoorraad. Iedere drie jaar wordt het woonbehoefteonderzoek uitgevoerd. Ons woningbouwprogramma bevat nog steeds de juiste aantallen en categorien om in de gewenste woningbehoefte te voorzien.

Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd. Dit geldt voor alle soorten woningen, waarbij we sturen op het meer divers maken van het woningaanbod in alle wijken. Samen met ontwikkelaars en corporaties spannen we ons in voor een evenwichtig aanbod dat aansluit bij zowel de woningbehoefte de komende jaren als bij de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de Omgevingsvisie. Uiteraard is dat soms moeilijk, omdat de belangen van de partij en niet altijd hetzelfde zijn. Vanuit de Woondeal 2.1. en het Stadsakkoord hebben we met deze partijen afspraken kunnen maken om een stabiele bouwstroom te realiseren en de samenwerking te intensiveren. De focus ligt de komende jaren op het hard maken van 'zachte' projecten en het beter benutten van de bestaande voorraad, onder meer door stevig in te zetten op het beter benutten van de potentie van de bestaande voorraad waaronder het splitsen en optoppen van woningen

We voeren een betaalbaar en sociaal bouwprogramma uit **(I)**

De woningmarkt van Arnhem staat onder druk. Versnellen van productie en meer woningen programmeren is daarom noodzakelijk. We sturen op een evenwichtig aanbod van woningen met meer spreiding van doelgroepen en kwetsbare mensen over de stad. We doen dit onder andere door:

1. Stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën, zoals opgenomen in de Woondeal 2.1 en de Woonvisie. We sturen daarbij onder andere op minimaal 30% sociale corporatiehuurwoningen over de nieuw te realiseren projecten en op minimaal 70% aan 'betaalbare' woningen. In een aantal wijken is die percentage minimaal 60%. Daarnaast sturen we op 20% betaalbare koop en in 18 wijken sturen we op 50% koopprogramma.
2. Het gewenst aantal corporatie huurwoningen in Arnhem is 35% van de totale voorraad.
3. Ook sturen we in het nieuwbouwprogramma op differentiatie in de wijken. We willen relatief meer sociale en betaalbare woningen in wijken waar er nu weinig van dat soort woningen zijn.
4. We zetten in op conceptueel bouwen om versnelling en betaalbaarheid van woningbouw beter te kunnen waarborgen. Hierbij starten we in Rijnpark en kijken daarna verder naar een stadsbrede toepassing. We sluiten aan op het initiatief van de woningbouwcorporaties om te komen tot een bouwstroom die conceptueel is en circulair.
5. Periodiek is er een overleg (Woningbouwplatform Arnhem) over de voortgang van de woningbouwproductie, waarbij we bij eerste signalen van vertraging overleggen met ontwikkelaars en corporaties. Ook gebruiken we het premium partneroverleg met de corporaties om een vinger aan de pols te houden dat het gewenste bouwprogramma wordt uitgevoerd.
6. Voor de bestaande voorraad willen we de splitsingsregels vereenvoudigen mits de leefbaarheid gezekerd is. We nemen een splitsingscoach aan om mensen bij te staan die hun woning willen splitsen.
7. Het nieuwe volkshuisvestingsprogramma van het college zal het accent gaan leggen op deze uitvoering. Het beleid uit de Woonvisie wordt hierin ondergebracht, evenals het beleid uit de Nota Wonen en Zorg, Hetzelfde geldt voor ons regionale woonbeleid uit de Woondeal 2.1 en het afwegingskader wonen en zorg.
8. De realisatiestimulans middelen die wij van het rijk gaan ontvangen worden ondergebracht in het Stadsontwikkelfonds en volgens die spelregels verdeeld.

We bevorderen collectieven, zelfbouw en flexwonen **(I)**

Er is een vraag naar collectieven, zelfbouw en flexwonen. Deze concepten pakt de markt niet automatisch op. Binnen lopende en nieuwe bouwplannen onderzoeken we hoe we projecten voor collectieve woonvormen mogelijk kunnen maken. Voor deze projecten maken we ruimte binnen de ontwikkeling van onder andere Spoorzone (Rijnpark, Schaapsdrift), Presikhaaf, Coehoorn en Schuytgraaf. Bij het ondersteunen van collectieve wooninitiatieven hebben we samenwerkingsafspraken opgezet. We zijn bijvoorbeeld aangesloten op regionale en landelijke netwerken, zoals De Collectieve Huisvesters, Cooplink (kennisnetwerk voor wooncoöperaties), de Provincie Gelderland en het expertteam RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland). Vanuit de samenwerking organiseren we inspiratie bijeenkomsten en werken we mee aan publicaties en de ontwikkeling van instrumentarium ter ondersteuning van collectieve woonvormen.

Om te voorzien in de grote vraag naar woningen, zetten we in Arnhem ook in op de bouw van flexwoningen. Na het succes op het Merwedeterrein onderzoeken we nieuwe locaties voor flexwoningen.

We bevorderen studentenhuisvesting **(I)**

We zetten blijvend in op voldoende woningen voor studenten en starters. We werken hiervoor onder andere samen met de SSH& om tot vergroting van hun marktaandeel in Arnhem te komen, en zetten in op de bouw van voldoende nieuwbouwwoningen voor kleinere huishoudens. We gaan met de SSH& in gesprek om invullig te geven aan de extra 200 studentenwoningen die we willen gaan realiseren.

We voeren woningtoewijzingsbeleid uit **(I)**

Op basis van de Huisvestingswet 2014 moeten gemeenten via een huisvestingsverordening (schaarse) huurwoningen naar inzicht verdelen. Veelal is de meettijd leidend bij de toewijzing van een woning. Daarnaast worden woningen verdeeld via loting en kan aan bepaalde groepen voorrang worden gegeven. Door regels over bemiddeling, adverteren en urgentie vast te leggen, kunnen gemeenten de toewijzing van schaarse huurwoningen zo rechtvaardig mogelijk laten gebeuren, waarbij urgente doelgroepen een eerlijke kans houden.

In de gehele Groene Metropoolregio kennen we dezelfde regels voor woningtoewijzingen. De geactualiseerde Huisvestingsverordening is vanaf 2024 inwerking getreden. In 2027 monitoren en rapporteren we over de werking van de Huisvestingsverordening en zullen er voorstellen worden voorbereid om de Huisvestingsverordening met ingang van 2028 te wijzigen.

We benutten de bestaande voorraad beter **(I)**

De huidige woningvoorraad gaan we efficiënter gebruiken door extra woonruimte te creëren en de woningen beter te laten aansluiten bij de behoeften van onze inwoners. Om dit te bereiken is een actieplan opgesteld met dertien acties binnen vier thema's: leegstand aanpakken, doorstroming bevorderen, optoppen aanjagen en woningsplitsen en woningdelen stimuleren. Zo blijven we de verhuiscoach in het sociale huursegment inzetten, organiseren we met de corporaties een week van de woningruil en hebben we een splitsingscoach geworven die actief met eigenaar-bewoners aan de slag gaat. Kansrijk is vooral de gebiedsgerichte optop-aanpak, waarbij we in een pilot in samenwerk met de drie grote Arnhemse woningcorporaties.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Woningvoorraad begin van het jaar	**79065**	**79816**	**80665**		
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Netto toevoegingen gedurende het jaar	**752**	**848**	**865**		
Eenheid: Aantal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	**7,60**	**7,60**	**9,80**		
Eenheid: Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties. Aantal per 1.000 woningen					
Bron: Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research					
Aantal nieuwbouwwoningen	**600**	**608**	**789**		
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	**222**	**348**	**159**		
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen	**7,60**	**7,60**	**7,60**		
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	**43**	**43**	**43**		
Eenheid: % koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	**35**	**35**	**34**		
Eenheid: % corporatiewoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	**22**	**22**	**23**		
Eenheid: % woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					

Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	**445**	**667**	
Eenheid:	Aantal woningbouwvergunningen per jaar		
Bron:	ODRA/CBS (cijfers 2023 t/m april 2023)		

Actieve zoektijd sociale huurwoning - eengezinswoning	**1,50**	**1,90**	
Eenheid:	aantal jaar		
Bron:	Regionale woningmarktmonitor		

Actieve zoektijd sociale huurwoning - appartement/ meergezinswoning	**1,70**	**1,80**	
Eenheid:	aantal jaar		
Bron:	Regionale woningmarktmonitor		

Een meer ongedeelde stad **(D)**

Arnhem kent van oudsher ongelijkheid tussen wijken, die de afgelopen decennia is toegenomen. Het landelijke woonbeleid droeg hieraan bij: sociale huur concentreerde zich steeds meer in bepaalde wijken en was vooral nog toegankelijk voor mensen met de laagste inkomens, terwijl andere wijken vooral koopwoningen boden voor de hoogste inkomens. Daardoor ontstonden grotere concentraties van mensen in een kwetsbare positie.

Deze woonkloof gaat samen met toenemende ongelijkheid op andere terreinen, zoals gezondheid, onderwijs en (jeugd)zorg. Tegelijkertijd is de verscheidenheid aan buurten en mensen een kracht van Arnhem – maar alleen als bewoners dat ook zo ervaren. Als verschillen groeien en ontmoetingen afnemen, dreigt vervreemding.

Arnhem wil een ongedeelde stad zijn: een stad die diversiteit en nabijheid combineert, waar mensen elkaar ontmoeten – op het schoolplein, in het park, langs het sportveld en in de winkel. Een stad waar iedereen, ongeacht achtergrond of inkomen, in elke wijk kansrijk kan opgroeien en wonen. De Woonvisie is daarom uitgewerkt voor elk van de acht stadsdelen in een woonwijkperspectief als nadere uitwerking.

We voeren de meerjarige samenwerkingsafspraken uit **(I)**

In 2024 hebben we meerjarige samenwerkingsafspraken gemaakt met woningcorporaties en huurders. Daarin maken we wederkerige afspraken over de (uitbreiding van) de sociale woningvoorraad, duurzaamheid, betaalbaarheid, wonen en zorg, en leefbaarheid. Het doel om toe te werken naar een ongedeelde stad is in de afspraken opgenomen. De focus ligt op uitvoering van de afspraken en leggen we verantwoording daarover af in een monitor. Ook blijven we met de woningcorporaties en huurdersverenigingen in gesprek over eventuele toevoeging van nieuwe afspraken, als er nieuwe thema's spelen die urgent en belangrijk zijn.

We hanteren een wijkgerichte aanpak in de ontwikkeling van de stad **(I)**

Eén van de manieren om te werken naar een ongedeelde stad is door wijkgericht te werken. Het gaat om gericht aandachtgeven aan de zaken die spelen in een wijk en gedifferentieerde oplossingen aandragen voor de verschillende wijken. Op wijkniveau wordt een advies over de woningprogrammering gegeven; in wijken met weinig sociale woningen moet nieuwbouw meer uit sociale huur bestaan. De Woonvisie geeft hiervoor de richting aan en in de wijkstrategieën is dit nader uitgewerkt. We kijken naar wat de wijk nodig heeft, werken opgavegericht en kijken naar kansen.

We versterken de veerkracht van kwetsbare buurten **(I)**

We hebben woonwijkperspectieven opgesteld waarin we de veerkracht van wijken analyseren en kansen in beeld brengen. Samen met corporaties werken we aan een wijkgerichte aanpak, bijvoorbeeld via huurprijsdifferentiatie en het versterken van bewonerskracht, om zo te komen tot een eerlijker spreiding van veerkracht in de stad.
Daarnaast sluiten we aan bij lopende gebiedsperspectieven in onder andere Malburgen, Elderveld en de binnenstad. Bij ruimtelijke initiatieven wordt actief rekening gehouden met de veerkracht van wijken; het woningbouwprogramma draagt daarbij bij aan het verbeteren van de leefbaarheid.

Effectindicator	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Leefbaarheid in eigen buurt		**7,20**			
Eenheid:	Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10				

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Woonomgeving	7,30

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Meer woningen van voldoende kwaliteit (D)

In Arnhem willen we wonen van goede kwaliteit, voor iedereen. Het moet prettig en veilig zijn om in onze stad te wonen, en de kwaliteit van de woning speelt daarin een grote rol. Dat betekent onder andere dat woningen goed onderhouden zijn, voldoen aan eisen van gezondheid en energiezuinigheid, en passen bij de behoeften van bewoners – nu en in de toekomst. Als gemeente staan we pal voor woonzekerheid: iedereen moet toegang hebben tot een passende woning, zonder angst voor onterechte huuropzegging, intimidatie of structureel achterstallig onderhoud. Van ‘goed verhuurderschap’ maken we in Arnhem de norm. Zo zorgen we ervoor dat huurders zich beschermd en serieus genomen voelen – en dat wonen in Arnhem daadwerkelijk een basis biedt voor een goed bestaan.

We pakken vocht- en schimmel in woningen aan (I)

Op dit moment wonen niet alle Arnhemmers in een gezonde, schimmelvrije woning. In samenwerking met stakeholders brengen wij de aandachtspunten in beeld die spelen op het gebied van gezond wonen. Met corporaties geven we uitvoering aan een actieplan om vocht- en schimmelproblemen in hun sociale woningen te voorkomen en te beperken. Hiertoe is onder andere een onafhankelijke ‘schimmelexpert’ aangesteld.

We handhaven op een minimum woonkwaliteit (I)

Voor huurders die te maken hebben met achterstallig of gebrekkig onderhoud, waardoor hun woning niet meer voldoet aan de geldende wet- en regelgeving, zijn er duidelijke meldpunten ingericht. Bewoners kunnen terecht bij Het Huurdershuis met klachten over hun woning of over de verhuurder. Dit loket biedt ondersteuning, advies en zo nodig doorverwijzing.
Daarnaast kunnen bewoners in afstemming met de ODRA, een melding doen van ernstige bouwkundige gebreken die de veiligheid of gezondheid in gevaar brengen. Op basis van deze meldingen voert ODRA gerichte handhaving uit. Deze aanpak draagt bij aan de bescherming van huurdersrechten en aan de verbetering van de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad.

We versterken de positie van huurders (I)

De rechten van huurders beschermen we actief, of zij nu huren van een corporatie of een particuliere verhuurder. Dat vraagt om een blijvende inzet op rechtvaardig woonbeleid, want het verbeteren van de positie van huurders is een kwestie van lange adem. Sinds het actieplan Arnhem helpt huurders (2023) zetten we meerdere middelen in om vooral particuliere huurders te ondersteunen die te maken hebben met onwenselijke woonsituaties, zoals bijvoorbeeld onrechtvaardige huurverhogingen. Zo blijven we de huurders informeren over hun huurdersrechten met de campagne Dat huurt lekker! Het Huurdershuis is hierbij al jarenlang de instantie die huurders helpt bij al hun woon- en huurvragen. De Verhuurverordening die in 2024 is vastgesteld wordt vanaf 2025 gefaseerd in 13 wijken ingevoerd waar de leefbaarheid aantoonbaar onder druk staat.

We hebben aandacht voor funderingsproblematiek (I)

Er is sprake van funderingsschade door bodemindaling in de wijk Malburgen. Daarnaast is er ook funderingsschade elders in Arnhem, zij het meer incidenteel. Het plan van aanpak funderingen Arnhem 2024-2026 geeft duidelijkheid aan eigenaren van particuliere woningen wat de gemeente kan doen en hiervoor zijn middelen vrijgemaakt. Verzakking van funderingen kan leiden tot aanzienlijke kosten, maar ook tot risico’s voor gezondheid, leefbaarheid en veiligheid. Bovendien vormt funderingsproblematiek een belemmering voor gewenste woningverbeteringen, zoals verduurzaming. Er moet nog worden uitgezocht waar en hoe dit onderwerp binnen de gemeente te beleggen na 2026. In ieder geval zijn middelen nodig voor het voortzetten van de basis: het loket, ondersteuning, onderzoek en monitoring. Belangrijk is continuïteit en betrokkenheid van de gemeente voor het onderwerp funderingsproblematiek. Volgend jaar zullen we daarom dit onderwerp nader verkennen en de uitvoerbaarheid in beeld brengen.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Rapportcijfer woning		7,50			

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Meer aandacht voor mensen met een specifieke woonbehoefte (D)

De meeste bewoners van Arnhem zijn gewone bewoners met gewone problemen. Voor hen is de zorg voor betaalbaar wonen en een veilige leefbare woonomgeving genoeg. Maar voor een deel is dat niet het geval. Zij hebben door omstandigheden moeite aan te haken bij de steeds complexere wereld. Het begint bij wonen en wonen is een recht, daarom draagt Arnhem zorg voor bewoners die geen woning hebben en ondersteunt de bewoners die moeite hebben zelfstandig goed in wonen te voorzien of te blijven voorzien.

We voeren de woonzorgnota uit (I)

In 2024 zijn in de regio Arnhem-Nijmegen de regionale afspraken voor de huisvesting van aandachtsgroepen en ouderen vastgesteld. Deze afspraken zijn de basis voor lokale prestatieafspraken voor wonen en zorg. Zo ook in Arnhem waar we de regionale afspraken hebben vertaald in meerjarige lokale samenwerkignsafspraken met corporaties voor de periode 2025-2029. Hierin is afgesproken om samen te werken aan vitale zorgzame wijken, aan een evenwichtige woonruimteverdeling, aan het vergroten van het aanbod voor aandachtsgroepen en het realiseren van meer geschikte woningen voor ouderen, waaronder geclusterde en zorggeschikte woningen.

We gaan door met de partners op het gebied van wonen, zorg en welzijn met de drie pilots rondom zorgzame buurten in bestaande woonwijken waar veel ouderen wonen, namelijk Presikhaaf, Elderveld en Malburgen. Ook in de nieuwbouw Rijnpark onderzoeken we met stakeholders of we door middel van een andere manier van financieren en organiseren een zorgzame buurt kunnen maken (Rijksprogramma Samen Slim).

Op het gebied van woonruimteverdeling starten we in Arnhem samen met de corporaties met een aangepast proces om woningen te verdelen onder uitstromers, herkansers en housing first. Met de corporaties hebben we afgesproken dat hiervoor maximaal 120 sociale huurwoningen per jaar te verdelen zijn. Deze aantallen werden tot nu toe niet gehaald. We hopen dat dit met de nieuwe werkwijze verbetert. De nieuwe lokale werkwijze is tevens een opmaat voor een subregionale verdeeltafel in 2027 voor urgente aandachtsgroepen in Centraal Gelderland. Op deze manier hopen we samen met de uitgangspunten van ‘Samen aan zet’ de gewenste faire share van aandachtsgroepen over de regio te realiseren.

We zorgen voor meer woonwagenstandplaatsen (I)

We geven uitwerking aan het ‘plan van aanpak uitbreiden woonwagenlocaties’ (juni 2020). We werken aan de uitbreiding van het aantal standplaatsen voor verschillende locaties (Gelderse Rooslaan, Bethaniënstraat, Schuytgraaf). Daarnaast ontwikkelen we nieuw woonwagen- en standplaatsenbeleid en blijven we nieuwe locaties voor uitbreiding van woonwagens en standplaatsen verkennen.

We stimuleren het aanbod van levensloopgeschikte woningen (I)

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over de realisatie van levensloopgeschikte woningen in combinatie met een toegankelijke, veilige omgeving. Samen met woningcorporaties stimuleren we de doorstroming van ouderen uit eengezinswoningen naar passende, levensloopgeschikte woningen. Zo komt er woonruimte vrij voor gezinnen, terwijl ouderen comfortabel en zelfstandig kunnen blijven wonen. We stemmen met corporaties af hoe de woningvoorraad, zowel bestaand als nieuw, beter kan aansluiten op de groeiende groep ouderen. Daarbij kijken we naar de juiste typen woningen, spreiding over de stad, en combinaties met zorg en voorzieningen.

Een klimaatbestendige en groene openbare ruimte (A)

Een groene en klimaatbestendige openbare ruimte is onmisbaar voor een gezonde, leefbare en aantrekkelijke stad. Arnhem beschikt over waardevolle parken, bossen, bomen, plantsoenen en groene plekken in de wijken. Tegelijk staan deze onder druk door klimaatverandering, intensiever gebruik, verdroging, hitte, wateroverlast en verlies aan biodiversiteit. Daarom blijven we werken aan een groener en klimaatbestendiger Arnhem.
We vergroenen de stad met extra aandacht voor versteende buurten en plekken waar groen het meeste bijdraagt aan verkoeling, gezondheid en leefkwaliteit. Via de wijkgroenagenda’s werken we samen met inwoners aan meer bomen, biodiversiteit en aantrekkelijke groene plekken dichtbij huis. Daarbij houden we vast aan de 3-30-300-regel en de norm van 48 vierkante meter groen per inwoner. Ook benutten we kansen om bij ruimtelijke ontwikkelingen extra groen toe te voegen en de openbare ruimte beter bestand te maken tegen hitte, droogte en hevige regen.
Vergroening vraagt ook om passend beheer en onderhoud. We zorgen dat het groenonderhoud meegroeit met de verdere vergroening van Arnhem. Dat betekent onder andere meer ruimte voor natuurlijke processen, een gezonde bodem, water vasthouden waar het valt, gevarieerde beplanting en ecologisch (maai)beheer. We versterken de biodiversiteit en maken de openbare ruimte beter bestand tegen een veranderend klimaat.

Naar een groene en klimaatadaptievere stad (D)

Arnhem werkt aan een groene en klimaatadaptieve stad. Meer groen, bomen, bodem en water zijn nodig om onze stad beter bestand te maken tegen hitte, droogte en hevige regen. Tegelijk dragen ze bij aan gezondheid, biodiversiteit, ontmoeting en een prettige leefomgeving.
We bouwen voort op de Strategie Klimaatadaptatie, de Groenvisie, het Bomenplan, de wijkgroenagenda's en het beleid voor klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen. We zetten in op het vasthouden van regenwater, het verminderen van verharding, het tegengaan van hittestress en het versterken van groen in versteende buurten. Daarbij houden we vast aan de 3-30-300-regel en de norm van 48 vierkante meter groen per inwoner.
Samen met inwoners, bedrijven en partners werken we aan groene straten, koele routes, meer bomen en klimaatbestendige plekken dichtbij huis. Zo maken we Arnhem leefbaar, gezond en veerkrachtig voor mens, dier en natuur.

We investeren in klimaatadaptatie en voegen groen toe in de stad (I)

We blijven investeren in een groene en klimaatbestendige stad. Dat doen we door de openbare ruimte stap voor stap beter bestand te maken tegen hitte, droogte en hevige regen. Bij projecten in de openbare ruimte benutten we kansen om water langer vast te houden, verharding te verminderen en meer groen toe te voegen. Daarmee beperken we wateroverlast, zorgen we voor verkoeling en versterken we de leefbaarheid in de wijken.
We werken verder aan een koel netwerk van beschaduwde routes en koele plekken, zodat inwoners, in het bijzonder kwetsbare groepen, ook tijdens warme perioden gebruik kunnen blijven maken van de openbare ruimte. Daarbij geven we prioriteit aan plekken waar veel mensen samenkomen, waar weinig groen aanwezig is of waar hitteproblemen het grootst zijn.
Via de wijkgroenagenda's werken we samen met inwoners aan meer bomen, biodiversiteit en verkoeling in de wijken. Bij het vergroenen van de stad richten we ons de komende jaren op versteende buurten en plekken waar groen het meeste bijdraagt aan gezondheid, ontmoeting en leefkwaliteit. We houden daarbij vast aan de 3-30-300-regel en de norm van 48 vierkante meter groen per inwoner. In nieuwe ontwikkelingen passen we deze uitgangspunten toe; in de bestaande stad gebruiken we ze om gerichter te bepalen waar extra groen en bomen nodig zijn.
Ook particuliere terreinen, tuinen, schoolomgevingen en buurtinitiatieven zijn belangrijk om Arnhem klimaatbestendiger te maken. Daarom blijven we inwoners, scholen, bedrijven en instellingen stimuleren en ondersteunen bij het vergroenen van hun omgeving, het afkoppelen van regenwater en het verminderen van verharding. Dit doen we onder andere met de subsidieregeling Groenblauwe initiatieven.
Bomen spelen een centrale rol in een groene en klimaatbestendige stad. We blijven investeren in nieuwe bomen en in het verbeteren van groeiplaatsen van bestaande bomen, zodat zij gezond kunnen uitgroeien en meer schaduw, verkoeling en biodiversiteit bieden. Ook blijven we inzetten op het beschermen en behouden van waardevolle bomen, zowel in de openbare ruimte als op particulier terrein. Zo vergroten we de boomkroonbedekking en versterken we de groene kwaliteit van Arnhem.

We gaan verder met het realiseren van de koelste binnenstad (I)

In vervolg op de vaststelling van de visie 'de Koelste Binnenstad' gaan we in 2027 aan de slag met de realisatie van de visie. Dit doen we in samenloop met andere opgaven die we in de binnenstad hebben. Zo worden bijvoorbeeld rioolvernieuwingen en vernieuwing van de bestrating gecombineerd met de realisatie van de visie. In 2027 zullen we onder andere werken aan de vergroening van de Jansbeek in de Nieuwstraat, en aan een definitieve groene inrichting van het Johnny van Doornplein en het Land van de Markt. Afhankelijk van de vorderingen van het nieuwe Stadstheater kunnen we ook een start maken met de inrichting van de Stadsoase: de groene en koele buitenruimte van het theater. Achter de schermen werken we ook aan de voorbereiding van projecten die we in de jaren 2028 en 2029 gaan realiseren.

Een leefbare openbare ruimte (A)

Voor een leefbare openbare ruimte is het van groot belang om naast alle nieuwe ontwikkelingen ook de bestaande inrichting op een goede manier te beheren en onderhouden. Voor de verschillende onderdelen is dit toegelicht in de paragraaf kapitaalgoederen. Ook hierbij ontkomen we er echter niet aan daarbij kritisch naar de uitgaven te kijken. In de begroting is een taakstelling van €300.000 opgenomen die we invullen door bij werkzaamheden aan riolering en de openbare ruimte dit zo veel mogelijk te koppelen aan vergroening, waterbeheer en klimaatadaptatie en de daarvoor beschikbare middelen.

Een aantrekkelijkere openbare ruimte (D)

De openbare ruimte is de plek waar maatschappelijke ambities zichtbaar worden. Opgaven op het gebied van klimaatadaptatie, biodiversiteit, mobiliteit, gezondheid, veiligheid en leefbaarheid komen hier samen. Om deze ambities te vertalen naar keuzes in programmering, beheer, vervanging en investeringen werkt Arnhem waarden gestuurd. Daarbij kijken we niet alleen naar de technische kwaliteit van onze assets, maar ook naar de maatschappelijke waarde die zij toevoegen. Veel hiervan maakt onderdeel uit van ons regulier beheer en onderhoud in de stad. Voor enkele onderdelen hebben we hieronder specifieke inspanningen opgenomen.

We stellen nieuw speeltuinenbeleid op **(I)**

Deze inspanning pakken we op in samenhang met de ambitie ‘Arnhem buitenbeweegstad’, waarin sport en bewegen nadrukkelijker met de inrichting van de stad wordt verbonden. Samen met de thema’s openbare ruimte, gezondheid, mobiliteit, recreatie, spelen en ontmoeten brengen we in 2027 in beeld wat nodig is om bewegen, sporten, spelen, recreëren en ontmoeten een sterkere plek te geven in de openbare ruimte. De uitkomsten vertalen we naar concrete keuzes voor de jaren daarna. Nieuw beleid voor speeltuinen is daar onderdeel van.

We zetten in op preventie om overlast van dieren aan te pakken **(I)**

We zetten in op een preventieve en integrale aanpak van ervaren overlast door dieren. Door gericht te sturen op het voorkomen van overlast, blijven populaties beheersbaar en is er minder noodzaak om dieren te vangen. Zo beperken we hinder en kunnen dieren zoveel mogelijk ongestoord leven. We breiden onze inzet op de aanpak van rattenoverlast verder uit. De inzet verschuift naar advies aan bewoners en eigenaren, bronaanpak, preventie, monitoring en planmatige gebiedsaanpak. Daarbij wordt integraal gekeken naar oorzaken van de overlast. Denk aan afval, voedselbronnen, bouwkundige gebreken.

Daarnaast werken we verder aan diervriendelijk beheer van andere soorten die in de stad voor overlast kunnen zorgen, zoals ganzen en duiven.

We ondersteunen vrijwilligersinitiatieven rond zwerfvuil en voeren een peukenoffensief uit **(I)**

een vuist tegen zwerfafval. We ondersteunen vrijwilligersinitiatieven rondom het opruimen van afval (financieel) bij de organisatie van hun waardevolle vrijwilligerswerkzaamheden rond bijvoorbeeld de containers, hotspots en gribusplekken. Zo willen we de kracht van de samenleving stimuleren. We intensiveren onze aanpak om zwerfafval tegen te gaan. Ook gaan we door met ons peukenoffensief, waarmee we de grote en vervuilende ergernis van rondslingerende sigarettenpeuken aanpakken. Hiervoor hebben we in de begroting extra budget opgenomen

We brengen het groen onderhoud in lijn met onze groene ambities **(I)**

We zorgen dat het groenonderhoud meegroeit met de verdere vergroening van Arnhem. Daarbij passen we ook in de stad steeds meer natuurvolgend en circulair beheer toe: we geven natuurlijke processen meer ruimte, versterken de bodem en vergroten de variatie en structuren in beplanting. Ook zetten we het ecologisch beheer voort. Waar het kan maaien en snoeien we minder vaak en gefaseerd, zodat flora en fauna meer ruimte krijgen. Daarnaast blijven we inzetten op het beheersen van invasieve exoten, zodat inheemse soorten meer ruimte krijgen en de biodiversiteit behouden en versterkt wordt. Zo draagt het groenonderhoud bij aan biodiversiteit, klimaatbestendigheid en een gezonde leefomgeving.

Een goede zorg voor afval-, regen- en grondwater **(D)**

Gemeenten hebben drie gemeentelijke watertaken. Kort gezegd houdt dit in dat gemeenten afvalwater moeten inzamelen en afvoeren, regenwater dat op openbaar terrein valt moeten inzamelen en verwerken, en dat gemeenten in openbaar gebied maatregelen moeten treffen om nadelige gevolgen van de grondwaterstand zo veel mogelijk te beperken.

We bereiden voor de uitvoering van deze gemeentelijke watertaken, een nieuw beleidskader voor: het Water- en Rioleringsprogramma Arnhem (WRP) 2026–2034. Dit als uitwerking van de omgevingswet en ter vervanging van het gemeentelijk rioleringsplan (GRP). Het WRP beschrijft hoe Arnhem invulling geeft aan haar zorgtaken voor afvalwater, hemelwater en grondwater, en vormt daarmee de basis voor samenhangende keuzes in beleid, uitvoering en investeringen voor de komende planperiode.

We implementeren het in 2026 opgestelde Water en Rioleringsprogramma (WRP) **(I)**

Om (ook in de toekomst) uitvoering te kunnen geven aan het WRP is een uitbreiding van de formatie van 2 fte voorzien in deze begroting.
Gezien het belang van de waterkwaliteit voor een gezonde leefomgeving wil Arnhem proactief een voorbeeldrol innemen in het in kaart brengen van de hoeveelheid en samenstelling van indirecte lozingen. Stoffen die de waterkwaliteit kunnen bedreigen komen op verschillende manieren in het oppervlaktewater terecht. Eén van de bronnen van die stoffen zijn rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). Rwzi's zijn echter niet zelf de bron, maar dat zijn lozingen op het riool, waaronder die van bedrijven. Op dit moment is er beperkt inzicht in deze lozingen. Gemeenten zijn bevoegd gezag voor de meeste lozingen van bedrijven op het riool, de zogenaamde ‘indirecte lozingen’.

Om beter grip te krijgen op indirecte lozingen willen we in de aankomende periode investeren in het in kaart brengen van de hoeveelheid en samenstelling van indirecte lozingen. Gezien het belang van de waterkwaliteit voor een gezonde leefomgeving wil Arnhem hierin proactief een voorbeeldrol innemen. Samen met de waterpartners (provincie, waterschappen, omgevingsdienst) wordt een gerichte aanpak uitgewerkt.
Om hier invulling aan te geven is extra budget gereserveerd.

Om ook na 2027 nog verder invulling te kunnen geven aan de Strategie Klimaatadaptatie is voor de periode 2028-2030 een investeringsbudget van 4,5 miljoen opgenomen in de begroting waarvan de helft voor de watertaak. De daaruit vloeiende kapitaallasten voor de betrekken we bij de rioolheffing.

In 2025 is door een extern adviesbureau advies gegeven over de kostentoerekening van de rioolheffing. Hierdoor weten we dat er fiscaal-juridisch ruimte is om meer kosten in de lasten door te berekenen dan dat de afgelopen jaren is gedaan. In 2027 zal dit worden doorgevoerd. Nadere toelichting is te vinden in de paragraaf lokale heffingen

Een biodiverse en diervriendelijke stad (A)

In en om onze stad leven niet alleen mensen, maar ook dieren en planten. Dieren hebben een intrinsieke waarde en verdienen ons respect en een waardige behandeling. Daarom versterken we de leefgebieden van in het wild levende dieren en zetten we ons in voor het welzijn van gehouden dieren.
In een diervriendelijke stad wegen we het welzijn van dieren mee in gemeentelijke keuzes. We willen dat gehouden en in het wild levende dieren een goed leven kunnen leiden. Daarbij zoeken we naar een goede balans tussen de behoeften van dieren en het gebruik van de stad door mensen.
We versterken de natuur en biodiversiteit in en om de stad. Onze ambities hiervoor zijn vastgelegd in de Groenvisie, het Bomenplan, de visie Dierenwelzijn en de visie Arnhemse Kost. We versterken de kwaliteit en samenhang van natuurgebieden en beheren het groene netwerk in de stad zo dat planten en dieren voldoende ruimte krijgen. We verbinden natuurgebieden, werken aan gezonde bodems, verbeteren de natuur en vergroten onze kennis. Dat doen we samen met bewoners, natuurorganisaties en andere partners.

Een beter leven voor dieren (D)

We willen dat dieren in Arnhem een goed leven kunnen leiden. Dat betekent goede zorg voor huisdieren en een respectvolle omgang met alle dieren in onze stad. Dieren moeten veilig kunnen leven, hun natuurlijke gedrag zoveel mogelijk kunnen vertonen en zo min mogelijk risico lopen op verwonding, verwaarlozing of onnodige verstoring.
We helpen inwoners om goed voor hun huisdieren te zorgen. We stimuleren verantwoord huisdierenbezit, zorgen voor passende opvang en ondersteunen inwoners die tijdelijk of voor langere tijd hulp nodig hebben bij de verzorging van hun dier. Het Dierentehuis en de dierenambulance spelen daarbij een belangrijke rol. Ook hebben we aandacht voor inwoners die hun huisdier willen meenemen als zij verhuizen naar een woonzorginstelling of opvanglocatie.
We willen ook dat in het wild levende dieren veilig in en om de stad kunnen leven. We zorgen voor een geschikte leefomgeving en proberen verstoring en andere risico's zoveel mogelijk te beperken. Wanneer dieren overlast veroorzaken, kiezen we zoveel mogelijk voor een preventieve, diervriendelijke en natuurlijke aanpak.

We stellen een nieuwe dierenwelzijnsvisie op (I)

We vernieuwen de Visie Dierenwelzijn om richting te geven aan ons dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren. Daarin leggen we vast hoe we het welzijn van gehouden en in het wild levende dieren willen verbeteren. De nieuwe visie vormt het kader voor de uitvoeringsagenda waarmee we onze ambities vertalen naar concrete maatregelen.
In de nieuwe visie werken we verschillende onderwerpen verder uit. We besteden onder meer aandacht aan de verantwoorde verkoop en aanschaf van huisdieren, subsidies aan organisaties die bijdragen aan dierenwelzijn en het dierenwelzijnsbeleid op kinderboerderijen. Ook kijken we naar de opvang van dieren, ondersteuning van huisdiereigenaren en een diervriendelijke aanpak van overlast door dieren. Bij het opstellen van de visie betrekken we bewoners, dierenwelzijnsorganisaties en andere partners in de stad.

We voeren de uitvoeringsagenda dierenwelzijn uit. (I)

In de uitvoeringsagenda hebben we de huidige Visie Dierenwelzijn naar concrete acties vertaald. We stemmen onze aanpak waar nodig af op de lokale situatie. Bij maatregelen die per wijk of gebied kunnen verschillen, betrekken we signalen en behoeften uit de buurt.
We ondersteunen inwoners bij de zorg voor hun huisdier en stimuleren verantwoord huisdierenbezit. Inwoners met een laag inkomen ondersteunen we bij de kosten voor de dierenarts. Ook zorgen we voor voldoende mogelijkheden voor honden om los te lopen. Samen met bewoners kijken we per wijk waar hondenlosloopgebieden nodig en mogelijk zijn.
We proberen overlast door dieren zoveel mogelijk te voorkomen. Daarvoor kiezen we voor een preventieve aanpak en kijken we niet alleen naar het dier, maar ook naar de oorzaken van de overlast. Als ingrijpen toch nodig is, doen we dat zo diervriendelijk mogelijk.
We verkleinen de risico's voor in het wild levende dieren in de stad. Met een kansenkaart en knelpuntenanalyse brengen we in beeld waar maatregelen nodig zijn om aanrijdingen en andere risico's te beperken. We onderzoeken onder andere voorzieningen waarmee dieren uit kolken en watergangen kunnen komen. We versterken de natuur in en rond het waterdoor het aanleggen van natuurlijke oevers. Daarmee verbeteren we de leefomgeving van vissen en andere waterdieren en maken we de watergangen klimaatbestendiger begroeide oevers houden water beter vast, helpen piekbuien op te vangen en dragen bij aan een betere waterkwaliteit.

Meer aandacht voor natuur en biodiversiteit (D)

We bevorderen natuurherstel en zorgen voor meer biodiversiteit. De natuur in en rond Arnhem is van grote waarde. We willen dat mensen meer in contact komen met natuur en zich bewuster worden van het belang ervan. We zetten in op vergroting van biodiversiteit, herstel van ecosystemen en het delen van kennis. Sinds 2021 monitoren we structureel de biodiversiteit op veertien referentieplekken in de stad. In 2024 is daar een vijftiende locatie aan toegevoegd. Elk jaar worden drie of vier gebieden gemonitord, zodat we steeds beschikken over actuele informatie. Op basis van de uitkomsten stellen we per gebied een beheer- en ontwikkeladvies op. Daarnaast voeren we gericht onderzoek uit, bijvoorbeeld naar de aanwezigheid van soorten in specifieke gebieden en de vegetatieontwikkeling van bermen. Deze kennis passen we toe in het dagelijks beheer. We delen onze kennis actief met bewoners, onder andere via acties in de wijk, publiekscampagnes en samenwerking met lokale partners.

We stimuleren natuur-inclusieve landbouw (I)

In 2025 is de Arnhemse Kost, een visie op (stads)landbouw en voedsel 2025-2035, vastgesteld. Ook is gestart met de uitvoering van de Uitvoeringsagenda Arnhemse Kost. We stimuleren en faciliteren duurzame stadslandbouw, onder andere met een nieuwe subsidieregeling Arnhemse Kost om bestaande (stads)landbouw- en voedselinitiatieven te ondersteunen in het maken van een professionaliseringsslag en het bieden van aanjaag- en experimenteerruimte voor nieuwe initiatieven. Op onze eigen landbouwgronden brengen we landbouw en natuur samen. We voegen natuur toe aan agrarische gronden (groene dooradering), werken met onze pachters aan agrarisch natuurbeheer en aan systeemherstel van het landschap, met aandacht voor bodem, water en biodiversiteit. We faciliteren agrariërs binnen het gebiedsproces natuurinclusieve landbouw Arnhem Noord in de transitie naar natuurinclusieve landbouw met onder meer een actualisering van natuurinclusieve bedrijfsplannen en een pilot vezelhennepteelt. Verder wordt een beleidskader duurzame gronduitgifte opgesteld met criteria t.a.v. natuurinclusieve landbouw. Voor deze ambities is vanaf 2026 incidenteel een bedrag van € 500.000 (dit is inclusief capaciteit) op jaarbasis beschikbaar voor de komende vier jaar.

We zorgen voor kwalitatief hoogwaardige bossen, natuurterreinen en parken en realiseren 1 % areaaluitbreiding (I)

We beheren onze stadsparken, bossen en natuurterreinen op ecologische en klimaatbestendige wijze. We beheren natuurvolgend. Daarmee volgen we met ons beheer wat er spontaan aan natuurontwikkeling gebeurt. We houden onze parkenbeheervisies actueel en zetten in op concrete acties. Zo planten we bosranden aan, herstellen we oude landschapselementen en versterken we de ecologische waarde. We versterken de klimaatbestendigheid van het bos waarbij de focus ligt op het vasthouden van water en het verbeteren van de organische stofbalans in de bodem. We vergroten de biodiversiteit door het verbeteren van de horizontale en verticale gelaagdheid van de beplanting, het vergroten van structuurvariatie en soortvariatie in het bos. We zorgen voor veilige en toegankelijke parken, met voldoende rust voor natuur, dieren en bezoekers.

Door het verbinden van natuurgebieden creëren we grotere leefgebieden voor planten en dieren. Dit doen we door het samenvoegen van leefgebieden, groene corridors en natuurvriendelijke inrichting van oevers, bermen en bosranden. We breiden bossen uit door extra bos aan te planten of grond voor bos en natuur te verwerven. Hiermee vergroten we de leefgebieden en verbeteren we de migratiemogelijkheden voor zoogdieren als wezel, hermelijn en das, maar ook voor vleermuis, bij en vlinder.

We onderzoeken de mogelijkheden voor het verwerven van strategische gronden voor de uitbreiding van bossen, natuurterreinen en parken, zodat we groene gebieden kunnen verbinden en kunnen werken aan de ambitie van 1% areaaluitbreiding. We voegen het Arnhemse deel van het Zeegbos ten zuiden van Rijkerswoerd toe aan ons areaal bossen en parken. We verbeteren de kwaliteit, toegankelijkheid en ecologische waarde van het gebied en werken achterstanden in beheer en onderhoud weg. We willen de open en groene landschappen ten noorden van de Geitenkamp en in Rijkerswoerd-Zuid versterken tot groene, beleefbare en biodiverse gebieden. Daarvoor gaan we in gesprek met pachters, grondeigenaren en andere betrokkenen. Samen verkennen we hoe beheer en gebruik beter kunnen aansluiten bij onze ambities voor natuur, dierenwelzijn en natuurinclusieve landbouw, in lijn met de Arnhemse Kost.

We breiden de boswachterscapaciteit uit. Daardoor kunnen de taken binnen het team beter worden verdeeld en ontstaat er meer ruimte voor communicatie met bezoekers, inwoners en partners over het gebruik, de bescherming en de beleving van onze bossen, parken en natuurgebieden.
We versterken het groene toezicht en de handhaving. Deze boswachter toezicht (inclusief groene boa bevoegdheid) richt zich op de bescherming van onze bossen, parken en natuurgebieden én op het voorkomen en aanpakken van schade aan bomen, en groeiplaatsen in de stad.

Een circulaire stad (A)

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. In 2024 heeft het eerste Arnhemse burgerberaad over afval plaatsgevonden. De adviezen van het burgerberaad zijn verwerkt in de uitvoeringsagenda Arnhem Schoner 2025-2026 die in 2025 door de raad zijn vastgesteld.
In 2024 zijn we mede op basis van een bericht van onze huidige inzamelaar PreZero en signalen uit de markt, gestart met een verkenning naar de organisatievorm waarbinnen we in de toekomst het afval in de stad inzamelen. Dit heeft geleid tot het besluit van het college om toe te treden tot ROVA. ROVA is één van de grootste publieke inzamelbedrijven in Nederland. Deze omvang biedt een zeer stevig fundament voor de toekomstige dienstverlening in Arnhem. Hierdoor kunnen processen zoals inzameling, maar ook bedrijfsvoering effectief en efficiënt ingericht worden door ROVA. Dit vertaalt zich in een breed servicepakket en hoog serviceniveau. De implementatie van een nieuwe organisatie is in 2026 vol ingezet zodat we vanaf 1 juli 2027 kunnen starten met de dienstverlening door ROVA.
De woningvraag en daaruit volgende inbreidingen in de stad, dwingen ons op een andere manier te kijken naar afvalinzameling in gebieden waar zeer compact en heel hoog gebouwd wordt. Uitgangspunt hierbij is dat we zorgdragen voor een gebruiksvriendelijke manier waarop inwoners hun afval kunnen scheiden. Dit zal een uitdaging worden waarbij per project de mogelijkheden en kosten bekeken worden.

We streven naar minder (rest)afval (D)

Ons doel past in het landelijk beleid om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en daarmee de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden, verder te verkleinen. De criteria die gebruikt worden bij de keuzes voor de manier waarop de afvalinzameling is ingericht, zijn naast dit milieubelang, de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn. Daarbij willen we de afvalstoffenheffing voor 99% kostendekkend maken (zie ook de paragraaf lokale lasten).

We gaan door met de op adviezen uit het burgerberaad gebaseerde uitvoeringsagenda. (I)

De adviezen van het burgerberaad afval (2024) zijn verwerkt in de Uitvoeringagenda Arnhem Schoner 2025-2026. De uitvoering hiervan loopt nog door in 2027 .
In het najaar van 2026 wordt gestart met het plaatsen van toegankelijke verzamelcontainers voor GFE (Groente Fruit en Etensresten). Verwacht wordt dat er in het voorjaar van 2027 er een stadsdekkend netwerk van verzamelcontainers is en gestopt is met de inzameling via citybins. Hiermee bieden we ook bij de hoogbouw een toegankelijkere manier van GFE- inzameling die moet leiden tot meer gescheiden GFE en dus minder restafval.
Eén van de adviezen vanuit het burgerberaad is het opnieuw afsluiten van de verzamelcontainers voor restafval en PBD (Plastic Blik en Drankenkartons). Hierdoor zijn de containers alleen nog maar toegankelijk voor inwoners van de gemeente Arnhem. De verwachting is dat misbruik van de containers door onder andere bedrijven en inwoners van andere gemeentes minder wordt. In 2026 wordt in nauwe samenwerking met de nieuwe inzamelaar ROVA gestart met de aanbesteding van de systemen en de voorbereiding van dit project. Verwacht wordt dat de eerste containers in het najaar van 2027 afgesloten zijn.

We implementeren de overgang naar ROVA (I)

In 2026 heeft het college besloten om per 1 juli 2027 toe te treden tot NV ROVA Holding. Met de keuze voor de samenwerking met ROVA stellen we de continuïteit van afvalinzameling veilig, waarmee we voldoen aan onze wettelijke zorgplicht. Een uitgebreide toelichting hierop is te vinden in de raadsbrief van december 2025.We zetten ons in om deze overgang zo soepel mogelijk te laten verlopen.
Ons afvalbeleid wordt niet beïnvloed door de overgang naar ROVA. De wijze van inzameling en uitvoering verandert voor onze inwoners niet significant vanaf start dienstverlening op 1 juli 2027, inclusief de inzameling van oud papier. Gemeente Arnhem maakt nu en in de toekomst eigen afvalbeleid. ROVA legt geen beleid op aan de gemeente Arnhem, maar biedt wel ondersteuning op dit vlak.
ROVA kan beleidswijzigingen van Arnhem nu en in de toekomst implementeren binnen gangbare termijnen. Ook als beleidswijzigingen nog voor de start van dienstverlening plaatsvinden, kan ROVA hierop handelen en leidt de implementatieperiode tot aan 1 juli 2027 niet tot verlenging van de termijnen die altijd nodig zijn om nieuw beleid te implementeren in uitvoering. In de implementatieperiode wordt hiervoor een werkgroep ingericht.
Om toe te treden tot ROVA is een aankoop van aandelen nodig. ROVA hanteert een norm van 1 aandeel op 100 inwoners. Gemeente Arnhem telt 169.364 inwoners (stand 2025), oftewel 1.694 aandelen. De waarde van de aandelen wordt vastgesteld op basis van het geconsolideerde eigen vermogen van ROVA per 1 januari 2027. Naar verwachting zal de gemeente Arnhem in 2027 een totaal van 1.694 aandelen verwerven tegen een geschatte intrinsieke waarde van € 3.500 per aandeel. De totale waarde van de aandelen bedraagt daarmee circa € 5,9 miljoen, die als een deelneming (financieel vast actief) op de balans van de gemeente komen te staan.
Voor de aankoop van aandelen is geen budget of krediet met bijbehorende dekking nodig. De aankoop van aandelen is een balansverschuiving in de activa: van liquide middelen naar financiële vaste activa. De gemeentelijke reservepositie (eigen vermogen) verandert er niet door, maar het heeft wel een beperkt effect op het gemeentelijke risicoprofiel omdat de waarde van de aandelen kan verminderen. De waarde van aandelen is

afhankelijk van externe factoren zoals marktontwikkelingen en bedrijfsresultaten. Conform de Arnhemse Kadernota Verbonden Partijen 2016 hanteren we een risicogerichte aanpak, waarbij onder andere het risicokompas richting geeft aan het sturen en beheersen van deze nieuwe verbonden partij.
Voor de opstart van de vestiging Arnhem heeft ROVA te maken met aanloopkosten. Zo zijn er aanvullende investeringen en inspanningen noodzakelijk op het gebied van ICT, selectie en werving van personeel en activabeheer. Daarnaast vraagt de organisatie-inrichting om in de transitiefase extra functies (regiomanager, teamleiders, planners). Hierdoor maakt ROVA meer kosten die niet gedekt kunnen worden vanuit de reguliere Dienst Verlening Overeenkomst (DVO)-afspraken. Er wordt gerekend met incidentele aanloopkosten van € 500.000 in 2027. Deze zijn in deze begroting opgenomen.
De consequenties van de overname van de inzamelmiddelen door ROVA is toegelicht in de paragraaf kapitaalgoederen.

In de nieuwe afvalvisie blijft bronscheiding het uitgangspunt en daarbij voeren we een systeem in waarbij de vervuiler betaald en we inwoners belonen voor het goed scheiden van afval (diftar) **(I)**

We willen een nieuwe visie op afval en grondstoffen ontwikkelen met als belangrijkste uitgangspunt “de vervuiler betaalt”. Daarbij kijken we hoe instrumenten als bronscheiding en nascheiding hierbij het beste ingezet kunnen worden. In 2026 maken we een start met het opstellen van deze visie die naar verwachting begin 2027 zal worden afgerond. In de begroting is extra budget gereserveerd voor het opstellen en uitwerken van deze visie.

We verkennen de mogelijkheden voor een circulair ambacht centrum **(I)**

We willen de milieustraat uitbouwen tot circulair ambachtscentrum. We zetten stappen om invulling te geven aan een circulair ambachtscentrum. Dat doen we in de eerste plaats door het netwerk aan circulaire initiatieven verder uit te bouwen. Daarnaast verkennen we de mogelijkheden voor een fysiek circulair ambachtscentrum.

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Omvang huishoudelijk afval	195	199,10	216,20		

Eenheid: Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).

Bron: CBS - Huishoudelijk afval De CBS-afvalcijfers over 2022 worden in december 2023 gepubliceerd. In onze eigen afvalrapportages zien we een gemiddelde van 207 kilogram restafval per inwoner in 2022.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	-73.822	-85.144	-85.386	-93.327	-88.201	-87.117	-90.712
Baten	55.727	55.040	55.076	60.495	62.267	63.136	63.571
Saldo lasten en baten	***-18.094***	***-30.104***	***-30.310***	***-32.832***	***-25.934***	***-23.981***	***-27.141***
Toevoegingen aan reserves	-7.265	-597	-767	-176	-176	-266	-121
Onttrekkingen aan reserves	15.688	10.605	11.415	9.984	826	449	266
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***8.424***	***10.008***	***10.648***	***9.807***	***650***	***183***	***144***
Gerealiseerd resultaat	**-9.670**	**-20.095**	**-19.662**	**-23.024**	**-25.284**	**-23.798**	**-26.996**

Begroting 2027 gerelateerd aan de taakvelden

	Begroting			
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Afvalscheiding en recycling	-15.966	1.621	0	0
Baten afvalstofheffing reinig.recht	0	32.689	0	0
Baten rioolheffing	-250	21.635	0	0
Binnenhavens	-960	913	0	0
Huishoudelijk en bedrijfsafvalwater	-14.863	0	0	2
Natuurbescherm bos natuur recreatie	-6.451	1.065	0	0
Ongediertebestrijding	-331	0	0	0
Openb water: vijver, sloot	-1.429	0	0	313
Openbaar groen	-24.508	180	-55	6.787
Reguleren openbare ruimte	-21	472	0	0
Speelvoorz, recreatie voorziening	-657	0	0	500
Stedelijke vernieuwing	0	0	0	0
Straatreiniging	-6.264	100	0	33
Voorkomen grondwaterproblemen	-518	0	-53	31
Vuilophaal en afvoer	-6.115	324	0	0
Vuilstort en verwerking	-5.691	0	0	0
Werken voor derden Openbaar groen	-63	0	0	0
Woningbouw, -verbetering, renovatie	-9.239	1.495	-68	2.319
Woonruimteverd splitsing woonvergun	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-93.327**	**60.495**	**-176**	**9.984**

Toelichting

Doelenboom i.r.t. subtaken

In onderstaande tabel is weergegeven welke subtaken aan de doelen uit dit begrotingsprogramma bijdragen. De financiële verantwoording vindt plaats op het niveau van de subtaken. Hiermee wordt een verbinding gelegd tussen de doelenboom en de financiële verantwoording.

Daarbij geldt dat een subtaak kan bijdragen aan meerdere doelen. Ook zijn er subtaken die niet direct aan een bestaand doel kunnen worden gekoppeld. Dit komt vooral doordat de doelenboom geen volledig overzicht geeft

van alle gemeentelijke activiteiten. Reguliere uitvoeringswerkzaamheden (de zogenoemde going concern-activiteiten) zijn doorgaans niet opgenomen in doelen en inspanningen.

Ambitie	Doel	Subtaak
Een eerlijke stad waar iedere Arnhemmer goed kan wonen		
	Meer passende en beschikbare woonruimtes	
		Reguleren openbare ruimte
		Stedelijke vernieuwing
		Woningbouw, -verbetering, renovatie
		Woonruimteverd splitsing woonvergun
	Een meer ongedeelde stad	
		Woningbouw, -verbetering, renovatie
	Meer woningen van voldoende kwaliteit	
		Woningbouw, -verbetering, renovatie
	Meer aandacht voor mensen met een specifieke woonbehoefte	
		Woningbouw, -verbetering, renovatie
Een klimaatbestendige en groene openbare ruimte		
	Naar een groene en klimaatadaptievere stad	
		Natuurbescherm bos natuur recreatie
		Openb water: vijver, sloot
		Openbaar groen
		Werken voor derden Openbaar groen
Een leefbare openbare ruimte		
	Een aantrekkelijkere openbare ruimte	
		Afvalscheiding en recycling
		Binnenhavens
		Openbaar groen
		Speelvoorz, recreatie voorziening
		Straatreiniging
		Vuilophaal en afvoer
		Werken voor derden Openbaar groen
	Een goede zorg voor afval-, regen- en grondwater	
		Baten rioolheffing
		Huishoudelijk en bedrijfsafvalwater
		Voorkomen grondwaterproblemen
Een biodiverse en diervriendelijke stad		
	Een beter leven voor dieren	
		Natuurbescherm bos natuur recreatie
		Ongediertebestrijding
	Meer aandacht voor natuur en biodiversiteit	
		Natuurbescherm bos natuur recreatie
		Openbaar groen
		Werken voor derden Openbaar groen
Een circulaire stad		
	We streven naar minder (rest)afval	
		Afvalscheiding en recycling
		Baten afvalstofheffing reinig.recht
		Vuilophaal en afvoer
		Vuilstort en verwerking

Verklaring mutaties t.o.v. 2026

	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-85.386	-93.327	-88.201	-87.117	-90.712
Baten	55.076	60.495	62.267	63.136	63.571
Saldo lasten en baten	**-30.310**	**-32.832**	**-25.934**	**-23.981**	**-27.141**
Toevoegingen aan reserves	-767	-176	-176	-266	-121
Onttrekkingen aan reserves	11.415	9.984	826	449	266
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**10.648**	**9.808**	**650**	**183**	**145**
Gerealiseerd resultaat	**-19.662**	**-23.024**	**-25.284**	**-23.798**	**-26.996**

Taakvelden	Toelichting	2027	2028	2029	2030
Lasten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-7.941	-2.815	-1.731	-5.326
Openbaar groen	Ontwikkeling kapitaallasten	-263	-441	-717	-3.170
Huishoudelijk en bedrijfsafvalwater	Ontwikkeling kapitaallasten	-394	-1181	-1916	-3170
Vuilophaal en afvoer	Ontwikkeling kapitaallasten	576	-449	-708	-792
Straatreiniging	Stijging kostenbudget als gevolg van nominale ontwikkeling. Daarnaast extra middelen in verband met opruimkosten Koningsdag.	-239	-239	-239	-239
Natuurbescherm bos natuur recreatie	In de begroting 2027 stijgt het kostenbudget als gevolg van nominale ontwikkeling en aanvullende middelen voor oa. extra boswachter en ophoging structureel budget dierenwelzijn. Vanaf 2030 vervallen tijdelijke extra middelen Uitvoeringsagenda Arnhemse Kost (€ 0,5 miljoen)	-317	-317	-317	239
Openbaar groen	Ten opzichte van 2026 worden in 2027 meer incidentele middelen ingezet voor klimaatadaptatie (stijging met € 2,3 miljoen). Vanaf 2028 zijn geen incidentele middelen voor klimaatadaptatie vanuit de bestemmingsreserve begroot, waardoor ten opzichte van 2026 sprake is een kostendaling met ca. € 2 miljoen. Daarnaast wordt het budget structureel opgehoogd voor het openbaar groen met € 1,3 miljoen. Door een onttrekking uit de bestemmingsreserve Groenfonds zijn de beschikbare middelen in 2027 €1 miljoen hoger dan de andere jaren.	-4122	2624	2675	2891
Openb water: vijver, sloot	Ten opzichte van 2026 daalt in 2027 het kostenbudget voor baggeren en vanaf 2028 is dit budget nihil.	213	547	547	547
Huishoudelijk en bedrijfsafvalwater	in de begroting 2027 stijgt het kostenbudget als gevolg van nominale onwikkeling en extra middelen voor het WaterRioleringsPlan.	-548	-538	-498	-498

Afvalscheiding en recycling	Ten opzichte van 2026 stijgen de kosten van de inzameling als gevolg van toetreding tot ROVA, nominale ontwikkelingen, electrische afvalzuigers, intensivering inzet op afval en ondersteuning vrijwillgerinitiatieven afval	-3125	-4125	-4037	-3950
Woningbouw, -verbetering, renovatie	Voor de Woonwagenlocaties was in 2026 incidenteel € 3,1 mln. begroot.	3.100	3.100	3.100	3.100
Woningbouw, -verbetering, renovatie	Nationaal programma arnhem oost (NPAO). In deze Begroting zijn extra middelen opgenomen: €500.000 incidenteel vanaf 2027 en structureel € 1,0 miljoen vanaf 2030. Het huidige uitvoeringsplan loopt tot en met 2026. In 2027 is er structureel budget beschikbaar van € 2,5 miljoen, welke nog toebedeeld gaat worden naar individuele projecten in het nieuwe uitvoeringsplan. In de begroting wordt de cofinanciering voor de volkshuisvestingsfondsprojecten verwerkt, waarin in jaarschijf 2029 ook de reservering voor 2030 en 2031 is opgenomen. Dit leidt tot een lagere begroting in 2029 van € 332.000 en daarna vanaf 2030 een stijging van €498.000.	-3.021	-3.021	-2.689	-3.687
Woningbouw, -verbetering, renovatie	In 2027 wordt incidenteel t.o.v. 2026 € 1,1 mln. meer ontvangen vanuit de SPUK Starbouwimpuls en € 300.000 aan eigen middelen voor woningbouwprojecten. In 2028 wordt incidenteel € 1,0 mln. meer ontvangen vanuit de SPUK Steengoed benutten. De begrote lasten worden hierop bijgesteld in de vorm van een begrotingssubsidie.	-1.400	-1.000	145	145
Woningbouw, -verbetering, renovatie	In de begroting is de uitvoering van het woonbeleid cf. het bestedingsplan begroot. De dekking van het bestedingsplan wordt grotendeels onttrokken aan de BR Volkshuisvesting	522	978	1.233	1.379
Woningbouw, -verbetering, renovatie	Voor de invoering van de Wet goed verhuurderschap was in de eerste twee jaren (2025-2026) meer lasten begroot vanwege een verwachte piek in de aanvragen.	1.084	1.094	1.470	1.470
Diversen		-7	153	220	409
Baten	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	5.419	7.191	8.060	8.495
Baten rioolheffing	Stijging via rioolheffing te dekken kosten (oa. straatreiniging en kosten die we maken voor waterkwaliteit en de handhaving van lozingsvergunningen voor bedrijven). Zie verder bij uitgangspunten van beleid en belangrijke ontwikkelingen in de paragraaf Lokale heffingen.	2.606	2.564	2.807	3.497

Baten afvalstofheffing reinig.recht	Stijging van de via afvalstoffenheffing te dekken kosten, ondermeer als gevolg van een nieuw afvalinzamel- en verwerkingscontract vanaf medio 2027. Zie verder bij uitgangspunten van beleid en belangrijke ontwikkelingen in de paragraaf Lokale heffingen.	3.561	5.583	7.156	7.156
Woningbouw, -verbetering, renovatie	In 2027 wordt incidenteel t.o.v. 2026 € 1,0 mln. meer ontvangen vanuit de SPUK Starbouwimpuls en in 2028 wordt incidenteel € 1,0 mln. meer ontvangen vanuit de SPUK Steengoed benutten.	1.036	1.025	-184	-184
Woningbouw, -verbetering, renovatie	Voor de invoering van de Wet goed verhuurderschap was in de eerste twee jaren (2025-2026) meer baten begroot vanwege een verwachte piek in de aanvragen.	-1.573	-1.573	-1.573	-1.573
Diversen		-211	-408	-146	-401
Toevoegingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	591	591	501	646
Woningbouw, -verbetering, renovatie	In de begroting was incidenteel t/m 2026 € 500.000 toegevoegd aan de BR Volkshuisvesting voor betaalbaarheid en versnellen woningbouw.	500	500	500	500
Diversen		91	91	1	146
Onttrekkingen aan reserves	Verklaring mutaties t.o.v. 2026	-1.431	-10.589	-10.966	-11.149
Openbaar groen	De begrote onttrekkingen uit de bestemmingsreserve Groenfonds lopen tot en met 2027	377	-980	-980	-1.035
Openbaar groen	De begrote onttrekkingen uit de bestemmingsreserve Groot Onderhoud Openbare Ruimte lopen tot en met 2028	-590	-1.298	-1.448	-1.448
Openbaar groen	De begrote onttrekkingen uit de bestemmingsreserve Klimaatadaptatiefonds lopen tot en met 2027	-148	-4.648	-4.648	-4.648
Openb water: vijver, sloot	De begrote onttrekkingen uit de bestemmingsreserve Groot Onderhoud Openbare Ruimte lopen tot en met 2027	-262	-575	-575	-575
Speelvoorz, recreatie voorziening	De begrote onttrekkingen uit de bestemmingsreserve Groot Onderhoud Openbare Ruimte lopen tot en met 2027	336	-164	-164	-164
Woningbouw, -verbetering, renovatie	De begrote onttrekking uit de bestemmingsreserve Arnhem Oost loopt tot en met 2026.	-486	-486	-486	-486
Woningbouw, -verbetering, renovatie	In de begroting is de uitvoering van het woonbeleid cf. het bestedingsplan begroot. De dekking van het bestedingsplan wordt grotendeels onttrokken aan de BR Volkshuisvesting	-811	-811	-1.035	-1.160
Woningbouw, -verbetering, renovatie	Bij de Begroting 2024 is voor vier jaar een onttrekking van jaarlijks €1,5 miljoen begroot voor de huisvesting van bijzondere doelgroepen. In 2027 vindt de laatste onttrekking plaats.		-1.500	-1.500	-1.500
Diversen		153	-127	-130	-133
		-3.362	-5.622	-4.136	-7.334

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
NV ROVA Holding
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Wonen

- Woonvisie 2024;
- Nota wonen en zorg 2022
- Huisvestingsverordening;
- Leegstandsverordening
- Beleidsregels zelfbewoningsplicht
- Beleidsregels arbeidsmigranten
- Doelgroepenverordening
- Stadsakkoord 2022
- Facet bestemmingsplan Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal 2.0 Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Visie Dierenwelzijn 2021-2030;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2024-2025
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030;
- Afvalkoers 2022-2026 Arnhem Schoner.

Paragrafen

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen en retributies.
Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de onroerendezaakbelasting (OZB), parkeerbelasting en toeristenbelasting.
Retributies vallen uiteen in bestemmingsheffingen, leges en rechten. Bij bestemmingsheffingen zijn de opbrengsten bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsheffingen. Bij leges en rechten wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld.

Uitgangspunten van beleid en belangrijke ontwikkelingen

Uitgangspunten van beleid

In de Begroting en tarieven van 2027 zijn de volgende uitgangspunten verwerkt:

Onroerendezaakbelasting (OZB)

- De OZB heeft met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen geldt: hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, des te hoger de te betalen belasting.
- Elk jaar is een herwaarderingsjaar voor de OZB. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum. De WOZ-waarde is een zo goed mogelijke schatting van de mogelijke verkoopprijs op de waardepeildatum. Voor de belastingen 2027 geldt de waardepeildatum van 1 januari 2026. De tariefstijging wordt gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling, zodat de opbrengsten niet te hoog of te laag uitvallen. Bij een hogere WOZ-waarde is een lager tarief nodig om dezelfde opbrengsten te kunnen realiseren en bij een lagere WOZ-waarde een hoger tarief.
- De OZB-opbrengsten, exclusief areaalontwikkeling, stijgen vanaf 2027 jaarlijks met 3% plus indexatie. Voor 2027 is de indexatie 2,1% (geraamd CPI 2027), waarmee de stijging van de opbrengsten uitkomt op 5,1%. In beginsel betekent dit voor 2027 ook een gemiddelde lastenstijging OZB van 5,1%. Als de uiteindelijke WOZ-waardes in jaar t-1 echter afwijken van de bij de tariefberekening voor jaar t-1 verwachte waardes, vindt er in jaar t een ‘inhaaleffect’ plaats, waardoor de lastenstijging in dat jaar afwijkt van de opbrengststijging. Bij zowel woningen als niet-woningen is dit het geval. Voor woningen komen de uiteindelijke WOZ-waardes voor 2026 lager uit dan waar bij de tariefberekening mee is gerekend. Hierdoor hebben eigenaren van een woning in 2026 gemiddeld minder OZB betaald dan waar rekening mee werd gehouden. Dit wordt in 2027 gecorrigeerd, waardoor voor 2027 de verwachte gemiddelde lastenstijging OZB voor woningen uitkomt op 5,6%. Voor niet-woningen geldt het tegenovergestelde en komen de WOZ-waardes voor 2026 aanzienlijk hoger uit dan waar bij de tariefberekening mee is gerekend. Eigenaren en gebruikers van niet-woningen hebben in 2026 dus meer OZB betaald dan waar rekening mee werd gehouden. Dit wordt in 2027 gecorrigeerd, waardoor voor 2027 de verwachte gemiddelde lastenstijging voor eigenaren en gebruikers van niet-woningen uitkomt op 3,6% en 3,7%. Ook voor 2027 kunnen de WOZ-waardes afwijken van de waardes waar voor de tariefberekening van uit is gegaan. Met als gevolg dat ook de gemiddelde lastenstijging af kan wijken van wat we nu verwachten. In 2028 wordt dit dan weer gecorrigeerd.
- Daarnaast worden de opbrengsten OZB geraamd op het aantal woningen inclusief de groei die hierin verwacht wordt, de zogenaamde areaalontwikkeling. Jaarlijks wordt beoordeeld of de voor areaalontwikkeling begrote opbrengsten naar boven of beneden bijgesteld moeten worden. De areaalontwikkeling in 2025 en 2026 is lager dan waar eerder van is uitgegaan. De geraamde opbrengsten OZB worden daarom vanaf 2026 structureel met € 300.000 naar beneden bijgesteld. Voor areaalontwikkeling 2027 worden de opbrengsten OZB vanaf 2027 structureel met € 370.000 verhoogd. Per saldo worden de opbrengsten voor areaalontwikkeling vanaf 2027 dus met € 70.000 verhoogd.
- De bijdrage aan het Ondernemersfonds is sinds 2016 gelijk gebleven. Door inflatie is de slagkracht van het fonds daardoor sterk verminderd. De bijdrage aan het Ondernemersfonds wordt daarom vanaf 2027 met € 280.000 verhoogd naar € 1,17 miljoen per jaar. Deze verhoging wordt gedekt uit een verhoging van de opbrengsten OZB niet-woningen.

Rioolheffing

- De rioolheffing is een bestemmingsheffing. De opbrengsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten voor de gemeentelijke watertaken voor afval-, hemel- en grondwater.
- De tarieven van de rioolheffing zijn in 2027 97% kostendekkend. Het uitgangspunt is om de rioolheffing voor 99% kostendekkend te laten zijn. Daarom onderzoeken we het komend jaar de mogelijkheden om toe te groeien naar 99% kostendekkendheid. Voor een berekening van de kostendekkendheid 2027 wordt verwezen naar het onderdeel Kostendekkendheid retributies in deze paragraaf.
- De begrote opbrengsten uit rioolheffing stijgen in 2027 doordat er meer kosten onder de heffing komen te vallen. Bijvoorbeeld kosten voor straatreiniging en kosten die we maken voor waterkwaliteit en de handhaving van lozingsvergunningen voor bedrijven. Ook de kapitaallasten van investeringen die we doen in het kader van klimaatadaptatie blijven deels uit de rioolheffing betaald worden.
- Bij objecten met leegstand kan het gebruikersdeel van de rioolheffing niet worden opgelegd, waardoor minderopbrengsten ontstaan. De effecten van leegstand verwerken we in de tarieven, door opbrengstderving als gevolg van leegstand te compenseren met een hoger eigenaarstarief.
- Net zoals de OZB heeft de rioolheffing met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. De rioolheffing volgt de jaarlijkse herwaardering voor de OZB.

Afvalstoffenheffing

- De afvalstoffenheffing is een bestemmingsheffing. De opbrengsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.
- De afvalstoffenheffing is in 2027 92% procent kostendekkend. Momenteel zetten we dus geld in vanuit de algemene middelen om afvalinzameling en -verwerking te bekostigen. We vinden het logischer om deze kosten te laten betalen door gebruikers. We kiezen er daarom voor om kosten die eerder uit de algemene middelen bekostigd werden onder de afvalstoffenheffing te laten vallen. Dat geldt ook voor kosten die we aanvullend maken, bijvoorbeeld als gevolg van een nieuw afvalinzamel- en verwerkingscontract vanaf medio 2027. Om de stijging van de heffing te dempen betalen we een deel van de kosten in 2027 en 2028 nog uit algemene middelen. Het uitgangspunt is om de afvalstoffenheffing voor 99% kostendekkend te laten zijn. Daarom onderzoeken we het komend jaar de mogelijkheden om in stappen toe te groeien naar 99% kostendekkendheid. Voor een berekening van de kostendekkendheid 2027 wordt verwezen naar het onderdeel Kostendekkendheid retributies in deze paragraaf.
- We werken bij de afvalstoffenheffing met drie tarieven: één voor eenpersoonshuishoudens, één voor tweepersoonshuishoudens en één voor huishoudens van drie personen of meer. Hiermee wordt een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt.

Parkeerbelasting (straatparkeren)

- De parkeertarieven worden voor 2027 geïndexeerd met 2,1% (geraamd CPI 2027).
- Daarnaast worden de parkeertarieven in 2027, 2028, en 2029 met € 0,30 per uur verhoogd.

Leges en rechten

- De legestarieven maken we meer kostendekkend. Het komend jaar onderzoeken we hoe we hier concreet invulling aan kunnen geven. Hierbij letten we scherp op de betaalbaarheid van leges voor betrokkenen.
- De tarieven voor paspoorten, Nederlandse identiteitskaarten en rijbewijzen worden in 2027 verhoogd met de stijging van de af te dragen rijksleges en de stijging van de gemeentelijke leges.
- De tarieven (percentages) voor het ruimtelijk deel en het bouwtechnische deel onder de Omgevingswet blijven gelijk aan de tarieven 2026, omdat voor deze onderdelen al de stijgende bouwkosten effect hebben op de prijs van de aanvraag.
- Voor de overige leges en voor de rechten geldt dat de tarieven in 2027 worden verhoogd met 2,1% (geraamd CPI 2027). Uitzondering hierop zijn de tarieven waarvoor een wettelijk maximum geldt.
- Voor een overzicht van de kostendekkendheid van de leges en rechten 2027 wordt verwezen naar het onderdeel Kostendekkendheid retributies in deze paragraaf.

Toeristenbelasting

- Het hoge tarief van de toeristenbelasting (voor met name overnachten in hotels en B&B's) wordt in 2027 eenmalig opgehoogd met € 1,26 naar € 4,85 per persoon per nacht (hierin is ook de indexatie verwerkt). Het lage tarief blijft ongewijzigd op € 2,05. Vanaf 2028 worden de tarieven van de toeristenbelasting jaarlijks geïndexeerd

Belangrijke ontwikkelingen

Onderzoek brede rioolheffing (raadsbrief))
We voeren geen brede rioolheffing in. Uit onderzoek is gebleken dat het in Arnhem juridisch te risicovol is om dit in te voeren. Het is te ingewikkeld gebleken om alle gebruikers van de betreffende objecten in beeld te krijgen, terwijl dit juridisch wel vereist is. Een vrijstelling voor deze groep opnemen is juridisch niet mogelijk. Daarnaast zou de uitvoering van de brede rioolheffing kostenverhogend zijn, terwijl het een beperkt aantal extra objecten zou betreffen.

Leegstandsbelasting
Er zal zo spoedig mogelijk een leegstandsbelasting worden ingevoerd. Uitgangspunt is vaststelling van een verordening in 2026, waardoor heffing per 2028 mogelijk is. Invoering is nog wel afhankelijk van de wetswijziging van de wet Leegstand die aan deze belasting mede ten grondslag ligt.

Vervroeging aanslagoplegging
De belastingaanslag (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing) wordt tot nu toe in februari opgelegd. We willen dit vervroegen naar januari. Daarmee wordt de afhandeling van bezwaren vervroegd en kan de herwaardering eerder worden opgestart. Daarbij laten we de betaaldata bestaan zoals ze nu zijn: tot eind maart de gelegenheid om te betalen en de automatische incasso loopt van maart tot en met oktober. We onderzoeken vanaf welk kalenderjaar de vervroegde aanslagoplegging mogelijk is.

WOZ-bezwaren
In de OZB-begroting is rekening gehouden met € 1,25 miljoen aan lasten voor verminderingen naar aanleiding van bezwaar tegen de WOZ-waarde. Na een piek in het aantal bezwaren in 2023 ligt het aantal bezwaren nu weer op het niveau van voor 2023. De daling in het aantal bezwaren is landelijk zichtbaar. Volgens de Waarderingskamer hangt deze ontwikkeling mede samen met de afname van activiteiten van commerciële bureaus die op basis van no cure no pay bezwaar maakten tegen WOZ-waarden. Daarnaast lukt het gemeenten steeds beter om vragen over de hoogte van de WOZ-waarde van inwoners via meer informeel en persoonlijk contact op te lossen. Een formeel bezwaar is dan niet meer nodig. Het aantal bezwaren is overigens niet altijd maatgevend voor het bedrag aan verminderingen. Van invloed is bijvoorbeeld ook de verdeling tussen bezwaren voor woningen en voor niet-woningen, het percentage bezwaren dat gegrond wordt verklaard en het bedrag aan WOZ-waarde dat verminderd wordt. Op basis van het gemiddeld gerealiseerde bedrag aan verminderingen in de jaren 2024-2026 vinden we het realistisch om vanaf 2027 het begrote bedrag aan lasten voor verminderingen te verlagen naar € 500.000.

Begrote opbrengsten van de lokale heffingen

	2026	2027
Bedragen x € 1.000		
Algemene belastingen		
OZB	67.179	71.779
Parkeerbelasting	14.649	15.343
Toeristenbelasting	2.084	2.834
Subtotaal	**83.912**	**89.956**
Bestemmingsheffingen		
Afvalstoffenheffing	29.128	32.689
Rioolheffing	18.779	21.385
Bedrijveninvesteringszone (BIZ) Korenkwartier	121	121
Bedrijveninvesteringszone (BIZ) Vastgoedeigenaren Binnenstad	120	120
Subtotaal	**48.147**	**54.315**
Leges		
Leges omgevingswet	3.879	4.579
Leges publieke dienstverlening en burgerlijke stand	3.606	4.209
Overige leges	2.207	1.314
Subtotaal	**9.691**	**10.102**
Rechten		
Scheepvaartrechten	536	536
Reinigingsrechten	54	99
Subtotaal	**590**	**636**
Totaal	**142.341**	**155.008**

In bovenstaande tabel zijn de begrote opbrengsten van de lokale heffingen opgenomen. Bij de begrote bedragen is rekening gehouden met lagere opbrengsten als gevolg van vermindering van aanslagen. Voor een toelichting op de mutaties ten opzichte van 2026 wordt verwezen naar het onderdeel Uitgangspunten van beleid en belangrijke ontwikkelingen in deze paragraaf.

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Ontwikkeling lokale lastendruk in Arnhem

In onderstaande tabellen is voor een aantal 'standaard' huishoudens en (vastgoed)ondernemers in Arnhem de verwachte meerjarige lastenontwikkeling weergegeven. De bedragen en percentages zijn afgerond op hele euro's en getallen. De daadwerkelijke lastenontwikkeling voor 2027 en verder kan afwijken van hieronder gepresenteerd, als de bij de tarief- en lastenberekening gehanteerde uitgangspunten in werkelijkheid anders uitpakken. Daarbij geldt dat hoe verder een belastingjaar in de toekomst ligt, des te meer onzekerheid er nu nog is.

Voor de berekeningen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Bij de OZB is de jaarlijkse stijging mede afhankelijk van de verwachte inflatie. Voor de lastenontwikkeling is uitgegaan van de op het moment van het opstellen van deze Begroting bekende geraamde cpi's voor de jaren 2027 tot en met 2030 (2027: 2,1%, 2028: 2,5%. 2029: 2,1%, 2030: 2,3%).
- De tariefverhoudingen (woning/niet-woning, eigenaar/gebruiker, omvang huishouden) in de jaren 2028-2030 zijn gelijk aan die van 2027;
- Voor de toe te rekenen kosten is gerekend met (verwacht) prijspeil 2027;
- Voor de afvalstoffenheffing is voor 2028 hetzelfde percentage kostendekkendheid gehanteerd als dat geldt voor 2027 (92%), voor 2029 en 2030 is uitgegaan van 95%. Voor de rioolheffing is voor alle jaren uitgegaan van hetzelfde percentage kostendekkendheid als dat geldt voor 2027 (97%). Voor beide heffingen geldt

dat 99% kostendekkend het uitgangspunt is. Daarom onderzoeken we het komend jaar de mogelijkheden om in stappen toe te groeien naar 99% kostendekkendheid
- Voor de afvalstoffenheffing is uitgegaan van een huishouden van drie of meer personen;
- Er is uitgegaan van een gelijkblijvend aantal objecten en huishoudens. Bij toename van het aantal objecten / huishoudens heeft dit een verlagend effect op de tarieven en lasten.

Voor een toelichting op de mutaties in de lasten wordt verwezen naar het onderdeel Uitgangspunten van beleid en belangrijke ontwikkelingen in deze paragraaf.

Huishouden 3 personen en meer koopwoning	2026	2027	2028	2029	2030
WOZ-waarde € 350.000 (2027)					
OZB	€ 338	€ 357	€ 377	€ 396	€ 417
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*5,6%*	*5,5%*	*5,1%*	*5,3%*
Rioolheffing	€ 146	€ 167	€ 172	€ 177	€ 187
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*14,0%*	*3,4%*	*2,9%*	*5,3%*
Afvalstoffenheffing	€ 441	€ 488	€ 521	€ 544	€ 544
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*10,8%*	*6,8%*	*4,4%*	*0,1%*
Totaal	**€ 925**	**€ 1.012**	**€ 1.070**	**€ 1.117**	**€ 1.148**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*9,4%*	*5,8%*	*4,4%*	*2,8%*
WOZ-waarde € 700.000 (2027)					
OZB	€ 677	€ 715	€ 754	€ 792	€ 834
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*5,6%*	*5,5%*	*5,1%*	*5,3%*
Rioolheffing	€ 292	€ 333	€ 345	€ 355	€ 373
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*14,0%*	*3,4%*	*2,9%*	*5,3%*
Afvalstoffenheffing	€ 441	€ 488	€ 521	€ 544	€ 544
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*10,8%*	*6,8%*	*4,4%*	*0,1%*
Totaal	**€ 1.410**	**€ 1.536**	**€ 1.620**	**€ 1.691**	**€ 1.752**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*9,0%*	*5,5%*	*4,4%*	*3,6%*

Huishouden 3 personen en meer huurwoning	2026	2027	2028	2029	2030
WOZ-waarde € 200.000 (2027)					
OZB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Rioolheffing	€ 41	€ 47	€ 49	€ 50	€ 53
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*14,3%*	*3,4%*	*2,9%*	*5,3%*
Afvalstoffenheffing	€ 441	€ 488	€ 521	€ 544	€ 544
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*10,8%*	*6,8%*	*4,4%*	*0,1%*
Totaal	**€ 482**	**€ 535**	**€ 570**	**€ 594**	**€ 597**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*11,1%*	*6,5%*	*4,2%*	*0,6%*
WOZ-waarde € 400.000 (2027)					
OZB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Rioolheffing	€ 83	€ 94	€ 98	€ 100	€ 106
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*14,3%*	*3,4%*	*2,9%*	*5,3%*
Afvalstoffenheffing	€ 441	€ 488	€ 521	€ 544	€ 544
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*10,8%*	*6,8%*	*4,4%*	*0,1%*
Totaal	**€ 523**	**€ 582**	**€ 619**	**€ 644**	**€ 650**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*11,3%*	*6,2%*	*4,1%*	*0,9%*

Eigenaar niet-woning	2026	2027	2028	2029	2030
WOZ-waarde € 500.000 (2027)					
OZB	€ 3.704	€ 3.840	€ 4.051	€ 4.257	€ 4.483
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*3,7%*	*5,5%*	*5,1%*	*5,3%*
Rioolheffing	€ 360	€ 403	€ 416	€ 429	€ 451
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*11,8%*	*3,4%*	*2,9%*	*5,3%*
Totaal	**€ 4.064**	**€ 4.242**	**€ 4.467**	**€ 4.686**	**€ 4.934**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*4,4%*	*5,3%*	*4,9%*	*5,3%*
WOZ-waarde € 1.000.000 (2027)					
OZB	€ 7.408	€ 7.679	€ 8.101	€ 8.515	€ 8.966
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*3,7%*	*5,5%*	*5,1%*	*5,3%*
Rioolheffing	€ 720	€ 805	€ 833	€ 857	€ 902
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*11,8%*	*3,4%*	*2,9%*	*5,3%*
Totaal	**€ 8.129**	**€ 8.484**	**€ 8.934**	**€ 9.372**	**€ 9.868**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*4,4%*	*5,3%*	*4,9%*	*5,3%*

Huurder niet-woning	2026	2027	2028	2029	2030
WOZ-waarde € 500.000 (2027)					
OZB	€ 926	€ 960	€ 1.012	€ 1.064	€ 1.120
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*3,6%*	*5,5%*	*5,1%*	*5,3%*
Rioolheffing	€ 340	€ 384	€ 397	€ 409	€ 430
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*13,1%*	*3,4%*	*2,9%*	*5,3%*
Totaal	**€ 1.265**	**€ 1.344**	**€ 1.409**	**€ 1.473**	**€ 1.551**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*6,2%*	*4,9%*	*4,5%*	*5,3%*
WOZ-waarde € 1.000.000 (2027)					
OZB	€ 1.852	€ 1.919	€ 2.025	€ 2.128	€ 2.241
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*3,6%*	*5,5%*	*5,1%*	*5,3%*
Rioolheffing	€ 679	€ 768	€ 794	€ 818	€ 861
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*13,1%*	*3,4%*	*2,9%*	*5,3%*
Totaal	**€ 2.531**	**€ 2.687**	**€ 2.819**	**€ 2.945**	**€ 3.101**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*6,2%*	*4,9%*	*4,5%*	*5,3%*

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk in de Nederlandse gemeenten en publiceert deze in de Atlas van de lokale lasten. De indicator 'woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. Hierbij wordt uitgegaan van een huishouden met een (koop- of huur)woning met een gemiddelde waarde in de betreffende gemeente.
Het Coelo publiceert de Atlas van de lokale lasten in het eerste kwartaal van het betreffende belastingjaar. De cijfers over 2027 zijn bij het opstellen van deze begroting dan ook nog niet bekend.
In de Atlas van de lokale lasten 2026 is over de woonlasten van een meerpersoonshuishouden opgenomen:

	Huishouden met een koopwoning	Huishouden met een huurwoning
Gemiddelde woonlasten Nederlandse gemeenten 2026	€ 1.095	€ 500
Gemiddelde woonlasten Arnhem 2026	€ 1.205	€ 504

Kwijtscheldingsbeleid
Particulieren en kleine zelfstandigen komen in aanmerking voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen als het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100 procent van het bijstandsniveau. Ook wordt gekeken naar het vermogen van de inwoner, onder andere de vrij te laten financiële middelen. Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing. Arnhem vult hierbij de beleidsvrijheid die er is voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen zo ruim mogelijk in.

Kostendekkendheid retributies

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor retributies maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert. Het gaat bij de kostendekkendheid om begrote bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn. De gerealiseerde mate van kostendekkendheid kan afwijken van wat geraamd werd, doordat de kosten of opbrengsten hoger of lager uitvallen dan begroot.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de begrote kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges en rechten.

Kosten van overhead
Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten moeten zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren (artikel 21 Financiële verordening)

Afvalstoffenheffing

Berekening kostendekkenheid Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	30.882
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-1.629
Netto kosten taakvelden	***29.254***
Overige toe te rekenen kosten:	
Overhead	687
BTW	5.509
Totale kosten	***35.449***
Opbrengst heffingen	32.689
Dekkingspercentage	**92%**

Rioolheffing
Bij de rioolheffing hanteren we twee verschillende heffingen: een voor eigenaren en een voor gebruikers. Van de totale kosten van bijna € 19,3 miljoen rekenen we, in lijn met de opbrengstverhoudingen van de verschillende heffingen, 51% toe aan de eigenarenheffing en 49% aan de gebruikersheffing.

Berekening kostendekkenheid Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	18.550
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	0
Netto kosten taakvelden	***18.550***
Overige toe te rekenen kosten:	
Overhead	977
BTW	2.715
Totale kosten	***22.242***
Opbrengst heffingen	21.635
Dekkingspercentage	**97%**

Leges

Legesverordening	Lasten 2027	Baten 2027	Kosten-dekkendheid
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
Publieke dienstverlening en burgerlijke stand	7.307	4.209	58%
Parkeren en verblijfsrechten	105	103	98%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**7.412**	**4.312**	**58%**
Dienstverlening in het kader van de Omgevingswet			
Omgevingswet	6.573	4.579	70%
Subtotaal dienstverlening in het kader van de Omgevingswet	**6.573**	**4.579**	**70%**
Dienstverlening APV en vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Horeca	601	180	30%
Evenementen en markten	535	148	28%
Verordening kabels en leidingen en telecommunicatie	342	293	86%
Overige leges dienstverlening Europese dienstenrichtlijn	638	480	75%
APV en overige bepalingen	305	109	36%
Subtotaal dienstverlening APV en vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**2.421**	**1.210**	**50%**
Totaal	**16.406**	**10.102**	**62%**

Scheepvaartrechten Bedragen x € 1.000	839	536	64%

Reinigingsrechten Bedragen x € 1.000	99	99	100%

Overzicht lokale heffingen

Onderstaande tarieven worden ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden in de betreffende verordeningen. De tarieven zijn berekend op basis van gegevens over de belastingcapaciteit (totale WOZ-waarde) die bekend waren op het moment van het opstellen van de Begroting. In het najaar van 2026 komen nieuwe ramingen beschikbaar. Aangezien ook deze nog een mate van onzekerheid kennen, passen we de tarieven hier in principe niet op aan.

OZB

2026	Tarieven			WOZ-waarde (x € 1.000)		Begrote opbrengsten (x € 1.000)		
	eigenaar	gebruiker	totaal	eigenaar	gebruiker	eigenaar	gebruiker	totaal
Woningen	0,1044%	n.v.t.	0,1044%	31.684.053	n.v.t.	33.078	n.v.t.	33.078
Niet-woningen	0,7549%	0,1887%	0,9436%	3.765.089	3.765.089	28.423	7.105	35.527
Totaal						**61.501**	**7.105**	**68.606**

2027	Tarieven			WOZ-waarde (x € 1.000)		Begrote opbrengsten (x € 1.000)		
	eigenaar	gebruiker	totaal	eigenaar	gebruiker	eigenaar	gebruiker	totaal
Woningen	0,1021%	n.v.t.	0,1021%	34.055.334	n.v.t.	34.770	n.v.t.	34.770
Niet-woningen	0,7679%	0,1919%	0,9598%	3.920.806	3.920.806	30.108	7.524	37.632
Totaal						**64.878**	**7.524**	**72.402**

De opbrengsten OZB in bovenstaande tabellen wijken af van de OZB-opbrengsten die zijn opgenomen bij het onderdeel Begrote opbrengsten van de lokale heffingen . Het verschil is te verklaren doordat opbrengsten uit areaalontwikkeling, correctie voor leegstand en brutering baten en verminderingen naar aanleiding van bezwaar niet in bovenstaande tabellen zijn meegenomen.

Afvalstoffenheffing

	Tarief	Tarief	Aantal huishoudens		Begrote opbrengsten (x € 1.000)	
Huishoudgrootte	2026	2027	2026	2027	2026	2027
Eenpersoons	€ 312,72	€ 346,44	31.985	32.787	10.002	11.359
Tweepersoons	€ 400,80	€ 444,00	24.966	24.067	10.006	10.686
Drie personen en meer	€ 440,52	€ 487,92	20.696	21.813	9.117	10.643
Totaal			**77.647**	**78.667**	**29.126**	**32.687**

Rioolheffing

2026	Tarieven			Aansluiting op riool WOZ-waarde (x € 1.000)		Begrote opbrengsten (x € 1.000)		
	eigenaar	gebruiker	Totaal	eigenaar	gebruiker	eigenaar	gebruiker	totaal
Woningen	0,0228%	0,0223%	0,0451%	31.581.203	30.881.205	7.201	6.887	14.087
Niet-woningen	0,0734%	0,0692%	0,1426%	3.577.989	3.344.872	2.626	2.315	4.941
Totaal						**9.827**	**9.201**	**19.028**

2027	Tarieven			Aansluiting op riool WOZ-waarde (x € 1.000)		Begrote opbrengsten (x € 1.000)		
	eigenaar	gebruiker	Totaal	eigenaar	gebruiker	eigenaar	gebruiker	totaal
Woningen	0,0240%	0,0236%	0,0476%	33.953.740	33.242.214	8.149	7.845	15.994
Niet-woningen	0,0805%	0,0768%	0,1573%	3.685.197	3.463.482	2.967	2.660	5.627
Totaal						**11.115**	**10.505**	**21.621**

Risicomanagement en weerstandsvermogen

De omgeving waarin we als gemeente werken is niet altijd voorspelbaar. We krijgen daarbij te maken met risico's, die invloed kunnen hebben op het behalen van onze ambities. Ook onze financiële positie kan door het optreden van risico's worden beïnvloed.
Een belangrijk hulpmiddel om met onzekerheden om te gaan is risicomanagement. Risicomanagement zorgt ervoor dat risico's duidelijk worden, maar vooral dat er maatregelen worden getroffen om de risico's te beheersen. Niet alle risico's zijn (volledig) te beheersen. Ook kan er bewust de keuze worden gemaakt om niet op zoek te gaan naar beheersmaatregelen, maar het risico te nemen. Voor risico's waarvan het mogelijk financieel effect niet tot nul is teruggebracht vormen we een buffer, het weerstandsvermogen.

Deze paragraaf start met een toelichting op de afspraken die we in Arnhem hebben over risicomanagement en weerstandsvermogen. Daarna wordt toegelicht hoe de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit en de weerstandsfactor zich in 2027 en verder ontwikkelen. Als laatste volgen de uitkomsten van de financiële kengetallen conform artikel 11 van het BBV.

Uitgangspunten van beleid

Nota risicomanagement en weerstandsvermogen
In de nota risicomanagement en weerstandsvermogen uit 2023 is vastgelegd welke beleidsuitgangspunten we in Arnhem hebben voor risicomanagement en welke spelregels gelden voor het weerstandsvermogen. Een open risicocultuur is daarbij de belangrijkste pijler: de norm is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant met risico's en maatregelen wordt omgegaan.

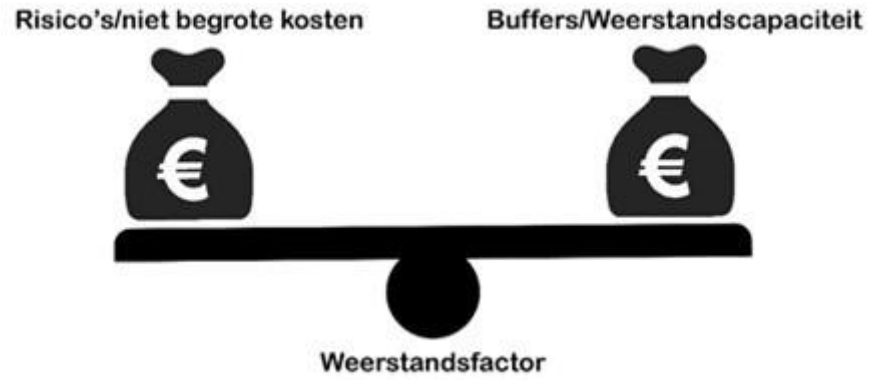
Financiële verordening
Een aantal belangrijke Arnhemse spelregels over weerstandsvermogen en risico's ligt vast in de financiële verordening. Voor de weerstandsfactor is een ondergrens van 1,0 vastgesteld en de mogelijkheid om (nieuw) beleid in te zetten bij een weerstandsfactor van meer dan 1,4. Voor de solvabiliteit is er een streefwaarde opgenomen van 14%, met 10% als ondergrens. Ook zijn er afspraken vastgelegd over hoe we in Arnhem omgaan met grote, risicovolle projecten. Bijvoorbeeld dat hierbij een onafhankelijke risicoanalyse verplicht is.

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

In dit deel van de paragraaf wordt ingegaan op de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit en de daarmee samenhangende weerstandsfactor:

- de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie zijn opnieuw beoordeeld, waar nodig aangepast en aangevuld. Voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit maken we vervolgens gebruik van een simulatie met een zekerheidspercentage van 90%;
- de omvang van de reserves, waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen, is bepaald;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Het totaalbeeld ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2026	JV 2025	Prognose 2026	Begroting 2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Benodigde weerstandscapaciteit (90%)							
1. Gemeentebrede risico's	30.130	27.869	26.479	26.479	26.479	26.479	26.479
2. Risico's grondexploitatie	49.758	60.363	60.363	60.363	60.363	60.363	60.363
Totaal	**79.889**	**88.232**	**86.842**	**86.842**	**86.842**	**86.842**	**86.842**
Beschikbare weerstandscapaciteit							
1. Algemene reserve per 31-12	91.075	102.668	100.173	89.322	73.870	64.416	57.856
Stand algemene reserve per 1-1	93.972	73.721	102.668	100.173	89.322	73.870	64.416
Toevoegingen	0	2.118	0	3.160	0	0	0
Onttrekkingen	-10.834	0	-3.142	0	-3.511	-3.777	-6.417
Financieel Beeld - Begroting 2027	7.937	0	647	-14.011	-11.941	-5.676	-144
Resultaat / Prognose resultaat		26.829	0				
Stand algemene reserve per 31-12	91.075	102.668	100.173	89.322	73.870	64.416	57.856
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	23.903	28.988	28.988	28.988	28.988	28.988	28.988
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	1.014	1.039	1.039	1.039	1.039	1.039
Totaal	**116.017**	**132.670**	**130.200**	**119.349**	**103.897**	**94.443**	**87.883**
Weerstandsfactor	**1,5**	**1,5**	**1,5**	**1,4**	**1,2**	**1,1**	**1,0**
Ruimte t.o.v. weerstandsfactor 1,0	**36.128**	**44.438**	**43.358**	**32.507**	**17.055**	**7.601**	**1.041**
Ruimte t.o.v. weerstandsfactor 1,4	**4.173**	**9.145**	**8.621**	**-2.230**	**-17.682**	**-27.136**	**-33.696**

Benodigde weerstandscapaciteit

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan en de financiële effecten in te schatten wanneer ze zich voor doen. Voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit maken we vervolgens gebruik van een simulatie met een zekerheidspercentage van 90%. De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van eerdere inschattingen bij het Jaarverslag 2025, met € 1,4 miljoen gedaald.

1. Gemeentebrede risico's

Het geactualiseerde gemeentebrede risicoprofiel bestaat voor de Begroting 2027 in totaal uit 99 risico's. (Jaarverslag 2025: 100 risico's). In het risicoprofiel zijn 36 ongekwantificeerde risico's opgenomen en 12 geheime risico's, waarvan openbaarmaking zou kunnen leiden tot het schaden van de economische en financiële belangen van de gemeente. De geheime risico's zijn opgenomen in een geheime bijlage bij deze Begroting.

Een overzicht van de tien belangrijkste gemeentebrede risico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen in het vervolg van deze paragraaf.

2. Grondexploitatie risico's

Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de opstelling van Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2025 en bedraagt € 60,4 miljoen. Bij deze Begroting zijn de risico's voor de grondexploitatie aangehouden zoals deze zijn geactualiseerd en vastgesteld bij de FJP en meegenomen in het Jaarverslag 2025.
Voor een nadere inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Beschikbare weerstandscapaciteit

1. Algemene reserve

De verwachte stand 2027 en het meerjarig verloop van de algemene reserve wordt bepaald door de volgende factoren:

- Besluitvorming uit vorige begrotingsjaren die doorwerkt in het verloop van de algemene reserve.
- De prognose van de uitkomst van het jaarresultaat voor 2026, zoals opgenomen in Turap-1 en Turap-2. Als gevolg van het totale verwachte jaarresultaat neemt de algemene reserve in 2026 (per 31-12) af met € 2,3 miljoen.
- Voorstellen voor verrekening met de algemene middelen in deze Begroting 2027

2. Weerstandscapaciteit grondbedrijf
De beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf wordt jaarlijks geactualiseerd ten behoeve van het jaarverslag. Bij deze Begroting is de beschikbare weerstandscapaciteit aangehouden zoals deze is vastgesteld bij het Jaarverslag 2025, deze bedraagt € 29,0 miljoen.

3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen wordt bij de Begroting 2027 ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Weerstandsfactor
De weerstandsfactor voldoet in begrotingsjaar 2027 aan het uitgangspunt van 1,4 en blijft in alle jaren daarna boven de afgesproken grens van 1,0.

Top 10 gemeentebrede risico's

Hieronder worden de 10 belangrijkste gemeentebrede risico's (met hoogste invloed%) toegelicht. Deze risico's bepalen voor 63% de totaal benodigde weerstandscapaciteit van de € 26,5 miljoen.

Top 10 Risico's Begroting 2027

Risicogebeurtenis	Kans	Geld (Max)	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarrekening 2025
S07 Gezondheid, Welzijn en Ondersteuning				
Jeugd /Jeugdzorg				
Korting budget Jeugdzorg vanwege Hervormingsagenda	70%	€ 5.000.000	9,8%	Ongewijzigd
Het Rijk heeft in het kader van landelijk gemaakte afspraken over de Hervormingsagenda Jeugdzorg voor de komende jaren kortingen ingeboekt op het budget dat gemeenten voor jeugdzorg ontvangen in het Gemeentefonds. De afspraak die hierover met de VNG is gemaakt dat deze korting niet ten koste zou gaan van gemeenten omdat hiertegenover landelijke aanpassingen in de Jeugdwet zouden staan. In het algemeen geldt de vraag of de door het Rijk ingeboekte bezuinigingen op het landelijk budget Jeugdzorg realistisch van aard zijn, zowel macro gezien als op het individuele niveau van de gemeente. Dit geeft een financieel risico op gemeente niveau. In de meicirculaire 2025 is de geboekte maatregelen van de hervormingsagenda geindexeerd, wat een grotere opgave betekent.				
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën				
Automatisering				
Datalekken en hacks	70%	€ 5.000.000	9,1%	Ongewijzigd
Het risico op phishingmails, ransomware, gehackt worden en datalekken bij het verstrekken van gegevens. Naast financiële schade is er kans op imago schade. Op basis van ervaringen en bijbehorende impact bij andere organisaties is het risicobedrag bepaald.				
S06 Participatie en armoedebestrijding				
Werk en Inkomen				
Aanspraak eigen risico inkomensregelingen BUIG	70%	€ 4.200.000	7,6%	Ongewijzigd
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een eigen risico. Dit eigen risico is in 2025 bijgesteld van 10% naar 7,5% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG budget 2026 € 9,9 mln. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie rekening te houden met een tekort van € 5,7 mln. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 4,2 mln. is opgenomen.				
S07 Gezondheid, Welzijn en Ondersteuning				
Zorg; Jeugd /Jeugdzorg				
Niet realiseren bezuinigingen en inverdieneffecten maatvoorzieningen Jeugdzorg en Wmo	50%	€ 5.600.000	7,3%	Gewijzigd+
In de Perspectiefnota 2025 is een aantal bezuinigingsmaatregelen opgenomen. Het gaat onder andere om meer groepsgewijs begeleiden voor Wmo en Jeugd en analyse van Jeugd casussen groter dan € 100.000. De mate van realiseerbaarheid van deze maatregelen staat niet vast. Het risico bestaat dat de ingeboekte besparingen van € 3,3 miljoen niet of deels worden gerealiseerd. In de Begroting 2027 zijn er inverdieneffecten van een nieuw zorg- en welzijnslandschap opgenomen van € 2,3 miljoen opgenomen. Het risico is aanwezig dat dit inverdieneffect niet of niet volledig wordt gerealiseerd.				
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën				
Bedrijfsvoering				
Onzekerheden cluster de Connectie	50%	€ 4.250.000	6,8%	Ongewijzigd

Met ingang van 1 januari 2026 is De Connectie omgevormd van een Bedrijfsvoeringsorganisatie naar een Centrumregeling waarbij De Connectie als cluster onderdeel uitmaakt van de gemeente Arnhem (gastheer) en de gemeenten Renkum en Rheden als gastgemeenten diensten afnemen van de gemeente Arnhem. Aangezien De Connectie voorheen niet over een eigen weerstandscapaciteit beschikte, waren de risico's grotendeels al geïntegreerd in het risicoprofiel van de gemeente Arnhem. De risico's hebben met name betrekking op het ICT-landschap, de overgang van applicaties naar de cloud en de toekomstige (kosten)ontwikkelingen in relatie tot de ambities van de gastgemeenten. Bij de volgende actualisatie worden de risico's van De Connectie in samenhang met het risicoprofiel van de gemeente Arnhem opnieuw beoordeeld en gewogen.

S07 Gezondheid, Welzijn en Ondersteuning				
Zorg; Jeugd /Jeugdzorg				
Hogere kosten door meer cliënten WMO en jeugdzorg	50%	€ 5.000.000	6,5%	Ongewijzigd

In de kostenprognose Jeugdzorg die is afgegeven voor het Informatiedossier 2027 wordt uitgegaan van weinig tot geen groei in aantal cliënten of aantallen van zorg. In 2023 en 2024 heeft een redelijke volumestijging plaatsgevonden, en nu is het beeld zichtbaar dat de volumestijging laag is. Het risico bestaat dat de volumestijging in de komende jaren hoger zal zijn dan vergoeding voor autonome groei in gemeentefonds.
Binnen de Wmo stijgt door toenemende vergrijzing in potentie de vraag naar zorg. Hierdoor ontstaan capaciteitsproblemen en bestaat het risico op financiële tekorten. Dit speelt bij zorgvormen als woningaanpassingen en hulpmiddelen, huishoudelijke hulp, vervoer en groepsbegeleiding. De gevolgen van vergrijzing zijn nu al merkbaar. Op dit moment worden de financiële effecten van vergrijzing nog gedempt door personeelstekorten in de uitvoering. Ook hier zit een risico op kostenstijging in: het kan zijn dat de gemeente hierdoor aanvullende maatregelen moet nemen die kosten met zich meebrengen. Ook bestaat los van de vergrijzingsproblematiek het risico dat het volume van zorg toeneemt.

S07 Gezondheid, Welzijn en Ondersteuning				
Zorg; Jeugd /Jeugdzorg				
Hogere tariefstijgingen in de Zorg (Wmo en jeugdzorg)	50%	€ 5.000.000	6,5%	Ongewijzigd

Gemeenten zijn op basis van landelijke regelgeving verplicht reële tarieven voor Wmo- en jeugdzorgvoorzieningen te hanteren. Als gevolg van onder andere geopolitieke ontwikkelingen is een stijgende inflatie zichtbaar, wat op termijn tot stijging in de verschillende CAO's zal leiden. Daarnaast moeten we 'concurreren' met zorgaanbod dat wordt geleverd uit andere wetten en vergoedingen die daarin worden gehanteerd (o.a. Wet Langdurige Zorg), en is er sprake van personeelstekorten waardoor salarissen in de zorg extra kunnen stijgen. Deze ontwikkelingen en factoren kunnen ertoe leiden dat we de zorgtarieven moeten verhogen, hoger dan de reguliere indexering waar in de begroting rekening mee is gehouden.

S07 Gezondheid, Welzijn en Ondersteuning				
Zorg; Jeugd /Jeugdzorg				
Faillisement Wmo- en Jeugdwetaanbieders	50%	€ 3.000.000	3,9%	Ongewijzigd

Steeds meer (al dan niet landelijk opererende) Wmo- en Jeugdwetaanbieders, waaronder de instellingen voor jeugdbescherming, zijn of onvoldoende in staat om mee te bewegen met de transformatie of raken door andere oorzaken in de financiële problemen en gaan in het uiterste geval failliet. Het gevolg daarvan is dat de zorg en/of bescherming aan de cliënten die onder behandeling en/of toezicht staan, niet voldoende gegarandeerd of gecontinueerd kan worden. Gelet op de zorgplicht die de gemeente heeft kan zij gedwongen zijn de zorgaanbieder financieel bij te staan om zo de zorg te kunnen continueren. Omdat het meestal grote externe partijen met veel cliënten betreft, kan ook de druk om de overeengekomen zorgtarieven met deze partijen te verhogen, groter worden met een financieel effect tot gevolg.

S02 Bereikbaarheid				
Mobiliteit ontwikkeling				
Lagere parkeeropbrengsten	50%	€ 2.500.000	3,2%	Gewijzigd+

Er is bij het begroten van extra parkeeropbrengsten (verhoging parkeertarieven) geen rekening gehouden met een verandering van parkeergedrag (wordt er minder of korter geparkeerd?). We hebben bij de laatste tariefsverhoging gezien dat er wel degelijk sprake is van gedragsverandering/parkeeruitval. In het voorjaar van 2026 is besloten de parkeeropbrengsten niet structureel bij te stellen op basis van de realisatie 2025, omdat we een gedeeltelijk herstel zien (er wordt weer wat meer en langer geparkeerd), maar weten nog niet wat het structurele effect precies gaat worden. Hoe dit zich op de lange termijn ontwikkelt is nog onzeker/onduidelijk. De huidige begroting is hier nog niet op bijgesteld.
Daarnaast kunnen als gevolg van het invoeren van maatregelen in het duurzaam mobiliteitsplan dat inzet op meer lopen, fietsen en openbaar vervoer, de werkelijke parkeeropbrengsten lager worden dan begroot.
In de begroting wordt nu rekening gehouden met een hogere opbrengst dan mogelijk gerealiseerd kan/zal worden. De voeding van de BR Bereikbaarheid komt daarmee (verder) onder druk te staan, waarbij tegelijkertijd wel de geraamde (meer)opbrengsten worden afgedragen ten gunste van de algemene middelen. Op den duur zal dit mogelijk leiden tot verdere uitholling van de BR Bereikbaarheid tot het punt dat er onvoldoende ruimte is om eerder genomen besluiten (ten gunste van de algemene middelen, maar ook geplande investeringen) te dekken.

S12 Wonen en leefomgeving
Wonen

Aansprakelijkheid bij geen herplaatsing flexwoningen Merwedeterrein	10%	€ 10.000.000	2,6%	Ongewijzigd

De corporaties en de gemeente hebben in de intentieovereenkomst afspraken gemaakt waardoor over tien jaar naar verwachting een locatie wordt aangewezen waar de woningen permanent naartoe worden verplaatst. Indien na 10 jaar, na inspanning van de corporaties en gemeente, onverhoopt toch geen vervolglocatie(s) is gevonden, wordt indien en voor zover mogelijk aanspraak gemaakt op de Herplaatsingsgarantie van het Rijk. Bij het nemen van het besluit door de corporaties om te investeren in de bouw van deze woningen hebben zij voldoende zekerheid nodig over een minimale duur dat de woningen geëxploiteerd kunnen worden. De gemeente zegt daarom in de intentieovereenkomst toe dat op minimaal één van de mogelijke vervangende locaties herplaatsing mogelijk wordt gemaakt. Als dit, tegen de verwachting in en ondanks inspanningen van alle partijen, niet lukt, dan is de gemeente aansprakelijk voor de schade die de corporaties dan lijden. Het gaat daarbij om de investeringskosten van de woningen voor zover nog niet terugverdiend uit de verhuur en verkoop aan derden. Indien de corporaties geen of niet voldoende inspanning hebben geleverd voor het vinden van eigen locaties, dan dragen de corporaties 50% van dit risico. De kans is zeer klein dat het risico zich voordoet, maar het heeft wel een grote omvang (tot ca.10 miljoen).

Uitkomsten financiële kengetallen

Netto schuldquote	**Rekening 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
	50%	55%	53%	60%	59%	65%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	**Rekening 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
	47%	52%	50%	58%	57%	63%

Solvabiliteitsratio	**Rekening 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
	31%	26%	28%	24%	23%	20%

Weerstandsvermogen (factor)	**Rekening 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
	1,5	1,2	1,4	1,2	1,1	1,0

Kengetal grondexploitatie	**Rekening 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
	4%	9%	2%	4%	2%	1%

Structurele exploitatieruimte	**Rekening 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
	6%	0%	0%	0%	0%	0%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	**Rekening 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
	105%	115%	123%	129%	135%	140%

Kengetal	Gelders gemiddelde 2026	Waarde Arnhem Begroting 2027	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	62%	53%	<90%	90-130%	>130%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	55%	50%	<90%	90-130%	>130%
3. Solvabiliteitsratio	33%	28%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	8%	2%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte	0,68%	0%	>0%	0%	<0%
6. Belastingcapaciteit	100%	123%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	2,7	1,4	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn investeringsgoederen met een groot maatschappelijk nut die de gemeente nodig heeft voor het uitvoeren van haar taken. Deze goederen hebben doorgaans een hoge vervangingswaarde en gaan vele jaren mee. De kapitaalgoederen bestaan uit het groen en water in onze stad, speelplekken, de wegen, riolering, civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), beeldend kunst, de openbare verlichting, het trolley netwerk, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de afvalinzamelvoorzieningen en het gemeentelijk vastgoed.

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijk deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van de paragraaf is het financiële beeld per onderdeel weergegeven.

De openbare ruimte geeft onze stad vorm en kleur en draagt bij aan hoe onze stad functioneert en hoe we hem beleven. Bij de investeringen in de openbare ruimte laten we ons leiden door landelijke wetgeving en door onze eigen lokale ambities. De investeringen die we doen in de openbare ruimte richten zich in eerste instantie op het in stand houden van bestaande functies. De openbare ruimte, wordt in belangrijke mate gevormd door kapitaalgoederen. Ook het gemeentelijk vastgoed is belangrijk voor het functioneren van de stad. Denk hierbij aan parkeergarages, gebouwen voor sport, cultuur, onderwijs etc.

Onze inspanningen in het fysieke domein zijn gericht op het maken van Arnhem tot een stad die niet alleen op de korte termijn, maar vooral ook op de lange termijn, toekomstbestendig, groen en leefbaar is. We hebben de opgave om veel woningen en werkplekken te realiseren, terwijl ruimte schaars is. Om de stad succesvol te verdichten, zijn veranderingen in mobiliteit en vergroening noodzakelijk. Bovendien dienen we noodzakelijke investeringen te doen voor de overgang naar duurzame energie. Juíst ook omdat onze blik is gericht op de lange termijn, maken we bewuste keuzes die het welzijn van dieren en de biodiversiteit ten goede komen.
We moeten ondanks deze opgaven en de financiële uitdagingen zorgen voor een sluitende begroting. Daarbij zullen we ook kritisch moeten kijken naar het tempo waarin we uitvoering kunnen geven aan de ambities om Arnhem klaar te maken voor de toekomst

Onderstaande tabel geeft een indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

Onderdelen	Areaal (afgerond)
Groen, incl. Bossen en parken	756 ha stads- en wijkgroen 290.539.030 m³ boomkroonvolume 2600 hectare parken,natuurterreinen en natuurinclusieve landbouw Met daarin o.a.: 244 ha gazon 381 ha graskruidenvegetatie 1318ha bos 68 ha struweel 27 ha heesters 14 ha hagen 0,4 ha vaste planten 13 ha wadi's 155 ha water
Bomen	43.000 individueel beheerde stadsbomen, waarvan 18.500 buitengewone en toekomst bomen
Stedelijk Water	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.833.000 m2 gesloten verharding (asfalt en beton)

	4.981.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 283.000 m2 half verharding
Openbare verlichting (OVL)	33.357 lichtmasten 33.630 armaturen 930 km OVL netwerk 381 OVL Kasten
Civieltechnische kunstwerken	 316 bruggen en viaducten 24 tunnels 364 grondkerende constructies 356 trappen
Verkeer	85 verkeersregelinstallaties 43 verkeerscamera's 29 digitale verwijsborden 790 bewegwijzeringsobjecten
Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel 22 gelijkrichterstations
Spelen	523 speel/spellocaties 2176 speeltoestellen
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers: 241 GFT 130 glas 328 papier 328 PMD 1306 Restafval Minicontainers aan huis: 141.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	194 kunstwerken 33 herdenkingsmonumenten

Van ambities naar beheer van de openbare ruimte

De openbare ruimte is de plek waar maatschappelijke ambities zichtbaar worden. Opgaven op het gebied van klimaatadaptatie, biodiversiteit, mobiliteit, gezondheid, veiligheid en leefbaarheid komen hier samen. De keuzes die we maken in de openbare ruimte bepalen daarmee in belangrijke mate hoe Arnhem zich ontwikkelt.
Met het beheer van de openbare ruimte kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waarden gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat.

De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente en door de raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen. De provincie ziet daar in haar toezichthoudende rol ook op toe.
Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. De ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven wordt in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s en beschikbare capaciteit afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. Door te sturen op samenloop werken we zo efficiënt mogelijk en door werkzaamheden te combineren proberen we de overlast zo minimaal mogelijk te houden. De voorgenomen omvangrijke woningbouw en de energietransitie maken het noodzakelijk om de beheeropgave af te stemmen op de ontwikkelopgaven en onze organisatie daarop toe te rusten.

Om de ambities te vertalen naar keuzes in programmering, beheer, vervanging en investeringen werkt Arnhem waarden gestuurd. Daarbij kijken we niet alleen naar de technische kwaliteit van onze assets, maar ook naar de

maatschappelijke waarde die zij toevoegen. Het Waardenmodel dat we hiervoor gebruiken vertaalt beleidsambities naar maatschappelijke waarden voor de openbare ruimte. Het helpt om beleidsambities te vertalen naar concrete keuzes in de openbare ruimte en maakt maatschappelijke waarden expliciet onderdeel van de besluitvorming.

Het combineren van opgaven en het participatieproces maakt de projecten steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen. De bestemmingsreserve groot onderhoud maakt het mogelijk de fluctuaties in jaarlijkse uitgaven op te vangen.

Bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte hebben we ook te maken met prijsstijgingen. De jaarlijks repeterende investeringsbudgetten en exploitatiebudgetten voor onderhoud en periodieke vervanging in de openbare ruimte zijn geïndexeerd 4,9% Dit op basis van de BDB-index Grond-, weg, en waterbouw.

Relatie met andere onderdelen van de begroting:
Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven.

De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen, trolley, openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).

Voor de onderdelen afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Beheer en onderhoud van deze assets wordt immers grotendeels gefinancierd via deze heffingen. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf Lokale heffingen.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)
Met de basiskwaliteit geven we aan wat we in Arnhem nastreven met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De in deze Begroting opgenomen basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om 226 Onderhoud kapitaalgoederen te meten of de openbare ruimte kwalitatief op het gewenste niveau is. In deze systematiek wordt met behulp van beeldmeetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteitsniveaus er voor de openbare ruimte door Arnhem als basis worden gehanteerd

Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij de opgave is om de stad met zo weinig mogelijk middelen schoon heel en veilig te houden, maar daarbij ook aandacht te hebben voor klimaatadaptatie, biodiversiteit en duurzaamheid.

Naast het sturen op deze technische staat van onderhoud proberen we ook steeds meer het aspect beleving een rol te laten spelen bij het beheren van de openbare ruimte.

We blijven werken aan een groener en klimaatbestendig Arnhem. We willen een kwalitatieve en kwantitatieve impuls in onze groenblauwe structuur, groene wijken en bomen maar ook het verminderen van het verharde oppervlak. We behouden en ontwikkelen onze groeiplaatsen zowel in oppervlakte en kwaliteit. Dit heeft ook consequenties voor onze beheeropgave. Wat aangelegd wordt moet immers ook onderhouden worden. Bij deze impuls is het belangrijk dat er ook voldoende middelen beschikbaar zijn voor onderhoud en beheer. Zo zorgen we dat het groen dat we aanleggen, ook langjarig goed kan worden onderhouden.

Onderstaande tabel geeft een overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per onderdeel uitgesplitst naar gebiedstypen. De ambities voor het dagelijks onderhoud zijn hier niet in opgenomen.

Onderdeel	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen	A	A	B / C*	B / C*	A / B*	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D**	B	B	B	A /B
Verkeerregelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B

Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

* Voor nadere toelichting op dit onderscheid zie de tekst bij de onderdelen wijkgroen, bomen en parken en bossen

** Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

Toelichting op gebruikte kwaliteitsniveaus:

Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	functieverlies

Samenvattend beeld

Binnen deze begroting is het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen in 2027 voorzien. De start van de nieuwe OV-concessie in 2026 en de overgang naar een nieuwe afvalinzamelaar in 2027 heeft consequenties voor de bijbehorende kapitaalgoederen. Dit is in de onderstaande uitwerking per asset nader toegelicht.

De groei en verdichting van de stad en opgaven rond de energietransitie, mobiliteit, klimaatadaptatie en de capaciteitsvraag die dit met zich meebrengt maken het optimaal onderhouden van de openbare ruimte tot een complexe opgave. Hierdoor zal in komende begrotingen steeds opnieuw bekeken moeten worden of de beschikbare middelen nog toereikend zijn om de beoogde ambities te realiseren.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities met betrekking tot klimaatadaptatie en duurzaamheid.

Zoals vanuit de wegbeheersystematiek gebruikelijk spreken we over gesloten verhardingen (asfalt en beton) open verhardingen (klinkers, tegels etc.) en half verhardingen en onverhard. Onverharde wegen zitten niet in dit overzicht. Deze vallen bij de gemeente Arnhem onder groenbeheer en zijn dus ook niet opgenomen in het beheersysteem wegen. Het merendeel van de asfaltverhardingen bevindt zich in de hoofdinfrastructuur en wijk- of gebiedsontsluitingswegen. De open elementverhardingen zijn vooral te vinden in de wijken, winkelgebieden en het stadscentrum. Half verhardingen wordt in Arnhem vooral toegepast op wandel- en fietspaden. Met name in Arnhem Zuid worden steeds meer recreatieve asfaltpaden omgevormd naar halfverharde paden.

Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

Wegenonderhoud draagt tevens bij aan het realiseren van de ambities uit het in 2025 vastgestelde Duurzaam Mobiliteitsplan.

In onderstaande tabel is de huidige kwaliteit van het areaal vergeleken met de kwaliteit van het areaal in 2024 en 2025. Rapportage is op Beeldkwaliteitsniveau					
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D
2024	47,18	32,33	13,90	0,44	6,14
2025	48,88	26,15	11,29	5,43	8,25
2026	51,21	24,17	9,26	5,07	10,3

jaar	% van het areaal dat niet aan de ambitie voldoet
2024	6%
2025	8%
2026	11%

Achteruitgang kwaliteit wegenareaal
De kwaliteit van het wegenareaal staat onder toenemende druk. Dit blijkt uit de stijging van het percentage areaal dat niet voldoet aan het vastgestelde kwaliteitsniveau. Het aandeel "voldoet niet" neemt toe van 6% in 2024 naar 8% in 2025 en 11% in 2026. Hiermee neemt de werkvoorraad sterk toe
Een deel van het areaal dat niet voldoet bestaat uit parkeervakken die bewust niet meer worden onderhouden. Hierdoor ontstaat een hoger aandeel wegen dat op D-niveau scoort. Daarnaast zijn er verschillende wijken waar grootschalig onderhoud noodzakelijk is. De uitvoering van dit onderhoud wordt echter uitgesteld, omdat werkzaamheden worden afgestemd op andere ruimtelijke opgaven, zoals de energietransitie. Het combineren van werkzaamheden voorkomt dat de openbare ruimte meerdere keren opengebroken moet worden, maar heeft als keerzijde dat noodzakelijk onderhoud langer wordt uitgesteld. Hierdoor verslechtert de technische staat van de wegverhardingen verder.

In 2025 is het budget voor wegenonderhoud structureel met €50.000 per jaar verlaagd omdat we door vergroening minder verharding onderhouden. Daarnaast is in 2025 besloten tot een extra besparing incidenteel, oplopend naar € 450.000 in 2028, op het onderhoud wegen door het onderhoud waar mogelijk tijdelijk uit te stellen. Dit verklaart de toename van de werkvoorraad.

Planning
Voor 2027 staat onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen:
Eldenseweg, Schelmseweg, Hommelseweg, Middachtensingel en IJssellaan. Dit onderhoud wordt al dan niet gecombineerd met het verlagen van rijsnelheden en verminderen van de oppervlakte aan asfalt. De wegen die hiervoor in aanmerking komen volgen onder andere uit het Duurzame Mobiliteitsplan.

In de wijken gaan we o.a. in de Stadhoudersstraat en Klapstraat groot onderhoud uitvoeren. Hier wordt dan ook naar de totale inrichting van de weg gekeken en indien noodzakelijk aangepast.
Daarnaast voeren we wegenonderhoud uit in combinatie met rioolvervanging in enkele straten van de Spijkerbuurt en in Bakenberg (Schaarsbergen)

In het kader van het verbeteren van de toegankelijkheid voor mensen met een beperking voeren we aanpassingen uit op de toegankelijke hoofdlooproutes. Dit zal dit in 2027 een vervolg krijgen.
Daar waar sprake is van herinrichting van de openbare ruimte is er ook aandacht voor toegankelijkheid.

Openbare Verlichting (OVL)
Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan zowel de sociale als de verkeersveiligheid. Daarnaast heeft verlichting een belangrijke invloed op de uitstraling en beleving van de openbare ruimte. De belangrijkste onderdelen van de openbare verlichting zijn masten, armaturen, kabelnetten en OVL-kasten Door middel van waarden gestuurd beheer transformeren we de openbare verlichting: we sporen donkere plekken actief op, luisteren naar de veiligheidsgevoelens van burgers en brengen gericht licht in de duisternis om de leefbaarheid en sociale veiligheid duurzaam te vergroten.

Vervangingen worden gefinancierd vanuit het investeringsbudget. De in de Meerjaren InvesteringsPlanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingsopgave met uitzondering van de aanlichting van de John Frostbrug. Momenteel worden subsidiemogelijkheden onderzocht, waaronder bijdragen vanuit de Provincie Gelderland, om de realisatie van het project financieel mogelijk te maken.

Planning
Kabelnetten en OVL-kasten:
Tracés van het kabelnet worden vervangen wanneer sprake is van groot onderhoud in de openbare ruimte of wanneer zich herhaaldelijk kabelstoringen voordoen. Het onderhoud van OVL-kasten wordt gebaseerd op periodieke elektrische inspecties.

Dankzij de aanwezige telemetrie kunnen wij het energieverbruik van onze OVL-kasten monitoren. Daarnaast wordt momenteel een pilot uitgevoerd waarbij in een aantal kasten realtime energiemetingen plaatsvinden. Hiermee willen wij piekspanningen beter kunnen signaleren en toekomstige storingen en uitval van verlichting voorkomen.

Onze OVL-kasten naderen geleidelijk het einde van hun technische levensduur. Op basis van een uitgebreide inventarisatie is daarom een meerjarig vervangingsprogramma opgesteld. De nieuwe generatie OVL-kasten voldoet aan de geldende normen en is door de toegepaste materiaalkeuze beter bestand tegen maaischade.

Slimme verlichting: Wij zijn op schema met diverse projecten waarin slimme armaturen worden toegepast. Dynamische verlichting maakt gebruik van sensoren, waardoor verlichting alleen brandt wanneer dit noodzakelijk is. Dit leidt tot energiebesparing en vermindert tegelijkertijd lichtvervuiling.

De komende jaren worden meerdere projecten uitgevoerd waarin deze techniek verder wordt toegepast. Hiermee zetten wij een volgende stap naar een slimme en duurzame openbare verlichting.

Dark Sky en materiaalgebruik: Ongeveer een derde van onze huidige verlichtingsarmaturen is Dark Sky-gecertificeerd. Deze armaturen beperken de uitstraling van licht naar de nachtelijke hemel en dragen bij aan het verminderen van zogenoemde sky glow.
Bij de keuze van nieuwe armaturen kijken wij nadrukkelijk naar duurzame behuizingen en materialen die een lange levensduur ondersteunen. Na ongeveer twintig jaar kunnen drivers en LED-modules worden vervangen, waardoor armaturen in veel gevallen nog eens twintig jaar extra kunnen worden ingezet. Tegelijkertijd profiteren wij van technologische verbeteringen in LED-techniek, optieken en drivers, wat resulteert in een beter lichtbeeld en een hogere energie-efficiëntie.

Met de verdere uitrol van LED-verlichting wordt gestreefd naar een reductie van circa 50% van de energiekosten. In de periode 2026-2029 worden ruim 7.300 armaturen vervangen door LED-verlichting. Hiermee realiseren wij een aanzienlijke energiebesparing, beperken wij de onderhoudsbehoefte en dragen wij bij aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen.

Daarnaast onderzoeken wij de mogelijkheden van armaturen op basis van biobased materialen. De daadwerkelijke levensduur van deze relatief nieuwe materialen moet zich in de praktijk echter nog bewijzen.

Overspanningen binnenstad: Uit inspecties is gebleken dat er meer regie nodig is op de overspanningen van de verlichting in de binnenstad. Tijdens keuringen zijn beschadigingen geconstateerd aan ankerpunten, veroorzaakt door hoogwerkers tijdens bouwwerkzaamheden of doordat derden objecten aan de constructies bevestigen.

Deze situatie wordt hersteld en voortaan zullen periodieke inspecties plaatsvinden. Daarnaast worden elektrotechnische aansluitingen waar nodig aangepast zodat deze weer voldoen aan de eisen van de NEN 1010.

Aanlichting John Frostbrug: De architectonische verlichting van de John Frostbrug is momenteel buiten werking doordat de aansturing van de installatie is verouderd en defect geraakt.

Inmiddels is een nieuw verlichtingsontwerp uitgewerkt. Hierbij wordt gebruikgemaakt van zeer smalle lichtbundels, waardoor lichtvervuiling aanzienlijk wordt verminderd ten opzichte van de bestaande situatie. Het verlichtingsconcept staat in het teken van de betekenis van de John Frostbrug voor Arnhem en daarbuiten. Verleden, heden en toekomst vormen hierbij de centrale thema's.

De installatie biedt mogelijkheden voor verschillende lichtscenario's en programmeringen in zowel wit als kleur. Hierdoor kan de brug worden ingezet voor herdenkingen, evenementen en bijzondere gelegenheden. Ook tijdens de jaarlijkse Airborne-herdenkingen kan de verlichting een belangrijke bijdrage leveren aan de beleving van het evenement.

Momenteel worden subsidiemogelijkheden onderzocht, waaronder bijdragen vanuit de Provincie Gelderland, om de realisatie van het project financieel mogelijk te maken.

Verkeersregelinstallaties (VRI)

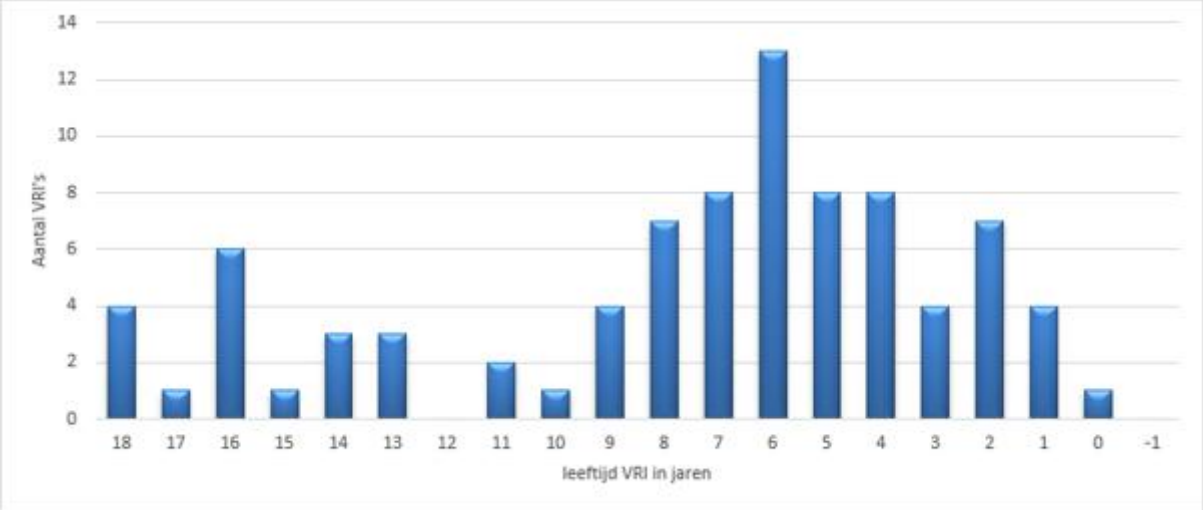
Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:

- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met aandacht voor de voetganger en het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt dan ook niet bijgehouden.
De leeftijd van de objecten is wel bekend. Dit zegt echter niet alles over de daadwerkelijke kwaliteit. Door technisch onderhoud en tussentijdse updates blijft de kwaliteit goed ondanks de hoger wordende leeftijd. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de verkeerslichten weergegeven (gegevens juni 2025). De levensduur van een verkeersregelautomaat en de verkeerslantaarns zijn gemiddeld ongeveer 15 jaar. De levensduur van grondkabels, masten is vele malen langer. Bij een vervanging van de automaat wordt gecontroleerd of vervanging van kabels of masten nodig is. We streven naar zo lang mogelijk gebruik van deze materialen

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjaren investering planning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Voor het vervangen en uitbreiden van het parkeerverwijssysteem zijn in het Duurzaam Mobiliteitsplan wel middelen voorzien.
Onderstaande tabel geeft een overzicht van de leeftijd van de VRI ’s in Arnhem

Planning
Voor 2027 staat de vervanging van de volgende VRI's op de planning: oversteek Volkerakstraat, , Oversteek Huissensestraat thv Suikerland, verkeerslicht bij viaduct over A325 voor de bus ter hoogte van de Lange Akkers, oversteek bij basisschool "De witte Vlinder’. In 2026 gaan we ook verder met het aansluiten van de verkeerslichten op glasvezel.

Trolley
Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaar Vervoer in Arnhem.
De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. In tegenstelling tot de overige assets strekt de trolleyinfrastructuur zich ook uit over andere gemeenten namelijk gemeente Renkum en gemeente Rheden. Ook voor die delen van de infrastructuur op het grondgebied van de gemeenten Renkum en Rheden verzorgt gemeente Arnhem de trolleyinfrastructuur.
Het belang van de trolleyinfrastructuur ligt niet alleen bij het gebruik van het openbaar vervoer, maar de trolleyinfrastructuur biedt ook kansen om op termijn de netcongestie te verzachten en een impuls te geven aan de verduurzaming van Arnhem en regio.

De trolleyinfrastructuur omvat bovenleiding (inclusief de bovenleiding en de wissels welke zich bevinden in het bedrijvencomplex Westervoortsedijk 4 te Arnhem), masten, gelijkrichterstations, onderstations, kabelnet e.d. in de gemeenten Arnhem, Rheden en Renkum en is 57 km lang.

Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (periode 2026-2036).De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en Foodvalley (ANF).

Er is een aanbesteding geweest voor een nieuwe vervoersconcessie. Transdev heeft de concessie gewonnen. Deze nieuwe vervoersconcessie is ingegaan per 28 juni 2026 en heeft een looptijd van 10 jaar. Voor de nieuwe openbaar vervoerconcessie zijn nieuwe afspraken gemaakt met de provicie over deze vergoeding in een Samenwerkingsovereenkomst Trolleyinfrastructuur (SOK). Met de nieuwe afspraken (in de vorm van de Bijdrageregeling) worden de komende concessieperiode alle te maken kosten voor de trolleyinfrastructuur vergoed uitgezonderd van de ambtelijke capaciteit en de Arnhemse investering in de gelijkrichters.
Het beheer en onderhoud van de Trolley infrastructuur werd tot 28 juni 2026 uitgevoerd door de vervoerder (Transdev). Met de ingang van de nieuwe concessie (per 28 juni 2026) is gemeente Arnhem verantwoordelijk voor het (niet dagelijkse) grootschalige onderhoud aan de trolley infrastructuur geworden. Voor het grootschalige beheer en onderhoud van de bovenleidingen e.d. ontvangt de gemeente Arnhem een vergoeding van de provincie.

Vanaf de concessiewisseling, zijn we ook volledig verantwoordelijk geworden voor al het beheer en onderhoud van de elektrische installaties in de onderstations. In de nieuwe situatie zijn wij niet alleen verantwoordelijk voor het lange termijn beheer en onderhoud, maar ook voor het dagelijks onderhoud. Hierdoor kunnen we meer grip en regie houden op de energievoorziening van de trolleyinfrastructuur.

Planning
Het is nodig om de komende jaren de gelijkrichterstations te vervangen. Gelijkrichters zetten wisselspanning (gebruikelijk voor elektriciteitsnetten) om naar gelijkspanning (nodig voor de trolleybussen) en zijn dus essentieel voor het trolleynet. De gemeente is eigenaar van deze installaties.

Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden. Als eerste wordt, dit jaar, de ondergrondse kabel die vanaf het onderstation Alexanderstraat naar Bakenbergseweg vervangen. De planning is dat elk jaar één of meerdere ondergrondse kabels worden vervangen.

In deze begroting zijn voor de komende periode ’26-’29 middelen gereserveerd in de meerjaren investerings planning (MIP) om jaarlijks gelijkrichters te gaan vervangen. De vervanging van de gelijkrichterstations (gelijkrichters en transformatoren) is in mei 2026 gegund aan Strukton. De voorbereidingen zijn ondertussen gestart en de eerste stations zullen eind 2027 vervangen worden.

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc. Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er vijfjaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau kijkt naar het uitgevoerde regulier onderhoud en geeft waar nodig schades, maatregelen, prijs per maatregel en uiterste datum van uitvoering aan. Indien nodig zal op basis daarvan de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud worden aangepast. Dit vormt de input voor de integrale programmering en dient als basis voor de meerjarenplanning. De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Een samenvatting is hieronder weergegeven. In 2025 is er een nieuwe technische inspectie door een extern gespecialiseerd bureau uitgevoerd, waardoor we weer over de nieuwste gegevens beschikken. Hieronder een overzicht van de algemene toestand van de kunstwerken op basis van de kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2023. Het oude overzicht was een risicoanalyse van alleen alle bruggen, maar het nieuwe is een overzicht van het gehele areaal.

Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen. De in de begroting opgenomen middelen zijn op dit moment hiervoor toereikend met uitzondering van het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325).

Algemene toestand civieltechnische kunstwerken 2026	
Conditie	Aantal stuks

1 - Uitstekende conditie	9
2 - Goede conditie	999
3- Redelijke conditie	243
4 - Matige conditie	57
5 - Slechte conditie	17
6 - Zeer slechte conditie	5

Planning

In 2027 gaan we groot onderhoud uitvoeren aan de 'brug over de groene rivier' en viaduct Waardmanspad.
Vanuit het raamcontract houten waterbouwkundige constructies gaan we door met de vervangingsopgave houten bruggen in Elderveld en De Laar. Dit jaar staan de bruggen Blaricumhof en Brabantweg-Oudenboschstraat op de planning en zullen tevens een aantal kleinere parkbruggetjes worden vervangen. 2

Aandachtspunt bij de vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Deze staat vooralsnog voor 2028 in de planning waarbij we mee zullen liften met het groot onderhoud van het gehele traject A325 door Provincie Gelderland. Dit zal naar verwachting een investering vragen van grofweg € 1,5 miljoen euro (afhankelijk van ontwerp en co-financiering door de provincie Gelderland). In de aanloop van de perspectiefnota van 2028 zullen we hier meer duidelijkheid over hebben.

Beeldende kunstwerken

Onder de noemer van beeldende kunstwerken vallen kunstwerken en omgevings-vormgevingen, parkbeelden, herdenkingsmonumenten en een aantal monumentale objecten (zoals grenspalen). Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er vijfjaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau reinigt de beelden, waarna we een rapportage met gebreken krijgen inclusief een oordeel over de algemene toestand van het object Op basis daarvan kunnen we de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud in combinatie met de aangetroffen schades eventueel aanpassen. Dit dient als basis voor de meerjarenplanning. De afgelopen 4 jaar hebben we jaarlijks technische inspecties uit laten voeren, waardoor we beschikken over actuele technische rapportages van elk object.

De conditie is over het algemeen redelijk tot goed te noemen.
De rijksmonumentale beelden langs de singels behoeven aandacht. Hiervan zijn er het afgelopen jaar al 2 opgeknapt en voor de overige zijn we samen met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed een plan aan het maken voor de komende 2 jaar. In 2026 hebben we als pilot Leda ter plaatse gerestaureerd om te kijken of we dat met de overige beelden van Van Logteren ook toe kunnen passen.In het najaar zullen we dat evalueren en meenemen in het plan voor de overige beelden.

Riolering

Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrij vervalriolering met bijbehorende (infiltratie)putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Dit past ook bij de uitgangspunten van onze Strategie Klimaatadaptatie ('groen, slim en samen'). Daar waar deze investeringen ook leiden tot een ontlasting van ons rioolstelsel wordt hierin geïnvesteerd en worden deze kosten meegenomen in de rioolheffing
In de omgevingsvisie van de gemeente Arnhem staat het voornemen om te komen tot nieuw beleid voor water en riolering. Daarom zijn we in 2026 gestart met het opstellen van een water- en riolerings-programma (WRP). Het programma beschrijft hoe de gemeente invulling wil geven aan de wettelijke taken van afvalwater, regenwater en grondwater. Begin 2027 zal het programma worden vastgesteld door het college.

Rioolvervangingsopgave
In de begroting zijn structureel middelen opgenomen voor het beheer (exploitatie) en vervanging (investeringen) van de riolering. Binnen het taakveld riolering is onderscheid gemaakt naar vijf soorten investeringen:

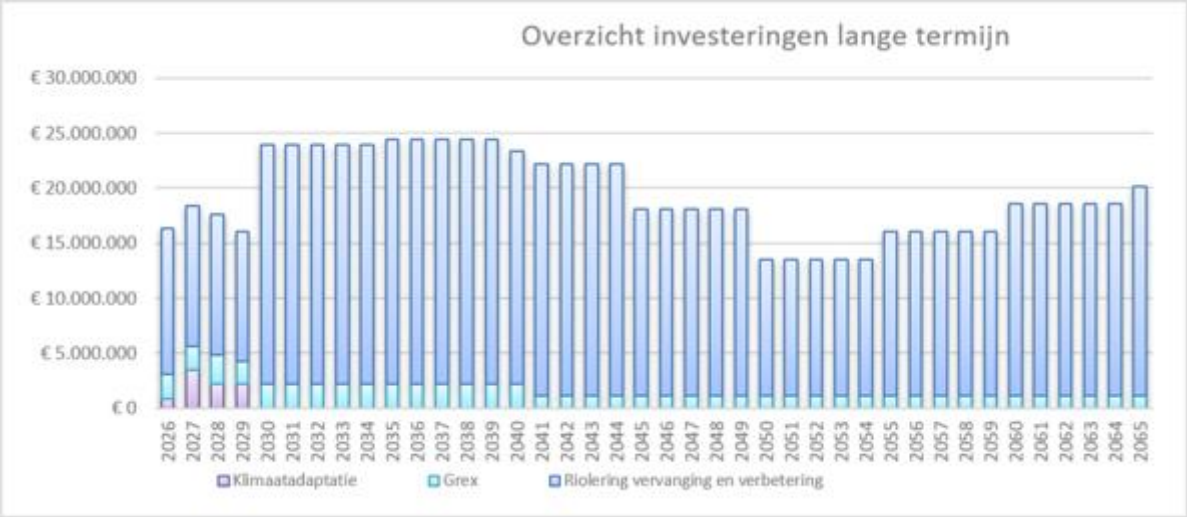
- Vervangings- en verbeteringsinvesteringen voor het rioolstelsel van Arnhem;
- Verbeteringsinvesteringen voor aanpassingen aan de bovengrondse inrichting waarmee hemelwater lokaal op een andere manier kan worden afgevoerd en worden verwerkt;
- Vervangingsinvesteringen voor gemalen;
- Investeringen voor klimaatadaptatieprojecten, voor zover deze toe te rekenen zijn aan het taakveld riolering;

- Investeringen voor grondexploitatieprojecten (Grex), voor zover deze toe te rekenen zijn aan het taakveld riolering.

De vervangingswaarde van alle aangelegde rioleringsvoorzieningen is berekend op circa 1,1 miljard euro. Op basis van de leeftijd van het rioolstelsel, een gemiddelde technische levensduur van 60 jaar en een berekening van de vervangingswaarde van de riolering is een prognose gemaakt van de noodzakelijke vervangings- en verbeteringsinvesteringen voor de periode tot 2065 uitgaande van prijspeil 2026 (1,1 miljard vervangen in 60 jaar zou gemiddeld neerkomen op 18,3 miljoen per jaar). Voor de korte termijn tot 2030 zijn de investeringen gebaseerd op rioolinspecties. Voor de vervangingsinvesteringen voor gemalen, en voor de verbeteringsinvesteringen voor aanpassingen aan de bovengrondse inrichting en Grex projecten hebben we tot 2065 voor twee periodes aannames gedaan. Voor de periode tot 2040 is uitgegaan van het gemiddelde investeringsniveau over de periode 2026-2029. Voor de periode na 2040 is het investeringsniveau verlaagd vanwege onzekerheid over de woningbouwprognose.

Om ook na 2027 invulling te kunnen geven aan de Strategie Klimaatadaptatie is het investeringskrediet gerelateerd aan de watertaak incidenteel verlengd met jaarlijks € 2.250.000, voor de periode 2027-2029. In onderstaand figuur zijn de op basis van deze uitgangspunten geprognotiseerde investeringen weergegeven.
De verwachting is dat de energietransitie, het recent vastgestelde mobiliteitsplan en de woningbouwopgave mede sturing zullen geven aan het optimale moment voor de rioolvervanging.

Voor de ontwikkeling van de rioolheffing ten gevolge van deze investeringsplanning wordt verwezen naar de paragraaf lokale lasten.

Planning
In 2027 gaan we verder met de rioolprojecten in de Spijkerbuurt en de Kroonsewal. Daarnaast gaan we met enige vertraging starten met de project en Hommelseweg. Ook staan rioolwerkzaamheden in Bakenberg, aan de Sparrenweg, Noordelijke Parallelweg, de Klapstraat en het noodzakelijk onderhoud aan de gemalen op het programma

Water
Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie.
De ambitie is: het watersysteem op orde brengen en houden; met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van alle duikers en beekriolen zijn in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd.

Voor het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt een systematische monitoring uitgevoerd. Op het moment dat daar aanleiding voor is wordt er een nieuw baggerproject gepland. Het structureel gereserveerde budget voor waterbodembeheer is vanaf 2025 komen te vervallen. We zullen incidenteel budget moeten aanvragen op het moment dat er in de toekomst nieuwe baggerwerkzaamhedennoodzakelijk zijn

Planning

Het baggeren van zone Onderlangs en de Praets wat op de planning stond heeft vertraging opgelopen. Er is nog discussie met de verhuurder en met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven.

Het onderhoud van de waterbodems in de Nieuwe Haven, Rijnkade en Nieuwe Kade wordt de komende jaren uitgevoerd onder regie van het baggerbestek Neder-Rijn/Lek van Rijkswaterstaat.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit de hiervoor gereserveerde budgetten in de bestemmingsreserve groot onderhoud openbare ruimte.

Groen

Het groen is van grote waarde voor onze stad. In stand houden en verbetering van het leef- en woonklimaat vraagt ook om het behoud en toevoegen van meer groen en/of om het kwalitatief verbeteren van bestaand groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in het programma Wonen en Leefomgeving (S12, Radicaal vergroenen).

Kwaliteit

Voor het groenbeheer werken we volgens waarde gestuurd beheer, dat betekent dat we het beheer inrichten naar de waarde gekoppelde functies die het groen heeft. We doen wat nodig is om de beoogde functies te kunnen bedienen.

Sociale waarden: We beheren het groen zo dat het bijdraagt aan een basisniveau voor gebruik van de openbare ruimte. Voorbeelden hiervan zijn: We faciliteren beweegplekken door delen als gazon te maaien en houden het zicht voor het verkeer in stand door beplanting bij kruidingen laag te houden. We bewaken de beeldkwaliteit voor ongewenste kruidengroei en zwerfafval. De door de raad vastgestelde kaders voor deze beeldkwaliteit zijn C-niveau voor de in de wijken en A-niveau in de binnenstad en winkelcentra. Gemiddeld genomen halen we deze normen, soms ligt de kwaliteit hoger, soms lager.

Landschappelijke waarden: Het aandeel ecologisch en natuurvolgend beheerd groen wordt steeds groter, hierdoor zal de natuurwaarde van het groen naar verwachting ook toenemen. In de monitoring op kruidenvegetatie zien we gemiddeld genomen een vooruitgang in de kwaliteit van de vegetatie. Voor de andere beheertypen is een monitoring op biodiversiteit nog in ontwikkeling.

Economische waarde: We beheren de beplanting zo, dat deze langdurig in stand kan worden gehouden. De technische kwaliteit van de beplanting (hoe goed is de beplanting) wordt alleen gemeten voor de cultuurlijke beplantingen zoals vaste planten, hagen en sierheesters. Afhankelijk van de locatie en het type beplanting is dit niveau A of B. De CROW normen houden geen rekening met de ecologische waarden van de beplanting, daarom beoordelen we de technische kwaliteit van de natuurlijke beplantingen niet volgens de CROW. Een nieuwe norm hiervoor is nog in ontwikkeling.

Ontwikkelingen

Door het vergroenen in het hoogstedelijk gebied neemt het areaal groen wat intensief beheer nodig heeft toe (o.a. gevelgroen, kleinschalige plantvakken, vaste planten, groen in bakken) Hoge druk op de openbare ruimte, het type groen en de kleinschaligheid van dit groen zorgen voor een hogere beheerbehoefte.
Het nemen van klimaatbestendige maatregelen zoals aanleg van wadi's en het geven van meer ruimte voor bio divers groen doen we steeds meer. In de grotere groeneenheden was dit goed te combineren, maar we passen dit ook steeds vaker toe tot in de haarvaten van de stedelijke omgeving. De kleine schaal daarvan vraagt om meer maatwerk.

Het aandeel ecologisch beheerde stadsgroen neemt toe, waarbij gazons worden omgezet naar kruidenvegetatie en bij herinrichting zoveel mogelijk struwelen en bosjes worden aangelegd.
De klimaatverandering, de extreme droogte en zware piekbuien zijn van invloed op het groen. We zien inmiddels dat de uitval door droogte bij bestaande beplantingen beperkt is. Wel leidt het tot hogere kosten bij nieuwe aanleg, met name het watergeven en meer uitval na aanplant. Bij aanleg en renovatie van groen houden we rekening met

het veranderende klimaat en doen we aanpassingen in de groeiplaatsinrichting en het sortiment om deze klimaatbestendig te maken.

We hebben het onrechtmatig privaat in gebruik nemen van openbaar groen steeds beter in beeld. Uit inventarisatie gegevens blijkt dat het oppervlak van in gebruik genomen groen toeneemt, met enkele honderden m2 per jaar. De beschikbare capaciteit is niet voldoende om de toename te stoppen. De huidige aanpak is beperkt tot enkele urgente of nieuwe gevallen per jaar en is onvoldoende om juridische risico's, verlies van zeggenschap over gemeentelijke grond en ongelijke behandeling van inwoners beheersbaar te houden. We gaan plannen ontwikkelen om dit probleem aan te pakken.

Invasieve exoten
Invasieve exoten komen ook in Arnhem voor. Nieuwe invasieve soorten blijven opduiken, direct aanpakken van nieuwe soorten is het meeste kosteneffectief. Voor een aantal soorten (Aziatische duizendkoop, reuzenberenklauw en reuzenbalsemien) is incidenteel tot 2028 budget beschikbaar om deze actief terug te dringen tot een beheerbaar niveau. Voor het vervolgens blijvend beheersen van deze invasieve exoten is vanaf 2028 een bedrag van 100k gereserveerd in de exploitatiebegroting. Voor nieuw opduikende soorten is nog geen budget beschikbaar, we weten ook nog niet hoeveel hiervoor nodig is, maar verwachten wel dat hier in de toekomst geld voor nodig zal zijn. Met name in de wijken is de invasieve dijkviltbraam een probleem (door overwoekering van het wijkgroen zorgt deze voor overlast naar bewoners en afname van de biodiversiteit) Deze soort vraagt om aanpassingen in beheer en aanleg van wijkgroen. De kosten die dit met zich mee brengen worden komend jaar in beeld gebracht. Voor de beheersing van invasieve exoten is continuïteit belangrijk om de kosten zo laag mogelijk te houden, een achterstand leidt direct tot exponentiele toename die altijd leiden tot hogere bestrijdingskosten.

Planning
Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12,). Deze ambities zullen mede sturing geven aan de planning van het groenonderhoud. Naast het reguliere dagelijks en groot onderhoud staan de volgende projecten op de planning voor 2027:

- Voor de doorontwikkeling van het ecologisch beheer lopen er meerjarige pilotprojecten op het gebied van het verwerken van vrijkomend materiaal en kruidenbeheersing.
- Vergroeningsprojecten in de wijken in het kader van de laatste Wijkgroenagenda's Geitenkamp, Schuytgraaf en Elden
- Voortzetten van het project aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in de wijken in het kader van biodiversiteit (verhogen structuurvariatie) en bestrijden hittestress in 2026/ 2027 met name in Kronenburg, Vredenburg en Schuytgraaf.

Speelvoorzieningen
Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners. Arnhem wil alle kinderen weer buiten laten spelen in een gezonde omgeving waarbij aandacht is voor een gezonde leefstijl en gezond gewicht.

Alle speeltoestellen in de openbare ruimte moeten volgens Europese wetgeving (WAS) veilig bespeelbaar zijn. Dit wordt in de technische inspectie gecontroleerd. Geconstateerde mankementen worden binnen de gestelde termijnen opgelost zodat de onderhoudskwaliteit van het areaal op B ligt.

Indien er meerdere mankementen aan een toestel zijn geconstateerd wordt afgewogen of het toestel gerepareerd wordt of vervangen moet worden. Gemiddeld gaat een speeltoestel 10 tot 15 jaar mee. Door de duurzame en kwalitatief goede materialen van de speeltoestellen in Arnhem is de gemiddelde leeftijd van de toestellen hoger. De vraag is hierbij wel in hoeverre of de speelvoorziening nog voldoet aan zijn functie. Mogelijk dat kinderen uitgekeken zijn op deze oude speeltoestellen en deze niet meer gebruiken, wat aanleiding zou kunnen zijn om tot vervanging over te gaan. Hierover is afstemming met de teams Leefomgeving. De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Arnhem wil aangepaste speelvoorziening voor kinderen met een beperking hebben. Uitgangspunt is het 100-70-50 principe, een speelplek waar iedereen 100% welkom is, 70% van de speelaanleidingen is voor iedereen bereikbaar en 50% is voor ieder kind bespeelbaar. Het maken van toegankelijke en inclusieve speelplekken wordt projectmatig opgepakt Hiervoor waren incidenteel t/m 2026 extra middelen beschikbaar. Vanaf 2027 vervalt dit. In het kader van het nieuw te ontwikkelen spelenbeleid zal opnieuw bekeken moeten worden wat nodig is om hier verder invulling aan te geven.

Planning
Jaarlijks worden de speeltoestellen geïnspecteerd en vindt het noodzakelijk onderhoud plaats. Vervangen of plaatsen van toestellen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.

Bomen
Bomen zijn belangrijk voor de leefbaarheid, biodiversiteit en beleving en leveren een bijdrage aan een klimaat adaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waarbij bomen een onderdeel van de oplossing kunnen zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:

Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa.
Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, goed onderhouden en duurzame bomen.
Arnhem wil bomen beter beschermen.
Arnhem wil communiceren over bomen

In samenhang met de ambities op klimaatadaptatie en radicaal vergroenen hanteren we de 3-30-300 norm. Waarbij de 3 slaat op zicht op 3 significante bomen vanuit de woning en de 30 op 30% boomkroonbedekking per wijk. Vanaf 2026 gaan we dit monitoren.

Arnhem heeft zo'n 42.830 individueel beheerde stadsbomen, het beheer en onderhoud is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn. Hierbij wordt gestuurd op maximaal behoud van boomkroonvolume en wordt de ecologische waarde van de boom zoveel mogelijk gevolgd. Dit houdt in dat er alleen gesnoeid wordt op de plekken waar dat nodig is voor de vrije doorgang van het verkeer of wanneer probleemtakken een hoog risico gaan vormen voor de gebruikers. Daarnaast worden knotbomen gefaseerd geknot zodat er voldoende nest- en schuilplekken voor vogels en insecten in stand blijven. Dood hout is van grote waarde voor de ecologie. In 2027 zetten we de ingeslagen koers betreffende natuurvolgend boombeheer door, waarbij onderhoud gericht is op het maximaliseren van het boomkroonvolume en de ecologische waarde van de boom. De groeiplaats van de boom is erg belangrijk om maximaal aan deze waardes bij te kunnen dragen. Bij bomen die groeien in wijk- en buurtbossen, struwelen en bosplantsoen worden dode of gesnoeide takken zoveel mogelijk in de nabije omgeving verwerkt. Het gevallen blad wordt zoveel mogelijk rondom de boom en in de plantvakken verwerkt en er wordt zo min mogelijk onder de boomkronen gemaaid. Ook het staande dode hout wordt behouden op plekken waar dat kan. Mogelijke risico's voor de weggebruikers worden uit de boom gehaald en de boom kan op die plek gecontroleerd afsterven.

Arnhem heeft, gebaseerd op de beleidsregels uit het Bomenplan 2020, 18.470 buitengewone bomen en toekomstbomen aangewezen. Deze bomen worden extra beschermd en krijgen, indien nodig, extra onderhoud ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. Elk jaar treffen we bij een aantal buitengewone bomen extra maatregelen (veel al in de bodem) om de boom langer te behouden of extra groeiruimte te geven waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk.

Het dagelijks onderhoud van stadsbomen wordt gedaan met behoud van de ecologische waarden van de boom, dit wordt volgens planning uitgevoerd. Alle stadsbomen worden periodiek onderhouden, de boom wordt dan gecontroleerd en eventueel gesnoeid om de primaire functie in stand te houden. Boomziektes en plagen worden gevolgd en waar nodig wordt beheersingsmaatregelen ingezet. Vervanging van stadsbomen vindt plaats indien de boom een te groot risico vormt voor de weggebruiker en die niet met dagelijks onderhoud of andere maatregelen op te lossen is, een hele lage levensverwachting heeft of dood is. Vervanging van bomen in (laan)structuren is maatwerk, dit kan 1 op 1, in clusters of hele rijen opgepakt worden afhankelijk van de technische beperkingen, levensverwachting van de resterende bomen en andere geprogrammeerde projecten. Door in te zetten op natuurvolgend boombeheer kunnen we het vervangen van bomen in lanen en boomstructuren langer uitstellen. Bomen met een mindere vitaliteit, hebben juist vaak een hogere waarde voor de biodiversiteit. Zolang de bomen veilig behouden kunnen blijven voor de omgeving laten we deze bomen staan.
Natuurvolgend beheer heeft ook invloed op de methode en mate van beheersing van ziekte en plagen zoals de eikenprocessierups. De beheersing van bijvoorbeeld eikenprocessierups doen we bij voorkeur preventief door in te zetten op ecologisch maaibeheer, het aanplanten van heesters en struiken en het ophangen van mezenkasten. Daarnaast zetten we een pilot in waarbij de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups in de eikenprocessierupsnesten gecontroleerd worden teruggebracht. Zo laten we de natuur voor ons het werk doen.

Financiering bomenonderhoud
Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar, voor het regulier onderhoud is er een exploitatiebudget.
Door aanplant en groeiplaatsverbetering st

reven we naar een toename van het boomkroonvolume. Dit monitoren we vanaf 2026

Aangeplante stadsbomen worden sinds 2021 opgenomen op de balans en deze bomen worden afgeschreven in 50 jaar. Voor 2027 wordt er geen kap voorzien van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen zal dan ook niet aan de orde zijn.

Planning

De volgende projecten staan hiervoor in 2027 op de planning:

- Aanplant bomen voor de toekomst in Rijkerswoerd;
- Aanplant bomen in Malburgen uitbreiding boomkroonvolume;
- vergroenen binnenstad, grondverbetering en extra bomen
- bomenverbeterplan Kastelenflats Groningersingel Vredenburg
- aanhelen bomenrijen Huissensestraat
- boomvervanging en aanhelen bomenrij Vogelenzangsestraat in samenloop met onderhoud wegen
- aanhelen bomenrij langs doorfietsroute Rijn-Waalpad

Parken en bossen

Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen en de vele parken. We zijn trots op dit waardevolle groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan. De natuur staat in de parken en bossen op één, in samenhang met klimaatadaptatie en biodiversiteit. De parken en bossen zijn ook van grote recreatieve betekenis voor de inwoners. We investeren hierin door invulling te geven aan recreatiezonering en bijbehorende inrichting voor toekomstbestendig gebruik.

Voor het onderhoud van de bossen en parken zijn exploitatiebudgetten gereserveerd en tijdelijk extra middelen beschikbaar gesteld om ambities te verwezenlijken. Het beheren en onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

Het beheerareaal bossen en parken neemt toe. Enerzijds door actieve verwerving van bos- en natuurgebied en anderzijds door huur- en vrijwillige pachtbeëindiging.

Een aantal parken is aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein, Park Klarenbeek en park Waterveld zijn aangewezen als gemeentelijk monument.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Desalniettemin staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, verdroging, overmatige stikstofdepositie en klimaatverandering; met als gevolg biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever (maatwerk) onderhoud uit te voeren. We doen dit op basis van natuurvolgend beheer.

Specifieke ambities met betrekking tot bossen en parken zijn zo veel mogelijk water vast houden en organische stof (met bijbehorend bodemleven) verbeteren in de groeiplaatsen en zorg dragen voor structuurvariatie. We werken daarmee aan de sleutelfactoren voor klimaatadaptatie en biodiversiteit. Tevens benutten we waar mogelijk de kansen om de agrarische gebieden grenzend aan de bossen en parken natuur inclusief te maken en waar mogelijk integraal onderdeel te maken van het boslandschap in beheer bij Bossen & Parken.
Door inzet van de extra middelen voor bossen en parken kunnen we werken aan deze ambities. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, invulling te geven en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners.
Natuurbrandbeheersing is in Arnhem met de stad dichtbij en in het boslandschap een belangrijk thema. In 2024 is er invulling gegeven aan hoofdcompartimentering en invulling gegeven aan grotere open ruimtes en vochthoudende gemengde bossen waarmee natuurbranden minder snel kunnen verspreiden. Jaarlijks wordt er door de boswachters en beheerder Bossen & Parken in de bosgebieden met de brandweer 2 avonden geoefend in beheersing van natuurbranden in de praktijk.

Een snelgroeiend probleem is de grootschalige verspreiding van Amerikaanse eiken in grote delen van de bossen. Deze soort heeft een verstikkend en verzurend effect op vegetatie en bodem en daarmee een direct negatief effect op de biodiversiteit en klimaat (bodemleven). De snelle verspreiding is te wijten aan de concurrentiekracht van deze soort (exoot) in samenhang met kwetsbaarheid van inheemse vegetatie als gevolg van verdroging, verzuring, vermesting en erosie van de bosbodems. In deze begroting zijn middelen opgenomen voor het beheersen van deze exoot.

Met waterschap is afgesproken om het baggeren van de Jansbeek in de parken te starten. Recent zijn de metingen aan baggerlagen verricht waaruit blijkt dat er noodzaak tot baggeren is. Verwachting is dat 2027 het project in overeenkomst voorbereid wordt en in 2028 gerealiseerd.

Planning

In 2027 blijft extra ingezet worden op de revitalisering van de bossen en parken (water en organische stof) en het verbeteren van de biodiversiteit (structuurvariatie).In de bossen en parken wordt gewerkt aan herstel van structuurrijke bosranden en zaaien en aanplant van rijk strooisel soorten.
Voor de parken Klarenbeek, Hazegrietje en Braamberg wordt de beheervisie vernieuwd (2026) en in 2026 / 2027 in uitvoering gebracht.

Met Staatsbosbeheer en gemeente Lingewaard zijn we in gesprek over het beheer en eigendom van het Zeegbos
In 2027 wordt in Park Immerloo een Keltische boomkalender met de specifieke bomen aangelegd. Ook in 2027 worden er weer grotere aanplantprojecten gerealiseerd (met vooral rijkstrooisel, vruchtdragend en zo veel mogelijk struikvormende soorten).

Inzamelvoorzieningen

In het huidige beleid is Omgekeerd Inzamelen het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Door dit systeem kunnen inwoners van Arnhem hun afval goed scheiden. Er is een uitgebreid netwerk van ondergrondse verzamelcontainers voor restafval, PBD (plastic verpakkingen, blik en drinkpakken) en papier en bovengrondse verzamelcontainers voor GFE (groente-, fruit- en etensresten) in de stad aanwezig. Een deel van de herbruikbare reststromen (PBD, GFE, papier) worden bij laagbouw met behulp van minicontainers (kliko's) aan huis opgehaald. Voor de inzameling van grof vuil zijn er twee afvalbrengstations en rijden we rond met de Milieubak. In het stationsgebied werken we met een ondergronds afvaltransport systeem (OAT). Hieronder wordt op de verschillende onderdelen nader ingegaan.

In 2024 heeft het eerste Arnhemse burgerberaad over afval plaatsgevonden. De adviezen van het burgerberaad zijn verwerkt in de uitvoeringsagenda Arnhem Schoner 2025-2026 die in december 2025 door de raad is vastgesteld. In 2026 zijn we begonnen met de uitvoering en dit loopt in 2027 nog door.

In 2024 zijn we mede op basis van een bericht van onze huidige inzamelaar PreZero en signalen uit de markt, gestart met een verkenning naar de organisatievorm waarbinnen we in de toekomst het afval in de stad inzamelen. Begin 2026 heeft het college definitief besloten om per 1 juli 2027 aandeelhouder te worden van NV ROVA Holding (ROVA)en vanaf die datum de opdracht voor afvalinzameling aan ROVA te verlenen. ROVA neemt op dat moment ook onze inzamelstructuur en assets over (ondergrondse containers en mini-containers).
ROVA wordt dan net als bij de andere deelnemende gemeenten integraal verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud. De gemeente betaalt vervolgens jaarlijks een bedrag voor het gebruik van de inzamelmiddelen.
Het overnamebedrag is nu nog niet bekend maar wordt gebaseerd op de gecalculeerde boekwaarde. Dit is de oorspronkelijke aanschafwaarde, verminderd met de afschrijvingen. Via een schouw wordt vervolgens de kwaliteit van de inzamelmiddelen bepaald. De taxatie en overdracht van inzamelmiddelen aan ROVA zal in 2026 verder uitgewerkt worden waarbij ons uitgangspunt is dat het overnamebedrag minimaal de boekwaarde zal bedragen. Indien het overnamebedrag substantieel afwijkt van de boekwaarde, zal hiervoor mogelijk een afzonderlijk voorstel ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

De overdracht van de inzamelmiddelen leidt in 2027 tot een desinvestering, de inzamelmiddelen worden verkocht en verdwijnen van onze balans. De verkoopopbrengst zal naar verwachting geen resultaat opleveren omdat deze gelijk is aan de boekwaarde, het effect is dus budgetneutraal. De kapitaallasten die momenteel in de begroting zijn opgenomen voor afschrijving en rente op deze activa vallen vanaf 2027 vrij. Deze vrijval wordt ingezet om de factuur van ROVA voor het gebruik van de inzamelmiddelen te bekostigen. Met andere woorden, waar eerst kapitaallasten vanuit de exploitatie bekostigd werden betalen we vanaf 2027 in de exploitatie een huurbedrag aan ROVA, dit heeft naar verwachting dan ook geen financieel effect.

De woningvraag en daaruit volgende inbreidingen in de stad, dwingen ons op een andere manier te kijken naar afvalinzameling in gebieden waar zeer compact en heel hoog gebouwd is en wordt. Uitgangspunt hierbij is dat we zorgdragen voor een gebruiksvriendelijke, effectieve en efficiënte manier waarop inwoners hun afval kunnen scheiden. Kaderend hiervoor is de nieuwe Samenwerkingsovereenkomst tussen de VNG en Verpact (het verpakkend bedrijfsleven) die gemeenten dwingt om ingrepen te doen in wijze van inzameling om zo circulariteit

van PBD te verhogen. Dit nieuwe nationale kader zal een prominente plek innemen in de langjarige visie op afval en grondstoffen (zie ook het programma wonen en leefongeving, S12).

Planning

Ondergrondse verzamelcontainers

De eerste ondergrondse containers zijn in de jaren negentig geplaatst. Het overgrote deel van het containerbestand is geplaatst in de periode van uitrollen van omgekeerd inzamelen: 2015-2019. In totaal staan er bijna 2400. De afschrijvingstermijn die gehanteerd wordt is 10 jaar. De technische levensduur ligt in de praktijk hoger. Per 1 juli 2027 wordt ROVA eigenaar van de kapitaalgoederen zoals hierboven reeds toegelicht. De financiële effecten van de overdracht zijn verwerkt in de begroting 2027.

Bovengrondse GFE containers

Vanaf 2020 zijn ruim 200 bovengrondse containers voor de inzameling van groente, fruit en etensresten (GFE) op hoogbouwlocaties geplaatst. Naar aanleiding van vragen over de optimale toegankelijkheid door de APCG (Arnhems Platform voor Chronisch zieken en Gehandicapten) is er een proef uitgevoerd met een lagere en beter toegankelijke container. Op basis van dit onderzoek gaan we verder met het uitrollen van het stads dekkende netwerk van GFE containers bij hoogbouw. Dit doen we met een lagere container dan het huidige type. Deze nieuwe container is toegankelijker voor mensen in een handgeduwde rolstoel. In het najaar van 2026 wordt gestart met het plaatsen hiervan. Hiervoor is een investeringsbudget gereserveerd. Verwacht wordt dat er in het voorjaar van 2027 er een stadsdekkend netwerk van verzamelcontainers is en gestopt is met de inzameling via citybins. Hiermee bieden we ook bij de hoogbouw een toegankelijkere manier van GFE inzameling die moet leiden tot meer gescheiden GFE en dus minder restafval.

Minicontainers

De vervanging en uitbreiding van minicontainers die bij laagbouw worden gebruikt, is opgenomen in de dienstverleningsovereenkomst met de inzamelaar. De aanschafkosten voor nieuwe containers is opgenomen in de exploitatie. Voor de komende jaren wordt voor deze inzamelmiddelen geen grote uitbreiding voorzien.

Ondergronds Afval Transportsysteem (OAT)

In het gebied rond het Centraal Station is het Ondergronds Afval Transportsysteem operationeel.
Het onderhoud aan deze installaties is meerjarig belegd bij een aannemer.
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem is voorzien in de meerjaren investeringsplanning.

Vastgoed

Actuele beleidskaders

De actuele kaders zijn:

- Het uitvoeringsbeleid Vastgoed;
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting;
- Kostprijs dekkende huur systematiek.

Ambitie

Onderhoud

De ambitie ligt hoog met betrekking tot geplande MJOP-activiteiten. Het onderhoudsniveau van het Arnhemse vastgoed is, behalve voor tijdelijk vastgoed in stedelijke ontwikkelingsprojecten, een NEN2767-conditie score 3, maar, afwijkingen van conditiescore 3 zijn mogelijk al naar gelang de functie (monumenten, beeldbepalende objecten). Voor de doelmatige inzet van middelen wordt per pand een onderhoudsniveau gedefinieerd. Periodiek laat het Vastgoedbedrijf elk object inspecteren om de functionaliteit en de onderhoudsstatus van het object te actualiseren. Zo wordt management van de te verwachten onderhoudsplanning en -kosten geregeld. Bij nieuwe of nieuw verkregen objecten voert het Vastgoedbedrijf een nulmeting uit conform de NEN2767-2 om de staat in beeld te krijgen.

Bij toepassing van de conditiemeting worden naast de gebreken ook organisatie-specifieke risico's van gebreken in kaart gebracht. Op deze wijze worden mogelijke gevolgen van het eventueel niet oplossen van het gebrek benoemd. De conditiescore en de risico's samen vormen de basis voor de gewenste onderhoudsniveaus.
Het is meestal niet nodig alle gebreken op korte termijn aan te pakken. Afhankelijk van het gewenste onderhoudsniveau en de beschikbare budgetten zijn deze effecten in meer of mindere mate acceptabel.

Verduurzaming

Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd volgens twee uitgangspunten:

- “Werk met werk maken”; Maatregelen die binnen 5 jaar zijn terug te verdienen plus zonnepanelen plus LED wordt zoveel mogelijk bij alle panden van de gemeente in de komende jaren doorgevoerd, waarbij aansluiting wordt gezocht bij het MJOP onderhoud en in overleg met gebruikers. Hiervoor gebruiken we de maatregelen volgens de CFP methodiek;
- “Projectmatige aanpak”; Op basis van vooraf bepaalde criteria is een inventarisatie en prioritering opgesteld van het complete Gemeentelijk Vastgoed. Hieruit is in 2023 een zgn. shortlist van ca. 25 panden tot stand gekomen met daarin opgenomen mogelijke duurzaamheidsaspecten. In 2024 hebben we veel onderzoek gedaan en is een start gemaakt met uitvoeringsmaatregelen bij een aantal panden. Dit jaar 2026 en de komende jaren wordt hiermee ook weer verdergegaan met o.a. de (ged.) verduurzaming van Musis Sacrum. Omdat het hoofdzakelijk unieke panden betreft, is altijd een specifieke aanpak en specialistisch onderzoek noodzakelijk. Dit maakt de doorlooptijd om in uitvoering te komen vaak langer dan verwacht. Ook blijkt soms uit nader onderzoek dat een object toch nog niet verduurzaamd kan worden; Deze objecten worden vooralsnog geparkeerd en vervangen door andere objecten met een grotere slagingskans. De lijst is daarmee altijd een dynamische lijst die onderhevig is aan wijzigingen.

Inclusie: Toegankelijkheid vastgoed

De Arnhemse Standaard Toegankelijkheid beschrijft de manier waarop toegankelijkheid in het ontwikkelproces verankerd wordt. In de gebouwen van de gemeente Arnhem moet iedereen kunnen doen wat hij/zij volgens de bestemming komt doen. Uitgangspunt is dat iedereen alle ruimtes en routes in een gebouw kan gebruiken. Bij de start van het bouwproces wordt met toekomstige gebruikersgroepen besproken welke ruimtes niet voor iedereen toegankelijk hoeven te zijn. Ook wordt besloten of er ruimtes zijn waar specifieke gebruikersgroepen gebruik van moeten kunnen maken, en voor welke aantallen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen bezoekers en medewerkers, en tussen gebruikersgroepen (zoals mensen met een auditieve beperking, een visuele beperking, verstandelijke of loopbeperking en mensen die gebruik maken van een rolstoel of scootmobiel).

De afgelopen jaren is vooral ingezet op het in kaart brengen van de prioriteit-panden en het inventariseren van maatregelen voor deze objecten. Met het beschikbare budget wordt in 2026 gewerkt aan de uitvoering van de maatregelen op 8 prioriteit locaties, zoals de sportlocaties in de Laar en Elderveld en het stadhuis (die reeds in uitvoering zijn), maar ook MFC de Wetering, MFC Presikhaven, Willemeen, Locatie Thialf en Spelzaal Vredenburg. Bij een aantal van deze locaties zal de uitvoering doorlopen tot in 2027 en of gecombineerd worden met andere grote renovatiewerkzaamheden. Het budget wat beschikbaar blijft aan het eind van 2026 wordt gebruikt om in 2027 en 2028 op 7 prioriteit locaties de benodigde maatregelen uit te voeren om ze toegankelijker te maken.

Uitvoering prioriteit locaties 2027/2028

- MFC Malburgen;
- Wijkcentrum De Kroon;
- MFC De Spil;
- MFC De Salamander;
- MFC Omnibus;
- Huis voor de Wijk;
- MFC Klarendal

Tijdelijk vastgoed
Als gevolg van de binnenstedelijke en noodzakelijke groei van de woningbouw ontstaat er een sterke toename van tijdelijk vastgoed (strategische, GREX en stedelijke projecten). Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn. Tijdelijkheid is een ruim begrip. Door de forse toename van tijdelijk beheerd vastgoed (hoewel tijdelijk wél meerjarig) en de noodzaak om gecontroleerd i.p.v. incident gestuurd beheer uit te kunnen voeren, zullen hiervoor beperkte MJOP's opgesteld gaan worden.

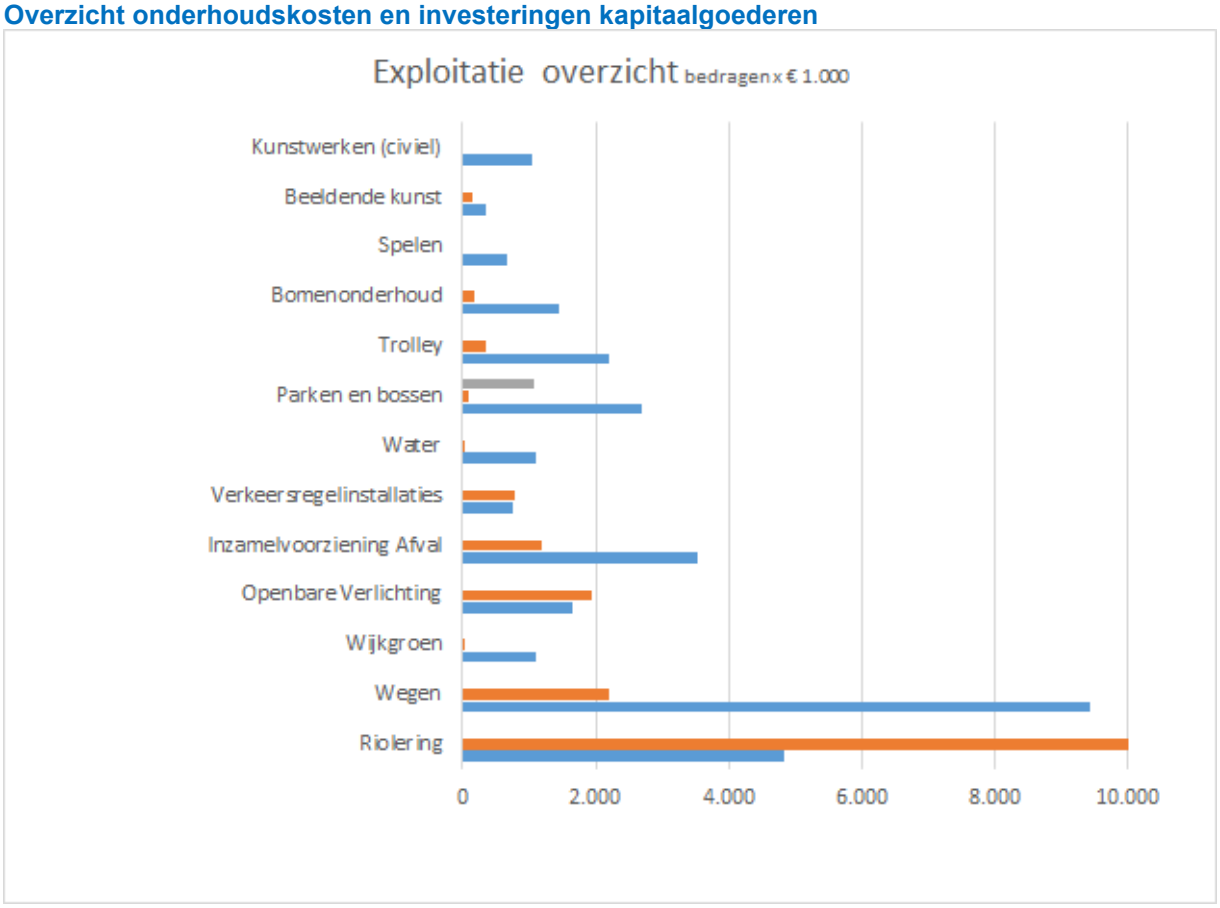
Vastgoedportefeuille
Op basis van de beleidsprogramma's, maatschappelijke doelen, zijn de deelportefeuilles binnen de afdeling ingedeeld, met elk hun eigen kenmerken en sturing. De objecten/ assets zijn veelal vanuit de financiële context gekoppeld aan een programma.

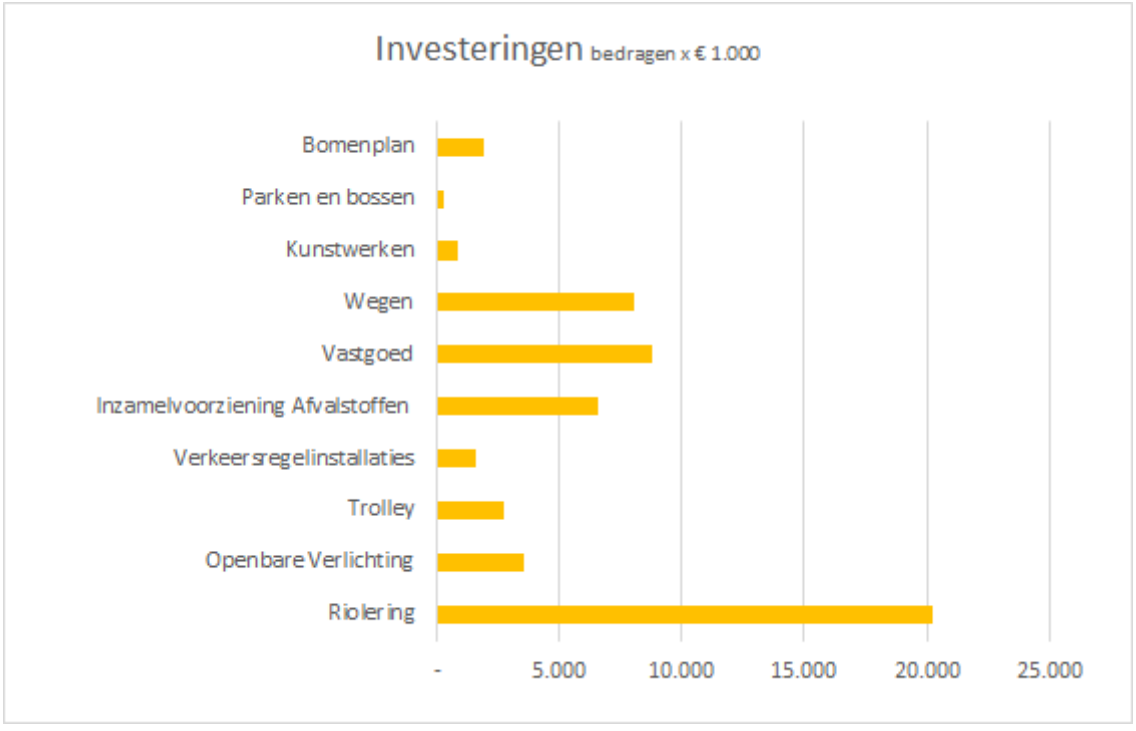
Stedelijk Programma	Objecten/assets
Bestuur Dienstverlening en Financiën	De huisvesting voor de ambtelijke organisatie zoals Stadhuis, Stadskantoor, Gemeentewerf en locaties in de wijken. Inclusief het beheer van het gebruik hiervan (Gebruiksbeheer: kantoorhuisvesting en beheer wagenpark dienstvoertuigen).
Veiligheid	De brandweerkazernes.
Bereikbaarheid	Parkeergarages en fietsenstallingen (in eigendom en/of gehuurd) alsmede het overdekt bussenplein, busremise, eindhaltevoorzieningen, gelijkrichterstations en de Openbaar Vervoer Terminal.
Economie	De historische kelders.
Onderwijs	Zowel primair, voortgezet en speciaal onderwijs. De schoolbesturen zijn in de meeste gevallen economisch eigenaar en daarmee ook zelf verantwoordelijk voor bijvoorbeeld onderhoud. Ook de MFC en het Gebruiks(locatie-)beheer daarvan vallen onder dit programma, evenals de locaties van Natuurcentrum Arnhem.
Cultuur	De culturele gebouwen zoals Rozet, Musis & Stadstheater en Museum Arnhem, alsmede de historische panden in park Sonsbeek.
Gezondheid, welzijn en ondersteuning	Willemeen, buurthuizen, Multifunctioneel Centrum De Wetering (incl. Gebruiksbeheer), daklozen opvang Remisestraat, woningen voor uitgeprocedeerde asielzoekers, opvang Oekraïense vluchtelingen.
Sport en beweging	Alle sportvoorzieningen zoals Valkenhuizen, de grote Koppel en diverse gymzalen.
Ruimtelijke ontwikkeling	Dit is een omvangrijk programma: alle terreinen, erfpachten en reclames in de openbare ruimte. Daarnaast betreft het al het tijdelijk vastgoed in eigendom ten behoeve van strategisch bezit of grondexploitatie.
Wonen en leefomgeving	Dit betreft hoofdzakelijk de gemalen (gebouwen, niet de installaties)

Planning en realisatie
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. In de periode 2026-2029 is gemiddeld € 6,6 miljoen per jaar geraamd voor planmatig en storingsonderhoud in de exploitatie.

Voor wat betreft de investeringen is in de periode 2027 tot 2030 gemiddeld € 6,8 miljoen per jaar aan investeringskredieten per jaar geraamd voor vervangingsonderhoud van het gemeentelijk vastgoed. Ter uitvoering van de verduurzaming van het gemeente vastgoed is daarnaast in 2027 een investeringskrediet geraamd van € 3,6 miljoen en is er structureel een krediet van € 750.000 beschikbaar. Voor het integraal toegankelijk maken van het gemeentelijk vastgoed is € 2 miljoen aan investeringskrediet beschikbaar, welke nu is verdeeld over de jaren 2026 en 2027.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de overgedragen investeringen aan geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, de grondexploitatie en infrastructureel onderhoud. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (verwachte stand per 31-12-2027):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 597,9 miljoen. Het betreft hier de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar): Naar verwachting zal per ultimo 2027 geen kortlopende financiering nodig zijn voor investeringen en projecten. De ruimte binnen het beschikbare kasgeld wordt aangewend voor de (goedkope) financiering van de dagelijkse activiteiten van de gemeente: het werkkapitaal;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 303,8 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 1,6% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer toereikend is (hetgeen nog nooit is voorgekomen). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2027 heeft de gemeente nog maar één lening van minder dan € 4.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van de aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2027 een verwacht volume van € 27,0 miljoen. Het betreft hier kapitaalverstrekking en leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen, alsook starters- en duurzaamheidsleningen via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting. Hieronder vallen niet de verstrekte leningen in het kader van de inkomensondersteuning.
Bij de kapitaalverstrekking en leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen, gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd. Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek).
Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de begroting neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Het gaat hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem. Financiering van sociale woningbouw rechtstreeks door gemeenten komt niet meer voor. Als gemeente houden we rekening met de mogelijkheid dat er behoefte kan ontstaan aan (al dan niet tijdelijk) bijspringen, maar dat zal alleen bij calamiteiten het geval zijn.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.

Financieringsbehoefte per 31-12-2027

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde verwachte financieringen bedraagt € 884,5 miljoen. Vanuit de beschikbare aanwezige middelen (voornamelijk reserves en voorzieningen) en de verwachte leningenportefeuille voor de vaste financiering is meer dan dit bedrag beschikbaar. Per ultimo 2027 wordt verwacht dat een bedrag van € 19,6 miljoen in de schatkist van het Ministerie van Financiën gestald kan worden.
De financieringsfunctie is daarmee ruimschoots in staat om voldoende middelen aan te trekken en beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2027 begrote investeringen.

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	838.382	Reserves en voorzieningen	303.811
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	26.967	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	597.935
Overige langlopend uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht, leningen inkomensondersteuning)	19.159	Obligo's, waarborgsommen en vooruitontvangen erfpacht	2.388
		Rekening courant BNG, kasgeldleningen en vooruitontvangen bedragen	-19.626
Totaal langlopend te financieren	**884.508**	**Totaal financiering**	**884.508**

Leningenportefeuille 2027

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2027 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Verwachte stand 01.01.2027	Opname	Aflossing	Verwachte stand 31.12.2027
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	477.935	154.996	-35.000	597.931
Leningen t.b.v. woningcorporaties	4	0	0	4
Totaal leningen O/G	**477.939**	**154.996**	**-35.000**	**597.935**
Leningen U/G				
Vaste leningen en kapitaalverstrekkingen uitstaand	27.071	0	-108	26.963
Woningcorporaties	4	0	0	4
Totaal leningen U/G	**27.075**	**0**	**-108**	**26.967**

Omslagrente en rentevisie

De rentelast van de extern aangetrokken totaalfinanciering vertaalt zich naar een intern in rekening te brengen rente voor de eigen te financieren gemeentelijke bezittingen, de zogenaamde omslagrente. Als gevolg van de wetgeving in het BBV moet deze omslagrente binnen marges de gemiddelde marktrente volgen en is de gemeente niet vrij in het bepalen van deze intern in rekening te brengen rente. De omslagrente bedroeg in 2021 1,7% en is daarna licht gedaald naar 1,4%. Sinds 2024 is de omslagrente verhoogd naar 1,6% als gevolg van de oplopende marktrentes de afgelopen jaren. Dat tarief van 1,6% kan ook voor 2027 worden toegepast. De omslagrente is ondanks de grote marktrente fluctuaties redelijk constant kunnen blijven. Met de aangetrokken langlopende leningen in de periode van de historische lage rentes is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Het blijft een belangrijke taak voor het college om dit de komende jaren ook stabiel te houden. Voorwaarde daarvoor is dat de markt meewerkt. Bij een snelle stijging van de rente schrijven de regels van het BBV voor dat de omslagrente ook moet stijgen.
De historische ECB rentegrafiek laat zien dat de huidige korte rente nog steeds gemiddeld is. De lange rentes zijn nog steeds relatief hoog. Hiervoor kunnen we eigenlijk alleen de hoop uitspreken dat de internationale politieke stabiliteit de komende jaren weer terugkeert, waarmee ook de risicomarge op de lange leningen daalt. Tot die tijd proberen we met nieuwe leningen met overwegend een kortere looptijd toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Daarvoor is het noodzakelijk dat leningen met kortere looptijden een lagere rente hebben dan langer lopende leningen, hetgeen normaal gesproken het geval is.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Maximaal toegestane leningen 2027	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2027 vastgesteld op 8,5% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2027 heeft een omvang van € 1.176 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 100,0 miljoen.

Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden

(art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden. De gemeente Arnhem stuurt er desondanks op onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een gelijkmatig opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2027 van € 1.176 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 235 miljoen worden geherfinancierd.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2027 € 11,4 miljoen.

Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren en het voldoen aan de voorwaarden mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

De bedrijfsvoeringsfuncties zorgen ervoor dat de medewerkers in het primaire proces hun taken zo optimaal mogelijk kunnen uitvoeren. De bedrijfsvoeringsfuncties brengen systemen en werkprocessen in lijn met wat we in de stad willen bereiken, bieden inzicht in wat we willen bereiken, schetsen de juridische of financiële randvoorwaarden, ondersteunen bij de strategische en communicatieve opgaven, benutten technologische ontwikkelingen en investeren in nieuwe vaardigheden en competenties van onze medewerkers. Per bedrijfsvoeringsfunctie zijn de opgaven geschetst. Een aantal van deze opgaven is niet gekoppeld aan een specifieke bedrijfsvoeringsfunctie. Het belangrijkste voorbeeld hiervan is het traject 'Lekker werken aan de ambities van Arnhem'.

Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

Technologische ontwikkelingen

Digitalisering en informatisering blijven zich in hoog tempo ontwikkelen. Nieuwe technologische mogelijkheden, waaronder artificiële intelligentie (AI), veranderen de wijze waarop de gemeente haar dienstverlening organiseert, maatschappelijke opgaven ondersteunt en haar bedrijfsvoering inricht. Deze ontwikkeling biedt kansen om effectiever, datagedreven en meer inwonergericht te werken, maar vraagt tegelijkertijd om voortdurende investeringen in mensen, processen, informatievoorziening en technologie.
Informatie vormt een onmisbare productiefactor binnen de gemeentelijke organisatie. Een betrouwbare, veilige en toekomstbestendige informatievoorziening is essentieel voor het uitvoeren van onze wettelijke taken, het realiseren van beleidsdoelen en het verlenen van dienstverlening aan inwoners en ondernemers. De afhankelijkheid van digitale systemen en gegevens neemt daarbij verder toe. Verstoringen van netwerken, applicaties, koppelingen of databronnen kunnen directe gevolgen hebben voor de continuïteit van de dienstverlening.

De dreiging van cyberaanvallen, datalekken en andere digitale risico's blijft onverminderd aanwezig. Daarom blijven wij investeren in een robuuste informatiebeveiliging, privacybescherming en digitale weerbaarheid. Dit doen wij door middel van passende organisatorische maatregelen, moderne technische voorzieningen en het vergroten van bewustwording en vakbekwaamheid van medewerkers.
Tegelijkertijd zetten wij in op verdere ontwikkeling van onze informatievoorziening en digitale infrastructuur. Technologische innovaties bieden mogelijkheden om werkprocessen te verbeteren, besluitvorming te ondersteunen, samenwerking te versterken en de betrokkenheid van inwoners te vergroten. In het bijzonder zal de verdere toepassing van AI een belangrijke rol spelen in de modernisering van gemeentelijke dienstverlening en bedrijfsvoering.

Deze ontwikkelingen vragen blijvende aandacht voor digitale vaardigheden, zowel binnen de organisatie als in de samenleving. Wij blijven daarom werken aan een inclusieve, toegankelijke en gebruiksvriendelijke digitale dienstverlening, zodat inwoners en ondernemers kunnen blijven deelnemen, ongeacht hun digitale vaardigheden. Daarbij houden we nadrukkelijk oog voor toegankelijkheid, duurzaamheid, betrouwbaarheid en digitale autonomie.

Huisvesting

Diverse ontwikkelingen maken heroriëntatie op de gemeentelijke huisvesting noodzakelijk. Op basis van de vastgestelde uitgangspunten zijn via een gespreksnotitie vier scenario's aan de raad gepresenteerd. De opmerkingen en aandachtspunten uit deze bespreking worden meegenomen in de verdere besluitvorming over een investering in een toekomstbestendig stadhuis. In deze bestuursperiode geven we uitvoering aan het door de raad gekozen voorkeursscenario. Binnen dit voorkeursscenario is het niet mogelijk om alle medewerkers in één gebouw te huisvesten. Daarom onderzoeken we de mogelijkheden voor een aanvullende locatie in de nabije omgeving van het stadhuis, bijvoorbeeld in het Bestuurskwartier. Wanneer dit niet haalbaar blijkt, zoeken we een aanvullende locatie in Arnhem-Zuid. Bij de verdere uitwerking besteden we nadrukkelijk aandacht aan duurzaamheden vergroening.

De planvorming voor de investering in het stadhuis wordt verder uitgewerkt. Daarbij staat de ontwikkeling van een toekomstbestendige, toegankelijke, duurzame en inclusieve huisvesting voor de gemeentelijke organisatie centraal. Daarnaast verwachten we in 2027 een vervolg op het project Toekomstbestendige Wijklocaties.
Ook vragen het aantrekkelijk houden van de huidige huisvesting, en de tijdelijke huisvesting tijdens een eventuele sluiting van het stadhuis, om blijvende aandacht. Tot slot vraagt de doorontwikkeling van de visie op werken en het werkplekconcept om een verdere verandering in cultuur en gedrag. In 2027 zetten we deze ontwikkelingen voort

Lekker werken aan de Ambities van Arnhem

Binnen het organisatieprogramma ‘Lekker werken aan de ambities van Arnhem (LWAA)’ werken we aan de verdere ontwikkeling van onze organisatie. Ook het komende jaar staat deze ambitie nog onverminderd hoog op de agenda. We streven naar een werkklimaat waarin de hele organisatie op een goede en prettige manier aan de ambities van de stad kan werken, in een werkomgeving die ervoor zorgt dat dat effectief en efficiënt kan. Een organisatie waarin medewerkers zich veilig voelen, waarin werkdruk beheersbaar is en waarin de juiste resultaten voor stad en bestuur worden geleverd. Het laatste medewerkers onderzoek gaf aan dat we op de goede weg zijn, maar dat onderwerpen als een betere afstemming tussen beleid en uitvoering, rolduidelijkheid en een transparante communicatie en besluitvorming nog aandacht vragen. Met een nauwere samenwerking en afstemming tussen de lopende inspanningen en de opstart van nieuwe programma’s en/of activiteiten, zoals Kennisdeling en informatievoorziening, willen we vanuit LWAA komend jaar een stap zetten op de in het medewerkers onderzoek genoemde onderwerpen.
De voortgang van het organisatieprogramma delen we jaarlijks met de Raad via de ‘Staat van de Organisatie’. Hierin blikken we terug op het afgelopen jaar en leggen we de basis voor de inspanningen voor het volgende jaar.

Veilige publieke dienstverlening en veilig werken

In 2027 bouwen we voort op de initiatieven die in voorgaande jaren zijn ingezet of doorontwikkeld. Er is meer aandacht voor scholing van medewerkers die te maken hebben met agressie. Ook kunnen we incidenten via het Gemeentelijk Incidenten Registratiesysteem (GIR) melden en onderzoeken we mogelijkheden van het inzetten van een alleenwerkers-alarm. De RI&E wordt verder uitgerold binnen de organisatie. Dit gebeurt stapsgewijs en hierin laten we ons ook ondersteunen door een hierin gespecialiseerde partij. De komst van de arbo-coördinator sinds september 2025 versnelt en optimaliseert dit proces.

Duurzame bancaire dienstverlening

In 2027 starten we met de voorbereidingen op de aanbesteding van onze huisbankier. Hierbij is duurzaamheid een belangrijk criterium.

Reguliere bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

Inclusieve en diverse gemeentelijke organisatie

Met een inclusieve en diverse organisatie kan Gemeente Arnhem haar werk voor de stad beter uitvoeren én een betere werkgever zijn voor alle medewerkers. Meer diversiteit in de organisatie betekent verschillende talenten, perspectieven en ervaringen die een scherpere blik geven op wat nodig is voor de inwoners.

We blijven daarom werken aan een organisatie waar medewerkers gezien en gewaardeerd worden en zichzelf kunnen zijn. Aanwezige talenten en competenties zetten we in om onze dienstverlening zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de behoefte van onze inwoners. Daarbij helpt een meer competentiegerichte manier van kijken naar werk en ontwikkeling. Door niet alleen te kijken naar diploma’s, werkervaring en traditionele loopbaanpaden, maar ook naar competenties, motivatie, leervermogen en potentieel, kunnen we talent breder herkennen en benutten. Dit draagt bij aan gelijke kansen, inclusiever werven en ontwikkelen, en een organisatie waarin verschillende talenten beter tot hun recht komen. De beweging die we maken is positief, omdat we hier de afgelopen jaren hierin geïnvesteerd hebben. Hierdoor ligt er een stevig fundament en maken actuele thema's als diversiteit en inclusie al integraal onderdeel uit van de organisatie.

Er is sprake van bestuurlijke ambitie en van concrete inspanningen die bijdragen aan bewustwording, kennisontwikkeling en inclusiever handelen. Tegelijkertijd vragen trajecten die gericht zijn op het veranderen van gedrag en cultuur om tijd, aandacht en zorgvuldigheid.

We bevinden ons inmiddels op een kantelpunt. Waar de afgelopen jaren vooral in het teken stonden van agendering, bewustwording en het ontwikkelen van initiatieven, ligt de opgave voor de komende periode vooral in het verder verdiepen, verbinden en duurzaam borgen van deze inspanningen.

De uitdaging verschuift daarmee van willen naar kunnen, van activiteiten naar structurele verankering en van ambitie naar zichtbare impact. Met de herijking van het Uitvoeringsplan Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie gaan we hier uitvoering aan geven.

Beoogde resultaten:

De focus ligt op de herijking van het Uitvoeringsplan Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie en de uitvoering daarvan.

In 2027 hebben we een herijkt Uitvoeringsplan Inclusieve en diverse gemeentelijke organisatie. Mogelijk leidt dit tot een heroverweging van resultaten op de korte en lange termijn.
We zetten in 2027 het doorlichten van processen met de discriminatietoets van de Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme (zie raadsbrief) voort. Alle clusters dienen minimaal 1 proces door te lichten met de discriminatietoets.

Arbo & Veiligheid
Veilige en gezonde werkplek (RI&E & PvA)
In 2026 is een gemeentebrede RI&E (Risico-inventarisatie & Evaluatie) uitgevoerd op het gebied van arbo en veiligheid. De eerste uitkomsten laten zien dat we de basis nog niet op orde hebben. Zowel de daadwerkelijke beheersing van veiligheids- en gezondheidsrisico's als het voldoen aan de geldende wet- en regelgeving op dit gebied (compliance) is nu onvoldoende geborgd.
Belangrijke aandachtspunten die hierbij vragen om aanvullende interventies zijn:

- Werkdruk (medewerkers ervaren een hoge werkdruk).
- Borgen van Veilige Publieke Dienstverlening (voorkomen en omgaan met publieksagressie).
- Het bieden van een gezonde, veilige en werkomgeving
- Het versterken van kennis en bewustwording op het gebied van arbeidsomstandigheden, veiligheid en welzijn.

Eind 2026 zal er een meerjarig Plan van Aanpak (PvA) opgesteld worden. Dit zal waarschijnlijk extra kosten met zich meebrengen op het gebied van huisvesting, werkplekbeheer en scholing.

Verzuim & Re-integratie
Per 1 januari 2027 treedt een nieuw contract voor de arbodienstverlening in werking. Naar verwachting leiden de aangescherpte eisen, de hoge markttarieven en het aanhoudend hoge verzuimpercentage tot een stijging van de kosten voor verzuim- en re-integratiebegeleiding.

Gemeentepool
In 2024 is de Gemeentepool gestart als vernieuwend instrument om talent met diverse achtergronden aan te trekken, te ontwikkelen en duurzaam te verbinden aan de organisatie. Niet traditionele functie-eisen en cv's, maar motivatie, competenties, leervermogen en potentieel vormen daarbij het uitgangspunt. De Gemeentepool draagt daarmee bij aan een bredere manier van kijken naar talent, inzetbaarheid en ontwikkeling binnen de gemeentelijke organisatie en een aantrekkelijkere positie op de arbeidsmarkt.

In 2024 en 2025 zijn twee groepen medewerkers gestart binnen de gemeentepool. Medewerkers stromen, afhankelijk van hun profiel en ontwikkeling, in op passend werk binnen de organisatie. Waar nodig worden zij ondersteund met gerichte ontwikkeling en begeleiding, met als doel een duurzame plek binnen de organisatie die aansluit bij hun talenten, ontwikkeling en de behoeften van de organisatie.

In 2027 ligt de nadruk op verdere borging en doorontwikkeling van de Gemeentepool. Daarbij gaat het om het versterken van de structurele positionering van de Gemeentepool binnen de organisatie, het zorgvuldig begeleiden van medewerkers richting duurzame plaatsing en het verder zichtbaar maken van de opbrengsten van deze aanpak. Ook wordt op basis van de ervaringen met de eerste lichtingen gekeken hoe de werkwijze structureel kan bijdragen aan aantrekkelijk werkgeverschap en het benutten van potentieel.

De Gemeentepool blijft daarmee een strategisch instrument voor vernieuwing van de wervings- en selectiepraktijk en voor het breder ontwikkelen en inzetten van talent binnen de organisatie.

Vitaliteit en duurzame inzetbaarheid
We blijven in 2027 e.v. inzetten op duurzame inzetbaarheid van alle medewerkers, aansluitend bij hun behoeften en de organisatieopgaven. We hanteren een integrale benadering van vitaliteit; fysiek, mentaal, sociaal en financieel. Doelen zijn gesteld, trends zijn in beeld en maatwerk staat centraal.

Specifiek richten we ons op thema's als mantelzorg, met ondersteuning voor leidinggevenden en medewerkers, en deelname aan landelijke initiatieven. Samen met de Ondernemingsraad (OR) geven we verder vorm en uitvoering aan het Beleidsplan Vitaliteit. Het doel is om de eerder benoemde aspecten systematisch te versterken en de

interventies op organisatieniveau én afdelingsniveau te borgen. Zo wordt vitaliteit structureel ingebed in onze organisatie. Het Beleidsplan Vitaliteit zal waarschijnlijk extra kosten met zich meebrengen op het gebied van vitaliteit/duurzame inzetbaarheid. Op dit moment is daar nog geen budget voor.

‘**Onboarding’**
Het onboardingsprogramma wordt erg gewaardeerd en is intussen een vast onderdeel van het gemeentebrede opleidingsaanbod. Jaarlijks wordt dit geëvalueerd en bijgesteld waar nodig.
Sinds dit jaar nemen we ook de “medewerkersreis” mee in de evaluatie. We kijken waar we de informatievoorziening kunnen verbeteren, zodat er sprake is van een warme landing en een nog betere ‘Arnhem-ervaring’.

Integriteit
Een integere overheid vraagt om blijvende aandacht van bestuur en organisatie. De oprichting van het Infopunt Integriteit vormde hierin een belangrijke stap. We beschikken hiermee, samen met de bestaande regelingen en protocollen over een solide basis. In 2027 focussen wij ons op een verdere uitbouw en bekendheid van dit Infopunt. Hierbij maken we gebruik van de tot dan toe opgedane ervaringen.

Naast de aandacht voor dit onderwerp tijdens de onboarding van nieuwe medewerkers, willen we het gesprek over integriteit binnen de ambtelijke organisatie verdiepen, waarbij we aansluiten op praktijk en specifieke casuïstiek.

Daarom introduceren we een opfriscursus integriteit voor zittende medewerkers, gericht op dilemma’s uit de dagelijkse praktijk, en voeren we samen met risicomanagement een risico-inventarisatie uit. Ook zetten we de implementatie van het VOG-beleid voort, geven we het screeningsbeleid verder vorm en actualiseren we de gedragscode voor ambtenaren van gemeente Arnhem.

Beperken externe inhuur
In 2025 is, naar aanleiding van motie 24M83, het plan 'Beperken van externe inhuur' vastgesteld, met als doel het percentage externe inhuur in 2026 terug te brengen van 19,2% naar tenminste het landelijk gemiddelde van 18,1%. We werken toe naar een realistische reductie richting het landelijk gemiddelde, passend bij de omvang van Arnhem en de omstandigheden van de arbeidsmarkt. Afdelingshoofden en clustermanagers zijn verantwoordelijk voor deze opgave, ondersteund door P&O en Financiën & Control.

Inhuurbeperking mag niet leiden tot verslechtering van dienstverlening of productiviteit. De matchingstafel speelt een centrale rol bij capaciteitsvraagstukken. Eerst interne mobiliteit en Gemeentepool, dan externe werving, en pas als laatste optie externe inhuur. Structurele inzet heeft voorkeur boven tijdelijke oplossingen. In 2026 en 2027 ligt de nadruk op uitvoering van het plan, monitoring van resultaten en verdere versterking van interne alternatieven.

Loonsomsturing
De loonsomsturing vervangt de sturing op fte’s en biedt meer flexibiliteit. Budgethouders sturen op loonkosten in plaats van aantallen fte’s, en kunnen zo beter inspelen op veranderende omstandigheden en helpen de inzet van externe inhuur terug te dringen. Deze manier van sturen ondersteunt ook een bredere blik op beschikbare capaciteit binnen de organisatie, waarbij niet alleen formatieplaatsen centraal staan, maar ook de inzetbaarheid, ontwikkeling en competenties van medewerkers. In de komende periode richten we deze werkwijze in samenwerking met F&C verder in. Clusters en afdelingen worden hierin ondersteund door de HR Business Partner en financial controllers.

Aantrekkelijk werkgeverschap
De aantrekkelijkheid van de gemeente als werkgever is cruciaal in een krappe arbeidsmarkt. In 2026 zijn de secundaire arbeidsvoorwaarden versterkt met onder meer een OV-mobiliteitskaart voor woon-werkverkeer en aanpassingen binnen het individueel keuze budget (IKB). Deze maatregelen maken onderdeel uit van een bredere aanpak om onze aantrekkelijkheid als werkgever te vergroten en beter aan te sluiten bij de behoeften van medewerkers en de arbeidsmarkt. Er is geen eenduidige oplossing voor alle uitdagingen op de krappe arbeidsmarkt. De complexiteit van de arbeidsmarkt vraagt om een samenhangende mix van maatregelen, waarbij het belangrijk is om keuzes te maken die passen bij onze organisatie én de specifieke uitdagingen van een werkveld. Daarbij kijken we niet alleen naar het aantrekken van nieuw personeel, maar ook naar het beter herkennen, ontwikkelen en breder inzetten van talent dat al in de organisatie aanwezig is. In 2027 e.v. willen wij de oplossingen dan ook blijven verkennen en vormgeven. Alleen door gezamenlijk te bepalen welke aanpakken kansrijk zijn en waarin we geloven, kunnen we de inzet van middelen – zowel in capaciteit als in budget – effectief en doelgericht organiseren.

Eind 2026 evalueren wij de regeling van de OV-mobiliteitskaart en de wijzigingen binnen het IKB. In deze evaluatie betrekken we, naast de interne stakeholders, ook de vakbonden. We vergelijken dan ons vernieuwde arbeidsvoorwaardenpakket met andere gemeentelijke organisaties. Doel is om te onderzoeken of de ingezette maatregelen daadwerkelijk hebben bijgedragen aan het versterken van onze positie op de arbeidsmarkt. De uitkomsten kunnen aanleiding zijn voor verdere aanpassingen.

Individueel keuzebudget
In 2026 is het IKB-aanbod aangepast om medewerkers meer keuzeruimte te bieden en beter aan te sluiten bij thema's als gezondheid, vitaliteit en duurzame inzetbaarheid. Daarnaast wordt de overgangsregeling voor bedrijfsfitness geëvalueerd, waarbij wordt onderzocht of het vitaliteitsbudget via het IKB kan worden verruimd. Afhankelijk van de uitkomsten kan het huidige IKB-doel bedrijfsfitness komen te vervallen.
De verwachting is dat deze ontwikkelingen zullen leiden tot hogere bestedingen ten laste van de vrije ruimte van de Werkkostenregeling (WKR). Daarom wordt in het derde kwartaal van 2026 een integraal voorstel uitgewerkt om eventuele overschrijdingen op te vangen.

Informatisering en automatisering

Continuïteit van de informatiehuishouding
De gemeentelijke dienstverlening en bedrijfsvoering zijn in toenemende mate afhankelijk van een omvangrijk en divers applicatielandschap. Deze applicaties ondersteunen vrijwel alle primaire en ondersteunende processen en vormen daarmee een essentiële schakel in het functioneren van de organisatie. De continuïteit, beschikbaarheid en betrouwbaarheid van deze voorzieningen zijn randvoorwaardelijk voor een goede dienstverlening aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners. Daarom blijven wij investeren in professioneel beheer, onderhoud en doorontwikkeling van onze digitale voorzieningen.

Wendbare IT en modern applicatielandschap
De ontwikkeling van de ICT-infrastructuur wordt in belangrijke mate beïnvloed door de verschuiving van lokale systemen naar cloudgebaseerde oplossingen. Leveranciers beëindigen steeds vaker ondersteuning van traditionele, lokaal geïnstalleerde software, waardoor migratie naar cloudomgevingen noodzakelijk wordt. Tegelijkertijd biedt deze ontwikkeling kansen op het gebied van betrouwbaarheid, schaalbaarheid, beveiliging, innovatiekracht en duurzaamheid. Wij zetten daarom de transitie naar een toekomstbestendige digitale infrastructuur voort en sturen hierop via een strategische roadmap, zorgvuldig leveranciersmanagement en passende investeringen in kennis en capaciteit.

Technologische innovatie en artificiële intelligentie
Nieuwe technologieën bieden steeds meer mogelijkheden om maatschappelijke opgaven effectiever aan te pakken en de gemeentelijke dienstverlening verder te verbeteren. Ontwikkelingen zoals artificiële intelligentie (AI), procesautomatisering, data-analyse en sensortechnologie veranderen de wijze waarop organisaties werken, besluiten nemen en inwoners ondersteunen. De impact van deze technologieën zal de komende jaren verder toenemen. Met name AI heeft de potentie om werkprocessen te vereenvoudigen, de productiviteit te verhogen en medewerkers beter te ondersteunen bij hun werkzaamheden. Tegelijkertijd brengt deze ontwikkeling vraagstukken met zich mee op het gebied van governance, privacy, ethiek, transparantie en digitale vaardigheden. Daarom investeren wij in een verantwoorde toepassing van nieuwe technologieën en bereiden wij onze organisatie, medewerkers en werkprocessen voor op de kansen en uitdagingen die hiermee samenhangen.

Informatiebeheer en kwaliteit
Informatie is één van de meest waardevolle bedrijfsmiddelen van de gemeente. Betrouwbare, toegankelijke en goed beheerde informatie is essentieel voor effectieve dienstverlening, zorgvuldige besluitvorming, transparantie en verantwoording. Tegelijkertijd nemen de eisen die wet- en regelgeving stellen aan informatiebeheer, archivering, openbaarmaking en gegevensverwerking verder toe.
Om hieraan te voldoen werken wij aan een duurzaam en toekomstbestendig stelsel voor informatiebeheer. Het wettelijk verplichte kwaliteitssysteem voor informatiebeheer ondersteunt de borging van processen, rollen, verantwoordelijkheden en controles. Hiermee versterken wij de kwaliteit van onze informatiehuishouding, vergroten wij de transparantie van ons handelen en zorgen wij ervoor dat informatie ook op langere termijn toegankelijk, betrouwbaar en herleidbaar blijft. In 2027 ligt de focus op verdere professionalisering, naleving en doorontwikkeling van dit kwaliteitssysteem als fundament voor een moderne digitale overheid.

Informatiebeveiliging en privacy
Informatieveiligheid en privacy blijven ook in 2027 onverminderd belangrijk voor de continuïteit, betrouwbaarheid en legitimiteit van de gemeentelijke dienstverlening. De afhankelijkheid van digitale processen en

informatiesystemen neemt toe, terwijl het dreigingslandschap zich voortdurend ontwikkelt. Cyberincidenten, datalekken en digitale verstoringen kunnen directe gevolgen hebben voor inwoners, ondernemers en de gemeentelijke organisatie. Het blijvend versterken van onze digitale weerbaarheid en privacybescherming is daarom een structurele opgave.
De afgelopen jaren is een stevige basis gelegd voor de verdere professionalisering van informatiebeveiliging en privacy, in lijn met de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en andere relevante wet- en regelgeving. De aandacht verschuift daarbij steeds meer van incidentele verbetermaatregelen naar duurzame borging binnen processen, verantwoordelijkheden en de dagelijkse werkwijze van de organisatie.
De toenemende bewustwording binnen de organisatie leidt tot een grotere vraag naar ondersteuning, advies en toetsing op het gebied van informatiebeveiliging en privacy.
Daarnaast vragen nieuwe wet- en regelgeving, technologische ontwikkelingen en een complexer dreigingsbeeld om verdere versterking van de governance, risicobeheersing en toezicht op dit terrein.
Het voldoen aan de normen voor informatiebeveiliging vereist een systematische aanpak, waarbij processen, rollen, verantwoordelijkheden en controles structureel zijn ingericht en aantoonbaar functioneren. Dit vraagt niet alleen om technische maatregelen, maar ook om organisatorische versterking en blijvende aandacht voor bewustwording, naleving en kwaliteitsborging.
Om de bereikte resultaten te bestendigen en de organisatie toekomstbestendig te maken, zetten wij in 2027 in op de verdere professionalisering van informatiebeveiliging en privacy. Hiervoor zijn structurele en incidentele middelen nodig, gericht op het versterken van capaciteit, expertise, processen en beheersmaatregelen. Daarmee vergroten wij de digitale weerbaarheid van de organisatie en voldoen wij aan de toenemende eisen die maatschappij, wetgever en toezichthouders stellen aan een moderne en betrouwbare overheid.

Digitale en Toegankelijke Dienstverlening

De doorontwikkeling van onze digitale dienstverlening blijft ook in 2027 een belangrijke opgave. We zetten de ingezette lijn voort om dienstverlening voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners verder te digitaliseren, te vereenvoudigen en waar mogelijk papierloos uit te voeren. Daarbij streven we naar een gebruiksvriendelijke, toegankelijke en betrouwbare dienstverlening die aansluit bij de verwachtingen van een moderne overheid.
In lijn met de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) versterken wij het digitale contact met inwoners en ondernemers. Digitale communicatiekanalen, waaronder MijnOverheid en gemeentelijke online omgevingen, spelen hierbij een steeds belangrijkere rol. Tegelijkertijd blijven we aandacht houden voor inclusieve dienstverlening, waarbij inwoners via het kanaal van hun voorkeur contact kunnen houden met de gemeente.
Onze ambitie is een consistente en herkenbare dienstverlening over alle contactkanalen heen. Of inwoners nu gebruikmaken van digitale voorzieningen, telefonisch contact opnemen of een gemeentelijke locatie bezoeken, zij moeten kunnen rekenen op een samenhangende en kwalitatief hoogwaardige dienstverlening. Vanuit dit principe werken wij aan een verdere integratie van processen, systemen en klantcontact.
Procesgericht werken vormt daarbij een belangrijke randvoorwaarde. Door processen structureel te monitoren en prestaties inzichtelijk te maken, kunnen wij gerichter sturen op kwaliteit, efficiëntie en klanttevredenheid. Data en managementinformatie helpen ons om knelpunten tijdig te signaleren, verbeteringen door te voeren en flexibel in te spelen op veranderende behoeften en maatschappelijke ontwikkelingen.
Om de kwaliteit, continuïteit en verdere ontwikkeling van de digitale dienstverlening te waarborgen, investeren wij structureel in beheer, procesondersteuning, monitoring en doorontwikkeling. Hierdoor behouden wij niet alleen de bestaande dienstverlening, maar creëren wij ook ruimte om dienstverlening blijvend te verbeteren en aan te passen aan nieuwe wetgeving, technologische ontwikkelingen en veranderende maatschappelijke verwachtingen.

Digitale inclusie en weerbaarheid van de stad

Het is belangrijk dat alle inwoners kunnen deelnemen aan de digitale samenleving en gebruik kunnen maken van gemeentelijke dienstverlening. Daarom blijven wij investeren in toegankelijke en inclusieve digitale diensten, waarbij aandacht is voor inwoners die minder digitaal vaardig zijn. Nieuwe technologieën, zoals automatische vertalingen, transcripties en spraakondersteuning, kunnen hierbij bijdragen aan een laagdrempelige en gebruiksvriendelijke dienstverlening.
Naast toegankelijke dienstverlening blijft versterking van digitale vaardigheden en digitale weerbaarheid van inwoners en medewerkers noodzakelijk. Digitale criminaliteit, zoals phishing, identiteitsfraude en online oplichting, nemen toe en vragen blijvende aandacht voor bewustwording en preventie.
Samen met maatschappelijke partners zetten wij daarom in op het vergroten van de digitale weerbaarheid in Arnhem. Op basis van de motie “Maak Arnhem structureel digitaal weerbaar” werken wij aan bewustwording, regie en samenwerking, zodat inwoners, organisaties en de gemeente beter zijn voorbereid op digitale risico’s en veilig kunnen deelnemen aan de digitale samenleving.

Financiën en control

De basis met betrekking tot de financiële administratie en processen, de advisering op financieel gebied en het inzicht in en beheersing van risico's is op orde. Vanuit deze uitgangspositie werken we aan opgaven en thema's met lange(re) doorlooptijden. De belangrijkste zijn het versterken van onze planning & control cyclus, interne sturing en verantwoording en het beter en slimmer ontsluiten van financiële informatie.

Rondom de versterking van de planning & control cyclus hebben we in een eerder stadium een traject doorlopen met een raadswerkgroep. Hieruit zijn verbeter- en verandervoorstellen gekomen die inmiddels zijn geïmplementeerd en zichtbaar zijn in begroting, tussentijdse rapportages en jaarstukken. In de komende periode zal (vooral) sprake zijn van doorontwikkeling en aanscherping.

Inmiddels hebben we eerste stappen gezet met betrekking tot het efficiënter inrichten en beter vastleggen van onze interne cyclus van sturen en verantwoorden. Verantwoordingsgesprekken worden gevoerd op directie- en clustermanagementniveau; dit willen we uitbreiden naar het niveau van afdelingshoofden en, zo nodig, verder. Daarnaast versterken we de inhoud en structuur van deze gesprekscyclus.

Om deze cyclus goed te kunnen doorlopen, is het van belang dat tijdige, juiste en volledige informatie op een gebruiksvriendelijke wijze wordt ontsloten. Dit blijven we (door)ontwikkelen, zowel inhoudelijk door het uitbreiden en verbeteren van de informatie, als procesmatig door het gebruik van PowerBI te vergroten en het gebruik van Cognos verder af te bouwen. In de sturing zullen we, daar waar mogelijk, meer en meer gebruik gaan maken van Key Performance Indicators (KPI's).

Auditing en risicomanagement

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico's. De aanpak van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, die in 2023 voor het laatst is geactualiseerd.

De omvang van de gemeentelijke risico's neemt toe, met name door ambities op het terrein van binnenstedelijke gebiedsontwikkeling, het actieve grondbeleid dat dit vraagt en de complexe gebiedsexploitaties die zullen worden ingericht. Ook andere ontwikkelingen, zoals de oprichting van een energiebedrijf en de plannen met betrekking tot de gemeentelijke huisvesting, brengen risico's met zich mee. Gelet op de omvang en impact van deze ontwikkelingen, zijn onafhankelijke risicoanalyses noodzakelijk. Daar waar nog niet beschikbaar, zullen deze worden opgesteld. Daarnaast worden de al beschikbare analyses met regelmaat geactualiseerd en, in geval van grote veranderingen, vertaald naar aanpassingen in beheersmaatregelen en, zo nodig, financiële kaders.

Onderzoek financiële opgave

In het kader van de gemeentebrede financiële opgave voert een extern bureau een onderzoek uit naar mogelijke maatregelen binnen de gemeentelijke organisatie. Het onderzoek wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking met de organisatie. In de onderzoeksfase worden gesprekken gevoerd met de verschillende organisatieonderdelen en worden mogelijke maatregelen geïnventariseerd en nader uitgewerkt. Daarbij wordt ook gekeken naar samenhang en dwarsverbanden binnen de organisatie. De uitkomsten van deze fase worden gebundeld en vormen de basis voor de daaropvolgende bestuurlijke afweging en besluitvorming.

Artikel 213a onderzoeken

In de Gemeentewet is in art. 213a vastgelegd dat gemeenten, onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hier de raad over informeren. In de financiële verordening (februari 2023) zijn de afspraken hierover vastgesteld. Het college zal in 2027 minimaal één onderzoek uitvoeren dat gekwalificeerd kan worden als 213a en de raad hierover informeren, dit betreft in elk geval:

- Due diligence onderzoek frictiekosten bouwtaken (uitvoering door extern bureau in opdracht van Arnhem en ODGM).

Juridische zaken

Rechtsstatelijk koers houden

De afgelopen jaren is de rechtsstaat in het middelpunt van de belangstelling komen te staan, zowel internationaal als nationaal. De rechtsstaat eist van de overheid dat zij zich houdt aan wetten en internationale verdragen, voorspelbaar handelt, en dat zij de grondrechten van haar burgers en uitspraken van de onafhankelijke rechter respecteert. De afdeling juridische zaken spant zich ervoor in dat de gemeentelijke organisatie weet hoe

rechtsstatelijk koers te houden in deze tijden, met oog voor de individuele mens die te maken krijgt met besluiten van de overheid. Dat doet de afdeling onder andere door binnen de organisatie bij te dragen aan een verhoging van de kennis over de taken, rollen en verantwoordelijkheden en over de doorwerking van de uitgangspunten van de rechtsstaat in de dagelijkse praktijk van de gemeente. Zo helpt de afdeling juridische zaken de organisatie om op te treden als een betrouwbare en rechtvaardige overheid.
Door haar actieve deelname aan Legal Valley, een Gelders samenwerkingsverband van overheidsorganisaties, de rechtspraak, de advocatuur en het hoger onderwijs, doet de afdeling inspiratie op voor een moderne en effectieve uitoefening van het juridische werk. Er is op de afdeling ook aandacht voor de mogelijkheden die AI biedt om juridische advisering te versterken.

Advisering

Over de volle breedte van het gemeentelijk takenveld vindt juridische advisering plaats. Ook nu blijft bijzondere aandacht uitgaan naar de thema's energietransitie, wonen, openbaarheid van bestuur (*zie daarover de openbaarheidsparagraaf in deze begroting*), bestaanszekerheid en naar het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Op deze belangrijke terreinen dragen juridisch adviseurs ook bij aan het zoeken naar nieuwe oplossingen binnen de kaders van de rechtsstaat. De afdeling spant zich ook in voor het op tijd nemen van besluiten door de organisatie, zeker waar die besluiten raken aan primaire levensbehoeften van inwoners.

Juridische procedures

Juridische Zaken vertegenwoordigt het gemeentebestuur in bezwaar en in procedures bij de bestuursrechter. Het is van groot belang dat mensen zich door de gemeente gezien en gehoord voelen. Dat speelt zeker in een spannende situatie waarin men een procedure tegen de gemeente moet voeren. De procesjuristen hebben oog voor de specifieke omstandigheden van het geval en de persoonlijke situatie van betrokkenen. Aan de ontwikkeling van de daarvoor benodigde vaardigheden wordt met grote regelmaat aandacht besteed.
In bezwaar en in rechterlijke procedures komen soms aandachtspunten naar boven wat betreft de uitvoerbaarheid van beleid. Als dat zo is, dan neemt juridische zaken contact op met de betrokken afdeling(en) om samen te kijken hoe de uitvoering beter kan worden gefaciliteerd en de inwoner beter kan worden geholpen.
De geleidelijke verbetering van de doorlooptermijnen in bezwaarprocedures, die de laatste jaren is ingezet, zet zich nog steeds voort.
Opvallend is, dat het aantal bezwaren en klachten over de volle breedte wat toeneemt. Hier is niet direct een reden voor te vinden. Wel ziet de afdeling steeds vaker bezwaarschriften die zijn opgesteld met behulp van AI. Enerzijds maakt dit het indienen van een bezwaarschrift voor een inwoner laagdrempeliger. Aan de andere kant doet zich het risico voor dat het bezwaarschrift feitelijke of juridische onjuistheden bevat (zoals door AI verzonnen rechterlijke uitspraken), en dat de indiener van het bezwaarschrift ervan uitgaat dat zijn bezwaarschrift volledig correct is. Dit kan leiden tot verwachtingen aan de kant van de indiener van een bezwaarschrift die niet worden waargemaakt.

Juridische Control

Juridische control omvat de juridische kwaliteitszorg. Werkprocessen worden doorgelicht en onderzocht op mogelijkheden tot verbetering, zowel met het oog op de juridische kwaliteit als met het oog op een verbetering van de dienstverlening aan de inwoners.
Om te weten wat de ervaringen van onze inwoners zijn op het moment dat zij het niet eens zijn met een besluit van de gemeente (door bezwaar te maken) of met hoe zij door de gemeente behandeld zijn (door een klacht in te dienen), doen we daar periodiek onderzoek naar. Zo blijven we leren van de ervaringen van onze inwoners, om onze processen te blijven verbeteren.

Bestuursondersteuning en communicatie

Communicatie & woordvoering

In 2027 versterkt Team Communicatie de verbinding verder tussen de gemeente, inwoners, partners en medewerkers. Het team ondersteunt de organisatie bij maatschappelijke opgaven en verandertrajecten door communicatie vroegtijdig te verbinden aan beleid en uitvoering.

Ambities voor 2027

- Gerichte inzet van communicatie.
  We maken scherpe keuzes in de inzet van communicatiecapaciteit en middelen, zodat deze maximaal bijdragen aan de gemeentelijke ambities en de behoeften van inwoners.
- Versterken van de strategische adviesrol.
  We positioneren communicatie nog nadrukkelijker als strategische partner bij beleidsontwikkeling, verandertrajecten en stedelijke opgaven.
- Duidelijke en begrijpelijke communicatie.
  We zetten de terugstuurservice voor brieven voort en ondersteunen collega's bij het schrijven van begrijpelijke en toegankelijke teksten voor inwoners.
- Versterken van interne communicatie.
  We zorgen ervoor dat medewerkers beter geïnformeerd zijn over strategische ontwikkelingen en vergroten de trots, betrokkenheid en het eigenaarschap binnen de organisatie.
- Verantwoord inzetten van AI.
  We benutten de mogelijkheden van AI voor contentcreatie, monitoring en analyse (binnen duidelijke kaders voor kwaliteit, betrouwbaarheid en privacy) om zo efficiënter te gaan werken.

Bestuursondersteuning en Kabinet

Onder bestuursondersteuning vallen team bestuurlijk proces, de adviseurs van het college van burgemeester en wethouders en de directie, evenals de bestuursassistenten van de wethouders en de gemeentesecretaris.
Het kabinet van de burgemeester ondersteunt de burgemeester bij ceremoniële en officiële aangelegenheden in de stad en verzorgt daarnaast de bestuurlijke advisering. Ook is het kabinet verantwoordelijk voor de organisatie van diverse herdenkingen en festiviteiten. Verder coördineert het de aanvraag en uitreiking van Koninklijke en gemeentelijke onderscheidingen.

Ambities voor 2027 – bestendigen, professionaliseren en logisch organiseren

- Bestendigen van de ingezette ontwikkelingen op zowel team als professie. Herijken van rollen en verantwoordelijkheden aan de hand van o.a. spo. Door verschillende interventies werkdruk behapbaar maken. Daarnaast verkennen op welke wijze team Directieondersteuning verder vormgegeven kan worden.

Public Affairs

Het public affairs-team heeft als missie Arnhem regionaal, nationaal en waar mogelijk internationaal stevig op de kaart te zetten via een beperkt aantal strategisch geselecteerde lobbydossiers. Zo zorgen we ervoor dat de belangen, ambities en kansen van de stad zichtbaar worden en optimaal kunnen worden benut. Public affairs verbindt de stad met haar omgeving. We brengen de verhalen, initiatieven en ambities van inwoners, ondernemers en samenwerkingspartners naar buiten én halen ontwikkelingen, kansen en relevante netwerken van buiten naar binnen. Dat doen we onder meer door het onderhouden van strategische relaties en het organiseren van werkbezoeken van bestuurders en bewindspersonen aan Arnhem. Dit doet het PA-team met een integrale blik op de stad en haar belangen. Daarbij investeren we in een sterk en samenhangend netwerk dat kansen creëert, belangen verbindt en de positie van Arnhem lokaal, regionaal en landelijk versterkt.

Ambities voor 2027

- Uitvoering geven aan lobby (mogelijk deels herijkte) dossiers
- Lobby richting Den Haag, inspelen op regeerakkoord en de gevolgen daarvan voor Arnhem

Inkoop

Inkoop kan binnen de gemeente Arnhem nog sterker worden ingezet als strategisch instrument voor het realiseren van beleidsdoelen en maatschappelijke ambities. Daarbij opereren wij vanzelfsprekend binnen de kaders van rechtmatigheid, doelmatigheid en transparantie. Tegelijkertijd benutten wij inkoop om maximale maatschappelijke impact te realiseren door de Arnhemse speerpunten structureel toe te passen, de kwaliteit van onze inkopen te vergroten, inkooprisico's tijdig te signaleren en te beheersen en de interne samenwerking verder te versterken. Op deze manier dragen wij bij aan een doelmatige bedrijfsvoering en optimale dienstverlening aan inwoners en andere stakeholders in de stad.

In de afgelopen jaren is met tijdelijke middelen een belangrijke impuls gegeven aan de ontwikkeling en toepassing van de Arnhemse speerpunten binnen het inkoopproces. Deze inzet heeft geleid tot een aanzet tot verankering van maatschappelijke doelstellingen in aanbestedingen en opdrachten. Komende periode moet blijken of de tijdelijke investeringen tot voldoende borging van de speerpunten hebben geleid en impact hebben gerealiseerd, of dat dit structureel meer aandacht en middelen vergt.

In 2027 ligt de nadruk op het verder beperken en beheersen van geïdentificeerde inkooprisico's. Daarnaast zetten wij in op verdere digitalisering van het inkoopproces om de kwaliteit, efficiëntie en beheersbaarheid van inkoopactiviteiten te vergroten. Ook wordt op strategisch niveau onderzocht hoe de samenwerking tussen inkoop, contractmanagement en categoriemanagement in de toekomst optimaal kan worden ingericht. Categoriemanagement is momenteel niet belegd binnen de gemeente Arnhem, maar kan een waardevolle aanvulling zijn doordat het meer inzicht biedt in de markten waarin wij inkopen, marktontwikkelingen tijdig zichtbaar maakt en daarmee bijdraagt aan beter onderbouwde, strategische en toekomstbestendige inkoopbeslissingen. Daarnaast is in 2026 een oriënterend onderzoek naar contractmanagement uitgevoerd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor vervolgstappen in 2027, gericht op verdere professionalisering van de inkoop- en contractmanagementfunctie.

Overzicht formatie

Verloop formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2025	Begroting Formatie 2026	Begroting Formatie 2027	Begroting Formatie 2028	Begroting Formatie 2029	Begroting Formatie 2030
Bestuur	47	47	46	46	46	46
Raadsleden	39	39	39	39	39	39
College B&W	8	8	7	7	7	7
Personeel	1.307	1.711	1.626	1.624	1.605	1.585
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	1.307	1.711	1.626	1.624	1.605	1.585
Totaal personeel gemeente Arnhem	1.354	1.758	1.672	1.670	1.651	1.631

Verloop formatie in fte	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2026-2029	**1.193**	**1.173**	**1.173**	**1.157**	**1.157**
Bij: De Connectie naar Arnhem	385	385	385	385	385
Bij: formatie Nieuwkomers	8	8	8	8	8
Bij: uitbreiding rendabele taken Ontwerp en Projectleiding & Directievoering	7	7	7	7	7
Bij: CDOKE middelen	17	16	16	16	0
Bij: adviseur D&I	0	1	1	1	1
Bij: capaciteit erfgoed beleefbaar	1	1	1	0	0
Bij: extra capaciteit ontwikkelmanagement	2	2	2	2	2
Bij: extra capaciteit Schuldhulpverlening	29	13	13	13	13
Bij: groene boa 2026	1	0	0	0	0
Bij: capaciteit opsporen zorgfraude	1	1	1	1	0
Bij: capaciteit toekomstig werk in de OR	2	0	0	0	0
Bij: voortzetting capaciteit duurzaamheid	2	2	2	2	2
Bij: capaciteit Arbeidsmarktregio (AMR) (dekking regio)	1	1	1	0	0
Bij: accountmanager economie	1	1	1	1	0
Bij: D&I officer	1	1	1	1	1
Bij: extra formatie Klantenservice - bereikbaar en kwaliteit	2	2	2	2	2
Bij: beheerders MFC's	6	0	0	0	0

Bij: locatiemanagers MFC's	1	0	0	0	0
Bij: capaciteit duurzaam investeren in duurzaam groenonderhoud (25M142)	1	1	1	1	1
Bij: capaciteit dierenwelzijn	1	1	1	1	0
Bij: laadpleinen en deelvervoer	1	1	1	1	1
Bij: overhead	12	12	12	12	12
Bij: uitbreiding capaciteit Mobiliteit agv DMP	1	3	3	3	3
Bij: regio archeoloog, dekking uit de Regio	1	1	1	1	1
Bij: formatie Asiel	2	2	2	2	2
Bij: omzetting inhuurbudget Zorg naar formatie	2	2	2	2	2
Bij: formatie BRP inschrijfstraat	4	4	4	4	4
Bij: herijking formatie TLO's	3	3	3	3	3
Bij: Wijkonderhoud	2	2	2	2	2
Bij: omzetting inhuurbudget Omgevingswet naar formatie	2	2	2	2	2
Bij: Woo coordinator	1	1	1	1	1
Bij: tijdelijk extra formatie Plan Gezonde Leefomgeving Milieu	2	1	0	0	0
Bij: tijdelijk extra straatcoaches t/m 2026 vanwege incidenten	3	0	0	0	0
Bij: tijdelijk extra handhaving vanuit Arnhem Oost tbv intensivering aanpak Openbare Ruimte	2	0	0	0	0
Bij: tijdelijke extra handhaving experiment Gesloten Coffeeshopketen	1	0	0	0	0
Bij: formatie verhuurdersvegunning	4	0	0	0	0
Bij: toezichthouder gribusplekken	1	1	0	0	0
Bij: uitbreiding directie	1	1	1	1	1
Bij: areaal accres Openbare Ruimte	2	3	3	3	3
Af: efficiencyvoordeel te behalen	0	-27	-27	-27	-27
Bij/af: afronding/diversen	2	-2	-2	-3	-4
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2027-2030	**1.711**	**1.626**	**1.624**	**1.605**	**1.585**

Verloop formatie

	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Aantal FTE ambtelijke organisatie	**1.307**	**1.711**	**1.626**	**1.624**	**1.605**	**1.585**
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	**120.313**	**164.703**	**160.301**	**160.066**	**158.267**	**156.158**
Gemiddelde loonsom (in €)	**92.053**	**96.274**	**98.572**	**98.564**	**98.580**	**98.519**

Hoewel de capaciteit 2026-2029 wel opgenomen is in de budgetten in deze begroting, volgt nadere uitwerking hiervan in bovenstaande tabellen op een later moment.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governancecode en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit juni 2025 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

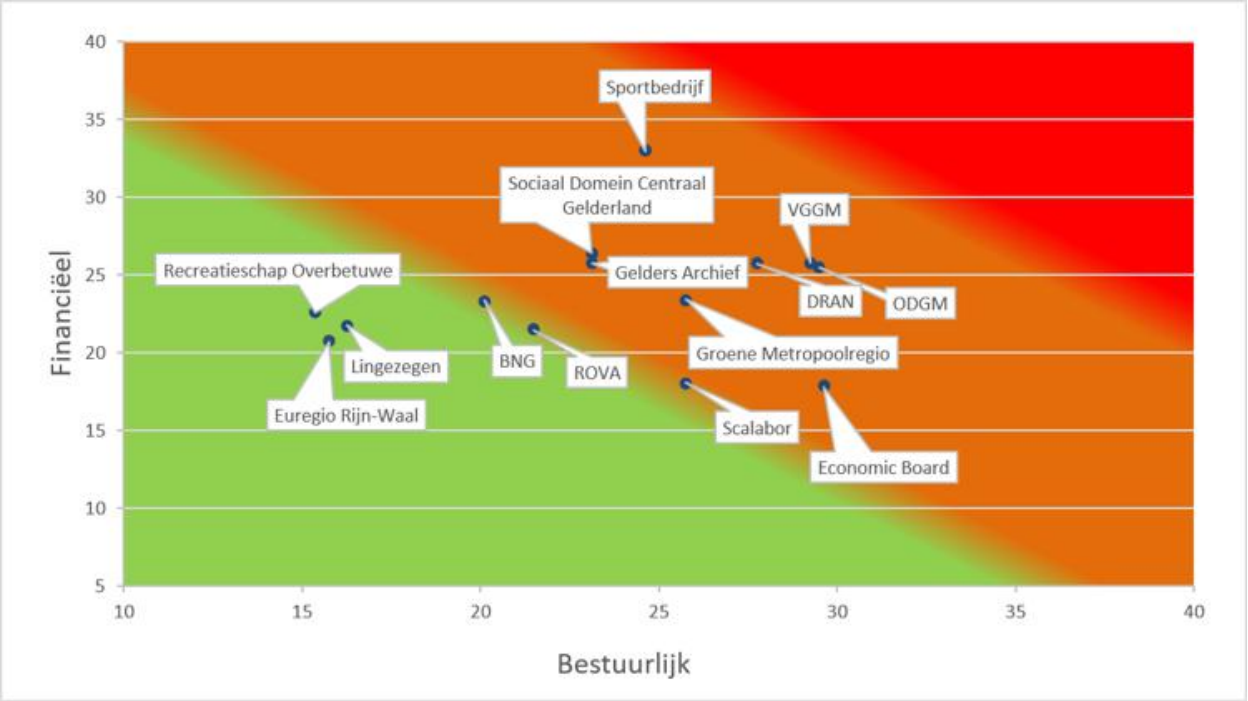
Diversiteit en inclusiviteit

We vinden het belangrijk dat alle partners met wie we samenwerken zich inzetten voor een inclusieve en diverse organisatie en dienstverlening. Wat hieronder wordt verstaan beschrijven we in het begrotingsprogramma Welzijn en Inclusie. In 2027 maken we waar nodig nieuwe afspraken met verbonden partijen over hoe ze werken aan een divers personeelsbestand en het versterken van een inclusieve organisatiecultuur en dienstverlening. Ook monitoren we hoe de verbonden partijen hieraan werken. Dit doen we door gesprekken met hen te voeren en begrotingen en jaarverslagen te lezen. Onze ambitie is dat onze verbonden partijen een ambitie, doelstellingen en tenminste drie concrete acties hebben op het gebied van diversiteit en inclusie. De te maken afspraken kunnen per verbonden partij verschillen. Dit hangt af van hoe groot de organisatie is en hoever de organisatie is in het werken aan diversiteit en inclusie.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit een beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij.

Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de begroting 2027 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart:

Voor de verbonden partijen die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogst scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende partijen:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden);
- ODGM (Omgevingsdienst Groene Metropool).

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat, actuele ontwikkelingen en de beheersstrategie (indien van toepassing).
Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

- Warm Malburgen BV

De oprichting van dit lokale warmtebedrijf was nodig om een subsidie van €25 miljoen te kunnen krijgen. Deze BV is van belang voor de ontwikkeling van het warmtenet voor Malburgen-Oost. Eind 2026 volgt een investeringsbesluit

dat separaat aan de raad wordt voorgelegd. Pas na een positief besluit van dit raadsvoorstel zal de BV actief worden.

Verbonden partijen

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor BV is het Sociaal Ontwikkelbedrijf voor Midden-Gelderland en daarmee ook voor Gemeente Arnhem. In de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) zijn afspraken vastgelegd over de diensten die Scalabor in opdracht van de gemeente uitvoert voor inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt. Deze dienstverlening bestaat uit: Beschut werk (voor inwoners die intensieve begeleiding nodig hebben bij het verrichten van arbeid), De Brug (een specifiek traject voor dak- en thuislozen) en Arbeidsontwikkeling/Directe Bemiddeling (voor inwoners die via re-integratie binnen bepaalde tijd de stap naar betaald werk kunnen zetten). Daarnaast biedt Scalabor werkplekken aan medewerkers vanuit de sociale werkvoorziening. Ook levert Scalabor aanvullende diensten voor Arnhem en de regio. En deelt Scalabor kennis en expertise met diverse samenwerkingspartners. Scalabor is daarmee een belangrijke uitvoeringspartner voor de gemeente Arnhem binnen het Sociaal Domein.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. Belangrijke samenwerkingspartners zijn onder meer: de Arbeidsmarktregio Midden-Gelderland, de MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland, het Werkgeversservicepunt (WSP), het Centrum voor Activerend Werk (CAW) en 2Switch. Daarnaast heeft Scalabor een eigen personeelsdienst (Aan de Slag) en de Intratuin in Arnhem. Ook is Scalabor een belangrijke partner in het lokale diversiteitsnetwerk Diversiteitsreis.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur is gevolmachtigd om namens de gemeente Arnhem op te treden in de aandeelhoudersrol. De bestuurlijke verantwoordelijkheid blijft bij het gemeentebestuur.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	9.687.000
	Per 31-12-2026	€	10.000.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	6.842.141
	Per 31-12-2026	€	6.500.000
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	3.840.982
Ontwikkelingen	Scalabor vervult een essentiële rol in de sociale infrastructuur van de regio door inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt naar werk en ontwikkeling te begeleiden. De opgave groeit in omvang en complexiteit, mede door de ontwikkeling van de Participatiewet en een toenemende ondersteuningsbehoefte. Vanaf 2026 nemen de financiële onzekerheden toe. Tijdelijke rijksmiddelen zijn aflopend, terwijl de kosten voor begeleiding en duurzame inzetbaarheid blijven stijgen. Hierdoor ontstaat een structurele spanning tussen middelen en opgave. Dit vraagt om scherpe keuzes in de begroting, structurele borging van financiering, een efficiënte en wendbare bedrijfsvoering en intensievere regionale samenwerking. Alleen zo blijft Scalabor financieel gezond en in staat haar maatschappelijke rol te vervullen.		
Risicoprofiel	Middel		

Beheersstrategie

Maatschappelijke opdracht
Door het bevorderen van duurzame arbeidsmarktparticipatie van kwetsbare werkzoekenden draagt Scalabor bij aan het versterken van de bestaanszekerheid en het vergroten van de maatschappelijke baten.

Structurele borging en samenwerking
In 2026 wordt invulling gegeven aan de verdere structurele borging van deze maatschappelijke opdracht door het voorbereiden en waar mogelijk het aangaan van meerjarige financieringsafspraken met regiogemeenten. Met nog niet alle regiogemeenten zijn deze afspraken gerealiseerd. Scalabor heeft het voornemen deze in de komende periode verder uit te breiden. Daarnaast wordt ingezet op gerichte investeringen in infrastructuur, netwerk, personeel en middelen, in nauwe afstemming en samenwerking met regionale partners.

Financieel perspectief
De voorgenomen investeringen leiden naar verwachting tot een lager resultaat in 2026 ten opzichte van 2024 en 2025. Dit effect wordt als acceptabel en tijdelijk beschouwd, gelet op de beoogde structurele versterking van de organisatie en de versterking van de sociale infrastructuur.

Bedrijfsvoering en verantwoording
Scalabor heeft de intentie om te sturen op een doelmatige en duurzame bedrijfsvoering, met nadruk op kostenbeheersing, efficiënte inzet van middelen en transparante verantwoording van prestaties en risico's. In 2026 wordt hieraan nadere invulling gegeven.

Toekomstbestendigheid
Met deze beheerstrategie wordt gewerkt aan de verdere ontwikkeling van een robuust en toekomstbestendig Sociaal Ontwikkelbedrijf, dat mede dankzij intensieve regionale samenwerking een essentiële en structurele rol vervult binnen de regionale arbeidsmarktinfrastructuur en het nieuwe regionale Werkcentrum.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	2.001.000
	Per 31-12-2026	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	13.548.000
	Per 31-12-2026	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	20.185.000

Ontwikkelingen

Het Sportbedrijf gaat in 2027 meer samenwerkingen aan in de regio Zij gaan onder andere personeel, benutting van accommodaties, beheer en activiteiten leveren aan andere gemeenten. Het doel hierbij is dat er wederzijds verhoogd maatschappelijk en financiëel rendement ontstaat. Verder verkent het Sportbedrijf verder hoe zij haar rol in de regio uit kan breiden. Ook gaat het Sportbedrijf haar ondernemerschap verder vergroten en daarmee de eigen inkomsten verhogen. Dit is noodzaak gezien de stijgende kosten en achterblijvende gemeentelijke subsidie. Het Sportbedrijf verwacht hiermee de begroting weer (nagenoeg) sluitend te kunnen krijgen.

Risicoprofiel

Middel

Beheersstrategie

Sturing

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Voor 2027 geven we op dezelfde wijze als voorgaande jaren sturing aan het Sportbedrijf. Onderdeel van die sturing is het subsidieproces aan het Sportbedrijf. Dat bestaat uit een gezamenlijke, integrale, uitvraag aan het Sportbedrijf. Gevolgd door een subsidieaanvraag en een gezamenlijke (door sportbeleid, TLO en BC) beoordeling van de aanvraag. Door het jaar heen houden we aan de hand van kwartaalrapportages inhoudelijk en financieel vinger aan de pols wat betreft de voortgang. Ten slotte volgt vaststelling aan de hand van het jaarverslag en de jaarrapportage. Tegelijkertijd voert de gemeente als aandeelhouder ook regelmatig gesprekken met het Sportbedrijf door middel van aandeelhoudersvergaderingen. De dagdagelijkse aansturing gebeurt vanuit de bestuursadviseur sport die fungeert als ambtelijk opdrachtgever.

Eind 2026 ronden we een evaluatie af rondom ‘10 jaar Sportbedrijf Arnhem 2017-2027' . Deze evaluatie zal onderzoeken hoe het Sportbedrijf (en de gemeente Arnhem als aandeelhouder en opdrachtgever) functioneert op het vlak van prijs/kwaliteit, construct, samenwerking, doelrealisatie, financiële gezondheid etc. Hieruit zullen ook aanbevelingen volgen per thema. In 2027 zullen we aan de slag gaan om eventuele hieruit voortkomende verbeterpunten door te voeren, in samenwerking met het Sportbedrijf.

Financieel

Wij verwachten voor 2027 dat het Sportbedrijf bij gelijkblijvende activiteiten nagenoeg voldoende financiële middelen tot haar beschikking heeft. Op het moment van schrijven is de begroting van het Sportbedrijf nog niet beschikbaar. Wel zijn we voortdurend in gesprek met het Sportbedrijf, ook over de financiën. Daaruit is de verwachting dat er een (nagenoeg) sluitende begroting opgeleverd kan worden, zonder inhoudelijk moeilijke keuzes te hoeven maken. Het Sportbedrijf verwacht de komende jaren het nadelige resultaat verder terug te dringen naar nihil in 2028. Voorwaarde hierbij is wel dat het Sportbedrijf door kan gaan met het vergroten van haar eigen inkomsten (ondernemerschap).

Samenwerking

De afgelopen jaren is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2027 en verder. Voorbeelden van inhoudelijke onderwerpen die gezamenlijk worden opgepakt zijn: verenigingsondersteuning, de bezetting van accommodaties en ontwikkeling van een positief sportklimaat. Voor 2027 zal o.a. het vergroenen van de sportparken aandacht krijgen. Sportbedrijf laat een gezonde mate van ondernemerschap en eigen initiatief zien. Dit komt de gemeente en de sport in Arnhem ten goede.

We verwachten deze ontwikkeling met het MT van het Sportbedrijf in 2027 voort te kunnen zetten.

NV ROVA Holding

Vestigingsplaats	Zwolle		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	NV ROVA Holding heeft als doel het uitvoeren van publieke taken voor aandeelhoudende gemeenten, met name op het gebied van afvalbeheer, beheer van de openbare ruimte en aanverwante activiteiten		
Deelnemers in samenwerking	NV ROVA Holding is eigendom van 26 deelnemende gemeenten in Oost- en Midden-Nederland, die zowel aandeelhouder als opdrachtgever zijn. De omvang van het aandelenpakket wordt op basis van inwoneraantal bepaald. De deelnemende gemeenten naast Arnhem zijn: Aalten, Oost Gelre, Winterswijk, Amersfoort. Bunschoten, Woudenberg, Dalfsen, Dinkelland, Hardenberg, Hattem, Heerde, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Tubbergen, Twenterand, Urk, Westerveld, Zwartewaterland, Zwolle, Leusden & de Bilt.		
Bestuurlijk belang	ntb		
Financieel belang	Per 1 juli 2027 een belang van 11,7%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	46.039.000
	Per 31-12-2026	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	64.185.000
	Per 31-12-2026	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	5.492.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	7.487.008
Ontwikkelingen	Per 1 juli 2027 treedt Arnhem toe tot ROVA. ROVA is een 100% publieke dienstverlener op het gebied van afval en grondstoffen en het beheer van de buitenruimte. De aandeelhouders zijn gemeenten en ROVA werkt uitsluitend voor de aandeelhouders. Inmiddels zijn 23 gemeenten aandeelhouder en bedient ROVA ongeveer 872.000 inwoners. Voor onze stad zet ROVA een nieuwe regio en uitvoering op die voortbouwt op de dienstverlening, expertise en middelen van PreZero en hun locatie in Duiven. In de samenwerking met en binnen ROVA brengen we de publieke taak van afvalinzameling terug van de markt naar het publieke domein. Als aandeelhouder en dus mede-eigenaar hebben we invloed en sturing op de koers van de organisatie die we bij een private marktpartij niet hebben.		
Risicoprofiel			
Beheersstrategie	De beheersstrategie wordt in aanloop naar de toetreding tot ROVA Holding per 1 juli 2027 nader uitgewerkt.		

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG. De gemeente ontvangt dividend.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	4.863.000.000
	Per 31-12-2026	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	110.701.000
	Per 31-12-2026	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	
Ontwikkelingen			
Risicoprofiel	Laag		

Beheersstrategie

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch heeft zitting zowel in het dagelijks bestuur als in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner via een subsidie door de Groene Metropoolregio doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	50.000
	Per 31-12-2026	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	788.486
	Per 31-12-2026	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	190.922
Ontwikkelingen	The Economic Board (TEB) richt zich op de samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven (triple helix) op het gebied van economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio Arnhem-Nijmegen. Gezamenlijk werkt TEB met haar partners aan het versterken van verbindingen in Lifeport Regio Arnhem Nijmegen – met nadruk op samenwerking binnen de triple helix – en verbeteren van de brede welvaart. Ook initieert en faciliteert TEB projecten en programma's en trekt daar financiering voor aan. Onder meer door gericht te lobbyen in Den Haag en Brussel. Binnen Lifeport Regio Arnhem Nijmegen richt TEB zich op drie krachtige topsectoren: Energy, Health en High Tech. Daarnaast zet TEB in op de versterkende thema's: Slimme Duurzaamheid, Artificial Intelligence, Human Capital (Arbeidsmarkt) en Food – als verbindende cross-over tussen de sectoren. TEB brengt samenhang aan tussen deze thema's, stimuleert innovaties en zet de regio nationaal en internationaal op de kaart. Dit vanuit de propositie dat de regio Arnhem-Nijmegen juist met innovaties op deze thema's een bijdrage kan leveren aan de grote maatschappelijke opgaven; energietransitie, arbeidsmarkt, gezondheidszorg en klimaat. Door te verbinden, aan te jagen en zichtbaar te maken, versterken ze de economische en maatschappelijke impact van de regio. TEB vertegenwoordigt een brede en diverse achterban, verspreid over 17 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen – een gebied met 800.000 inwoners en een actief, innovatief en betrokken mkb. Samen met de Groene Metropoolregio (GMR), provincie Gelderland, ondernemers en kennisinstellingen in de regio werkt The Economic Board daarnaast aan een betere aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, middels het Human Capital Akkoord. De uitvoering van het Human Capital Akkoord valt onder de regie van TEB.The Economic Board voert samen met de GMR en de provincie Gelderland de Regio Deal 'Gezonde groene groei', die in 2023 met het Rijk werd afgesloten, uit. De Regio Deal richt zich op programma's voor gezond leven, toekomstbestendig wonen, sterke bedrijvigheid, werkende arbeidsmarkt, grenzeloos samenwerken en wijk- en dorpsgerichte aanpak. De Regio Deal sluit inhoudelijk aan bij de agenda's van TEB, GMR en de gebiedsagenda van de provincie Gelderland. n 2025 is door The Economic Board een nieuw strategisch plan 2026-2030 vastgesteld op basis waarvan meerjarenafspraken met de triple helixpartners worden gemaakt.		
Risicoprofiel	Middel		
Beheersstrategie			

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S07 Zorg		
Doel verbonden partij	In april 2016 is de BVO DRAN opgericht ten behoeve van het doelgroepenvervoer voor 18 gemeenten in de regio Arnhem Nijmegen onder de merknaam Avan. Het is een gemeenschappelijke regeling, waarbij de bevoegdheid is gedelegeerd aan een bedrijfsvoeringsorganisatie. De taak van de BVO DRAN is het uitvoeren van het doelgroepenvervoer, daarmee wordt bedoeld het leerlingenvervoer, vervoer voor Wmo dagbesteding, vervoer naar Jeugdwet instellingen en het vraagafhankelijk vervoer (Wmo). Daarmee wordt o.a. bedoeld de gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van de uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder Mounia Arkhouch is lid van het bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van de daadwerkelijke kosten van reizigers in het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten. De vervoersorganisatie beschikt niet over Eigen Vermogen en realiseert geen financieel resultaat.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	
	Per 31-12-2026	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	10.316.194
	Per 31-12-2026	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	6.752.708
Ontwikkelingen	In 2020 zijn contracten voor het doelgroepenvervoer afgesloten met een initiële looptijd van vier jaar, met verlengingsopties tot maximaal 2030. Voor het Arnhemse routevervoer zijn in 2024 nieuwe contracten gesloten tot medio 2030, met een optie tot verlenging tot 2034. De kosten voor de overgang naar volledig zero-emissievervoer zijn hierin grotendeels al opgenomen. In 2024 is een intergemeentelijk onderzoek naar het doelgroepenvervoer gestart. De resultaten worden in het derde kwartaal van 2026 verwacht en kunnen worden gebruikt voor toekomstige beleids- en contractkeuzes. Daarnaast heeft de BVO DRAN in 2025 een ambtelijke taskforce ingericht voor beheersmaatregelen, die in 2027 wordt voortgezet met onder meer aandacht voor de doorontwikkeling van de klachtafhandeling.		
Risicoprofiel	Middel		
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid. De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer 6 keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. De informatie over het doelgroepenvervoer is in Power BI verwerkt en maakt onderdeel uit van de bestuursrapportage. Er is frequent contact op basis van casuïstiek of andere directe beleidsvragen. Per 2025 is een ambtelijke taskforce gestart om aanvullende beleidsopties te onderzoeken en voor te bespreken.		

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal (ERW) is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking. De ERW zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De ERW verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland. De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregioraad zitten namens de gemeente Arnhem wethouder Nermina Kundić en de raadsleden Luc Groot, Menno Feitsma, Mikail Akbulut en Marlies Neutkens.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	1.587.773
	Per 31-12-2026	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	1.453.741
	Per 31-12-2026	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	31.150
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de door de Euregioraad vastgestelde Strategische Agenda 2025+. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Medio 2022 is het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 van start gegaan. Daarvoor verzorgt de Euregio het regionale programmamanagement. Binnen de Groene Metropoolregio worden initiatieven voor Euregionale samenwerking onderzocht, o.a. in het kader van de Regio Deal Groene Groei. Arnhem neemt binnen de Euregio samen met Düsseldorf, Duisburg, Moers, Ede, Apeldoorn en Nijmegen deel aan het zogenaamde 100.000plus-netwerk.		
Risicoprofiel	Laag		
Beheersstrategie			

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem (per januari 2026)		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene Metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene Metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropoolregio met wethouder Nermina Kundić als zijn plaatsvervanger. Wethouder Maarten van den Bos bestuurlijk opdrachtgever voor de Groene Groeiregio. De bestuurlijke opgaventeams worden in de zomer van 2026 samengesteld. De Arnhemse bestuurders die hieraan deelnemen zullen na de zomer bekend zijn.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de uitvoering van de gemeenschappelijke regeling. Dit betreft de basiskosten. Daar komen jaarlijks de middelen bij voor de uitvoering van de regionale agenda. Het bedrag van € 1.583.000 dat is opgenomen als gerealiseerde bijdrage Arnhem is opgebouwd uit € 449.000 voor de basiskosten, €166.000 voor de bijdrage Economic Board en € 968.000 voor kosten uitvoering regionale agenda.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	358.035
	Per 31-12-2026	€	100.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	6.599.315
	Per 31-12-2026	€	8.016.000
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	1.546.298

Ontwikkelingen

In de Groene Metropoolregio staan de gemeenten gezamenlijk voor de uitdaging om de groei van wonen, werken en mobiliteit zo te realiseren dat deze in goede balans met levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit zijn. Dat wordt groene groei genoemd. Om dit te bereiken werken de gemeenten aan vijf opgaven:

- Groene Groeiregio (verbinden van ruimtelijke opgaven en woningbouw)
- Productieve regio (economie en arbeidsmarkt)
- Ontspannen regio (leefbaarheid, natuur en landschap, cultuur en erfgoed)
- Verbonden regio (mobiliteit en bereikbaarheid)
- Circulaire regio (circulariteit, duurzaamheid, klimaat en energie).

Om verschillende redenen is regionale samenwerking bij deze opgaven van belang. De opgaven overstijgen de gemeentegrenzen en vragen om slim omgaan met de schaarse ruimte. Door samen op te trekken kunnen efficiency- en kostenvoordelen behaald worden. Een regionale aanpak geeft ook meer slagkracht richting diverse ministeries, de provincie en Europa.
In de eerste jaren van de GMR lag de focus vooral op beleidsontwikkeling, onderzoek en planvorming. In de nieuw regionale agenda 2025-2028 is het accent meer verschoven naar de uitvoering. Dat gebeurt vooral door gemeenten en partners. De GMR ondersteunt de uitvoering door samenwerking en gebiedsprocessen te organiseren, lobby-activiteiten en financieringsstrategieën te ontwikkelen. Dit krijgt mede vorm in een in 2026 geactualiseerde Regionale Investeringsagenda waarmee de regio, samen met het Rijk en de provincie voortbouwt op de Regio Deal en het NOVEX ontwikkelperspectief. Ook blijft de GMR alert op nieuwe kansen en ontwikkelingen en brengt e.e.a. samen in het NOVEX-programma. Er is een initiatief om gezamenlijk het tekort aan personele capaciteit aan te pakken. Om de regionale ambities te kunnen realiseren moet de uitvoeringskracht immers op peil zijn.
De afgelopen jaren is de behoefte gegroeid om (ruimtelijke) vraagstukken integraal aan te vliegen. Het groen-blauw raamwerk en onderwerpen als logistiek en circulair bouwen zijn hiervan voorbeelden. Om verschillende opgaven te faciliteren worden daarom integratietafels georganiseerd.
In 2026 wordt de Woondeal 3.0. geactualiseerd. Ook de uitvoering van de Regio Deal Gezonde groene groei is in 2026 verder op gang gekomen. Na een periode van opstarten en het opbouwen van samenwerkingsverbanden ligt de nadruk nu meer op concrete projecten, onder andere rond circulaire economie, energie, gezondheid en human capital.

Risicoprofiel Middel

Beheersstrategie

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Eva van Esch is lid van het Dagelijks bestuur en voorzitter van het Algemeen bestuur, Wethouder David de Vries is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	4.975.000
	Per 31-12-2026	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	169.000
	Per 31-12-2026	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	338.216
Ontwikkelingen	De komende jaren werkt de parkorganisatie aan een stevige, relevante positie in de regio en ontwikkelt ze haar identiteit tot een herkenbaar merk Park Lingezegen. Een sterk en betrokken actief netwerk wordt uitgebouwd, waarbij er nauw wordt samengewerkt met regionale stakeholders (de deelnemende gemeenten, provincie, Groene Metropoolregio) en betrokken lokale ondernemers en vrijwilligers.		
Risicoprofiel	Laag		

Beheersstrategie

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is door elf gemeenten in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit een beheerorganisatie en zes modules, te weten: Inkoop Zorg, Regionale Facilitering Zorg, Werkgeversservicepunt, Regionaal Bureau Leerlingzaken, Werkgeverschap SW-medewerkers en Contractmanagement Inburgeringstrajecten. Met ingang van 2027 wordt als zevende module Toezicht Sociaal Domein toegevoegd.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).		
Bestuurlijk belang	Wethouder Nermina Kundić is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders Mounia Arkhouch (Participatie en Inkoop Zorg) en Nermina Kundić (Onderwijs en Inkoop Zorg).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	714.000
	Per 31-12-2026	€	714.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	5.915.000
	Per 31-12-2026	€	3.808.000
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	30.781.450
Ontwikkelingen	In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. De MGR zet in 2027 de werkzaamheden zoals die in de afgelopen jaren zijn ingezet en afgesproken voort.		
Risicoprofiel	Laag		
Beheersstrategie			

Omgevingsdienst Groene Metropool (ODGM)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Eva van Esch is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijks bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma en de verstrekte aanvullende opdrachten/projecten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	2.598.000
	Per 31-12-2026	€	2.598.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	11.054.000
	Per 31-12-2026	€	9.499.000
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	7.893.000

Ontwikkelingen

De landelijke evaluatie van Omgevingsdiensten door de commissie Van Aartsen heeft een aantal maatregelen opgeleverd, waaronder het ‘robuuster’ maken van (kleinere) omgevingsdiensten. In dat kader zijn ODRA en ODRN per 1 januari 2026 gefuseerd tot ODGM. De krapte op de arbeidsmarkt zorgt ervoor dat ODRA momenteel relatief veel capaciteit moet inhuren en inmiddels structureel beginnende werknemers zelf opleidt.

Sinds enige tijd trekt de bouw in Arnhem aan. Sinds halverwege 2025 zien we dat meer vergunningen voor met name woningbouw verleend worden. Dat betekent een groeiende hoeveelheid werk voor ODGM en voor de gemeente zelf. Daartegenover staan stijgende inkomsten uit de bouwleges.

Risicoprofiel

Middel

Beheersstrategie

Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) is groot. Er zijn hiervoor werkprocessen aangepast. In 2026 loopt een harmonisatietraject om de werkprocessen voor vergunningverlening in heel Gelderland (5 omgevingsdiensten) zoveel mogelijk op gelijke wijze uit te voeren. De Wkb kent een gefaseerde invoering, waarbij de oorspronkelijke fasering inmiddels is losgelaten. Het is niet duidelijk wanneer de volgende fase wordt ingevoerd.

In 2022 is gestart met de implementatie van de aanbevelingen uit het in 2021 verschenen rapport ‘Om de leefomgeving’ van de commissie Van Aartsen. De meeste initiatieven worden vanuit het rijk geïnitieerd. Eén van de aanbevelingen heeft betrekking op schaalvergrotingen van omgevingsdiensten. ODRA en ODRN zijn in dat kader per 1 januari 2026 juridisch gefuseerd tot ODGM. In 2026 en 2027 zullen nog werkzaamheden worden uitgevoerd om de twee organisaties samen te voegen. Per 1 januari 2028 zal een nieuwe, generieke financieringssystematiek worden ingevoerd. Gemeente Arnhem participeert in de werkgroep die betrokken is bij het proces van totstandkoming van deze nieuwe systematiek.

ODRA heeft voor een aantal vakgebieden last van krapte op de arbeidsmarkt. Daarom neemt ODRA starters aan die met behulp van interne scholing en begeleiding de werkplekken bezetten waarvoor moeilijk ervaren specialisten te vinden zijn.

De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad en landelijke ontwikkelingen (bijv. discussie stikstof). Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.

De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. Actuele zaken worden op dagelijkse basis besproken. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, indien nodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.

De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm

van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controller Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en signaleert vroegtijdig risico's

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling. Provincie Gelderland heeft een DVO afgesloten voor de periode van 2023-2027.		
Bestuurlijk belang	Wethouders Tjienta van Pelt en David de Vries maken deel uit van het bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	1.522.484
	Per 31-12-2026	€	1.252.249
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	18.816.252
	Per 31-12-2026	€	18.260.934
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	1.460.000

Ontwikkelingen

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zal op 1 januari 2027 uittreden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. Dit door ze door het verstrekken van een specifieke uitkering (SPUK) gekoppeld aan een taakdelegatie (opgenomen in de Archiefwet 2027). Dit betekent dat 2027 in belangrijke mate zal worden benut voor het borgen, verbreden en verbeteren van relaties. Daarbij gaat het zowel om de samenwerking met de GR- en DVO-partners als om de relaties met het Ministerie van OCW, het Nationaal Archief en de andere regionaal historische centra die, net als het Gelders Archief, dienstverlening voor het rijk blijven uitvoeren.

Na uittreding van het rijk zullen er nieuwe afspraken worden gemaakt over de indexering aangezien we dan niet meer de prijscompensatie van het rijk hoeven te volgen. Voor de komende jaren is het Gelders Archief uitgegaan van minimale indexering (1%).

In 2027 versterkt het Gelders Archief zijn rol als kenniscentrum en dienstverlener door verdere ontwikkeling van digitaal informatiebeheer, uitbreiding van het digitaal depot, inzet van innovatieve technologie zoals AI en verbetering van toegankelijke dienstverlening voor een breed publiek. Tegelijk investeert het Gelders Archief in collectieverbreding, taal en inclusie, goed werkgeverschap en duurzaamheid, met als doel een toekomstbestendige, maatschappelijk betrokken en duurzame organisatie te zijn. Daarbij opereert de organisatie in een veranderende omgeving.

Het thema weerbaarheid krijgt in 2027 meer aandacht. De toenemende onrust in de wereld vraagt ook van het Gelders Archief om een gerichte benadering van risico's en kwetsbaarheden. Dit vertaalt zich in het denken in scenario's en waar nodig het uitvoeren van oefeningen die gericht zijn op fysieke en digitale risico's. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de impact van langdurige uitval van voorzieningen zoals stroom en (landelijke) communicatievoorzieningen op de organisatie, de digitale weerbaarheid bij een mogelijke cyberaanval en het waarborgen van de bedrijfscontinuïteit.

Risicoprofiel

Middel

Beheersstrategie

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch is voorzitter en lid van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur. Daarnaast vindt er besluitvorming in de bestuurscommissies plaats. Burgemeester Ahmed Marcouch maakt deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2026	€	13.506.000
	Per 31-12-2026	€	10.833.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026	€	65.018.000
	Per 31-12-2026	€	52.590.000
Financieel resultaat	Begroot voor 2027	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027	€	25.269.000
Ontwikkelingen			
Risicoprofiel	Middel		

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onderverdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2026 op de volgende risico's:

· Besparingsopgave vanuit gemeenten, wat gepaard kan gaan met hoger financieel risico voor gemeenten
· Arbeidsontwikkelingen, waaronder een krappe arbeidsmarkt, vergrijzing en vitaliteit.
· Ziekteverzuim en werkdruk
· Grotere druk op zorg- en veiligheidsketen (weerbaarheid) en afnemende budgetten (vanuit het Rijk bezuiniging op SPUK en BDUR-gelden en besparingen gemeente)
· Maatschappelijke ontwikkelingen en geopolitieke dreigingen

In het kader van de besparingsopdracht vanuit gemeenten heeft VGGM uitgewerkt op welke wijze daar invulling aan kan worden gegeven. Voor 2025 en 2026 zit de besparing van 2% (zoals verzocht door gemeenten) in financieel technische oplossingen:

- Begroten van hogere rentebaten
- Begroten van lagere kapitaallasten
- Begroten van hogere opbrengst verkoop afgestoten materieel
- Temporiseren versterkingsprogramma Samen Beter Bedrijfsvoeren

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en migranten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde 'kans x effect'-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico's en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico's te relateren aan de weerstandscapaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen met betrekking tot de risico's worden beschreven.

De burgemeester is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Ook heeft de burgemeester zitting in de Bestuurscommissie Veiligheid en de wethouder publieke gezondheid in de Bestuurscommissie Gezondheid.

Vanwege het delegeren van taken van het AB naar de Bestuurscommissies, komt het AB nog slechts tweemaal per jaar samen. De BC Veiligheid & Gezondheid komen beiden vijf keer per jaar samen. Dat geldt ook voor het Dagelijks Bestuur.

Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C-cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld.

Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. Eventuele financiële risico's worden opgenomen in gemeentelijke risicoprofiel.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat.

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren de portefeuillehouder toerisme en recreatie en raadslid Nico Wiggers in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2026 €
	Per 31-12-2026 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2026 €
	Per 31-12-2026 €
Financieel resultaat	Begroot voor 2027 €
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2027 €
Ontwikkelingen	
Risicoprofiel	Laag
Beheersstrategie	

Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid is op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) een verplicht onderdeel van de begroting en jaarrekening. Ook zijn alle uitgangspunten binnen de paragraaf grondbeleid volgens de BBV opgesteld.
Binnen de begroting heeft de paragraaf de functie van een vooruitblik.

Inleiding

Grondbeleid is voor Arnhem een belangrijk instrument om gemeentelijke ambities op het gebied van woningbouw, economie, bereikbaarheid, leefbaarheid en maatschappelijke voorzieningen te realiseren. De gemeente zet grondbeleid in om gewenste ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk te maken en om publieke belangen in gebiedsontwikkelingen te borgen.

De komende jaren staat Arnhem voor een omvangrijke ontwikkelopgave. De stad wil ruimte bieden aan woningbouw en economische ontwikkeling en tegelijkertijd investeren in de kwaliteit en leefbaarheid van bestaande en nieuwe wijken. De Omgevingsvisie 2040 en de gemeentelijke woon- en gebiedsgerichte ambities vormen hiervoor belangrijke kaders. De gemeente heeft daarbij zowel een rol als grondeigenaar en risicodragende ontwikkelaar als een faciliterende rol richting private initiatiefnemers. De actuele Arnhemse ambities leggen onder meer nadruk op woningbouw, klimaatadaptatie en de ontwikkeling van de stad.

Het grondbeleid is daarbij geen doel op zichzelf. De inzet van grondinstrumenten wordt steeds afgewogen tegen het publieke belang, de gewenste ruimtelijke ontwikkeling en de financiële en juridische risico's voor de gemeente.

Visie en wijze van uitvoering grondbeleid

Gemeente Arnhem voert een sinds de vaststelling van de Nota Grondbeleid 2023 een situationeel grondbeleid met de mogelijkheid om actief grondbeleid toe te passen waar dat nodig is om maatschappelijke ambities en beleidsdoelstellingen te behalen. Actief grondbeleid kan toegepast worden wanneer gemeentelijke sturing, grondpositie en risicodragende ontwikkeling nodig zijn om de gewenste ontwikkeling mogelijk te maken. Bij faciliterend grondbeleid ligt het initiatief en het ontwikkelrisico primair bij marktpartijen. De gemeente gebruikt dan haar publiekrechtelijke en privaatrechtelijke instrumentarium om de gewenste ontwikkeling te begeleiden en publieke belangen te borgen. Per gebiedsontwikkeling wordt bepaald welke vorm van gemeentelijke grondbeleid het meest effectief is om de gewenste publieke doelen te realiseren.

Bij de keuze voor de inzet van een bepaald grondbeleid worden onder meer de volgende aspecten betrokken:

- De gewenste ruimtelijke ontwikkeling
- De mate waarin publieke belangen moeten worden geborgd
- De grondpositie van de gemeente
- De mogelijkheden voor kostenverhaal
- De financiële haalbaarheid
- De risico's voor de gemeentelijke begroting
- De mogelijkheden voor samenwerking met marktpartijen en andere publieke partijen

De gemeente streeft daarbij naar een doelmatige inzet van publieke middelen. Een actieve grondpositie wordt alleen ingenomen wanneer dit vanuit ruimtelijk, maatschappelijk of financieel perspectief meerwaarde heeft.
Daarnaast heeft de gemeente grote ambities in overeenstemming met de woondeal.
(1) De woningbouw moet versnellen. Hiermee worden kosten naar voren gehaald.
(2) In overeenstemming met de Woonvisie sturen we momenteel op een aandeel van 66% betaalbare woningen binnen de woningbouwprogrammering. De vraag naar betaalbare woningen in Arnhem is echter groter dan dit aandeel. Om beter aan deze behoefte tegemoet te komen en ervoor te zorgen dat woningen ook in de toekomst betaalbaar blijven voor Arnhemmers, verhogen we het aandeel betaalbare woningen bij nieuwe woningbouwontwikkelingen naar 70%. Onder betaalbare woningen verstaan we woningen met een verkoopprijs tot € 420.000 v.o.n. (prijspeil 2026, jaarlijks indexeren). Dit percentage wordt voortaan als uitgangspunt gehanteerd bij de voorbereiding van nieuwe plannen. Voor Rijnpark, onze grootste gebiedsontwikkeling, zijn de ambities voor fase 1 al financieel uitgewerkt. Voor fase 2 moet deze financiële uitwerking nog plaatsvinden. Ook voor deze fase streven we naar een aandeel van 70% betaalbare woningen. Tegelijkertijd zijn we voor fase 2 al geruime tijd in gesprek met het Rijk over de risico's en de benodigde financiële middelen voor de ontwikkeling van het gebied. Daarom moet nog worden onderzocht of en op welke wijze deze ambitie financieel en ruimtelijk haalbaar kan worden gerealiseerd.
(3) Er wordt extra aandacht besteed aan het vormgeven van circulaire leefomgevingen, natuurinclusief en klimaat

adaptief bouwen met behoud van groene ruimten.
(4) Er is grootschalige samenhang nodig in de aanpak van sociaal-fysieke stadsvernieuwing.
(5) De opgave is om binnenstedelijk te bouwen.
(6) Er wordt rekening gehouden worden met specifieke, kwetsbare doelgroepen.

De ambities zoals hierboven beschreven leiden er in veel grondexploitaties in voorbereiding toe dat sprake is van een aanzienlijke onrendabele top. Door de voorgestelde aanscherpingen zal deze verder toenemen. Hierdoor ontstaat het risico dat marktpartijen onvoldoende in staat zijn om de gestelde maatschappelijke en ruimtelijke doelstellingen zelfstandig te realiseren.

Publieke financiering is daarom in veel gevallen noodzakelijk. Het Rijk stelt hiervoor in toenemende mate middelen beschikbaar, met name gericht op het versnellen van de woningbouwopgave. Deze middelen worden echter veelal verstrekt op basis van cofinanciering, waardoor ook een substantiële gemeentelijke bijdrage is vereist. Dit vraagt niet alleen om de inzet van eigen financiële middelen, maar ook om een actieve en innovatieve rol van de gemeente in de ontwikkeling en realisatie van projecten.

Om de woningbouwopgave en de bredere gebiedsontwikkelingsambities te kunnen realiseren, zal de gemeente vaker als risicodragende partner moeten optreden. Dit past bij de keuze voor een actiever grondbeleid, waarbij de gemeente meer regie neemt op de ontwikkeling van locaties en de realisatie van maatschappelijke doelen. Het Stadsontwikkelfonds vervult daarbij een belangrijke functie als financieel instrument om investeringen mogelijk te maken en de uitvoering van woningbouw- en gebiedsontwikkelingsprojecten te ondersteunen.

Er wordt een programma kostenverhaal en financiële bijdragen uitgewerkt. De gemeente is verplicht om kosten die samenhangen met gebiedsontwikkelingen, voor zover deze toerekenbaar zijn aan een ontwikkeling, te verhalen op initiatiefnemers. Het programma kostenverhaal biedt hiervoor een beleidsmatig kader en maakt inzichtelijk welke kosten kunnen worden verhaald en op welke wijze initiatiefnemers financieel bijdragen aan gemeentelijke investeringen ten behoeve van de fysieke leefomgeving in Arnhem. Hiermee wordt bijgedragen aan een transparante, consistente en juridisch houdbare uitvoering van het kostenverhaal onder de Omgevingswet. Zodra het programma kostenverhaal is vastgesteld, worden de gevolgen voor woningbouwontwikkelingen, gebiedsontwikkeling en de gemeentelijke financiële positie inzichtelijk gemaakt.

Prognose grondexploitaties

Algemeen

De gemeentelijke grondexploitaties vormen het financiële hart van het actieve grondbeleid. De projectadministratie van de grondexploitaties bevat op basis van de beoogde gebieds- en/of projectontwikkeling enerzijds de gerealiseerde kosten en opbrengsten en anderzijds de begroting van nog te maken kosten en voorziene opbrengsten.

De totale portefeuille wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de actuele programmering, planning, grondprijzen, kostenramingen en marktomstandigheden. Daarbij wordt rekening gehouden met de renteontwikkeling, kostenontwikkeling en ontwikkeling van grondprijzen betrokken.

- Rentepercentage 1,6% (naar rato vreemd vermogen/totaal vermogen, methodiek voorgeschreven in de BBV). Voor het project ‘Spoorzone Arnhem Oost’ is er sprake van projectfinanciering. De rente hiervan is variabel.
- Disconteringsvoet 2% (voorgeschreven in het BBV)
- Kosten- en opbrengstenindexaties grondexploitaties per 01-01-2026

Voor de actualisatie van de grondexploitaties worden jaarlijks parameters geactualiseerd en vastgesteld. In de Najaarsrapportage Grondexploitaties 2025 zijn o.a. afzonderlijke uitgangspunten gehanteerd voor vrije-sectorwoningbouw, betaalbare woningbouw, sociale woningbouw, bedrijven, kantoren, winkels/horeca en maatschappelijke functies. De geactualiseerde parameters voor de grondexploitaties worden dit jaar niet betrokken bij de Najaarsrapportage.

Jaarlijks worden alle posten aangaande de projectadministratie geactualiseerd en voorzien van een onderbouwing in het kader van de FJP. Bij relevante of ingrijpende veranderingen vinden actualisaties in sommige gevallen gedurende het jaar plaats. Deze veranderingen worden zichtbaar voor de Raad tijdens de tussenrapportage (Turap).

Belangrijkste grondexploitaties

Spoorzone Arnhem Oost is een van de grootste binnenstedelijke gebiedsontwikkelingen van Nederland en is door het Rijk aangewezen als NOVEX-gebied. Het is voor Arnhem een van de belangrijkste gebiedsontwikkelingen omdat deze ontwikkeling substantieel bijdraagt aan de Arnhemse woningbouwopgaaf waar wonen, werken, mobiliteit en groen samenkomen. De gemeente werkt samen met grondeigenaren, ontwikkelaars en woningcorporaties. Rijnpark omvat binnen de gebiedsexploitatie van Spoorzone Arnhem Oost het grootste aaneengesloten plangebied.
Voor Rijnpark fase 1 wordt ingezet op de start van de woningbouw in 2028. De gemeente heeft in 2026 het PostNL-complex aan de Johan de Wittlaan verworven, waarmee zij haar positie in het gebied heeft versterkt. Momenteel wordt er gewerkt aan de planvorming en haalbaarheid van Rijnpark fase 2.

Winst- en verliesneming

De resultaten van gemeentelijke grondexploitaties worden verantwoord overeenkomstig de verslaggevingsregels van het BBV en de richtlijnen van de Commissie BBV.

Bij winstgevende grondexploitaties wordt tussentijds winst genomen volgens de Percentage of Completion-methode (POC), waarbij rekening wordt gehouden met het voorzichtigheidsbeginsel. De winstneming wordt gebaseerd op de gerealiseerde voortgang van kosten en opbrengsten en de verwachte eindwaarde van de grondexploitatie. Over genomen winsten betaalt de gemeente Vennootschapsbelasting (VPB).

Hoewel er winst genomen moet worden, moet er ook genoeg zekerheid bestaan over het te behalen resultaat. Hierdoor moet aan een drietal voorwaarden worden voldaan alvorens er winst mag worden genomen

1. Het resultaat op de grondexploitatie is betrouwbaar ingeschat.
2. Duidelijkheid over hoeveelheid gerealiseerde grondopbrengsten t.o.v. de totale grondopbrengsten door middel van o.a. gronduitgifte.
3. Duidelijkheid over de hoeveelheid gerealiseerde kosten t.o.v. de totale kosten.

Naar rato van de verhouding gerealiseerde kosten en opbrengsten zal eventuele winst uit moeten worden gekeerd. Er wordt ook rekening gehouden met de onzekerheden in de grondexploitaties door de verwachte risico's van het project te beoordelen. Een eventueel positief saldo op opbrengsten wordt dan als winst genomen. Als hieruit blijkt dat een grondexploitatie niet winstgevend, maar verliesmakend is, moet hiervoor een voorziening worden opgenomen.

De eventuele winstneming dan wel verliesvoorziening wordt geraamd bij het opstellen van de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP), zoals geactualiseerd op 1 januari 2026. Na vaststelling van het FJP bij de jaarrekening, worden de uitkomsten meegenomen in de begroting 2027 (via het verzamelbesluit). Winst wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grondexploitatie, bestemmingsreserve Strategische Posities en het Stadsontwikkelfonds, tenzij anders door de raad is besloten.

Verwachte verliezen worden tijdig in de financiële administratie verwerkt door het treffen of aanpassen van verliesvoorzieningen.

Uitgangspunten omtrent reserves en verbonden risico's

Risico's en weerstandsvermogen

Aan projectontwikkeling of projectrealisatie zijn financiële risico's verbonden. Deze risico's hangen onder meer samen met:

- wijzigingen in woningbouwprogramma's
- vertraging in planvorming en ontwikkeling
- renteontwikkeling
- ontwikkeling van bouw- en civiele kosten
- ontwikkeling van grondprijzen
- fasering en afzettempo
- marktomstandigheden
- verwervingsrisico's
- juridische procedures
- onzekerheden bij complexe gebiedsontwikkelingen

Gemeente Arnhem brengt het risicoprofiel van het grondbedrijf periodiek in beeld. Daarbij worden niet alleen de vastgestelde grondexploitaties betrokken, maar ook onder meer strategische posities, anterieure overeenkomsten en geactiveerde kosten. De Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) vormt hiervoor een belangrijk instrument.
De benodigde weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Hierbij wordt rekening gehouden met de reservepositie en met de risico's binnen het grondbedrijf.
In FJP25 is de ontwikkeling van de weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit inzichtelijk gemaakt. Vanwege de beperkte weerstandscapaciteit van het grondbedrijf zorgt het openen van meer grondexploitaties voor een grotere druk op de algemene middelen.

Weerstandcapaciteit grondbedrijf

Bedragen x € 1.000

	FJP 2023	FJP 2024	FJP 2025
Conjucturele risico's (marktrisico)	8.842	18.910	29.304
Project specifieke risico's	7.774	32.861	32.470
Strategisch bezit (mva)	2.687	3.011	3.751
Anterieure overeenkomsten	290	65	92
Geactiveerde plankosten			131
Totaal risico's	19.593	54.847	65.748
Af: zelfdragend risico vermogen	4.732	5.090	5.385
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	14.861	49.757	60.363
BR grondexploitatie	16.347	23.903	28.988
BR grondexploitatie (=max 110% van weerstandscapaciteit)	**-1.486**	**25.854**	**31.375**

Bron*: Jaarstukken 2025*

Grondprijzen

De gemeente hanteert voor de uitgifte van gemeentelijke gronden de uitgangspunten uit de jaarlijkse Nota Grondprijzen.
Voor 2026 zijn vaste grondprijzen vastgesteld voor categorieën zoals sociale woningbouw, sociaal-maatschappelijke functies, snippergroen en nutsvoorzieningen. Voor overige functies worden grondprijzen bepaald op basis van de daarvoor geldende methodiek en actuele marktomstandigheden.
De grondexploitaties worden doorgerekend met actuele en marktconforme grondprijzen en kosten. Vanaf 2027 worden de grondprijzen voor sociale huurwoningen en sociaal maatschappelijke functies geïndexeerd met 2%. De gehanteerde parameters worden periodiek geëvalueerd en waar nodig aangepast.

Strategische grondposities

Gemeente Arnhem kan een (strategische) positie innemen op de grondmarkt of in een toekomstige ontwikkeling voordat een planologische beslissing of ander ruimtelijk bestuurlijk besluit is genomen. De aankoop wordt gedaan met een concreet doel of eindresultaat, waarbij de gemeente de realisatie van de gemeentelijke ambities wil bereiken door middel van een actieve rol.

In de nota grondbeleid 2023 is het volgende te hanteren afwegingskader vastgesteld:

- De aankoop geschiedt wegens een toekomstige (gebieds)ontwikkeling dan wel herontwikkeling (andere functie) van de betreffende locatie;
- De aankoop kan worden gehanteerd als ruilobject voor (toekomstige) ontwikkelingen.

Bij vaststelling van de nota grondbeleid zijn de jaarlijks strategische aankopen gemaximeerd op € 50 miljoen per jaar en de maximale totale boekwaarde van het totale strategische bezit op € 100 miljoen. Vanaf 2027 verhogen we de toegestane maximale omvang van het strategisch bezit naar € 150 miljoen vanwege de grote opgaven die de gemeente Arnhem heeft binnen o.a. Rijnpark en andere nieuwe ontwikkelingen. Zo creëren we meer ruimte om woningbouwprojecten mogelijk te maken en de bouw te versnellen. Indien er vastgoed wordt aangewend voor een vastgestelde gemeentelijke grondexploitatie, valt de financiële ruimte die het betreffende vastgoed binnen het kader innam, vrij.

Activeren van plankosten

Voordat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden kosten gemaakt voor onderzoek en inzet van ambtelijke capaciteit. Onder bepaalde voorwaarden biedt het BBV daarbij de mogelijkheid om deze kosten (plankosten) gedurende maximaal vijf jaar te activeren. Hiermee drukken ze als last niet op de exploitatie(rekening) van de gemeente.
In de nota Grondbeleid 2023 is deze werkwijze uitgewerkt en daarmee door de raad goedgekeurd om toe te passen in Arnhem. Door plankosten te activeren en later toe te rekenen aan een grondexploitatie blijven de totale kosten per project inzichtelijk. Dit geeft de raad een beter beeld van de totale businesscase van een project. Daarnaast kunnen de geactiveerde kosten, doordat ze projectgebonden zijn, in aanmerking komen voor cofinanciering. Met ingang van 2027 zal de grens van het te activeren bedrag aan plankosten verhoogd worden van maximaal € 2 miljoen per jaar naar maximaal € 5 miljoen per jaar.

Vooruitblik

De komende jaren ligt de nadruk op het inzetten van voornamelijk actief grondbeleid bij grootschalige ontwikkelingen voor het behalen van alle ambities en publieke doelstellingen. De gemeente blijft daarbij sturen op een evenwicht tussen maatschappelijke doelstellingen, gemeentelijke regie en financiële beheersing.
De belangrijkste aandachtspunten voor het komende begrotingsjaar zijn:

1. Voortgang en financiële beheersing van de bestaande grondexploitaties
2. Ontwikkeling van de grote gebiedsontwikkelingen
3. Woningbouw en betaalbaarheid
4. Verwerving en beheer van strategische posities
5. Actualisatie van grondprijzen en grondexploitatieparameters
6. Verdere toepassing en ontwikkeling van kostenverhaal
7. Beheersing van de risico's en de benodigde weerstandscapaciteit

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de begroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen.
Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2026 – 2030 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan (MIP) is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om, wanneer nodig, ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

Investeringen 2026-2030

De investeringsplanning 2026 - 2030 hieronder bevat naast de geplande investeringen in de periode 2027 - 2030 de geactualiseerde jaarschijf 2026 uit het MIP 2026 - 2030. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2027 dan oorspronkelijk begroot in de Begroting 2026, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd. De voorgenomen investeringen bestaan uit programma- alsook bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de reguliere vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. De programma-investeringen bestaan uit reguliere investeringen, zoals investeringen in wegen en verkeer, aangevuld met vervangings- en verbeteringsinvesteringen zoals opgenomen in het WRP en de voorgenomen investeringen in gebouwen. Voor de investeringen in gebouwen die meer dan € 2 miljoen bedragen, is onderaan de tabel in overeenstemming met de financiële verordening een toelichting opgenomen. Indien van toepassing, worden projectspecifieke risico's daarbij, met de te treffen maatregelen, toegelicht. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogramma raming niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gemeente Arnhem 2026-2030

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M* nut	Investeringsbedragen 2026 geactua-liseerd	2027	2028	2029	2030
Bedragen x €1.000								
00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Huisvesting en facilitaire zaken	E	11.461	9.857	6.016	2.044	5.592
		ICT	E	500	500	500	500	500
01	**Veiligheid**	Brandbestrijding	M	64				
02	**Bereikbaarheid**	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	18.904	23.106	42.269	29.376	42.552
		Verkeersregelinstallaties	M	700	1.591	1.149	926	926
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	8.213	0	89		
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	3.187	8.164	4.315	4.476	4.375
		Kunstwerken	M	704	860	860	860	860
		Openbare verlichting Overige	M	2.533	3.602	1.187	1.182	1.984

		Parkeerexploitatie	E	14.416	301	225	435	365
04	**Onderwijs**	Huisvesting IHP	E	20.626	31.366	24.420	90.307	150.316
		Huisvesting MFC	E	1.691	297	606	1.610	633
		Bewegingsonderwijs	E	3.191		6.231	3.817	49.567
		Natuur milieu educatie	E	82		38		
05	**Cultuur**	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	643	8.830	97.470	231	284
		Erfgoed archeologische beeldkwaliteit	E	1.012	200			
08	**Opvang, inburgering en inclusie**	Samenlevingsopbouw	E			2.772		
		Ondersteuning opgroeien en opvoeding	E	2.345				
		Inclusie integratie antidiscriminatie	E	1.700	1.520			
		Asiel- en vluchtelingenzaken	E	1.047				
09	**Sport en beweging**	Overige Binnensport en huisvesting	E	3.427	220	38	399	250
		Overige algemene publieke gezondheidszorg	E	1.708	148	54		194
		Overige Buitensport	E	1.500				
10	**Klimaat, energie en milieu**	Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	1.200	1.238	1.600		
11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	Ruimtelijke ontwikkeling en beheer	M		331			
12	**Wonen en leefomgeving**	Kabels en leidingen	E			1.833		
		Parken & bossen	E	100	862	73	73	73
		Vastgoed stedelijk groen	E	50				
		Groen	E	55	1.698	5.384		35.506
		Bomenplan	E	1.500	2.490	1.166	1.166	1.166
		Klimaatadaptatie	E	594	824	6.043	4.500	4.500
		Spelen	E	966				
		Overige Afval	E	542	3.250	52	671	77
		Afvalbeheer	E	4.161	3.836	2.839	1.131	1.027
		GRP Realisatiefase en Gebiedsontwikkeling	E	17.408	19.450	17.501	15.840	23.890
				126.230	**124.540**	**224.729**	**159.544**	**324.637**

') Economisch- / Maatschappelijk nut

Toelichting investeringen in gebouwen

Programma S04 Onderwijs

Tijdelijke huisvesting, Klarendal, Wissellocatie Agnietenstraat 227	
Programma	S04 Onderwijs
	In dit leegstaand schoolgebouw worden werkzaamheden uitgevoerd om, conform het kwaliteitsniveau van het huidige IHP, tijdelijke huisvesting te realiseren. Naar verwachting is dit in kalenderjaar 2028 gereed. De Agnietenstraat heeft met zijn monumentale status extra vraagstukken opgeleverd in de voorbereidingsfase. Hierdoor is de realisatie iets vertraagd, ten opzichte van de oorspronkelijke planning. De beoogde eerste gebruiker is Montessori de Binnenstad.
Betrokkenen	Gemeente, beoogde tijdelijke gebruikers
Planning	Oplevering in 2027
Raming	Investering: € 5,7 mln.

Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Tijdelijke huisvesting, Centrum, Wissellocatie Brugstraat 6	
Programma	S04 Onderwijs
	Deze school wordt duurzaam gerenoveerd. Het gebouw gaat dienstdoen voor tijdelijke huisvesting van scholen voor welke nieuwbouw op dezelfde locatie of renovatie van het eigen gebouw is voorzien. Gedurende de bouwwerkzaamheden worden deze scholen gehuisvest in deze wissellocatie. Basisschool de Sterrenkring gaat als eerste tijdelijk gebruik maken van wissellocatie Brugstraat 6. De oplevering staat gepland in kalenderjaar 2028, dit is later dan oorspronkelijk gepland. De beperkingen door netcongestie op de geplande warmte- en elektrische installaties maakten dat er meer tijd nodig was om hiervoor een oplossing te vinden. Inmiddels is netcongestie voor deze locatie geen actueel probleem meer.
Betrokkenen	Gemeente, beoogde tijdelijke gebruikers
Planning	Oplevering in 2027
Raming	Investering: € 3,4 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Tijdelijke uitbreiding Kentalis (DSH)	
Programma	S04 Onderwijs
	De tijdelijke huisvesting voor Kentalis is voor ambulante begeleiding en de Dr. Bosschool DSH (ca. 50 leerlingen). Voor een uitgebreidere toelichting verwijzen wij u naar het jaarprogramma onderwijshuisvesting 2027.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Oplevering in 2027
Raming	Investering: € 1,4 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Arabesk en Schatgraaf (de Salamander)	
Programma	S04 Onderwijs
	Uitbreiding Salamander voor beide scholen; Schatgraaf en Arabesk. Deze uitbreiding is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal huisvestingsplan voor basisscholen. Zoals besloten met het jaarprogramma 2026 worden de uitbreiding en de SUVIS-maatregelen integraal aangepakt.
Betrokkenen	Delta, Flores
Planning	Oplevering in 2027
Raming	Investering: € 7,5 mln. (uitbreiding, SUVIS, batterijsysteem en plankosten).
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Beekdal Lyceum	
Programma	S04 Onderwijs
	Quadraam en de gemeente Arnhem onderzoeken samen wat de meest passende huisvestingsoplossing voor de schoolgebouwen van Quadraam is. Quadraam heeft hiervoor een strategisch huisvestingsplan opgesteld voor de volledige breedte van het schoolbestuur. Hierbinnen wordt specifiek gekeken naar de huisvesting binnen Arnhem. Voor het Beekdal Lyceum wordt nu onderzocht wat de meest passende interventie gaat zijn, gebaseerd op de

	lange termijnvisie die Quadraam er onderwijskundig op na houdt. Zowel het scenario renovatie, als het scenario vervangende nieuwbouw worden in de verkenning meegenomen. Quadraam heeft hierbij expliciet de wens geuit verder te willen kijken dan puur de gebouwen, maar ook vanuit onderwijsvisie naar de schoolgebouwen te kijken.
Betrokkenen	Quadraam
Planning	Oplevering in 2029
Raming	Investering: € 32 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Primair onderwijs, Schuytgraaf, Confetti	
Programma	S04 Onderwijs
	In juli 2021 is de nieuwbouw van de Confetti opgeleverd. Door de hierboven geschetste ontwikkelingen is een verdere groei van Confetti ook onvermijdelijk. Om de toename van het aantal leerlingen op te vangen is een viertal noodlokalen tegenover de Confetti geplaatst en is in 2021 ten behoeve van onderwijsuitbreiding grond aangekocht. Op deze grond gaat extra (definitieve) uitbreiding van 420 m2 voor Confetti gerealiseerd worden. Inmiddels zijn er schetsen gemaakt voor deze uitbreiding. De aanbesteding is voorzien in 2026. Naar verwachting wordt de nieuwbouw in 2027 opgeleverd. Om verdere groei te voorkomen heeft Confetti ook een leerlingenstop ingesteld. Indien er minder grond benodigd is dan vooraf bedacht vloeien deze niet gebruikte vierkante meters in eigendom terug richting grondbedrijf van de gemeente Arnhem.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2027
Raming	Investering: € 2,9 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Montessori De Binnenstad	
Programma	S04 Onderwijs
	Deze school wordt gerenoveerd. Dit is, mede gezien de locatie en uitstraling van de school, ook de beste optie. Op het gebouw is een beschermd stadgezicht van toepassing. Dit betekent dat er rekening moet worden gehouden met extra voorwaarden bij uitvoering van de werkzaamheden. In 2026 is de bouwheerovereenkomst getekend. Flores gaat als bouwheer de renovatie verzorgen. Naar verwachting start de renovatie eind 2027. De school wordt tijdelijk gehuisvest in de Agnietenstraat.
Betrokkenen	Flores
Planning	Oplevering in 2028
Raming	Investering: € 7,7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039..

De Sterrenkring + Spelzaal Rietebeek	
Programma	S04 Onderwijs
	Renovatie of vervangende nieuwbouw voor De Sterrenkring + Spelzaal Rietebeek
	Deze renovatie/nieuwbouw is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal huisvestingsplan voor basisscholen en is opnieuw opgenomen in het IHP van 2024. Recentelijk is hier de vervanging van de naastgelegen spelzaal aan toegevoegd.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2028

Raming	Investering: € 14,8 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Primair onderwijs, Presikhaaf, Uitbreiding Ibn-i Sina + Gymzaal	
Programma	S04 Onderwijs
	Ondanks dat de IBN-i-Sina pas in 2023 opgeleverd is er sprake van ruimtegebrek. De school groeit harder dan geprognotiseerd. In het IHP is afgestemd dat de school recht heeft op een uitbreiding van 4 lokalen. Er dient nog nader bekeken te worden hoe deze uitbreiding vorm dient te krijgen. In 2025 is een kleine haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar de mogelijkheden van de integrale opgave in het gebied. Hierin waren een stuk woningbouw, mobiliteit, onderwijs, sport, kinderopvang en groen onderwerp van gesprek. Na afronding van de haalbaarheidsfase is de keuze gemaakt om de verschillende opgaven los uit te werken, vanwege de afhankelijk die er ontstaat wanneer het volledig integraal wordt opgepakt. Omwille van de planning voor de school is ervoor gekozen dit als separate opgave uit te werken, met in acht neming van de randvoorwaarden voor de overige opgaven. Op dit moment worden de voorbereidingen getroffen om de initiatieffase op te starten.
Betrokkenen	Stichting voor Onderwijs op Islamitische grondslag in Midden- en Oost-Nederland
Planning	Realisatie in 2028
Raming	Investering: € 6,2 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Hugo de grootschool, St Paulus, extra ruimte Rijnpark	
Programma	S04 Onderwijs
	In het IHP is opgenomen dat de Hugo de Grootschool en de Paulusschool samen in Rijnpark gevestigd worden. Hierbij is ook rekening gehouden met groei door belangstelling vanuit Rijnpark. In het voorlopig ontwerp stedenbouwkundigplan is deze ontwikkeling meegenomen. Vanuit de scholen is aangegeven dat het belangrijk is om ook in de wijk het ’t Broek een basisschoolvoorziening te behouden. Op dit moment wordt bekeken op welke wijze er zowel in ’t Broek als Rijnpark basisscholen kunnen worden gehuisvest. Hierbij wordt rekening gehouden met de aangepaste bevolkingssamenstelling in Rijnpark. Totdat er definitief duidelijkheid is over de vorm van de toekomstplannen, blijven de bovengenoemde scholen gehandhaafd conform de uitvoeringsplanning van het IHP.
Betrokkenen	Flores, Delta
Planning	Realisatie in 2030
Raming	Investering: € 21 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Heijenoordschool	
Programma	S04 Onderwijs
	In de huidige situatie zijn er twee schoolgebouwen op enige afstand van elkaar gesitueerd. Bedoeling is om één van de schoolgebouwen (gedeeltelijk) te slopen en renovatie met uitbreiding te realiseren op de huidige hoofdlocatie. Het gebied waar de school gevestigd is bevindt zich in een gebiedsontwikkeling. Gezien de ligging van de school aan de oostzijde van de Heijenoordseweg is vanuit de gebiedsontwikkeling vastgesteld dat de school als ontwikkellocatie kan worden losgekoppeld van de algehele gebiedsontwikkeling. De school zal naar verwachting tijdelijk gehuisvest gaan worden in de wissellocatie Brugstraat 6, na oplevering renovatie basisschool De Sterrenkring. De planning van de

	Heijenoordschool wordt afgepast op het gebruik van de wissellocatie, zodra deze weer vrij komt.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2029
Raming	Investering: € 9,3 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Parcivalschool (Noord), Prisma	
Programma	S04 Onderwijs
	In het IHP is aangegeven dat de definitieve locatie voor Parcival Noord in de gebiedsontwikkeling Heijenoord West is. In dit gebied wordt ook de uitbreiding van het Prisma College gerealiseerd. De bedoeling is dat deze scholen gelijktijdig gerealiseerd worden. Hierbij is niet vastgesteld dat beide scholen in één gebouw worden gevestigd, noch sluiten we deze mogelijkheid uit. Er vindt groei plaats in het leerlingenaantal van Parcival (Noord). De gemeentelijke leerlingenprognose laat verschillen zien met de verwachtingen van het schoolbestuur. Op dit moment gaan we uit van de leerlingenprognose. Bij aanvang van het project zal het verwachte leerlingenaantal opnieuw worden beschouwd. Op dit moment is de Parcival Noord gehuisvest aan de Spiekmanlaan. Een gedeelte van het Prisma College is gehuisvest aan de Zypendaalseweg. .
Betrokkenen	Vrijescholen Athena, Onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2029
Raming	Investering: € 17,8 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

De Wijzer	
Programma	S04 Onderwijs
	De Wijzer is een monumentaal gebouw en staat opgenomen in het IHP. Vanwege de monumentale status wordt uitgegaan van een grootschalige renovatie. Het pand verkeert op dit moment in minder goede staat en de onderhoudskosten zijn hoog en voorbehouden aan monumentenbehoud. In samenspraak met het schoolbestuur is er inmiddels een concept fasedocument opgesteld. Hierin zijn de kaders voor renovatie zijn vastgelegd. Voor de renovatie gaat het schoolbestuur optreden als bouwheer, dit wordt op een later moment in de bouwheerovereenkomst geformaliseerd.
Betrokkenen	Delta
Planning	Realisatie in 2029
Raming	Investering: € 6,9 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Primair onderwijs, Malburgen, Mozaïek (Eimerssingel) + 50 leerlingen vanuit Kentalis + Gymzaal	
Programma	S04 Onderwijs
	Vervangende nieuwbouw voor het Mozaïek + naastgelegen gymzaal. Mede door het wegvallen van de Johannesschool is er binnen deze ontwikkeling geen ruimte meer voor de dr. Bosschool DSH. Het schoolbestuur voert daarom nu gesprekken om te onderzoeken of de nevenvestiging elders gehuisvest kan worden in de vorm van een school-in-school concept, om zo het gewenste inclusieve onderwijs vorm te kunnen geven. Vertegenwoordiging vanuit de gemeente is intensief betrokken in dit proces.
Betrokkenen	Flores, Kentallis
Planning	Realisatie in 2029

Raming	Investering: € 18,9 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Dr. Bosschool TOS en De Stijgbeugel	
Programma	S04 Onderwijs
	Het gebouw de Stijgbeugel (gelegen naast de Dr. Bosschool) zal ingrijpend worden gerenoveerd en zeer beperkt worden uitgebreid. De aanbestedingen voor gebouw en terrein zijn separaat. De reden hiervoor is dat het terrein qua planvorming achterloopt op de renovatie, maar qua uitvoering minder tijd in beslag zal nemen. Door het nu van elkaar los te knippen, sturen we aan op een gelijktijdige oplevering, zonder dat er een afhankelijkheid bestaat van elkaar. De aanbesteding van de uitvoering renovatie gebouw loopt momenteel. De renovatie zal naar verwachting starten in de zomer van 2026 en opgeleverd worden in de zomer van 2027. Er is nog een overschrijding in het terreinbudget mede veroorzaakt door onduidelijkheid op het gebied van hemelwaterafvoer en de ontsluiting van de nieuwe verkeerssituatie, op dit moment wordt onderzocht of deze teruggedrongen kan worden of hiervoor aanvullende dekking gevonden moet worden binnen het IHP. Op dit moment wordt er voor de tijdelijke huisvesting gebruik gemaakt van de Bethaniënstraat, waar een deel van de dr. Bosschool TOS en de ambulante dienst gehuisvest zijn/worden. De leerlingen van de dr. Bosschool TOS zullen na oplevering in de zomer van 2027 terugkeren naar de locatie aan de Hommelseweg.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2027
Raming	Investering: € 8,7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Tijdelijke huisvesting Prisma College	
Programma	S04 Onderwijs
	Een gedeelte van het Prisma College is, zoals hierboven vermeld, vanwege ruimtegebruik op dit moment gehuisvest aan de Zypendaalsweg. Gezien de doelgroep en de benodigde faciliteiten is dit geen optimale situatie. Er is daarom gekeken of er in de nabijheid van de school een oplossing mogelijk is. Deze is gevonden in Gebouw E, welke naast de hoofdlocatie is gelegen. De Onderwijsspecialisten gaan dit gebouw in hun rol als bouwheer in orde maken voor de tijdelijke huisvesting. Naar verwachting is het gebouw eind 2026 gereed.
Betrokkenen	De Onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2027
Raming	Investering: € 0,9 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Piramide en de Horizon	
Programma	S04 Onderwijs
	De directie en teams van de Piramide en Horizon hebben besloten om samen te gaan werken. De schoolbesturen hebben aangegeven eerst een gezamenlijke visie te willen formuleren en vast te stellen voor SBO Zuid. In deze visie zal ook de huisvesting worden opgenomen. Vooralsnog wordt op initiatief van de schoolbesturen de vraag om nieuwbouw van de Piramide verder in de toekomst te schuiven. Hierbij wordt wel bekeken of een tijdelijke oplossing noodzakelijk is in de vorm van bijvoorbeeld een renovatie van het deel van de Piramide. Op deze manier zijn beide gebouwen in de huisvestingsplanning qua levensduur op hetzelfde moment toe aan maatregelen. Dan moet ook duidelijk zijn op welke wijze de twee

	gebouwen worden aangepakt in het kader van het IHP. Samen met de schoolbesturen worden gesprekken opgestart om hiervoor de planvorming op te stellen.
Betrokkenen	Delta
Planning	Realisatie in 2028
Raming	Investering: € 8 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Gymzaal Bernhard (beekdal)	
Programma	S04 Onderwijs
	Gymzaal Bernhard (beekdal)
Betrokkenen	Quadraam
Planning	Realisatie in 2029
Raming	Investering: € 3,8 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

De Witte Vlinder	
Programma	S04 Onderwijs
	De Witte Vlinder
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2029
Raming	Investering: € 4,6 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Parcival Zuid en Mozaïek	
Programma	S04 Onderwijs
	Parcival Zuid en Mozaïek
Betrokkenen	Stichting Vrijescholen Athena en Flores
Planning	Realisatie in 2030
Raming	Investering: € 16,3 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Montessori College Arnhem	
Programma	S04 Onderwijs
	Montessori College Arnhem
Betrokkenen	Quadraam
Planning	Realisatie in 2030
Raming	Investering: € 19,2 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Thomas a Kempis College	
Programma	S04 Onderwijs

	In het IHP zijn zowel het schoolgebouw als de gymzalen opgenomen voor renovatie of nieuwbouw. Naar aanleiding van een scenario-onderzoek wordt momenteel een fasedocument opgesteld waarin de kaders worden vastgesteld. Hierbij wordt ook bekeken of het gelijktijdig uitvoeren van de werkzaamheden aan de school en de gymzalen een mogelijkheid is. Een externe partij is door het schoolbestuur met een opdracht gestart om de diverse mogelijkheden in kaart te brengen en uit te werken.
Betrokkenen	Christelijke onderwijs groep
Planning	Realisatie in 2030
Raming	Investering: € 41,5 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Thomas a Kempis college 3 gymzalen	
Programma	S04 Onderwijs
Betrokkenen	Christelijke onderwijs groep
Planning	Oplevering in 2030
Raming	Investering: € 8 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

De Zyp + Klaproos + 35 leerlingen Floriant +2 gymzalen Viottastraat	
Programma	S04 Onderwijs
	In het IHP is opgenomen dat de vernieuwing van de Zyp en de Klaproos en bijbehorende gymzalen in één ontwikkeling worden opgepakt. Doel is te komen tot één inclusieve onderwijsomgeving.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2030
Raming	Investering: € 24,6 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Olympus college, Maarten van Rossem en VSO Brouwerij	
Programma	S04 Onderwijs
	Olympus college, Maarten van Rossum en VSO Brouwerij
Betrokkenen	Quadraam
Planning	Realisatie in 2030
Raming	Investering: € 68,5 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2024-2039.

Programma S05 Cultuur

Vernieuwing Stadstheater	
Programma	S05 Cultuur
	In 2022 heeft de gemeenteraad besluiten genomen over de vernieuwing van het Stadstheater. Gekozen is voor een volledige vernieuwing van het Stadstheater en daarvoor middelen beschikbaar te stellen.

Betrokkenen	Musis & Stadstheater Arnhem (MSA)
Planning	Na vaststelling van het definitief ontwerp (DO) en afronding van de sloop, heeft de aanbesteding plaatsgevonden voor het vinden van een geschikte aannemerscombinatie voor de bouw. Deze procedure is afgerond en heeft in 2026 geleid tot een definitieve gunning. De aannemerscombinatie is inmiddels begonnen aan de uitvoering. De verwachte activering/oplevering van het vernieuwde Stadstheater is nog steeds voorzien in de 2028.
Raming	Investeringskrediet: € 62,3 miljoen voor het gebouw en € 10,4 miljoen voor een bijdrage aan de vernieuwing van de theatertechniek en inrichting. Daarnaast is conform eerdere besluitvorming in 2025 € 0,5 miljoen investeringskrediet beschikbaar gesteld voor meerkosten bouwrijp maken grond en is € 4,1 miljoen investeringskrediet toegevoegd voor het gebouw als gevolg van latere activering en ter dekking van kostenstijgingen (betreft toevoeging van jaarschijf kapitaallasten 2027). In 2026 is nogmaals een jaarschijf toegevoegd aan het investeringskrediet ter dekking van kostenstijgingen door latere activering als gevolg van aanpassing van de planning, dit betreft een bedrag van € 4,5 miljoen (vrijval kapitaallasten jaarschijf 2028).
Beschikbare middelen	In de begroting zijn de benodigde financiële middelen beschikbaar om de kosten voor de vernieuwing van het stadstheater te dekken.
Risico's	Het project vernieuwing Stadstheater is een groot en risicovol project. Twee keer per jaar worden de risico's en beheersmaatregelen van dit project geactualiseerd en opnieuw doorgerekend. In juni 2026 is dit opnieuw gedaan waarbij op dat moment de conclusie was dat het project binnen de risicokaders en de post onvoorzien blijft.
Overige toelichting	Voor het toegankelijk maken van de omgeving rondom het vernieuwde Stadstheater (onderdeel van de stadsoase, fase 1a) is een investeringskrediet opgenomen in 2028 van € 2,0 miljoen verdeeld over de programma's S02 Bereikbaarheid en S12 Wonen en Leefomgeving. Daarnaast is voor het realiseren van het groene hart van de stadsoase (fase 1b) een investeringskrediet opgenomen van € 1,5 miljoen in 2028, de dekking van de kapitaallasten komt uit bestaande budgetten.

Repetitiegebouw Theater Oostpool	
Programma	S05 Cultuur
	Eenmalige investeringssubsidie in nieuw repetitiegebouw Theater Oostpool, inclusief theaterinstallaties
Betrokkenen	Theater Oostpool
Planning	Realisatie vanaf 2028
Raming	Investering: € 14,0 mln.
Beschikbare middelen	Investeringssubsidie van € 14,0 mln. Bijbehorende kapitaallasten vanaf 2029 opgenomen in het programma S05 – Cultuur.

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan inwoners en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de door de gemeenteraad vastgestelde beleidsdoelen van de gemeente.
In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de (verwachte) subsidieverlening in 2027.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen

Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies

Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.
In bovenstaande tabel is de voor 2027 begrote subsidieverstrekking per grondslag weergegeven, op basis van gegevens per augustus 2026.

Het begrote bedrag aan te verstrekken subsidies met de grondslag begroting ligt enigszins lager dan in 2026. Voor een verdere toelichting op de subsidies met de grondslag begroting, wordt verwezen naar het onderdeel 'Begrotingssubsidies' in deze paragraaf.

Voor de subsidieregelingen geldt dat de in de tabel opgenomen begrote bedragen niet helemaal representatief zijn voor de budgetten die in de jaarschijven daadwerkelijk beschikbaar voor subsidieverstrekking op grond van een regeling (subsidieplafonds). Redenen hiervoor zijn:

- Het subsidieplafond van een regeling wordt door het college soms vastgesteld voor de gehele looptijd van een regeling. Het bedrag dat voor een bepaald jaar beschikbaar is hangt af van in hoeverre het plafond van de regeling al is 'uitgenut'. Pas na afloop van het lopende jaar (2026) wordt de begroting van het komende jaar (2027) hierop aangepast;
- Voor de regelingen waarbij het college jaarlijks het plafond opnieuw vaststelt, is pas eind 2025 bekend wat de hoogte van het plafond voor 2027 is;
- Gedurende het jaar kunnen door het college nieuwe regelingen worden ingesteld. Middelen hiervoor worden gedekt uit regulier programmabudget, of onttrokken aan een bestemmingsreserve.

Voor een overzicht van de in 2027 lopende subsidieregelingen wordt verwezen naar het onderdeel 'Subsidieregelingen' in deze paragraaf.

Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze voorafgaand aan het boekjaar lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Het in de begroting opgenomen bedrag voor incidentele subsidieverstrekking betreft dan ook grotendeels een nog niet aan specifieke organisaties gelabeld budget, dat gedurende het jaar ingezet kan worden voor het verstrekken van incidentele subsidies.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verleend aan de betrokken instellingen.

Ten tijde van het opstellen van deze begroting is van onderstaande regelingen bekend dat deze actueel zijn in 2027:

- Aanjaagfonds (regeling loopt eind 2026 af, wordt mogelijk verlengd)
- AED Arnhem
- Amateurkunstregeling
- Beleefbaar Arnhems Erfgoed 2025-2026 (loopt af eind 2026, wordt verlengd in 2027)
- Burgerkracht
- Circulaire initiatieven (loopt september 2026 af, wordt verlengd)
- Duurzame projecten gemeente Arnhem
- Energiebesparing ondernemers en Maatschappelijke instellingen (loopt eind 2026 af, wordt mogelijk verlengd)
- Funderingsonderzoek gemeente Arnhem (loopt eind 2026 af, wordt mogelijk verlengd)
- Impulsregeling Cultuur 2026-2028
- Subsidieregeling Eigen Woning Aanpak Arnhem-Oost 2.0.
- Naamswijziging en wijziging geslachtsregistratie:
- Naamswijziging slavernijverleden
- Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1; Publieksevenementen, producties en presentaties
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2; Culturele producties en presentaties en culturele festivals
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke producties en presentaties en artistieke festivals
- Productie en Presentatie Amateurkunst
- Creatieve Bedrijfsverzamelgebouwen (wordt mogelijk vervolgd in 2027)
- Scouting
- Sport
- Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen
- Subsidieregeling Isolatie Subsidie Arnhem (ISA)
- Subsidieregeling schoolmoestuinen 2024-2026 (wordt mogelijk verlengd)
- Subsidieregeling Verwijderen Kachels en Rookgaskanalen Arnhem 2024
- Subsidieregeling ontmoetingsplekken in de wijk
- Voorschools aanbod
- Wijkinitiatieven
- Inruilen brom- en snorfietsen
- Groenblauwe initiatieven
- CONNECT Subsidie - Meedoen vanaf dag 1
- Toegankelijkheidsfonds
- Subsidieregeling Markthal Geitenkamp
- Subsidieregeling onderzoek en experiment voor makers Gemeente Arnhem 2026
- Opvolger aanpak voortijdig schoolverlaten
- Subsidieregeling Ontwikkelfonds Lokale Energieprojecten (in de maak)
- Subsidieregeling Arnhemse Kost 2026-2029 (in de maak)
- Subsidieregeling decentrale politieke partijen (in de maak)
- Subsidieregeling belangenbehartiging (ex) dak- en thuisloze mensen (in de maak)

Begrotingssubsidies

	Begroting 2026	Begroting 2027	Meerjarenraming 2028	Meerjarenraming 2029	Meerjarenraming 2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Begroting	**109.413**	**108.003**	**107.678**	**105.620**	**104.656**
AM - supportteam	1.470	192	192	192	192
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	222	226	226	226	226
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	6	7	7	7	7
Arnhemse Sport Federatie	14	14	14	14	14
Bewonersbedrijf De Oosthof	2	3	3	3	3
Bijzonder in Arnhem	15	16	16	16	16
BNK Arnhem	2	2	2	2	2
BPD Ontwikkeling BV	0	5	527	0	0
Central Events BV	20	20	20	20	20
Centrum voor Activerend Werk	472	489	489	489	489
Coöperatie Dorpsplatform Elden U.A	8	8	8	8	8
Courage Events	33	34	34	34	34
Cultuur Academy	338	346	346	346	346
D3rde Verdieping	70	70	70	70	70
De Helling Exp.Werkplaats	106	111	111	111	111
De Nieuwe Oost	171	174	174	174	174
Diverzo, COC Midden-Gelderland	20	20	20	20	13
Dorpsraad Schaarsbergen	6	6	6	6	6
Elderveld Wijkplatform	10	11	11	11	11
Enjoy en Learn BV	100	66	50	50	50
Expertise Centrum Samenleving	36	37	37	37	37
GGD Noord- en Oost-Gelderland	18	-41	-41	-41	-41
Groepspraktijk van Verloskundigen	19	20	20	20	20
IVIO-Opleidingen	0	1	1	1	1
Kairos Forensische Zorg	85	93	93	93	93
KansenMakers	264	0	0	0	0
KIES voor de kinderen	33	35	35	35	35
Kinderopvang SKAR BV	652	656	656	656	656
Kledingbank Arnhem e.o.	29	29	29	29	29
Kluppluz BV	520	538	538	538	538
Leger des Heils Gelderland	1.784	909	688	688	688
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	34	34	34	34	34
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	546	520	520	520	520
MEE Gelderse Poort	7	8	8	8	8
MEE PLUS	276	276	276	276	276
Muziektheater De Plaats	78	80	80	0	0
Muziekvereniging DWS Arnhem-Zuid	12	0	0	0	0
N.P.M. Giling-Rangé	5	0	0	0	0
Nederlands Toegepast Theater	20	0	0	0	0
Oprecht BV	721	735	735	735	735
Over Rood	111	112	112	112	82
OZOverbindzorg	70	70	70	70	70
Pactum	2.253	3.694	3.694	3.694	3.694
Partou BV	14	15	15	15	15
Power Plug	156	0	0	0	0
Presikhaaf University BV	1.029	167	167	167	167

Pro Persona Arnhem	214	223	223	223	223
Recreatieve Vereniging Craneveer	8	9	9	9	9
Reg Opleids.centr Graafschap College	76	62	62	62	62
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	480	517	517	517	517
Rijn Ijssel Roc	1.601	1.612	1.612	1.612	1.612
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	12	13	13	13	13
Rots Bouw Project I B.V.	0	98	0	0	0
s Heeren Loo	135	140	140	140	140
Scalabor	0	0	0	0	0
SIMON scholen	84	85	85	85	85
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	39	41	41	41	41
Sportbedrijf Arnhem BV	20.373	20.185	20.185	20.185	20.185
St AdviesBrigade	17	0	0	0	0
St Hoogstambrigade Schuytgraaf	4	4	4	4	4
St IMC Weekendschool	20	0	0	0	0
St Ixta Noa	210	210	210	210	210
St Jonge Alleenstaande moeders	98	0	0	0	0
St StartClub Arnhem	36	0	0	0	0
ST Toneelgroep Oostpool	153	153	153	153	153
St Vrienden van de Ernemse Optog	8	9	9	9	9
St. Airborne Herdenkingen	0	0	0	0	0
St. Airborne Museum	283	292	292	292	292
St. Airborne Region	91	93	93	93	93
St. BBA	121	126	126	126	126
St. Beheer De Nieuwe Lommerd	0	1	1	1	1
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	59	61	61	61	61
St. Bewoners Spijkerkwartier	40	42	42	42	42
St. Bewoners Vredenburg	20	21	21	21	21
St. Bewonersplatform Rijkerswoerd	36	37	37	37	37
St. Biz Korenkwartier	204	208	78	78	78
St. BIZ Vastgoed Kernverblijfsgeb	118	118	118	118	118
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	175	182	182	182	182
St. Bridge to Liberation	407	418	367	1.050	381
St. Burenhulporganisatie voor Elkaar	4	0	0	0	0
St. CASA	28	29	29	29	29
St. City at Home	85	0	0	0	0
St. Citymarketing Arnhem	475	491	491	491	491
St. Connectr	200	207	207	207	207
St. Creatief Arnhem	166	166	166	166	66
St. Culturele Evenementen Arnhem	55	56	56	56	56
St. De Blauwe Wij(k) Economie	100	66	50	50	50
St. De Duif	358	372	306	306	306
St. De Innovatiefabriek Arnhem	63	59	59	59	59
St. De Instap	280	291	291	291	291
St. De Klup	19	19	19	19	19
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	397	399	399	399	399
St. EcoVrede	11	11	4	4	4
St. Energiebank Regio Arnhem	750	550	415	415	415
St. Entrea Lindenhout	397	413	413	413	413
St. Eusebius	382	397	397	397	397
St. Fashion Festival Arnhem	97	107	107	107	107
St. Flores Onderwijs	740	745	745	745	745
St. Focus Filmtheater	735	757	757	757	757

St. Gym & Turnen Arnhem	151	152	152	152	152
St. Halt, team Gelderland	23	24	24	24	24
St. Het Droombankje	1.688	404	404	404	404
St. Het Huis van Puck	291	298	298	298	298
St. Huis voor de Wijk	100	66	50	50	50
St. Humanitas	17	17	17	17	17
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	46	48	48	48	48
St. Introdans	209	213	213	213	213
St. IrisZorg	6.483	6.692	6.692	5.466	5.466
St. Jacobiberg	257	265	265	265	265
St. Jeugdland	80	83	83	83	83
St. Jumelage Arnhem	0	0	0	0	0
St. KAB Posttheater	274	281	281	281	281
St. Kentalis Zorg	152	158	158	158	158
St. Koningsdag Arnhem	11	11	11	11	11
St. Kruispunt	366	598	532	532	346
St. Leergeld Arnhem	206	213	213	213	213
St. Luxor Live	746	769	769	769	769
St. Maatjes voor Arnhem	59	59	59	59	59
St. Moviera	4.673	4.860	4.860	4.860	4.860
St. Museum Arnhem	5.027	5.180	5.180	5.180	5.180
St. Musis en Stadstheater	7.005	8.513	8.513	8.513	8.513
St. Muziektheater BOT	122	124	124	0	0
St. Natuurcentrum Arnhem	2.835	3.040	2.757	2.757	2.757
St. Ome Joop's Tour	25	26	26	26	26
St. Omstand	65	67	67	67	67
St. Ondernemersfonds Arnhem	380	660	660	660	660
St. Ontwerp Platform Arnhem	23	25	25	25	25
St. Overweeghuis Nijmegen Arnhem	145	141	141	141	141
St. Pas	2.758	2.776	2.776	2.776	2.776
St. Phion	79	81	81	81	81
St. Platform Binnenstad Arnhem	196	203	203	62	62
St. PRAGO	114	115	115	115	115
St. Present	24	25	25	25	25
St. Productiehuis Plaatsmaken	277	284	284	284	284
St. Rijnstad	8.514	8.387	8.256	8.256	8.256
St. Rijnstate Ziekenhuis	61	64	64	64	64
St. Rozet	11.336	10.741	10.741	10.741	10.741
St. Schone Straat en Groene Buurt	73	73	73	73	73
St. Sinterklaasintocht Arnhem	13	13	13	13	13
St. SLAK	269	277	277	277	277
St. Sport Integratie Moest Immerloo	4	0	0	0	0
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	584	602	602	602	602
St. State of fashion	304	311	311	311	311
St. Streekomroep Middel Gelderland	254	261	261	261	261
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	3.575	3.718	3.718	3.718	3.718
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	25	25	25	25	25
St. Vitale Verbindingen	6	6	6	6	6
St. Vitanos	70	11	11	11	11
St. Vitesse Betrokken	88	90	90	90	90
St. Vivare	0	-132	0	0	0
St. Vluchtelingenwerk Nederland	975	607	607	607	607
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	3	3	3	3	3

St. War Requiem	10	10	10	10	10
St. Welzijn Ouderen Arnhem	2.836	2.544	2.544	2.544	2.544
St. Wonen in Kronenburg Appelgaard	13	13	13	13	13
St. Your Coach Next Door	84	87	87	87	87
St. Zorgoppas	34	0	0	0	0
St. Zwembad Klarenbeek	374	386	386	386	386
Stadsloods	100	66	50	50	50
STEVIG Arnhem	18	0	0	0	0
Stg Jeugdfonds Sport&Cultuur Gelderl	58	60	60	60	60
Stichting Buddy to Buddy Arnhem	62	63	63	63	63
Stichting De Driestroom	284	262	210	210	210
Stichting Generale Oost	50	0	0	0	0
Stichting HAN Hydromotive	15	16	16	16	16
Stichting Het Huurdershuis	120	117	117	117	117
Stichting InDifferent	39	40	40	40	40
Stichting kompagnie kistemaker	78	80	80	0	0
Stichting Mediafonds Arnhem	66	68	68	68	68
Stichting Portaal (Portaal Arnhem)	0	238	0	0	0
Stichting Samra	51	0	0	0	0
Stichting Sonsbeek	255	263	263	263	263
Stichting Sport Support Arnhem	8	8	8	8	8
Stichting 't Broek Omhoog	54	55	55	55	55
Stichting Volkshuisvesting Arnhem	0	2	0	0	0
Subsidies Alg	589	1.375	1.397	1.387	1.417
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	424	438	438	438	438
Vereniging Cohousing Arnhem	0	4	0	0	0
Vereniging Hoogstede-Klingelbeek	3	3	3	3	3
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	21	22	22	22	22
Voedselbank Arnhem	55	57	57	57	57
VOF Ontwikkelingscombi BPD/Klok	0	5	554	0	0
Vrijwilligersgala On Ganse	35	36	36	36	36
Wijkv. Penseelstreek Hoogkamp	11	11	11	11	11
Wijkvereniging Angerenstein	6	6	6	6	6
Wijkvereniging Burgemeesterskwartier	8	8	8	8	8
Wijkvereniging De Oostelaar	21	22	22	22	22
Wijkvereniging Elderveld	22	22	22	22	22
Wijkvereniging Molenbeke	5	5	5	5	5
Wijkvereniging Paasberg Wellenstein	3	3	3	3	3
Wijkvereniging Schuytgraaf	22	23	23	23	23
Wijkvereniging Transvaal	2	2	2	2	2
Youth for Christ Nederland	154	105	105	105	105
Zorgbelang Inclusief	41	43	43	43	43
Totaal Subsidies	**109.413**	**108.003**	**107.678**	**105.620**	**104.656**

In de lijsten zijn de namen opgenomen van organisaties die naar verwachting in 2027 begrotingssubsidie ontvangen, met daarbij het geraamde bedrag.
Met het vaststellen van de begroting wordt per organisatie het maximale bedrag (de lijst op totaalniveau) aan begrotingssubsidie voor 2027 bepaald. Binnen het maximale bedrag mag het college (programmamanager in mandaat) besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.

Ten tijde van het opstellen van deze begroting moeten de subsidieaanvragen voor 2027 nog worden ingediend en toegekend. De begrote bedragen kunnen naar aanleiding hiervan nog wijzigen.
Bij wijziging van activiteiten door de subsidieontvanger wordt het bedrag aan begrotingssubsidie hiermee in lijn gebracht en naar boven of beneden bijgesteld t.o.v. 2026. Er kan ook de wens zijn om een begrotingssubsidie te

verstrekken aan een organisatie die niet eerder begrotingssubsidie heeft ontvangen, of om juist de begrotingssubsidie aan een organisatie stop te zetten.
In (vrijwel) alle gevallen betreft het bij de hiervoor beschreven situaties het omzetten van regulier programmabudget in subsidiebudget en vice versa, of om een verschuiving van subsidiebudget van de ene naar de andere organisatie. De gevolgen van beide wijzigingen voor het financieel beeld zijn neutraal.
De toename in het begrote bedrag aan begrotingssubsidie voor 2027 ten opzichte van 2026 die bij veel organisaties te zien is, is te verklaren door de reguliere compensatie voor loon- en prijsstijgingen. Bij het onderdeel 'Ontwikkelingen' wordt deze compensatie verder toegelicht. Op opvallende mutaties wordt hierna een toelichting gegeven.

In de lijst is ook de ontvanger 'Subsidies alg' opgenomen. Deze fictieve ontvanger wordt in de administratie gebruikt voor budget dat nog niet voor een specifieke organisatie bestemd is.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Bestuur, dienstverlening en financiën	311	321	321	321	321
Veiligheid	1.117	568	568	568	568
Economie	3.215	3.542	3.360	3.903	3.133
Onderwijs	11.069	11.330	11.085	11.085	11.085
Cultuur	28.364	29.712	29.715	29.439	29.439
Participatie en armoedebestrijding	2.561	2.281	2.274	2.274	2.273
Gezondheid, welzijn en ondersteuning	38.722	36.476	35.974	34.730	34.544
Opvang, inburgering en inclusie	1.608	1.167	1.167	1.167	1.159
Sport en beweging	20.908	21.249	21.249	21.249	21.249
Klimaat, energie en milieu	1.150	814	615	615	615
Wonen en leefomgeving	387	544	1.351	270	270
Totaal Subsidies	**109.413**	**108.003**	**107.678**	**105.620**	**104.656**

Ontwikkelingen

Kostenstijgingen bij subsidiepartners
De afgelopen jaren hebben onze subsidiepartners te maken gehad met sterk gestegen lonen en prijzen. De gemeente indexeert subsidies jaarlijks conform de gebruikelijke systematiek (‘nominaal en areaal’). De in eerdere jaren vastgestelde indexering heeft de gestegen kosten slechts gedeeltelijk opgevangen. Het college blijft in gesprek met deze partijen over wat dit betekent voor de uitvoering van de taken van deze partijen.

Nieuwe wijze subsidiëring sociale basis
Om te zorgen dat we ook in de toekomst goede dingen kunnen doen voor de Arnhemmers, is in 2025 nieuw, flankerend, beleid op Welzijn vastgesteld. Belangrijk daarbij is dat de gemeente de te verstrekken subsidies aan laat sluiten op wat we breder in het sociaal domein en specifiek in de sociale basis willen bereiken. Op dit moment werken we de aansluiting tussen de door ons te verstrekken subsidies en onze beleidsdoelen. We streven hierbij naar meerjarig partnerschap en naar impactgericht subsidiëren. In de tussenliggende periode gaan we bekijken welke onderdelen van de nieuwe aanpak al verwerkt kunnen worden in lopende subsidieafspraken.

Uitspraak Raad van State: begrotingssubsidies zijn schaarse rechten en daarmee is transparantie vereist
De Raad van State heeft in een uitspraak van 23 juli 2025 een belangrijke uitspraak gedaan over begrotingssubsidies.

Tot 23 juli 2025 gingen we ervan uit dat we bij het verstrekken van begrotingssubsidies veel ruimte hadden om zelf te bepalen aan wie we deze subsidie toekende. De rechter heeft dit genuanceerd. Gemeenten (en provincies) moeten óók bij begrotingssubsidies zorgen dat er eerlijke concurrentie is bij de verdeling hiervan (mededinging). De rechter heeft dit ook al eerder uitgesproken over schaarse vergunningen en gronduitgifte waar meerdere partijen belang bij hebben (schaarse rechten). De rechter heeft nu uitgesproken dat ook begrotingssubsidies een schaars

recht zijn; er kunnen immers meer organisaties zijn die subsidie voor de bepaalde activiteit willen ontvangen, terwijl het budget beperkt is.

Achtergrond
Op veel plekken binnen onze organisatie worden subsidies verleend. De hoofdregel is dat een subsidie moet worden verstrekt op basis van een wettelijk voorschrift (zoals een subsidieregeling). In de subsidieregeling wordt bepaald voor welke activiteit de subsidie wordt verstrekt. Verder wordt in de subsidieregeling via objectieve, toetsbare en redelijke criteria kenbaar gemaakt waaraan een subsidieaanvraag/aanvrager moet voldoen. Dit zorgt er onder meer voor dat bij de verlening van dit soort subsidies gewaarborgd wordt dat iedereen die aan deze criteria voldoet een eerlijke kans krijgt op deze subsidie.
De wetgever heeft daarop voor bijzondere gevallen ook uitzonderingen bedacht. Zo hoeft er voor de begrotingssubsidie, de incidentele subsidie en in afwachting van een subsidieregeling (nog) geen wettelijk voorschrift te zijn. Omdat er in die gevallen geen wettelijk voorschrift is, is het niet vanzelfsprekend gewaarborgd dat potentiële aanvragers gelijke kansen krijgen. De Raad van State heeft daarom aangegeven aan welke spelregels de verlening van begrotingssubsidies moet voldoen, zodat ook hierbij gelijke kansen worden geboden. Dit staat in de uitspraak van de Raad van State van 23 juli 2025 (ECLI:NL:RVS:2025:3399).
Hieronder is kort de inhoud van de uitspraak weergegeven.

Objectieve, toetsbare en redelijke criteria voor subsidies
Bij subsidies die wettelijk geregeld zijn (subsidieregeling), is het vaak duidelijk hoe de regels in het kader van de concurrentie zijn. Denk daarbij aan het volgen van een tenderprocedure of ‘wie het eerst komt, wie het eerst maalt’. Maar ook bij begrotingssubsidies moet het bestuursorgaan gelijke kansen bieden aan potentiële aanvragers. Het bestuursorgaan moet volgens de uitspraak actief onderzoeken of er andere potentiële gegadigden zijn.
Wanneer er een voornemen is tot het verstrekken van een subsidie aan één gegadigde, moet dit 8 weken van tevoren worden gepubliceerd. Hierbij moet gemotiveerd worden waarom op grond van objectieve, toetsbare en redelijke criteria er maar één serieuze gegadigde is voor een subsidie. Door de publicatie krijgen potentiële aanvragers de mogelijkheid om te reageren wanneer ze twijfelen of de motivering van de gemeente houdbaar is.
In juni 2026 zijn criteria vastgesteld door de gemeenteraad aan de hand waarvan kan worden bepaald dat sprake is van één serieuze gegadigde (Toetsingscriteria begrotingssubsidies gemeente Arnhem | Lokale wet- en regelgeving).

Hoe nu verder?
In maart 2026 is de projectgroep begrotingssubsidies opgericht die aan de slag gaat met het in lijn brengen van de begrotingssubsidies met deze uitspraak. De komende tijd zal er een analyse plaatsvinden van de begrotingssubsidies. De projectgroep gaat gefaseerd te werk, waarbij allereerst per beleidsterrein wordt gekeken naar bij welke begrotingssubsidies sprake is van één serieuze gegadigde. Dat gebeurt onder meer in de werkgroepen per beleidsterrein. Tegelijkertijd zijn verschillende beleidsterreinen al bezig met nadenken over de inrichting van subsidies, mede in het licht van deze uitspraak. Daarnaast zal onder meer gekeken worden in welke gevallen er alsnog een subsidieregeling gemaakt kan worden. In de gevallen dat dit niet kan, zal bekeken worden welke consequenties de uitspraak voor deze subsidie heeft.

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

De openbaarheidsparagraaf is een toevoeging aan de Begroting 2027, voortvloeiend uit het besluit tot actieve openbaarmaking van informatie. Deze verplichting is gericht op het verbeteren van de informatiehuishouding binnen overheidsinstanties, Bovendien vereist artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo) dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting en verantwoording specifieke aandacht besteedt aan zowel de beleidsvoornemens als de uitvoering van de Wet open overheid.

Inleiding

Een open, transparante en betrouwbare overheid vormt een belangrijke basis voor het vertrouwen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners in de gemeente. De Wet open overheid (Woo), die op 1 mei 2022 in werking is getreden, versterkt dit uitgangspunt door overheden te verplichten overheidsinformatie beter toegankelijk te maken, zowel actief als op verzoek.

Op grond van artikel 3.5 van de Woo besteedt de gemeente Arnhem jaarlijks in de begroting aandacht aan de beleidsvoornemens voor de uitvoering van de wet. Deze openbaarheidsparagraaf beschrijft de ambities en activiteiten voor 2027.

De uitvoering van de Woo vraagt om een structurele verandering in de manier waarop de gemeente informatie creëert, beheert en openbaar maakt. Transparantie is daarbij niet uitsluitend een wettelijke verplichting, maar ook een instrument om de kwaliteit van besluitvorming, dienstverlening en democratische controle te versterken. In 2027 bouwen wij verder aan een organisatie waarin openbaarheid vanzelfsprekend onderdeel is van het dagelijks handelen.

We hechten veel waarde aan het informeren van de gemeenteraad over onze voortgang en plannen met betrekking tot de Woo. Om die reden wordt de raad periodiek op de hoogte gehouden van onze activiteiten en vorderingen. Jaarlijks informeren we op onze (fundamentele) uitgangspunten, we blikken terug en kijken vooruit met betrekking tot een open overheid via een raadsinformatiebrief.

Kernonderdelen van de Woo

De uitvoering van de Woo is programmatisch georganiseerd en kent een meerjarig karakter. Daarbij werken wij aan drie samenhangende opgaven:

(1) actieve openbaarmaking;
(2) passieve openbaarmaking (Woo-verzoeken);
(3) een duurzame verbetering van de informatiehuishouding.

Voor 2027 staan hiervoor de volgende activiteiten gepland:

Actieve openbaarmaking

In 2027 zetten wij verdere stappen in de actieve openbaarmaking van overheidsinformatie. Wij volgen daarbij het landelijke implementatieschema voor de verplichte informatiecategorieën en benutten waar mogelijk kansen om informatie eerder of uitgebreider openbaar te maken.

Naast de wettelijke verplichtingen kiezen wij ervoor om ook informatie actief openbaar te maken die bijdraagt aan transparantie over maatschappelijke vraagstukken en gemeentelijke besluitvorming. Daarbij bouwen wij voort op de ervaringen die zijn opgedaan met de pilot Verplaatsing Aardvarken (https://arnhem.nl/project/sonsbeek-nieuwe-plek-feestaardvarken/) voor de actieve openbaarmaking. Deze pilot heeft landelijke erkenning gekregen, onder andere via de VNG-podcast, en heeft aangetoond hoe complexe besluitvorming op een begrijpelijke en transparante wijze kan worden ontsloten. De resultaten hebben geleid tot waardevolle inzichten op het gebied van aanpak, procesoptimalisatie, organisatorische borging en technische realisatie.

In 2027 wordt deze werkwijze toegepast op meerdere gemeentelijke projecten. Hierbij gebruiken wij de ontwikkelde methodiek en de opgedane ervaringen van deze pilot om inwoners beter inzicht te geven in de afwegingen, besluitvorming en uitvoering van complexe dossiers.

Daarnaast blijven wij gemeentelijke datasets beschikbaar stellen via het open dataportaal (https:// opendata.arnhem.nl). Hiermee stimuleren wij het hergebruik van publieke informatie door inwoners, onderzoekers, ondernemers en maatschappelijke organisaties en dragen wij bij aan een transparante en informatiegestuurde overheid.

Passieve openbaarmaking
Een zorgvuldige en tijdige behandeling van Woo-verzoeken blijft ook in 2027 een belangrijk aandachtspunt. Wij investeren in de verdere professionalisering van het Woo-proces en versterken de ondersteuning van behandelaars door middel van opleidingen, workshops, actuele werkinstructies en gestandaardiseerde formats.

Daarnaast werken wij aan verdere uniformering van de werkprocessen, zodat verzoeken efficiënter kunnen worden afgehandeld zonder afbreuk te doen aan de zorgvuldigheid van de besluitvorming of de bescherming van persoonsgegevens en andere wettelijke belangen.

Door kennisontwikkeling en samenwerking binnen en buiten onze organisatie vergroten wij de kwaliteit en voorspelbaarheid van de uitvoering van de Woo.

Informatiehuishouding op orde
Een goede informatiehuishouding vormt de basis voor een open overheid. Alleen wanneer informatie duurzaam wordt opgeslagen, goed wordt beschreven en eenvoudig kan worden teruggevonden, kan zij tijdig openbaar worden gemaakt.

In 2027 zetten wij de verbetering van de gemeentelijke informatiehuishouding voort. Daarbij ligt de nadruk op:

- verbetering van de vindbaarheid van documenten;
- versterking van metadata en digitaal informatiebeheer;
- duurzame digitale archivering;
- verbetering van zoekfunctionaliteiten;
- verdere borging van informatiebeheer binnen de primaire werkprocessen.

Wij onderzoeken daarnaast welke technische en organisatorische oplossingen kunnen bijdragen aan het sneller en beter kunnen zoeken, vinden en publiceren van informatie. Daarmee vergroten wij niet alleen de uitvoerbaarheid van de Woo, maar verbeteren wij ook de kwaliteit van onze bedrijfsvoering.

Organisatiecultuur en bewustwording
Cultuur, houding en gedrag
De Woo vraagt niet alleen om goede systemen, maar vooral om een open organisatiecultuur. Transparantie begint bij medewerkers die zich bewust zijn van het belang van een zorgvuldige en toegankelijke informatievoorziening. Een concreet voorbeeld hiervan is de e-learning Open en Transparant Arnhem die in 2026 is opgezet en via het Leerplein beschikbaar is gesteld voor medewerkers.

In 2027 bouwen wij verder op de bewustwordingsactiviteiten die in 2026 zijn gestart. Door middel van interviews, praktijkvoorbeelden en inspirerende verhalen van medewerkers uit verschillende onderdelen van de organisatie maken wij zichtbaar hoe iedere medewerker een bijdrage kan leveren aan een open overheid.

Daarnaast onderzoeken wij hoe het gedachtegoed van open overheid structureel kan worden verankerd in de organisatie, bijvoorbeeld via onboardingprogramma's, de planning- en controlcyclus, functioneringsgesprekken, leiderschapsontwikkeling en de ambtseed. Hiermee willen wij openbaarheid een vanzelfsprekend onderdeel maken van het dagelijks handelen van de organisatie.

Verkenning openbaarheidscentrum
In 2026 is een verkennend onderzoek gestart naar de haalbaarheid en meerwaarde van een gemeentelijk openbaarheidscentrum. Aanleiding hiervoor zijn landelijke ontwikkelingen en praktijkvoorbeelden, waaronder het Openbaarheidscentrum van de gemeente Amsterdam. Het Openbaarheidscentrum Arnhem vervult een belangrijke ondersteunende functie, met name voor inwoners die minder digitaal vaardig en zelfredzaam zijn.

Een openbaarheidscentrum kan bijdragen aan een meer proactieve en toegankelijke openbaarmaking van overheidsinformatie, een betere dienstverlening aan inwoners en journalisten en een verdere professionalisering van de Woo-uitvoering. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de organisatorische, juridische, technische en financiële consequenties.

In 2027 wordt de verkenning afgerond en wordt op basis van de uitkomsten een bestuurlijk besluit genomen over de eventuele vervolgstappen.

De uitvoering van de Woo blijft zich de komende jaren ontwikkelen. In 2027 ligt de nadruk op het verder realiseren van actieve openbaarmaking, het versterken van de kwaliteit van Woo-verzoeken, het verbeteren van de informatiehuishouding en het bevorderen van een open organisatiecultuur.

Door deze samenhangende aanpak werken wij aan een gemeente die transparant, toegankelijk en betrouwbaar is. Daarmee voldoen wij niet alleen aan de wettelijke verplichtingen van de Wet open overheid, maar versterken wij tevens de democratische controle, de participatie van inwoners en het vertrouwen in het gemeentelijk bestuur.

Nationaal Programma Arnhem - Oost

In deze paragraaf treft u meer informatie over het Nationaal Programma Arnhem-Oost. De middelen voor het Nationaal Programma Arnhem-Oost zijn verdeeld over de verschillende begrotingsprogramma's. Met deze paragraaf wordt beoogd dit inzichtelijk te maken en een toelichting te geven op de inzet van het programma met als doel dat de raad middels de begroting en jaarrekening de voortgang kan volgen.

Waarom een Nationaal Programma Arnhem-Oost
Arnhem-Oost kent al decennialang een stapeling van sociale, economische en fysieke achterstanden. In het gebied wonen circa 54.000 inwoners, verdeeld over de wijken Geitenkamp, Presikhaaf, Klarendal, Malburgen en de Arnhemse Broek. Deze wijken kennen bovengemiddeld veel armoede, schuldenproblematiek, werkloosheid en gezondheidsachterstanden.
Zo heeft gemiddeld 1 op de 5 huishoudens problematische schulden, is bijna de helft van de inwoners laagopgeleid, en ligt de werkloosheid structureel hoger dan het stedelijk gemiddelde. Ook de gezonde levensverwachting ligt meerdere jaren lager dan in andere delen van Arnhem. De woningvoorraad bestaat voor een groot deel uit sociale huur, terwijl de woningwaardes sterk verschillen, van circa €235.000 in Malburgen-Oost tot ruim €600.000 in andere delen van de stad.

Deze ongelijkheid is hardnekkig en kan niet worden opgelost met regulier, sectoraal beleid of kortlopende projecten. Er is een langjarige aanpak nodig waarbij ongelijk wordt geïnvesteerd bovenop wat we als gemeente doen om onze inwoners te ondersteunen en kansen te bieden.

Daarom is het Nationaal Programma Arnhem-Oost opgezet: een langjarige maatschappelijke belofte van 18 jaar, gericht op de structurele verbetering van kansen voor bewoners. We investeren niet alleen in het wegwerken van achterstanden, maar vooral in het duurzaam versterken van talentontwikkeling, leefbaarheid, gezondheid, veiligheid en toekomstperspectief.

Het Nationaal Programma Arnhem-Oost is onderdeel van een bredere landelijke beweging, het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV). Rijk en gemeenten hebben zich samen gecommitteerd en de bewoners beloofd om met langdurige gebiedsgerichte programma's te werken aan het doorbreken van achterstanden die generaties lang zijn opgebouwd.

Hoe het programma werkt
Het Nationaal Programma Arnhem-Oost werkt vanuit een brede alliantie van partners, waaronder maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, corporaties, bedrijfsleven, veiligheidspartners, bewoners en overheden. De gemeente Arnhem is initiatiefnemer en voortrekker, maar opereert nadrukkelijk als gelijkwaardige partner binnen de alliantie.
Deze Alliantie Arnhem-Oost koerst op een integrale, langjarige en gebiedsgerichte Aanpak. De Alliantie werkt met uitvoeringsplannen voor meerdere jaren en stuurt op samenhang tussen sociale, economische en fysieke opgaven. We benutten nadrukkelijk de kracht, kennis en ervaring van bewoners en lokale netwerken. De focus ligt op een beperkt aantal doorbraakthema's, waaronder:

- Kansengelijkheid in onderwijs
- Armoede en schulden
- Werk en economische participatie
- Gezondheid en welzijn
- Wonen en leefomgeving
- Veiligheid en sociale samenhang

In de aanpak is ruimte voor leren, experimenteren, bijsturen en gezamenlijke verantwoordelijkheid. We monitoren en evalueren structureel op voortgang, effecten en maatschappelijke opbrengsten.

Het Nationaal Programma Arnhem-Oost is gelanceerd in juni 2023. Kort daarna zijn voor de aansturing vanuit de Alliantie Arnhem-Oost een kopgroep en alliantievertegenwoordiging samengesteld, voorgezeten door de burgemeester. De coördinerend wethouder Arnhem-Oost vertegenwoordigt het college in de kopgroep en alliantievertegenwoordiging. De inspanningen ten behoeve van het programma en het realiseren van de gemeentelijke bijdragen aan het programma is desondanks een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het voltallige gemeentebestuur.

Stand van zaken
Het Alliantiebestuur heeft begin 2024 het eerste uitvoeringsplan vastgesteld. In deze eerste fase zijn tientallen projecten en interventies gestart, onder meer op het gebied van onderwijs, armoedebestrijding, jongerenwerk, gezondheid en leefbaarheid. Voorbeelden zijn de uitbreiding van de Rijke Schooldag, wijkgerichte schuldhulpverlening, jongerenwerk op school en investeringen in ontmoetingsplekken als De Leuke Linde, Sportpark De Bakenhof en de Rommelkist.

Eind 2026 verschijnt een nieuw uitvoeringsplan voor de periode 2027–2031, met een looptijd van vijf jaar. Dit plan bouwt voort op de 18-jarige belofte en stuurt nadrukkelijker op schaal, samenhang en structurele impact. Succesvolle interventies worden geborgd en waar nodig opgeschaald. Het programma trekt voor meer duurzame systeemverandering samen op met de opgave Transformatie Sociaal Domein.

Financiën, kansen en risico's
Voor Arnhem-Oost is vanuit de gemeente Arnhem structureel budget opgenomen op de begroting). Deze middelen vormen, in combinatie met rijksmiddelen zoals het Volkshuisvestingsfonds en de SPUK Kansrijke Wijk, de basis voor de uitvoering. Deze Rijksmiddelen zijn enkel beschikbaar en bestemd voor de aandachtsgebieden van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV). Arnhem-Oost voldoet aan de landelijke criteria voor aandachtsgebieden en kan dus aanspraak maken op deze en toekomstige rijksgelden.

In het regeerakkoord Samen aan de slag is voor de periode 2029-2035 jaarlijks €135 miljoen beschikbaar voor het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. In de komende periode werkt het Rijk samen met focusgebieden van het NPLV uit hoe deze middelen kunnen worden ingezet. Het Nationaal Programma Arnhem-Oost is actief betrokken bij nationale overlegtafels en volgt de landelijke ontwikkelingen nauwgezet. Zo kan Arnhem-Oost snel en effectief inspelen op nieuwe beleidskaders, subsidieregelingen en investeringsprogramma's.

Een solide basis op de gemeentelijke begroting is cruciaal om de 18-jarige belofte waar te maken, de uitvoering te verzekeren en maximaal te profiteren van toekomstige rijksmiddelen.
Dit geven we op de volgende wijze vorm:

- Samen met het programmabureau NPAO en de alliantiepartners blijven we ons maximaal inzetten op het verkrijgen van middelen van het Rijk en derden voor investeringen in de wijken in Arnhem-Oost. Als hiervoor cofinanciering nodig is, zoeken we deze zo mogelijk binnen bestaande budgetten in de beleidsprogramma's.
- We zorgen binnen de gemeentelijke beleidsprogramma's voor de dekking van structurele kosten voor beheer, onderhoud en exploitatie die optreden als investeringen in de openbare ruimte of maatschappelijke voorzieningen zijn gerealiseerd. Zo houden we ruimte voor het aangrijpen van nieuwe kansen of intensivering van inspanningen.

Onze focus de komende jaren ligt op het doorbreken van achterstanden en bouwen aan duurzaam perspectief voor de bewoners van Arnhem-Oost. Naast de inzet van specifieke budgetten binnen het Nationaal Programma Arnhem-Oost moeten we binnen alle beleidsprogramma's de achterstanden verkleinen met extra budget en/of extra inspanningen in deze gebieden.
Vanuit de gemeente is er structureel € 2,7 miljoen beschikbaar. Daarnaast worden in deze begroting aanvullende middelen beschikbaar gesteld: € 500.000, oplopend naar structureel € 1 miljoen. Deze middelen staan in onderstaande tabel onder de nog te verdelen middelen binnen de programma's. Het uitgangspunt is dat we bij het nieuwe uitvoeringsplan opnieuw in gezamenlijkheid met de Alliantie Arnhem-Oost bekijken hoe deze middelen het meest effectief kunnen worden ingezet en welke nieuwe of aangescherpte ambities daarmee kunnen worden ondersteund.

Overzicht financiën
De middelen van het Uitvoeringsplan 2024-2026 van het Nationaal Programma Arnhem-Oost zijn volgens onderstaande tabel in de gemeentelijke begroting verdeeld. Onderstaande tabel is exclusief de middelen van het Volkshuisvestingsfonds (circa € 26,5 miljoen) waarvan de projecten wel onderdeel zijn van het Uitvoeringsplan. Deze middelen zijn binnen de Arnhemse begroting in een daarvoor ingestelde Bestemmingsreserve gestort.
Naar gelang de geplande projecten starten, worden de voor dat project gereserveerde middelen binnen de VHF onttrokken aan deze BR en aan de individuele projectbegroting toegevoegd.
Ook de extra middelen voor openbare ruimte en voorzieningen van ruim €14 miljoen (incl. BTW, te besteden tot en met 2029) zijn niet opgenomen aangezien deze achteraf, na realisatie, worden uitgekeerd.

In deze begroting is bij de verschillende begrotingsprogramma's uitgelicht welke inspanningen worden gedaan met de middelen van het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Voor de jaren 2029 en 2030 zijn deze nog niet begroot.

Programma	Projectnummer	2027	2028	2029	2030
Totaal S01 Veiligheid		€ 85.000	€ 85.000		
Totaal S04 Onderwijs		€ 10.244.766	€ 10.244.767		
Totaal S06 Participatie en Armoede		€ 1.025.000	€ 926.400		
Totaal S08 Opvang, Inburgering en Inclusie		€ 1.000.000	€ 1.000.000		
Totaal S12 Wonen en Leefomgeving		€ 1.167.402	€ 1.169.451		
Totaal Spuk KW 2.0 binnen Begrotingsprogramma's		**€ 13.522.168**	**€ 13.425.618**	**€ 0**	**€ 0**
Nog binnen programma's te verdelen					
Extra middelen Arnhem Oost begroting 2027		€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000	€ 1.000.000
Structurele Uitvoeringsmiddelen Arnhem Oost		€ 647.765	€ 647.765	€ 647.765	€ 647.765
Structurele Programmamiddelen Arnhem Oost		€ 2.719.651	€ 2.719.651	€ 2.719.651	€ 2.719.651
		€ 3.867.416	**€ 3.867.416**	**€ 3.867.416**	**€ 4.367.416**
Totaal Middelen Nationaal Programma Arnhem Oost		**€ 17.389.584**	**€ 17.293.034**	**€ 3.867.416**	**€ 4.367.416**

Dit kan ten eerste pas na het verschijnen van het nieuwe Uitvoeringsprogramma. Daarnaast begroten we subsidies pas na toekenning. De lopende SPUK Kansrijke Wijk loopt in 2028 af.

Verantwoording en voortgang

Het programma verantwoordt de inzet van de verschillende regelingen zoals het behoort, en brengt twee keer per jaar een voortgangsrapportage uit: eenmaal in verhalende en meer kwalitatieve vorm, en eenmaal in meer kwantitatieve vorm. Ook tussentijds als er nieuwe ontwikkelingen zijn, wordt de raad via het college hierover geïnformeerd.

Overig programmaplan

Algemene dekkingsmiddelen	2027		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Treasury	3.800	1.539	5.339
OZB-woningen	-2.985	35.267	32.282
OZB niet-woningen	-358	37.212	36.854
Belastingen overig	-5	381	376
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	640.608	640.608
Totaal	**452**	**715.007**	**715.459**

Overhead	2027		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Overhead	-152.372	59.161	-93.211
Totaal	**-152.372**	**59.161**	**-93.211**

Heffing VPB	2027		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Vennootschapsbelasting	-1.282	0	-1.282
Totaal	**-1.282**	**0**	**-1.282**

Onvoorzien	2027		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Onvoorzien	-1.000	0	-1.000
Totaal	**-1.000**	**0**	**-1.000**

Deel 3 Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten per programma
In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

Financiële Staten

- Geprognosticeerde balans;
- Verloop van reserves en voorzieningen;
- EMU-saldo;
- Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.
- Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

Mutaties circulaires Gemeentefonds

Financiën

Overzicht van baten en lasten per programma

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Bestuur, dienstverlening en financien	-129.305	-123.318	-178.729	-184.728	-185.403	-174.403	-174.375
Veiligheid	-34.465	-30.730	-35.492	-34.347	-33.896	-33.902	-31.529
Bereikbaarheid	-43.950	-41.806	-42.690	-47.332	-49.567	-53.250	-56.634
Economie	-10.843	-9.466	-10.455	-9.962	-9.925	-10.603	-9.403
Onderwijs	-52.295	-55.262	-67.037	-65.907	-67.830	-59.237	-64.347
Cultuur	-42.493	-44.181	-43.852	-47.518	-47.252	-51.317	-51.103
Participatie en armoedebestrijding	-244.098	-228.777	-243.950	-241.238	-241.656	-239.345	-241.530
Gezondheid, welzijn en ondersteuning	-263.255	-290.669	-293.466	-303.468	-302.312	-287.342	-280.485
Opvang, inburgering en inclusie	-34.316	-11.622	-11.851	-9.780	-9.717	-8.503	-8.508
Sport en beweging	-28.252	-27.162	-27.205	-27.452	-27.382	-27.500	-27.517
Klimaat, energie en milieu	-17.755	-32.587	-39.995	-27.984	-27.091	-34.458	-17.513
Ruimtelijke ontwikkeling	-50.218	-93.035	-20.639	-29.893	-14.922	-15.303	-15.294
Wonen en leefomgeving	-73.822	-85.144	-85.386	-93.327	-88.201	-87.117	-90.712
Totaal	-1.025.066	-1.073.759	-1.100.749	-1.122.936	-1.105.153	-1.082.281	-1.068.949

	Baten						
	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Bestuur, dienstverlening en financien	700.227	685.736	751.670	779.167	754.181	738.263	742.874
Veiligheid	5.952	2.319	5.975	4.652	4.652	4.571	2.271
Bereikbaarheid	26.203	28.294	27.128	30.716	34.557	38.246	38.572
Economie	2.911	2.484	2.534	3.284	3.114	3.114	3.114
Onderwijs	19.962	17.217	28.287	26.596	26.596	16.351	16.351
Cultuur	8.127	7.886	7.989	8.957	8.957	8.957	8.957
Participatie en armoedebestrijding	144.315	132.602	139.392	137.793	140.220	142.416	145.627
Gezondheid, welzijn en ondersteuning	12.929	8.238	9.041	6.075	10.720	11.531	9.660
Opvang, inburgering en inclusie	27.689	3.050	4.081	2.738	2.738	2.738	2.738
Sport en beweging	10.468	6.952	6.958	6.365	6.366	6.367	6.367
Klimaat, energie en milieu	11.279	15.665	17.603	9.511	14.100	18.873	5.685
Ruimtelijke ontwikkeling	46.899	85.309	9.269	8.411	7.646	11.560	7.553
Wonen en leefomgeving	55.727	55.040	55.076	60.495	62.267	63.136	63.571
Totaal	1.072.689	1.050.792	1.065.003	1.084.761	1.076.112	1.066.123	1.053.341

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Bestuur, dienstverlening en financien	570.922	562.417	-572.940	594.439	568.778	563.860	568.499
Veiligheid	-28.513	-28.412	29.517	-29.695	-29.244	-29.330	-29.258
Bereikbaarheid	-17.747	-13.513	15.562	-16.616	-15.009	-15.004	-18.062
Economie	-7.932	-6.982	7.921	-6.678	-6.811	-7.489	-6.289
Onderwijs	-32.333	-38.045	38.750	-39.312	-41.234	-42.886	-47.996
Cultuur	-34.366	-36.294	35.864	-38.561	-38.295	-42.360	-42.146
Participatie en armoedebestrijding	-99.783	-96.175	104.558	-103.445	-101.436	-96.928	-95.903
Gezondheid, welzijn en ondersteuning	-250.326	-282.430	284.425	-297.393	-291.592	-275.811	-270.825
Opvang, inburgering en inclusie	-6.627	-8.572	7.770	-7.043	-6.980	-5.765	-5.770
Sport en beweging	-17.784	-20.210	20.247	-21.086	-21.017	-21.134	-21.149
Klimaat, energie en milieu	-6.476	-16.922	22.393	-18.473	-12.991	-15.585	-11.828
Ruimtelijke ontwikkeling	-3.318	-7.727	11.370	-21.482	-7.276	-3.743	-7.741
Wonen en leefomgeving	-18.094	-30.104	30.310	-32.832	-25.934	-23.981	-27.141
Totaal	47.623	-22.967	35.746	-38.175	-29.041	-16.158	-15.609

	Toevoegingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Bestuur, dienstverlening en financien	-4.854	-8.444	-8.271	-10.580	-1.837	-1.291	-666
Veiligheid	-310	-90	-90	-90	-90	-90	-90
Bereikbaarheid	-18.912	-18.418	-18.782	-19.149	-21.144	-23.644	-23.552
Economie	-1.350	-250	-250	-350	-350	-350	-350
Onderwijs	-14.842	-11.105	-11.105	-12.191	-12.115	-13.740	-9.816
Cultuur	-2.413	-1.323	-1.323	-1.323	-1.323	-1.323	-1.323
Participatie en armoedebestrijding	-5.826	0	0	0	0	0	0
Gezondheid, welzijn en ondersteuning	-17.644	-4.737	-4.737	-1.011	-1.504	-254	-304
Opvang, inburgering en inclusie	-2.062	-540	-540	-40	-40	-40	-40
Sport en beweging	-1.207	-947	-954	-955	-955	-955	-955
Klimaat, energie en milieu	-6.632	0	0	0	-400	-273	0
Ruimtelijke ontwikkeling	-28.673	-1.078	-1.285	-7.681	-10.468	-6.537	-23.188
Wonen en leefomgeving	-7.265	-597	-767	-176	-176	-266	-121
Totaal	-111.990	-47.528	-48.104	-53.546	-50.401	-48.762	-60.405

	Onttrekkingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Bestuur, dienstverlening en financien	2.734	11.611	12.374	21.220	17.557	10.688	7.253
Veiligheid	1.485	405	695	54	83	55	59
Bereikbaarheid	19.911	16.402	17.646	19.248	20.358	21.335	21.916
Economie	1.382	0	781	0	0	650	0
Onderwijs	11.679	11.212	11.342	11.648	12.971	15.697	15.540
Cultuur	3.007	1.135	1.950	1.386	1.676	905	794
Participatie en armoedebestrijding	6.671	200	6.162	406	0	0	0
Gezondheid, welzijn en ondersteuning	7.262	12.930	13.432	17.818	12.405	8.770	6.284
Opvang, inburgering en inclusie	2.468	963	1.875	838	1.389	309	309
Sport en beweging	1.205	768	768	620	704	852	868
Klimaat, energie en milieu	2.924	3.689	4.251	2.758	2.245	3.731	172
Ruimtelijke ontwikkeling	14.778	575	3.712	5.740	9.228	1.479	22.552
Wonen en leefomgeving	15.688	10.605	11.415	9.984	826	449	266
Totaal	91.195	70.495	86.402	91.721	79.442	64.920	76.014

	Saldo Totaal						
	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Bestuur, dienstverlening en financien	568.802	565.584	577.043	605.079	584.499	573.257	575.085
Veiligheid	-27.337	-28.097	-28.912	-29.730	-29.251	-29.365	-29.288
Bereikbaarheid	-16.748	-15.529	-16.698	-16.516	-15.795	-17.313	-19.698
Economie	-7.900	-7.232	-7.390	-7.028	-7.161	-7.189	-6.639
Onderwijs	-35.495	-37.937	-38.513	-39.855	-40.378	-40.929	-42.272
Cultuur	-33.772	-36.482	-35.236	-38.498	-37.942	-42.778	-42.674
Participatie en armoedebestrijding	-98.938	-95.975	-98.396	-103.039	-101.436	-96.928	-95.903
Gezondheid, welzijn en ondersteuning	-260.708	-274.237	-275.730	-280.585	-280.691	-267.295	-264.845
Opvang, inburgering en inclusie	-6.220	-8.149	-6.436	-6.245	-5.631	-5.496	-5.501
Sport en beweging	-17.786	-20.389	-20.433	-21.421	-21.268	-21.236	-21.236
Klimaat, energie en milieu	-10.185	-13.233	-18.141	-15.715	-11.146	-12.126	-11.656
Ruimtelijke ontwikkeling	-17.213	-8.230	-8.943	-23.422	-8.515	-8.801	-8.376
Wonen en leefomgeving	-9.670	-20.095	-19.662	-23.024	-25.284	-23.798	-26.996
Totaal	26.829	0	2.553	0	0	0	0

Overzicht structureel begrotingssaldo

In de onderstaande tabel is te zien hoe het structurele saldo van deze begroting is opgebouwd.

Structureel begrotingssaldo	2027	2028	2029	2030
bedragen x € 1.000				
Totale lasten exclusief reserves	-1.122.936	-1.105.153	-1.082.281	-1.068.949
Totale baten exclusief reserves	1.084.761	1.076.112	1.066.123	1.053.341
Geraamd saldo van baten en lasten	-38.175	-29.041	-16.158	-15.609
Toevoegingen aan reserves	-43.304	-48.957	-47.809	-60.077
Onttrekkingen aan reserves	70.628	62.547	54.514	69.125
Geraamd resultaat	-10.850	-15.450	-9.453	-6.560
Totaal incidentele lasten	-54.507	-39.940	-24.687	-3.879
Totaal incidentele baten	25.250	24.655	24.159	2.620
Totaal incidentele toevoegingen	-27.674	-33.588	-26.552	-36.495
Totaal incidentele onttrekkingen	39.401	28.557	16.356	30.602
Saldo van incidentele baten en lasten	-17.531	-20.315	-10.724	-7.153
Structureel begrotingssaldo	**6.680**	**4.865**	**1.271**	**593**

Het saldo van de incidentele baten en lasten is als volgt opgebouwd.

Uitsplitsing incidentele posten	2027	2028	2029	2030
bedragen x € 1.000				
Incidentele posten niet toegelicht in Ontwikkelingen in het financieel kader				
Lasten	-30.741	-20.092	-17.365	-315
Baten	24.269	24.212	22.079	540
Toevoegingen	-26.044	-33.103	-25.709	-35.996
Onttrekkingen	35.439	25.886	16.039	30.602
Saldo	2.923	-3.097	-4.955	-5.169
Incidentele posten begroting				
Lasten	-23.767	-19.848	-7.322	-3.564
Baten	981	444	2.080	2.080
Toevoegingen	-1.630	-485	-843	-498
Onttrekkingen	3.962	2.671	317	0
Saldo	-20.454	-17.218	-5.769	-1.983
Incidenteel begrotingssaldo	**-17.531**	**-20.315**	**-10.724**	**-7.153**

In de tabellen in hoofdstuk 2 Ontwikkelingen in het financieel kader is in de tabellen bij de afzonderlijke ontwikkelingen met een "S" aangegeven wanneer dit een structurele ontwikkeling betreft en met een "I" wanneer dit een incidentele ontwikkeling betreft. Hierin zijn alle incidentele posten uit de begroting opgenomen. In hoofdstuk 2 zijn deze incidentele ontwikkelingen toegelicht.

Reservemutaties hebben volgens de definitie in het BBV een incidentele aard. Deze tellen daarom mee in het incidentele saldo. Een uitzondering wordt gevormd voor reserves die ingezet worden voor het dekken van kapitaallasten. De toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserves Kapitaallasten, Onderwijs en Bereikbaarheid zijn daarom aangemerkt als structurele toevoegingen en onttrekkingen. Bij de verloopstaat reserves en voorzieningen is een overzicht van de doelen van alle bestemmingsreserves opgenomen.

Het saldo van de overige incidentele baten en lasten is opgebouwd uit verschillende aflopende posten in deze begroting. Hieronder worden de grootste posten toegelicht.

Overige incidentele baten

- Verkopen en bijdragen voor bouwgronden in de exploitatie zoals opgenomen in het programma Ruimtelijke Ontwikkeling van € 70,8 miljoen
- Diverse bijdragen en subsidies in het kader van NEMIA ad € 6,8 miljoen
- € 7,9 miljoen aan Rijkssubsidies het kader van duurzaamheid
- € 4,5 miljoen aan Rijkssubsidies in het kader van Kansrijke wijk
- Inkomsten vanuit niet-grondexploitatieprojecten van € 3,0 miljoen

Overige incidentele lasten

- € 68,7 miljoen grondexploitatieprojecten
- € 6,7 miljoen aan stedelijk groen
- € 6,3 miljoen aan NEMIA A
- € 3,0 miljoen aan wonen
- € 2,5 miljoen aan openbare orde en veiligheid
- € 1,1 miljoen aan WMO en jeugdzorg
- € 1,1 miljoen aan ondersteuning opgroeien en opvoeden
- € 0,9 miljoen aan cultuur
- € 0,8 miljoen aan participatie
- € 0,7 miljoen aan maatschappelijke opvang
- € 0,7 miljoen aan WMO
- € 0,7 miljoen aan vrouwenopvang en huiselijk geweld
- € 0,7 miljoen aan wijksturing en wijkzaken
- € 0,5 miljoen aan parken, bossen en ecologie
- € 0,4 miljoen aan huisvesting onderwijs
- € 0,4 miljoen volksgezondheid
- € 0,3 miljoen aan water
- € 0,3 miljoen aan aanpak onderwijsachterstanden

Geprognosticeerde balans 2026-2029

Activa	2027	2028	2029	2030
Vaste Activa				(bedragen x € 1.000)
Immateriële vaste activa	**8.924**	**8.307**	**7.991**	**7.675**
Materiële vaste activa	**737.052**	**745.252**	**684.376**	**718.013**
Investeringen met een economisch nut	611.796	620.054	569.614	602.589
Investeringen met een maatschappelijk nut	110.262	110.214	99.788	104.197
Gronden uitgegeven in erfpacht	14.994	14.984	14.974	14.964
Financiële vaste activa	**46.126**	**42.046**	**40.991**	**40.841**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	10.742	10.742	10.742	10.742
Financiële vaste activa: Leningen	26.967	23.037	22.132	22.132
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	8.417	8.267	8.117	7.967
Totaal Vaste Activa	**792.102**	**795.605**	**733.358**	**770.266**
Vlottende Activa				
Voorraden	**92.406**	**136.390**	**157.859**	**165.190**
Uitzettingen < 1 jaar	**54.000**	**54.000**	**54.000**	**54.000**
Liquide middelen	**500**	**500**	**500**	**500**
Overlopende activa	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Activa	**221.906**	**265.890**	**287.359**	**294.690**
Totaal Activa	**1.014.008**	**1.061.495**	**1.020.717**	**1.064.956**

Passiva	2027	2028	2029	2030
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	**283.427**	**250.884**	**230.626**	**210.852**
Voorzieningen	**20.384**	**20.996**	**21.626**	**22.274**
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	**600.323**	**700.173**	**650.023**	**724.873**
Totaal Vaste Passiva	**904.134**	**972.053**	**902.275**	**957.999**
Vlottende Passiva				
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**34.874**	**14.443**	**43.443**	**31.957**
Overlopende passiva	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Passiva	**109.874**	**89.443**	**118.443**	**106.957**
Totaal Passiva	**1.014.008**	**1.061.495**	**1.020.717**	**1.064.956**

Reserves en voorzieningen

	Saldo	Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	01-01-26	Toev.	Onttrek.	31-12-26	Toev.	Onttrek.	31-12-27	Toev.	Onttrek.	31-12-28	Toev.	Onttrek.	31-12-29	Toev.	Onttrek.	31-12-30
Bedragen x € 1.000																
AR Algemene Reserve	102.423	7.937	10.834	99.526	10.243	21.093	88.676	1.444	16.895	73.225	954	10.406	63.773	329	6.888	57.214
Totaal Bestemmingsreserve	262.759	40.411	75.568	227.602	43.304	70.628	200.278	48.957	62.547	186.688	47.809	54.514	179.983	60.077	69.125	170.935
Totaal	365.182	48.348	86.402	327.128	53.546	91.721	288.953	50.401	79.442	259.912	48.763	64.920	243.756	60.406	76.013	228.149

Overzicht voorzieningen

	Saldo	Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	01-01-26	Toev.	Onttrek.	31-12-26	Toev.	Onttrek.	31-12-27	Toev.	Onttrek.	31-12-28	Toev.	Onttrek.	31-12-29	Toev.	Onttrek.	31-12-30
Bedragen x € 1.000																
VZ Spaarverlof	5.964	0	0	5.964	0	0	5.964	0	0	5.964	0	0	5.964	0	0	5.964
VZ Pensioen wethouders	9.473	250	0	9.723	250	0	9.973	250	0	10.223	250	0	10.473	250	0	10.723
VZ kunstbedrijf	42	-14	0	28	-14	0	15	-15	0	0	0	0	0	0	0	0
VZ vervangingsinvestering riolering	2.800	0	0	2.800	0	0	2.800	0	0	2.800	0	0	2.800	0	0	2.800
VZ middelen derden riolering	934	0	0	934	0	0	934	0	0	934	0	0	934	0	0	934
Totaal	19.213	236	0	19.449	236	0	19.686	235	0	19.921	250	0	20.171	250	0	20.421

Overzicht bestemmingsreserves

	Saldo	Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	01-01-26	Toev.	Onttrek.	31-12-26	Toev.	Onttrek.	31-12-27	Toev.	Onttrek.	31-12-28	Toev.	Onttrek.	31-12-29	Toev.	Onttrek.	31-12-30
Bedragen x € 1,00																
BR Onderzoek Rekenkamer	120	0	0	120	0	0	120	0	0	120	0	0	120	0	0	120
BR Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
BR Plankosten stedelijke ontwikkelin	978	0	978	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Taakmutaties Gemeentefonds-overlo	11.594	0	11.594	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Gebiedsontwikkeling Kronenburg	753	76	0	829	33	0	862	68	0	930	184	0	1.113	184	1.068	229
BR Participatie	39	0	0	39	0	39	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Burgerparticipatie	44	0	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Beeldende kunst	275	0	0	275	0	0	275	0	0	275	0	0	275	0	0	275
BR Beschermd en Weerbaar	5.351	0	715	4.636	0	2.099	2.537	0	504	2.033	0	184	1.849	0	0	1.849
BR Nijmeegseweg	1.198	0	0	1.198	0	0	1.198	0	0	1.198	0	0	1.198	0	0	1.198
BR woonwagenlocaties	3.920	0	0	3.920	0	0	3.920	0	0	3.920	0	0	3.920	0	0	3.920
BR Cultuur in Zuid	0	245	0	245	0	0	245	0	0	245	0	0	245	0	0	245
BR Groenfonds	2.334	58	1.035	1.357	55	1.412	0	55	55	0	55	55	0	0	0	0
BR Bereikbaarheidsfonds	6.439	16.912	16.490	6.861	17.779	19.271	5.370	19.774	20.293	4.851	22.697	21.242	6.306	22.683	21.707	7.282
BR Evenementen	752	250	0	1.002	350	0	1.352	350	0	1.702	350	650	1.402	350	0	1.752
BR Stadsontwikkelingsfonds	17.028	0	1.418	15.610	0	310	15.300	0	0	15.300	0	0	15.300	0	0	15.300
BR Zuidelijke binnenstad	36	0	0	36	0	0	36	0	0	36	0	0	36	0	0	36
BR Risico en beheer Arnhem Centraal	577	0	0	577	0	0	577	0	0	577	0	0	577	0	0	577
BR Sociaal Economisch Fonds	1.449	0	0	1.449	0	0	1.449	0	0	1.449	0	0	1.449	0	0	1.449
BR Energiearmoedefonds	67	0	0	67	0	67	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Arnhem Oost	5.750	0	486	5.264	0	0	5.264	0	999	4.265	0	0	4.265	0	0	4.265
BR Startersleningen	1.828	0	13	1.815	0	13	1.802	0	13	1.789	0	13	1.776	0	13	1.763
BR Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
BR Grondexploitatie	24.079	409	0	24.488	968	0	25.456	93	0	25.549	4.006	0	29.555	0	0	29.555
BR Omgevingslawaai	9	0	0	9	0	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Groot onderh.en verv.openb ruimte	4.551	0	2.420	2.131	0	1.745	386	0	225	161	0	75	86	0	75	11
BR Voorstudies	612	0	0	612	0	0	612	0	0	612	0	0	612	0	0	612
BR Burgerinitiatieven sociaal domein	63	0	64	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Kapitaallasten	12.840	1.558	860	13.538	5.632	962	18.207	10.413	1.288	27.332	77	1.613	25.797	21.073	1.688	45.182
BR Duurzaamheidsleningen	1.090	0	101	989	0	119	870	0	114	756	0	107	649	0	99	550
BR Transformatie zorgbudgetten	197	0	197	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Klimaat en Energie	2.881	0	1.898	983	0	500	483	0	0	483	0	0	483	0	0	483
BR Revolverend fonds (duurzaamheid)	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680

BR Duurzaam Arnhem	6.667	0	49	6.618	0	84	6.534	0	400	6.134	0	0	6.134	0	0	6.134
BR Fractieondersteuning	21	0	0	21	0	0	21	0	0	21	0	0	21	0	0	21
BR Klimaatadaptatiefonds	9.148	0	4.648	4.500	0	4.500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Inburgering, integratie en asiel	3.358	42	865	2.535	46	529	2.052	46	1.080	1.019	46	0	1.065	46	0	1.112
BR Huisvesting bijz doelgroepen	3.613	0	1.500	2.113	0	2.113	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Spoorzone Oost	25.801	742	58	26.485	1.548	4.532	23.501	2.044	8.263	17.282	2.347	0	19.629	1.931	20.005	1.555
BR Wijkfondsen	55	0	0	55	0	0	55	55	55	55	0	0	55	0	0	55
BR Onderwijs	38.276	10.476	10.283	38.469	11.563	10.968	39.064	11.487	12.376	38.175	13.112	15.215	36.071	9.188	15.107	30.152
BR WMO en jeugdzorg en jeugdfonds	47.217	4.483	12.222	39.478	757	15.444	24.791	0	10.669	14.123	0	8.209	5.913	51	5.964	0
BR Vastgoed	4.259	4.503	4.285	4.477	4.504	3.379	5.602	4.504	4.032	6.073	4.504	3.323	7.254	4.504	3.253	8.505
BR Volkshuisvesting	15.298	656	3.344	12.610	68	2.534	10.144	68	2.180	8.032	431	3.829	4.635	68	146	4.557
Totaal	262.759	40.166	75.568	227.357	43.304	70.628	200.032	48.957	62.547	186.442	47.809	54.514	179.737	60.077	69.125	170.688

In de stand per 31-12-26 is nog geen rekening gehouden met de begrotingswijziging die volgt uit Turap-2 2026. Diverse ontwikkelingen zoals opgenomen in Turap-2 2026 worden verwerkt in deze begrotingswijziging.

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Arnhem Oost**				
Soort:	**Egalisatie**	**Einddatum:**	**2041**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van uitvoeringsplannen in het kader van de Arnhem-Oost aanpak.				

Naam	**BR Beeldende kunst**				
Soort:	**Egalisatie**	**Einddatum:**	**Onbepaald**	**Plafond:**	**750.000**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het plaatsen van beeldende kunst in de openbare ruimte. Deze activiteiten kennen een projectmatige aanpak en hebben een lang doorloopproces. De jaarlijkse fluctuaties tussen budget en uitgaven worden verrekend met deze reserve.				

Naam	**BR Bereikbaarheidsfonds**				
Soort:	**Dekking**	**Einddatum:**	**Onbepaald**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.				

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar**				
Soort:	**Egalisatie**	**Einddatum:**	**Onbepaald**	**Plafond:**	**5.000.000**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.				

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein**				
Soort:	**Dekking**	**Einddatum:**	**2024**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.				

Naam	**BR Burgerparticipatie**				
Soort:	**Dekking**	**Einddatum:**	**2025**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	Burgerparticipatie als werkwijze in te bedden in de organisatie. De middelen zijn bestemd om uitvoering te geven aan het actieprogramma “Samen maken we Arnhem”.				

Naam	**BR Cultuur in Zuid**				
Soort:	**Egalisatie**	**Einddatum:**	**2032**	**Plafond:**	**245.000**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven die samenhangen met de exploitatie van en investeringen in huisvesting en infrastructuur van (nog te realiseren) culturele voorzieningen in Arnhem-Zuid. De financiële effecten van verschillen tussen de verwachte planning en realisatie worden met de reserve verrekend.				

Naam	**BR Duurzaam Arnhem**				
Soort:	**Dekking**	**Einddatum:**	**2026**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.				

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen**

Soort:	Dekking	Einddatum: 2065	Plafond:	Niet van toepassing
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.			

Naam	BR Energiearmoedefonds			
Soort:	**Dekking**	**Einddatum: 2026**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	Deze reserve dient om Arnhemmers die de energierekening niet kunnen betalen inkomensondersteuning te verlenen, in de vorm van een wintertoeslag.			

Naam	BR Evenementen			
Soort:	**Egalisatie**	**Einddatum: Onbepaald**	**Plafond:**	**1.200.000**
Doel	In de begroting is een budget beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.			

Naam	BR Fractie-ondersteuning			
Soort:	**Dekking**	**Einddatum: Onbepaald**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.			

Naam	BR Gebiedsontwikkeling Kronenburg			
Soort:	**Dekking**	**Einddatum: 2031**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	Dekking bieden voor de kosten van de gebiedsontwikkeling Kronenburg, en wel voor de volgende onderdelen van deze gebiedsontwikkeling: - Investeringen in de openbare ruimte: dekkingsmiddelen hiervoor kunnen na afronding van onderdelen van het project aan deze bestemmingsreserve worden onttrokken. Wanneer de gemaakte kosten dienen te worden geactiveerd, zullen de dekkingsmiddelen worden toegevoegd aan de BR Kapitaallasten, ter dekking van de kapitaallasten; - Grondexploitaties: hiervan worden resultaten (tekorten dan wel tussentijdse winstnemingen) verrekend met deze bestemmingsreserve; - Anterieure overeenkomsten ten aanzien van grondexploitaties van derden: eventuele dekkingsresultaten worden ook met deze bestemmingsreserve verrekend.			

Naam	BR Groenfonds			
Soort:	**Egalisatie**	**Einddatum: Onbepaald**	**Plafond:**	**1.500.000**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de uitvoering van groene investeringen en de besteding van middelen voor bomenbeleid, biodiversiteitsmaatregelen, kwaliteitsverbetering van het stedelijk groen en de uitvoering van parkenbeheervisies. Daarnaast worden middelen ingezet voor de realisatie van de gemeentelijke ambities voor uitbreiding van natuur, bossen en parken. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plaatse niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.			

Naam	BR Grondexploitatie			
Soort:	**Uitzondering**	**Einddatum: Onbepaald**	**Plafond:**	**Afhankelijk van het gewenste weerstandsvermogen**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.			

Naam	BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte			
Soort:	**Egalisatie**	**Einddatum: Onbepaald**	**Plafond:**	**7.500.000**

Doel Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.

Naam **BR Huisvesting bijz. doelgroepen**

Soort: **Dekking** **Einddatum:** **2027** **Plafond:** **Niet van toepassing**

Doel Dekking bieden voor het opstellen en uitvoeren van projecten om het aantal passende en betaalbare woningen voor bijzondere doelgroepen uit te breiden.

Naam **BR Inburgering, integratie en asiel**

Soort: **Egalisatie** **Einddatum:** **Onbepaald** **Plafond:** **4.000.000**

Doel Deze reserve wordt gebruikt om jaarlijkse fluctuaties in de inkomsten (met name van het Rijk) en uitgaven op het beleidsveld Inburgering, integratie en asiel te egaliseren.

Naam **BR Kapitaallasten**

Soort: **Dekking** **Einddatum:** **Onbepaald** **Plafond:** **Niet van toepassing**

Doel Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Naam **BR Klimaat en Energie**

Soort: **Egalisatie** **Einddatum:** **Onbepaald** **Plafond:** **3.000.000**

Doel De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.

Naam **BR Klimaatadaptatiefonds**

Soort: **Dekking** **Einddatum:** **2028** **Plafond:** **Niet van toepassing**

Doel Deze reserve kan worden ingezet als dekking voor maatregelen voor klimaatadaptatie zoals het verminderen van verhardingen en het ontstenen van de openbare ruimte.

Naam **BR Nijmeegseweg**

Soort: **Dekking** **Einddatum:** **2032** **Plafond:** **Niet van toepassing**

Doel Het doel van deze reserve is dan ook dekking te bieden voor de kosten van de gebiedsontwikkeling Nijmeegseweg, en wel voor de volgende onderdelen van deze gebiedsontwikkeling:
- Investeringen in de openbare ruimte: dekkingsmiddelen hiervoor kunnen na afronding van onderdelen van het project aan deze bestemmingsreserve worden onttrokken. Wanneer de gemaakte kosten dienen te worden geactiveerd, zullen de dekkingsmiddelen worden toegevoegd aan de BR Kapitaallasten, ter dekking van de kapitaallasten;
- Grondexploitatie: hiervan worden resultaten (tekorten dan wel tussentijdse winstnemingen) verrekend met deze bestemmingsreserve.
De genoemde resultaten worden uitsluitend verrekend met deze bestemmingsreserve voor zover dit past binnen de businesscase waarop de gebiedsontwikkeling is gebaseerd, en de bestemmingsreserve daar dan ook ruimte voor biedt. Bij de kostenramingen wordt zoals gebruikelijk rekening gehouden met reserveringen voor onvoorziene kosten.

Naam **BR Omgevingslawaai**

Soort: **Dekking** **Einddatum:** **2025** **Plafond:** **Niet van toepassing**

Doel De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam **BR Onderwijs**

Soort:	Dekking	Einddatum: Onbepaald	Plafond:	Niet van toepassing

Doel Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

Naam **BR Onderzoek Rekenkamer**

Soort:	Dekking	Einddatum: Onbepaald	Plafond:	Niet van toepassing

Doel In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.

Naam **BR Participatie**

Soort:	Dekking	Einddatum: 2021	Plafond:	Niet van toepassing

Doel De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.

Naam **BR Plankosten stedelijke ontwikkeling**

Soort:	Egalisatie	Einddatum: Onbepaald	Plafond:	1.000.000

Doel Het egaliseren van fluctuaties in het uitgavenpatroon van het budget voor plankosten stedelijke ontwikkeling.

Naam **BR Raad**

Soort:	Dekking	Einddatum: Onbepaald	Plafond:	75.000

Doel Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.

Naam **BR Revolverendfonds (Duurzaam)**

Soort:	Egalisatie	Einddatum: Onbepaald	Plafond:	3.000.000

Doel Uit deze Revolverendfonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam **BR Risico en beheer Arnhem Centraal**

Soort:	Dekking	Einddatum: 2030	Plafond:	Niet van toepassing

Doel Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergronds afvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam **BR Sociaal Economisch Fonds**

Soort:	Egalisatie	Einddatum: Onbepaald	Plafond:	1.000.000

Doel Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Solvabiliteit**				
Soort:	**Uitzondering**	**Einddatum:**	**Onbepaald**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.				

Naam	**BR Spoorzone Oost**				
Soort:	**Dekking**	**Einddatum:**	**2040**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	Dekking bieden voor de kosten van de gebiedsontwikkeling Spoorzone Oost, en wel voor de volgende onderdelen van deze gebiedsontwikkeling: - Investeringen in de openbare ruimte (inclusief groen/park) en mobiliteit (inclusief duurzame bereikbaarheid gebied): dekkingsmiddelen hiervoor kunnen na afronding van onderdelen van het project aan deze bestemmingsreserve worden onttrokken. Wanneer de gemaakte kosten dienen te worden geactiveerd, zullen de dekkingsmiddelen worden toegevoegd aan de BR Kapitaallasten, ter dekking van de kapitaallasten. - Grondexploitaties: hiervan worden resultaten (tekorten dan wel tussentijdse winstnemingen) verrekend met deze bestemmingsreserve. - Anterieure overeenkomsten ten aanzien van grondexploitaties van derden: eventuele dekkingsresultaten worden ook met deze bestemmingsreserve verrekend.				

Naam	**BR Stadsontwikkelfonds**				
Soort:	**Dekking**	**Einddatum:**	**2037**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	Deze reserve wordt ingezet om onze ambities ten aanzien van de stedelijke ontwikkeling te kunnen realiseren of als cofinanciering voor middelen van andere overheden. Naast het borgen van de voortgang of versnelling van projecten, zijn deze middelen ook bedoeld voor onder andere het realiseren van meer sociale huurwoningen, maatschappelijke functies of vergroening van de openbare ruimte. Positieve resultaten van het grondbedrijf die vrij beschikbaar zijn nadat de reserves grondexploitatie conform de nota grondbeleid op het vereiste niveau zijn gebracht, worden toegevoegd aan de reserve Stadsontwikkelfonds. Bijdragen van projectontwikkelaars voor de realisatie van bovenwijkse voorzieningen worden ook toegevoegd aan deze reserve.				

Naam	**BR Startersleningen**				
Soort:	**Egalisatie**	**Einddatum:**	**2040**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.				

Naam	**BR Strategische Posities**				
Soort:	**Uitzondering**	**Einddatum:**	**Onbepaald**	**Plafond:**	**1.500.000**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.				

Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop**				
Soort:	**Dekking**	**Einddatum:**	**Onbepaald**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**

Doel Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).
In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).

Naam **BR Transformatie Zorgbudgetten**

Soort: **Dekking** **Einddatum: 2024** **Plafond:** **Niet van toepassing**

Doel De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.

Naam **BR Vastgoed**

Soort: **Egalisatie** **Einddatum: Onbepaald** **Plafond:** **10.000.000**

Doel Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).

Naam **BR Volkshuisvesting**

Soort: **Dekking** **Einddatum: Onbepaald** **Plafond:** **3.000.000**

Doel Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het
behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.

Naam **BR Volkshuisvestingsfonds Arnhem Oost**

Soort: **Dekking** **Einddatum: 2032** **Plafond:** **Niet van toepassing**

Doel De doelstelling van het Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost is om aan te sluiten bij de Arnhemse doelen op het gebied van onder andere wonen, klimaat, leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare wijken. Met de aanpak van particuliere woningen en de directe leefomgeving, in samenhang met een brede leefbaarheidsaanpak, wordt bijgedragen aan het realiseren van een betere woon-/leefomgeving, meer kansengelijkheid in Arnhem(-Oost) en aan de CO2-reductiedoelstelling van het programma New energy made in Arnhem 2020-2030. De reserve wordt gevoed door enerzijds subsidie van het Rijk en anderzijds door cofinanciering van de provincie en de gemeente Arnhem. De bestedingen zijn conform het vastgestelde plan van aanpak Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost.

Naam **BR Voorstudies**

Soort: **Uitzondering** **Einddatum: Onbepaald** **Plafond:** **500.000**

Doel De reserve is bedoeld om uitgaven te dekken uit voorstudies voordat een initiatief tot een project is verheven. Op het moment dat het project daadwerkelijk tot uitvoering komt vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan terug in de reserve. In de begroting is een bedrag geraamd voor kosten van voorstudies. Afwijkingen ten opzichte van de raming worden verrekend met deze reserve.

Naam **BR Wijkfondsen**

Soort: **Egalisatie** **Einddatum: Onbepaald** **Plafond:** **1.000.000**

Doel In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Naam	**BR WMO en jeugdzorg en jeugdfonds**			
Soort:	**Dekking**	**Einddatum: Onbepaald**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg en Welzijn zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg en welzijn,het uitvoeren van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Aan deze reserve worden de voordelen van het beleidsveld Zorg en Welzijn tijdelijk toegevoegd, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg en Welzijn, alsmede kosten voor de transformatie van het sociaal domein (zorg, participatie en welzijn) verrekend kunnen worden met deze reserve.			

Naam	**BR Woonwagenlocaties**			
Soort:	**Dekking**	**Einddatum: 2029**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	Het doel van deze reserve is het dekken van voorbereidingskosten en van de tekorten op de nog vast te stellen grondexploitaties voor de woonwagenlocaties.			

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad**			
Soort:	**Dekking**	**Einddatum: 2027**	**Plafond:**	**Niet van toepassing**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.			

EMU-saldo 2027

EU-lidstaten mogen een EMU-tekort realiseren van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp). In dit maximale tekort hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De begroting van gemeenten wordt opgesteld conform een (gemodificeerd) stelsel van baten en lasten. Het EMU-saldo wordt echter niet berekend op basis van baten en lasten, maar op basis van ontvangsten en uitgaven. Anders dan in het stelsel van baten en lasten drukken investeringsuitgaven en aan- en verkopen in het jaar waarin de transactie wordt gedaan volledig op het EMU-saldo. Er wordt geen rekening gehouden met afschrijvingen, noch met toevoegingen aan reserves en voorzieningen. De afwijkende berekening van het EMU-saldo kan ertoe leiden dat een gemeente bij een sluitende begroting een EMU-tekort realiseert. In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2027 tot en met 2030, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000	Volgens begroting 2027	Volgens meerjarenraming in begroting 2027	Volgens meerjarenraming in begroting 2027	Volgens meerjarenraming in begroting 2027
1. Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-38.065	-29.149	-16.172	-15.622
2. Mutaties (im)materiele vaste activa	-36.677	7.584	-61.192	37.058
3. Mutatie voorzieningen	0	0	0	0
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	0	0	0	0
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	**-1.388**	**-36.733**	**45.021**	**-52.680**

Mutaties in voorzieningen en in voorraden (inclusief GREX) lopen in Arnhem via de reguliere begroting en zijn dus al opgenomen in het exploitatiesaldo.In komende jaren lijkt onze gemeente een EMU-tekort te gaan realiseren. De ervaring leert dat het EMU-saldo, als gevolg van planningsoptimisme bij investeringen, bij jaarrekening altijd positiever uitvalt dan in de begroting werd aangenomen.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	-22.261	-25.683	-25.223	-27.772	-29.796	-29.968	-29.965
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	-19.425	-21.366	-26.834	-19.983	-20.373	-18.644	-18.986
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-998	-566	-566	-555	-555	-555	-555
Begeleiding (WMO)	-30.801	-34.741	-30.219	-27.545	-27.540	-26.640	-25.665
Begraafplaatsen en crematoria	-81	-48	-48	-48	-48	-48	-48
Beheer overige gebouwen en gronden	-1.688	-2.153	-2.345	-2.049	-2.230	-2.317	-2.340
Belastingen overig	0	-5	-5	-5	-5	-5	-5
Beschermd wonen (WMO)	-26.856	-29.127	-29.476	-33.392	-36.259	-37.179	-36.604
Bestuur	-9.589	-7.246	-7.426	-7.675	-7.675	-7.675	-7.675
Burgerzaken	-10.384	-9.941	-10.536	-10.870	-10.277	-10.078	-10.078
Crisisbeheersing en brandweer	-16.349	-17.308	-17.549	-18.012	-18.034	-17.999	-17.997
Cultureel erfgoed	-2.573	-2.133	-2.149	-3.311	-2.473	-2.412	-2.379
Cultuurpresentatie, -prod en -part	-22.160	-25.022	-25.827	-28.448	-29.020	-33.147	-32.965
Dagbesteding (WMO)	-2.109	-3.466	-3.548	-4.017	-3.834	-3.834	-3.834
Economische havens en waterwegen	-1.208	-977	-977	-960	-956	-953	-950
Economische ontwikkeling	-5.956	-5.620	-5.705	-5.920	-6.108	-6.106	-5.678
Economische promotie (Arnhem promo)	-3.890	-3.280	-4.184	-3.487	-3.261	-3.942	-3.170
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-33.598	-78.381	-806	-373	-88	-339	-339
Huishoudelijke hulp (WMO)	-20.746	-21.803	-22.498	-23.852	-23.852	-13.713	-13.533
Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-12.817	-15.899	-15.617	-16.063	-15.883	-15.880	-15.880
Inkomensregelingen	-190.053	-175.773	-183.499	-186.108	-188.440	-189.256	-192.419
Jeugdbescherming	-4.640	-5.560	-4.615	-4.734	-4.734	-4.734	-4.734
Jeugdhulp ambulant landelijk	-2.303	-379	-389	-407	-407	-407	-407
Jeugdhulp ambulant regionaal	-50.686	-47.214	-51.815	-54.078	-51.444	-50.483	-49.934
Jeugdhulp met verblijf regionaal	-26.466	-32.636	-33.413	-35.024	-35.025	-35.025	-35.025
Jeugdreclassering	-1.132	-1.660	-1.350	-1.413	-1.413	-1.413	-1.413
Maatschapp en vrouwenopvang (WMO)	-21.895	-24.067	-25.795	-28.626	-28.083	-24.787	-22.966
Media	-11.315	-10.541	-10.606	-10.281	-10.281	-10.281	-10.281
Milieubeheer	-25.005	-37.149	-46.376	-33.198	-32.185	-39.403	-22.457
Musea	-6.445	-6.486	-5.270	-5.478	-5.478	-5.478	-5.478
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-26.580	-24.985	-36.887	-35.219	-34.357	-23.844	-23.719
Onderwijshuisvesting	-24.839	-29.294	-29.168	-29.681	-32.465	-34.386	-39.621
Openb groen en (openlucht) recreatie	-22.991	-28.493	-28.784	-33.109	-26.239	-26.472	-28.148
Openbaar basisonderwijs	-875	-982	-982	-1.008	-1.008	-1.008	-1.008
Openbaar vervoer	-1.456	-1.256	-1.240	-3.813	-4.214	-4.564	-4.886
Openbare orde en veiligheid	-18.116	-13.423	-17.943	-16.335	-15.862	-15.903	-13.532
Overhead	-93.219	-89.856	-148.251	-152.372	-152.335	-151.876	-151.267
Overige baten en lasten	-1.482	-5.777	-737	-3.241	-2.898	8.856	8.409
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-237	-1.014	-112	-100	-114	-114	-114
OZB Niet-Woningen	-820	0	-742	-358	-358	-358	-358
OZB Woningen	-3.079	-4.093	-3.351	-2.985	-2.985	-2.985	-2.985
Parkeren	-11.424	-12.766	-13.039	-14.018	-14.408	-15.135	-15.356
PGB Jeugd	-970	-1.723	-1.130	-1.183	-1.183	-1.183	-1.183
PGB WMO	-2.576	-4.087	-2.975	-3.114	-3.114	-3.114	-3.114
Riolering	-13.272	-14.682	-14.714	-15.630	-16.437	-17.111	-18.367
Ruimtelijke ordening	-4.229	-5.255	-7.174	-19.297	-4.730	-4.880	-4.862
Samenkracht en burgerparticipatie	-58.713	-38.269	-42.303	-39.065	-38.735	-37.414	-34.656
Sportaccommodaties	-5.071	-5.635	-5.667	-5.494	-5.549	-5.667	-5.683
Sportbeleid en activering	-23.181	-21.527	-21.538	-21.958	-21.833	-21.833	-21.833
Toegang en eerstelijnsvoorz WMO	-22.876	-26.091	-27.026	-28.330	-28.433	-27.426	-27.426
Toegang en eerstelijnsvoorzn Jeugd	-3.002	-3.353	-2.837	-2.900	-3.000	-3.000	-3.000
Treasury	-128	3.389	3.414	3.800	2.664	819	708
Vennootschapsbelasting VpB	-1.553	-1.096	-1.096	-1.282	-1.613	-1.752	-1.752

Verkeer en vervoer	-37.569	-33.904	-34.470	-35.786	-37.231	-39.912	-42.753
Volksgezondheid	-10.314	-12.072	-12.597	-11.909	-11.480	-11.344	-11.349
Wonen en bouwen	-12.729	-14.027	-15.908	-14.580	-13.496	-11.391	-12.070
WSW en beschut werk	-40.335	-37.261	-38.825	-40.287	-37.982	-36.584	-35.265
Totaal	-1.025.066	-1.073.759	-1.100.749	-1.122.936	-1.105.153	-1.082.281	-1.068.949

	Baten						
	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	27.950	31.567	31.167	34.634	36.656	38.219	38.217
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	623.187	606.971	616.787	640.608	613.838	596.766	598.987
Arbeidsparticipatie	1.959	2.912	3.709	751	894	100	100
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	38	44	44	44	44	44	44
Begeleiding (WMO)	3.867	3.593	3.852	0	101	101	0
Begraafplaatsen en crematoria	52	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	452	271	169	170	170	169	170
Belastingen overig	177	381	381	381	381	381	381
Beschermd wonen (WMO)	5	642	642	642	642	642	642
Bestuur	33	91	91	91	91	91	91
Burgerzaken	4.433	3.894	3.894	4.106	3.759	3.759	3.759
Crisisbeheersing en brandweer	1.549	1.490	1.490	1.490	1.490	1.490	1.490
Cultureel erfgoed	733	709	709	709	709	709	709
Cultuurpresentatie, -prod en -part	7.217	7.060	7.060	8.026	8.026	8.026	8.026
Dagbesteding (WMO)	194	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	1.506	913	913	913	913	913	913
Economische ontwikkeling	99	12	12	12	12	12	12
Economische promotie (Arnhem promo)	2.774	2.428	2.478	3.228	3.057	3.057	3.057
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	37.050	80.075	2.389	2.477	1.712	5.626	1.620
Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Hulpmiddelen en diensten (WMO)	2.105	917	917	842	2.322	2.322	2.322
Inkomensregelingen	143.049	130.002	135.973	137.041	139.326	142.317	145.527
Jeugdbescherming	106	0	91	0	0	0	0
Jeugdhulp ambulant landelijk	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp ambulant regionaal	2.810	0	0	2.000	5.064	5.106	5.106
Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0
Maatschapp en vrouwenopvang (WMO)	1.253	974	335	974	974	974	974
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	13.605	16.994	20.578	10.840	15.429	20.202	7.014
Musea	177	118	220	222	222	222	222
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	14.516	12.516	23.586	21.894	21.894	11.650	11.650
Onderwijshuisvesting	5.446	4.701	4.701	4.701	4.701	4.701	4.701
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.890	1.129	1.336	1.245	1.232	1.322	1.069
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	1.570	1.314	1.314	3.160	3.490	3.818	4.144
Openbare orde en veiligheid	4.403	829	4.485	3.162	3.162	3.082	782
Overhead	3.118	3.831	59.361	59.161	59.161	58.686	58.686
Overige baten en lasten	558	0	0	0	0	0	0
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	40	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	33.822	33.908	35.129	37.212	38.326	39.498	40.732
OZB Woningen	31.433	34.721	33.500	35.267	36.330	37.449	38.625
Parkeren	23.439	26.920	25.754	27.497	31.009	34.369	34.369
PGB Jeugd	0	0	0	0	0	0	0
PGB WMO	0	0	0	0	0	0	0
Riolering	18.083	19.029	19.029	21.635	21.593	21.836	22.525
Ruimtelijke ordening	1.828	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	28.334	3.931	6.767	4.971	4.971	5.108	3.338
Sportaccommodaties	6.344	6.358	6.363	6.365	6.366	6.367	6.367
Sportbeleid en activering	4.124	594	594	0	0	0	0

Toegang en eerstelijnsvoorz WMO	0	0	0	0	0	0	0
Toegang en eerstelijnsvoorzn Jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.896	1.668	1.668	1.539	1.492	1.464	1.443
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.942	559	659	631	631	631	631
Volksgezondheid	1.276	903	903	0	0	0	0
Wonen en bouwen	11.245	5.808	5.937	6.100	5.905	4.880	4.880
WSW en beschut werk	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	1.072.689	1.050.792	1.065.003	1.084.761	1.076.112	1.066.123	1.053.341

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	5.689	5.883	-5.943	6.862	6.860	8.250	8.252
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	623.187	606.971	-616.787	640.608	613.838	596.766	598.987
Arbeidsparticipatie	-17.466	-18.454	23.125	-19.231	-19.479	-18.545	-18.886
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-960	-522	522	-511	-511	-511	-511
Begeleiding (WMO)	-26.934	-31.148	26.367	-27.545	-27.439	-26.539	-25.665
Begraafplaatsen en crematoria	-29	-32	32	-32	-32	-32	-32
Beheer overige gebouwen en gronden	-1.235	-1.882	2.176	-1.879	-2.060	-2.147	-2.171
Belastingen overig	177	376	-376	376	376	376	376
Beschermd wonen (WMO)	-26.851	-28.485	28.834	-32.750	-35.617	-36.537	-35.962
Bestuur	-9.555	-7.155	7.335	-7.584	-7.584	-7.584	-7.584
Burgerzaken	-5.951	-6.047	6.641	-6.764	-6.517	-6.319	-6.319
Crisisbeheersing en brandweer	-14.800	-15.818	16.059	-16.522	-16.544	-16.509	-16.507
Cultureel erfgoed	-1.840	-1.424	1.441	-2.602	-1.765	-1.703	-1.671
Cultuurpresentatie, -prod en -part	-14.943	-17.962	18.767	-20.423	-20.994	-25.121	-24.939
Dagbesteding (WMO)	-1.915	-3.466	3.548	-4.017	-3.834	-3.834	-3.834
Economische havens en waterwegen	299	-64	64	-46	-43	-40	-37
Economische ontwikkeling	-5.857	-5.608	5.693	-5.908	-6.096	-6.093	-5.666
Economische promotie (Arnhem promo)	-1.115	-852	1.706	-259	-204	-885	-112
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	3.451	1.694	-1.583	2.105	1.625	5.287	1.280
Huishoudelijke hulp (WMO)	-20.746	-21.803	22.498	-23.852	-23.852	-13.713	-13.533
Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-10.712	-14.982	14.701	-15.221	-13.561	-13.559	-13.559
Inkomensregelingen	-47.005	-45.770	47.526	-49.067	-49.114	-46.939	-46.891
Jeugdbescherming	-4.534	-5.560	4.523	-4.734	-4.734	-4.734	-4.734
Jeugdhulp ambulant landelijk	-2.303	-379	389	-407	-407	-407	-407
Jeugdhulp ambulant regionaal	-47.876	-47.214	51.815	-52.078	-46.380	-45.377	-44.828
Jeugdhulp met verblijf regionaal	-26.466	-32.636	33.413	-35.024	-35.025	-35.025	-35.025
Jeugdreclassering	-1.132	-1.660	1.350	-1.413	-1.413	-1.413	-1.413
Maatschapp en vrouwenopvang (WMO)	-20.641	-23.092	25.460	-27.652	-27.109	-23.813	-21.992
Media	-11.315	-10.541	10.606	-10.281	-10.281	-10.281	-10.281
Milieubeheer	-11.400	-20.154	25.797	-22.358	-16.757	-19.200	-15.443
Musea	-6.268	-6.368	5.050	-5.255	-5.255	-5.255	-5.256
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-12.064	-12.470	13.301	-13.324	-12.463	-12.194	-12.070
Onderwijshuisvesting	-19.393	-24.593	24.467	-24.979	-27.763	-29.685	-34.919
Openb groen en (openlucht) recreatie	-21.101	-27.364	27.448	-31.864	-25.007	-25.150	-27.080
Openbaar basisonderwijs	-875	-982	982	-1.008	-1.008	-1.008	-1.008
Openbaar vervoer	114	59	-75	-653	-724	-746	-742
Openbare orde en veiligheid	-13.713	-12.594	13.458	-13.173	-12.700	-12.821	-12.751
Overhead	-90.101	-86.025	88.890	-93.211	-93.174	-93.190	-92.580
Overige baten en lasten	-924	-5.777	737	-3.241	-2.898	8.856	8.409
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-196	-1.014	112	-100	-114	-114	-114
OZB Niet-Woningen	33.002	33.908	-34.387	36.854	37.968	39.140	40.373
OZB Woningen	28.353	30.628	-30.149	32.282	33.345	34.464	35.641
Parkeren	12.015	14.154	-12.715	13.479	16.601	19.234	19.013
PGB Jeugd	-970	-1.723	1.130	-1.183	-1.183	-1.183	-1.183
PGB WMO	-2.576	-4.087	2.975	-3.114	-3.114	-3.114	-3.114
Riolering	4.810	4.347	-4.315	6.005	5.156	4.725	4.158
Ruimtelijke ordening	-2.401	-5.255	7.174	-19.297	-4.730	-4.880	-4.862
Samenkracht en burgerparticipatie	-30.379	-34.338	35.536	-34.094	-33.764	-32.307	-31.318
Sportaccommodaties	1.272	723	-696	872	817	700	684
Sportbeleid en activering	-19.056	-20.933	20.943	-21.958	-21.833	-21.833	-21.833
Toegang en eerstelijnsvoorz WMO	-22.876	-26.091	27.026	-28.330	-28.433	-27.426	-27.426
Toegang en eerstelijnsvoorzn Jeugd	-3.002	-3.353	2.837	-2.900	-3.000	-3.000	-3.000
Treasury	2.768	5.057	-5.082	5.340	4.156	2.283	2.151
Vennootschapsbelasting VpB	-1.553	-1.096	1.096	-1.282	-1.613	-1.752	-1.752
Verkeer en vervoer	-35.627	-33.345	33.811	-35.155	-36.600	-39.281	-42.122
Volksgezondheid	-9.038	-11.168	11.693	-11.909	-11.480	-11.344	-11.349

Wonen en bouwen	-1.484	-8.220	9.971	-8.480	-7.591	-6.511	-7.190
WSW en beschut werk	-40.335	-37.261	38.825	-40.287	-37.982	-36.584	-35.265
Totaal	47.623	-22.967	35.746	-38.175	-29.041	-16.158	-15.609

	Toevoegingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-1.651	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	-4.333	0	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-139	0	0	0	0	0	0
Begeleiding (WMO)	-375	0	0	0	0	0	-51
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	-280	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Beschermd wonen (WMO)	-2.427	-4.483	-4.483	-757	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	-280	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	-330	-90	-90	-90	-90	-90	-90
Cultureel erfgoed	-389	-389	-389	-389	-389	-389	-389
Cultuurpresentatie, -prod en -part	-1.958	-933	-933	-933	-933	-933	-933
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	-1.211	-250	-250	-350	-350	-350	-350
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-9.394	-1.078	-1.285	-7.681	-10.468	-6.537	-23.188
Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-3.661	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	-596	0	0	0	0	0	0
Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp ambulant landelijk	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp ambulant regionaal	-6.500	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0
Maatschapp en vrouwenopvang (WMO)	-910	-50	-50	-50	-50	-50	-50
Media	-65	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	-10.387	0	0	0	-400	-273	0
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-357	-135	-135	-135	-135	-135	-135
Onderwijshuisvesting	-14.484	-10.969	-10.969	-12.056	-11.980	-13.605	-9.681
Openb groen en (openlucht) recreatie	-2.723	0	-58	-55	-55	-145	0
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	20	0	0	0	0	0	0
Overhead	-470	-334	-334	-338	-338	-338	-338
Overige baten en lasten	-2.119	-8.111	-7.937	-10.243	-1.444	-954	-329
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	-16.569	-17.272	-16.636	-17.504	-19.500	-22.422	-22.408
PGB Jeugd	0	0	0	0	0	0	0
PGB WMO	-1.200	0	0	0	0	0	0
Riolering	-274	-53	-53	-53	-53	-53	-53
Ruimtelijke ordening	-14.978	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-2.822	-744	-744	-244	-1.549	-244	-244
Sportaccommodaties	-1.171	-947	-954	-955	-955	-955	-955
Sportbeleid en activering	-36	0	0	0	0	0	0
Toegang en eerstelijnsvoorz WMO	0	0	0	0	0	0	0
Toegang en eerstelijnsvoorzn Jeugd	-275	0	0	0	0	0	0

Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	-2.343	-1.146	-2.146	-1.645	-1.644	-1.221	-1.144
Volksgezondheid	-805	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	-4.814	-543	-656	-68	-68	-68	-68
WSW en beschut werk	-1.683	0	0	0	0	0	0
Totaal	-111.990	-47.528	-48.104	-53.546	-50.401	-48.762	-60.405

	Onttrekkingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	3.257	0	4.468	39	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	100	0	0	0	0	0	0
Begeleiding (WMO)	0	6.336	6.336	4.902	2.176	1.976	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	100	499	779	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Beschermd wonen (WMO)	0	4.101	4.101	7.798	5.932	5.971	5.964
Bestuur	0	0	67	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	280	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	174	55	295	54	83	55	59
Cultureel erfgoed	524	315	315	283	306	327	301
Cultuurpresentatie, -prod en -part	2.443	820	1.570	1.102	1.370	577	493
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	992	0	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	290	0	781	0	0	650	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	6.488	575	570	5.731	9.228	1.479	22.552
Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Hulpmiddelen en diensten (WMO)	180	300	180	180	0	0	0
Inkomensregelingen	2.516	200	796	367	0	0	0
Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp ambulant landelijk	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp ambulant regionaal	2.408	0	0	1.194	2.561	262	0
Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0
Maatschapp en vrouwenopvang (WMO)	2.914	978	1.198	2.602	400	335	83
Media	39	0	65	0	0	0	0
Milieubeheer	8.425	3.689	4.433	2.767	2.245	3.731	172
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	657	595	724	378	73	210	105
Onderwijshuisvesting	11.022	10.617	10.617	11.270	12.898	15.487	15.435
Openb groen en (openlucht) recreatie	4.740	7.642	7.888	7.600	231	90	29
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	25	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	1.311	350	400	0	0	0	0
Overhead	2.136	217	353	254	340	266	348
Overige baten en lasten	0	10.834	10.834	20.950	17.147	10.406	6.888
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	13.450	13.407	14.478	16.204	16.973	17.988	18.019
PGB Jeugd	0	0	0	0	0	0	0
PGB WMO	0	0	0	0	0	0	0
Riolering	574	60	60	33	54	43	45
Ruimtelijke ordening	1.041	0	2.396	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	4.324	1.769	2.680	1.527	2.596	551	561
Sportaccommodaties	1.007	684	684	536	619	767	784
Sportbeleid en activering	197	85	85	85	85	85	85
Toegang en eerstelijnsvoorz WMO	0	200	200	200	200	0	0
Toegang en eerstelijnsvoorzn Jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	8.076	3.028	3.201	3.077	3.417	3.380	3.929
Volksgezondheid	402	270	672	270	0	0	0

Wonen en bouwen	10.483	2.870	4.000	2.319	509	284	159
WSW en beschut werk	898	0	898	0	0	0	0
Totaal	91.195	70.495	86.402	91.721	79.442	64.920	76.014

	Saldo Totaal						
	Rekening	Begroting 2026		Begroting	Meerjarenraming		
	2025	Geamendeerd	Juli	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	5.689	5.883	5.943	6.862	6.860	8.250	8.252
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	621.536	606.971	616.787	640.608	613.838	596.766	598.987
Arbeidsparticipatie	-18.542	-18.454	-18.657	-19.192	-19.479	-18.545	-18.886
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-998	-522	-522	-511	-511	-511	-511
Begeleiding (WMO)	-27.308	-24.812	-20.031	-22.643	-25.263	-24.563	-25.716
Begraafplaatsen en crematoria	-29	-32	-32	-32	-32	-32	-32
Beheer overige gebouwen en gronden	-1.415	-1.383	-1.397	-1.879	-2.060	-2.147	-2.171
Belastingen overig	177	376	376	376	376	376	376
Beschermd wonen (WMO)	-29.278	-28.867	-29.216	-25.709	-29.686	-30.566	-29.998
Bestuur	-9.555	-7.155	-7.268	-7.584	-7.584	-7.584	-7.584
Burgerzaken	-6.231	-6.047	-6.361	-6.764	-6.517	-6.319	-6.319
Crisisbeheersing en brandweer	-14.956	-15.853	-15.854	-16.558	-16.551	-16.544	-16.538
Cultureel erfgoed	-1.706	-1.498	-1.515	-2.708	-1.848	-1.765	-1.759
Cultuurpresentatie, -prod en -part	-14.458	-18.075	-18.131	-20.253	-20.557	-25.477	-25.379
Dagbesteding (WMO)	-1.915	-3.466	-3.548	-4.017	-3.834	-3.834	-3.834
Economische havens en waterwegen	299	-64	-64	-46	-43	-40	-37
Economische ontwikkeling	-4.865	-5.608	-5.693	-5.908	-6.096	-6.093	-5.666
Economische promotie (Arnhem promo)	-2.036	-1.102	-1.175	-609	-554	-585	-462
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	545	1.191	868	155	385	229	645
Huishoudelijke hulp (WMO)	-20.746	-21.803	-22.498	-23.852	-23.852	-13.713	-13.533
Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-14.193	-14.682	-14.521	-15.041	-13.561	-13.559	-13.559
Inkomensregelingen	-45.084	-45.570	-46.730	-48.700	-49.114	-46.939	-46.891
Jeugdbescherming	-4.534	-5.560	-4.523	-4.734	-4.734	-4.734	-4.734
Jeugdhulp ambulant landelijk	-2.303	-379	-389	-407	-407	-407	-407
Jeugdhulp ambulant regionaal	-51.968	-47.214	-51.815	-50.884	-43.819	-45.115	-44.828
Jeugdhulp met verblijf regionaal	-26.466	-32.636	-33.413	-35.024	-35.025	-35.025	-35.025
Jeugdreclassering	-1.132	-1.660	-1.350	-1.413	-1.413	-1.413	-1.413
Maatschapp en vrouwenopvang (WMO)	-18.638	-22.164	-24.312	-25.100	-26.759	-23.528	-21.959
Media	-11.341	-10.541	-10.541	-10.281	-10.281	-10.281	-10.281
Milieubeheer	-13.362	-16.465	-21.364	-19.591	-14.911	-15.742	-15.271
Musea	-6.268	-6.368	-5.050	-5.255	-5.255	-5.255	-5.256
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-11.765	-12.010	-12.712	-13.082	-12.526	-12.119	-12.100
Onderwijshuisvesting	-22.855	-24.945	-24.819	-25.765	-26.845	-27.803	-29.165
Openb groen en (openlucht) recreatie	-19.084	-19.722	-19.619	-24.319	-24.831	-25.205	-27.050
Openbaar basisonderwijs	-875	-982	-982	-1.008	-1.008	-1.008	-1.008
Openbaar vervoer	139	59	75	-653	-724	-746	-742
Openbare orde en veiligheid	-12.382	-12.244	-13.058	-13.173	-12.700	-12.821	-12.751
Overhead	-88.435	-86.141	-88.870	-93.295	-93.172	-93.262	-92.570
Overige baten en lasten	-3.042	-3.053	2.160	7.466	12.805	18.308	14.969
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-196	-1.014	-112	-100	-114	-114	-114
OZB Niet-Woningen	33.002	33.908	34.387	36.854	37.968	39.140	40.373
OZB Woningen	28.353	30.628	30.149	32.282	33.345	34.464	35.641
Parkeren	8.896	10.289	10.557	12.178	14.074	14.799	14.624
PGB Jeugd	-970	-1.723	-1.130	-1.183	-1.183	-1.183	-1.183
PGB WMO	-3.776	-4.087	-2.975	-3.114	-3.114	-3.114	-3.114
Riolering	5.110	4.354	4.322	5.985	5.157	4.714	4.150
Ruimtelijke ordening	-16.338	-5.255	-4.778	-19.297	-4.730	-4.880	-4.862
Samenkracht en burgerparticipatie	-28.877	-33.313	-33.600	-32.811	-32.717	-31.999	-31.000
Sportaccommodaties	1.109	459	426	453	481	512	513
Sportbeleid en activering	-18.895	-20.848	-20.859	-21.873	-21.748	-21.748	-21.748
Toegang en eerstelijnsvoorz WMO	-22.876	-25.891	-26.826	-28.130	-28.233	-27.426	-27.426
Toegang en eerstelijnsvoorzn Jeugd	-3.277	-3.353	-2.837	-2.900	-3.000	-3.000	-3.000

Treasury	2.768	5.057	5.082	5.340	4.156	2.283	2.151
Vennootschapsbelasting VpB	-1.553	-1.096	-1.096	-1.282	-1.613	-1.752	-1.752
Verkeer en vervoer	-29.894	-31.463	-32.757	-33.722	-34.827	-37.123	-39.336
Volksgezondheid	-9.441	-10.898	-11.022	-11.639	-11.480	-11.344	-11.349
Wonen en bouwen	4.185	-5.894	-6.627	-6.229	-7.151	-6.295	-7.099
WSW en beschut werk	-41.120	-37.261	-37.927	-40.287	-37.982	-36.584	-35.265
Totaal	26.829	0	2.553	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	Lasten						
	S00 Bestuur Dienstverlening en financiën	S01 Veiligheid	S02 Bereikbaarheid	S03 Economie	S04 Onderwijs	S05 Cultuur	S06 Participatie en armoedebestrijding
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	-19.983
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	-555	0	0	0
Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	-2.049	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	-5	0	0	0	0	0	0
Beschermd wonen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	-7.675	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	-10.870	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	-18.012	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	-3.311	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	-28.448	0
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	-5.920	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	-3.487	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Hulpmiddelen en diensten (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	-186.108
Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp ambulant landelijk	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp ambulant regionaal	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0
Maatschapp en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	-10.281	0
Milieubeheer	0	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	-5.478	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	-35.219	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	-29.681	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	-1.008	0	0
Openbaar vervoer	0	0	-3.813	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	-16.335	0	0	0	0	0
Overhead	-152.372	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	-3.241	0	0	0	0	0	0
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	-358	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	-2.985	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	-14.018	0	0	0	0
PGB Jeugd	0	0	0	0	0	0	0
PGB WMO	0	0	0	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-7.692	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Toegang en eerstelijnsvoorz WMO	0	0	0	0	0	0	0

Toegang en eerstelijnsvoorzn Jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	3.800	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	-1.282	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	-29.500	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
WSW en beschut werk	0	0	0	0	0	0	-35.147
Eindtotaal	-184.728	-34.347	-47.332	-9.962	-65.907	-47.518	-241.238

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	Totaal
	Gezondheid, welzijn en ondersteuning	Opvang, inburgering en inclusie	Sport en beweging	Klimaat Energie en Mileu	Ruimtelijke ontwikkelingen	Wonen en leefomgeving	Totaal
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	-27.772	-27.772
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	-19.983
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	-555
Begeleiding (WMO)	-27.545	0	0	0	0	0	-27.545
Begraafplaatsen en crematoria	-48	0	0	0	0	0	-48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	-2.049
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	-5
Beschermd wonen (WMO)	-33.392	0	0	0	0	0	-33.392
Bestuur	0	0	0	0	0	0	-7.675
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	-10.870
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	-18.012
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	-3.311
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	-28.448
Dagbesteding (WMO)	-4.017	0	0	0	0	0	-4.017
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	-960	-960
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	-5.920
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	-3.487
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	-373	0	-373
Huishoudelijke hulp (WMO)	-23.852	0	0	0	0	0	-23.852
Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-16.063	0	0	0	0	0	-16.063
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	-186.108
Jeugdbescherming	-4.734	0	0	0	0	0	-4.734
Jeugdhulp ambulant landelijk	-407	0	0	0	0	0	-407
Jeugdhulp ambulant regionaal	-54.078	0	0	0	0	0	-54.078
Jeugdhulp met verblijf regionaal	-35.024	0	0	0	0	0	-35.024
Jeugdreclassering	-1.413	0	0	0	0	0	-1.413
Maatschapp en vrouwenopvang (WMO)	-28.626	0	0	0	0	0	-28.626
Media	0	0	0	0	0	0	-10.281
Milieubeheer	0	0	0	-27.984	-4.883	-331	-33.198
Musea	0	0	0	0	0	0	-5.478
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	-35.219
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	-29.681
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	-33.109	-33.109
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0	-1.008
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	-3.813
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	-16.335
Overhead	0	0	0	0	0	0	-152.372
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	-3.241
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-100	0	0	0	0	0	-100
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	-358
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	-2.985
Parkeren	0	0	0	0	0	0	-14.018
PGB Jeugd	-1.183	0	0	0	0	0	-1.183

PGB WMO	-3.114	0	0	0	0	0	-3.114
Riolering	0	0	0	0	0	-15.630	-15.630
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	-19.297	0	-19.297
Samenkracht en burgerparticipatie	-21.593	-9.780	0	0	0	0	-39.065
Sportaccommodaties	0	0	-5.494	0	0	0	-5.494
Sportbeleid en activering	0	0	-21.958	0	0	0	-21.958
Toegang en eerstelijnsvoorz WMO	-28.330	0	0	0	0	0	-28.330
Toegang en eerstelijnsvoorzn Jeugd	-2.900	0	0	0	0	0	-2.900
Treasury	0	0	0	0	0	0	3.800
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	-1.282
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	-6.286	-35.786
Volksgezondheid	-11.909	0	0	0	0	0	-11.909
Wonen en bouwen	0	0	0	0	-5.340	-9.239	-14.580
WSW en beschut werk	-5.139	0	0	0	0	0	-40.287
Eindtotaal	-303.468	-9.780	-27.452	-27.984	-29.893	-93.327	-1.122.936

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	Baten						
	S00 Bestuur Dienstverlening en financiën	S01 Veiligheid	S02 Bereikbaarheid	S03 Economie	S04 Onderwijs	S05 Cultuur	S06 Participatie en armoedebestrijding
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	640.608	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	751
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	44	0	0	0
Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	170	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	381	0	0	0	0	0	0
Beschermd wonen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	91	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	4.106	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.490	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	709	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	8.026	0
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	12	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	3.228	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Hulpmiddelen en diensten (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	137.041
Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp ambulant landelijk	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp ambulant regionaal	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0
Maatschapp en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	222	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	21.894	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	4.701	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	3.160	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	3.162	0	0	0	0	0
Overhead	59.161	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	37.212	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	35.267	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	27.497	0	0	0	0
PGB Jeugd	0	0	0	0	0	0	0
PGB WMO	0	0	0	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	633	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Toegang en eerstelijnsvoorz WMO	0	0	0	0	0	0	0

Toegang en eerstelijnsvoorzn Jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	1.539	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	59	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
WSW en beschut werk	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	779.167	4.652	30.716	3.284	26.596	8.957	137.793

	Baten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	Totaal
	Gezondheid, welzijn en ondersteuning	Opvang, inburgering en inclusie	Sport en beweging	Klimaat Energie en Mileu	Ruimtelijke ontwikkelingen	Wonen en leefomgeving	Totaal
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	34.634	34.634
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	640.608
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	751
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	44
Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	16	0	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	170
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	381
Beschermd wonen (WMO)	642	0	0	0	0	0	642
Bestuur	0	0	0	0	0	0	91
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	4.106
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	1.490
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	709
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	8.026
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	913	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	12
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	3.228
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	2.477	0	2.477
Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Hulpmiddelen en diensten (WMO)	842	0	0	0	0	0	842
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	137.041
Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp ambulant landelijk	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp ambulant regionaal	2.000	0	0	0	0	0	2.000
Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0
Maatschapp en vrouwenopvang (WMO)	974	0	0	0	0	0	974
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	9.511	1.329	0	10.840
Musea	0	0	0	0	0	0	222
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	21.894
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	4.701
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	1.245	1.245
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	3.160
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	3.162
Overhead	0	0	0	0	0	0	59.161
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	37.212
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	35.267
Parkeren	0	0	0	0	0	0	27.497
PGB Jeugd	0	0	0	0	0	0	0

PGB WMO	0	0	0	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	21.635	21.635
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	1.601	2.738	0	0	0	0	4.971
Sportaccommodaties	0	0	6.365	0	0	0	6.365
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Toegang en eerstelijnsvoorz WMO	0	0	0	0	0	0	0
Toegang en eerstelijnsvoorzn Jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	1.539
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	572	631
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.605	1.495	6.100
WSW en beschut werk	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	6.075	2.738	6.365	9.511	8.411	60.495	1.084.761

Mutaties circulaires

In de afgelopen circulaires (september- en decembercirculaire 2025 en meicirculaire 2026) is een aantal taakmutaties en (wijzigingen in) decentralisatie-uitkeringen opgenomen dat verrekend wordt met beleidsvelden. In deze Begroting is het volgende verwerkt:

Decentralisatie-uitkeringen (DU's):

- Versterking omgevingsveiligheidsdiensten: De VNG en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW zijn overeengekomen dat bepaalde taken van het vervolg op de Meerjarenagenda Versterking Omgevingsveiligheid (MVO) door gemeenten worden uitgevoerd. Het gaat om wettelijke taken op het terrein van de omgevingsveiligheid. Het gaat om een bedrag € 4,9 miljoen in 2027 en € 3,8 miljoen in 2028. Arnhem krijgt circa € 37.000 in 2027 en € 30.000 in 2028.
- Impulsbudget sociale infrastructuur: Door de toekenning van de loon- en prijsontwikkeling (LPO) wijzigt de omvang van de decentralisatie-uitkering 'Impulsbudget sociale infrastructuur'. Ook is de verdeling vanaf 2026 bijgewerkt op basis van veranderingen in samenwerkingsverbanden en de nieuwste gegevens voor de verdeelmaatstaf. Arnhem krijgt vanaf 2027 circa € 42.000 meer.
- Versterking arbeidsmarktregio's: In de meicirculaire 2025 zijn de middelen voor de verhoging voor de jaren 2025-2028 opgenomen. Nu wordt vanaf 2029 een structurele bijdrage van € 8,8 miljoen per jaar aan het gemeentefonds toegevoegd. Arnhem krijgt in die jaren € 249.000.
- Overheidsbrede Dienstverlening: De SPUK Informatiepunten Digitale Overheid (IDO) wordt vanaf 2026 omgezet naar de decentralisatie-uitkering Overheidsbrede Dienstverlening. Via deze decentralisatie-uitkering worden gemeenten gefaciliteerd om laagdrempelige en empathische ondersteuning te bieden bij regelzaken met de (digitale) overheid en om hun regierol in het lokale netwerk in te vullen. Hiervoor is vanaf 2026 een structurele bijdrage van € 15,4 miljoen beschikbaar. Met deze decentralisatie-uitkering kunnen gemeenten, vanuit hun regiorol, lokaal bepalen waar en welke vorm van ondersteuning het meest passend is. De verdeling van de middelen over gemeenten is gebaseerd op het aantal inwoners en het aantal lager opgeleiden in gemeenten. In de meicirculaire 2026 is opgenomen dat de eerder doorgevoerde 10% budgetkorting gecompenseerd wordt. Daartoe wordt vanaf 2026 structureel jaarlijks € 1,7 miljoen toegevoegd aan de decentralisatie-uitkering. Arnhem ontvangt in totaal € 155.000.
- Vrouwenopvang: In de Rijksbegroting 2026 is vanaf 2026 structureel € 12 miljoen toegevoegd aan de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang ten behoeve van extra opvangplekken. Deze middelen zijn toen nog niet verdeeld. De middelen worden volgens de huidige verdeelsystematiek verdeeld. Arnhem krijgt vanaf 2026 ruim € 420.000 structureel erbij.
- Re-integratiedienstverlening gericht op jongeren: Er wordt structureel extra budget beschikbaar gesteld gericht op de arbeidsinschakeling van jongeren tot 27 jaar. In totaal gaat het om € 12,5 miljoen in 2026 oplopend tot € 44,3 miljoen structureel vanaf 2033. Het gaat om middelen voor individuele gemeenten voor de uitvoering van artikel 7a in de Participatiewet en middelen voor de coördinerende rol van de centrumgemeente van de arbeidsmarktregio in het kader van de nieuwe Wet van school naar duurzaam werk en in 2027 daarnaast middelen voor centrumgemeenten voor re-integratiedienstverlening aan jongeren die door UWV zijn afgewezen voor de Wajong op basis van het duurzaamheidscriterium. Arnhem krijgt € 303.310 in 2027, € 417.047 in 2028, € 530.757 in 2029 en € 673.144 in 2030.
- Pilot dakloze EU-burgers: Sinds 2022 bestaat de pilot kortdurende opvang niet-rechthebbende EU-burgers (niet-rechthebbend in het kader van de Wmo). Deze opvangvoorziening helpt mensen, die niet bij andere vormen van opvang terecht kunnen, met begeleiding terug naar werk of land van herkomst. In de voorjaarsbesluitvorming 2025 is besloten deze voorziening voort te zetten tot en met 2028 en hier additionele middelen voor beschikbaar te stellen. Met deze additionele middelen kunnen nieuwe gemeenten deelnemen. In de meicirculaire 2016 zal de eerste tranche van gemeenten middelen ontvangen ten behoeve van deze voorziening. Er is in totaal € 33,9 miljoen beschikbaar. Het betreft een jaarlijkse bijdrage van € 11,3 miljoen voor de periode 2026 tot en met 2028. Iedere deelnemende gemeente ontvangt een vaste bijdrage van € 175.000. De resterende middelen worden via het objectieve verdeelmodel van de decentralisatie-uitkering Maatschappelijke Opvang (DUMO) over de gemeenten verdeeld. Arnhem krijgt in 2026 tot en met 2028 € 463.674.
- Versterking lokale aanpak high impact crimes: Het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) zet zich in voor het veiliger maken van Nederland. Delicten met een grote impact op slachtoffers, hun omgeving en de maatschappij – ook wel high impact crimes (HIC) – tasten het veiligheidsgevoel in de maatschappij sterk aan. Voorbeelden van deze delicten zijn (online) vermogens- en geweldsdelicten. De bestrijding van deze delicten vraagt om een stevige, structurele aanpak, waarbij ook de weerbaarheid van de Nederlandse samenleving als geheel wordt vergroot. Voor een succesvolle en effectieve aanpak van high impact crimes

is het van belang dat er op lokaal niveau een sterke effectieve aanpak is ter voorkoming van (herhaald) daderschap. Daarom ontvangen tien gemeenten een bijdrage voor het uitvoeren van activiteiten in het kader van het versterken van de lokale aanpak en daarmee ook het versterken van de brede aanpak van jeugdcriminaliteit. Aanvullend ontvangt de gemeente Arnhem een incidentele bijdrage voor het ontwikkelen van de aanpak veilig in en om school (VIOS) om een (sociaal) veilig leerklimaat op PO en VO-scholen te realiseren en voor een interventie-pilot gericht op delicten die criminele organisaties laten plegen door jongeren. De pilot is gericht op jonge daders die – nu nog- aan de randen van criminele netwerken verkeren. In totaal ontvangt Arnhem in 2027 € 596.000.

- Wet betaalbare huur: De Wet maximering huurprijsverhogingen geliberaliseerde huurovereenkomsten, stelt een maximum aan de jaarlijkse huurverhogingen voor geliberaliseerde huurovereenkomsten. Gemeenten hebben sinds 1 juli 2024 handhavende bevoegdheden ten aanzien van verhuurders die zich niet aan deze maximering houden. De Wet maximering huurprijsverhoging geliberaliseerde huurovereenkomsten loopt tot 1 mei 2029. In 2024 en 2025 zijn er middelen uitgekeerd voor de implementatie van de wet en de daaruit volgende toezicht- en handhavingskosten, specifiek voor de jaren 2024 en 2025. In de meicirculaire wordt een bijdrage verwerkt van in totaal € 3,4 miljoen voor de jaren 2026 tot en met 2029. Arnhem krijgt in de jaren 2026-2028 circa € 14.000 en in 2029 € 5.827.
- Gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen: Gemeenten en hun antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) werken samen als het gaat om de preventie van discriminatie op lokaal niveau. Voor de kerntaken van de ADV's krijgen gemeenten sinds 2009 structureel geld via de algemene uitkering van het gemeentefonds. Gemeenten krijgen in 2027 (net als in 2024, 2025 en 2026) middelen om méér aan preventie te kunnen doen. Arnhem krijgt in 2027 € 23.465.
- Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE). Bij de meicirculaire wordt € 671 miljoen in 2027 beschikbaar gesteld aan gemeenten om uitvoering te kunnen geven aan hun taken op het gebied van klimaat- en energiebeleid. Hiervan wordt € 583 miljoen verdeeld op basis van de verschillende taken die gemeenten hebben en bijbehorende indicatoren zoals het aantal inwoners van een gemeente. Van het totaalbudget wordt € 85,9 miljoen toegekend voor plannen die gemeenten hebben op gebied van het aardgasvrij maken van wijken, het aanleggen van windparken of zonneweiden of een zero-emissie - zone. Daarnaast is € 1,9 miljoen beschikbaar ten behoeve van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL). Arnhem krijgt in 2027 € 5.705.834. Deze middelen zijn reeds in de begroting verwerkt, alleen is met deze circulaire bepaald dat voor 2027 de middelen via het gemeentefonds lopen. Hierdoor ontstaat dus geen effect voor de algemene middelen.

Taakmutaties:

- Implementatie Participatiewet in balans: Het wetsvoorstel Participatiewet in Balans is een initiatief om de Participatiewet te vereenvoudigen en te verbeteren, met name door meer maatwerk, versoepeling van regels en een menselijkere aanpak. In totaal wordt er € 58,1 miljoen aan de algemene uitkering toegevoegd. Er wordt € 55,5 miljoen beschikbaar gesteld in de periode 2025-2030 ten behoeve van de implementatie van deze wet. Deze € 55,5 miljoen is inclusief een bijdrage voor de regeling Verrekenen. De bijdrage voor de regeling Verrekenen start in 2026 met € 500.000. Vanaf 2027 gaat het om een structurele bijdrage van € 1 miljoen per jaar. Er wordt € 600.000 beschikbaar gesteld in 2025 en € 1 miljoen in 2026 en 2027 ten behoeve van het verstrekken van de premie arbeidsinschakeling voor jongeren. Arnhem krijgt € 60.000 in 2027 en vanaf 2028 circa € 18.000.
- Toezicht gastouderopvang: De Eerste Kamer heeft ingestemd met het wetsvoorstel om de kwaliteit van gastouderopvang beter te waarborgen. De nieuwe kwaliteitseisen gaan gelden vanaf 1 juli 2026. De wetswijziging leidt tot meerkosten voor toezicht en handhaving op de gastouderopvang. In de Voorjaarsnota 2024 zijn hiervoor financiële middelen gereserveerd. Deze middelen worden nu toegevoegd aan de algemene uitkering van het gemeentefonds en kunnen worden aangewend voor het aanpassen van het toezicht en handhaving in voorbereiding op de nieuwe kwaliteitseisen, bijvoorbeeld voor training/scholing van inspecteurs. Ook kunnen de middelen worden ingezet voor structurele uitbreiding van de duur van een inspectie bij een voorziening voor gastouderopvang en bij een gastouderbureau. Het gaat om € 1,4 miljoen in 2026, € 2,2 miljoen in 2027 en 2028 en daarna aflopend naar € 1,8 miljoen in 2029 en structureel € 1,7 miljoen vanaf 2030. De reeks kent een incidentele component die is bedoeld voor de uitbreiding van de duur van het eerste inspectiebezoek na invoering van de nieuwe kwaliteitseisen. Arnhem krijgt in 2027 en 2028 € 26.000 en vanaf 2029 € 22.000.
- Rijksvaccinatieprogramma: Per 1 januari 2025 worden er op advies van de Gezondheidsraad verschillende wijzigingen aangebracht in het vaccinatieschema van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP). Dit betekent dat sommige vaccinaties op een andere leeftijd aangeboden worden en dat er voor bepaalde leeftijdscohorten inhaalcampagnes nodig zijn. Deze veranderingen in het RVP schema hebben daarmee

ook gevolgen voor de taken van gemeenten vanwege hun verantwoordelijkheid voor de uitvoering en financiering van het RVP. De budgettaire impact van de wijzigingen in het vaccinatieschema van het RVP verschilt in de periode 2025 t/m 2029 per jaar. De kosten voor gemeenten stijgen in de gehele periode 2025 tot en met 2029 in totaal met € 2,3 miljoen. Dit bedrag is voor de hele periode in één keer in 2025 aan de algemene uitkering toegevoegd. Vanaf 2030 gaat het jaarlijks om € 300.000. Arnhem krijgt in 2030 hiervoor € 6.500.

- Wet integrale suïcidepreventie: Op 1 januari 2026 treedt de Wet integrale suïcidespreventie in werking. Gemeenten worden op grond van deze wet geacht suïcidepreventie in hun gezondheidsbeleid op te nemen en uit te voeren. Hiertoe wordt vanaf 2026 jaarlijks € 10 miljoen beschikbaar gesteld. Arnhem ontvangt € 114.000 in 2027 en dit loopt op naar € 120.000 in 2030.
- Kinderopvang pleegouders: Bij Voorjaarsnota 2025 is door de Rijksoverheid extra geld beschikbaar gesteld als bijdrage voor de kosten die pleegouders maken voor kinderopvang en buitenschoolse opvang van hun pleegkinderen. Deze bijdrage is bedoeld voor alle pleegouders die gebruik maken van (vormen van formele) kinderopvang en buitenschoolse opvang (bso), ook in het vrijwillig kader. Pleegouders betalen nu een eigen bijdrage in de kosten van kinderopvang en buitenschoolse opvang; dit zijn kosten die overblijven na het ontvangen van de eventuele kinderopvangtoeslag. Bij decembercirculaire 2025 is voor 2025 eenmalig € 10,7 miljoen toegevoegd aan de algemene uitkering van het gemeentefonds. Besloten is voor 2026 en 2027 deze middelen ook toe te voegen aan de algemene uitkering van het gemeentefonds. Arnhem ontvangt € 100.000 in 2027.
- Huishoudelijke hulp uit de Wmo: Dit betreft maatregel 44 uit het Coalitieakkoord van het kabinet Jetten. Mensen die dat kunnen, gaan zelf betalen voor hun huishoudelijke hulp. Huishoudelijke hulp als maatwerkvoorziening binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo) wordt daarom geschrapt met ingang van 1 januari 2029. Als gevolg hiervan hebben gemeenten jaarlijks minder uitgaven, daarom wordt een uitname uit het gemeentefonds gedaan van jaarlijks € 1,4 miljard vanaf 2029. De bijbehorende middelen worden onttrokken aan het cluster Individuele voorzieningen Wmo. Voor de mensen die niet zelf hulp kunnen regelen, blijft de gemeente daarin voorzien. Daartoe wordt vanaf 2029 jaarlijks € 430 miljoen aan het gemeentefonds toegevoegd. Voor Arnhem betekent dit een verlaging met ruim € 14 miljoen vanaf 2029, welke op programma Zorg wordt doorvertaald. Het vangnet ligt op ruim € 4 miljoen, dat aan programma Zorg (Wmo) wordt toegevoegd.
- Uitstel vervanging abonnementstarief Wmo: In de Voorjaarsnota 2023 is besloten dat het abonnementstarief in de Wmo 2015 wordt afgeschaft en dat in de plaats daarvan de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo opnieuw wordt ingevoerd. De invoering van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage Wmo 2015 was ingeboekt per 1 januari 2027. Echter, nu blijkt dat deze niet eerder dan per 1 januari 2028 kan worden ingevoerd. Daarom wordt vanaf de begroting van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport € 266 miljoen voor het jaar 2027 middelen overgeheveld naar het gemeentefonds. Dit wordt op dezelfde wijze verrekend met het beleidsveld zoals het destijds (bij de afschaffing van het abonnementstarief) is verwerkt.
- Wet handhaving sociale zekerheid: Het wetsvoorstel handhaving sociale zekerheid treedt per 1 januari 2027 in werking. De uitvoeringsconsequenties voor gemeenten zijn inzichtelijk gemaakt met twee artikel 2- onderzoeken. Het ene onderzoek richtte zich op nieuwe of gewijzigde taken in het wetsvoorstel handhaving sociale zekerheid en onderliggende besluiten. Het andere onderzoek richtte zich specifiek op wijzigingen voor het (tussentijdse) maatregelenbesluit. Mede op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken ontvangen gemeenten een bijdrage in de uitvoeringskosten van het wetsvoorstel handhaving sociale zekerheid. Het betreft een incidentele bijdrage voor 2026 van € 6,6 miljoen en een structurele jaarlijkse bijdrage van € 1,8 miljoen vanaf 2027. Arnhem ontvangt vanaf 2027 jaarlijks circa € 29.000.

Bijlagen

Overzicht BBV-indicatoren

Effectindicator	2022	2023	2024	2025	2026
Woonlasten éénpersoonshuishouden	**876**	**902**	**954**	**1009**	
Eenheid:	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.				
Bron:	COELO, Groningen				
Woonlasten meerpersoonshuishouden	**949**	**976**	**1038**	**1100**	
Eenheid:	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.				
Bron:	COELO, Groningen				
WOZ-waarde woningen	**265**	**322**	**335**	**350**	
Eenheid:	De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.				
Bron:	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken				
Formatie ambtelijk apparaat	**6,10**	**6,80**	**6,90**	**7,30**	**10**
Eenheid:	Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente.				
Bezetting ambtelijk apparaat	**6,30**	**6,70**	**7,20**	**7,50**	**10,30**
Eenheid:	Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente				
Apparaatskosten per inwoner	**429**	**466**	**488**		
Eenheid:	De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente.				
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	**19,50**	**19,20**	**20,20**	**19,30**	
Eenheid:	Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente.				
Overhead % van totale lasten	**8,90**	**9,10**			
Eenheid:	Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente				
Verwijzigingen Halt	**7**	**9**	**11**	**12**	
Eenheid:	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar.				
Bron:	Stichting Halt				
Geweldsmisdrijven	**6,80**	**6,80**	**7,40**	**6,70**	
Eenheid:	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).				
Bron:	CBS - Geregistreerde criminaliteit				

Vernielingen en beschadigingen	**10,10**	**9,70**	**10,10**	**10,20**	

Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners. Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag.
Bron: CBS - Geregistreerde criminaliteit

Diefstallen uit woning	**1,70**	**1,40**	**1,30**	**1,30**	

Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners
Bron: CBS - Geregistreerde diefstallen

Winkeldiefstallen	**5,02**	**6,52**	**5,12**	**4,50**	

Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners
Bron: CBS - Geregistreerde diefstallen

Jongeren met een delict voor de rechter	**1**	**1**			

Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen
Bron: CBS - Jeugdmonitor

Functiemenging	**59,40**	**59,70**	**60,30**		

Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).
Bron: CBS BAG/LISA - bewerking ABF Research

Vestigingen (van bedrijven)	**167,30**	**180,20**	**191,40**		

Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar
Bron: LISA

Demografische druk	**57,60**	**57,50**	**57,60**	**57,60**	

Eenheid: Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar (percentage).
Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Banen	**1017,50**	**1034,80**	**1056,90**		

Eenheid: Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
Bron: CBS Bevolkingsstatistiek / LISA-bewerking ABF Research

Absoluut verzuim	**1,50**	**0,80**	**1,90**	**0,53**	

Eenheid: Het aantal leer- of kwalificatieplichtige jongeren dat absoluut verzuimer is (geweest) gedurende het schooljaar (per 1.000 leerlingen): de jongere is niet ingeschreven bij een onderwijsinstelling en beschikt niet over een vrijstelling. De periodeaanduiding '2022' staat voor schooljaar '2021/2022'. Streefwaarde absoluut verzuim: 0,5 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.
Bron: DUO/Ingrado

Relatief verzuim	**36**	**43**	**53**	**47**	

Eenheid: Het aantal leer- of kwalificatieplichtige leerlingen (per 1.000 leerlingen) waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken. De periodeaanduiding '2022' staat voor schooljaar '2021/2022'.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".
Streefwaarde relatief verzuim: 20 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.

Bron: DUO/Ingrado

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	**3,30**	**3,10**	**3,10**	**3,44**

Eenheid: Vsv'ers zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.

Bron: DUO/ Ingrado

Kinderen in uitkeringsgezin	**9**	**9**	**9**	

Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.

Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel (verplichte BBV-indicator)

Werkloze jongeren	**2**	**3**	**3**	

Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar

Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)

Netto arbeidsparticipatie	**71,30**	**72,50**	**74,30**	**72,90**

Eenheid: Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking

Bron: CBS

Personen met een bijstandsuitkering	**568,10**	**539,20**	**527,70**	**528,40**

Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners

Bron: CBS

Lopende re-integratievoorzieningen	**156,50**	**202,60**	**243,50**	

Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners van 15-64 jaar

Bron: CBS

Jongeren met jeugdhulp	**14,90**	**15,80**	**16,90**	**16,90**

Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp

Bron: CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura

Jongeren met jeugdbescherming	**1,40**	**1,30**	**1,10**	**1,20**

Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel

Bron: CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura

Jongeren met jeugdreclassering	**0,70**	**0,70**	**0,70**	**0,60**

Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel

Bron: CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura

Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	**820**	**800**	**810**	**720**

Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep

Bron: CBS - Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein Wmo

Niet sporters	**43,90**		**40,70**

Eenheid: Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit	**16,80**	**19**	

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	**7,60**	**7,60**	**9,80**

Eenheid: Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties. Aantal per 1.000 woningen

Bron: Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research

Omvang huishoudelijk afval	**195**	**199,10**	**216,20**

Eenheid: Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).

Bron: CBS - Huishoudelijk afval De CBS-afvalcijfers over 2022 worden in december 2023 gepubliceerd. In onze eigen afvalrapportages zien we een gemiddelde van 207 kilogram restafval per inwoner in 2022.

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds.

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

C.
Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

D.
Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.
EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.
Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.
Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.
Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.
Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.
Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming

Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting

Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead

De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten

Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.
Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen

Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting

Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus

De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.
Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.
Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
Beschikbare weerstandscapaciteit: Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl